

วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

Journal of Social Science and Cultural

P-ISSN: 2697-6269 ปีที่ 7 ฉบับที่ 12 (ธันวาคม 2566)

E-ISSN: 2730-1362 Vol.7 No.12 (December 2023)

วัตถุประสงค์

วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม เป็นวารสารวิชาการ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา และคณะครู ในมิติทางด้านพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน และสหวิทยาการด้านสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน เปิดรับ บทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียน บทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กอง บรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

เจ้าของ

โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

572 ถนนราชดำเนิน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร. 061-5262919 โทรสาร. 075-340-042 E-mail : suriya.sur@mcu.ac.th

ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร.

อุปนายกสภา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.

อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระเทพปัญญาสุธี

ที่ปรึกษารองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ.ดร.

รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูพรหมเขตคณารักษ์, ดร.

ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

เจ้าอาวาสวัดวังตะวันตัก รักษาการเจ้าคณะอำเภอเฉลิมพระเกียรติ

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย, ดร.

ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

บรรณาธิการบริหาร

นางสาวปัญญาดา จงละเอียด

ผู้อำนวยการส่วนงานสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

นายธีรวัฒน์ ทองบุญชู

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

กองบรรณาธิการ

พระครูสิทธิธรรมภาณี, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

พระสาโรจน์ ธรรมสโร, ดร.

โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

ศาสตราจารย์ ดร. ครองชัย หัตถา

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์ ดร. ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร. สืบพงษ์ ธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาศไกรราช

รองศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ บุญโท

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

รองศาสตราจารย์ พัน ดอกบัว

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วาสนา แก้วหล้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณัฏฐาพรรณ คูวิเศษแสง

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนิศร ยืนยง

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธีระพงษ์ สมเขาใหญ่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สิทธิโชค ปาณะศรี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พีระศิลป์ บุญทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. มะลิวัลย์ โยธารักษ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. มุกดาวรรณ พลเดช

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

ดร. อุทัย เอกสะพัง

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

พระณัฐพงษ์ สิริสุนโณ

วัดสนธิ์ (นาสน)

พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี

วัดศาลามีชัย

นายศักดิ์ดา ทารเทศ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายอนุชิต ปราบพาล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายอภิรักษ์ คำหารพล

ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระสาโรจน์ ธมมสโร

วัดสนธิ์ (นาสน)

พระบุญญฤทธิ์ ภาทจารี

วัดสนธิ์ (นาสน)

ฝ่ายกฎหมาย

ผศ.ฉัตรมาศ วิเศษสินธุ์

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ออกแบบปก

นายวินัย ธีระพิบูลย์วัฒนา

จัดรูปเล่ม

นางสาวทิพย์วรรณ จันทรา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พิมพ์ที่

ห้างหุ้นส่วนจำกัด กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-466-031 โทรสาร. 075-446-676

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 12 ประจำปีพุทธศักราช 2566 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ จำนวน 28 เรื่อง ประกอบด้วย บทความวิจัย จำนวน 28 เรื่อง เล่มนี้เป็นปีที่ 7 ของการปรับปรุงรูปแบบ และประเด็นหลักเพื่อเป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI เพื่อรองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index -TCI) และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัย นักศึกษา คณาจารย์ ครูอาจารย์ ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดี

ปฐมาภา

นางสาวปฐมาภา จงละเอียด
บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(จ)
การพัฒนากระบบสารสนเทศการจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมายของผู้ผลิตสินค้าเกษตรแปรรูป จังหวัดนครศรีธรรมราช DEVELOPMENT OF LEGAL LEARNING MANAGEMENT INFORMATION SYSTEMS FOR PRODUCERS OF PROCESSED AGRICULTURAL PRODUCTS IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE <i>ศศิพัชร บุญขวัญ, จรุ ถิ่นพระบาท และนิภารัตน์ นกตรีพงศ์</i>	1
รูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนแบบมุ่งเป้าพื้นที่ตำบลหัวเมือง อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง A MODEL FOR SOLVING POVERTY PROBLEMS TARGETING OF THE HUANG MUEANG SUB-DISTRICTS, MUEANG PAN DISTRICT, LAMPANG PROVINCE <i>ขจรศักดิ์ วงศ์วิราช, ธนพร หมูคำ, เนตรดาว ไทธรัตน์ และศิรญา จนาศักดิ์</i>	12
การศึกษาทักษะการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล (Digital Literacy) ของนิสิตครูสังคมศึกษาเพื่อการ ปรับตัวในโลกยุคผันผวน (VUCA World) THE EDUCATION OF DIGITAL LITERACY FOR SOCIAL STUDIES STUDENTS TO PREPARE FOR THE VUCA WORLD <i>พิมพ์ตะวัน จันทัน</i>	24
การพัฒนารูปแบบการสื่อสารสุขภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ DEVELOPING A HEALTH COMMUNICATION MODEL TO ENHANCE THE ELDERLY'S QUALITY OF LIFE <i>วิลาวัลย์ ภูมิ, ศศิธร อัสโร, อรวรรณ แซ่อึ้ง, พิษญาภา พรหมพราย และจาตุรนต์ นาสม</i>	35
การบริหารจัดการสื่อเฟซบุ๊กเทศบาลเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช FACEBOOK MEDIA MANAGEMENT OF THUNG SONG MUNICIPALITY NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE <i>มณี ศรีสมุทร และวิทยาธร ท่อแก้ว</i>	48
การถอดบทเรียนในการฝึกซ้อมวงดุริยางค์เครื่องลมสำหรับการเข้าประกวดในระดับมัธยมศึกษา LESSON LEARNED FROM HIGH SCHOOL CONCERT BAND PERFORMANCE PRACTICE FOR MUSIC COMPETITION <i>อภิวัฒน์ สุริยศ</i>	60
การเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนการปลูกข้าวเจ้าสุพรรณบุรี 1 แบบหว่านและแบบปัก ดำของเกษตรกร ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี COMPARISON OF COSTS AND RETURNS OF SUPHAN BURI RICE 1 BETWEEN THE PADDY SOWN FIELD AND TRANSPLANTE RICE FIELD IN HUAI YANG : HUAY YANG THON SUB-DISTRICT PAK THO DISTRICT RATCHABURI PROVINCE <i>ยุพา สระไธ</i>	73

สารบัญ (ต่อ)

การสื่อสารนวัตกรรมของระบบนิเวศสตาร์ทอัพด้านการศึกษาในสหรัฐอเมริกา จีน และอินเดีย INNOVATION COMMUNICATION OF EDTECH STARTUP ECOSYSTEM IN USA, CHINA, AND INDIA ตีพร้อม เทพหัสดิน ณ อยุธยา และกุลทิพย์ ศาสตรระจุจิ	82
การสร้างระบบสนับสนุนทางสังคมเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตำบลบางเตย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ESTABLISHING A SOCIAL SUPPORT SYSTEM TO ENHANCE THE QUALITY OF LIFE FOR THE ELDERLY RESIDENTS IN BANG TAE, SAM PHRAN DISTRICT, NAKHON PATHOM PROVINCE กัญญาณัฐ ไพคำ	93
แนวทางการเพิ่มประสิทธิผลของธุรกิจร้านอาหารในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล GUIDELINES FOR INCREASING THE EFFECTIVENESS OF RESTAURANT BUSINESS IN BANGKOK AND VICINITIES กรรณิการ์ ชินประสิทธิ์ชัย, อนันต์ ธรรมชาลัย และปัญญวัฒน์ จุฑามาศ	104
การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงาน เป็นฐานเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย DEVELOPMENT OF A MODEL TO PROMOTE MATHEMATICAL THINKING AMONG UPPER SECONDARY SCHOOL STUDENTS USING SELF - DIRECTED LEARNING AND PROJECT - BASED LEARNING ไพรัช เจริญตรีเพชร, รุ่งทิวา แยมรุ่ง และกิตติชัย สุธาสีโนบล	115
พลวัตความเชื่อและพิธีกรรมของประเพณีบุญสารทเดือนสิบวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช THE DYNAMICS BELIEFS AND RITUALS OF THE SART DUEAN SIP CEREMONY AT PHRA MAHATHAT WORAMAHAWIHAN MONASTERY, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE พระครูวรวิริยคุณ (ปราโมทย์ กลิ่นละมัย), ญฐพงศ์ จิตรนิรัตน์, พรไทย ศิริสาธิตกิจ และพรพันธุ์ เขมคุณาคัย	128
การพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิต สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 THE DEVELOPMENT OF THE FACTORS AND INDICATORS OF ALGEBRAIC THINKING FOR PRATHOMSUKSA 6 STUDENTS พนิตดา วงษ์พานิช, รุ่งทิวา แยมรุ่ง, และกิตติชัย สุธาสีโนบล	139
อนาคตภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับการศึกษา ภาคบังคับในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2565 – 2575) THE SCENARIO OF LEARNING MANAGEMENT FOR PROMOTING MATHEMATICAL COMPETENCIES OF STUDENTS IN COMPULSORY EDUCATION LEVEL IN THE NEXT DECADE (2022-2032) จรรยาศรี แจบไธสง, รุ่งทิวา แยมรุ่ง และวิไลลักษณ์ ลังกา	151
การวิเคราะห์และสังเคราะห์ แนวทางการส่งเสริมและพัฒนากษตร ANALYSIS AND SYNTHESIS OF AGRICULTURAL EXTENSION AND DEVELOPMENT GUIDELINES เฉลิมศักดิ์ ตุ่มทิวัญ	163
กลยุทธ์การสื่อสารและแนวทางในการส่งเสริมการตลาดจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยว เชิงเกษตรอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ COMMUNICATION STRATEGIES AND DESTINATION MARKETING APPROACHES FOR SUSTAINABLE AGRICULTURAL TOURISM: A CASE STUDY OF FANG DISTRICT, CHIANG MAI PROVINCE ณพวัฒน์ นิมสุวรรณ และธีรวัชร บรรเทียง	179

สารบัญ (ต่อ)

อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ความคิดเชิงกลยุทธ์และนวัตกรรมการบริหารจัดการที่มีต่อ ผลการปฏิบัติงานของกำลังพลกองทัพบก	190
THE INFLUENCE OF TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP, STRATEGY THINKING AND MANAGEMENT INNOVATION TO JOB PERFORMANCE' S ROYAL THAI ARMY PERSONNEL	
ธรรมสฤษดิ์ จุนเจือจาน, ณัฐพงษ์ เตชะรัตน์เสฏฐ์ และบัณฑิต ผังนิรันดร์	
การพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านทักษะอาชีพและความเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	202
THE DEVELOPMENT OF CURRICULUM TO ENHANCE COMPETENCY IN VOCATIONAL AND BEING ENTREPRENEUR SKILLS FOR HIGH SECONDARY STUDENTS	
ธราพงษ์ การกระโทก, กิตติชัย สุธาสีโนบล และวิไลลักษณ์ ลังกา	
มาตรการภาครัฐกับการพัฒนารูปแบบการจัดการด้านการตลาดอาคารชุดในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล	213
GOVERNMENT MEASURES AND DEVELOPMENT OF CONDOMINIUM MARKETING MANAGEMENT MODELS IN BANGKOK AND SURROUNDING AREAS	
ณัฐนันท์ ขำดี และตรีเนตร ตันตระกูล	
กลยุทธ์การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในรูปแบบสารคดีต่อยอด ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง ข้าวพื้นถิ่นนครศรีธรรมราช	226
STRATEGY FOR DEVELOPING VIDEO MEDIA TO PROMOTE LIFELONG LEARNING IN THE FORM OF A DOCUMENTARY THAT FURTHERS THE PHILOSOPHY OF SUFFICIENCY ECONOMY ABOUT LOCAL RICE IN NAKHON SI THAMMARAT	
อภิศันย์ ศิริพันธ์, อรวรรณ แซ่ฮึง*, ธนวัฒน์ อารีย์พงศ์, อรพรรณ อำนวยศิลป์ และศศิธร อีสโร	
บทบาทของพุทธมนต์ต่อการทำน้มนม : กรณีศึกษาบทสวดรัตนสูตรในช่วงโควิด - 19	237
THE ROLES OF BUDDHIST MANTRA IN THE PRACTICE OF HOLY WATER: A CASE STUDY OF RATANA SUTTA CHANT DURING THE COVID - 19 PANDEMIC	
ณัฐชนินทร์ ศุภกรสิงห์ และณัฐพร ไข่มุกข์	
ความเชื่อและพิธีกรรมตามบทบาทของผู้นำทางจิตวิญญาณในร่างทรงเทพเจ้าเงินที่มีต่อศาลเจ้า เมืองตรัง	248
BELIEFS AND RITUALS ACCORDING TO THE ROLE OF SPIRITUAL LEADERS IN THE CHINESE DEITY EMBODIMENT TOWARDS THE SHRINE OF TRANG PROVINCE	
อารีย์ ธรรมไคร่ง และอ้อมใจ วงษ์มณฑา	
การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างความสามารถใช้ดิจิทัลการทำตลาดเชิงรุกออนไลน์ ของกลุ่มผู้ ปลูกถั่วลิสง ตำบลนิคมสร้างตนเอง อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี	257
THE CURRICULUM DEVELOPMENT TO ENHANCE DIGITAL MARKETING CAPABILITIES FOR ONLINE BUSINESS AMONG A GROUP OF SELF-EMPLOYED PEANUT FARMERS IN NIKHOM SANG TON ENG, MUEANG DISTRICT, LOP BURI PROVINCE	
มนสิข ลิทธิสมบุญ	

สารบัญ (ต่อ)

ยุทธศาสตร์การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1	267
STRATEGIES FOR COMMUNITY ENTERPRISE DEVELOPMENT BASED ON THE CONCEPT OF CIRCULAR ECONOMY, REGIONAL AREAS UPPER NORTHEAST 1	
วิยะดา แมนสัน, บุษกร สุขแสน และกฤตติกา แสนโกชน์	
การใช้ตัวแบบและแบบฝึกภาพเคลื่อนไหวภาษามือเพื่อพัฒนาการจำคำศัพท์ภาษามือของนักเรียนหูหนวกและบกพร่องทางสติปัญญา	276
USE OF MODELLING TECHNIQUE AND SIGN LANGUAGE VDO EXERCISE TO IMPROVE SIGN LANGUAGE VOCABULARY MEMORY OF A STUDENT WITH DEAFNESS AND INTELLECTUAL DISABILITIES	
อภิษฎา ศรีทอง, รัชนิกร ทองสุชาติ, สุทธิกัญจน์ ทิพย์เกษร, พิภูล เลี้ยวสิริพงศ์ และสร้อยสุดา วิทยาการ	
นวัตกรรมการจัดการธุรกิจรักษาความปลอดภัย	288
MANAGEMENT INNOVATION IN SECURITY GUARD BUSINESS	
ณรงค์ บุญรักษา และตรีเนตร ต้นตระกูล	
อัตลักษณ์ของบัณฑิต คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์: การวิจัยเชิงคุณภาพ	304
IDENTITY FOR GRADUATE IN FACULTY OF FORESTRY, KASETSART UNIVERSITY: A QUALITATIVE RESEARCH	
ปิยวัฒน์ ดิลกสัมพันธ์, มนัสนันท์ หัตถศักดิ์, สกิดาพร คำสด, ธนศักดิ์ จันทศิลป์ และวิราพร จันทศิลป์	
การเปิดรับสื่อและทักษะการรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุในจังหวัดสุราษฎร์ธานี	318
MEDIA EXPOSURE AND MEDIA LITERACY SKILLS AMONG ELDERLY IN SURATTHANI PROVINCE	
เหมือนมาด หนูมาศ, แพรวพรรณ ปานนุช, ปิยดา นวลละออง และนนทิพา บุชปวรรณะ	
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	330

การพัฒนาระบบสารสนเทศการจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมายของผู้ผลิตสินค้าเกษตรแปรรูป จังหวัดนครศรีธรรมราช*

DEVELOPMENT OF LEGAL LEARNING MANAGEMENT INFORMATION SYSTEMS FOR PRODUCERS OF PROCESSED AGRICULTURAL PRODUCTS IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

ศศิพัชร บุญขวัญ*, จรุ ถิ่นพระบาท, นิภารัตน์ นกตรีพงศ์

Sasipat Boonkwan*, Jaru Thinprabaht, Niparat Nuktreepong

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Management Sciences, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: sasipat_boo@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาระบบสารสนเทศการจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมายของผู้ผลิตสินค้าเกษตรแปรรูป จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ระบบสารสนเทศการจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมายของผู้ผลิตสินค้าเกษตรแปรรูป งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยและการพัฒนา ซึ่งกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้ คือ ผู้ประกอบการสินค้าแปรรูปตามอัตลักษณ์ เขา ป่า นา เล จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 30 คน คัดเลือกด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือการวิจัย คือ ระบบสารสนเทศการจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมายและแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ใช้งานระบบ และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาระบบใช้หลักการพัฒนาระบบแบบ SDLC (System Development Life Cycle) ตั้งแต่การรวบรวมข้อมูลและความต้องการของผู้ใช้ การวิเคราะห์ข้อมูลและความต้องการ การออกแบบและพัฒนาระบบสารสนเทศ การตรวจสอบความถูกต้องของระบบ การทดลองใช้ระบบ และการประเมินผลระบบสารสนเทศ การพัฒนาระบบสารสนเทศการจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมายของผู้ผลิตสินค้าเกษตรแปรรูป ผู้วิจัยพัฒนาเป็นลักษณะเว็บแอปพลิเคชัน (Web Application) ด้วยภาษา ASP.NET, CSS, HTML, JavaScript และใช้ Visual Studio เป็นเครื่องมือพัฒนาระบบ ซึ่งระบบที่พัฒนาผู้วิจัยออกแบบให้มีการแสดงผลแบบ Responsive ที่ลบบนหน้าจอขนาดต่าง ๆ โดยผู้ใช้งานระบบสารสนเทศสามารถเข้าใช้งานหรือค้นหาข้อมูลกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้ผลิตสินค้าเกษตรแปรรูปได้ทางโทรศัพท์ แท็บเล็ต คอมพิวเตอร์ 2) ความพึงพอใจระบบสารสนเทศการจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมายของผู้ผลิตสินค้าเกษตรแปรรูป จากกลุ่มตัวอย่างผู้ใช้งานระบบ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.48 สรุปว่าระบบสารสนเทศที่พัฒนาขึ้นตามวัตถุประสงค์ มีประสิทธิภาพและเป็นที่พึงพอใจของผู้ใช้งาน

คำสำคัญ: ระบบสารสนเทศ, การพัฒนาระบบ, เว็บแอปพลิเคชัน, การจัดการเรียนรู้ทางกฎหมาย

Abstract

The objectives of this research were 1) to develop a legal learning management information system for producers of processed agricultural products in Nakhon Si Thammarat

Province. 2) to assess the satisfaction of users of the legal learning management information system of producers of processed agricultural products. This research is research and development. The sample group in this research is 30 entrepreneurs of processed products according to the identity of Khao Pa Na Le, Nakhon Si Thammarat Province, selected using purposive sampling. The research tools are Legal learning management information system and user satisfaction questionnaire and the statistics used for data analysis are mean and standard deviation. The results of the research found that 1) developing the system SDLC (System Development Life Cycle) system development principles are used, starting from gathering information and user needs, analyzing data and needs, designing, and developing information systems, validation and testing the accuracy of system and evaluation of information systems. Development of a legal learning management information system for producers of processed agricultural products. The researcher developed it as a web application using the languages ASP.NET, CSS, HTML, JavaScript, and used Visual Studio as a system development tool. The system developed by the researcher is designed to have a responsive display that results on screens of various sizes. Users of the information system can access or search legal information related to producers of processed agricultural products on their phones, tablets, and computers. 2) satisfaction with the legal learning management information system of processed agricultural product producers from a sample of users of the system was at a highest level with a mean of 4.58 and a standard deviation of 0.48. In conclusion, the information system developed according to the objectives is effective and satisfactory to the users.

Keywords: Information System, System Development, Web Application, Legal Learning Management

บทนำ

ปัจจุบันนวัตกรรมเทคโนโลยี การติดต่อสื่อสาร การเมือง การค้า รวมทั้งระบบราชการและการพัฒนาชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการเตรียมพัฒนาคนสำหรับขับเคลื่อนกิจกรรมพัฒนาชุมชนให้มีความรู้ ความเข้าใจในด้านกฎหมายในชีวิตประจำวันที่ชุมชนควรรู้ เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข ก่อให้เกิดความยุติธรรมและความเสมอภาคในสังคม (ชวิน คำบุญเรือง และพรชัย เลื่อนฉวี, 2562) กล่าวได้ว่า สิ่งสำคัญที่มีบทบาทต่อการพัฒนาชุมชนนั้น ยังคงต้องให้ความรู้แก่แกนนำหมู่บ้านให้มีความรู้ความเข้าใจกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชุมชน เพื่อให้สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับคนในชุมชน ซึ่งนำไปสู่ การส่งเสริมการบริหารจัดการชุมชนเพื่อความสามารถในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งอย่างยั่งยืนต่อไป การดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จและราบรื่นนั้นมีใช้เรื่องง่ายซึ่งปัจจัยหนึ่งที่เอื้อประโยชน์ให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างราบรื่นและประสบความสำเร็จ คือ การเรียนรู้ทุกอย่างที่มีความจำเป็นและมีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต โดยมีได้เกี่ยวข้องกับการเรียนเพื่อให้ได้มาซึ่งปริญญาหรือวุฒิบัตรต่าง ๆ แต่เป็นการเรียนรู้ในชีวิตจริง โดยเรียนรู้เกี่ยวกับ 1) ตนเอง 2) ผู้อื่น 3) สังคมและการเปลี่ยนแปลง 4) จังหวะและโอกาส 5) คุณธรรมและจริยธรรม และ 6) ความจริงแห่งชีวิต ซึ่งการเรียนรู้นับเป็นกระบวนการที่ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและความคิด ที่สามารถเรียนรู้ได้จากการได้ยินการสัมผัส การอ่าน และการใช้เทคโนโลยี โดยการเรียนรู้ของเด็กและผู้ใหญ่มีความแตกต่างกัน การสร้างบรรยากาศทางจิตวิทยาที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้อาจเป็นไปได้ในรูปแบบของความเป็นกันเอง ความเข้มงวดกวดขัน หรือความไม่มีระเบียบวินัย ที่ได้รับการสร้างขึ้น เพื่อให้การเรียนรู้เกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริง ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ นับว่าเป็นองค์ประกอบหลักที่แสดงถึงการเรียนรู้ว่าเป็น

รูปธรรม ซึ่งประกอบด้วยความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายที่แท้จริงของการเรียนรู้ บทบาทของครู รวมทั้งบทบาทของผู้เรียน (สุรัชย์ อุฬารวงศ์, 2561)

การประกอบธุรกิจโดยเฉพาะกิจการเกี่ยวกับสินค้า OTOP หรือ หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์นี้จะเห็นได้ว่าเป็นนโยบายของรัฐในการส่งเสริมให้เกิดการกระจายรายได้ในท้องถิ่นและส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นได้ มีอาชีพหรืองานทำ และลดปัญหาการว่างงานและอพยพเข้ามาทำงาน ในเมืองใหญ่ ทำให้เกิดรายได้ของประชากรเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด อย่างไรก็ตามในการประกอบธุรกิจในลักษณะดังกล่าว ย่อมจะต้องมีกฎหมายเข้ามาเพื่อจัดการให้เกิดความเรียบร้อย และขจัดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ซึ่งโดยมากแล้วผู้ประกอบการรายย่อยหรือเพิ่งเริ่มต้นนั้นอาจมีความรู้ทางด้านกฎหมายอย่างจำกัด ทำให้ประสบปัญหาในการดำเนินธุรกิจ ดังนั้น ผู้ประกอบการสินค้า OTOP หรือวิสาหกิจชุมชน จำเป็นต้องมีความรู้ด้านกฎหมายที่ควรรู้ เช่น กฎหมายด้านสัญญาต่าง ๆ เช่น สัญญาซื้อขาย สัญญาเช่าทรัพย์สิน สัญญา กู้ยืม สัญญาจัดตั้งห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท หรือกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค กฎหมายภาษีอากร กฎหมายธุรกิจ และกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา (วรรณรัตน์ การุณยนิช และปราโมช ธรรมกรณ์, 2566) เป็นต้น แต่กฎหมายแต่ละประเภทอยู่แยกกันทำให้ผู้ประกอบการค้นหาข้อมูลของกฎหมายที่จำเป็นต้องรู้ไม่ครบถ้วน

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นที่วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญของการเรียนรู้กฎหมาย ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของคนในชุมชนและผู้ผลิตสินค้า ซึ่งสอดคล้องกับพัฒนาคุณภาพของคน รวมทั้งเป็นหนึ่งในจุดเริ่มแห่งการสร้างคามเข้มแข็งให้กับสังคมและชุมชน ผู้ผลิตสินค้า จึงดำเนินการจากการศึกษาสภาพการใช้กฎหมายในชุมชน เพื่อนำไปพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและผู้ผลิตสินค้า และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้จริงในการดำเนินชีวิตต่อไป ดังนั้น งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบสารสนเทศการจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมายของผู้ผลิตสินค้าเกษตรแปรรูป โดยใช้หลักการพัฒนาระบบแบบ SDLC มาเป็นกรอบในการพัฒนาเพื่อเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและผู้ผลิตสินค้าให้สามารถสืบค้นได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาระบบสารสนเทศการจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมายของผู้ผลิตสินค้าเกษตรแปรรูป จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ระบบสารสนเทศการจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมายของผู้ผลิตสินค้าเกษตรแปรรูป

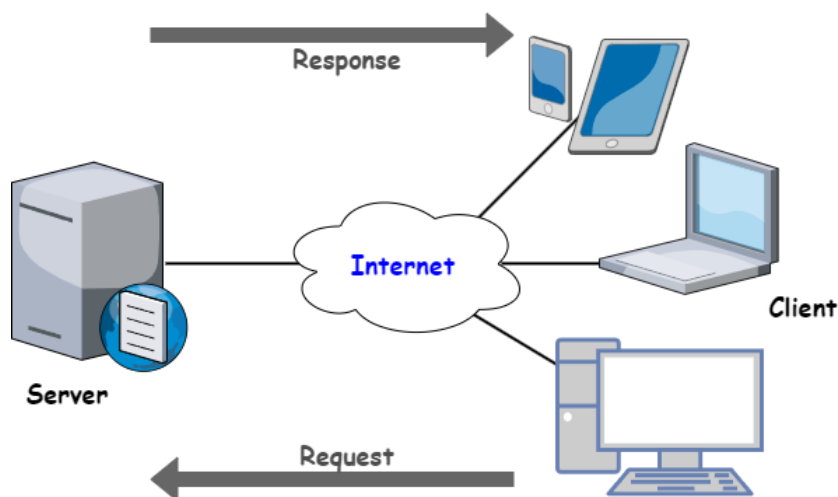
วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยการพัฒนาระบบสารสนเทศการจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมายของผู้ผลิตสินค้าเกษตรแปรรูป เป็นการวิจัยและการพัฒนา ที่มีขั้นตอนตามวงจรการพัฒนาระบบแบบ SDLC ตั้งแต่การรวบรวมข้อมูลและความต้องการของผู้ใช้ การวิเคราะห์ข้อมูลและความต้องการ การออกแบบและการพัฒนาระบบสารสนเทศ การตรวจสอบความถูกต้องของระบบ การทดลองใช้ระบบและการประเมินผลระบบสารสนเทศ (Leau, Y. B. et al., 2012); (Gurung, G. et al., 2020) ในการวิจัยและการพัฒนาประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนาระบบสารสนเทศการจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมายของผู้ผลิตสินค้าเกษตรแปรรูป

การออกแบบและการพัฒนาระบบสารสนเทศการจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมายของผู้ผลิตสินค้าเกษตรแปรรูป ผู้วิจัยได้พัฒนาตามวงจรการพัฒนาระบบแบบ SDLC (ชนิษฐา อินทะแสง และสุวัฒน์ บรรลือ, 2564) ซึ่งมีลำดับขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลและความต้องการ ในขั้นตอนนี้เป็นการรวบรวมข้อมูลทั้งหมดจากกลุ่มผู้ประกอบการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์เป็นความต้องการของผู้ใช้งาน ซึ่งการรวบรวมข้อมูลทั้งหมดนี้จากการสัมภาษณ์ การค้นหาข้อมูลจากแหล่งวิชาการต่าง จากงานวิจัย และเอกสารทางกฎหมายต่าง ๆ
2. การออกแบบและการพัฒนาระบบสารสนเทศ ในขั้นตอนนี้เป็นการนำข้อมูลที่ทั้งหมดจากการวิเคราะห์ความต้องการมาออกแบบระบบ ด้วยแบบจำลองยูเอ็มแอล (Unified Modeling Language: UML) (Koc, H. et al., 2021); (Ozkaya, M. & Erata, F., 2020) และออกแบบหน้าจอในส่วนต่อประสานกับผู้ใช้ เพื่อให้ทราบขั้นตอนการไหลของข้อมูลและแต่ละส่วนสัมพันธ์กันอย่างไรบ้าง จากนั้นนำข้อมูลการออกแบบมาพัฒนาระบบด้วยสถาปัตยกรรมไคลเอนต์ (Client) และเซิร์ฟเวอร์ (Server) ซึ่งทำหน้าที่เป็นเสมือนผู้ให้บริการและเป็นที่เก็บข้อมูล เมื่อไคลเอนต์ได้มีการร้องขอข้อมูลมา ในการพัฒนาใช้ภาษาโปรแกรม คือ ASP.NET, CSS, HTML, JavaScript และใช้โปรแกรม Visual Studio เป็นเครื่องมือมาช่วยพัฒนาระบบ

ภาพที่ 1 สถาปัตยกรรมไคลเอนต์ (Client) และเซิร์ฟเวอร์ (Server)

3. การตรวจสอบความถูกต้องของระบบและการทดสอบระบบ ในขั้นตอนนี้เป็นการตรวจสอบความถูกต้องของระบบและการทดสอบระบบ ซึ่งการทดสอบระบบ เป็นการทดสอบระบบสารสนเทศก่อนที่จะนำระบบไปติดตั้งใช้งานจริง ผู้พัฒนาจะทำการทดสอบระบบเบื้องต้นก่อน ด้วยการสร้างข้อมูลจำลองสำหรับตรวจสอบการทำงานของระบบสารสนเทศ ในการทดสอบระบบนี้ จะมีการตรวจสอบอยู่ด้วยกัน 2 ส่วน คือ การตรวจสอบรูปแบบภาษาเขียน (Syntax) และการตรวจสอบผลลัพธ์ของงานตรงกับความต้องการหรือไม่
4. การนำระบบติดตั้งระบบและทดลองใช้ระบบ ในขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนการนำระบบไปติดตั้งจริงบนเครื่องแม่ข่าย (Server) เพื่อให้ผู้ใช้งาน (Client) เข้าใช้งานระบบสารสนเทศผ่านเว็บเบราว์เซอร์ได้จากที่ต่าง ๆ เมื่อติดตั้งเสร็จก็ทดลองใช้ระบบว่าระบบสามารถทำงานได้จริงตรงตามความต้องการของผู้ใช้
5. การปรับปรุง/การบำรุงรักษา ในขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนการปรับปรุงระบบในกรณีที่ให้มี การติดตั้งระบบบนเครื่องแม่ข่ายแล้ว แล้วมีข้อผิดพลาดหรือผู้ใช้งานต้องการเพิ่มเติมข้อมูลหรือปรับเปลี่ยนฟังก์ชันการใช้งาน และปรับเปลี่ยนการทำงานอื่น ๆ ของระบบ

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ระบบสารสนเทศการจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมายของผู้ผลิตสินค้าเกษตรแปรรูป

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ ผู้ประกอบการสินค้าเกษตรแปรรูป กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ประกอบการสินค้าเกษตรแปรรูป จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 30 คน ใช้การเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามความพึงพอใจของการใช้งานระบบสารสนเทศการจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมายของผู้ผลิตสินค้าเกษตรแปรรูปแบบออนไลน์ผ่าน Google Form ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของ ลิเคิร์ต (Likert's Scale) (Likert, R., 1970); (Yamashita, T., 2022)

การกำหนดระดับการประเมิน ดังนี้

- 5 หมายถึง อยู่ในระดับ มากที่สุด,
- 4 หมายถึง อยู่ในระดับ มาก,
- 3 หมายถึง อยู่ในระดับ ปานกลาง,
- 2 หมายถึง อยู่ในระดับ น้อย,
- 1 หมายถึง อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

การแปลผลการประเมินความพึงพอใจ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ดังนี้ คือ

- $\bar{X}$ อยู่ในช่วง 4.50 – 5.00 หมายถึง มากที่สุด,
- $\bar{X}$ อยู่ในช่วง 3.50 – 4.49 หมายถึง มาก,
- $\bar{X}$ อยู่ในช่วง 2.50 – 3.49 หมายถึง ปานกลาง,
- $\bar{X}$ อยู่ในช่วง 1.50 – 2.49 หมายถึง น้อย,
- $\bar{X}$ อยู่ในช่วง 1.00 – 1.49 หมายถึง น้อยที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากค่าที่ได้จากประเมินประสิทธิภาพและประเมินความพึงพอใจของการใช้งานระบบสารสนเทศ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยการพัฒนาระบบสารสนเทศการจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมายของผู้ผลิตสินค้าเกษตรแปรรูป จังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถดำเนินการได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังต่อไปนี้

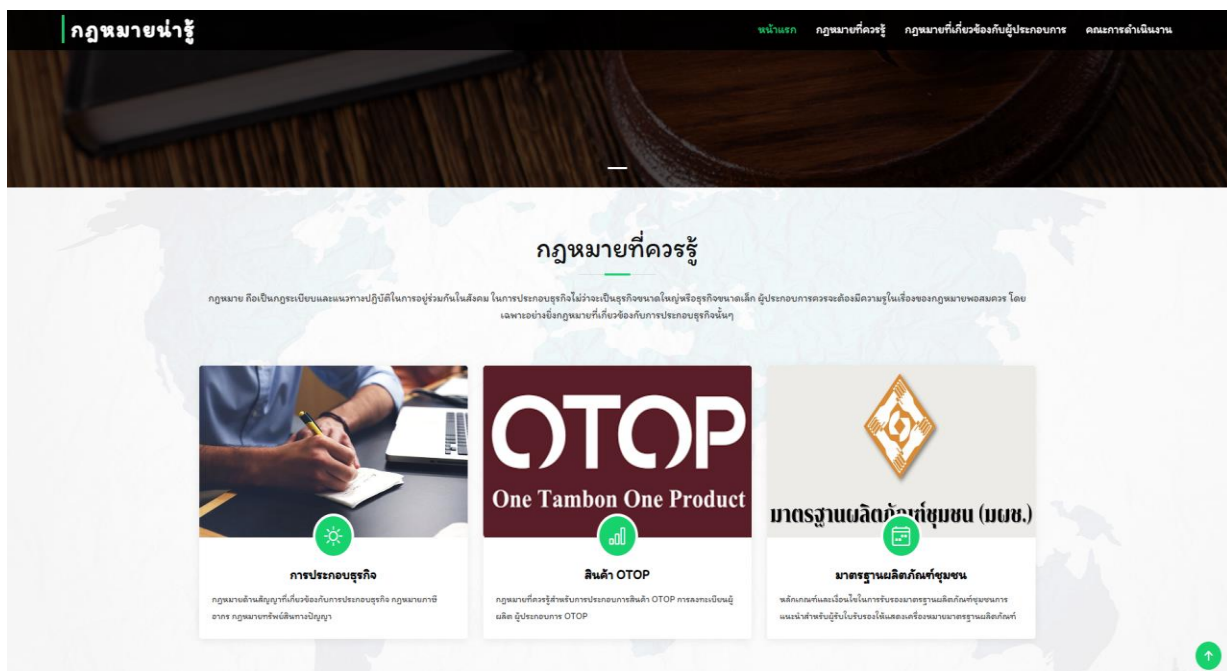
1. การพัฒนาระบบสารสนเทศการจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมายของผู้ผลิตสินค้าเกษตรแปรรูป จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผู้วิจัยได้พัฒนาระบบในลักษณะเว็บแอปพลิเคชัน โดยผู้ใช้งานระบบสารสนเทศสามารถเข้าสู่ข้อมูล ในระบบตามเมนูต่าง ๆ ซึ่งแบ่งเมนูการแสดงผลบนหน้าจอ ดังนี้ คือ เมนูหน้าแรก เมนูกฎหมายที่ควรรู้ เมนูกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการ และเมนูคณะกรรมการดำเนินงาน

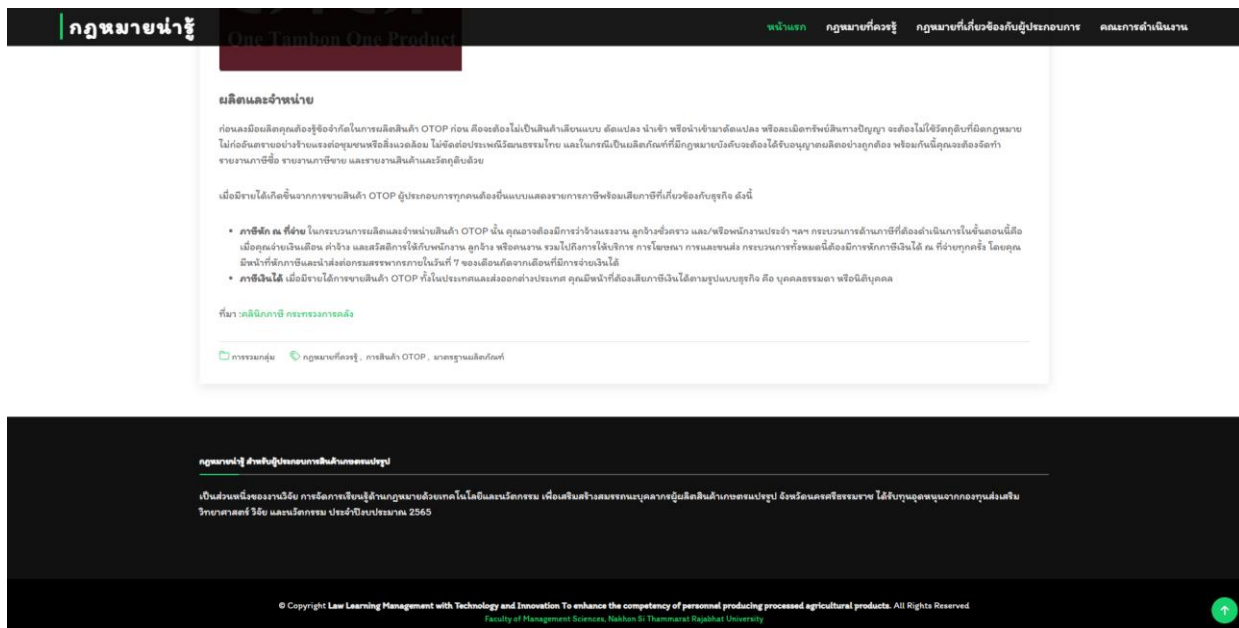
การออกแบบหน้าจอ

ภาพที่ 2 หน้าแรกเมื่อเข้าสู่ระบบสารสนเทศการจัดการความรู้ทางกฎหมาย

ภาพที่ 3 หน้ากฎหมายที่ควรรู้

ภาพที่ 6 หน้าแสดงรายละเอียดข้อมูลทางกฎหมายส่วนที่ 2

2. การประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ระบบสารสนเทศการจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมายของผู้ผลิตสินค้าเกษตรแปรรูป

การประเมินความพึงพอใจประเมินโดยกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการสินค้าเกษตรแปรรูป จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 30 คน ซึ่งสามารถสรุปผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ระบบสารสนเทศการจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมายได้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปผลการประเมินความพึงพอใจผู้ใช้ระบบสารสนเทศการจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมาย

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD)	การแปลผล
มีความเหมาะสมในการออกแบบส่วนติดต่อกับผู้ใช้	4.82	0.41	มากที่สุด
มีความสะดวกและไม่ซับซ้อน ง่ายต่อการใช้งาน	4.71	0.45	มากที่สุด
ความชัดเจนของข้อความที่แสดงบนจอภาพ	4.31	0.63	มาก
มีระบบช่วยลดเวลาในการตรวจสอบข้อมูล	4.73	0.42	มากที่สุด
ระบบสามารถช่วยสืบค้นข้อมูลได้อย่างรวดเร็วและสะดวก	4.85	0.45	มากที่สุด
ความเหมาะสมในการออกแบบหน้าจอโดยภาพรวม	4.30	0.45	มาก
ประสิทธิภาพและความรวดเร็วในการตอบสนองของระบบ	4.66	0.47	มากที่สุด
ความถูกต้องของการแสดงผลลัพธ์	4.68	0.52	มากที่สุด
ข้อมูลสารสนเทศที่ได้มีประโยชน์ต่อการใช้งาน	4.72	0.44	มากที่สุด
ความเร็วในการแสดงผลจากการเชื่อมโยงเพจ	4.15	0.50	มาก
ความเร็วในการทำงานของระบบในภาพรวม	4.40	0.55	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.58	0.48	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ความพึงพอใจผู้ใช้ระบบสารสนเทศการจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมาย โดยเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.58 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 0.48 โดยผู้ใช้งานระบบมีความความ

พึงพอใจ ด้านระบบสามารถช่วยสืบค้นข้อมูลได้อย่างรวดเร็วและสะดวก อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.85 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 0.45 รองลงมา มีความเหมาะสมในการออกแบบส่วนติดต่อกับผู้ใช้ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.82 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 0.41 มีระบบช่วยลดเวลาในการตรวจสอบข้อมูล อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.73 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 0.42 ข้อมูลสารสนเทศที่ได้มีประโยชน์ต่อการใช้งาน อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.72 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 0.44 มีความสะดวกและไม่ซับซ้อน ง่ายต่อการใช้งาน อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.71 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 0.45 ความถูกต้องของการแสดงผลอยู่ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.68 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 0.52 ประสิทธิภาพและความรวดเร็วในการตอบสนองของระบบ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.66 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 0.47 ความเร็วในการทำงานของระบบในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.40 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 0.55 ความชัดเจนของข้อความที่แสดงบนจอภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.31 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 0.63 ความเหมาะสมในการออกแบบหน้าจอโดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.30 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 0.45 และ ผลประเมินความพึงพอใจน้อยที่สุดจากคำถามทั้งหมด คือ ความเร็วในการแสดงผลจากการเชื่อมโยงเพจ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.15 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 0.50

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบสารสนเทศการจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมายของผู้ผลิตสินค้าเกษตรแปรรูป จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อแหล่งข้อมูลด้านกฎหมายให้ผู้ประกอบการสินค้าเกษตรแปรรูป สำหรับศึกษาข้อมูลขั้นตอนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่ม จากการศึกษาวิจัยสามารถอภิปรายผลดังนี้

1. การพัฒนาระบบสารสนเทศการจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมายของผู้ผลิตสินค้าเกษตรแปรรูป จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยได้พัฒนาในลักษณะเว็บแอปพลิเคชัน ด้วยภาษา ASP.NET, CSS, HTML, JavaScript แล้วนำไปติดตั้งบนเครื่องแม่ข่าย (Server) ที่ติดตั้งระบบปฏิบัติการ Windows Server ในการจัดเก็บข้อมูลต่าง ๆ ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการสินค้าเกษตรแปรรูป ในกระบวนการพัฒนาระบบผู้วิจัยได้พัฒนาระบบตามวงจรการพัฒนาระบบแบบ SDLC ตั้งแต่ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลและความต้องการของผู้ใช้ การวิเคราะห์ข้อมูลและความต้องการ การออกแบบและพัฒนาระบบสารสนเทศ การตรวจสอบความถูกต้องของระบบ การทดลองใช้ระบบ จนถึงขั้นตอนการประเมินผลระบบสารสนเทศ ซึ่งกระบวนการพัฒนา สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรินันธิ์ ทองธิราช และปฐวี ประทาน (จิรินันธิ์ ทองธิราช และปฐวี ประทาน, 2566) และงานวิจัยของ ประจักษ์ พรหมงาม (ประจักษ์ พรหมงาม, 2566) ได้พัฒนาระบบโดยใช้วงจรการพัฒนาระบบแบบ SDLC

2. การประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ระบบสารสนเทศการจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมายของผู้ผลิตสินค้าเกษตรแปรรูป มีความพึงพอใจในการใช้งานระบบสารสนเทศ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.58 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 0.48 เมื่อพิจารณารายละเอียดแล้วพบว่า ระบบสารสนเทศที่พัฒนา สามารถช่วยสืบค้นข้อมูลได้อย่างรวดเร็วและสะดวกมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.85 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 0.45 มีความเหมาะสมในการออกแบบส่วนติดต่อกับผู้ใช้ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.82 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 0.41 ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยงานวิจัยของประจักษ์ พรหมงาม (ประจักษ์ พรหมงาม, 2566) และงานวิจัยของภานุวัฒน์ ชันจา (ภานุวัฒน์ ชันจา, 2565) มีผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานระบบในระดับมากที่สุดและมากที่สุด ซึ่งระบบที่ได้พัฒนาขึ้นสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งานได้เป็นอย่างดี

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลที่ได้จากกระบวนการวิจัยนี้ ทำให้ได้ระบบและรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมายของผู้ผลิตสินค้าเกษตรแปรรูป ที่มีการรวบรวมข้อมูลหลากหลายที่เกี่ยวข้องกับผู้ใช้ให้อยู่ในที่เดียวกันและสามารถค้นหาหรือเข้ามาดูข้อมูลในรูปแบบออนไลน์ได้ โดยใช้หลักการและกระบวนการพัฒนาเว็บแอปพลิเคชัน ตามโครงสร้างของสถาปัตยกรรมไคลเอนต์ (Client) ทำหน้าที่เสมือนเป็นที่เก็บข้อมูล และเซิร์ฟเวอร์ (Server) ทำหน้าที่ขอรับบริการจากไคลเอนต์ ซึ่งผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานระบบสารสนเทศการจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมายของผู้ผลิตสินค้าเกษตรแปรรูป มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.48 ดังนั้น สรุปว่าระบบสารสนเทศที่พัฒนาขึ้นตามวัตถุประสงค์ มีประสิทธิภาพและเป็นที่พึงพอใจของผู้ใช้งาน การพัฒนาระบบสารสนเทศการจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมายของผู้ผลิตสินค้าเกษตรแปรรูป จังหวัดนครศรีธรรมราชนี้ มีการพัฒนาขึ้นตามความต้องการของผู้ใช้งาน หากผู้สนใจนำไปพัฒนาต่อยอด ควรมีการเพิ่มข้อมูลและฟังก์ชันการทำงานให้เหมาะสมกับบริบทผู้ใช้งาน

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย “การจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมายด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะบุคลากรผู้ผลิตสินค้าเกษตรแปรรูป จังหวัดนครศรีธรรมราช” ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากเงินกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ปีงบประมาณ 2565

เอกสารอ้างอิง

- ชนิษฐา อินทะแสง และสุวัฒน์ บรรลือ. (2564). คลังข้อมูลศิลปวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในจังหวัดอุบลราชธานี. วารสารเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 11(2), 27-40.
- จิรินทร์นิ ทองธีราช และปฐวี ประทา. (2566). การพัฒนาระบบสารสนเทศบัญชีเงินเดือนของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี. วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(8), 1132-1147.
- ชวิน คำบุญเรือง และพรชัย เลื่อนฉวี. (2562). ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายเพื่อการส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนากระบวนการจัดสวัสดิการสังคมที่จัดทำโดยชุมชนในระบบสังคมสวัสดิการของประเทศไทย. วารสารมหาจุฬานาครธรรม, 6(10), 5143-5162.
- ประจักษ์ พรหมงาม. (2566). การพัฒนาระบบสารสนเทศในกระบวนการผลิตมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองเพื่อการส่งออกกรณีศึกษาอำเภอปากช่องจังหวัดนครราชสีมา. วารสารนวัตกรรมและการเรียนรู้และการศึกษาทั่วไป, 1(1), 8-20.
- ภานุวัฒน์ ชันจา. (2565). การพัฒนาระบบสารสนเทศงานวิจัยเชิงพื้นที่สำหรับเครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏ. วารสารเทคโนโลยีสารสนเทศ, 18(1), 64-74.
- วรรณรัตน์ การ์ณยวนิช และปราโมช ธรรมกรณ์. (2566). กฎหมายบริษัทที่ผู้ประกอบการยุคใหม่ควรรู้. วารสารพัฒนาธุรกิจและอุตสาหกรรม, 3(2), 96-107.
- สุรัชย์ อุฬารวงศ์. (2561). การจัดการเรียนรู้ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านดู่ อำเภอเมืองจังหวัดเชียงราย. วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ, 24(1), 1-17.
- Gurung, G. et al. (2020). Software Development Life Cycle Models-A Comparative Study. International Journal of Scientific Research in Computer Science, Engineering and Information Technology, 6(4), 30-37.

- Koc, H. et al. (2021). UML diagrams in software engineering research: a systematic literature review. In Proceedings, 74(1), 13.
- Leau, Y. B. et al. (2012). Software development life cycle AGILE vs traditional approaches. In International Conference on Information and Network Technology, 37(1), 162-167.
- Likert, R. (1970). New Patterns of Management. New York: McGraw-Hill.
- Ozkaya, M. & Erata, F. (2020). A survey on the practical use of UML for different software architecture viewpoints. Information and Software Technology, 121(4), 106275.
- Yamashita, T. (2022). Analyzing Likert scale surveys with Rasch models. Research Methods in Applied Linguistics, 1(3), 100022.

รูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนแบบมุ่งเป้าพื้นที่ตำบลหัวเมือง อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง*

A MODEL FOR SOLVING POVERTY PROBLEMS TARGETING OF THE HUANG MUEANG SUB-DISTRICTS, MUEANG PAN DISTRICT, LAMPANG PROVINCE

ขจรศักดิ์ วงศ์วิราช*, ธนพร หมูคำ, เนตรดาว โทธรัตน์, ศิรญา จนาศักดิ์

Kajohnsak Wongwirach*, Thanaphon Mookam, Neadao Thotarat, Siraya Janasak

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ลำปาง ประเทศไทย

Faculty of Management Science, Lampang Rajabhat University, Lampang, Thailand

*Corresponding author E-mail: Aj.Koorpai2@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนแบบมุ่งเป้าพื้นที่ตำบลหัวเมือง อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กลุ่มเป้าหมาย คือ คนจนในระบบกับการระบุโดยผู้นำชุมชน ภาคีเครือข่ายรวมทั้งสิ้น 79 คน ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการวิจัย และใช้เทคนิคการสัมภาษณ์ การเสวนาของผู้เกี่ยวข้อง และการสังเกตการณ์ในการจัดเก็บและรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพของพื้นที่ตำบลหัวเมืองเป็นพื้นที่ทางการเกษตรที่เป็นเกษตรพื้นที่สูงเป็นหลัก มีสภาพอากาศเย็น และมีลักษณะทางกายภาพทางด้านความเปราะบางของชุมชนที่มีการรักษาขนบธรรมเนียมดั้งเดิมของวิถีชีวิต ชาติพันธุ์ ซึ่งได้มาจากการร่วมกันในการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนแล้วนำไปสู่การนำฐานทรัพยากรทางสังคมมาสร้างมูลค่าเพิ่ม และนำไปสู่การเป็นโมเดลแก้จนภายใต้แนวคิด “หัวเมือง เมืองแห่งวิถีเกษตรพื้นที่สูงและท่องเที่ยววิถีชุมชน” ซึ่งประกอบด้วย 3 แกนหลัก คือ แกนที่ 1 การวิเคราะห์และกำหนดผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย แกนที่ 2 คนจนเป้าหมายหลัก และศักยภาพทุนของชุมชน และแกนที่ 3 การกำหนดกิจกรรม วิธีการหรือแนวปฏิบัติในการดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจน ซึ่งจากการนำร่องการทำเกษตรไม้ดอกด้วยดอกดาวเรือง การเพาะเลี้ยงจิ้งหรีดทองดำสายน้ำแร่แช่ซ็อน และการทำกิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยวในชุมชน โดยจากผลการใช้โมเดลแก้จนจาก 3 แกนหลักในตำบลหัวเมืองสามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนต่อไปได้

คำสำคัญ: รูปแบบแก้จน, คนจน, แบบมุ่งเป้า

Abstract

This study aims to investigate the ways in which poverty-related issues are addressed, with a particular emphasis on the target region of Hua Mueang Sub-district, Muang Pan District, Lampang Province. Participatory action research is being used in this qualitative study. The target population, which consists of 79 network partners and community leaders, is the poor people included in the Poverty Survey Database. Employ semi-structured research tools, such as interviews. Additionally, employ focus groups, observation, and interviewing approaches to gather

data. applying content analysis. According to the study, the Hua Mueang sub-district has a lot of agricultural potential, with a concentration on highland farming. The weather is cool in this area. Additionally, it possesses physical traits associated with maintaining culture and the old way of life. Additionally, it possesses physical traits associated with the traditional way of life and cultural preservation of the group of people who follow the original ethnic heritage rituals. Consequently, This results from collaborating to analyze the possibilities of the community and producing to application of social resources to generate value addition and help Huamueang become a model for improvement based on the guiding concepts of "community tourism and highland agriculture cities." Consists of 3 primary components, 1) Analysis and determination of stakeholders. 2) The community's primary focus and financial resource is the impoverished. 3) Outlining the tasks strategies or rules for resolving issues related to poverty. It entails managing the flowering plant cultivation, especially in light of the marigold flower agriculture's guiding principles, and raising black crickets in the Jae-Sone mineral water region, participating in community tourism. Based on the findings of employing models to address poverty along three major axes in Hua Mueang subdistricts will make the situation stable and long-lasting.

Keywords: Model for Solving Poverty, Poor People, Targeting

บทนำ

การพัฒนาประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีรากฐานมาจากการพัฒนาทางด้านการเกษตรด้วยแนวทางของการพัฒนาศักยภาพทางด้านการผลิต การแปรรูปและการตลาดควบคู่กับการพัฒนาทางด้านการค้า การลงทุน การพัฒนาทางเศรษฐกิจฐานรากทั้งในระดับเศรษฐกิจในครัวเรือนไปจนถึงเศรษฐกิจระดับชาติโดยมักเป็นในลักษณะของการพัฒนาจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่น หรือการพัฒนาจากเมืองไปสู่ชนบท ซึ่งการพัฒนาในช่วงที่ผ่านมามีประเด็นสำคัญที่ถูกกล่าวถึงอย่างกว้างขวาง คือ ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ (เกศสุดา สิทธิสันติกุล และคณะ, 2565) ซึ่งนำไปสู่แนวคิดของการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชากรในประเทศซึ่งมีการนำเสนอแนวคิดของการลดความเหลื่อมล้ำและแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพิ่มโอกาสในการสร้างงานสร้างรายได้ให้แก่ประชาชน แต่ทว่าปัญหาความยากจนมีปัจจัยทั้งในระดับปัจเจกบุคคล โครงสร้างทางสังคม และนโยบายภาครัฐ (ธนพล สราญจิตร, 2558) และถึงแม้ว่าในช่วงที่ผ่านมาตั้งแต่ปี 2541 - 2562 โดยภาพรวมประเทศไทยมีแนวโน้มจำนวนของคนจนลดลง แต่ในพื้นที่บางจังหวัดยังประสบปัญหาความยากจนแบบเรื้อรัง และมีสัดส่วนคนจนที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องและทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นอันเนื่องมาจากหลาย ๆ ปัจจัย (สุพิชชา โชติกำจร, 2564) ที่สำคัญ คือ สาเหตุของความยากจนของประชาชนมักเกิดจากการครัวเรือนไม่ปฏิบัติงานเชิงเศรษฐกิจหรือเป็นครัวเรือนว่างงาน ไม่ประกอบอาชีพใด ๆ มีการพึ่งพิงสูงซึ่งเกิดจากมีเด็กและผู้สูงอายุในครัวเรือน และระดับการศึกษาต่ำทำให้มีรายได้น้อยและส่วนใหญ่เป็นแรงงานในภาคการเกษตร และทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 ในช่วงที่ผ่านมา (กฤษฎา สุขพัฒน์, 2564)

จากข้อมูลคนจนทั่วประเทศซึ่งนำเสนอผ่านฐานข้อมูล TPAMP ที่นำเสนอจำนวนคนจนที่ได้รับการสำรวจทั่วประเทศ 36,103,806 คน จากประชากรทั้งหมด 66,081,204 คน ในปี 2565 พบว่า มีจำนวนคนจนทั้งสิ้น 1,025,782 คน และส่วนใหญ่อยู่ในภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ, 2566); (กรมการปกครอง, 2566)โดยถึงแม้ว่าจำนวนข้อมูลการสำรวจและจำนวนคนจนยังไม่ครอบคลุมประชากรทั่วประเทศก็ตามแต่ก็เป็นข้อมูลที่มีการบูรณาการฐานข้อมูลและ

นำเสนอจำนวนที่น่าเชื่อถือ และจากฐานข้อมูลดังกล่าวในพื้นที่จังหวัดลำปาง ซึ่งเป็น 1 ใน 20 จังหวัดนำร่องที่ดำเนินโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจนจากฐานข้อมูลระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (Thai People Map and Analytics Platform: TPMA) โดยการค้นหาคนจนตามรายชื่อที่ถูกระบุเพื่อยืนยันตัวตน การนำเสนอสภาพและสถานการณ์ของความยากจนใน 5 มิติ คือ ด้านสุขภาพ ด้านความเป็นอยู่ ด้านการศึกษา ด้านรายได้ และด้านการเข้าถึงบริการรัฐ (ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ, 2566) พร้อมทั้งการนำเสนอทุนเชิงพื้นที่เพื่อนำไปสู่การสร้างโมเดลแก้จนของในระดับพื้นที่แบบมุ่งเป้า

การดำเนินการค้นหาและระบุคนจนเป้าหมายจาก TPMA ในปี 2562 ในพื้นที่จังหวัดลำปาง อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีจำนวนคนจนสูงที่สุดลำดับที่ 2 ของจังหวัดรองจากอำเภอเถิน (ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ, 2565) เป็นพื้นที่เป้าหมายที่ในการพัฒนาโมเดลแก้จนโดยกำหนดให้พื้นที่ดำเนินงาน คือ ตำบลหัวเมือง เป็นพื้นที่ปฏิบัติการในการพัฒนาโมเดลแก้จนแบบมุ่งเป้าเนื่องจากมีความพร้อมของฐานทุนทางสังคมทั้งด้านกายภาพ สิ่งแวดล้อม ความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่น เพื่อดำเนินการในการแก้ไขปัญหาคความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำทั้งในระดับครัวเรือนและระดับชุมชนโดยใช้ฐานทุนทางสังคมในพื้นที่เป็นแกนหลักในการดำเนินการ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษารูปแบบการแก้ปัญหาคความยากจนแบบมุ่งเป้าพื้นที่ตำบลหัวเมือง อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีดำเนินการวิจัย และกระบวนการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR.) ทั้งนี้
2. กลุ่มเป้าหมาย เนื่องจากการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและมุ่งใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR.) ดังนั้น จึงกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินการวิจัยประกอบด้วย 1) คนจนเป้าหมายที่ได้จากการสำรวจและสอบถามข้อมูลจำนวน 58 คน (ครัวเรือน) ซึ่งปรากฏในฐานข้อมูลระบบสอบถามคนจน (PPPconnect) 2) กลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ร่วมปฏิบัติการประกอบด้วยผู้บริหาร/ผู้แทนผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เกษตรตำบลหัวเมือง ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการ และภาคีเครือข่ายในการพัฒนาเชิงพื้นที่และการวิจัย รวม 79 คน โดยเลือกแบบเจาะจงไปที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงเป็นหลัก
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยกำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์ประกอบด้วย ความคาดหวัง แนวทางการแก้ปัญหาคความยากจน การขับเคลื่อนของภาครัฐ การมีส่วนร่วมในระดับชุมชน รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงและปัญหา อุปสรรค
4. วิธีการจัดเก็บข้อมูล ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกตามแบบสัมภาษณ์ การจัดกิจกรรมเสวนากลุ่มย่อยของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่และส่วนกลาง รวมทั้งใช้การสังเกตการณ์และบันทึกข้อมูลจากการสังเกตการณ์จากกลุ่มเป้าหมาย
5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

การดำเนินการวิจัยโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการแก้ปัญหาคความยากจนแบบมุ่งเป้าพื้นที่ตำบลหัวเมือง อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปางสามารถนำเสนอผลการวิจัยและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นซึ่งสามารถนำเสนอหัวข้อดังต่อไปนี้

บริบทของความยากจนในพื้นที่ตำบลหัวเมือง

1. การวิเคราะห์การค้นหาและสอบทานคนจนเป้าหมาย

ผลการค้นหา สืบค้นและสอบทานคนจนเป้าหมายตำบลหัวเมือง อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง ทั้งจากรายชื่อในฐานข้อมูล โดยผลการสำรวจและสอบทานระดับตำบลที่มีผู้นำชุมชนร่วมสำรวจและนำเสนอข้อมูลคนจนในพื้นที่และเสนอรายชื่อคนจนเพิ่มเติมนอกเหนือจากที่ระบุในฐานข้อมูล TPMAF รวมจำนวนคนจนในพื้นที่ 85 ครัวเรือน จาก 8 หมู่บ้าน ทั้งนี้มีความยากจนของคนในชุมชนสามารถแยกออกเป็น 5 มิติ ดังนี้

มิติความยากจนด้านสุขภาพ พบว่า คนในชุมชนตำบลหัวเมือง มีปัญหาด้านโรคประจำตัวที่ไม่ติดต่อ เช่น โรคความดันโลหิตสูง เบาหวาน ไต ทั้งนี้ พบว่า คนในชุมชนได้รับสารพิษตกค้างในร่างกายจากการทำเกษตร โดยมีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล 2 แห่ง คือ รพ.สต.ต้นจูน และรพ.สต.บ้านขามแบ่งพื้นที่ดูแลและรับผิดชอบ ซึ่งมีการออกหน่วยให้บริการตามแผนปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

มิติความยากจนด้านความเป็นอยู่ คนจนเป้าหมายในพื้นที่ตำบลหัวเมือง อำเภอเมืองปาน พบปัญหา 2 ประเด็นหลัก คือ ด้านการเดินทาง และด้านเอกสารสิทธิทำกิน กล่าวคือ ด้านการเดินทางมีปัญหาด้านการพัฒนาเส้นทางคมนาคมและการออกเอกสารสิทธิ์สำหรับที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกิน เนื่องจากพื้นที่ของตำบลส่วนใหญ่เป็นเขตป่าไม้และอุทยานแห่งชาติ

มิติความยากจนด้านการศึกษา จากการตรวจสอบคนจนเป้าหมายในพื้นที่ พบประเด็นสำคัญ คือ ลูกหลานอยู่กับตายาย พ่อ แม่ ผากเลี้ยงไว้ โดยเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ในพื้นที่จะได้รับการศึกษาตามการศึกษาขั้นพื้นฐานและเข้าศึกษาต่อในโรงเรียนระดับอำเภอต่อไป

มิติความยากจนด้านรายได้ จากการตรวจสอบและสอบทานคนจนเป้าหมายในพื้นที่ตำบลหัวเมือง พบว่า ในพื้นที่เกิดปัญหาหนี้สิน การกู้เงินทั้งในระบบและนอกระบบ รายได้น้อยกว่ารายจ่าย ไม่มีรายได้ประจำค่าใช้จ่ายที่มีต่อสิ่งสาธารณูปโภคเพิ่มขึ้น และรัฐขาดการส่งเสริมรายได้อย่างจริงจัง คนภายในชุมชนและคนจนเป้าหมายประกอบอาชีพเกษตรเป็นหลัก รายได้เกิดจากการทำการเกษตรเพียงช่องทางเดียว ขาดการส่งเสริมทางการตลาดและการต่อยอดผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ

มิติความยากจนด้านการเข้าถึงบริการของรัฐ ปัญหาการเข้าถึงบริการของภาครัฐและโครงสร้างพื้นฐานจากการคมนาคมและการสื่อสารเนื่องจากระบบไฟฟ้ามีความขัดข้องบ่อย และส่งผลให้ระบบการสื่อสารในพื้นที่ถูกตัดการเชื่อมต่อ และสัญญาณโทรศัพท์ไม่ครอบคลุมทุกเครือข่ายที่ให้บริการ

ศักยภาพของทุนทางสังคมที่เหมาะสมกับการแก้ไขปัญหาความยากจน

การวิเคราะห์ศักยภาพของทุนทางสังคมในพื้นที่ สามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ทุนออกเป็น 5 ด้าน ประกอบด้วยทุนทางกายภาพ ทุนมนุษย์ ทุนทางธรรมชาติ ทุนทางเศรษฐกิจ และทุนทางสังคม/ชุมชน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ทุนทางกายภาพ ในชุมชนมีทุนกายภาพ ได้แก่ ถนนเชื่อมเส้นทาง 2 จังหวัด โดยสามารถเดินทางเป็นเส้นทางลัดไปจังหวัดเชียงราย มีโครงการพระราชดำริ โครงการหลวงในการส่งเสริมการปลูกกาแฟ มีชาติพันธุ์ ปาเกะญอ ลีละ มูเซอ ที่ยังคงวิถีชีวิตดั้งเดิมอยู่ มีการปลูกไม้ผลเศรษฐกิจ เช่น แมคคาเดเมีย ลูกตำว/ลูกชิด เบปี้แครอต และในพื้นที่มีชุมชนผู้สูงอายุของตำบลหัวเมืองที่พยายามผลักดันให้เกิดกิจกรรมทางสังคม และมีวัดเก่าแก่ในพื้นที่ คือ วัดบ้านเตือ ที่มีภาพวาดโบราณบนผนังโบสถ์ไม้สัก

ทุนมนุษย์ ในชุมชนมีปราชญ์หรือผู้ที่มีความรู้ ความสามารถหลากหลายด้าน อาทิ ด้านสมุนไพร จักสาน ประวัติศาสตร์ อักษรล้านนา และพุทธศาสนากิจ ซึ่งในทุกหมู่บ้านจะมีปราชญ์ชาวบ้านที่มีความเชี่ยวชาญที่แตกต่างกันออกไป

ทุนทางธรรมชาติ ในชุมชนมีป่าชุมชนที่ขึ้นทะเบียนกับกรมป่าไม้และดูแล บริหารจัดการกันเองของแต่ละชุมชน และทั้งตำบลยังมีต้นทุนทางธรรมชาติที่สูงมาก โดยมีทรัพยากรทางธรรมชาติสำคัญในพื้นที่ ได้แก่ ป่าขุนต้อม ป่าขุนแม่ปาน ซึ่งเป็นต้นน้ำแม่ต๋อง แม่น้ำขุนสอย ปรากฏการผิงร้อยร้าง ลักษณะทางภูมิประเทศที่ทำให้ชุมชนทำนาขั้นบันได (บ้านแม่ต๋องโน) ต้นไม้ขนาดใหญ่ขนาด 5 คนโอบ มีเส้นทางน้ำที่สามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวและกิจกรรมการล่องแพไม้ไผ่ในน้ำแม่สอย

ทุนทางเศรษฐกิจ ในพื้นที่ตำบลหัวเมือง ปลุกพืชเศรษฐกิจ และมีกลุ่มอาชีพที่คนในชุมชนรวมตัวกันผลิตและแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสร้างรายได้ แก่สมาชิกในชุมชน อาทิ ชุมชนพัฒนาพืชเศรษฐกิจทางการเกษตรของโครงการหลวง กลุ่มจักสาน แกะสลัก แปรรูปกล้วย และกลุ่มสมุนไพร กลุ่มเย็บผ้า กระเป๋า ย้อมผ้าสีธรรมชาติ จากไม้คู้ ไม้เหว และไม้ปวย เป็นต้น

ทุนทางสังคม/ชุมชน ภายในชุมชนมีการอยู่ร่วมกันของคนพื้นเมืองและกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง อาทิ ปาเกะญอ ลาหู่ ลัวะ ซึ่งชาติพันธุ์ยังคงใช้วิถีชีวิตแบบเดิมสืบทอดมา โดยอยู่ในพื้นที่ป่าอย่างเรียบง่าย ทำให้ ในพื้นที่มีความหลากหลายของวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมและประเพณี และความเป็นอยู่

ภาพที่ 1 การสอบถามข้อมูลคนจนเป้าหมายและการวิเคราะห์ศักยภาพทุนในพื้นที่ (เก็บภาพโดยผู้วิจัย)

แนวทางการดำเนินการแก้ปัญหาความยากจนในพื้นที่

จากการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและศักยภาพเชิงพื้นที่ของตำบลหัวเมือง พบว่า ในพื้นที่มีต้นทุนทางธรรมชาติ ทุนทางสังคม และทุนมนุษย์ค่อนข้างสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความโดดเด่นด้านการร่วมมือและการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชนในพื้นที่ ประกอบกับลักษณะทางภูมิศาสตร์ของชุมชนตั้งอยู่ในพื้นที่สูงและมีอากาศเย็น ประชาชนส่วนใหญ่จึงทำการเกษตรพื้นที่สูง ปลุกพืชเศรษฐกิจ เช่น กาแฟ เบบีแครอท ข้าวโพด ถั่วแระ เป็นต้น รวมทั้งประชากรในพื้นที่มีทั้งคนพื้นเมืองและ กลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืน จึงมีความโดดเด่นด้านความหลากหลายทางชาติพันธุ์และ การสืบทอดวิถีชีวิตและประเพณีอันดีงามที่สืบทอดมายาวนาน นอกจากนี้ ชุมชนยังมีทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว อาทิเช่น น้ำตกแม่ปาน ขุนน้ำแม่สอย ซึ่งล้วนแล้วเป็นศักยภาพทุนในพื้นที่ประกอบกับจากการจัดร่วมเวทีแลกเปลี่ยนของผู้นำชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อนำเสนอความต้องการในพื้นที่ด้านการขับเคลื่อนและพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อมุ่งสร้างรายได้ ลดรายจ่าย ให้แก่คนจนเป้าหมายในชุมชน จึงนำไปสู่การกำหนดแนวทางการดำเนินการเชิงปฏิบัติการ (Operating Model) 2 รูปแบบ คือ การใช้ศักยภาพ เชิงพื้นที่ของทุนทางกายภาพและทุนทางธรรมชาติที่มีการเพาะปลูกเกษตรพื้นที่สูง รวมทั้งจากการประชุมแลกเปลี่ยนในเวทีสาธารณะของชุมชน เกษตรกรให้ความสนใจการเพาะเลี้ยงสัตว์หรือแมลงเศรษฐกิจจึงหริดทองคำ ผู้สูงอายุสามารถเพาะเลี้ยงได้ไม่ยุ่งยาก หรือคนที่ไม่สามารถทำงานหนักก็สามารถเพาะเลี้ยงได้ เพื่อเป็นช่องทางสร้างรายได้หรือลด

รายจ่ายในครัวเรือน รวมทั้งชุมชนเห็นโอกาสนำเสนอทรัพยากรในพื้นที่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อสร้างการรับรู้แก่สาธารณชนด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ ทั้งการท่องเที่ยวทางเกษตร การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ อันนำไปสู่การสร้างโอกาสด้านเศรษฐกิจจากกิจกรรมทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน

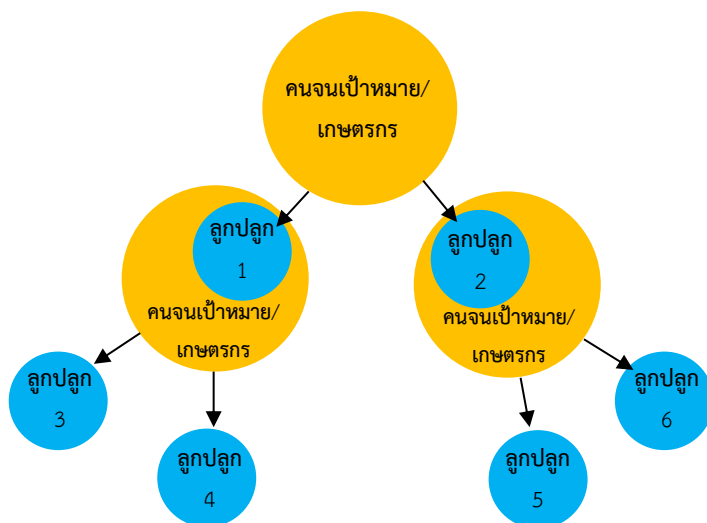
ภาพที่ 2 นักวิจัยร่วมกับชุมชนสำรวจพื้นที่เพื่อขับเคลื่อนโมเดลแก๊จนตำบลหัวเมือง (เก็บภาพโดยผู้วิจัย)

การดำเนินการแก้ปัญหาความยากจนด้วยทุนทางสังคม

การดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาความยากจน ภายใต้ความต้องการและศักยภาพของทุนทางสังคม ในพื้นที่คือเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การทำการเกษตร และการทำกิจกรรมส่งเสริมอาชีพที่ไม่ต้องใช้แรงงานมากและเหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ โดยกำหนดเป็น 2 กิจกรรมหลัก คือ การส่งเสริมการปลูกไม้ดอกเพื่อตัดดอกและการท่องเที่ยวในชุมชน กับกิจกรรมการเพาะเลี้ยงจิ้งหรีดทองคำ โดยสามารถนำเสนอผลการขับเคลื่อนกิจกรรม ดังนี้

1. การส่งเสริมการปลูกไม้ดอกเพื่อตัดดอกและการท่องเที่ยวในชุมชน

จากการดำเนินการคัดเลือกคนจนเป้าหมายจากรายชื่อคนจนที่ได้รับการสำรวจและการระบุตัวตนจากผู้นำชุมชนและยินยอมเข้าร่วมโครงการด้วยตนเอง และเกษตรกรที่สนใจเข้าร่วมโครงการ การเลือกพื้นที่เพื่อใช้สำหรับการดำเนินกิจกรรมการผลิตเกษตรพื้นที่สูงด้วยดอกดาวเรืองและการส่งเสริมการปลูกดอกมากาเร็ตเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน การแก้ปัญหาความยากจนด้วยการสร้างรายได้เสริมจากกิจกรรมและการต่อยอดองค์ความรู้ การส่งต่อความช่วยเหลือและการขยายผลการพัฒนาศักยภาพของคนจนในพื้นที่แบบทวีคูณ ด้วยการให้คนจนที่เป็นเจ้าของพื้นที่เพาะปลูก 1 ราย มีคนจนหรือกลุ่มคนเปราะบางเข้าเป็นลูกปลูกเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ และได้รับค่าตอบแทนจากการปฏิบัติงานการเป็นลูกปลูก และขยายผลจากการเป็นเจ้าของแปลงปลูกในพื้นที่ตนเองในปีที่ 2 และนำคนจนเป้าหมายหรือผู้มีรายได้น้อยคนอื่นมาร่วมเป็นลูกปลูกเพื่อสร้างเครือข่ายในการขยายผลตามภาพที่ 3 ซึ่งเป็นรูปแบบการพัฒนาศักยภาพคนจนเป้าหมายเพื่อบริหารการปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จ แม่นยำ และยั่งยืนด้วยการนำคนจนเป้าหมายที่ยังไม่มีทักษะ ศักยภาพ หรือทุนเพียงพอต่อการดำเนินการไปเป็นส่วนหนึ่งของการผลิตและการดำเนินการเพื่อรับการถ่ายทอดองค์ความรู้และพัฒนาศักยภาพตนเองซึ่งเป็นรูปแบบของการใช้และพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ในชุมชน ที่สร้างโอกาสในการรับรู้เรียนรู้ การปลูกดอกดาวเรือง การดูแลบำรุงรักษา การเก็บเกี่ยวผลผลิตช่วงตัดดอก การจำหน่าย โดยเมื่อได้เรียนรู้แล้วจึงนำองค์ความรู้ไปขยายผลปลูกดอกดาวเรืองในพื้นที่ของตนเอง

ภาพที่ 3 เครือข่ายการขยายผลการพัฒนาศักยภาพคนจนเป้าหมาย (เก็บภาพโดยผู้วิจัย)

จากการดำเนินการในช่วงที่ผ่านมา พบว่า คนจนเป้าหมายและเกษตรกรที่เป็นแกนหลักในการดำเนินการ (โซ่ข้อแรก) ดำเนินการปลูกดอกดาวเรืองตัดดอกจำนวน 6 ราย ใช้พื้นที่ในการเพาะปลูกรวม 5 ไร่ และมีคนจนเป้าหมายเป็นลูกปลูกจำนวน 12 คน และขยายผลทั้งเชิงพื้นที่เพาะปลูก จำนวนแปลงปลูก และจำนวนเกษตรกรแกนหลัก (โซ่ข้อแรก) จากเดิม 6 ราย เป็น 11 รายในรอบการเพาะปลูกรอบที่ 2 ทั้งนี้จากการนำเสนอข้อมูลข้างต้นและจากภาพประกอบที่ 1 - 4 ที่เป็นการวิเคราะห์ศักยภาพทุนของชุมชน การลงพื้นที่เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพเชิงพื้นที่ และการพัฒนาทักษะของคนจนอันนำไปสู่การสร้างงานสร้างรายได้เพื่อแก้ปัญหาความยากจนด้วยเศรษฐกิจหมุนเวียน

ภาพที่ 4 การถ่ายทอดองค์ความรู้การปลูกดอกดาวเรืองตัดดอกแก่คนจนเป้าหมายและเกษตรกร (เก็บภาพโดยผู้วิจัย)

จากแนวการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวและกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ซึ่งกำหนดให้มีการผลักดันให้เกิดตลาดเกษตรชุมชนภายในชุมชนสำหรับเป็นพื้นที่นำเสนอสินค้าชุมชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าทางการเกษตรและอาหารจากป่าที่ชุมชนใช้วิถีชีวิตร่วมกันระหว่างคนกับป่า โดยมีการเชื่อมโยงทุนทางสังคม ทุนทางธรรมชาติ ทั้งวิถีชีวิตชาติพันธุ์ แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน เช่น น้ำตกแม่ปาน สามสักใหญ่ ร้านกาแฟชุมชน

กิจกรรมทางการท่องเที่ยว อาทิ การล่องแพไม้ไผ่ เป็นจุดเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวในตำบลหัวเมืองและแหล่งท่องเที่ยวแม่เหล็กดึงดูดนักท่องเที่ยวภายในจังหวัด อาทิ ชุมชนแม่แจ่ม ชุมชนป่าเมี่ยง อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้รับรู้และเรียนรู้ไปในพื้นที่หัวเมือง เพื่อส่งเสริมให้เกิดพื้นที่ท่องเที่ยวโดยใช้ดอกไม้เป็นสื่อ และใช้พื้นที่ที่เป็นแลนด์มาร์คเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว การใช้พื้นที่หน่วยจัดการต้นน้ำขุนสอยเป็นพื้นที่เพาะปลูกและมีการจัดกิจกรรมตลาดเกษตรชุมชนเพื่อดึงดูดคนในพื้นที่นักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ ซึ่งในระยะเริ่มต้นยังคงต้องมีการวางแผนร่วมกับชุมชนเพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมให้เกิดความต่อเนื่องของกิจกรรมเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวในช่วงเทศกาลต่าง ๆ

2. การส่งเสริมการเพาะเลี้ยงจิ้งหรีดทองคำ

การส่งเสริมการเลี้ยงแมลงเศรษฐกิจ “จิ้งหรีดทองคำ” เกิดจากความต้องการของชุมชนภายใต้ฐานคิดของการแก้ปัญหาความยากจนในมิติของอาหารคุณภาพ และการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ทั้งรายได้หลักและรายได้เสริม ด้วยการใช้แนวทางการ Up Skill ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับศักยภาพและข้อจำกัดในชุมชน โดยการเพาะเลี้ยงแมลงเศรษฐกิจ คือ จิ้งหรีดทองคำ ซึ่งเป็นแมลงที่ตลาดต้องการ และเป็นอาหารที่มีโปรตีนสูงใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาความยากจนด้านความมั่นคงทางอาหาร และด้านเศรษฐกิจในครัวเรือน ซึ่งการส่งเสริมการเลี้ยงแมลงเศรษฐกิจ “จิ้งหรีดทองคำ” อีกทั้งใช้ศักยภาพของพื้นที่คือ เป็นพื้นที่ในเขตของแหล่งน้ำแร่แจ้ซ้อนที่นำไปสู่การสร้างเรื่องราวหรือ Story การเลี้ยงจิ้งหรีดบนพื้นที่น้ำแร่แจ้ซ้อน

การดำเนินการในการส่งเสริมการเลี้ยงแมลงเศรษฐกิจ “จิ้งหรีดทองคำ” มีการสนับสนุนองค์ความรู้ด้วยการจัดทำกล่องเลี้ยงด้วยฟิวเจอบอร์ด การเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์เพื่อให้คนจนเป้าหมายได้มีทักษะในการเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์จิ้งหรีดทองคำ

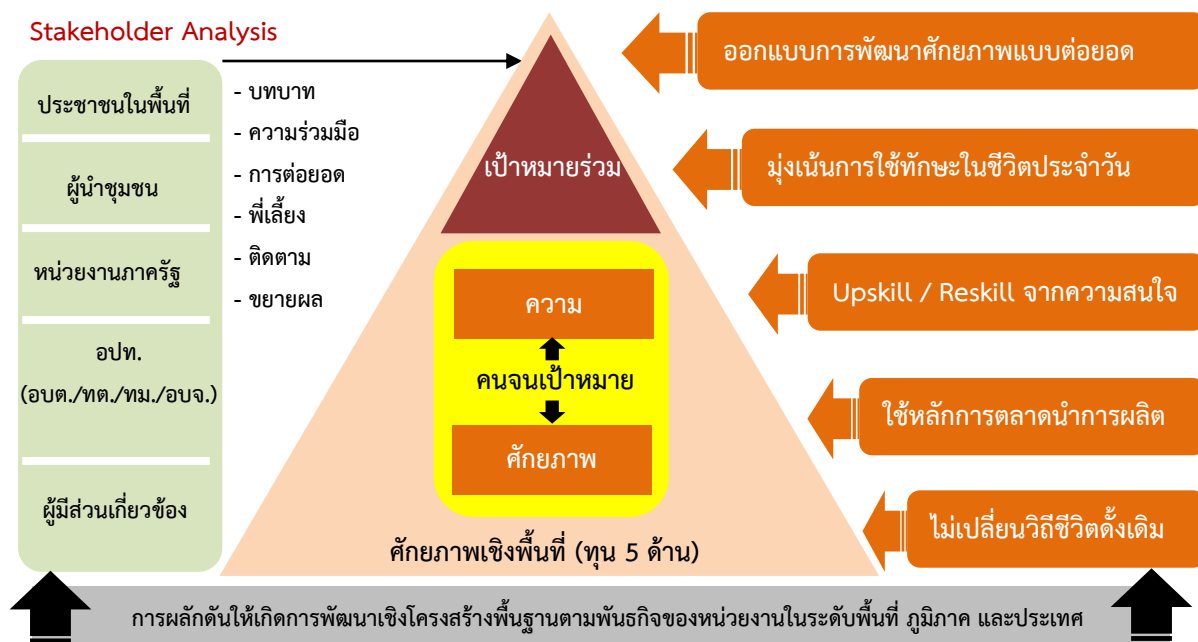
ภาพที่ 5 การถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเพาะเลี้ยงจิ้งหรีดทองคำและการติดตาม
ภายหลังการถ่ายทอดองค์ความรู้ (เก็บภาพโดยผู้วิจัย)

ทั้งนี้ จากการดำเนินการ พบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการสามารถขยายผลโดยการขยายกล่องเลี้ยง จากเริ่มต้น 2 กล่อง เป็นสูงสุด 7 กล่องเลี้ยง/ครัวเรือน สามารถจำหน่ายโดยได้ผลผลิตจำนวน 4 กิโลกรัม/กล่องเลี้ยง มีการขยายผลด้วยการขับเคลื่อนเชิงนโยบายจากองค์การบริหารส่วนตำบลหัวเมือง ที่มีการส่งเสริมและสนับสนุนการเลี้ยงจิ้งหรีดทองคำจากการดำเนินโครงการโมเดลแกนของโครงการไปสู่การพัฒนาเป็นกลุ่ม ผู้เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์จิ้งหรีด การแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อให้จิ้งหรีดทองคำเป็นแมลงเศรษฐกิจ ที่สร้างรายได้ ลดรายจ่าย การสร้างแหล่งเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในหมู่บ้านมีช่องทางการสร้างรายได้หรือลดรายจ่ายในครัวเรือน และผลงานวิชาการด้วยการผลิตสื่อเพื่อการเรียนรู้แบบดิจิทัลสำหรับให้คนจนเป้าหมาย หรือประชาชนที่สนใจได้เข้าไปเรียนรู้และศึกษาผ่านช่อง Youtube Channel “โมเดลแกน ตำบลหัวเมือง” ผ่านช่องทาง

https://www.youtube.com/channel/UC7d7k64h4jlh_7ppbJtGCcg รวมทั้งการนำเสนอเอกสารคู่มือการปลูกดอกดาวเรืองและดอกมากาเร็ด

รูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนพื้นที่ตำบลหัวเมือง

จากผลการวิจัยซึ่งค้นพบแนวทางในการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำจำเป็นต้องมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วนคือ 1) ด้านคนและองค์การ คือ ประชาชนในพื้นที่ ผู้นำชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ เช่น ผู้ประกอบการ เป็นกลไกผลักดันและขับเคลื่อน 2) เป้าหมายร่วมกันคือ คนจนเป้าหมายที่ชัดเจน ซึ่งต้องมีการวิเคราะห์ศักยภาพเชิงพื้นที่หรือทุน 5 ด้าน ความต้องการในการแก้ปัญหาความยากจนของคนจนเป้าหมาย ตลอดจนศักยภาพที่มีของคนจน และ 3) กระบวนการที่สำคัญคือ การออกแบบกิจกรรมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาและต่อยอด การมุ่งเน้นที่ทักษะด้านอาชีพการพัฒนาศักยภาพตามความต้องการ การสร้างเศรษฐกิจด้วยแนวทางการตลาดนำการผลิต และการยังคงวิถีชีวิตของคนในชุมชน ซึ่งสามารถนำเสนอเป็นโมเดลแก๊จน “หัวเมือง: เมืองแห่งวิถีเกษตรพื้นที่สูงและท่องเที่ยววิถีชุมชน” ดังภาพที่ 7 ต่อไปนี้

ภาพที่ 7 รูปแบบแก๊จน “หัวเมือง เมืองแห่งวิถีเกษตรพื้นที่สูงและท่องเที่ยววิถีชุมชน” (เก็บภาพโดยผู้วิจัย)

อภิปรายผล

การดำเนินการค้นหารูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนแบบมุ่งเป้าพื้นที่ตำบลหัวเมือง อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง ซึ่งได้นำเสนอผลการวิจัยดังหัวข้อที่ผ่านมา ทั้งนี้การอภิปรายผลการวิจัยผู้วิจัย สามารถเสนอการอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

การแก้ปัญหาความยากจนของคนจนเป้าหมายแบบมุ่งเป้าพื้นที่ตำบลหัวเมือง อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง ถูกระบุโดยฐานข้อมูลระบบสอบทานคนจน (PPPconnect) และการระบุโดยผู้นำชุมชนว่าเป็นคนจนในพื้นที่ ซึ่งหากการระบุและชี้เป้าคนจนทั้ง 2 รูปแบบสอดคล้องและตรงกันจึงนำไปสู่การนำเข้ากระบวนการแก้ปัญหาความยากจน (มนัส สุวรรณ, 2549) ได้นำเสนอถึงรูปแบบความความยากจนสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ความยากจนที่ตัวเงิน (Income Poverty) และความยากจนที่ตัวคน (Human Poverty) ทั้งนี้ ความยากจนที่ตัวเงินยังจำแนกออกเป็น 2 ประเภทย่อยคือ ความยากจนขั้นแค้น

ซึ่งหมายถึงการไม่มีรายได้เพียงพอ เพื่อการดำรงชีพตามความจำเป็นและความยากจนโดยรวม คือการไม่มีรายได้เพียงพอที่จะซื้อหรือจัดหาสิ่งที่มีความจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต โดยคนจนในพื้นที่ตำบลเมืองปานจัดได้ว่าเป็นคนจนที่ตัวเงิน ดังนั้นแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนคือการสร้างงาน สร้างรายได้ และด้วยศักยภาพของพื้นที่ได้ใช้การเกษตรพื้นที่สูง และการท่องเที่ยวชุมชนเป็นเครื่องมือ พบว่า จากการส่งเสริมการเกษตรพื้นที่สูงและการท่องเที่ยวในชุมชน และกิจกรรมการส่งเสริมการเพาะเลี้ยงจิ้งหรีดทอดดำ ให้แก่คนจนเป้าหมายทำให้คนจนเป้าหมายเกิดความตระหนักในการแก้ไขปัญหาความยากจนในระดับปัจเจกบุคคลและระดับครัวเรือนของตนเอง รวมทั้งเข้าสู่กระบวนการแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยการสร้างรายได้ลดรายจ่ายหรือการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจในครัวเรือน ซึ่งการกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาคนจนแบบตรงเป้าซึ่งสอดคล้องกัน หวัง จิวิตัน และภุชวรรณ์ โล้วชิรินทร์ ซึ่งได้นำเสนอนโยบายแก้จนตรงเป้า (Targeted Poverty Alleviation) มีข้อกำหนดหนึ่งที่สำคัญ คือกลุ่มเป้าหมายที่ควรได้รับการช่วยเหลือต้องตรงแม่นยำ รวมทั้งงบประมาณที่เข้าไปช่วยเหลือต้องเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายตรงแม่นยำ ซึ่งมีแนวทางในการกำหนดเป้าหมายที่ตรงแม่นยำด้วยการใช้กลไกระดับชุมชน มีขั้นตอนการคัดเลือกที่โปร่งใสและให้สิทธิการระบุเป้าหมายแก่ประชาชนในการพิจารณาถึงคนจนตามมาตรฐานของตนเอง ซึ่งจะทำให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา (หวัง จิวิตัน และภุชวรรณ์ โล้วชิรินทร์, 2563)

นอกจากนี้ จากกิจกรรมในการส่งเสริมการปลูกดอกดาวเรือง การปลูกดอกเพื่อสร้างพื้นที่ทางการท่องเที่ยว การเลี้ยงจิ้งหรีดทอดทำให้เกิดรายได้ทั้งรายได้หลักและรายได้เสริมให้แก่คนจนเป้าหมาย และเกษตรกรในพื้นที่และประชาชนในชุมชน กิจกรรมการเลี้ยงจิ้งหรีดที่สามารถลดรายจ่ายในครัวเรือนสร้างโอกาสในการเข้าถึงอาหารโปรตีนสูงจากการบริโภคจิ้งหรีดทอด การแปรรูปจิ้งหรีด และการพัฒนาไปสู่ผลิตภัณฑ์ชุมชน และการสร้างสรรค์กิจกรรมที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ทำให้สร้างโอกาสการใช้จ่ายเงินของนักท่องเที่ยวภายในชุมชนที่ทำให้เกิดเศรษฐกิจหมุนเวียนภายในชุมชน สอดคล้องกับ สมชัย ศรีนอก และชวาล ศิริวัฒน์ ซึ่งชี้ให้เห็นว่า แนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนที่สำคัญ คือ การออกแบบให้ครอบคลุมกับคนจนทุกประเภท รวมทั้งการสร้างโอกาสด้วยการขยายโอกาสทางเศรษฐกิจสำหรับคนจนด้วยการกระตุ้นเศรษฐกิจ (สมชัย ศรีนอก และชวาล ศิริวัฒน์, 2561)

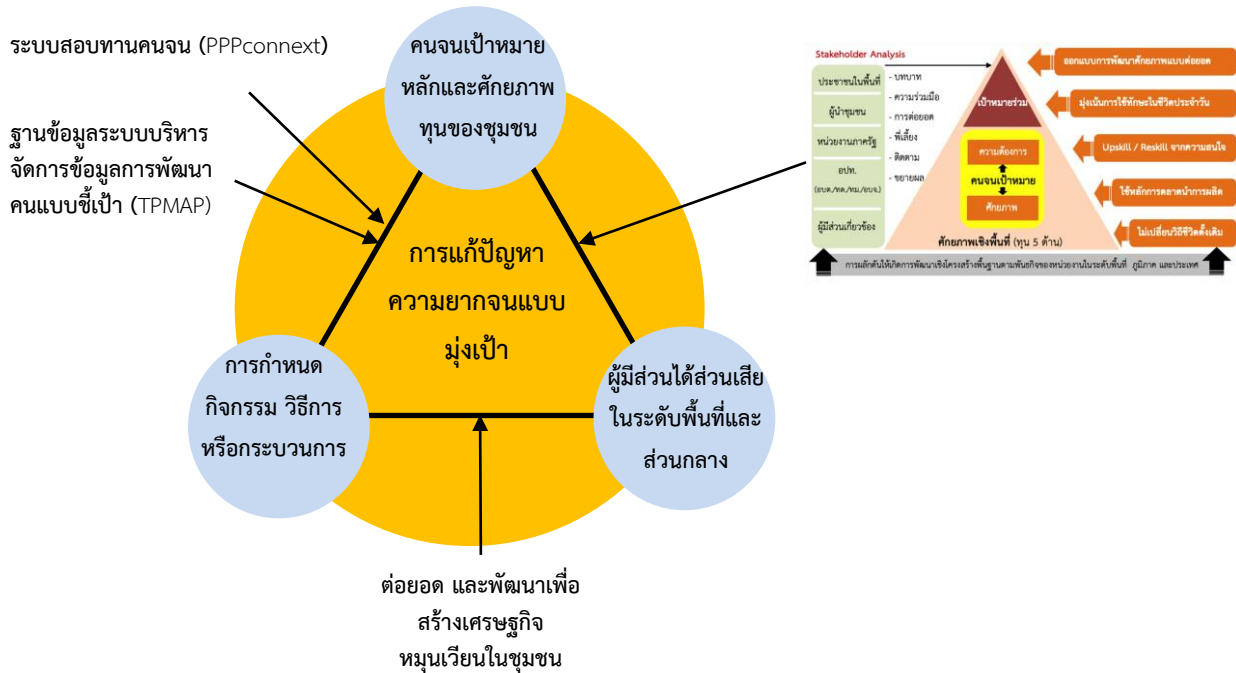
นอกจากนี้การดำเนินการด้านการต่อยอดศักยภาพชุมชนสู่การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่สามารถแก้ไขปัญหาความยากจนของคนจนเป้าหมาย จากการดำเนินการในการแก้ไขปัญหาความยากจนที่เน้นการเชื่อมโยงศักยภาพของทุนทางสังคมในชุมชน หรือทุน 5 ด้าน ร่วมกันกับประชาชนในพื้นที่ ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องบูรณาการการทำงานร่วมกัน และเน้นใช้ทักษะในชีวิตประจำวัน ความสนใจหรือความต้องการของคนจนและคนในชุมชน ใช้หลักการตลาด นำการผลิต และการไม่เปลี่ยนวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของคนในชุมชน ซึ่งเป็นแนวทางโมเดลแก้จนที่นำเสนอ ดังภาพที่ 7 ซึ่งชี้ให้เห็นถึงรูปแบบการแก้ไขปัญหาความยากจนโดยใช้ฐานทุนเดิมของชุมชนในการขับเคลื่อนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนที่คนจนการต่อยอดองค์ความรู้ให้เกิดการขยายผลเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาตนเองและแก้ไขปัญหาความยากจนในครัวเรือนด้านแนวทางของการแก้ไขปัญหาความยากจนที่ตัวเงินเพื่อให้คนจนตลอดจนชุมชนได้วิเคราะห์ถึงศักยภาพชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนภายใต้ทุนทางสังคมของชุมชน ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับ ภัทรภร แพงไทย และภักดี โพธิ์สิงห์ ที่ได้ชี้ให้เห็นว่าการแก้ไขปัญหาความยากจนควรเน้นที่บทบาทของชุมชนโดยการส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ (ภัทรภร แพงไทย และภักดี โพธิ์สิงห์, 2562) และจันทิมา ล่ามแขก และอจิสภาส เพียรขุนทด นำเสนอว่า แนวทางในการแก้ไขปัญหาความยากจนมีหลากหลายวิธี ซึ่งวิธีหนึ่งที่สามารถทำได้และนำไปสู่การแก้ไขปัญหาทั้งในระยะเริ่มต้นและระยะยาว คือ การสนับสนุนครัวเรือนยากจนในการพัฒนาตนเองทั้งด้านการประกอบอาชีพ ได้แก่ การ

ฝึกอาศิพระยะสั้น การสนับสนุนปัจจัยในการผลิต การตลาด การจ้างงานและวิชาการ (จันทิมา ล่ามแขก และอจิร ภาสึ เพียรขุนทด, 2564)

องค์ความรู้ใหม่

การนำเสนอผลการวิจัยซึ่งได้เกิดข้อค้นพบจากการสังเคราะห์ผลการวิจัยและนำเสนอโมเดลแก่นักงาน “หัวเมือง: เมืองแห่งวิถีกษัตริย์พื้นที่สูงและท่องเที่ยววิถีชุมชน” ซึ่งสามารถนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 8 องค์ความรู้ใหม่

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้สรุปได้ว่าการดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ จำเป็นต้องอาศัยการค้นหา สอบทาน นำเสนอ และชี้เป้าคนจนในพื้นที่ทั้งจากฐานข้อมูลในระบบ และการใช้เวทีร่วมกันของผู้นำชุมชนเพื่อระบุคนจนเป้าหมาย รวมทั้งรูปแบบหรือมิติของความยากจนที่เกิดขึ้นของคนจนในแต่ละครัวเรือน เพื่อกำหนดทิศทาง เป้าหมาย กิจกรรม แนวปฏิบัติที่ดีในการแก้ไขปัญหาความยากจน ซึ่งค้นพบรูปแบบของการแก้ไขปัญหาความยากจนรวมทั้งปัจจัยสำคัญในการแก้ไขปัญหาความยากจน 3 แกนหลัก คือ 1) คนจนเป้าหมายหลัก และศักยภาพทุนของชุมชน มีข้อเสนอแนะว่าการแก้ไขปัญหาความยากจนต้องมีการระบุคนจนเป้าหมายหลักอย่างชัดเจนและค้นหาศักยภาพทุนของชุมชนและชุมชนเพื่อขยายผลและต่อยอด 2) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระดับพื้นที่และส่วนกลาง มีข้อเสนอแนะว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งที่เป็นครอบครัว ญาติคนจนเป้าหมาย ผู้นำชุมชน ผู้บริหารท้องถิ่น ควรให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาความยากจนและมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนทั้งเชิงนโยบายและปฏิบัติการเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างมียุทธศาสตร์ และ 3) การกำหนดกิจกรรม วิธีการ หรือกระบวนการ มีข้อเสนอแนะว่าควรมีการกำหนดกิจกรรม วิธีการ หรือกระบวนการที่สอดคล้องกับบริบทของคนจน ชุมชน และท้องถิ่น ตลอดจนถึงสอดคล้องกับความต้องการ ศักยภาพของคนจน และความต้องการของตลาด

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยการบริหารจัดการเพื่อสนับสนุนการทำงานเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนา Operating Model พื้นที่นำร่องตำบลหัวเมือง อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง ภายใต้แผนงานวิจัยการพัฒนาระบบสนับสนุนการทำงานเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ พื้นที่จังหวัดลำปาง ทุนอุดหนุนการวิจัยจากหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) ประจำปีงบประมาณ 2565

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. (2566). สถิติประชากรทางการทะเบียนราษฎร. เรียกใช้เมื่อ 20 มกราคม 2566 จาก <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMONTH/statmonth/#/view>
- กฤษฎา สุขพัฒน์. (2564). ผลกระทบจากการระบาด COVID-19 ต่อความยากจนขององค์กรนานาชาติ และข้อเสนอในการจัดการความยากจนของประเทศไทย. วารสารสังคมวิวัฒน์, 12(1), 68-89.
- เกศสุตา สิทธิสันติกุล และคณะ. (2565). ความเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจฐานรากสู่แนวทางการความยั่งยืนภาคเหนือ. วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์, 5(1), 113-125.
- จันทิมา ล่ามแขก และอภิรักษ์ เพียรขุนทด. (2564). การแก้ไขปัญหาความยากจนแบบบูรณาการ: กรณีศึกษาโครงการคู่เสีย เกียวก่อย แก่จน คนขอนแก่น. วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, 21(2), 109-122.
- ธนพล สราญจิตร. (2558). ปัญหาความยากจนในสังคมไทย. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย, 5(2), 12-21.
- ภัทรกร แพงไทย และภักดี โพธิ์สิงห์. (2562). นโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหาความยากจนของคนชนบท. วารสารรัฐศาสตร์พิจารณา, 6(12), 41-64.
- มนัส สุวรรณ. (2549). ชนบทกับปัญหาความยากจน: มุมมองเชิงนิเวศวิทยามนุษย์. วารสารราชบัณฑิตยสถาน, 31(4), 1137-1149.
- ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ. (2565). ภาพรวมคนจนในปี 2562 ตำบลหัวเมือง อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง. เรียกใช้เมื่อ 14 ตุลาคม 2565 จาก <https://www.tpmap.in.th/2565/521305>
- ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ. (2566). ภาพรวมคนจนประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 8 มีนาคม 2566 จาก <https://www.tpmap.in.th>
- สมชัย ศรีนอก และชวาล ศิริวัฒน์. (2561). คนจน 4.0: นวัตกรรมสร้างคนจนและแก้ปัญหาคความจน. วารสารมหาวิทยาลัยวิชาการ, 5(พิเศษ), 83-95.
- สุพิชชา โชติกำจร. (2564). การศึกษาภาวะความยากจนและปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนในประเทศไทย. วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์, 23(2), 63-71.
- หวัง จวินตัน และกฤษวรรธน์ โลวัชรินทร์. (2563). การนำนโยบายแก่นตรงเป้าไปปฏิบัติของสาธารณรัฐประชาชนจีน. วารสารรัฐประศาสนศาสตร์, 18(1), 39-57.

บทความวิจัย

การศึกษาทักษะการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล (Digital Literacy) ของนิสิตครูสังคมศึกษา เพื่อการปรับตัวในโลกยุคผันผวน (VUCA World) THE EDUCATION OF DIGITAL LITERACY FOR SOCIAL STUDIES STUDENTS TO PREPARE FOR THE VUCA WORLD

พิมพ์ตะวัน จันทัน

Pimtawan Jantan

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand

Corresponding author E-mail: pimtawan@sg.swu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีจุดประสงค์ 1) เพื่อศึกษาทักษะการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลของนิสิตครูสังคมศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อการปรับตัวในโลกยุคผันผวน 2) เพื่อเสนอแนวทางการปรับตัวของนิสิตครูสังคมศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลในโลกแห่งการผันผวน เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้การเลือกแบบอาสาสมัคร กลุ่มตัวอย่างคือ อาจารย์มหาวิทยาลัยจำนวน 20 คน และนิสิตครูสังคมศึกษาที่กำลังศึกษาชั้นปีที่ 1 - 4 จำนวน 120 คน รวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและสอบถาม เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามทักษะของการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลในโลกแห่งการผันผวนของครูสังคมศึกษา และแนวทางการปรับตัวของนิสิตครูสังคมศึกษาเพื่อการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลในโลกแห่งการผันผวน นำผลมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ คือ ร้อยละและการวิเคราะห์ค่าหลัก ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลของนิสิตครูสังคมศึกษาเพื่อการปรับตัวในโลกยุคผันผวนมี 5 ด้านคือ ด้าน 1 การใช้สื่อดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน ด้าน 2 การวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน ด้าน 3 การตระหนักรู้ทางสังคม 4 มีวิสัยทัศน์ในการรับข้อมูลข่าวสารและด้าน 5 ใช้สื่อดิจิทัลภายใต้กฎหมาย 2) แนวทางการปรับตัวของนิสิตครูสังคมศึกษาเพื่อการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลในโลกแห่งการผันผวน มี 4 ด้านคือ การเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนการสอน บทบาทหน้าที่ของผู้เรียนและผู้สอน การออกแบบการจัดการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผล

คำสำคัญ: ทักษะการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล, นิสิตครูสังคมศึกษา, การปรับตัวในโลกยุคผันผวน

Abstract

This research aims to 1) study digital literacy for social studies students in faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University to prepare for the VUCA world and 2) suggest ways develop to social studies students in faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University to prepare for the VUCA world. This research is a survey research method with a volunteer selection. The sample used in the research included 20 lecturers and 120 social studies students. The methodologies used are in-depth interviews and surveys. There are data analysis used percentage and keyword analysis. Results found that: 1) digital literacy for social studies students to prepare for the VUCA world 5 parts are using the digital media, need analysis of students, raising awareness, Critical in receiving information, using digital under the law 2) the ways in develop to social studies students

to prepare for the VUCA world are 4 parts; prepare in teaching, teacher's role and student's role, Instructional design and evaluate.

Keywords: Digital Literacy, Social Studies Students, to Prepare for The VUCA World

บทนำ

ปัจจุบันโลกมีการผันผวนอยู่ตลอดเวลาตั้งแต่เกิดสถานการณ์โควิดทั่วโลกส่งผลให้โลกมีการเปลี่ยนแปลงและเกิดสถานการณ์ต่าง ๆ ที่มีความไม่แน่นอนอยู่ตลอดเวลา เรียกว่า ยุคโลกแห่งการผันผวน (VUCA World) ที่ส่งผลกระทบต่อด้านวิชาการ ธุรกิจ เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง และสังคม เป็นการผันเปลี่ยนที่ไม่แน่นอน บนสถานการณ์การบริหารงานภายใต้สภาพแวดล้อมที่ผันผวน ซับซ้อน ไม่แน่นอนและคลุมเครือ ซึ่งล้วนเป็นสถานการณ์ที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ และเกิดขึ้นอย่างฉับพลัน อีกทั้งไม่สามารถหาคำตอบเพื่ออธิบายเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นได้ในขณะนั้น (European Commission, 1994); (พัชรภรณ์ ดวงชื่น, 2561) ตัวอย่างของสถานการณ์ที่เห็นได้อย่างชัดเจนที่สุดในขณะนี้ คือ สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่ไม่สามารถควบคุมได้ในทันที และเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยความผันผวนจากการเกิดขึ้นและการแพร่ระบาดอย่างรวดเร็ว ความไม่ชัดเจน จากความรู้ความเข้าใจในช่วงแรกของการแพร่ระบาด จากการไม่ทราบสายพันธุ์ไวรัสซึ่งไม่เคยพบในทางการแพทย์ ความซับซ้อนของปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการจะแก้ไขสถานการณ์ รวมไปถึงความคลุมเครือของวิธีการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น เป็นต้น (บุษบา สุธีธร, 2563)

จากผลการวิจัยของนักวิชาการทั้งไทยและต่างประเทศที่ได้ศึกษาเรื่องของสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงนี้ หนึ่งในนั้นมีข้อค้นพบที่น่าสนใจว่า มนุษย์ต้องใช้เทคโนโลยีในการช่วยแก้ปัญหา ซึ่งจากการนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์จะเห็นได้ว่าทักษะที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง คือ ทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัล หรือ Digital Literacy คือความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต รวมถึงการประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยมีการใช้ทักษะเฉพาะหรือสมรรถนะในการทำงานร่วมกับเทคโนโลยีสารสนเทศ ใช้เพื่อรวบรวม นำเสนอข้อมูล ประเมินผลและสร้างสรรค์ได้ด้วยตนเอง โดยคำนึงถึงความปลอดภัยต่อสังคม และหลักจริยธรรม มีมารยาท รู้กาลเทศะ การใช้ภาษาที่เหมาะสม รู้สิทธิหน้าที่ของตนเองเคารพในสิทธิของผู้อื่น ปกป้องข้อมูลส่วนตัว และไม่เปิดเผยข้อมูลใด ๆ เกินความจำเป็น แบ่งเป็น 3 มิติ ได้แก่ มิติทางพุทธิพิสัย มิติทางเทคนิค และมิติทางสังคมและอารมณ์ (Gilster, P., 1997); (ปิยธิดา ลอเอี่ยม และคณะ, 2564); (พรชนิตร์ ลีนาราช, 2560); (ชุดิมา สัจจามนต์, 2563) เป็นสิ่งที่จะช่วยให้มนุษย์สามารถนำความรู้และความสามารถจากทักษะนี้ไปใช้ในการแก้ไขปัญหาและเป็นทักษะที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในปัจจุบันโดยเฉพาะวัยรุ่นที่กำลังเรียนในระดับอุดมศึกษา เป็นวัยที่มีความจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีเพื่อเป็นสื่อการเรียนการสอนและการสร้างสรรค์ชิ้นงาน สอดคล้องกับเป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์ชาติ ในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทักษะในการใช้สื่อ ในการสร้างพลเมืองในอนาคต (คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

วิชาสังคมศึกษา เป็นวิชาที่มีการจัดการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคมประเทศชาติและโลก มีเป้าประสงค์ในการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเยาวชนสู่ความเป็นพลเมืองดีและมีทักษะในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ซึ่งจึงต้องมีการเตรียมความพร้อมในการเป็นแม่แบบที่ดี ครูสังคมศึกษาจึงมีความสำคัญในการสร้างพลเมืองที่รู้เท่าทันดิจิทัล เพื่อปรับตัวในโลกยุคแห่งการผันผวน จึงควรมีการปลูกฝังการมีทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลตั้งแต่เป็นนิสิตครูสังคมศึกษาที่กำลังจะเตรียมเป็นครูสอนวิชาสังคมศึกษาในอนาคตอันใกล้ ปัจจุบันนิสิตครูสังคมศึกษามีความสามารถในการใช้สื่อและเทคโนโลยีแต่ยังขาดการรู้เท่าทันสื่อและการใช้อย่างมีวิจารณญาณ สอดคล้องกับแนวคิดของ Martin, A. ได้ระบุถึงปัญหาของการขาดทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลในนักศึกษามหาวิทยาลัยว่า การที่นักศึกษานั้นขาดทักษะและองค์ความรู้ทางดิจิทัลอาจส่งผลกระทบต่อปัญหาของการทำงานใน

โลกอนาคต โดยการเข้ามามีทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลจะทำให้เข้าถึงสารสนเทศและเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายขึ้นและช่วยอำนวยความสะดวกในการศึกษาตลอดชีวิต (Martin, A., 2010)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลของนิสิตครูสังคมศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อการปรับตัวในโลกยุคผันผวน
2. เพื่อเสนอแนวทางการปรับตัวของนิสิตครูสังคมศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลในโลกแห่งการผันผวน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาทักษะการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล (Digital Literacy) ของนิสิตครูสังคมศึกษาเพื่อการปรับตัวในโลกยุคผันผวน (VUCA World) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ขอบเขตของโครงการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

ตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วย

ตัวแปรต้น คือ ทักษะการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลและแนวทางการปรับตัวของนิสิตครูสังคมศึกษาเพื่อการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล

ตัวแปรตาม คือ การปรับตัวในโลกยุคผันผวน

2. ขอบเขตด้านประชากรและพื้นที่

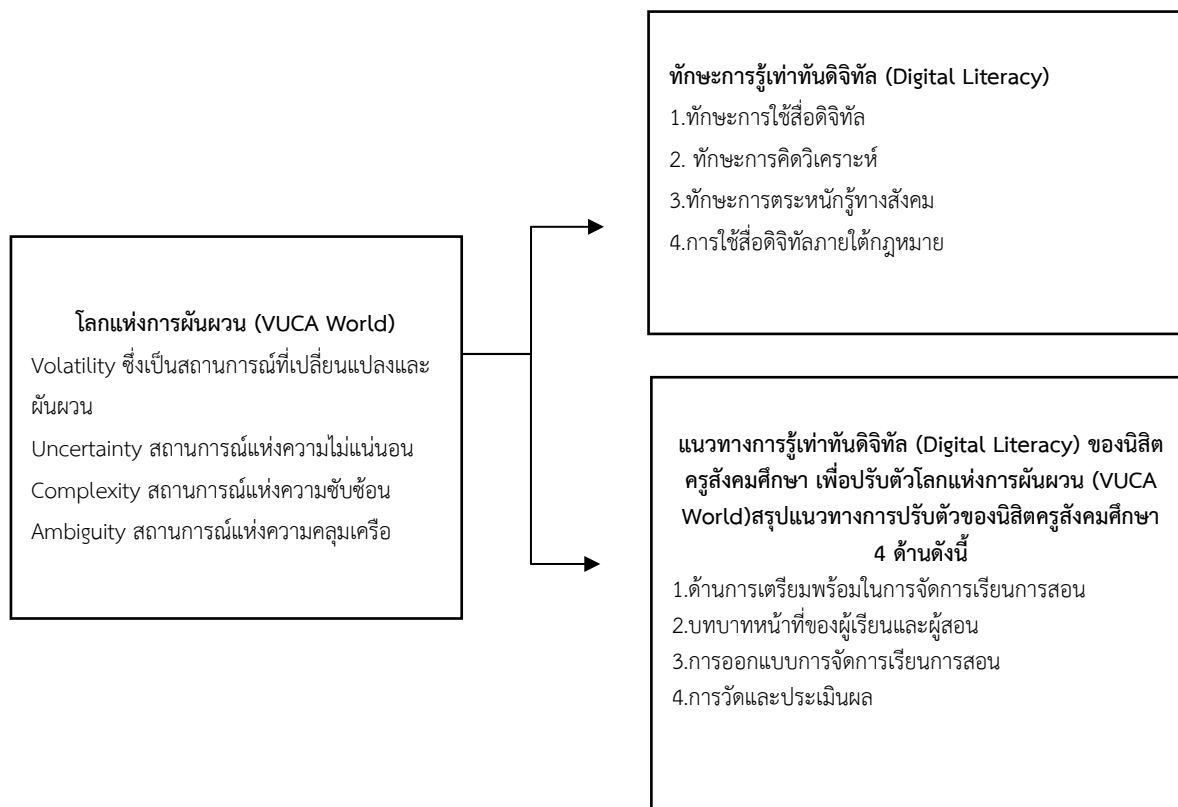
2.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ อาจารย์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำนวน 2,068 คน (ส่วนทรัพยากรบุคคล มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2566) และนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำนวน 21,691คน (วิชาการและหลักสูตร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2566)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยใช้การเลือกแบบอาสาสมัคร ได้แก่ อาจารย์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒสายวิทยาศาสตร์จำนวน 10 คน สายมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 10 คน รวมอาจารย์ 20 คน และนิสิตครูสังคมศึกษา ที่กำลังศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 - 4 จำนวน 120 คน รวม 140 คน โดยใช้ทาร์เยามาเน่ ระดับความคลาดเคลื่อน 0.10

3. กรอบแนวคิดของโครงการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด

4. การดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง การศึกษาทักษะการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล (Digital Literacy) ของนิสิตครูสังคมศึกษาเพื่อการปรับตัวในโลกยุคผันผวน (VUCA World) มีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาเอกสาร งานวิจัย เรื่องทักษะการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล (Digital Literacy) และปรับตัวในโลกยุคผันผวน (VUCA World) ของนักวิชาการไทยและต่างประเทศ และนำมาวิเคราะห์ทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลของครูสังคมศึกษา ในยุคแห่งการผันผวน

ขั้นที่ 2 สัมภาษณ์และสำรวจกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้การเลือกแบบอาสาสมัครในการวิจัยโดยผู้วิจัยได้ดำเนินการ 2 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 2.1 สัมภาษณ์อาจารย์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒสายวิทยาศาสตร์ จำนวน 10 คน สายมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 10 คน รวมอาจารย์ 20 คน เกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลของนิสิตครูสังคมศึกษาเพื่อการปรับตัวในโลกยุคผันผวนและแนวทางการปรับตัว และต่อมาขั้นที่ 2.2 ผู้วิจัยทำการนำทักษะการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลของนิสิตครูสังคมศึกษาเพื่อการปรับตัวในโลกยุคผันผวนที่ได้จากการสัมภาษณ์อาจารย์มหาวิทยาลัยไปสอบถามนิสิตครูสังคมศึกษา ที่กำลังศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 - 4 จำนวน 120 คน ว่าทักษะใดที่ครูสังคมศึกษาควรมีและพร้อมกับการสอบถามแนวทางการปรับตัว

ขั้นที่ 3 ออกแบบเครื่องมือวิจัย เครื่องมือวิจัยที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คน คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านสังคมศึกษา ด้านความเป็นพลเมืองและด้านการวิจัยและวัดประเมิน โดย 1) แบบสัมภาษณ์อาจารย์มหาวิทยาลัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ 1.1) ทักษะของการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลในโลกแห่งการผันผวนของครูสังคมศึกษา 1.2) แนวทางการปรับตัวของนิสิต

ครูสังคมศึกษาเพื่อการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลในโลกแห่งการผันผวน โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์คำหลัก (Domain Analysis) 2) แบบสอบถามนิสิตในประเด็น ของทักษะการรู้เท่าทันสื่อและแนวทางการปรับตัวของครูสังคมศึกษาเพื่อเพิ่มทักษะการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลในโลกแห่งการผันผวน และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้ข้อมูลทางสถิติคือ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ

ขั้นที่ 4 ขั้นตอนการวิจัย งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีขั้นตอนเก็บรวบรวมข้อมูลโดยนำเครื่องมือไปทำการสัมภาษณ์และสำรวจความคิดเห็นเพื่อนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ทักษะการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลของนิสิตครูสังคมศึกษาเพื่อการปรับตัวในโลกยุคผันผวนและเสนอแนวทางการปรับตัวของนิสิตครูสังคมศึกษา

ขั้นที่ 5 สรุปผล อภิปรายผลและรายงานผลการวิจัย โดยนำมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติคือ ร้อยละและการวิเคราะห์คำหลัก

ผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง การศึกษาทักษะการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลของนิสิตครูสังคมศึกษาเพื่อการปรับตัวในโลกยุคผันผวน สามารถสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาทักษะการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลของนิสิตครูสังคมศึกษาเพื่อการปรับตัวในโลกยุคผันผวน นำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 ผลการศึกษาจากแหล่งข้อมูลเอกสารและการทบทวนวรรณกรรม

จากการศึกษาตำราและทบทวนวรรณกรรมจากแหล่งข้อมูลทั้งในต่างประเทศและประเทศไทย พบว่าทักษะการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลในโลกแห่งการผันผวนของครูสังคมศึกษาสามารถนำมาสังเคราะห์การรู้เท่าทันดิจิทัล ได้ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ของทักษะและพฤติกรรมบ่งชี้ของการรู้เท่าทันดิจิทัลกับการปรับตัวในโลกยุคผันผวนสู่แนวทางการปรับตัวของนิสิตครูสังคมศึกษา

ข้อ	องค์ประกอบ ของโลกยุคผัน ผวน (VUCA World)	ทักษะและพฤติกรรมบ่งชี้ ของทักษะการรู้เท่าทัน ดิจิทัล (Digital Literacy)	ทักษะรู้เท่าทันดิจิทัล (Digital Literacy) กับการปรับตัวในโลกยุคผันผวน (VUCA World)	แนวทางการปรับตัวของ นิสิตครูสังคมศึกษา
1	V (Volatility) คือ ความผันผวน การเปลี่ยนแปลง ที่รวดเร็วและ ยากต่อการคาด เดา	1. ทักษะการใช้สื่อดิจิทัล คือ การมีความสามารถในการเข้าถึง การจำแนก และการเลือกใช้อ้างอิงข้อมูล 2. ทักษะการคิดวิเคราะห์ ในการใช้ คือ การมี ความสามารถในการคิด วิเคราะห์ข้อมูล 3. ทักษะการตระหนักรู้ ทางสังคม คือ	1. DL และ V (Volatility) ต้องมีทักษะในการใช้สื่อดิจิทัล มีความเข้าใจ และสามารถเข้าถึงข้อมูลดิจิทัลได้อย่างมี ประสิทธิภาพเพื่อเตรียมพร้อมรับความ เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังนั้นทักษะที่ จำเป็นอย่างยิ่งคือ การคิดวิเคราะห์และการ ตระหนักรู้ทางสังคม เป็นสิ่งที่สำคัญ เนื่องจากสังคมมีการผันผวนอยู่ตลอดเวลา ครูสังคมต้องเข้าใจและรู้ทันต่อความเป็นไป ตามโลกาภิวัตน์ของสังคมไทยและสังคมโลก	สรุปแนวทางการปรับตัว ของนิสิตครูสังคมศึกษา 4 ด้านดังนี้ 1. ด้านการเตรียมพร้อม ในการจัดการเรียนการ สอน 2. บทบาทหน้าที่ของ ผู้เรียนและผู้สอน 3. การออกแบบการ จัดการเรียนการสอน 4. การวัดและประเมินผล
2	U (Uncertainty) คือ ความไม่ แน่นอน ไม่คงที่ ไม่สม่ำเสมอ ยาก ต่อการคาดเดา	ความสามารถในการใช้สื่อ ดิจิทัลเพื่อประโยชน์ต่อ สังคม โดยการคำนึงถึงการ เป็นส่วนหนึ่งของสังคม	2. DL และ U (Uncertainty) ต้องมีทักษะในการใช้สื่อดิจิทัล ทักษะการคิด วิเคราะห์ในการใช้ดิจิทัล โดยมีการคิด วิเคราะห์เป็นฐานในการทำงานโดยต้องมีการ คิดวิเคราะห์รอบด้านจนนำไปสู่การสรุปผล	

ตารางที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ของทักษะและพฤติกรรมบ่งชี้ของการรู้เท่าทันดิจิทัลกับการปรับตัวในโลกยุคผันผวนสู่แนวทางการปรับตัวของนิสิตครูสังคมศึกษา (ต่อ)

ข้อ	องค์ประกอบ ของโลกยุคผัน ผวน (VUCA World)	ทักษะและพฤติกรรมบ่งชี้ ของทักษะการรู้เท่าทัน ดิจิทัล (Digital Literacy)	ทักษะรู้เท่าทันดิจิทัล (Digital Literacy) กับการปรับตัวในโลกยุคผันผวน (VUCA World)	แนวทางการปรับตัวของ นิสิตครูสังคมศึกษา
3	C (Complexity) คือ ความ สลับซับซ้อนที่ มากขึ้น	4. การใช้สื่อดิจิทัลภายใต้ กฎหมาย คือ การใช้สื่อ ดิจิทัลภายใต้กฎหมายของ สังคมและไม่ละเมิด	3. DL และ C (Complexity) ต้องมีทักษะในการคิดวิเคราะห์เป็นฐานและ ต้องอาศัยทักษะด้านการทำงานของ เทคโนโลยีในเรื่องของการใช้ประโยชน์และ ทักษะการทำงานร่วมกันรวมถึงทักษะ การตระหนักรู้ทางสังคมในเรื่องของความ รับผิดชอบต่อสังคมด้วยรวมถึงต้องมี ทักษะในการใช้สื่อดิจิทัลตามกฎหมาย โดย ไม่ละเมิด	
4	A (Ambiguity) คือ ความ คลุมเครือไม่ ชัดเจน ไม่ สามารถคาดเดา ได้		2. DL และ A (Ambiguity) ต้องมีทักษะในการใช้สื่ออย่างถูกต้อง ใน เรื่องความรู้ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยี รวมถึงทักษะในการคิดวิเคราะห์และ ประเมินผลข้อมูล ทั้งนี้ต้องมีทักษะการ ตระหนักรู้ทางสังคมประกอบด้วย	

จากตารางสามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์กันและสรุปออกเป็นทักษะการรู้ทันและคำอธิบายถึงพฤติกรรมบ่งชี้ ได้ดังนี้

ข้อ 1 ในโลกของ V (Volatility) คือ ความผันผวน การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและยากต่อการคาดเดา ครูสังคมศึกษา ต้องมีทักษะในการใช้สื่อดิจิทัล มีความเข้าใจและสามารถเข้าถึงข้อมูลดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อเตรียมพร้อมรับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังนั้นทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่งคือ ทักษะการคิดวิเคราะห์และทักษะการตระหนักรู้ทางสังคม เป็นสิ่งที่สำคัญ เนื่องจากสังคมมีการผันผวนอยู่ตลอดเวลา ครูสังคมต้องเข้าใจและรู้ทันต่อความเป็นไปตามโลกาภิวัตน์ของสังคมไทยและสังคมโลก

ข้อ 2 ในโลกของ U (Uncertainty) คือ ความไม่แน่นอน ไม่คงที่ ไม่สม่ำเสมอ ยากต่อการคาดเดา ครูสังคมศึกษาต้องมีทักษะในการใช้สื่อดิจิทัล ทักษะการคิดวิเคราะห์ในการใช้ดิจิทัล โดยมีการคิดวิเคราะห์เป็นฐานในการทำงานโดยต้องมีการคิดวิเคราะห์รอบด้านจนนำไปสู่การสรุปผล

ข้อ 3 ในโลกของ C (Complexity) คือ ความสลับซับซ้อนที่มากขึ้น มีทักษะในการใช้สื่อดิจิทัล คือ มีความเข้าใจและสามารถเข้าถึงข้อมูลดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อเตรียมพร้อมรับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ครูสังคมศึกษาต้องมีทักษะในการคิดวิเคราะห์เป็นฐานและต้องอาศัยทักษะด้านการทำงานของเทคโนโลยีในเรื่องของการใช้ประโยชน์และทักษะการทำงานร่วมกันรวมถึงทักษะการตระหนักรู้ทางสังคมในเรื่องของความรับผิดชอบต่อสังคมด้วยรวมถึงต้องมีทักษะในการใช้สื่อดิจิทัลตามกฎหมาย โดยไม่ละเมิด

ข้อ 4 ในโลกของ A (Ambiguity) คือ ความคลุมเครือไม่ชัดเจน ไม่สามารถคาดเดาได้ ครูสังคมศึกษาต้องมีทักษะในการใช้สื่ออย่างถูกต้อง ในเรื่องความรู้ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีรวมถึงทักษะในการคิดวิเคราะห์และประเมินผลข้อมูล ทั้งนี้ต้องมีทักษะการตระหนักรู้ทางสังคมประกอบด้วย

1.2 ผลจากการสัมภาษณ์อาจารย์มหาวิทยาลัย

จากการสัมภาษณ์อาจารย์มหาวิทยาลัยสายวิทยาศาสตร์จำนวน 10 คน สายมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 10 คน รวมอาจารย์ 20 คน

จากการสัมภาษณ์อาจารย์มหาวิทยาลัย สามารถสรุปทักษะการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลของนิสิตครูสังคมศึกษาโลกยุคผันผวน (VUCA World) ได้ 4 ด้านดังนี้ ด้าน 1 การใช้สื่อดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน มีพฤติกรรมบ่งชี้คือ เข้าใจและสามารถเข้าถึง เลือกใช้ข้อมูลดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้าน 2 การวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน มีพฤติกรรมบ่งชี้คือ สามารถคิด วิเคราะห์ แยกแยะ ข้อมูล และทันต่อข่าวสารที่เปลี่ยนแปลงไปตามโลกาภิวัตน์ ด้าน 3 การตระหนักรู้ทางสังคม มีพฤติกรรมบ่งชี้คือเข้าใจและรู้ทันต่อความเป็นไปตามโลกาภิวัตน์ของสังคมไทยและสังคมโลก ด้านที่ 4 มีวิจารณญาณในการรับข้อมูลข่าวสาร มีพฤติกรรมบ่งชี้คือ มีความสามารถในการไตร่ตรอง ตีความและเลือกใช้ข้อมูล ข่าวสารอย่างเหมาะสมและด้าน 5 ใช้สื่อดิจิทัลภายใต้กฎหมายมีพฤติกรรมบ่งชี้คือ มีความสามารถในการไตร่ตรอง ตีความและเลือกใช้ข้อมูล ข่าวสารอย่างเหมาะสม

1.3 ผลการสำรวจความคิดเห็นของนิสิตระดับปริญญาตรี

ผู้วิจัยได้นำข้อทักษะและพฤติกรรมบ่งชี้ของการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลของนิสิตครูสังคมศึกษาโลกยุคผันผวน (VUCA World) ไปทำการสอบถามความคิดเห็นของนิสิตครูสังคมศึกษา ที่กำลังศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 - 4 จำนวน 120 คน ผลปรากฏว่า

ตารางที่ 2 แสดงผลของความคิดเห็นทักษะและพฤติกรรมบ่งชี้ของการรู้เท่าทันดิจิทัลกับการปรับตัวในโลกยุคผันผวนของนิสิตครูสังคมศึกษา

ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ดิจิทัลของนิสิตครูสังคม ศึกษาโลกยุคผันผวน (VUCA World)	พฤติกรรมบ่งชี้	ความคิดเห็น		สามารถ นำไปใช้ได้
		เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	
ด้าน 1 การใช้สื่อดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน	เข้าใจและสามารถเข้าถึง เลือกใช้ข้อมูลดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ	65.35	24.65	✓
ด้าน 2 การวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน	สามารถคิด วิเคราะห์ แยกแยะ ข้อมูล และทันต่อข่าวสารที่เปลี่ยนแปลงไปตามโลกาภิวัตน์	76.75	13.25	✓
ด้าน 3 การตระหนักรู้ทางสังคม	เข้าใจและรู้ทันต่อความเป็นไปตามโลกาภิวัตน์ของสังคมไทยและสังคมโลก	68.35	21.65	✓
ด้านที่ 4 มีวิจารณญาณในการรับข้อมูลข่าวสาร	มีความสามารถในการไตร่ตรอง ตีความและเลือกใช้ข้อมูล ข่าวสารอย่างเหมาะสม	67.50	21.25	✓
ด้าน 5 ใช้สื่อดิจิทัลภายใต้กฎหมาย	รู้ข้อกำหนดของกฎหมายที่ว่าการใช้สื่อดิจิทัลและใช้สื่อดิจิทัลโดยไม่ละเมิดต่อผู้อื่น	68.35	21.65	✓

ผลการสอบถามนิสิตพบว่า นิสิตจำนวน 120 คน ตอบแบบสอบถามจำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 90 โดยส่วนใหญ่เห็นด้วยกับทักษะและพฤติกรรมบ่งชี้ของการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลของนิสิตครูสังคมศึกษาโลกยุคผันผวน (VUCA World) โดย ด้าน 2 การวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน มีพฤติกรรมบ่งชี้คือ มีความสามารถคิด วิเคราะห์ แยกแยะ ข้อมูล และทันต่อข่าวสารที่เปลี่ยนแปลงไปตามโลกาภิวัตน์เห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 76.75 รองมาคือ ด้าน 3 การตระหนักรู้ทางสังคม มีพฤติกรรมบ่งชี้คือเข้าใจและรู้ทันต่อความเป็นไปตามโลกาภิวัตน์ของสังคมไทยและสังคมโลกและด้าน 5 ใช้สื่อดิจิทัลภายใต้กฎหมายมีพฤติกรรมบ่งชี้คือ มีความสามารถในการ

ไต่ตรง ตีความและเลือกใช้ข้อมูล ข่าวสารอย่างเหมาะสม เห็นด้วยร้อยละ 68.35 ด้านที่ 4 มีวิจรรย์ญาณในการรับข้อมูลข่าวสาร มีพฤติกรรมบ่งชี้คือ มีความสามารถในการไต่ตรง ตีความและเลือกใช้ข้อมูล ข่าวสารอย่างเหมาะสม เห็นด้วยร้อยละ 67.50 และด้าน 1 การใช้สื่อดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน มีพฤติกรรมบ่งชี้คือ เข้าใจและสามารถเข้าถึง เลือกใช้ข้อมูลดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เห็นด้วยร้อยละ 65.35

ผลจากการศึกษาจาก 3 วิธีข้างต้น พบว่า การรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลของนิสิตครูสังคมศึกษาโลกยุคผันผวน (VUCA World) สามารถสรุปได้เป็น 5 ด้าน คือ ด้าน 1 การใช้สื่อดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน ด้าน 2 การวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน ด้าน 3 การตระหนักรู้ทางสังคม ด้านที่ 4 มีวิจรรย์ญาณในการรับข้อมูลข่าวสาร และด้าน 5 ใช้สื่อดิจิทัลภายใต้กฎหมาย

2. ผลการศึกษาแนวทางการปรับตัวของนิสิตครูสังคมศึกษาเพื่อการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลในโลกแห่งการผันผวน ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์อาจารย์มหาวิทยาลัยและสำรวจความคิดเห็นของนิสิตระดับปริญญาตรี สามารถสรุปแนวทางได้ออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านการเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนการสอน

ในโลกที่มีความผันผวน ไม่แน่นอน สลับซับซ้อนและคลุมเครือไม่ชัดเจนนิสิตครูสังคมศึกษาควรมีความพร้อมในการออกแบบแผนการจัดการเรียนการสอนอย่างทันเหตุการณ์และควรมีทักษะการใช้สื่อดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน ต้องสามารถเข้าใจและสามารถเข้าถึง เลือกใช้ข้อมูลดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและนอกจากนี้ต้องมีทักษะในการการคิดวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน คิด วิเคราะห์ แยกแยะ ข้อมูล และทันต่อข่าวสารที่เปลี่ยนแปลงไปตามโลกาภิวัตน์เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนจัดทำแผนการสอน ทั้งการกำหนดจุดประสงค์ให้เหมาะสม การกำหนดขอบเขตเนื้อหา การเลือกมโนทัศน์ทางสังคมศาสตร์มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม

2.2 บทบาทหน้าที่ของผู้เรียนและผู้สอน

บทบาทหน้าที่ของนิสิตครูสังคมศึกษาในฐานะการเตรียมที่จะเป็นครูผู้สอนในอนาคต ครูต้องมีการปรับตัวให้ทันต่อเหตุการณ์ของยุคโลกาภิวัตน์ที่เปลี่ยนแปลงไป มีการศึกษาข้อมูลข่าวสารและหนังสือ ตำราทางศาสตร์วิชาอย่างสม่ำเสมอ ต่อเนื่องและเป็นปัจจุบัน และมีการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน ครูมีหน้าที่เป็นผู้ชี้แนะ(Coach)และสนับสนุนการเรียนรู้ (Facilitator) ให้กับนักเรียน ส่วนนักเรียนต้องมีความสามารถในการรับข่าวสาร มีวิจรรย์ญาณในการรับข่าวสาร สามารถไต่ตรง ตีความและเลือกใช้ข้อมูล ข่าวสารอย่างเหมาะสมและใช้เทคโนโลยีได้อย่างสร้างสรรค์และสร้างประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น

2.3 การออกแบบการจัดการเรียนการสอน

การออกแบบการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา ควรเปลี่ยนชั้นเรียนทั่วไปให้เกิดการเรียนการสอนที่เป็น Active Learning มีกระบวนการตั้งแต่กำหนดจุดประสงค์ กิจกรรมการเรียนรู้และการวัดประเมินผลอย่างชัดเจนและเหมาะสมกับนักเรียน ควรมีการบูรณาการและเชื่อมโยงองค์ความรู้ทางสังคมศาสตร์สู่ชั้นเรียนสังคมศึกษาและเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่นำไปสู่การเป็นพลเมืองดี

2.4 การวัดและประเมินผล

การวัดประเมินผลควรมีความชัดเจนและเป็นระบบ อาจมีการประเมินผลย่อย (Formative Assessment) เพื่อทดสอบความเข้าใจของผู้เรียน หรือประเมินสรุปผล (Summative Assessment) เพื่อวัดความสามารถของผู้เรียนทั้งนี้ ควรออกแบบวิธีการและเกณฑ์การประเมินให้เหมาะสมกับจุดประสงค์ เนื้อหา และผู้เรียน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง การศึกษาทักษะการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลของนิสิตครูสังคมศึกษาเพื่อการปรับตัวในโลกยุคผันผวน สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ทักษะการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลของนิสิตครูสังคมศึกษาเพื่อการปรับตัวในโลกยุคผันผวนตามจุดประสงค์ข้อ 1 จากผลการวิจัยพบว่า ทักษะการรู้เท่าทันสื่อมีทั้งหมด 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้าน 1 การใช้สื่อดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน ด้าน 2 การวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน ด้าน 3 การตระหนักรู้ทางสังคม ด้านที่ 4 มีวิจรรย์ญาณในการรับข้อมูลข่าวสารและด้าน 5 ใช้สื่อดิจิทัลภายใต้กฎหมาย ซึ่งแต่ละทักษะมีความสำคัญที่ครูสังคมศึกษาควรมีในโลกแห่งการผันผวนที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดนิ่งและซับซ้อนสอดคล้องกับแนวคิดของ European Commission และ Ministry of Education ได้นำเสนอมิติของการรู้เท่าทันดิจิทัล ในด้านความสามารถในการใช้เทคโนโลยีและการมีทักษะในการใช้ในชีวิตประจำวัน ที่ช่วยในเรื่องการสร้างสรรคงานผ่านเครื่องมือหรือสื่อดิจิทัล ในการสร้างสรรค์ประโยชน์ด้านต่าง ๆ ของสังคม และเน้นเรื่องของการตระหนักถึงความสำคัญ ทักษะการใช้ วิธีการใช้ รวมไปถึงการวัดและประเมินผลแบบสะท้อนกลับอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นเรื่อง การใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี การให้ความสำคัญในการเลือกเครื่องมือที่ต้องการใช้ การจัดระบบข้อมูล และการประเมินผลและการพัฒนาอย่างไม่หยุดนิ่ง (European Commission, 1994); (Ministry of Education., 2003) และความสัมพันธ์กับแนวคิดของ Martin, A. ในเรื่องของการพัฒนาข้อมูลโดยใช้สื่อดิจิทัลและจากผลการวิจัยพบข้อสังเกตว่าทักษะที่ควรมีมากที่สุดคือ ด้าน 3 การตระหนักรู้ทางสังคม มีพฤติกรรมบ่งชี้คือ การเข้าใจและรู้ทันต่อความเป็นไปตามโลกาภิวัตน์ของสังคมไทยและสังคมโลก (Martin, A., 2003) นอกจากนี้พัชราภรณ์ ดวงชื่น และวัฒนาพร ระวังทุกข์ กล่าวถึง การที่มนุษย์มุ่งสู่การสร้างสภาวะปกติแบบใหม่ (The New Normal) ในสังคมของเทคโนโลยีที่มีการหมุนอยู่ตลอดเวลา มีทั้งข่าวสารทางบวกและลบที่ต้องพิจารณาไตร่ตรองอย่างถี่ถ้วน มนุษย์จึงต้องมีการเข้าใจและปรับตัวให้ทันต่อโลกที่หมุนและเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ยังพบว่า ทักษะการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลของนิสิตครูสังคมศึกษาทั้ง 5 ด้านมีคะแนนของความคิดเห็นของนิสิตที่เห็นด้วยนั้น อยู่ในปริมาณสูงที่ใกล้เคียงกัน คืออยู่ในช่วงร้อยละ 65 - 77 ทำให้สามารถนิยามสรุปได้ว่า นิสิตครูสังคมศึกษานั้นมีความคิดเห็นตรงกับอาจารย์มหาวิทยาลัย ในเรื่องของการรู้เท่าทันสื่อที่จำเป็นที่ครูสังคมศึกษาควรมีในโลกแห่งการผันผวน (พัชราภรณ์ ดวงชื่น, 2561); (วัฒนาพร ระวังทุกข์, 2563)

2. แนวทางการปรับตัวของนิสิตครูสังคมศึกษาเพื่อการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลในโลกแห่งการผันผวนตามจุดประสงค์ข้อ 2 จากผลการวิจัยพบว่า แนวทางทั้ง 4 ด้านคือ 1) ด้านการเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนการสอน 2) บทบาทหน้าที่ของผู้เรียนและผู้สอน 3) การออกแบบการจัดการเรียนการสอนและ4)การวัดและประเมินผล ในด้านการเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นในเรื่องของการที่ครูต้องมีทักษะในการใช้สื่อดิจิทัล ในการหาข้อมูล แยกแยะและเลือกใช้ข้อมูลเพื่อนำมาจัดการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม และนอกจากนี้ยังเน้นเรื่องการคิดวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน เพื่อสามารถจัดเตรียมการสอนได้อย่างเหมาะสม ซึ่งด้านนี้ ตั้งข้อสังเกตว่ามีความสอดคล้องกับผลการวิจัย ในข้อที่ 1 คือ ด้าน 1 การใช้สื่อดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน ด้าน 2 การวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน ในเรื่องของการมีเข้าใจและสามารถเข้าถึง เลือกใช้ข้อมูลดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Kruse, K. ที่ได้สรุปเรื่องแนวทางการออกแบบการเรียนการสอน ต้องเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ (Analysis) ก่อน คือ ผู้สอนต้องวิเคราะห์ความต้องการของกลุ่มผู้เรียนก่อนว่า มีความรู้เรื่องใดมาก่อนและมีความต้องการด้านการเรียนการสอนอย่างไรบ้างก่อนที่จะออกแบบการเรียนการสอน กำหนดบทบาทหน้าที่ของครูผู้สอนและวัดประเมินผลการสอนต่อไป (Kruse, K., 2008)

ดังนั้นนิสิตครูสังคมศึกษาควรเร่งปรับตัวและปรับเปลี่ยนแนวคิด เนื่องจากการสอนสังคมศึกษานั้นเป็นวิชาที่มีเป้าประสงค์ในการสร้างพลเมืองดีผ่านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการบูรณาการองค์ความรู้ทางสังคมศาสตร์สู่ชั้นเรียนสังคมศึกษา โดยเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี ครูสังคมศึกษาจึงควร

พัฒนาตนเองเพื่อเป็นแม่แบบในการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลให้แก่ผู้เรียนเพื่อสามารถเฝ้าระวังในโลกแห่งการผันผวนนี้ได้อย่างรอบรู้ ก้าวทันและมั่นคงได้อย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

การมีทักษะการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล (Digital Literacy) เป็นสิ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งในนิสิตครูสังคมศึกษา ทั้งนี้ควรปลูกฝังทักษะการรู้เท่าทันสื่อให้นิสิตผ่านการสอดแทรกในรายวิชาหมวดสมรรถนะผ่านการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้การสอนเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง ในการสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ควรปูพื้นฐานตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 ให้เกิดความรู้ ชั้นปีที่ 2 เกิดความเข้าใจ ชั้นปีที่ 3 เกิดการวิเคราะห์และชั้นปีที่ 4 สามารถเลือกใช้ได้สื่อเพื่อการปรับตัวในโลกยุคผันผวน (VUCA World) ได้ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน อาทิ เกมส์ คลิปวิดีโอและสื่อการสอนต่าง ๆ

สรุปและข้อเสนอแนะ

วิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า 1) ทักษะการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลของนิสิตครูสังคมศึกษาเพื่อการปรับตัวในโลกยุคผันผวน พบว่า นิสิตครูสังคมศึกษาควรมีทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัล 4 ด้าน คือ ด้าน 1 การใช้สื่อดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน มีพฤติกรรมบ่งชี้คือ เข้าใจและสามารถเข้าถึง เลือกใช้ข้อมูลดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้าน 2 การวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน มีพฤติกรรมบ่งชี้คือ มีความสามารถคิดวิเคราะห์ แยกแยะ ข้อมูล และทันต่อข่าวสารที่เปลี่ยนแปลงไปตามโลกาภิวัตน์ ด้าน 3 การตระหนักรู้ทางสังคม มีพฤติกรรมบ่งชี้คือเข้าใจและรู้ทันต่อความเป็นไปตามโลกาภิวัตน์ของสังคมไทยและสังคมโลก ด้านที่ 4 มีวิจรรย์ญาณในการรับข้อมูลข่าวสาร มีพฤติกรรมบ่งชี้คือ มีความสามารถในการไตร่ตรอง ตีความและเลือกใช้ข้อมูล ข่าวสารอย่างเหมาะสมและด้าน 5 ใช้สื่อดิจิทัลภายใต้กฎหมายมีพฤติกรรมบ่งชี้คือ มีความสามารถในการไตร่ตรอง ตีความและเลือกใช้ข้อมูล ข่าวสารอย่างเหมาะสม และ 2) แนวทางการปรับตัวของนิสิตครูสังคมศึกษาสามารถสรุปได้เป็น 4 แนวทาง คือ 1) ด้านการเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนการสอน 2) บทบาทหน้าที่ของผู้เรียนและผู้สอน 3) การออกแบบการจัดการเรียนการสอนและ 4) การวัดและประเมินผล มีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) การพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อในนิสิตครูสังคมศึกษาควรมีการพัฒนาในทุกด้านแบบองค์รวม (Holistic) ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์และจิตใจรวมทั้งต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และ 2) การพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อในโลกยุคผันผวนควรที่จะเริ่มทำการพัฒนาได้ตั้งแต่นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาและควรพัฒนาต่อเนื่องจนถึงระดับมหาวิทยาลัยเพื่อให้เกิดเป็นสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่ออย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2566 จาก https://academic.obec.go.th/images/document/1559878925_d_1.pdf
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.2561-2580). สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2566 จาก <https://drive.google.com/file/d/1XSBMp8OCsawJqECOB-XZLB91-cRrNsEV/view>
- ชุติมา สัจจานันท์. (2563). ความฉลาดรู้เรื่องสารสนเทศในสภาพแวดล้อมดิจิทัล. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 46(1), 1-17.

- บุษบา สุธีธร. (2563). การบริหารการสื่อสารภาวะวิกฤตในโลกที่ผันผวน ไม่ชัดเจนซับซ้อนและคลุมเครือ. วารสาร
นักบริหาร, 40(2), 130-143.
- ปิยธิดา ลอเอี่ยม และคณะ. (2564). การพัฒนาแบบวัดการรู้ดิจิทัล (Digital Literacy) แบบพหุมิติของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยประยุกต์ใช้โมเดลเชิงโครงสร้าง. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา,
32(3), 71-86.
- พรชนิตร์ ลีนาราช. (2560). ทักษะการรู้ดิจิทัลเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้. T.L.A. Bullentin, 61(2), 76-92.
- พัชรภรณ์ ดวงชื่น. (2561). ผู้นำองค์กรในโลก VUCA. วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน, 24(3), 450-458.
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2563). สมรรถนะเด็กไทยในยุคโลกพลิกผัน (VUCA World). ครูสภาวิทยากร, 1(1), 8-18.
- วิชาการและหลักสูตร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2566). จำนวนนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนคริน
ทรวิโรฒ ปีการศึกษา 2566. เรียกใช้เมื่อ 2 สิงหาคม 2566 จาก <https://academic.swu.ac.th>
- ส่วนทรัพยากรบุคคล มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2566). จำนวนอาจารย์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
เรียกใช้เมื่อ 30 เมษายน 2566 จาก <http://edservices.op.swu.ac.th/data>
- European Commission. (1994). Europe and the global information society. Recommendations to
the European Council by the High-Level Group on the Information Society. Brussels:
Belgium: EU publication.
- Gilster, P. (1997). Digital literacy. New York: John Wiley.
- Kruse, K. (2008). Introduction to Instructional Design and the ADDIE Model. Retrieved January 17
, 2022, from <http://www.elearningguru.com/articles/art2>
- Martin, A. (2003). Information and IT literacy: Enabling learning in the 21st century. London:
Facet.
- Martin, A. (2010). Digital literacy and the "digital society". C. Lankshear, & M. Knobel, Digital
literacies: concept, policies and practices. Brussels: Belgium: Peter Lang Publishing.
- Ministry of Education. (2003). Digital horizons: Learning through ICT. Wellington: New Zealand:
Ministry of Education.

การพัฒนาแบบการสื่อสารสุขภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ*

DEVELOPING A HEALTH COMMUNICATION MODEL TO ENHANCE THE ELDERLY'S QUALITY OF LIFE

วิลาวณย์ ภูมิ^{1*}, ศศิธร อิศโร¹, อรวรรณ แซ่อึ้ง¹, พิษญาภา พรหมพราย¹, จาตุรนต์ นาสม²

Wilawan Phumee^{1*}, Sasitorn Issaro¹, Orawan Saeung¹, Phitchayapha Primpray¹, Jaturat Nasom²

¹คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

¹Faculty of Industrial Technology, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

²ศูนย์อนามัยที่ 11 นครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

² Regional Health Promotion Center 11 Nakhon Si Thammarat, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: wilawan_jin@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์องค์ประกอบเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดนครศรีธรรมราช 2) สร้างรูปแบบการสื่อสารสุขภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดนครศรีธรรมราช และ 3) ประเมินการใช้รูปแบบที่สร้างขึ้น กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุกลุ่มที่ 2 (กลุ่มติดบ้าน) โดยใช้แบบประเมินคัดกรองบาร์เรลเอดีแอล จำนวน 224 คน เลือกแบบเฉพาะเจาะจงจากผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอรพท.คีรี ทำศาลา และเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบวัดคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ แบบสอบถามการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุ และแบบประเมินความพึงพอใจในการใช้รูปแบบ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) การวิเคราะห์องค์ประกอบเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง โดยด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นอันดับแรก รองลงมา คือ สภาพอารมณ์ที่ดี สภาพร่างกายที่ดี และสภาพความเป็นอยู่ที่ดี ตามลำดับ ส่วนการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุที่มีความถี่สูงสุดผ่านสื่อสุขภาพ คือ เพื่อน ญาติ คนในครอบครัว รองลงมา คือ โทรทัศน์ และอื่น ๆ ได้แก่ อบรม. ผู้ใหญ่บ้าน ตามลำดับ ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจต่อข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากผู้ดูแลผู้สูงอายุอยู่ในระดับมาก ส่วนการรับรู้ภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2) รูปแบบการสื่อสารสุขภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่ได้ประกอบด้วยการสื่อสาร การรณรงค์และสุขภาพ ผ่านรายบุคคล กลุ่ม และสื่อมวลชน โดยให้ข้อมูลด้านสุขภาพ บริการสังคม สวัสดิการ บริการการแพทย์ และ 3) รูปแบบที่พัฒนาได้ผ่านการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน นำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบอยู่ในระดับมาก สามารถนำรูปแบบที่พัฒนาไปถ่ายทอดให้กับกลุ่มผู้ดูแลผู้สูงอายุกลุ่มใหม่ต่อไป

คำสำคัญ: รูปแบบ, การสื่อสารสุขภาพ, การพัฒนา, คุณภาพชีวิต, ผู้สูงอายุ

Abstract

This research aimed to analyze elements contributed to the elderly's quality of life in Nakhon Si Thammarat. It was also designed to develop a health communication model to enhance the elderly's quality of life in Nakhon Si Thammarat and to evaluate the developed model was used. There were 224 participants in this study who were home bound: Homecare seniors.

Participants were purposively selected by adopting Barthel ADL Index. Participants' demographic was in Phrom Khiri District, Thasala, and Muang in Nakhon Si Thammarat. Research instruments consisted of the elderly's quality of life evaluation form, questionnaires on health and information perception, and a health communication model satisfaction form. The descriptive statistics employed for data analysis were mean, median, percentage, average and Standard of Deviation. The results showed that the overview of the elements contributed to the quality of life of the elderly was moderate. Personal interaction ranked the highest, followed by positive emotion, positive health condition, and favorable environment respectively. Frequencies for channels of information and health communication available to the elderly marked the highest from friends, relatives and family members, and followed by television, other sources such as Subdistrict Administrative Organization (SAO) or a Village Head Man accordingly. From the elderly participants' perspectives, the satisfaction on the information received from the caregivers was at a high level, and a health perception was at a moderate level. In addition, the health communication model developed in this study included different channels health communication, campaigns, social media, and stakeholders such as community health service units, community social welfare etc. The Health Communication Model to Enhance the Elderly's Quality of Life had been evaluated by five experts before implementing the model with the sample group. It was also found that the satisfaction level on the model was high, and it was suggested that this newly developed health communication model could be transferred to new groups of the elderly caregivers.

Keywords: Model, Health Communication, Development, Quality of Life, Elderly

บทนำ

ในปัจจุบันประชากรโลกรวมทั้งประเทศไทยมีอายุยืนยาวขึ้นเป็นผลมาจากความก้าวหน้าทางการแพทย์ และสาธารณสุข จากการสำรวจแนวโน้มประชากรผู้สูงอายุระดับประเทศของมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย พบว่า ในปี 2564 ประเทศไทยมีประชากรรวม 66.7 ล้านคน ประชากรสูงอายุของประเทศไทยได้เพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็ว เมื่อ 50 ปีก่อนประเทศไทยมีผู้สูงอายุไม่ถึง 2 ล้านคน แต่ในปี 2564 จำนวนผู้สูงอายุเพิ่มเป็น 12.5 ล้านคน (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2565) คาดว่าประชากรสูงอายุจะเพิ่มถึง 17.7 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2573 ทำให้คาดการณ์ว่าภายในปี 2568 จะก้าวสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) โดยมีผู้สูงอายุมีประมาณ 14.4 ล้านคน หรือเพิ่มขึ้นเกินร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2565) ผลการศึกษาปัญหาการเจ็บป่วยจากการตรวจร่างกายของผู้สูงอายุไทย โดยสำนักงานพัฒนานโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ พบว่า มีผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 85 ที่สามารถดูแลตัวเองได้ และมีผู้สูงอายุที่นอนติดเตียง ติดบ้าน ต้องพึ่งพิงคนอื่นช่วยเหลือเกือบร้อยละ 15 (ช่วยเหลือตัวเองได้บางส่วน ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้เลย) หากมองถึงแนวโน้มเรื่องการเพิ่มประชากร ทั้งจำนวนและสัดส่วนผู้สูงอายุในสังคมไทย อันเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่นเดียวกับอีกหลายประเทศที่มีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมที่ดีขึ้นตามลำดับ การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ จะส่งกระทบทั้งต่อตัวผู้สูงอายุเอง ต่อครอบครัว ชุมชน และประเทศ ซึ่งผลกระทบทั่วไปในระดับประเทศ เช่น 1) ด้านเศรษฐกิจ การมีสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่มีคนวัยทำงานลดลงทำให้มีแรงงานในการผลิตน้อยลง จึงมีการจ้างงานหรือนำเข้าแรงงานต่างด้าวเพิ่มขึ้นต้องมีการใช้เครื่องมือเครื่องจักรมากขึ้น จึงมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการสูงขึ้นส่งผลให้รายได้ประชาชาติ (GNP) น้อยลง (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2562) 2)

ด้านสังคม ปัจจุบันพบปัญหาผู้สูงอายุถูกทอดทิ้งหรือต้องอยู่ตามลำพังมากขึ้น เนื่องจากบุตรหลานที่อยู่ในวัยทำงานต้องออกไปทำงานนอกบ้าน และผลจากสัดส่วนผู้สูงอายุที่สูงขึ้น บุตรหลานในวัยทำงานจึงต้องรับภาระการดูแลผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นนอกเหนือจากการดูแลบุตร (ชัยพัฒน์ พุฒิช้อน และกันตพัฒน์ พรศิริวัชรสิน, 2561) นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้สูงอายุประมาณ 1 ใน 3 หรือประมาณ 4.4 ล้านคนยังคงทำงาน และร้อยละ 43 ทำงานเพื่อหารายได้เลี้ยงตนเองหรือครอบครัว (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2562) ส่งผลให้ผู้สูงอายุดังกล่าวมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมลดลง ทำให้ขาดโอกาสในการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนจากสังคม มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารลดลง อาจนำไปสู่การแยกห่างจากสังคม และ3) ด้านระบบบริการสุขภาพ เนื่องจากความสูงอายุเป็นปัจจัยหนึ่งที่สัมพันธ์กับความเปราะบางด้านสุขภาพและเกี่ยวข้องกับภาวะพึ่งพิง โดยจะพบสูงขึ้นเมื่อมีอายุมากขึ้น (สุพรรณิ ใจดี และวิพันธุ์ สาสตร์, 2560) ทำให้ประเทศจำเป็นต้องมีระบบรองรับในรูปแบบต่าง ๆ เช่น โครงการทีมหมอครอบครัวเพื่อดูแลผู้สูงอายุติดบ้านและติดเตียง เป็นต้น

คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเป็นภารกิจสำคัญที่หน่วยงานที่รับผิดชอบงานด้านผู้สูงอายุจำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุได้ดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขซึ่งภารกิจดังกล่าวได้เริ่มดำเนินการมาแล้วตั้งแต่ประเทศไทยเริ่มเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ซึ่งข้อค้นพบจากการศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชน รวมทั้งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ อีกทั้งยังสามารถใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนดูแลช่วยเหลือให้ผู้สูงอายุมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งนี้ เพราะคุณภาพชีวิตเป็นตัวชี้วัดที่สะท้อนถึงภาพรวมของผู้สูงอายุว่าเป็นอย่างไร ทั้งด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (ภัทรธิดา ผลงาม, 2561) ผู้สูงอายุจะมีการเปลี่ยนแปลง 3 ด้านด้วยกัน คือ การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย การเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งส่งผลให้สมรรถนะของผู้สูงอายุลดลง ขาดโอกาสในการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนหรือรับรู้ข้อมูลข่าวสารสุขภาพ จึงทำให้เกิดแนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุอยู่ในความสนใจเพิ่มขึ้น การสื่อสารสุขภาพจึงเป็นกระบวนการถ่ายทอดข่าวสารด้านสุขภาพระหว่างผู้ที่มีส่วนร่วมในการให้บริการด้านสุขภาพ คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพที่มีความสัมพันธ์ต่อผู้มารับบริการมีบทบาทของการดูแลสุขภาพ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารสุขภาพที่ถูกต้องจากแหล่งที่เชื่อถือได้จึงเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัว ความตระหนักในการสร้างค่านิยมและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ (เหมือนฝัน ไม่สูญผล, 2557)

“การสื่อสารสุขภาพ” มีพื้นฐานสำคัญมาจากศาสตร์ 2 แขนง คือ การสื่อสาร (Communication) และสาธารณสุข (Public Health) การสื่อสารนับเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การให้ความรู้เรื่องสุขภาพ การตลาดเพื่อสังคม การเรียกร้องสิทธิ การสื่อสารความเสี่ยง การสื่อสารกับผู้ป่วย การให้ข้อมูลด้านสุขภาพ และการใช้สื่อใหม่ เป็นต้น ดังนั้น “การสื่อสารสุขภาพ” จึงเป็นสื่อกลางที่จะช่วยทำให้การสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลทางด้านสุขภาพนั้น เข้าใจได้ง่ายขึ้น ถูกต้อง และเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้เป็นอย่างดี การสื่อสารเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการส่งสารไปยังผู้รับสาร เพื่อที่จะให้ได้รับข้อมูลข่าวสารที่มีประโยชน์ จึงจำเป็นที่จะต้องเลือกสื่อและผู้รับสารที่เหมาะสมกัน การสื่อสารจึงจะประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะเรื่องสุขภาพ เป็นเรื่องที่สามารถป้องกันไม่ให้เกิดโรคได้ ถ้าได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและทันเวลา (วิสุทธิ รอดคำ, 2560)

จากความสำคัญของการสื่อสารสุขภาพดังกล่าว นำมาซึ่งความสนใจวิเคราะห์สร้างรูปแบบการสื่อสารสุขภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้ดีขึ้น เป็นการจัดให้ผู้สูงอายุมีการเข้าสังคม หรือร่วมกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม ชุมชนหรือบ้านด้วยกลุ่มคนวัยเดียวกัน หรือการสนทนาด้วยวัยต่างกันในระยะเวลาที่กำหนด อันจะส่งผลให้ผู้สูงอายุนั้น มีสุขภาพจิตที่ดี ทำให้ผลลัพธ์ทางสุขภาพ ซึ่งได้แก่ ระดับความดันโลหิต ระดับน้ำตาลในเลือดลดลง อันจะเป็นการลดภาระให้ครอบครัว สังคมในด้านค่าใช้จ่ายในการดูแลผู้สูงอายุ ดังที่พระครูภทรปัญญาคุณ (เวียง แซ่ฮ่วย) กล่าวว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในด้านต่างๆ เป็นสิ่งจำเป็นและเป็นเรื่องเร่งด่วนที่รัฐควรเร่งรับในการดำเนินการ ซึ่งส่งต่อภาระงบประมาณของภาครัฐและค่าใช้จ่ายในครัวเรือนเพื่อการจัดสวัสดิการทางสังคมของ

ผู้สูงอายุ ไม่ว่าจะเป็นเงินเบี้ยยังชีพ การอำนวยความสะดวกด้านการคมนาคม การบริการสาธารณะ หรือเงินสงเคราะห์ที่เกี่ยวกับงานศพ ภาครัฐจึงควรสนับสนุนให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในการดูแลผู้สูงอายุอย่างรอบด้าน (พระครูภัทรปัญญาคุณ (เวียง แซ่ฮ่วย), 2560) หากไม่มีการดำเนินการใด ๆ เพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุของไทยก็จะมีแนวโน้มที่จะต้องเผชิญกับปัญหาความยากจนของผู้สูงอายุ รวมถึงปัญหาต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ พบว่า ส่วนใหญ่จะศึกษาถึงปัจจัยเสี่ยงหรือปัจจัยที่ควรป้องกันเพื่อความสำเร็จในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ ในขณะที่แนวโน้มในปัจจุบันจะมีการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยใช้ชุมชนหรือแหล่งที่ผู้สูงอายุอาศัยเป็นฐานในการพัฒนา ดังนั้น ประเด็นขององค์ประกอบคุณภาพชีวิตจึงเป็นประโยชน์ต่อการสังเคราะห์รูปแบบการสื่อสารสุขภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เนื่องจากแนวคิดการสื่อสารสุขภาพมีประยุกต์ใช้มากขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในวงกว้าง และในทุกระดับ เพื่อให้ได้แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุและนำไปขยายผลได้อย่างมีประสิทธิภาพในชุมชนและสังคมต่อไป อันจะเป็นการปูพื้นฐานของสังคมไทยสู่สังคมผู้สูงอายุที่ดีในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อสร้างรูปแบบการสื่อสารสุขภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อประเมินการใช้รูปแบบที่สร้างขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้สูงอายุกลุ่มที่ 2 (กลุ่มติดบ้าน) ในเขตอำเภอพรหมคีรี อำเภอ ท่าศาลา และอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช จากการคัดกรองผู้สูงอายุตามกลุ่มศักยภาพตามความสามารถในการประกอบกิจวัตรประจำวันจากผู้สูงอายุปี 2560 (ต.ค. 59 - พ.ค. 60) จำนวน 383 คน (ระบบรายงาน HDC กระทรวงสาธารณสุข) กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุกลุ่มที่ 2 (กลุ่มติดบ้าน) จากการคัดกรองผู้สูงอายุตามกลุ่มศักยภาพตามความสามารถในการประกอบกิจวัตรประจำวันจากผู้สูงอายุในจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้จากการสุ่มของยามาเนดัดแปลงใช้ในการคิดคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยประชากร 300 - 400 คน ใช้กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 60 เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจงจากผู้สูงอายุที่ยินดีตอบแบบสอบถามการวิจัย จำนวนทั้งสิ้น 224 คน ได้แก่ อำเภอพรหมคีรี จำนวน 69 คน อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จำนวน 75 คน และอำเภอท่าศาลา จำนวน 80 คน ทั้งนี้ ได้นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาวิเคราะห์และนำมากำหนดเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการสื่อสารสุขภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดนครศรีธรรมราช ประเมินรูปแบบด้วยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชฉวาง รักษาการในนายแพทย์เชี่ยวชาญ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการพยาบาลอนามัยชุมชน สำนักวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ อาจารย์ประจำหลักสูตรนิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช และพยาบาลวิชาชีพชำนาญการ งานผู้สูงอายุ ศูนย์อนามัยที่ 11 นครศรีธรรมราช

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุ มีจำนวนข้อคำถามทั้งหมด 83 ข้อ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน พบว่า มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.80 - 1.00 และทดสอบความเชื่อมั่นโดยนำไปทดสอบกับผู้สูงอายุที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีการหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัคทั้งฉบับเท่ากับ 0.903

2. แบบประเมินคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ มีจำนวน 2 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 แบบบันทึกข้อมูลผู้สูงอายุ ประกอบด้วยข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพ

ชุดที่ 2 แบบประเมินคุณภาพชีวิต ผู้วิจัยใช้แบบประเมินของ สุทธิพงศ์ บุญผดุง ซึ่งพัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและนำไปใช้กับผู้สูงอายุ จำนวน 83 ข้อ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 3 ระดับ และลักษณะคำถามศึกษาตามแบบลิเคิร์ต (Likert Type Question) โดยแบ่งออกเป็น 6 ด้าน คือ ด้านสภาพอารมณ์ที่ดี ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี ด้านสภาพร่างกายที่ดี และด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง ซึ่งผ่านการตรวจของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พบว่ามีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.80 - 1.00 และทดสอบความเชื่อมั่นโดยนำไปทดสอบกับผู้สูงอายุที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีการหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัทท์ทั้งฉบับ เท่ากับ 0.944 และรายด้านแต่ละด้าน เท่ากับ 0.892 0.914 0.942 0.923 0.906 และ 0.959 ตามลำดับ (สุทธิพงศ์ บุญผดุง, 2554)

3. รูปแบบการสื่อสารสุขภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ การสร้างรูปแบบการสื่อสารสุขภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ซึ่งใช้วิธีการสังเคราะห์ประเด็นจากการศึกษาสภาพและวิเคราะห์องค์ประกอบคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ นำมาสร้างรูปแบบการสื่อสารสุขภาพ ตามแนวคิดของ Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K. ในการหาค่าความเที่ยงตรงรายข้อของแบบทดสอบโดยใช้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้พิจารณา (Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K., 1977) จากนั้น นำรูปแบบการสื่อสารสุขภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ รวม 5 ท่าน ดังนี้ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชฉวาง รักษาการในนายแพทย์เชี่ยวชาญ (ด้านเวชกรรมป้องกัน) จาก สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 1 ท่าน อาจารย์ประจำสาขาวิชาการพยาบาลอนามัยชุมชน สำนักวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ จำนวน 1 ท่าน อาจารย์ประจำหลักสูตรนิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช จำนวน 1 ท่าน และพยาบาลวิชาชีพชำนาญการ งานผู้สูงอายุ ศูนย์อนามัยที่ 11 นครศรีธรรมราช จำนวน 2 ท่าน

ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ โดยกำหนดเกณฑ์ในการประเมิน ดังนี้

- 5 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับมาก
- 3 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับน้อย
- 1 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด

และได้กำหนดเกณฑ์การแปลความหมาย ดังนี้

- 4.50 - 5.00 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด
- 3.50 - 4.49 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับมาก
- 2.50 - 3.49 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง
- 1.50 - 2.49 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับน้อย
- 1.00 - 1.49 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด

4. แบบประเมินความพึงพอใจในการใช้รูปแบบ นำแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้สูงอายุ และผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีต่อรูปแบบ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา นำผลจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณแต่ละข้อเพื่อหาหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (IOC) ถ้าดัชนีความสอดคล้องมีค่าตั้งแต่ 0.50 - 1.00 ถือว่าข้อคำถามนั้นใช้ได้ แต่ถ้าดัชนีของข้อคำถามน้อยกว่า 0.50 ต้องนำมาปรับปรุง เพื่อให้ได้ครบตามจำนวนที่ต้องการ สำหรับค่า IOC ของข้อ คำถามที่ใช้วัดความพึงพอใจของผู้สูงอายุ และผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีต่อรูปแบบในงานวิจัยนี้ มีค่าตั้งแต่ 0.80 - 1.00 ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ โดยกำหนดเกณฑ์ในการประเมิน ดังนี้

5 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับมาก

3 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับน้อย

1 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

และได้กำหนดเกณฑ์การแปลความหมาย ดังนี้

4.50 - 5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

3.50 - 4.49 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับมาก

2.50 - 3.49 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง

1.50 - 2.49 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับน้อย

1.00 - 1.49 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

****หมายเหตุ:** เครื่องมือการวิจัยไม่ได้ขอรับการพิจารณารับรองจริยธรรมการวิจัยในคน เนื่องจากโครงสร้างการวิจัยมีความเสี่ยงเล็กน้อย หรือมีความเสี่ยงไม่เกินความเสี่ยงต่ำต่ออาสาสมัครหรือผู้เข้าร่วมการวิจัย โดยในกระบวนการวิจัยไม่มีการเชื่อมโยงถึงอาสาสมัครหรือผู้เข้าร่วมการวิจัยเป็นรายบุคคล

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุโดยใช้ความถี่ และร้อยละ
2. ศึกษาการรับรู้ภาวะสุขภาพและข้อมูลข่าวสารของผู้สูงอายุโดยหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานก่อนนำมาจัดทำรูปแบบการสื่อสารสุขภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ
3. ศึกษาความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบและศึกษาระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในภาพรวมและเป็นรายด้านโดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการศึกษาระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในภาพรวมได้มีการกลับคะแนน (Rescore) ข้อคำถามเชิงนิเสธก่อนที่จะหาค่าเฉลี่ยภาพรวมรายด้าน และภาพรวมของทุกด้าน ซึ่งกำหนดช่วงของค่าเฉลี่ยและการแปลผลระดับคุณภาพชีวิตดังต่อไปนี้

ในกรณีที่ เป็นข้อคำถามเชิงนิเสธ จะใช้เกณฑ์ต่อไปนี้ในการแปลผลระดับคุณภาพชีวิต

ค่าเฉลี่ย (Mean)	การแปลผลระดับคุณภาพชีวิต
2.76 - 3.00	มาก
2.26 - 2.75	ค่อนข้างมาก
1.76 - 2.25	ปานกลาง
1.26 - 1.75	ค่อนข้างน้อย
1.00 - 1.25	น้อย

ในกรณีที่ เป็นข้อคำถามเชิงนิเสธ จะใช้เกณฑ์ต่อไปนี้ในการแปลผลระดับคุณภาพชีวิต

ค่าเฉลี่ย (Mean)	การแปลผลระดับคุณภาพชีวิต
1.00 - 1.25	มาก
1.26 - 1.75	ค่อนข้างมาก
1.76 - 2.25	ปานกลาง
2.26 - 2.75	ค่อนข้างน้อย
2.76 - 3.00	น้อย

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาการพัฒนารูปแบบการสื่อสารสุขภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์องค์ประกอบเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 224 คน พบว่า สภาพข้อมูลพื้นฐานผู้สูงอายุ จำนวน 224 คน มีเพศชาย 74 คน เพศหญิง 150 คน มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ถึง 90 ปีขึ้นไป โดยมีผู้สูงอายุที่มีช่วงอายุ 60 - 63 ปี มีจำนวน 6 คน ช่วงอายุ 64 - 67 ปี มีจำนวน 15 คน ช่วงอายุ 68 - 71 ปี มีจำนวน 15 คน ช่วงอายุ 72 - 75 ปี มีจำนวน 29 คน ช่วงอายุ 76 - 89 ปี มีจำนวน 120 คน และช่วงอายุ 90 ปีขึ้นไป มีจำนวน 39 คน และมีระดับการศึกษาไม่ได้เรียนถึงประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ สถานภาพส่วนใหญ่เป็นหม้าย การประกอบอาชีพส่วนใหญ่ไม่ได้ทำงานและไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม นับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่ รองลงมานับถือศาสนาอิสลาม และการวิเคราะห์องค์ประกอบเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดนครศรีธรรมราช การศึกษาระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเขตอำเภอพรหมคีรี อำเภอเมือง และ อำเภอนาทม จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 224 คน สรุปผลการศึกษาในภาพรวมได้ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 องค์ประกอบเกี่ยวกับระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเขตอำเภอพรหมคีรี อำเภอเมือง อำเภอนาทม จังหวัดนครศรีธรรมราช

คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ	เขตอำเภอ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล ระดับคุณภาพชีวิต	อันดับ
ด้านสภาพอารมณ์ที่ดี	พรหมคีรี	1.97	.26	ปานกลาง	2
	เมือง	2.08	.36	ปานกลาง	
	ท่าศาลา	2.13	.52	ปานกลาง	
	รวม	2.07	.40	ปานกลาง	
ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	พรหมคีรี	2.03	.46	ปานกลาง	1
	เมือง	2.14	.42	ปานกลาง	
	ท่าศาลา	2.12	.39	ปานกลาง	
	รวม	2.10	.42	ปานกลาง	
ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม	พรหมคีรี	1.56	.31	ค่อนข้างน้อย	6
	เมือง	1.65	.55	ค่อนข้างน้อย	
	ท่าศาลา	1.56	.42	ค่อนข้างน้อย	
	รวม	1.59	.44	ค่อนข้างน้อย	
ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี	พรหมคีรี	1.77	.22	ปานกลาง	4
	เมือง	1.86	.31	ปานกลาง	
	ท่าศาลา	1.78	.32	ปานกลาง	
	รวม	1.80	.29	ปานกลาง	
ด้านสภาพร่างกายที่ดี	พรหมคีรี	1.87	.26	ปานกลาง	3
	เมือง	2.13	.37	ปานกลาง	
	ท่าศาลา	1.93	.38	ปานกลาง	
	รวม	1.98	.36	ปานกลาง	
ด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง	พรหมคีรี	1.62	.29	ค่อนข้างน้อย	5
	เมือง	1.86	.47	ปานกลาง	
	ท่าศาลา	1.73	.42	ค่อนข้างน้อย	
	รวม	1.74	.41	ค่อนข้างน้อย	
ภาพรวม		1.88	.29	ปานกลาง	

จากตารางที่ 1 พบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุรายด้านที่อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ คุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นด้านที่สูงที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านสภาพอารมณ์ที่ดี ด้านสภาพร่างกายที่ดี และสภาพความเป็นอยู่ที่ดี ตามลำดับ สำหรับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุรายด้านที่อยู่ในระดับค่อนข้างน้อย ได้แก่ ด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง และด้านการรวมกลุ่มทางสังคม แต่ถ้าวิจารณาตามระดับค่าเฉลี่ย พบว่า คุณภาพชีวิตด้านการรวมกลุ่มทางสังคมจะมีระดับต่ำสุดเมื่อเทียบกับคุณภาพชีวิตด้านอื่น ๆ

การศึกษาการรับรู้ภาวะสุขภาพและข้อมูลข่าวสารของผู้สูงอายุเขตอำเภอรพท.ศรี อำเภอมือง และอำเภอนาตาล จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 224 คน สรุปผลดังต่อไปนี้

1.1 การรับรู้ภาวะสุขภาพและข้อมูลข่าวสารและของผู้สูงอายุ ในภาพรวมสูงสุดที่ภาวะสุขภาพปานกลาง รองลงมา สุขภาพแย่ และสุขภาพดี ตามลำดับ เมื่อให้เปรียบเทียบสุขภาพตนเองกับผู้อื่น พบว่าผู้สูงอายุมีสุขภาพดีเท่ากัน รองลงมาคิดว่าตนเองมีสุขภาพดีกว่า และสุขภาพด้อยกว่า เพราะกลัมน้ำอ้วนแรงเดินไม่ได้ ตามลำดับ ส่วนการรับรู้ภาวะสุขภาพทางร่างกายด้านความสามารถในการมองเห็น ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เห็นไม่ชัด มัว รองลงมาเห็นชัดเจน ส่วนความสามารถในการได้ยิน ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ได้ยินไม่ชัด รองลงมาได้ยินชัดเจน และไม่ได้ยิน ตามลำดับ การใช้อุปกรณ์ทางการแพทย์/เครื่องช่วยเหลือที่ใช้ ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุไม่ใช้อุปกรณ์ทางการแพทย์และเครื่องช่วยเหลือ รองลงมาใช้ไม่เท่า และใช้อุปกรณ์ช่วยเดิน ตามลำดับ

1.2 การได้รับข้อมูลข่าวสารความรู้เรื่องโรคและภัยสุขภาพของผู้สูงอายุจากสื่อ ผู้สูงอายุได้รับข้อมูลข่าวสารเรื่องความรู้เรื่องโรคและภัยสุขภาพความถี่สูงสุดจากเพื่อน ญาติ คนในครอบครัว รองลงมา โทรทัศน์ เคเบิลทีวี วิทยุ. ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และคนในชุมชน พระ ครู ปรมาจารย์ชาวบ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตามลำดับ และความถี่รองลงมามากที่สุดจากสื่อหนังสือพิมพ์ และความถี่น้อยที่สุดจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข (แพทย์ พยาบาล บุคลากรสาธารณสุข) วิทยุชุมชน และแผ่นพับ ใบปลิว ตามลำดับ และผลการสำรวจพบว่า สื่อที่ผู้สูงอายุไม่เคยได้รับข้อมูลสูงสุด ได้แก่ สื่ออินเทอร์เน็ต

2. การสร้างรูปแบบการสื่อสารสุขภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุได้มาจากการสังเคราะห์ประเด็นจากการศึกษาการวิเคราะห์องค์ประกอบคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ การรับรู้ภาวะสุขภาพและข้อมูลข่าวสาร พร้อมทั้งใช้การทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเข้ามาสังเคราะห์ เชื่อมโยงให้เกิดลักษณะที่เป็นรูปธรรมมากที่สุด โดยพิจารณาลักษณะบริบท ศักยภาพของชุมชน ท้องถิ่นเข้ามาเสริมสร้างให้แนวทางการ พัฒนาสู่การปฏิบัติได้ จากนั้นนำมาสร้างรูปแบบการสื่อสารสุขภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ รวม 5 ท่าน ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ พบว่า ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านเหมาะสมของรูปแบบโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.56) ค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของรูปแบบอยู่ในระดับสูงสุด 4 อันดับ คือ ด้านเนื้อหาสาระ ($\bar{X} = 4.80$, S.D. = 0.45) ด้านช่องทางสื่อ ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.55) ด้านผู้รับสาร ($\bar{X} = 4.80$, S.D. = 0.45) และด้านการนำรูปแบบไปใช้ ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.55) ตามลำดับ

3. การประเมินการใช้รูปแบบการสื่อสารสุขภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่สร้างขึ้น ได้จากการศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับรูปแบบการสื่อสารสุขภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเขตอำเภอรพท.ศรี อำเภอมือง และอำเภอนาตาล จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 5 คน ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินอีกครั้ง ได้รูปแบบดังภาพที่ 1 รูปแบบการสื่อสารสุขภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ อธิบายองค์ประกอบรูปแบบ ดังนี้

3.1 ผู้ส่งสาร ได้แก่ เจ้าหน้าที่จากหน่วยบริการสุขภาพ ได้แก่ ผู้จัดการการดูแลผู้สูงอายุ (Care Manager) และผู้ดูแลผู้สูงอายุ (Caregiver) สมาชิกในครอบครัวผู้สูงอายุ สื่อมวลชน บุคคล กลุ่มผู้สูงอายุ

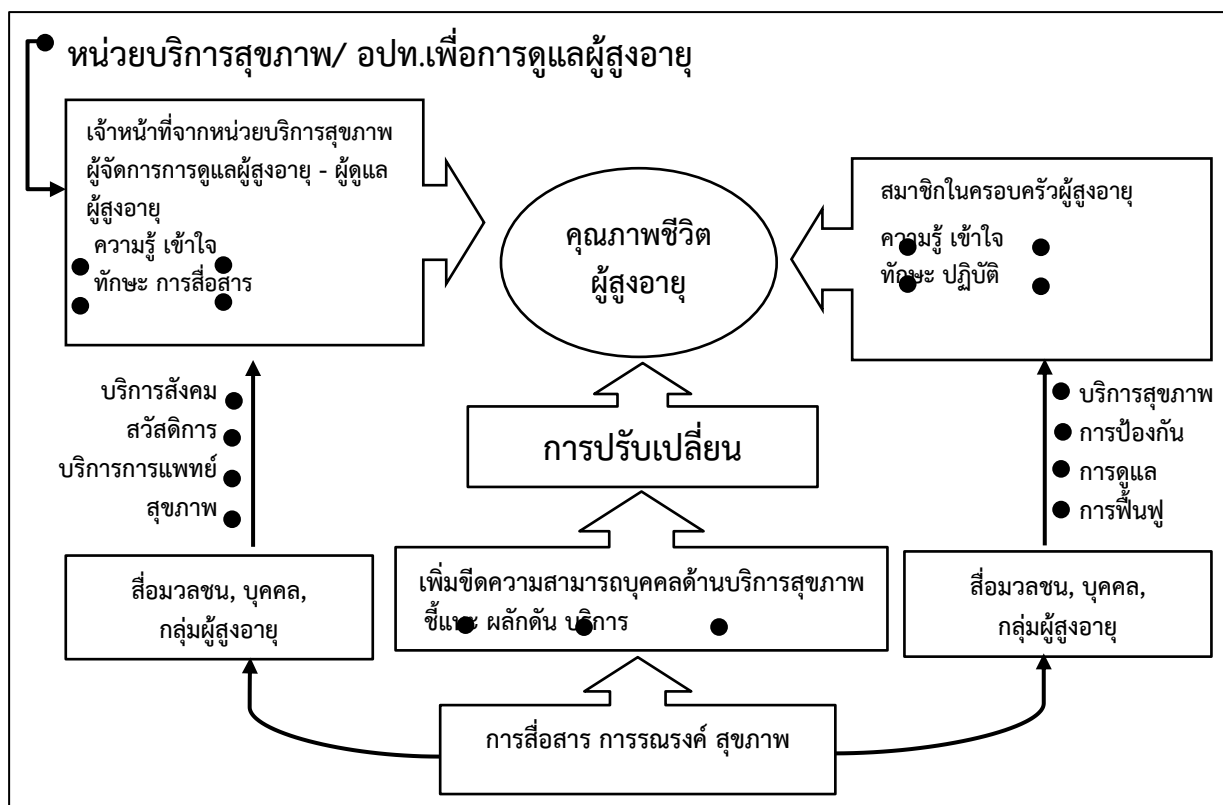
3.2 เนื้อหาของสาร ได้แก่ การให้ข้อมูลด้านการบริการสุขภาพ การป้องกัน การดูแล การฟื้นฟู บริการสังคม สวัสดิการ บริการการแพทย์ และสุขภาพ

3.3 ช่องทางสื่อ สื่อที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในชุมชน ได้แก่ การบอกต่อ (ปากต่อปาก) หอกระจายข่าว โทรทัศน์ วิทยุชุมชน การใช้คลิป์วิดีโอ ภาพอินโฟกราฟิก วิดีทัศน์ โปสเตอร์ แผ่นพับ ภาพนิ่ง ข้อความ ส่วนการใช้สื่อใหม่ประเภทโซเชียลมีเดีย (Social Media) ในโทรศัพท์มือถือเลือกใช้เพื่อการติดต่อสื่อสารอยู่เป็นประจำสำหรับผู้จัดการการดูแลผู้สูงอายุกับผู้ดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นรูปแบบการสื่อสารแบบสองทาง (Two-way-communication) ได้แก่ การใช้โปรแกรมประยุกต์ไลน์ (Line) และเฟซบุ๊ก (Facebook) และการใช้อินเทอร์เน็ตในกลุ่มเจ้าหน้าที่หน่วยบริการสุขภาพ

3.4 ผู้รับสาร หมายถึง บุคคล กลุ่มบุคคล เช่น กลุ่มผู้สูงอายุ หรือมวลชนที่รับเรื่องราวข่าวสารจากผู้ส่งสาร และแสดงปฏิกิริยาตอบกลับ (Feedback) ต่อผู้ส่งสารหรือส่งสารต่อไปถึงผู้รับสารคนอื่น ๆ ตามจุดมุ่งหมายของผู้ส่งสาร

3.5 กระบวนการการสื่อสารสุขภาพ ประกอบด้วย จุดประสงค์ในการสื่อสารกับผู้สูงอายุ การสื่อสารเพื่อสร้างความตระหนักเกี่ยวกับสุขภาพของผู้สูงอายุ ความรู้ - การรับรู้ ทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคลกับผู้สูงอายุในรูปแบบต่าง ๆ ผลที่เกิดขึ้นจากการสื่อสาร ปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารแบ่งได้เป็นทางร่างกายและทางจิตใจ

3.6 ด้านบริบทและสิ่งแวดล้อม กระบวนการสื่อสารให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้ เข้าใจระบบสังคมและขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมของผู้รับสาร ข้อบังคับทางศาสนา ประเพณีท้องถิ่นที่ยึดถือปฏิบัติ

ภาพที่ 1 รูปแบบการสื่อสารสุขภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้รูปแบบการสื่อสารสุขภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เขตอำเภอยะหริ่ง อำเภอเมือง และอำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุจำนวน 100 คน ผู้จัดการดูแลผู้สูงอายุ (Care Manager) จำนวน 10 คน และผู้ดูแลผู้สูงอายุ (Caregiver) จำนวน 40 คน

รวมทั้งสิ้น 150 คน โดยใช้เกณฑ์ในการพิจารณาเป็นร้อยละของประชากรที่ต้องการศึกษา คือ จำนวนประชากรเป็นจำนวนหลักร้อย ใช้จำนวนกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 25 สามารถสรุปผลการศึกษาดังตาราง 2

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจของผู้ใช้รูปแบบการสื่อสารสุขภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เขตอำเภอพรหมคีรี อำเภอเมือง และอำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช (n = 150)

รายละเอียด	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ด้านผู้ส่งสารให้ข้อมูลตรงตามที่ท่านต้องการ หรือตรงตามประเด็นปัญหา	4.55	0.73	มากที่สุด
2. ด้านเนื้อหาสารที่ท่านได้รับมีความน่าสนใจ โน้มน้าวอยากให้ปฏิบัติตาม	4.37	0.78	มาก
3. ทุกครั้งที่ท่านได้รับข่าวสารจากการสื่อสารสุขภาพ ภาษามีความชัดเจน เข้าใจง่าย	4.49	0.81	มาก
4. ช่องทางสื่อ/สื่อที่ใช้ มีความสะดวก เข้าใจง่าย และรวดเร็ว	4.44	0.90	มาก
5. ท่านได้ใช้ช่องทางในการติดต่อสื่อสารที่จัดหาไว้ให้ได้อย่างสม่ำเสมอ	4.63	0.77	มากที่สุด
6. ความสามารถเข้าถึงข้อมูลและการสื่อสารได้ง่าย	4.47	0.83	มากที่สุด
7. ด้านกระบวนการการสื่อสารสุขภาพ	4.59	0.72	มากที่สุด
8. ข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพที่ได้รับจากผู้ส่งสารตรงตามความคาดหวังของท่าน	4.45	0.92	มาก
9. ผู้ส่งสารให้ความเป็นกันเองกับท่าน สามารถปรึกษาได้ทุกเรื่อง	4.49	0.74	มากที่สุด
10. ระดับความพึงพอใจโดยรวมของท่านต่อรูปแบบการสื่อสารสุขภาพที่พัฒนาขึ้น	4.45	0.90	มาก
รวม	4.49	0.96	มาก

จากตารางที่ 2 ความพึงพอใจของผู้ใช้รูปแบบการสื่อสารสุขภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเขตอำเภอพรหมคีรี อำเภอเมือง และอำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.96) ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของผู้ใช้รูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด 4 อันดับ คือ ด้านผู้ส่งสารให้ข้อมูลตรงตามที่ท่านต้องการ หรือตรงตามประเด็นปัญหา ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.73) ท่านได้ใช้ช่องทางในการติดต่อสื่อสารที่จัดหาไว้ให้ได้อย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.77) ด้านกระบวนการการสื่อสารสุขภาพ ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = 0.72) และผู้ส่งสารให้ความเป็นกันเองกับท่าน สามารถปรึกษาได้ทุกเรื่อง ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.74) ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาการพัฒนาการสื่อสารสุขภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ อภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

ผู้สูงอายุที่ศึกษา จำนวน 224 คน มีเพศชาย 74 คน เพศหญิง 150 คน มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ถึง 90 ปีขึ้นไป โดยมีผู้สูงอายุที่มีช่วงอายุ 60 - 63 ปี มีจำนวน 6 คน ช่วงอายุ 64 - 67 ปี มีจำนวน 15 คน ช่วงอายุ 68 - 71 ปี มีจำนวน 15 คน ช่วงอายุ 72 - 75 ปี มีจำนวน 29 คน ช่วงอายุ 76 - 89 ปี มีจำนวน 120 คน และช่วงอายุ 90 ปีขึ้นไป มีจำนวน 39 คน และมีระดับการศึกษาไม่ได้เรียนถึงประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ สถานภาพส่วนใหญ่เป็นหม้าย การประกอบอาชีพส่วนใหญ่ไม่ได้ทำงานและไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม นับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่ รองลงมานับถือศาสนาอิสลาม คุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของผู้สูงอายุอยู่ในระดับปานกลางและเป็นด้านที่มีระดับคุณภาพชีวิตที่สูงที่สุดเมื่อเทียบกับด้านอื่น ๆ จากการศึกษา อภิปรายได้ว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัว มิตรสหายและเพื่อนบ้าน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้สูงอายุได้รับการดูแลเอาใจใส่จากคนใน

ครอบครัว มีการพบปะหรือร่วมกิจกรรมกับมิตรสหายและเพื่อนบ้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย กุลวดี โรจน์ไพศาลกิจ และวรารกร เกรียงไกรศักดิ์ดา พบว่า การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมทางสังคม มีความสำคัญต่อการพัฒนาสุขภาพของผู้สูงอายุ (กุลวดี โรจน์ไพศาลกิจ และวรารกร เกรียงไกรศักดิ์ดา, 2560) ดังนั้น แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของผู้สูงอายุควรเน้นการสร้าง ความเข้าใจให้ลูกหลาน และสมาชิกในครอบครัว เข้าใจธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุในความดูแล การทำความเข้าใจเกี่ยวกับความสูงวัยจะทำให้สมาชิกในครอบครัวปฏิบัติต่อผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสม นำมาซึ่งความสุขของผู้สูงอายุและสมาชิกในครอบครัว ตลอดจนการส่งเสริมและสนับสนุนผู้สูงอายุให้มีบทบาทและเข้าร่วมกิจกรรมในครอบครัว กิจกรรมพบปะเพื่อนมิตรสหาย กิจกรรมการท่องเที่ยวเกี่ยวกับกลุ่มเพื่อน ๆ รวมถึงกิจกรรมของชุมชน คุณภาพชีวิตด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง และการรวมกลุ่มทางสังคมของผู้สูงอายุอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย อภิปรายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยครั้งนี้เป็นผู้สูงอายุกลุ่ม 2 (กลุ่มติดบ้าน) สอดคล้องกับ กลุ่มพัฒนา อสม. ศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาสุขภาพภาคประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่กล่าวว่า กลุ่มผู้สูงอายุกลุ่ม ที่ 2 ติดบ้าน เป็นผู้สูงอายุกลุ่มที่ช่วยเหลือตนเองได้บ้าง ไม่สามารถเดินตามลำพังบนทางเรียบได้ต้องใช้อุปกรณ์ช่วยเหลือ ต้องการความช่วยเหลือขณะรับประทานอาหาร ต้องการความช่วยเหลือไปห้องน้ำ จึงไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นการรวมกลุ่มทางสังคม และการตัดสินใจด้วยตนเองได้ ดังนั้น แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านการรวมกลุ่มทางสังคมของผู้สูงอายุ ควรที่จะเน้นการจัดตั้งกลุ่มหรือชมรมผู้สูงอายุเพื่อสร้างเครือข่ายทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ การส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนโดยสื่อสารผ่านผู้นำชุมชน หรือโรงเรียนในชุมชนเพื่อสร้างความผูกพันกับถิ่นฐานหรือชุมชนที่อาศัยอยู่ การสนับสนุนส่งเสริมผู้สูงอายุที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์เข้ารับตำแหน่งกรรมการ สถานศึกษาหรือชุมชน

การรับรู้ภาวะสุขภาพและข้อมูลข่าวสารและของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุมีการรับรู้ภาวะสุขภาพในระดับปานกลาง รองลงมา สุขภาพแย่ และสุขภาพดี ตามลำดับ เมื่อให้เปรียบเทียบสุขภาพตนเองกับผู้อื่น พบว่า ผู้สูงอายุมีสุขภาพดีเท่ากัน รองลงมาคิดว่าตนเองมีสุขภาพดีกว่า และสุขภาพด้อยกว่า เพราะกล้ามเนื้ออ่อนแรงเดินไม่ได้ ตามลำดับ ส่วนการรับรู้ภาวะสุขภาพทางร่างกายด้านความสามารถในการมองเห็น ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เห็นไม่ชัด มัว รองลงมาเห็นชัดเจน ส่วนความสามารถในการได้ยิน ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ได้ยินไม่ชัด รองลงมาได้ยินชัดเจน และไม่ได้ยิน ตามลำดับ การใช้อุปกรณ์ทางการแพทย์/เครื่องช่วยเหลือที่ใช้ ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุไม่ใช้อุปกรณ์ทางการแพทย์และเครื่องช่วยเหลือ รองลงมาใช้ไม้เท้า และใช้อุปกรณ์ช่วยเดิน ตามลำดับเนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่อยู่ในวัยผู้สูงอายุตอนปลาย อายุ 80 ปีขึ้นไปร้อยละ 59.38 ซึ่งมีความเสื่อมทางร่างกาย สามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันด้วยตนเองได้บ้าง บางกิจกรรมอาจต้องการความช่วยเหลือ แต่สำหรับผู้สูงอายุอีกเกือบครึ่งที่มีโรคประจำตัวแต่ยังสามารถช่วยเหลือตนเองได้ดี รวมถึงช่วยดูแลบ้านและสมาชิกในครอบครัวได้ ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าคุณภาพชีวิตดี ถึงแม้ว่าจะมีความเสื่อมถอยของร่างกายตามวัยที่มากขึ้นหรือมีโรคประจำตัวก็ตาม สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ออมสิน ศิลสังวรและคณะ ศึกษาเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมและความพึงพอใจของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุที่สามารถพึ่งตนเองได้ ช่วยเหลือคนอื่นในสังคมได้ (67.27%) สามารถตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานในชีวิตของตนเอง และสามารถปรับตัวในสถานการณ์ต่างๆ ที่ไม่พึงประสงค์ได้ จะทำให้มีความสุขทางใจเพิ่มมากขึ้น (อมสิน ศิลสังวร และคณะ, 2557) สอดคล้องกับ สำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้สรุปผลการสำรวจของการประเมินภาวะสุขภาพร่างกายของผู้สูงอายุในประเทศไทยโดยรวม ในระหว่าง 7 วัน ก่อนสัมภาษณ์ของผู้สูงอายุ พบว่า มีผู้สูงอายุเพียงร้อยละ 3.3 เท่านั้นที่ประเมินตนเองว่า มีสุขภาพดีมาก ในขณะที่ผู้สูงอายุที่ประเมินว่าสุขภาพดี มีร้อยละ 42.7 และสุขภาพปานกลาง ร้อยละ 41.6 ในขณะที่ผู้สูงอายุที่ประเมินว่าสุขภาพไม่ดีและไม่ดีมาก ๆ มีร้อยละ 10.7 และ 1.7 ตามลำดับ ซึ่งผู้สูงอายุชาย ประเมินสุขภาพสอดคล้องกับ

ภาพรวม ส่วนผู้สูงอายุหญิง ประเมินสุขภาพปานกลาง (ร้อยละ 44.4) มากกว่า สุขภาพดี (ร้อยละ 39.5) (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2565)

การพัฒนารูปแบบการสื่อสารสุขภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ซึ่งมีการดำเนินงานโดยมีการ บูรณาการเรื่องการสื่อสารสุขภาพ ให้สอดคล้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ มีการกำหนดประเด็นเนื้อหาข้อมูลที่จะสื่อสาร โดยใช้ช่องทางสื่อต่าง ๆ เพื่อให้ถึงกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารซึ่งเป็นผู้สูงอายุกลุ่ม 2 ติดบ้าน โดยแบ่งกลุ่มผู้ส่งสารออกเป็นสองกลุ่ม คือ กลุ่มสมาชิกในครอบครัวผู้สูงอายุ และเจ้าหน้าที่หน่วยบริการสุขภาพ โดยใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย ทั้งระหว่างเจ้าหน้าที่ด้วยกันเอง ได้แก่ ผู้จัดการผู้ดูแลผู้สูงอายุ (Care Manager) และผู้ดูแลผู้สูงอายุ (Caregiver) โดยจะใช้โปรแกรมประยุกต์ไลน์ในการติดต่อเพื่อความสะดวกในการรับรู้ข้อมูลด้านสุขภาพ หรือแจ้งปัญหาสุขภาพที่เกิดขึ้นทันที และระหว่างผู้ดูแลกับผู้สูงอายุจะใช้ช่องทางสื่ออื่น ๆ อีกทั้งต้องใช้กระบวนการของการสื่อสารเข้าไปเกี่ยวข้องกับรูปแบบ และประเด็นเรื่องสื่อที่ใช้ในการให้ข้อมูลข่าวสาร และการให้ข้อมูลความรู้จะต้องดำเนินการควบคู่กันไป คือ ใช้สื่อมวลชนทุกประเภทในการให้ข้อมูลข่าวสาร (Public Information) และสื่อบุคคลหรือสื่อชุมชนในการให้ข้อมูลความรู้ (Public education)

สรุปและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้สูงอายุกลุ่มที่ 2 (กลุ่มติดบ้าน) ในเขตอำเภอพรหมคีรี อำเภอ ท่าศาลา และอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งอาจทำให้ข้อมูลที่เก็บได้จากผู้สูงอายุยังไม่มี ความหลากหลาย หรือไม่มีความเป็นวิวิธพันธ์ (Heterogeneous) มากนัก ในการพัฒนาแบบการสื่อสารสุขภาพ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสมนั้น ควรนำแนวทางการมีส่วนร่วมหรือศักยภาพของสถานศึกษา/ โรงเรียนในชุมชนเข้ามาเป็นบทบาท หรือเป็นฐานในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเพื่อจะได้สอดคล้องกับ บริบทและความต้องการของผู้สูงอายุในชุมชนนั้น ๆ และการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้สูงอายุในงานวิจัยนี้ศึกษา เฉพาะผู้สูงอายุ จำนวน 224 คน ซึ่งเป็นผู้สูงอายุกลุ่มที่ 2 (กลุ่มติดบ้าน) ในเขตอำเภอพรหมคีรี อำเภอท่าศาลา และอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช ดังนั้น ผลที่ได้จากการวิเคราะห์ระดับคุณภาพชีวิต และการรับรู้ภาวะสุขภาพ อาจมีความแตกต่างจากการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีจำนวนแตกต่างจากนี้ หรือพื้นที่ที่แตกต่าง จากนี้ ซึ่งอาจมีผลให้การพัฒนาแบบการสื่อสารสุขภาพแตกต่างออกไป ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ มีดังนี้ 1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนท้องถิ่น หน่วยงานสาธารณสุขในจังหวัด นครศรีธรรมราช ควรสนับสนุนในการนำแนวทางการพัฒนาแบบการสื่อสารสุขภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุซึ่งอาจผ่านตัวแทนชุมชน กรรมการชุมชน หรือโรงเรียนในชุมชน ไปสู่การปฏิบัติกับผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ใน ชุมชนหรือท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี 2) หน่วยงานภาครัฐระดับเขต ระดับตำบล ควร เตรียมการให้ความรู้ ความเข้าใจ กับผู้อาศัยในชุมชนหรือท้องถิ่นที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปี ขึ้นไป เพื่อเตรียมความพร้อม ให้กับผู้อาศัยในชุมชน ท้องถิ่นเหล่านั้นเกิดความเข้าใจและยอมรับการเปลี่ยนแปลงก่อนเข้าสู่ผู้สูงอายุ 3) หน่วยงานสาธารณสุขระดับตำบลควรสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกับชุมชนในสื่อสารสุขภาพเพื่อพัฒนา คุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ มีการสร้างความเข้าใจให้กับผู้สูงอายุ สมาชิกในครอบครัว หรือผู้ดูแลผู้สูงอายุให้เข้าใจ ในธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป มีดังนี้ 1) ควรมีการศึกษาผล การนำรูปแบบสื่อสารสุขภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไปทดลองใช้ในกลุ่มอื่น ๆ เพื่อจะได้นำมาปรับปรุง หรือเสริมแนวทางการพัฒนาดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป 2) ควรมีการศึกษาปัจจัยในการสื่อสารสุขภาพ ที่มีผลต่อความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ หรือ ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยกระดับคุณภาพชีวิตของ ผู้สูงอายุ เพื่อตอบสนองยุทธศาสตร์ของชาติ เกี่ยวกับสังคมผู้สูงอายุต่อไป 3) ควรมีการศึกษาหาแบบการสื่อสาร สุขภาพหรือการจัดทำกลยุทธ์ในการสื่อสารสุขภาพเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่น โดยการ สัมภาษณ์ การจัดสนทนากลุ่มกับ ผู้สูงอายุ รวมถึงสมาชิกในครอบครัวของผู้สูงอายุซึ่งเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุโดยตรง

เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และจัดทำแนวทางการสื่อสารสุขภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสมต่อการนำไปใช้ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนงานวิจัยจากเงินงบประมาณแผ่นดิน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

เอกสารอ้างอิง

- กุลวดี โรจน์ไพศาลกิจ และวรากร เกรียงไกรศักดิ์ดา. (2560). การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานของชุมชนในการพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุ. วารสารสมาคมนักวิจัย, 22(1), 81-97.
- ชัยพัฒน์ พุฒิช้อน และกนต์พัฒน์ พรศิริวัชรสิน. (2561). แนวทางการแก้ไขปัญหาสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย. วารสารเครือข่ายส่งเสริมการวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 1(1), 25-36.
- พระครูภัทรปัญญาคุณ (เวียง แซ่อู่ย). (2560). การศึกษาความต้องการได้รับสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลหัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภัทรธิดา ผลงาม. (2561). การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดเลย. วารสารประชากรศาสตร์, 34(2), 56-75.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2562). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2561. นครปฐม: บริษัท พรินเทอรี่ จำกัด.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2565). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2564. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วิสุทธิ รอดคำ. (2560). สถานะสุขภาพของผู้สูงอายุในตำบลโรงช้าง อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี. วารสารสุขศึกษาและสื่อสารสุขภาพ, 3(1), 6-17.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2565). บทสรุปสำหรับผู้บริหาร การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2564. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สุทธิพงศ์ บุญผดุง. (2554). การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง (ระยะที่ 1). ใน รายงานการวิจัยทุนอุดหนุนการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สุพรรณิ ใจดี และริพันธ์ สาสัตย์. (2560). การศึกษาภาวะเปราะบางของผู้สูงอายุในชุมชน กรุงเทพมหานคร. วารสารแพทยนาวิ, 44(3), 117-135.
- เหมือนฝัน ไม่สูญผล. (2557). กระบวนการสื่อสารสุขภาพในบริบทการแพทย์แผนไทย. ใน วิทยานิพนธ์ดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- ออมสิน ศิลสังวรณ และคณะ. (2557). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความผาสุกทางใจของผู้สูงอายุ. วารสารพยาบาลและสุขภาพ, 8(3), 80-91.
- Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. Dutch Journal of Educational Research, 1(2), 49-60.

การบริหารจัดการสื่อเฟซบุ๊กเทศบาลเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช* FACEBOOK MEDIA MANAGEMENT OF THUNG SONG MUNICIPALITY NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

มณี ศรีสมุทร^{1*}, วิทยาธร ท่อแก้ว²

Manee Srisamut¹ Wittayatorn Tokeaw²

¹นักวิจัยอิสระ สงขลา ประเทศไทย

¹Independent researcher, Songkhla, Thailand

²สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี ประเทศไทย

²School of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: Korphai@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษานโยบายการใช้สื่อเฟซบุ๊กของเทศบาลเมืองทุ่งสง 2) ศึกษาแผนการใช้สื่อเฟซบุ๊กของเทศบาลเมืองทุ่งสง และ 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการใช้สื่อเฟซบุ๊กของเทศบาลเมืองทุ่งสง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการใช้สื่อเฟซบุ๊กของเทศบาลเมืองทุ่งสง และนักวิชาการที่ปรึกษาด้านการสื่อสารทางการเมืองและการปกครองท้องถิ่น เลือกแบบเจาะจง รวมจำนวน 9 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสร้างข้อสรุป ผลการวิจัยพบว่า 1) นโยบายการใช้สื่อเฟซบุ๊กของเทศบาลเมืองทุ่งสงประกอบด้วยแนวคิดการใช้สื่อสร้างความรู้ความเข้าใจด้านการสื่อสาร หลักการใช้สื่อเฟซบุ๊ก คือ ประชาชนต้องรับข่าวสารจากเทศบาลอย่างทั่วถึง สอดคล้องกับช่องทางสื่อสารใหม่ ๆ ที่ประชาชนเข้าถึงได้ง่ายเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมการสื่อสาร เป้าหมายเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่ดีของผู้รับสาร แนวทางปฏิบัติสร้างเครือข่ายการสื่อสาร และความคาดหวังสร้างความเข้มแข็งแบบยั่งยืนของเมือง 2) แผนการใช้สื่อเฟซบุ๊กของเทศบาลเมืองทุ่งสง ประกอบด้วยแผนการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบจากความเดือดร้อน แผนการมีส่วนร่วมสื่อใหม่และสื่อดั้งเดิม แผนการผลิตสร้างความแตกต่างการออกแบบเนื้อหา และแผนการประเมินผล มีแอดมินเพจหลักที่มีทักษะด้านสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีคอยตรวจสอบ ติดตามรับฟังรับเรื่องราว แก้ไขเฉพาะหน้า 3) แนวทางการพัฒนาการใช้สื่อเฟซบุ๊กของเทศบาลเมืองทุ่งสง ประกอบด้วย แนวทางการพัฒนาศักยภาพมุ่งเน้นผู้ส่งสารที่ทรงอิทธิพลทางความคิดจากเครือข่ายการจัดการเนื้อหาสารที่ตอบสนองความต้องการผู้รับสาร สื่อและกิจกรรมสร้างสรรค์เพื่อสร้างการมีส่วนร่วม

คำสำคัญ: การบริหารจัดการสื่อ, เฟซบุ๊ก, เทศบาลเมืองทุ่งสง

Abstract

This research had the objectives of 1) studying the policy for using Facebook media of Thung Song Municipality, 2) studying the plan for using Facebook media of Thung Song Municipality, and 3) studying the guidelines for developing the use of Facebook media of the municipality. Thung Song City It was qualitative research. Data were collected through in-depth interviews with people directly involved in the use of Facebook media by Thung Song Municipality

and an academic advisor on political communication and local government. A specific group, totaling 9 people, was selected, and the data were analyzed to draw conclusions. The results of the research found that 1) The policy for using Facebook media of Thung Song Municipality consisted of the concept of using media to create knowledge and understanding about communication. Principles of using Facebook media were that people must receive news from the municipality thoroughly, in line with new communication channels that are easily accessible to citizens to create communication participation. The goal was to create knowledge, understanding, and a positive attitude in the audience. Guidelines were established for building a communication network and expectations for building sustainable strength for the city. 2) The plan for using Facebook of Thung Song Municipality consisted of analyzing target groups affected by suffering, a plan for sharing new and traditional media, a production plan that differentiates content design, and an evaluation plan. There was a main page admin with communication and technology skills to monitor, follow, and listen to stories to solve immediate problems. 3) Guidelines for developing the use of Facebook media by Thung Song Municipality consisted of focusing on influential messengers of ideas from the content management network that responds to the needs of the receiver. Creative media and activities were outlined to encourage participation.

Keywords: Media management, Facebook media, Thung Song Municipality

บทนำ

การสื่อสารทางการเมืองและปกครองส่วนท้องถิ่น มีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างมากเพราะการที่ประชาชนจะเลื่อมใสศรัทธา จะต้องอาศัยการสื่อสารเพื่อให้เกิดการรับรู้ เข้าใจ เกิดความรู้สึกที่ดี ที่ประทับใจต่อองค์กรและผู้บริหาร นักบริหารบ้านเมืองต้องสื่อสารวิสัยทัศน์ นโยบาย ผลการดำเนินงาน คือสาร หรือสาระสำคัญที่เป็นตัวชี้วัดศักยภาพ สื่อสารเพื่อให้คนภายใน-ภายนอกองค์กร รับรู้ เข้าใจ จากการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารไปยังสื่อต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความรู้สึกเชิงบวก ทำให้องค์กรเป็นที่รู้จักของประชาชน และเกิดการยอมรับ ในที่สุด (วิทยาธร ท่อแก้ว, 2562) การสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์มีบทบาท ความสำคัญ และมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อหน่วยงานหรือองค์กรทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน รวมถึงประชาชนทั่วไป นำมาใช้เป็นเครื่องมือการสื่อสาร ด้วยคุณสมบัติอันโดดเด่นในเรื่องของการลดต้นทุน ช่วยลดค่าใช้จ่าย สามารถสื่อสารได้ทุกที่ทุกเวลา โดยมีเนื้อหาทั้งการให้ข้อมูลข่าวสารให้ข้อเท็จจริงในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อให้ผู้รับสารหรือผู้ที่มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันเกิดการรับรู้การยอมรับ เป็นที่รู้จัก เกิดความเชื่อมั่น ไว้วางใจ สร้างภาพลักษณ์ที่ดีตลอดจนนำไปสู่การมีส่วนร่วมระหว่างกัน (สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2562)

สื่อสังคมออนไลน์นับเป็นช่องทางที่มีบทบาทสำคัญต่อการรับรู้ข่าวสารของคนในยุคปัจจุบัน เนื่องจากเป็นเครือข่ายที่เชื่อมโยงถึงกันได้ทั่วทุกมุมโลกสามารถรับส่งข้อมูลได้หลายรูปแบบด้วยศักยภาพในการสื่อสารที่รวดเร็ว ไม่มีข้อจำกัดเรื่องเวลาและระยะทาง และสามารถค้นคว้าข้อมูลข่าวสารจากแหล่งต่าง ๆ โดยไม่จำกัดปริมาณส่งผลการสื่อสารขององค์กรต่าง ๆ เพราะสื่อสังคมออนไลน์ทำให้ประชาชนผู้รับข่าวสารสามารถติดต่อถึงกันโดยที่แต่ละคนสามารถสร้างสารและส่งสารเองได้ อาจกล่าวได้ว่าสื่อสังคมออนไลน์ทำให้ทุกคนสามารถลุกขึ้นมาเป็นผู้สร้างสารและเผยแพร่ข่าวสารขององค์กรต่าง ๆ ได้ตลอดเวลา (กรมประชาสัมพันธ์, 2563)

การใช้สื่อเพชบุรี วางแผนการสื่อสารเพื่อวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายผู้รับสาร ให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะในการสื่อสารผ่านช่องทางดังกล่าวของผู้รับสารแล้ว การจัดการสื่อสารให้สอดคล้องกับความสนใจ ความต้องการ และพฤติกรรมสื่อสารของผู้รับสารกลุ่มเป้าหมาย นับตั้งแต่การกำหนดวัตถุประสงค์การสื่อสารที่ชัดเจน การออกแบบเนื้อหา และวิธีการนำเสนอที่เหมาะสม ทั้งนี้ การสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์เพชบุรีเน้นความสดใหม่ของเนื้อหา การนำเสนอโดดเด่นมีความชัดเจน ง่ายต่อการเข้าถึง และเปิดโอกาสให้ผู้รับสารได้มีส่วนร่วมเป็นสำคัญ (Advertiser Perceptions, 2021) นโยบายการใช้สื่อเพชบุรี ของเทศบาลเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการจัดการการสื่อสาร ทั้งกระบวนการ ทั้งผู้ส่งสาร มีทักษะการสื่อสารที่ดี สาร การออกแบบการสร้างเนื้อหา และรูปแบบสำหรับการใช้สื่อสังคมออนไลน์การใช้สื่อเพชบุรีในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ผลงานตามนโยบายที่เทศบาลเมืองทุ่งสงนำมาปรับประยุกต์ใช้และบูรณาการปฏิบัติงานขององค์กรในงานด้านเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร มีหลักการและองค์ประกอบ ทำให้การใช้สื่อเพชบุรีของเทศบาลเมืองทุ่งสง นั้นบรรลุผลตามเป้าหมายได้นอกจากนโยบาย แผนการใช้สื่อเพชบุรี ของเทศบาลเมืองทุ่งสง สื่อสารสร้างการรับรู้ สร้างความเข้าใจ การยอมรับและเกิดความรู้สึกที่ดีไปยังประชาชนกลุ่มเป้าหมายแล้วยังให้ความสำคัญต่อแนวทางการพัฒนาการใช้สื่อเพชบุรีบูรณาการร่วมสื่อต่าง ๆ การเลือกใช้อุปกรณ์การสื่อสารกลุ่มเครือข่ายร่วมในฐานะผู้ส่งสาร ที่มีทักษะการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมพัฒนาท้องถิ่น

เทศบาลเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราชเห็นประโยชน์ในข้อนี้จึงได้นำสื่อสังคมออนไลน์ มาปรับใช้และบูรณาการปฏิบัติงานด้านการประชาสัมพันธ์บรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้เป็นหน่วยงานระดับท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จนโยบายการพัฒนา การจัดการด้านการสื่อสารองค์กรผ่านสื่อสังคมออนไลน์ซึ่งได้รับความนิยมอย่างมากสำหรับประชาชน ได้แก่ เพชบุรีเครื่องมือนี้สามารถให้ข้อมูลข่าวสาร สร้างการมีส่วนร่วม สร้างความผูกพันระหว่างองค์กร และประชาชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง อันนำมาซึ่งชื่อเสียงภาพลักษณ์ และการสนับสนุนองค์กร การใช้สื่อเพชบุรีของเทศบาลเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราชมุ่งเน้นให้เกิดภาพลักษณ์เชิงบวกทั้งภายในและภายนอกองค์กร สร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง เกิดทัศนคติที่ดี จนนำไปสู่ความสัมพันธ์และการสื่อสารการมีส่วนร่วมพัฒนาท้องถิ่น จากปัจจัยความสำเร็จด้านนโยบาย แผนงาน ตลอดจนแนวทางการพัฒนาการใช้สื่อเพชบุรีของเทศบาลเมืองทุ่งสง จึงถอดบทเรียนหาความรู้ทางวิชาการ ด้านนโยบาย แผนงาน ตลอดจนแนวทางการพัฒนาการใช้สื่อเพชบุรีของเทศบาลเมืองทุ่งสง ซึ่งเป็นประโยชน์แก่เทศบาลเมืองทุ่งสงหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ สามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในงานของตนที่มีลักษณะใกล้เคียงกันได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษานโยบายการใช้สื่อเพชบุรีของเทศบาลเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาแผนการใช้เพชบุรีของเทศบาลเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการใช้สื่อเพชบุรีของเทศบาลเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

แบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการใช้สื่อเพชบุรีของเทศบาลเมืองทุ่งสง และนักวิชาการที่ปรึกษาด้านการสื่อสารทางการเมืองและการปกครองท้องถิ่น เลือกแบบเจาะจง รวมจำนวน 9 คน ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้กำหนดนโยบาย คือ นายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสง 1 คน 2) กลุ่มผู้กำกับแผนงาน คือ ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และแผนงาน 1 คน 3) กลุ่มปฏิบัติการ คือ หัวหน้าฝ่ายแผนงาน หัวหน้าฝ่ายประชาสัมพันธ์ เจ้าหน้าที่ปฏิบัติข่าวสาร และงานประชาสัมพันธ์สื่อเพชบุรี และเจ้าหน้าที่แอดมินเพจ รวม 5 คน (4) กลุ่มนักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญด้านการใช้สื่อเพชบุรีเพื่อการสื่อสารองค์กร 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งโครงสร้าง จากกรอบแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผ่านการพิจารณาเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยแบบสัมภาษณ์เจาะลึกด้วยตนเองมีการนัดหมายก่อนล่วงหน้า

การวิเคราะห์ข้อมูล จากแบบสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งโครงสร้าง ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ 1) นโยบายการใช้สื่อเฟซบุ๊กของเทศบาลเมืองทุ่งสง ประกอบด้วย แนวคิด หลักการ เป้าหมาย แนวทางปฏิบัติ และผลที่คาดหวังจากการใช้สื่อเฟซบุ๊ก 2) แผนการใช้สื่อเฟซบุ๊กของเทศบาลเมืองทุ่งสง ประกอบด้วย การวิเคราะห์และกำหนดกลุ่มเป้าหมาย การกำหนดวัตถุประสงค์การใช้สื่อเฟซบุ๊ก เทคนิคการผลิตและการใช้สื่อเฟซบุ๊ก และการประเมินผลการใช้สื่อเฟซบุ๊ก 3) แนวทางการพัฒนาการใช้สื่อเฟซบุ๊กของเทศบาลเมืองทุ่งสง ประกอบด้วย แนวทางการพัฒนาศักยภาพการสื่อสารของผู้สื่อสาร ตัดทอนข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้อง จัดหมวดหมู่โดยการสร้างข้อสรุปเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

โดยผลการวิจัยแยกตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. นโยบายการใช้สื่อเฟซบุ๊กของเทศบาลเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลการศึกษานโยบายการใช้สื่อเฟซบุ๊กของเทศบาลเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า 1) แนวคิดการใช้สื่อเฟซบุ๊ก คือการสร้างความรู้ ความเข้าใจจากข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการพัฒนาท้องถิ่น วิสัยทัศน์องค์กร ภารกิจ กิจกรรม และผลงานของเทศบาลเมืองทุ่งสงไปสู่กลุ่มเป้าหมายทั้งพนักงานเทศบาล ฝ่ายบริหาร สมาชิกสภา ประธานชุมชน ผู้นำชุมชน ประชาชนในชุมชน ผู้ทรงอิทธิพลทางความคิด และสื่อมวลชนใน ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค โดยการใช้สื่อเฟซบุ๊กได้ผสมผสานการใช้สังคมออนไลน์อื่น ๆ ได้แก่ LINE กลุ่ม LINE Official Account เว็บไซต์ และสื่อดั้งเดิม ได้แก่ แกนนำในชุมชนที่ทำหน้าที่นักสื่อสารชุมชน หนังสือคน รด ประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ ป้าย เอกสารแจก โปสเตอร์ และจดหมายข่าว 2) หลักการใช้สื่อเฟซบุ๊ก คือประชาชนต้องรับข่าวสารจากเทศบาลอย่างทั่วถึง สอดคล้องกับช่องทางใหม่ ๆ ที่ประชาชนเข้าถึงได้โดยง่ายเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการสื่อสาร เนื่องด้วยสื่อเฟซบุ๊กเป็นสื่อสังคมออนไลน์ผู้รับสารเป็นผู้ส่งสารได้ในเวลาเดียวกัน การสื่อสารในรูปแบบนี้จะก่อให้เกิดพลังการเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในการสื่อสาร ส่งผลต่อการสื่อสารเพื่อพัฒนาที่มั่นคงและยั่งยืนในการใช้งาน 3) เป้าหมายการใช้สื่อเฟซบุ๊ก คือการให้ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ ความคิดเห็น และเป็นการปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของสมาชิกเพจ ผู้เข้าชมหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง การใช้สื่อจึงมุ่งให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง การปลูกจิตสำนึก ร่วมรับผิดชอบสร้างศรัทธาและยอมรับ มุ่งสร้างพื้นที่การมีส่วนร่วมในพัฒนาเมืองภายใต้ความรู้สึกเป็นเจ้าของเมืองทุ่งสงร่วมกัน 4) แนวทางปฏิบัติในการใช้สื่อเฟซบุ๊ก คือทีมงานของเทศบาลเป็นผู้บริหารจัดการประเด็นข่าวสาร เปิดพื้นที่สร้างเครือข่ายภาครัฐ เอกชน และประชาสังคม ฝ่ายบริหาร ฝ่ายข้าราชการการเมืองสภาท้องถิ่น หัวหน้าส่วนราชการ พนักงานราชการ ลูกจ้าง เครือข่ายร่วมโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองทุ่งสง ครู ผู้ปกครอง และนักเรียนที่ใช้สื่อใหม่ในสังคมออนไลน์ให้เกิดการแชร์และการบอกต่อในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ต่อเนื่อง และ 5) ความคาดหวังในการใช้สื่อเฟซบุ๊ก คือการสร้างพลังเครือข่ายชุมชนเมืองทุ่งสงที่เข้มแข็งแบบยั่งยืนใช้การสื่อสารเป็นเครื่องมือทางการสื่อสารสมัยใหม่ให้เกิดผลการรับรู้ ความเข้าใจ การยอมรับให้ทุกภาคส่วนในชุมชนเทศบาลเมืองร่วมสร้าง “ทุ่งสงทุ่งสวรรค์ ทุ่งสงสมารถชาติ” สรุปผลศึกษา นโยบายการใช้สื่อเฟซบุ๊กของเทศบาลเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราชดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงนโยบายการใช้สื่อเพชบุ๊กของเทศบาลเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. แผนการใช้เพชบุ๊กของเทศบาลเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลการศึกษาแผนการใช้เพชบุ๊กของเทศบาลเมืองทุ่งสง พบว่าแผนวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายที่สื่อสารในสังคมออนไลน์ได้รับผลกระทบจากปัญหาความเดือดร้อนต่าง ๆ โดยเฉพาะปัญหาน้ำท่วม ถนน ไฟฟ้าส่องสว่าง ชะงัก วิเคราะห์ติดตามทุกครั้งที่มีการโพสต์ข้อความผลกระทบหรือแสดงความคิดเห็นของกลุ่มหรือสมาชิก เพื่อหาคำตอบหรือสร้างความเข้าใจอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง

แผนการกำหนดวัตถุประสงค์การใช้ในการปฏิบัติงานด้านการประชาสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์โดยกองยุทธศาสตร์และแผนงานเทศบาลเมืองทุ่งสง ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลและจัดทำสื่อสังคมออนไลน์ประเภทเพชบุ๊ก แผนการออกแบบสารการเขียนข่าวพาดหัวข้อความที่สั้น กระชับ เข้าใจง่าย การคัดเลือกภาพประกอบสอดคล้องเนื้อหา ต้องสื่อให้ตรงกับประเด็นของเนื้อหา การเลือกเนื้อหาเขียนข้อความเชิญชวนให้ติดตามข่าวสาร สนับสนุนการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและประชาสัมพันธ์บทบาทหน้าที่ ผลงาน ภารกิจ รวมถึงกิจกรรมทุกด้านของเทศบาลเมืองทุ่งสง เพื่อให้ข้อมูลด้านความรู้การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล การรายงานความเคลื่อนไหว การลงพื้นที่พื้นที่เพื่อแก้ปัญหาเร่งด่วนและรายงานความต่อเนื่องการพัฒนาตามโครงการและกิจกรรมเด่นของเทศบาลเมืองทุ่งสง ภารกิจของทีมผู้บริหาร ส่วนราชการ สร้างสรรค์ความสนุก สร้างการมีส่วนร่วมปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันกับสมาชิกเพจอีก 5-6 เพจ หรือผู้เข้าร่วมด้วยกิจกรรมของสมาชิกกลุ่มเครือข่ายภาคประชาสังคม กลุ่มสมาชิกแฟนเพจเช่นเพจโรงเรียนร้องทุกข์ เพจภาพถ่ายภูมิทัศน์เมือง สร้างสีสันกิจกรรมการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยศิลปะการแสดงพื้นบ้าน บอกเล่าเรื่องราวข่าวสารทันทีรวดเร็ว การจัดการภัยพิบัติน้ำท่วมทันที บอกเล่าการเข้าถึงบริการตรวจรักษาพยาบาลและส่งเสริมสุขภาพที่รวดเร็ว

แผนการผลิตและการใช้ มีทีมเจ้าหน้าที่ 5 - 6 คน ร่วมรับผิดชอบและ 1 คนทำหน้าที่แอดมินหลัก สร้างความแตกต่างด้วยเนื้อหาข้อความ ภาพ เสียง คลิปวิดีโอ อินโฟกราฟฟิก การถ่ายทอดออกอากาศสดตรวจสอบความถูกต้อง โดยเจ้าหน้าที่แอดมินเพจหลัก 1 คน ที่มีความชำนาญทักษะด้านการสื่อสาร ผลิตเองและดูแลกระบวนการผลิตทุกขั้นตอน จัดทำเนื้อหา แก๊ซ ควบคุมและวิเคราะห์ข้อมูลก่อนเพื่อ “โพสต์” เพจหลักเทศบาลเมืองทุ่งสงทำหน้าที่เผยแพร่ และเพจเครือข่าย 5 - 6 เพจซึ่งมีผู้ทรงอิทธิพลทางความคิดร่วมเผยแพร่ ซึ่งปัจจุบันเฟซบุ๊กเทศบาลเมืองทุ่งสงมียอดผู้เข้าชมในปี 2566 จำนวน 32,000 คน รวมเครือข่ายเพจพันธมิตร กว่า 1,000,000 คน และการประเมินผลการใช้สื่อเฟซบุ๊ก จากการติดตามด้านเนื้อหา การเข้าถึงแบบออร์แกนิกและเพจเครือข่ายจากผู้ทรงอิทธิพลทางความคิด การจัดการความผิดพลาด รวดเร็วทันทีมแอดมินเพจหลักที่มีทักษะด้านการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีร่วมสื่อใหม่ในสังคมออนไลน์ การปรับเปลี่ยนเนื้อหาที่ตอบสนองการสื่อสาร มีลูกเล่นสีสันสวยงาม ไม่ซับซ้อน ง่ายต่อการใช้งานของสมาชิกและผู้ใช้ได้ทุกมิติ แอดมินหลักสร้างการมีส่วนร่วมการสื่อสารแบบโต้ตอบ ตอบปัญหาทันทีและมีผู้ทรงอิทธิพลทางความคิดจากเครือข่าย ร่วมอธิบายทุกข้อสงสัย

สรุปแผนการใช้เฟซบุ๊กของเทศบาลเมืองทุ่งสง ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แสดงแผนการใช้เฟซบุ๊กของเทศบาลเมืองทุ่งสง

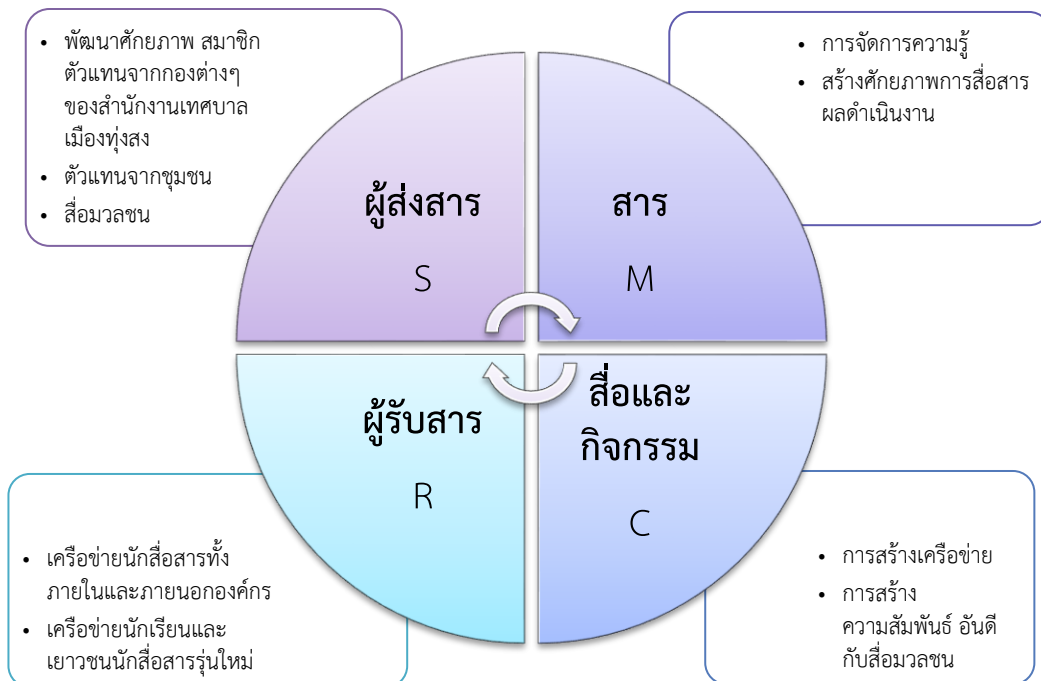
3. แนวทางการพัฒนาการใช้สื่อเฟซบุ๊กของเทศบาลเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการใช้สื่อเฟซบุ๊กของเทศบาลเมืองทุ่งสง พบว่าแนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้ส่งสารโดยมุ่งเน้นผู้ทรงอิทธิพลทางความคิดจากเครือข่าย การจัดการสารที่ตอบสนองความต้องการของผู้รับสาร สร้างสรรค์สื่อและกิจกรรมให้ผู้รับสารมีส่วนร่วม พัฒนาศักยภาพผู้ส่งสารโดยมุ่งเน้นผู้ทรงอิทธิพลทางความคิด เป็นสมาชิกที่มาจากตัวแทนกองต่าง ๆ ของสำนักงานเทศบาลเมืองทุ่งสง รวมถึงตัวแทนจากชุมชน สื่อมวลชนส่วนกลางและสื่อมวลชนภูมิภาค พัฒนาทักษะการสื่อสาร ด้วยคุณลักษณะนักสื่อสารที่ดี มีทักษะในการ

ส่งและรับสาร เป็นคนที่เรียนรู้ และติดตามข่าวสารเทคโนโลยีอยู่ตลอดเวลา สร้างความสัมพันธ์อันดีกับสื่อมวลชน รู้จักการวางแผน มีความพร้อมในการสื่อสาร มีทักษะการพูด ยิ้มแย้มแจ่มใสแสดงความเป็นมิตรทั้งต่อหน้าและลับหลัง สามารถรับมือกับเหตุการณ์เฉพาะหน้าได้

การจัดการสารที่ตอบสนองความต้องการผู้รับสาร การจัดการความรู้ เพื่อสร้างศักยภาพการสื่อสารผลดำเนินงาน การสื่อสารความคิดเห็น ข่าวสาร ข้อเท็จจริงต่าง ๆ สร้างสรรค์สื่อและกิจกรรม เพื่อสร้างเครือข่ายกับผู้ที่ทำงานในสายงานเดียวกัน สร้างสรรค์กิจกรรมเปิดช่องทางการดำเนินงานด้านสื่อสารให้สะดวกมากยิ่งขึ้น สร้างความสัมพันธ์ อันดีกับสื่อมวลชน พัฒนาทักษะผู้รับสารที่มีส่วนร่วม ร่วมเป็นเครือข่ายนักสื่อสารทั้งภายในและภายนอกองค์กร เป็นผู้ส่งสาร-ผู้รับสาร การสร้างพลังเครือข่ายชุมชนเมืองทุ่งสงที่เข้มแข็งแบบยั่งยืนใช้การสื่อสารเป็นเครื่องมือทางการสื่อสารสมัยใหม่ให้เกิดผลการรับรู้ ความเข้าใจ การยอมรับ ให้ทุกภาคส่วนในชุมชนเทศบาลเมืองร่วมสร้าง “ทุ่งสงทุ่งสวรรค์ ทุ่งสงสมารถชีวิต”

สรุปแนวทางการพัฒนาการใช้สื่อเพชบุ๊กรของเทศบาลเมืองทุ่งสง ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 แสดงแนวทางการพัฒนาการใช้สื่อเพชบุ๊กรของเทศบาลเมืองทุ่งสง

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการสื่อเพชบุ๊กรของเทศบาลเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษานโยบายการใช้สื่อเพชบุ๊กรของเทศบาลเมืองทุ่งสง 2) เพื่อศึกษาแผนการใช้เพชบุ๊กรของเทศบาลเมืองทุ่งสง และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการใช้สื่อเพชบุ๊กรของเทศบาลเมืองทุ่งสง สอดคล้องกับทฤษฎีการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจ (Uses and Gratifications Theory) ที่ให้ความสำคัญกับกลุ่มผู้รับสาร ในฐานะผู้ทำการสื่อสาร โดยผู้รับสาร เป็นผู้เลือกใช้สื่อประเภทต่าง ๆ และเลือกรับสารสื่อเพื่อตอบสนองความต้องการของตน ทฤษฎีนี้กล่าวว่าคนเราจะแสวงหาสื่อและเนื้อหาอย่างเฉพาะเจาะจงเพื่อไปสู่ความพึงพอใจ หรือผลลัพธ์เฉพาะตน นักทฤษฎีด้านการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจมองบุคคลเป็นฝ่ายรุก

(active) หรือผู้กระทำมากกว่าเป็นฝ่ายรับ (passive) หรือผู้ถูกกระทำ เนื่องจากผู้ฟัง/ผู้ชมสามารถตรวจสอบและประเมินผลสื่อประเภทต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการสื่อสาร (Wang, Q., Fink, E. L., & Cai, D. A., 2008) อภิปรายผลดังนี้

นโยบายการใช้สื่อเฟซบุ๊กของเทศบาลเมืองทุ่งสง ด้วยแนวคิดหลักเพื่อสร้างความร่วมมือการมีส่วนร่วม มีเป้าหมายสร้างทัศนคติที่ดีของผู้เข้าชม แนวทางปฏิบัติเพื่อสร้างเครือข่าย คาดหวังสร้างความเข้มแข็งแบบยั่งยืนของเมือง ในทางปฏิบัติการใช้สื่อเฟซบุ๊กของเทศบาลเมืองทุ่งสง มีการบริหารจัดการประเด็นข่าวสารโดยทีมงานของเทศบาล เช่นเดียวกับการบริหารประเด็นข่าวของกรมประชาสัมพันธ์ บริหารจัดการประเด็นผ่านการประชุมของศูนย์ข้อมูลข่าวสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ ซึ่งเป็นการประชุมเพื่อกำหนดทิศทางและประเด็นการสื่อสารของสื่อทั้งหมดภายใต้การกำกับดูแลของกรมประชาสัมพันธ์ (สุภานันท์ ฤทธิมนตรี และคณะ , 2566) แนวปฏิบัติในการสร้างเครือข่าย ทำให้การสื่อสารข้อมูลข่าวสารของเทศบาลสามารถกระจายเนื้อหาออกไปในวงกว้าง โดยเครือข่ายบุคคล เครือข่ายสื่อมวลชน เครือข่ายผู้นำในชุมชน และเครือข่ายในช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ แนวทางดังกล่าวเช่นเดียวกับ เพจ “วุฒิสภา-สภานิติบัญญัติแห่งชาติ” (สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2562) อธิบายถึงการสร้างเครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหาจากการถูกบิดเบือนข้อมูล ทำให้ผู้รับสารเข้าใจผิด ส่งผลกระทบต่อองค์กรในวงกว้าง และบุคคลต่าง ๆ ในองค์กร การพัฒนาเครือข่ายประชาสัมพันธ์ดิจิทัลเพื่อสื่อสารไปยังมวลชนให้ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง มีช่องทางในการสื่อสาร สอบถาม อธิบายเหตุผลความจำเป็นในการดำเนินงานต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐและนำไปประชาสัมพันธ์เผยแพร่ไปยังกลุ่มเป้าหมายของตนที่ติดตามรับสื่อประชาสัมพันธ์ได้อย่าง ถูกต้อง รวดเร็วและครบถ้วน

แผนการใช้เฟซบุ๊กของเทศบาลเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราชพบว่ามี 4 แผน ได้แก่ แผนวิเคราะห์ปัญหากลุ่มเป้าหมาย แผนวัตถุประสงค์การใช้ แผนการผลิต แผนการประเมิน การวิเคราะห์กลุ่มสังคมออนไลน์ ที่แสดงความคิดเห็นการได้รับผลกระทบจากปัญหาความเดือดร้อน เช่นเดียวกับแนวคิดของ ปาริชาติ สถาปิตานนท์ อธิบายถึง การวิเคราะห์ประเด็นในสื่อ ต้องวิเคราะห์กระแสความสนใจของสาธารณชน เพื่อให้การสื่อสารประเด็นไปยังสาธารณชนประสบความสำเร็จ (ปาริชาติ สถาปิตานนท์, 2551) แผนวัตถุประสงค์การใช้สื่อเฟซบุ๊ก โดยใช้การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและรายงานความเคลื่อนไหวขององค์กร แผนด้านการผลิต ใช้การผลิตสื่อด้วยข้อความที่สั้น กระชับ เข้าใจง่าย สื่อให้ตรงประเด็น การสร้างความแตกต่าง แผนการประเมินโดยการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่เผยแพร่ ด้วยการแชร์

การวางแผนการใช้สื่อเฟซบุ๊กของเทศบาลเมืองทุ่งสงเป็นการสื่อสารสองทาง (Two way Communication) นอกจากวัตถุประสงค์ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและรายงานความเคลื่อนไหวขององค์กรแล้ว แผนการผลิตมีความสำคัญ แม้ว่าการสื่อสารบนเฟซบุ๊กสามารถสื่อสารข้อความเนื้อหาหรือการใส่ข้อมูลแบบคลิปวิดีโอความยาวตามต้องการได้ แต่การผลิตโดยเน้นเนื้อหาที่สั้น กระชับ เข้าใจง่ายโดยคำนึงถึงผู้อ่านให้สามารถรับข่าวสารและเข้าใจได้อย่างรวดเร็ว เป็นวิธีการของการสื่อสารบนเฟซบุ๊กของเทศบาลเมืองทุ่งสง เช่นเดียวกับการประชาสัมพันธ์ด้วยสื่อสังคมออนไลน์ของเทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา (รินรดา มะอาลา และคณะ, 2564) ในด้านการดำเนินการเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอการประชาสัมพันธ์ด้วยสื่อสังคมออนไลน์ด้านเนื้อหา นโยบายของเทศบาล โครงการที่ทางเทศบาลดำเนินการ แผนการที่ได้ทำมาแล้วและกำลังดำเนินการร่วมถึงประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการดำเนินงานของเทศบาล ที่มีเนื้อหาน่าสนใจ มีความชัดเจนและความกระชับของเนื้อหา สั้นได้ใจความ และภาพประกอบต้องมีส่วนสัมพันธ์อย่างสร้างสรรค์กับเนื้อหาที่นำเสนอ สื่อที่นำเสนอต้องมีความเหมาะสมกับวัย อาชีพของกลุ่มเป้าหมาย เช่น กลุ่มเป้าหมายเป็นเด็ก ควรออกแบบการใช้สีสดใส สอดใส่ภาพการ์ตูนประกอบได้ กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ใหญ่ ควรใช้ภาพอย่างเหมาะสม ไม่ควรใช้ภาพแบบที่ใช้กับเด็กมาใช้ และรูปแบบการนำเสนอที่หลากหลาย เช่น ข้อความ คลิปสั้น อินโฟกราฟฟิก (สุภาภรณ์ ศรีดี, 2562)

แนวทางการพัฒนาการใช้สื่อเพชบุ๊กรของเทศบาลเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช แนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้ส่งสารโดยมุ่งเน้นผู้ทรงอิทธิพลจากเครือข่าย สารที่ตอบสนองความต้องการผู้รับสาร สื่อและกิจกรรมเพื่อสร้างสรรค์ และผู้รับสารที่มีส่วนร่วมพัฒนาศักยภาพผู้ส่งสารโดยมุ่งเน้นผู้ทรงอิทธิพลทางความคิดจากเครือข่ายกลุ่มเป้าหมาย เป็นนักสื่อสารที่ดี มีทักษะการสื่อสาร เป็นนักสื่อสารที่เรียนรู้ตลอดเวลาเท่าทันโลกและเทคโนโลยี รู้จักการวางแผนและแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้

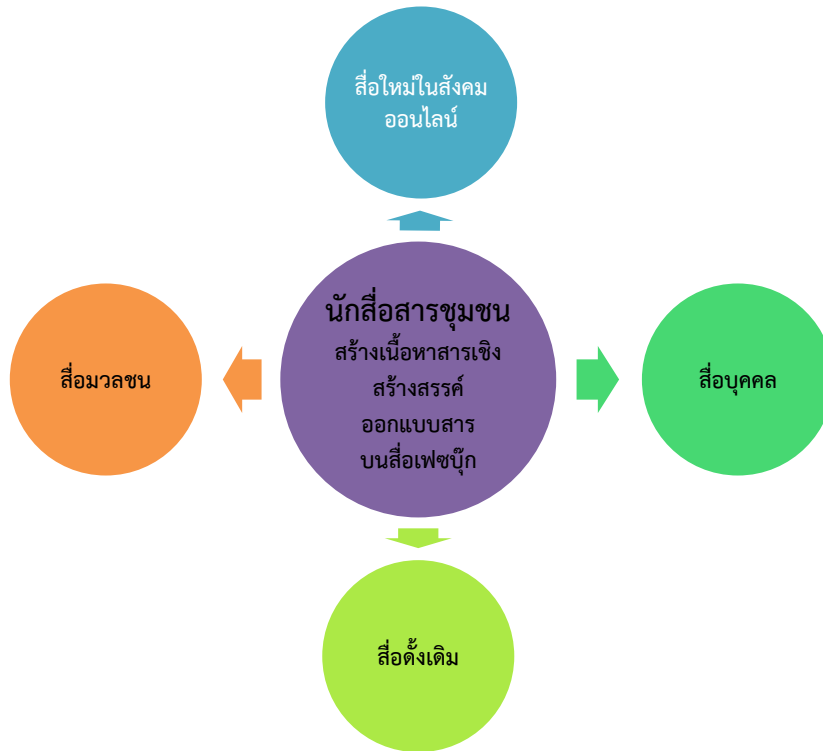
การพัฒนาผู้ส่งสารในฐานะนักสื่อสารของเทศบาลเมืองทุ่งสง ด้วยหลักสูตรอบรมเชิงปฏิบัติการของบุคคลทั้งภายในและภายนอกองค์กร ตัวแทนจากชุมชนต่าง ๆ ทั้ง 22 ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองทุ่งสงคือกระบวนการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ สื่อสารด้านความคิดเห็นที่มีต่อบริบทการพัฒนา ผลการดำเนินงานของผู้บริหารหรือผู้นำท้องถิ่น อย่างสอดคล้องกับการแก้ปัญหาและความต้องการของประชาชน พัฒนานักสื่อสารตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักสื่อสารชุมชน สามารถสื่อสารผ่านช่องทางอื่น ๆ ได้

แนวทางการพัฒนาดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดตามแบบจำลองการสื่อสาร SMCR ของ เดวิด เค. เบอร์โล (David K. Berlo) ผู้ส่งจะส่งสารอย่างไรและผู้รับจะรับสารอย่างไร โดยผู้ส่ง (source) ต้องเป็นผู้ที่มีทักษะความชำนาญในการสื่อสารโดยมีความสามารถในการ “การเข้ารหัส” (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2563) เนื้อหาข่าวสาร มีทัศนคติที่ดีต่อผู้รับ เพื่อผลในการสื่อสาร มีความรู้เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารที่จะส่ง และควรจะมีสามารถในการปรับระดับของข้อมูลนั้นให้เหมาะสม และง่ายต่อระดับความรู้ของผู้รับ ตลอดจนพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับผู้รับด้วย ด้านสารการจัดการที่ตอบสนองความต้องการผู้รับสาร การจัดการความรู้ สร้างศักยภาพการสื่อสารผลดำเนินงาน สื่อสารความคิดเห็น ข่าวสาร ข้อเท็จจริง เพื่อให้มีเนื้อหาที่น่าสนใจ ด้านผู้รับสารที่มีส่วนร่วม พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักสื่อสารชุมชนเป็นผู้ส่งสารและผู้รับสาร สร้างพลังสื่อสารร่วมพัฒนาท้องถิ่น

แนวทางการพัฒนาการใช้สื่อเพชบุ๊กรของเทศบาลเมืองทุ่งสง มีแนวทางเช่นเดียวกับการจัดการเพจ วุฒิสภา - สภานิติแห่งชาติ ข้อมูลจาก สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ได้นำเสนอ ความสำเร็จของยอดสมาชิกเพจ วุฒิสภา-สภานิติแห่งชาติ ว่า สังคมออนไลน์ด้วยการใช้เพชบุ๊ก (Facebook) เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เกิดจากประเด็นสำคัญ 3 เรื่องได้แก่ 1) การจัดทำเนื้อหาที่น่าสนใจ มีประโยชน์ นำเสนอด้วยรูปแบบใหม่ ทันสมัย ตรงใจกลุ่มเป้าหมาย การส่งข่าวสารรวดเร็ว มีกระบวนการตรวจสอบข้อมูลที่ถูกต้อง 2) การเฝ้าสังเกตและศึกษาพฤติกรรมของคนในสังคม การใช้ข้อมูลสถิติด้านพฤติกรรมการใช้งานอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ทั่วโลกมาใช้เป็นข้อมูลปฏิบัติการสื่อสารแบบ Two - Way Communication ตอบกลับต่อสิ่งเร้าหรือสิ่งที่คนสนใจทันที สื่อสังคมออนไลน์ที่คนไทยใช้มากที่สุดคือ เพชบุ๊ก 3) การพัฒนาเครือข่ายประชาสัมพันธ์ดิจิทัลเพื่อสื่อสารไปยังมวลชนให้ได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง รวดเร็วและครบถ้วน (สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2562)

องค์ความรู้ใหม่

การบริหารจัดการสื่อเพชบุ๊กรของเทศบาลเมืองทุ่งสง การใช้สื่อเพชบุ๊กสื่อสารเพื่อพัฒนาท้องถิ่น เป็นการพัฒนาค้น ด้วยองค์ความรู้ และการจัดการองค์ความรู้ด้านการสื่อสาร พัฒนาทักษะนักสื่อสาร นักสื่อสารชุมชน หรือผู้ทรงอิทธิพลทางความคิด ผลิตสารเชิงสร้างสรรค์ ออกแบบสารหรือผลิตเนื้อหาสาระบนสื่อเพชบุ๊ก สร้างเครือข่ายการสื่อสารผ่านสื่อใหม่ในสังคมออนไลน์ สื่อมวลชน และสื่อดั้งเดิม ด้วยพลังสื่อสาร พลังสังคม สร้างพลังร่วมพัฒนาท้องถิ่น

ภาพที่ 4 แผนภูมิที่ได้จากการถอดบทเรียน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้สรุปได้ว่า 1) นโยบายการใช้สื่อเฟซบุ๊กของเทศบาลเมืองทุ่งสง ได้แก่ 1.1) การสร้างความรู้ความเข้าใจ จากข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการพัฒนาท้องถิ่น วิสัยทัศน์องค์กร ภารกิจ กิจกรรมและผลงานของเทศบาลเมืองทุ่งสงไปสู่กลุ่มเป้าหมาย 1.2) หลักการใช้สื่อเฟซบุ๊ก คือ ประชาชนต้องรับข่าวสารจากเทศบาลอย่างทั่วถึง 1.3) เป้าหมายการใช้สื่อเฟซบุ๊กคือการให้ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ ความคิดเห็น และเป็นการปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของสมาชิกเพจ ผู้เข้าชมหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง มีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง การปลูกจิตสำนึก ร่วมรับผิดชอบสร้างศรัทธาและยอมรับ 1.4) แนวปฏิบัติสร้างเครือข่ายในการใช้สื่อเฟซบุ๊ก คือ ทีมงานของเทศบาลเป็นผู้บริหารจัดการประเด็นข่าวสาร เปิดพื้นที่สร้างเครือข่ายภาครัฐ เอกชน และประชาสังคม ฝ่ายบริหาร ฝ่ายข้าราชการการเมืองสภาท้องถิ่น หัวหน้าส่วนราชการ พนักงานราชการ ลูกจ้าง เครือข่ายร่วมโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองทุ่งสง ครู ผู้ปกครอง และนักเรียนที่ใช้สื่อใหม่ในสังคมออนไลน์ให้เกิดการแชร์และการบอกต่อในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ต่อเนื่อง 1.5) ความคาดหวังสร้างความเข้มแข็งแบบยั่งยืนของเมือง 2) แผนการใช้เฟซบุ๊กของเทศบาลเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ 2.1) แผนวิเคราะห์เป้าหมายกลุ่มสังคมออนไลน์ที่มีปัญหาผลกระทบความเดือดร้อนน้ำท่วม ถนน ไฟส่องสว่าง ขยะ 2.2) แผนวัตถุประสงค์และเป้าหมายการใช้ปฏิบัติงานด้านการประชาสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์เพื่อให้ข้อมูล ความรู้ เผยแพร่ข่าวสาร ภารกิจความเคลื่อนไหวขององค์กร และความบันเทิง 2.3) แผนการผลิตและการใช้ มีทีมเจ้าหน้าที่ 5 - 6 คน ร่วมรับผิดชอบและ 1 คน ทำหน้าที่แอดมินหลัก สร้างความแตกต่างด้วยเนื้อหาข้อความ ภาพ เสียง คลิปวิดีโอ อินโฟกราฟฟิก การถ่ายทอดออกอากาศสด ตรวจสอบความถูกต้อง โดยเจ้าหน้าที่แอดมินเพจหลัก 1 คน ที่มีความชำนาญทักษะด้านการสื่อสาร ผลิตเองและดูแลกระบวนการผลิตทุกขั้นตอน จัดทำเนื้อหา แก้ไข ควบคุมและวิเคราะห์ข้อมูลก่อนเพื่อ “โพสต์” เพจหลักเทศบาลเมืองทุ่งสงทำหน้าที่เผยแพร่ และเพจเครือข่าย 5 - 6 เพจ ซึ่งมีผู้ทรงอิทธิพลทางความคิดร่วมเผยแพร่ และ 2.4) แผนการประเมินการติดตามด้านเนื้อหาเข้าถึงแบบออร์แกนิกและเพจเครือข่าย

จากผู้ทรงอิทธิพลทางความคิด จัดการความผิดพลาด รวดเร็วทันที่เมื่อเดิมนิเทศหลักที่มีทักษะด้านการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีร่วมสื่อใหม่ในสังคมออนไลน์ แนวทางการพัฒนาการใช้สื่อเพชบุรีของเทศบาลเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช 3) แนวทางการพัฒนาการใช้สื่อเพชบุรีของเทศบาลเมืองทุ่งสง ได้แก่ 3.1) แนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้ส่งสารโดยมุ่งเน้นผู้ทรงอิทธิพลจากเครือข่าย 3.2) ด้านการจัดการจัดการที่ตอบสนองความต้องการจากผู้รับสาร การจัดการความรู้ สร้างศักยภาพการสื่อสารผลดำเนินงาน การสื่อสารความคิดเห็น ด้านสื่อและกิจกรรมที่สร้างสรรค์ สร้างเครือข่ายในสายงานเดียวกันรวมถึงร่วมสร้างนักสื่อสารชุมชน สร้างสัมพันธ์อันดีกับสื่อมวลชน เพื่อเปิดพื้นที่ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารอย่างกว้างขวาง และด้านผู้รับสารที่มีส่วนร่วมพัฒนาศักยภาพการสื่อสารเป็นทั้งผู้รับสารและผู้ส่งสารที่มีทักษะการสื่อสารที่ดี หน่วยงานองค์กรยุคใหม่ควรมีนโยบายการพัฒนา ศักยภาพของบุคลากรด้านการสื่อสารเพื่อรองรับการเปลี่ยนทางด้านเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง การสำรวจความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับเนื้อหาที่เผยแพร่บนเพชบุรี ควรมีการสำรวจอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนารูปแบบการสื่อสาร การจัดการความรู้ด้านการสื่อสาร การผลิตและใช้สื่อเพชบุรีให้สอดคล้องกับผู้รับสารแต่ละกลุ่มเป้าหมายในส่วนของการเสนอแนะ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นต้องใช้สื่อ เพชบุรีหรือสื่อใหม่ในสังคมออนไลน์สร้างผู้นำที่มีทักษะด้านการสื่อสารร่วมพัฒนาท้องถิ่น และ 2) สถาบันการศึกษาที่เปิดการเรียนการสอนด้านการสื่อสาร ควรมุ่งเน้นทักษะการใช้สื่อใหม่ในสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนให้เป็นนักสื่อสารที่เท่าทันโลกยุคดิจิทัล ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ 1) การบริหารจัดการสื่อใหม่สื่อสารทางการเมืองการปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องวางแผนการผลิตและการใช้อย่างสร้างสรรค์ สร้างพลังร่วมชุมชนในท้องถิ่นเพื่อคนในท้องถิ่น ต้องให้ความสำคัญการพัฒนาบุคลากรทั้งในองค์กรและนอกองค์กรโดยเฉพาะภาคประชาชนด้วยองค์ความรู้ด้านการสื่อสารสร้างพลเมืองของท้องถิ่น 2) สื่อบุคคล ในฐานะนักสื่อสารมืออาชีพควรมุ่งเน้นทักษะด้านการสื่อสาร ด้วยแนวคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมจากเครือข่ายทางความคิดและการสื่อสารร่วมพัฒนาท้องถิ่น ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตรวจสอบและร่วมรับผิดชอบ ในลักษณะพลังการสื่อสาร พลังสังคม พลังการพัฒนา และ 3) ช่องทางการใช้สื่อเพชบุรี สื่อใหม่ที่ทรงพลังและมีข้อจำกัด ควรกำหนดนโยบาย การวางแผนการผลิตการใช้ การจัดการเนื้อหาสาระ กลยุทธ์การออกแบบสารที่สร้างสรรค์ แปลกใหม่โดดเด่น เข้าถึงง่าย สามารถสร้างเครือข่ายร่วมกับสื่ออื่น ๆ ทั้งสื่อดั้งเดิมสื่อใหม่ในสังคมออนไลน์ที่เกิดประโยชน์สร้างจิตสำนึกที่ดีมีคุณค่าต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต

เอกสารอ้างอิง

- กรมประชาสัมพันธ์. (2563). แผนพัฒนาดิจิทัล กรมประชาสัมพันธ์ พ.ศ.2563-2565. เรียกใช้เมื่อ 25 พฤศจิกายน 2566 จาก <https://www.prd.go.th/th/content/page/index/id/39>
- ปาริชาติ สถาปิตานนท์. (2551). การสื่อสารประเด็นสาธารณะและการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รินดา มะอาลา และคณะ. (2564). การประชาสัมพันธ์ด้วยสื่อสังคมออนไลน์ของเทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 5(1), 299-314.
- วิทยาธร ท่อแก้ว. (2562). ทฤษฎีการสื่อสารเพื่อการสร้างภาพลักษณ์และความนิยมทางการเมืองและการปกครองท้องถิ่น. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2562). กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ด้วยการใช้เพชบุรี (Facebook). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- สุกนันท์ ฤทธิมนตรี และคณะ. (2566). การสื่อสารนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลผ่านสื่อออนไลน์ ในเครือข่ายของกรมประชาสัมพันธ์. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 7(5), 224-240.

- สุภาภรณ์ ศรีดี. (2562). การออกแบบสารและการผลิตสื่อเพื่อการสื่อสารทางการเมืองและการปกครองท้องถิ่น. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช .
- สุรพงษ์ โสณะเสถียร. (2563). ทฤษฎีการสื่อสาร.(พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Advertiser Perceptions. (2021). Video ad Spend 2020 & Outlook for 2021. New york: The interactive Advertising Bureau.
- Wang, Q., Fink, E. L., & Cai, D. A. (2008). Loneliness, gender, and parasocial interaction: A uses and gratifications approach. *Communication Quarterly*, 56(1), 87-109.

การถอดบทเรียนในการฝึกซ้อมวงดุริยางค์เครื่องลมสำหรับการเข้าประกวด ในระดับมัธยมศึกษา*

LESSON LEARNED FROM HIGH SCHOOL CONCERT BAND PERFORMANCE PRACTICE FOR MUSIC COMPETITION

อภิวัฒน์ สุริยศ

Apiwat Suriyos

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ลพบุรี ประเทศไทย

Faculty of Humanities and Social Sciences, Thepsatri Rajabhat University, Lopburi, Thailand

Corresponding author E-mail: apiwat.s@lawasri.tru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการถอดบทเรียนในการฝึกซ้อมและเพื่อการศึกษาถึงแนวปฏิบัติที่ดีในด้านการฝึกซ้อมวงดุริยางค์เครื่องลม ในระดับชั้นมัธยมศึกษา เพื่อการเตรียมความพร้อมสำหรับการประกวดของวงดุริยางค์ โดยมีกลุ่มตัวอย่างของการวิจัย คือ วงดุริยางค์เครื่องลม จำนวนทั้งหมด 4 วง ซึ่งเป็นวงดุริยางค์เครื่องลมที่ได้รับรางวัลชนะเลิศในรางวัลระดับเหรียญทองการประกวดวงดุริยางค์เครื่องลมในประเทศไทย โดยมีผู้ควบคุมและผู้ควบคุมการฝึกซ้อมกลุ่มย่อยทำหน้าที่ในการให้ข้อมูล เครื่องมือที่นำมาใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า วงดุริยางค์เครื่องลมได้ทำการฝึกซ้อมวงในช่วงเปิดและช่วงปิดภาคเรียน โดยได้แยกฝึกซ้อมกลุ่มย่อยและฝึกรวมวง มุ่งเน้นทางด้านการฝึกซ้อมพื้นฐานการบรรเลงดนตรี รวมถึงการฝึกซ้อมเทคนิคต่าง ๆ โดยมีปัญหาที่พบ ได้แก่ 1) ปัญหาการควบคุมระดับเสียง แนวทางการแก้ไข ให้นักเรียนฝึกซ้อมลากเสียงยาวในทุก ๆ ระดับเสียง จากระดับเสียงเบาไปดัง 2) ปัญหาการควบคุมความเที่ยงตรงของเสียง แนวทางการแก้ไข ใช้คีย์บอร์ดกดให้เป็นเสียงต้นแบบในทุก ๆ ระดับเสียง แล้วให้นักเรียนทำการร้องตามระดับเสียงที่ถูกต้องแล้วจึงทำการบรรเลงให้ตรงตามระดับเสียงที่กำหนด 3) ปัญหาการสร้างเสียงให้มีคุณภาพ แนวทางการแก้ไข มุ่งเน้นฝึกซ้อมลากเสียงยาวในทุก ๆ ระดับเสียงให้มีความกังวาน และมีความเที่ยงตรงในทุกระดับเสียง 4) ปัญหาด้านนักเรียนไม่สามารถอ่านโน้ตดนตรีได้ดีเท่าที่ควร แนวทางแก้ไข รุ่นพี่ภายในกลุ่มจะต้องฝึกซ้อมร่วมกับนักเรียนรุ่นน้อง และให้คำแนะนำในอัตราส่วนโน้ตประเภทต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง

คำสำคัญ: วงดุริยางค์เครื่องลม, ถอดบทเรียน, การฝึกซ้อมวงดุริยางค์เครื่องลม

Abstract

his study aimed to present insights garnered from wind orchestra ensemble rehearsals in secondary schools and pertaining to their readiness for a musical competition. Concurrently, effective methodologies during these rehearsals were investigated. The core of the study revolved around evaluating their preparedness. Four wind orchestra ensembles, all earning gold medal awards in Thai wind orchestra competitions, were examined. Led by both a wind orchestra conductor and an ensemble rehearsal conductor, they collectively assumed responsibility for

* Received 4 December 2023; Revised 26 December 2023; Accepted 28 December 2023

information dissemination and artistic guidance. Data was gathered through a meticulously designed interview questionnaire. Findings revealed that wind orchestra bands practiced throughout the academic semester and holidays. Sessions were divided into small ensemble and full band practices. The emphasis was on refining fundamental musical skills through various techniques. Challenges emerged: 1) Sound Level Control: Students practiced sustained tones, starting softly and gradually increasing volume. 2) Intonation Control: Using a keyboard for reference, students vocalized specified pitches before playing. 3) Sound Quality Production: Comprehensive exercises focused on sustained tones at different volumes, enhancing resonance. 4) Music Notation Reading Deficiencies: Senior-junior practice sessions with note interpretation guidance were recommended. In essence, findings underscored a multifaceted approach to wind orchestra practice, addressing challenges through diverse rehearsal strategies.

Keywords: Concert Band, Lesson Learned, Concert Band Practicing

บทนำ

ปัจจุบันโรงเรียนในประเทศไทยส่วนใหญ่จะมีวงดุริยางค์เครื่องลม ทำหน้าที่ในการรับใช้งานบริการวิชาการและงานกิจกรรมต่าง ๆ ให้แก่ทางโรงเรียน และบริการวิชาการให้แก่ชุมชนในท้องถิ่น เนื่องจากกิจกรรมวงดุริยางค์เครื่องลม ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้มีการเรียนรู้ทางด้านดนตรีในช่วงเวลาว่าง รวมทั้งยังเป็นกิจกรรมที่พัฒนาทักษะ อารมณ์ รวมทั้งแสดงออกถึงความสามารถทางด้านดนตรีให้นักเรียนในโรงเรียน เป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อผู้เรียนรวมทั้งยังสามารถนำความรู้ทางด้านการบรรเลงดนตรีไปพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ที่สูงขึ้นได้ รวมทั้งยังช่วยในเรื่องการมีความรับผิดชอบร่วมกันภายในสังคม และที่สำคัญที่สุด คือ วงดุริยางค์เครื่องลมยังช่วยสร้างชื่อเสียงให้นักเรียนและโรงเรียนจากการเข้าร่วมการแข่งขันซึ่งจะเป็นความภาคภูมิใจให้แก่ผู้ปกครองและตัวนักเรียน (ณัฐศรีณย์ ทฤษฎีคุณ และคณะ, 2561) ดังนั้น วงดุริยางค์เครื่องลม จึงได้รับความนิยมและแพร่หลายในโรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในประเทศไทย และได้มีหน่วยงานของภาครัฐและเอกชนที่ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญที่มีต่อเยาวชนและการได้รับประโยชน์จากกิจกรรมดังกล่าว จึงได้ทำการจัดการแข่งขันวงดุริยางค์เครื่องลมขึ้นในประเทศไทย เพื่อยกระดับความสามารถทักษะทางด้านการบรรเลงดนตรีของนักเรียนให้มีคุณภาพและมีมาตรฐานเทียบเท่าระดับสากล (พรสวรรค์ มณีทอง, 2561)

การจัดการแข่งขันวงดุริยางค์เครื่องลมทั้งในประเทศและต่างประเทศมีเกณฑ์การตัดสินการให้คะแนนของคณะกรรมการในการประกวด โดยใช้เกณฑ์ตามหลักมาตรฐานสากล ซึ่งสามารถแยกองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทักษะการบรรเลงดนตรี ได้ตั้งแต่ทักษะการบรรเลงเบื้องต้น เทคนิคของการบรรเลง รวมทั้งการตีความหมายของบทเพลง เพื่อแสดงให้เห็นถึงศักยภาพทางด้านทักษะการบรรเลงดนตรี ของผู้บรรเลงให้สอดคล้องกันกับเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสิน วงดุริยางค์เครื่องลมที่จะทำการเข้าร่วมการประกวดแข่งขันจำเป็นที่จะต้องฝึกซ้อมทักษะการบรรเลง รวมทั้งองค์ประกอบต่าง ๆ เพื่อให้ผลคะแนนที่ได้รับจากคณะกรรมการมีคะแนนอยู่ในเกณฑ์ที่มากที่สุดจึงจะมีโอกาสได้รับรางวัลจากการประกวด ซึ่งวงดุริยางค์เครื่องลมแต่ละวงจะมีรูปแบบการจัดการความรู้ในด้านแนวทางการฝึกซ้อมทักษะการบรรเลงดนตรีที่มีความหลากหลาย โดยจะมีวงดุริยางค์เครื่องลมเพียงไม่กี่วงที่สามารถประสบความสำเร็จได้รับรางวัลที่อยู่ในเกณฑ์ระดับเหรียญทองจากการประกวดวงดุริยางค์เครื่องลม ทางผู้วิจัยได้ทำการสำรวจจากวงที่ได้รับรางวัลเหรียญทองและคะแนนในระดับสูงสุด จากการประกวดทั้ง 4 ประเภท ตั้งแต่ปี 2565 ซึ่งเป็นช่วงปีที่มีการจัดแข่งขันวงดุริยางค์เครื่องลมครั้งล่าสุด ณ วันทำการศึกษาวิจัย พบว่า มีวง

ดุริยางค์เครื่องลมที่ได้รับรางวัลเหรียญทองและคะแนนในระดับสูงสุด จำนวน 4 โรงเรียน จากการเข้าร่วมแข่งขันการประกวดวงดุริยางค์เครื่องลมอย่างต่อเนื่อง (ณัฐศรัณย์ ทฤษฎีคุณ และคณะ, 2561)

กล่าวได้ว่า การจัดการความรู้ในการฝึกซ้อมวงดุริยางค์เครื่องลมของ 4 โรงเรียนได้รับรางวัลเหรียญทองและคะแนนในระดับสูงสุด ทำให้ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงแนวทางการฝึกซ้อมของวงดุริยางค์เครื่องลม โดยครูผู้ควบคุมวงและผู้คุมฝึกซ้อมกลุ่ม ได้ใช้วิธีการจัดการความรู้ในการสร้างแนวทางทักษะการบรรเลงเครื่องดนตรีอย่างไรให้เกิดคุณภาพและประสิทธิภาพต่อผู้บรรเลงให้ได้มากที่สุด เพื่อให้โรงเรียนที่มีความสนใจและต้องการที่จะนำวงดุริยางค์เครื่องลมของโรงเรียนตนเองเข้าร่วมการแข่งขันวงดุริยางค์เครื่องลม ได้ศึกษาถึงหลักการและแนวทางในการฝึกซ้อมและเตรียมความพร้อมทางด้านการพัฒนาเทคนิคการบรรเลง รวมถึงการวางแผนแนวทางการซ้อมอย่างไรให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด อีกทั้งยังช่วยให้ผู้ที่มีความสนใจทำการฝึกซ้อมเครื่องดนตรีประเภทต่าง ๆ ที่อยู่ในวงดุริยางค์เครื่องลมสามารถนำไปศึกษาแนวทางในการพัฒนาทักษะการบรรเลงได้อย่างถูกวิธี ทั้งนี้การจัดการความรู้ย่อมเป็นสิ่งจำเป็นต่อระบบการศึกษาเป็นอย่างมาก ซึ่งแนวทาง หลักการ และข้อเสนอแนะต่าง ๆ จากผู้ควบคุมวงดุริยางค์เครื่องลมของแต่ละแห่ง อาจจะมีคล้ายกันหรือแตกต่างกันออกไปย่อมเป็นไปได้ตาม สภาพแวดล้อมและการเรียนรู้รวมถึงการตอบสนองของนักเรียนแต่ละคนที่มีความแตกต่างกันออกไป จึงทำให้การวิจัยครั้งนี้จะช่วยเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการเรียนการสอนวงดุริยางค์เครื่องลมในประเทศไทยให้มีมาตรฐาน และเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อถอดบทเรียนในการฝึกซ้อมและศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีในด้านการฝึกซ้อมวงดุริยางค์เครื่องลม ในระดับมัธยมศึกษา เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการประกวด

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยทางผู้วิจัย ได้ดำเนินการวิจัยกับบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากกลุ่มตัวอย่าง คือ วงดุริยางค์เครื่องลม จำนวน 4 วง ได้แก่ 1) วงดุริยางค์เครื่องลม โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง รางวัลเหรียญทอง การประกวด World Championship of Marching Show Bands, Bangkok, Thailand ประจำปี 2565 2) วงดุริยางค์เครื่องลม โรงเรียนราชวินิตบางแก้ว การประกวดวงโยธวาทิตระดับชาติ The North Eastern Wind Festival ประจำปี 2565 3) วงดุริยางค์เครื่องลม วิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา รางวัลเหรียญทอง จากการประกวด Band Competition of Thailand “BCT” ประจำปี 2565 และ 4) วงดุริยางค์เครื่องลม โรงเรียนสุนรรีวิทยา รางวัลชนะเลิศเหรียญทอง ประเภทวงนั้บรรเลง การประกวด Thailand World Music Championship ประจำปี พ.ศ. 2565 ที่ได้รับรางวัลชนะเลิศในระดับเหรียญทองการประกวดวงดุริยางค์เครื่องลมในประเทศไทย

บุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย ที่มาจากวงดุริยางค์เครื่องลม ได้แก่

1. ผู้ควบคุมวงดุริยางค์เครื่องลม 1 คน จำนวน 4 วง = 4 คน
2. ผู้ควบคุมการฝึกซ้อมกลุ่มย่อย 3 คน จำนวน 4 วง = 12 คน

โดยที่ผู้ควบคุมการฝึกซ้อมย่อย จะแบ่งประเภทของเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ผู้ควบคุมการฝึกซ้อมเครื่องลมทองเหลือง ผู้ควบคุมการฝึกซ้อมเครื่องลมไม้ และผู้ควบคุมการฝึกซ้อมเครื่องกระทบ รวมทั้งสิ้น 16 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างขึ้น จำนวน 2 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างผู้ควบคุมวงดุริยางค์เครื่องลม แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อคำถามเกี่ยวกับประวัติส่วนตัว เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลที่ใช้ในการทำวิจัย โดยผู้วิจัยได้มุ่งเน้นข้อคำถามไปที่หัวข้อ การจัดการวางแผนการฝึกซ้อม การฝึกซ้อมเทคนิคทักษะทางด้านการบรรเลง และปัญหาที่พบและแนวทางการแก้ไข

ฉบับที่ 2 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างผู้ควบคุมการฝึกซ้อมกลุ่มย่อย แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อคำถามเกี่ยวกับประวัติส่วนตัว เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลที่ใช้ในการทำวิจัย โดยทางผู้วิจัยได้มุ่งเน้นข้อคำถามไปที่หัวข้อ การฝึกซ้อมเทคนิคทักษะทางด้านการบรรเลง และปัญหาที่พบและแนวทางการแก้ไข

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์และนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการขอจริยธรรมวิจัยในมนุษย์แล้วจึงนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจประเมินแบบสัมภาษณ์และหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม IOC (Index of Item-Objective Congruence) เพื่อทำให้ผู้สัมภาษณ์เกิดความเชื่อมั่นแล้วจึงดำเนินการสัมภาษณ์ได้อย่างเป็นทางการ

2. นัดหมายเพื่อขอทำการสัมภาษณ์ตามวันเวลาที่กำหนด โดยเป็นไปในรูปแบบที่เป็นทางการ ซึ่งทางผู้วิจัยจะสัมภาษณ์สำหรับกลุ่มบุคคลที่ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ควบคุมวงดุริยางค์เครื่องลม และผู้ควบคุมการฝึกซ้อมกลุ่มย่อย

3. ผู้วิจัยสรุปข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์ โดยทำการเรียงลำดับ ตามหัวข้อ และทำการอภิปรายผลในขั้นต่อไป

ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเรียงลำดับในการจัดเรียงข้อมูลตามเนื้อหาสาระที่กำหนด เช่น หลักการและแนวทางในการจัดการวางแผนฝึกซ้อมวงดุริยางค์เครื่องลมให้มีประสิทธิภาพ เทคนิคการฝึกซ้อมรวม และเทคนิคการฝึกซ้อมกลุ่มย่อย ที่จะสามารถทำให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุดในการประกวด

2. ผู้วิจัยสรุปผลเชิงวิเคราะห์ ทำการเปรียบเทียบ ลักษณะเด่นที่มีเฉพาะด้าน และ เทคนิคการฝึกซ้อมของแต่ละวง ทางด้านหลักการจัดการความรู้ในการวางแผนการฝึกซ้อมของแต่ละวง เทคนิคการฝึกซ้อมรวมวง และเทคนิคการฝึกซ้อมกลุ่มย่อย

ขอบเขตงานวิจัย

1. ศึกษาการวางแผนสำหรับการฝึกซ้อมรวมทั้งการฝึกซ้อมเทคนิคการบรรเลงของวงดุริยางค์เครื่องลมในระดับมัธยมศึกษา

2. บุคคลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

2.1 ผู้ควบคุมวงดุริยางค์เครื่องลม ที่ได้รับรางวัลระดับเหรียญทองจาก การประกวด วงดุริยางค์เครื่องลม

2.2 ผู้ควบคุมการฝึกซ้อมกลุ่มย่อย ได้แก่ เครื่องลมทองเหลือง เครื่องลมไม้ และเครื่องกระทบ

3. วงดุริยางค์เครื่องลม ที่ใช้ในการศึกษา มีดังนี้

3.1 วงดุริยางค์เครื่องลม โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง รางวัลเหรียญทอง การประกวด World Championship of Marching Show Bands, Bangkok, Thailand ประจำปี 2565

3.2 วงดุริยางค์เครื่องลม โรงเรียนราชวินิตบางแก้ว การประกวดวงโยธวาทิตระดับชาติ The North Eastern Wind Festival ประจำปี 2565

3.3 วงดุริยางค์เครื่องลม วิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา รางวัลเหรียญทอง จากการประกวด Band Competition of Thailand “BCT” ประจำปี 2565

3.4 วงดุริยางค์เครื่องลม โรงเรียนสุนรรีวิทยา รางวัลชนะเลิศเหรียญทอง ประเพณีท่งนั้บรรเลง การประกวด Thailand World Music Championship ประจำปี พ.ศ. 2565

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2565 - ธันวาคม 2566

ผลการวิจัย

1. ผู้ควบคุมวงดุริยางค์เครื่องลม

ในเรื่องของตารางการฝึกซ้อมในช่วงเปิดภาคเรียน จากการศึกษาวงดุริยางค์เครื่องลมทั้ง 4 โรงเรียนได้พบว่า วงดุริยางค์เครื่องลมได้มีรูปแบบของการจัดตารางการฝึกซ้อมให้นักเรียนในช่วงเปิดภาคเรียน ดังนี้

ตารางที่ 1 รูปแบบของการจัดตารางการฝึกซ้อมให้นักเรียนในช่วงเปิดภาคเรียน

รูปแบบการจัดตารางการฝึกซ้อม วงดุริยางค์เครื่องลม	วันที่	เวลา	รูปแบบการฝึกซ้อม
รูปแบบที่ 1	จันทร์ - ศุกร์	06.40 - 08.05 น.	แยกซ้อมกลุ่มย่อย
		15.30 - 18.00 น.	แยกซ้อมกลุ่มย่อย และซ้อมรวมวง
รูปแบบที่ 2	จันทร์ - ศุกร์	15.30 - 18.00 น.	แยกซ้อมกลุ่มย่อย
		วันเสาร์	แยกซ้อมกลุ่มย่อย และซ้อมรวมวง
รูปแบบที่ 3	จันทร์ - ศุกร์	17.00 - 20.30 น.	แยกซ้อมกลุ่มย่อย และซ้อมรวมวง
		วันเสาร์	แยกซ้อมกลุ่มย่อย และซ้อมรวมวง
รูปแบบที่ 4	จันทร์ พุธ ศุกร์	16.30 - 18.00 น.	การซ้อมรวมวง
		วันเสาร์	แยกซ้อมกลุ่มย่อย และซ้อมรวมวง

จากตารางการฝึกซ้อมในช่วงเปิดภาคเรียน พบว่า ผู้ควบคุมวงดุริยางค์เครื่องลมได้จัดตารางการฝึกซ้อมสำหรับเตรียมการประกวดจะทำการฝึกซ้อมรวมวงเป็นลำดับสุดท้ายและจะได้มีการเก็บรายละเอียดของบทเพลงได้อย่างเต็มที่ในช่วงเวลาวันเสาร์ เนื่องจากมีระยะเวลาในการฝึกซ้อมที่มาก และสามารถทำการเก็บรายละเอียดของบทเพลงที่ใช้สำหรับในการประกวดได้อย่างเต็มที่ รวมทั้งตารางการฝึกซ้อมในช่วงปิดภาคเรียน จากการศึกษาวงดุริยางค์เครื่องลมทั้ง 4 โรงเรียนได้พบว่า วงดุริยางค์เครื่องลมได้มีรูปแบบของการจัดตารางการฝึกซ้อมให้นักเรียนในช่วงปิดภาคเรียน ดังนี้

ตารางที่ 2 รูปแบบของการจัดตารางการฝึกซ้อมให้นักเรียนในช่วงปิดภาคเรียน

รูปแบบการจัดตารางการฝึกซ้อม วงดุริยางค์เครื่องลม	วันที่	เวลา	รูปแบบการฝึกซ้อม
รูปแบบที่ 1	จันทร์ - ศุกร์	09.00 - 12.00 น.	แยกซ้อมกลุ่มย่อย
		13.00 - 16.00 น.	แยกซ้อมกลุ่มย่อย
			และซ้อมรวมวง

ตารางที่ 2 รูปแบบของการจัดตารางการฝึกซ้อมให้นักเรียนในช่วงปิดภาคเรียน (ต่อ)

รูปแบบการจัดตารางการฝึกซ้อม วงดุริยางค์เครื่องลม	วันที่	เวลา	รูปแบบการฝึกซ้อม
รูปแบบที่ 2	จันทร์ - เสาร์	10.00 - 17.00 น.	แยกซ้อมกลุ่มย่อย และซ้อมรวมวง
รูปแบบที่ 3	จันทร์ - ศุกร์	10.00 - 16.00 น.	แยกซ้อมกลุ่มย่อย และซ้อมรวมวง

จากตารางการฝึกซ้อมในช่วงปิดภาคเรียน พบว่า ผู้ควบคุมวงดุริยางค์เครื่องลมจะสามารถทำการฝึกซ้อมพัฒนาทักษะทางด้านการบรรเลงดนตรีให้นักเรียนสำหรับการประกวดวงดุริยางค์เครื่องลมได้อย่างเต็มประสิทธิภาพมากที่สุด เนื่องจากนักเรียนจะไม่มีตารางในการเรียนวิชาสามัญของทางโรงเรียน ซึ่งส่วนใหญ่ในแต่ละโรงเรียนก็จะมีระยะเวลาในการฝึกซ้อมอยู่ที่วันละประมาณ 6 - 8 ชั่วโมงต่อ 1 วัน ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการฝึกซ้อมเก็บรายละเอียดของบทเพลงที่จะใช้สำหรับการประกวดวงดุริยางค์เครื่องลมได้อย่างเต็มที่

ทั้งนี้สิ่งสำคัญที่มีต่อการฝึกซ้อม จากการศึกษาพบว่า วงดุริยางค์เครื่องลมทั้ง 4 วง ได้มีรูปแบบการพัฒนาทักษะการบรรเลงบทเพลงสำหรับการประกวด ดังนี้ การฝึกซ้อมการใช้ลมอย่างถูกวิธี เนื่องจากวงดุริยางค์เครื่องลมจะสามารถทำการบรรเลงได้ เกิดจากการใช้ลมเป็นหลัก ดังนั้น เครื่องดนตรีภายในวงจะมีวิธีการใช้ลมของแต่ละประเภทเครื่องดนตรีที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้จะต้องอยู่บนพื้นฐานการใช้ลมที่สบาย ไม่ทำให้ร่างกายเกิดการเกร็งจากการเป่าลม

ในด้านของการฝึกซ้อมให้เสียงมีความกลมกลืนกันภายในวง จากการศึกษาพบว่า วงดุริยางค์เครื่องลมทั้ง 4 วง ได้มีรูปแบบการฝึกซ้อมให้คุณภาพเสียงมีความกลมกลืนกันภายในวงแบ่งรูปแบบออกเป็น ดังนี้ การฟังเสียงต้นแบบที่มีคุณภาพ ไม่ว่าจะมาจาก ศิลปินนักดนตรีของเครื่องมือเอกของตนเอง เพื่อศึกษาและสังเกต คุณภาพของเสียง แล้วจึงทำการทดลองปฏิบัติตามให้ได้ตามเสียงที่ตนเองได้ยิน

ทั้งนี้รูปแบบการนั่งบรรเลงของนักเรียนภายในวง จากการศึกษาพบว่า วงดุริยางค์เครื่องลมทั้ง 4 วง ได้มีรูปแบบการจัดวิธีการนั่งบรรเลงในวงของกลุ่มเครื่องดนตรีต่าง ๆ มีผลต่อความกลมกลืนของเสียง แบ่งรูปแบบออกเป็น ดังนี้ ทางผู้ควบคุมวงจำเป็นต้องเข้าใจรูปแบบการบรรเลงและความโดดเด่นของบทเพลงที่ใช้สำหรับการประกวด ว่าผู้ประพันธ์บทเพลงต้องการที่จะนำเสนอรูปแบบการบรรเลงแบบไหน เพื่อทำการจัดรูปแบบของวงให้เป็นไปตามความเหมาะสม

ในเรื่องของแบบฝึกหัดที่ใช้สำหรับการฝึกซ้อม จากการศึกษาพบว่า วงดุริยางค์เครื่องลมทั้ง 4 วง ได้มีแบบฝึกหัดในการฝึกซ้อมทักษะการบรรเลงที่นำมาใช้ในวงดุริยางค์เครื่องลม มีดังนี้ 1) แบบฝึกหัด Super Sound Collection Concert Band. 2) แบบฝึกหัด Symphonic Band Technique by Tom C. Rhodes and Donald Bierschenk. 3) แบบฝึกหัด Essential Element for Band Method by Tim Lautzenheiser, John Higgins, Charles Menghini, Paul Lavender, Tom C. Rhoder and Don Bierschenk.

รวมทั้งวิธีการฝึกซ้อมออกเสียง จากการศึกษาพบว่า วงดุริยางค์เครื่องลมทั้ง 4 วง ได้มีวิธีการฝึกซ้อมรูปแบบการออกเสียง (articulation) ของวงดุริยางค์เครื่องลม ดังนี้ ทางผู้ควบคุมวงดุริยางค์เครื่องลมให้นักเรียนได้ทดลองฟังการออกเสียงจากเครื่องกระทบเป็นอันดับแรกและทำการจินตนาการในการออกเสียงทั้ง รูปแบบของเสียงที่ใหญ่ รูปแบบของเสียงที่เล็ก ผ่านการฟังจากเสียงต้นแบบจากเครื่องกระทบเป็นหลัก รวมทั้งสิ่งสำคัญในการฝึกซ้อมบทเพลงประกวด จากการศึกษาพบว่า วงดุริยางค์เครื่องลมทั้ง 4 วง ได้มีขั้นตอนการฝึกซ้อมเมื่อเริ่มนำบทเพลงที่ใช้สำหรับการประกวดมาให้นักเรียนได้ทำการฝึกซ้อมในครั้งแรกไว้ ดังนี้ ทางผู้ควบคุมวงดุริยางค์เครื่องลม

ได้ทำการเปิดบทเพลงที่ใช้สำหรับการประกวดให้นักเรียนฟัง เพื่อเป็นแนวทางในการตีความบทเพลงในแต่ละท่อนของแต่ละกลุ่มเครื่องดนตรี รวมถึงได้ฟังต้นแบบแนวทางการบรรเลงเพื่อที่จะได้นำไปฝึกซ้อมให้เป็นไปตามภาพรวมของบทเพลงที่ได้รับฟัง

ทั้งนี้ทางผู้ควบคุมจะต้องทำการประเมินรูปแบบการฝึกซ้อม จากการศึกษาพบว่า วงดุริยางค์เครื่องลมทั้ง 4 วง ได้มีการประเมินทักษะทางด้านการบรรเลงหลังจากการฝึกซ้อม ดังนี้ ทำการประเมินการฝึกซ้อมจากการสังเกต โดยทางผู้ควบคุมวงดุริยางค์เครื่องลมจะใช้วิธีการสังเกตจากการบรรเลงของนักเรียนในท่อนของบทเพลงที่ยังไม่สมบูรณ์ และยังมีจุดบกพร่องเมื่อทำการบรรเลงร่วมกันภายในวง ซึ่งทางผู้ควบคุมวงดุริยางค์เครื่องลมจะทำการแนะนำ แนวทางการฝึกซ้อมให้นักเรียนได้ในทันที

รวมทั้งรูปแบบในการฝึกซ้อมใหญ่ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า วงดุริยางค์เครื่องลมทั้ง 4 วง ได้มีรูปแบบการฝึกซ้อมใหญ่สำหรับการประกวดวงดุริยางค์เครื่องลม ดังนี้ 1) ฝึกซ้อมตามเวลาที่จะทำการประกวดจริงเพื่อเตรียมความพร้อมสร้างสถานการณ์จำลองให้นักเรียนเกิดความคุ้นเคย 2) การการฝึกซ้อมเหมือนปกติ โดยกำชับแนวคิดให้นักเรียนเข้าใจว่า ทำการบรรเลงจริงในวันประกวดให้เหมือนตอนฝึกซ้อม และทุกครั้งที่ทำการฝึกซ้อมจะต้องทำการบรรเลงให้เหมือนประกวด

ทั้งนี้ยังมีปัจจัยที่ต้องคำนึงถึงในการฝึกซ้อมใหญ่ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า วงดุริยางค์เครื่องลมทั้ง 4 วง ได้มีปัจจัยที่จะต้องคำนึงถึงในการดำเนินการฝึกซ้อมใหญ่มาก่อนจะถึงวันประกวด ดังนี้ ปัจจัยด้านสภาพจิตใจของนักเรียน ซึ่งทางผู้ควบคุมวงดุริยางค์เครื่องลมจะทำการให้คำแนะนำ ให้กำลังใจนักเรียน ใช้แนวคิดทางบวกในการสร้างแรงใจ เพื่อไม่ให้นักเรียนเกิดความตื่นเต้นไปมากกว่าเดิม ลดอาการตึงเครียดภายในกลุ่มเครื่องดนตรี รวมถึงสร้างสมาธิให้แก่เด็กนักเรียนที่จะต้องให้ความสำคัญในการบรรเลงดนตรีอย่างเต็มความสามารถ

2. ผู้ควบคุมการฝึกซ้อมกลุ่มย่อย

ในด้านของการมีส่วนร่วมในการจัดตารางการฝึกซ้อม ซึ่งส่วนใหญ่ผู้ควบคุมการฝึกซ้อมกลุ่มย่อยจะมีส่วนร่วมในการวางแผนตารางการฝึกซ้อมร่วมกันกับผู้ควบคุมวงดุริยางค์เครื่องลม

ในด้านของการอธิบายรายละเอียดในการฝึกซ้อม จากการศึกษาพบว่า ผู้ควบคุมวงดุริยางค์เครื่องลมได้มีการอธิบายรายละเอียดรูปแบบของตารางการฝึกซ้อมไว้ ดังนี้ 1) ทำการชี้แจงให้ทราบถึงภาพรวมของเป้าหมายในการแข่งขัน ว่าจะต้องเตรียมความพร้อมทางด้านใดบ้างเพื่อให้เกิดการฝึกซ้อมร่วมกันให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด 2) ทำการกำหนดช่วงเวลาฝึกซ้อมในรูปแบบต่าง ๆ ตั้งแต่ แยกฝึกซ้อมกลุ่มย่อย ฝึกซ้อมรวมวง รวมไปถึงการฝึกซ้อมใหญ่ก่อนการประกวดอย่างชัดเจน

รวมทั้งระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกซ้อมในแต่ละครั้ง จากการศึกษาพบว่า ระยะเวลาในการฝึกซ้อมกลุ่มย่อยของวงดุริยางค์เครื่องลมทั้ง 4 วง จะใช้ระยะเวลาในการฝึกซ้อมที่มีความใกล้เคียงกัน ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเครื่องลมไม้ กลุ่มเครื่องลมทองเหลือง และกลุ่มเครื่องกระทบ จะใช้ระยะเวลาในการฝึกซ้อมอยู่ที่ 1 ชั่วโมง 20 นาที ไปจนถึง 2 ชั่วโมง ซึ่งการแยกฝึกซ้อมกลุ่มย่อยจะทำการ เริ่มฝึกซ้อมตั้งแต่ทักษะการบรรเลงขั้นพื้นฐานไปจนถึงการฝึกซ้อมบทเพลงที่ใช้สำหรับการประกวด

ทั้งนี้ยังมีเรื่องของความแตกต่างทางด้านทักษะการบรรเลงของนักเรียน ซึ่งจากการศึกษาเรื่อง ความแตกต่างทางด้านทักษะการบรรเลงดนตรีของนักเรียนภายในกลุ่ม ของวงดุริยางค์เครื่องลมทั้ง 4 วง พบว่า มีความแตกต่างกันทางด้านการบรรเลง ดังนี้ ทักษะการบรรเลงในด้านความคล่องตัวของนิ้ว ซึ่งนักเรียนบางกลุ่มสามารถทำการบรรเลงได้อย่างมีความคล่องตัวสูง

ในด้านของแบบฝึกหัดที่นำมาใช้สำหรับการฝึกซ้อม จากการศึกษาเรื่อง แบบฝึกหัดที่ใช้สำหรับการฝึกซ้อมในการพัฒนาทักษะทางด้านการบรรเลง พบว่า ทางผู้ควบคุมการฝึกซ้อมกลุ่มย่อยได้นำแบบฝึกหัดมาใช้ในการฝึกซ้อม ดังนี้ 1) แบบฝึกหัด Super Sound Collection Concert Band. 2) แบบฝึกหัด Symphonic Band Technique by Tom C. Rhodes and Donald Bierschenk. 3) แบบฝึกหัด Essential Element for Band

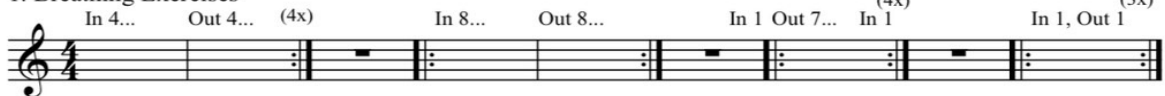
Method by Tim Lautzenheiser, John Higgins, Charles Menghini, Paul Lavender, Tom C. Rhoder and Don Bierschenk.

รวมทั้งการประเมินหลังจากการฝึกซ้อมกลุ่มย่อย จากการศึกษารื่อง การประเมินหลังจากฝึกซ้อมกลุ่มย่อย พบว่า ผู้ฝึกซ้อมกลุ่มย่อยได้ทำการประเมินทักษะทางด้านการบรรเลงดนตรีของนักเรียนหลังจากที่ได้มีการฝึกซ้อมกลุ่มย่อย ทั้งรูปแบบการสังเกต และ การบันทึกเสียง การบรรเลงของนักเรียน และจึงทำการให้คำแนะนำ รวมทั้งช่วยปรับแก้ไขให้ทักษะการบรรเลงเป็นไปตามที่ผู้ควบคุมวงดุริยางค์เครื่องลมต้องการ

Alto Sax.

Band Start-Ups Set 1

1. Breathing Exercises

2. Mouthpiece Pitches

3. Listen & Play

4. Technique

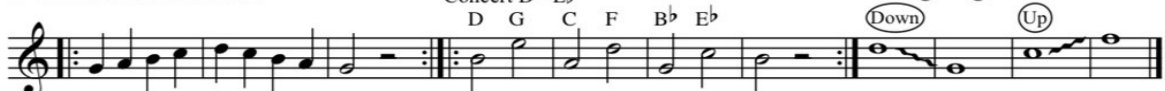
5. Tonguing

6. Chorale

7. Concert Bb Mini Scale

8. Circle of Fourths

Concert D - Eb
D G C F Bb Eb

9. Fingering Chromatics

(Down) (Up)

ภาพที่ 1 โน้ตตัวอย่างการฝึกซ้อม

อภิปรายผล

1. ผู้ควบคุมวงดุริยางค์เครื่องลม

ด้านตารางการฝึกซ้อมในช่วงเปิดภาคเรียน จากการศึกษาในเรื่องของรูปแบบการจัดตารางการฝึกซ้อมวงดุริยางค์เครื่องลมในช่วงเปิดภาคเรียน พบว่า ทางผู้ควบคุมวงดุริยางค์เครื่องลมได้ทำการแบ่งรูปแบบของการฝึกซ้อมให้เกิดการพัฒนาทักษะทางด้านการบรรเลงให้แก่แก่นักเรียนอย่างเป็นลำดับขั้นตอน โดยจะใช้วิธีการแบ่งให้ทำการฝึกซ้อมกลุ่มย่อยเพื่อให้นักเรียนได้ใช้ระยะเวลาในการเก็บรายละเอียดทางด้านทักษะการบรรเลงของตนเองได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ แล้วจึงทำการฝึกซ้อมรวมวงร่วมกัน สอดคล้องกันกับงานวิจัยของ ณัฐศรัณย์ ทฤษฎีคุณ และคณะ ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง กระบวนการฝึกซ้อมการบรรเลงสำหรับวงดุริยางค์เครื่องลม ระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย (ณัฐศรัณย์ ทฤษฎีคุณ และคณะ, 2561) การวางแผนการฝึกซ้อมให้เป็นลำดับขั้นตอนจะช่วยให้การพัฒนาทางด้านทักษะการบรรเลงดนตรีเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพตามที่ผู้ควบคุมวงดุริยางค์เครื่องลมได้ตั้งเป้าไว้

ด้านตารางการฝึกซ้อมในช่วงปิดภาคเรียน จากการศึกษาในเรื่องของรูปแบบการจัดตารางการฝึกซ้อมวงดุริยางค์เครื่องลมในช่วงปิดภาคเรียน พบว่า วงดุริยางค์เครื่องลมจะมีการจัดตารางการฝึกซ้อมในช่วงปิดภาคเรียนที่คล้ายกันในเรื่องของวันและระยะเวลาในการฝึกซ้อมให้แก่แก่นักเรียน รวมถึงให้นักเรียนได้มีระยะเวลาในการฝึกซ้อมที่ยาวขึ้น ก็จะช่วยในการมองเห็นจุดบกพร่องที่จะได้ทำให้การบรรเลงไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร สอดคล้องกันกับงานวิจัยของ วีระ นิยมพลี ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาเอกสารประกอบการสอนรายวิชาปฏิบัติเครื่องลมทองเหลือง (ทรัมเป็ต) โดยประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพลงรำวงย้อนยุคสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี โปรแกรมวิชาดนตรีสากล มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ (วีระ นิยมพลี, 2559) พบว่า สิ่งสำคัญที่จะทำให้การฝึกซ้อมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด คือ การใช้ระยะเวลาในการฝึกซ้อมแต่ละครั้งให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ และในการฝึกซ้อมแต่ละครั้งจะต้องทำการสังเกตตนเอง และให้ความสำคัญกับคุณภาพทางด้านทักษะการบรรเลงดนตรีที่มีคุณภาพอย่างสม่ำเสมอ

วิธีการสร้างเสียงให้มีคุณภาพ จากการศึกษาในเรื่องของวิธีฝึกซ้อมอย่างไรในการสร้างเสียงการบรรเลงของนักเรียนให้มีคุณภาพสำหรับการบรรเลงดนตรีภายในวงดุริยางค์เครื่องลม พบว่า ผู้ควบคุมวงดุริยางค์เครื่องลมมุ่งเน้นทางด้านการฟังให้แก่แก่นักเรียนเป็นหลัก ซึ่งเมื่อนักเรียนได้ฟังเสียงที่มีคุณภาพอยู่ตลอดเวลาจะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้และซึมซับ แล้วจึงทำการบรรเลงตามในสิ่งที่ตนเองได้ยิน ซึ่งเสียงต้นแบบจะต้องมีคุณภาพเที่ยงตรง มีความกังวานของเสียงเพื่อให้นักเรียนได้รับแนวคิดเสียงที่ดีอยู่ตลอดเวลา

ในเรื่องของรูปแบบการพัฒนาทักษะการบรรเลงบทเพลงสำหรับการประกวด พบว่า วงดุริยางค์เครื่องลมมีรูปแบบการพัฒนาทักษะการบรรเลงที่มุ่งเน้นให้การฝึกทักษะการบรรเลงขั้นพื้นฐานเป็นหลัก เนื่องจากเป็นวงดุริยางค์เครื่องลมในระดับมัธยมศึกษาซึ่งมีความแตกต่างจากวงอาชีพ ดังนั้น ทักษะการบรรเลงดนตรีขั้นพื้นฐานที่ถูกต้อง จะส่งผลให้นักเรียนสามารถทำการบรรเลงบทเพลงที่ใช้สำหรับการประกวดที่มีความซับซ้อน และจะต้องใช้ทักษะความสามารถที่สูง สอดคล้องกันกับงานวิจัยของ พงศกร พลอาษา และธนกร เฟ่งศรี ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้การปฏิบัติแซกโซโฟน ในรายวิชาปฏิบัติเครื่องลมไม้ 3 สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี (พงศกร พลอาษา และธนกร เฟ่งศรี, 2561) พบว่า การพัฒนาทักษะการบรรเลงที่มุ่งเน้นพื้นฐานเป็นสำคัญ จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถทำการบรรเลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงสามารถเข้าใจในสิ่งที่ตนเองผิดพลาดและเรียนรู้แนวทางการแก้ไขเพื่อให้การบรรเลงดนตรีเกิดการพัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบ

ในเรื่องของรูปแบบการฝึกซ้อมให้คุณภาพเสียงมีความกลมกลืนกันภายในวง พบว่า การเริ่มต้นที่จะบรรเลงให้เสียงมีความกลมกลืนกันภายในวงจะต้องเริ่มจากการฟังเสียงต้นแบบและทำการลากเสียงยาวให้มีระดับเสียงที่เที่ยงตรงจะเสียงที่ตนเองได้ยินเป็นต้นแบบ ซึ่งจะสามารถทำให้การบรรเลงร่วมกันภายในวงมีความกลมกลืนกันมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกันกับงานวิจัยของ ณัฐศรัณย์ ทฤษฎีคุณ และคณะ ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสร้างรูปแบบ

การฝึกซ้อมวงดุริยางค์เครื่องลมระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย (ณัฐศรีณย์ ทฤษฎีคุณ และคณะ, 2562) พบว่า การบรรเลงดนตรีร่วมกันภายในวงดุริยางค์เครื่องลมนักเรียนจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้และปรับเสียงของตนเองให้เข้ากันกับนักเรียนคนอื่นภายในวง ซึ่งหลักการต่าง ๆ จะต้องผ่านกระบวนการฝึกซ้อมที่เป็นขั้นตอน เริ่มจากการฟังเสียงที่ถูกต้อง สามารถร้องเสียงที่ถูกต้อง รวมถึงจะต้องเข้าใจคุณภาพเสียงที่ถูกต้องร่วมกันภายในวง ซึ่งจะส่งผลให้เมื่อทำการบรรเลงร่วมกันนักเรียนจะเรียนรู้การปรับระดับเสียงการบรรเลงของตนเองให้มีความกลมกลืนด้วยกันอย่างเป็นระบบ

ซึ่งทั้งนี้ในเรื่องการจัดวิธีการนั่งบรรเลงในวงของกลุ่มเครื่องดนตรีต่าง ๆ มีผลต่อความกลมกลืนของเสียงภายในวง พบว่า วงดุริยางค์เครื่องลมทั้ง 4 วงมุ่งเน้นการคำนึงถึงเสียงที่ที่บรรเลงไปยังคนดูเป็นหลักโดยจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบและสภาพแวดล้อมของสถานที่ทำการแสดงจะต้องมีการปรับเปลี่ยนได้เสมอ ทั้งนี้ ในการจัดวางตำแหน่งของกลุ่มเครื่องดนตรีต้องขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของการกำหนดตำแหน่งเครื่องดนตรีที่สำคัญในบทเพลงที่ต้องการนำเสนอทักษะการบรรเลงในรูปแบบต่าง ๆ

ในเรื่องของแบบฝึกหัดที่ใช้สำหรับการฝึกซ้อมทักษะการบรรเลงที่นำมาใช้ในวงดุริยางค์เครื่องลม พบว่า รูปแบบของแบบฝึกหัดที่ทางผู้ควบคุมวงดุริยางค์เครื่องลมนำมาใช้กับนักเรียน จะมุ่งเน้นการพัฒนาในเรื่องของทักษะการบรรเลงดนตรีขึ้นพื้นฐานเป็นหลักซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาศักยภาพในการบรรเลงดนตรีให้นักเรียน สอดคล้องกันกับตำราของ อลงกรณ์ เหล่าสายเชื้อ ได้ทำการเขียนตำราในเรื่อง Trumpet warm-up routine (อลงกรณ์ เหล่าสายเชื้อ, 2564) พบว่า แบบฝึกหัดที่มีคุณภาพจำเป็นที่จะต้องมีส่วนประกอบทางด้านการฝึกทักษะการบรรเลงที่ครอบคลุม ทั้งนี้รายละเอียดในด้านการบรรเลงสำหรับนักเรียนควรที่จะมุ่งเน้นในด้านพื้นฐานการบรรเลงดนตรีเป็นหลักซึ่งการวางรากฐานการบรรเลงที่มีคุณภาพจะส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการบรรเลงดนตรีให้นักเรียนในการต่อยอดไปยังระดับทักษะการบรรเลงดนตรีที่ยากขึ้นได้อย่างเป็นลำดับขั้นตอน ในเรื่องของวิธีการฝึกซ้อมรูปแบบการออกเสียง (articulation) ของวงดุริยางค์เครื่องลม พบว่า การออกเสียงในการบรรเลงของนักเรียนภายในวงดุริยางค์เครื่องลมทางผู้ควบคุมวงจำเป็นที่จะต้องทำให้นักเรียนมีวิธีคิดในด้านการออกเสียงเป็นไปในทิศทางเดียวกันโดยการเริ่มฝึกการออกเสียง ขาดการปรบมือร่วมกันและพัฒนาไปเป็นการบรรเลงพร้อมกันร่วมกันกับเครื่องกำกับจังหวะ (Metronome) รวมถึงการนำแบบฝึกหัดต่าง ๆ มาช่วยสำหรับการพัฒนาการออกเสียงให้นักเรียน สอดคล้องกันกับตำราของ วีระศักดิ์ อักษรถึง ได้ทำการเขียนตำราในเรื่อง ภูมิทักษะสำหรับทรัมเป็ต (วีระศักดิ์ อักษรถึง, 2559) พบว่า การฝึกซ้อมการออกเสียงจำเป็นที่จะต้องฝึกซ้อมร่วมกันกับ เครื่องกำกับจังหวะ (Metronome) โดยการเริ่มจากอัตราจังหวะที่ช้า โดยการสังเกตการออกเสียงให้มีความคมชัด และแม่นยำในทุกระดับเสียง แล้วจึงทำการปรับระดับอัตราจังหวะให้มีความเร็วขึ้นไปตามลำดับ

ในเรื่องขั้นตอนการฝึกซ้อมเมื่อเริ่มนำบทเพลงที่ใช้สำหรับการประกวดมาให้นักเรียนได้ทำการฝึกซ้อมในครั้งแรก พบว่า การให้นักเรียนได้ฟังบทเพลงต้นแบบที่จะใช้ในการประกวดจากสื่อต่าง ๆ จะช่วยให้นักเรียนได้เห็นแนวทาง หรือภาพรวมของตัวบทเพลง รวมทั้งผู้ควบคุมวงดุริยางค์เครื่องลมทำการอธิบายความหมายและการสื่ออารมณ์ในท่อนต่าง ๆ จะทำให้นักเรียนสามารถเข้าใจในบทเพลงมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกันกับงานวิจัยของ พรสวรรค์ มณีทอง ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการสอนที่ประสบความสำเร็จของวงโยธวาทิตต้นแบบ (พรสวรรค์ มณีทอง, 2561) พบว่า การฝึกซ้อมบทเพลงให้มีประสิทธิภาพ ควรที่จะต้องมีตัวอย่างที่มีคุณภาพเพื่อให้นักเรียนได้ซึมซับเรียนรู้ต้นแบบที่ดี และเป็นแนวทางในการบรรเลงเพื่อพัฒนาตนเองอย่างถูกทิศทางได้อย่างมั่นคง

ในเรื่องการประเมินทักษะทางด้านการบรรเลงหลังจากการฝึกซ้อม พบว่า การประเมินการฝึกซ้อมทางด้านทักษะการบรรเลงดนตรีจำเป็นที่จะต้องให้คำแนะนำแก่ผู้เรียนได้อย่างตรงจุด ผ่านการสังเกตในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้การบรรเลงเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในแต่ละครั้งที่ทำการประเมินจะต้องมอบหมาย กำกับติดตาม ตั้งเป้า ในการประเมินให้นักเรียนในครั้งต่อไปอย่างชัดเจน

รวมทั้งในเรื่องของ รูปแบบการฝึกซ้อมใหญ่สำหรับการประกวดวงดุริยางค์เครื่องลม พบว่า การให้ความสำคัญในองค์ประกอบด้านต่าง ๆ ที่มีการฝึกซ้อมเตรียมตัวประกวด จะต้องมีความรอบคอบ แล้วทางผู้ควบคุมวงดุริยางค์เครื่องลมจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องไม่ทำให้นักเรียนมีความกดดัน จนไม่สามารถทำการบรรเลงได้ดีเท่าที่ควร สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดิฐพงษ์ อุเทศธำรง ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการบรรเลงเดี่ยวสำหรับเครื่องลมทองเหลืองของนักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี (ดิฐพงษ์ อุเทศธำรง, 2560) พบว่า การฝึกซ้อมใหญ่ในการเตรียมความพร้อมในการบรรเลงดนตรี จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบที่สำคัญหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความมุ่งมั่นและทัศนคติที่จะทำให้การบรรเลงออกมาให้สมบูรณ์แบบมากที่สุด

ในเรื่องของ ปัจจัยที่จะต้องคำนึงถึงในการดำเนินการฝึกซ้อมใหญ่ก่อนจะถึงวันประกวด พบว่า การสร้างความเชื่อมั่น ความคุ้นเคย และแนวคิดเชิงบวกให้กับนักเรียนเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการแสดงดนตรี จะช่วยให้นักเรียนลดความตื่นเต้น และมีความพร้อมต่อการแสดงมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐศรัณย์ ทฤษฎีคุณ และคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง กระบวนการฝึกซ้อมการบรรเลงสำหรับวงดุริยางค์เครื่องลมระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย (ญัฐศรัณย์ ทฤษฎีคุณ และคณะ, 2561) พบว่า การสร้างความคุ้นเคยในด้านสถานที่ แร่งบันไดใจ คำแนะนำที่มีคุณภาพ รูปแบบต่าง ๆ จะช่วยให้นักเรียนลดความตื่นเต้น และเกิดความมั่นใจ ต่อการเตรียมความพร้อมในการบรรเลงดนตรีได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผู้ควบคุมการฝึกซ้อมกลุ่มย่อย

ในเรื่อง การมีส่วนร่วมทางด้านการจัดการการฝึกซ้อมร่วมกันกับผู้ควบคุมวงดุริยางค์เครื่องลม พบว่า โดยส่วนใหญ่ผู้ควบคุมการฝึกซ้อมจะทำการวางแผนร่วมกันกับผู้ควบคุมวงดุริยางค์เครื่องลม เพื่อที่จะได้กำหนดเวลาให้เกิดความเข้าใจที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุทัย ศาสตรา และคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง กระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น: การถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) (อุทัย ศาสตรา และคณะ, 2562) พบว่า การวางแผนการฝึกซ้อมร่วมกัน ก่อให้เกิดเป้าหมายเดียวกัน รวมถึงทิศทางในการทำงานร่วมกันมักจะส่งผลให้ ผลงานออกมามีประสิทธิภาพตามที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน

รวมทั้งในเรื่อง รายละเอียดรูปแบบของตารางการฝึกซ้อม พบว่า รูปแบบดังกล่าวจัดอยู่ในด้านการบริหารจัดการสำหรับการฝึกซ้อมดนตรี พบว่า กระบวนการในการฝึกซ้อมดนตรีที่มีประสิทธิภาพ จะต้องมีการวางแผนที่ชัดเจน รวมถึงการสื่อสารจาก ผู้ควบคุมไปยังผู้เรียนจะต้องสามารถสร้างความเข้าใจให้ตรงกัน รวมถึงการแจ้งตารางการฝึกซ้อมในภาพรวมให้ทราบทั่วถึงกัน เพื่อให้การบริหารจัดการในตัวผู้เรียนและผู้สอนเป็นไปอย่างมีระบบที่ชัดเจน

ในเรื่อง ระยะเวลาในการในการฝึกซ้อมกลุ่มย่อย พบว่า ระยะเวลาในการฝึกซ้อมสำหรับกลุ่มย่อยสามารถเก็บรายละเอียดทางด้านการฝึกซ้อมได้อย่าง ครบถ้วน สอดคล้องกับตำราของ วิศุวัฒน์ พุกขวานิช ที่ได้ทำการเขียนตำราเรื่อง ตำราพื้นฐานแซกโซโฟน (วิศุวัฒน์ พุกขวานิช, 2560) พบว่า ระยะเวลาในการฝึกซ้อมแต่ละครั้งสำหรับการบรรเลงดนตรีที่มีคุณภาพ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องประกอบไปด้วยการฝึกซ้อมทักษะการบรรเลงขั้นพื้นฐานไปจนถึงการฝึกซ้อมทักษะการบรรเลงบทเพลงที่มีความยากและซับซ้อนมากยิ่งขึ้นตามลำดับ

ในเรื่อง ความแตกต่างทางด้านทักษะการบรรเลงดนตรีของนักเรียนภายในกลุ่ม พบว่า สิ่งนี้นักเรียนมีความแตกต่างทางด้านทักษะการบรรเลงแล้วแต่เป็นทักษะที่สามารถพัฒนาได้อย่างเป็นระบบขั้นตอน สอดคล้องกับตำราของ อลงกรณ์ เหล่าสายเชื้อ ที่ได้ทำการเขียนตำราเรื่อง Trumpet warm-up routine (อลงกรณ์ เหล่าสายเชื้อ, 2564) พบว่า การพัฒนาทักษะการบรรเลงทางด้านพื้นฐานจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความสนใจในทุกรายละเอียด รวมทั้งจะต้องมีขั้นตอน และรูปแบบการฝึกซ้อมที่มีคุณภาพอยู่ตลอดเวลา

รวมทั้งในเรื่อง แบบฝึกหัดที่ใช้สำหรับการฝึกซ้อมในการพัฒนาทักษะทางด้านการบรรเลง พบว่า แบบฝึกหัดต่าง ๆ ที่นำมาใช้แล้วแต่เป็นแบบฝึกหัดที่เป็นที่นิยมในการฝึกซ้อมพัฒนาทักษะทางด้านการบรรเลงดนตรี ในวงดุริยางค์เครื่องลม สอดคล้องกันกับงานวิจัยของ ดิฐพงษ์ อุเทศธำรง ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการบรรเลงเดี่ยวสำหรับเครื่องลมทองเหลืองของนักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี (ดิฐพงษ์ อุเทศธำรง, 2560) พบว่า แบบฝึกหัดที่มีคุณภาพจะสามารถอธิบาย ให้คำแนะนำแก่ผู้บรรเลง และเป้าหมายในการฝึกพัฒนาทักษะการบรรเลงให้แก่ผู้ใช้ได้อย่างครบถ้วน เพื่อให้การพัฒนาทักษะการบรรเลงมีคุณภาพมากที่สุด

ในเรื่อง การประเมินหลังจากฝึกซ้อมกลุ่มย่อย พบว่า ผู้ฝึกซ้อมกลุ่มย่อยของวงดุริยางค์เครื่องลมทั้ง 4 วง จะทำการประเมินทักษะการบรรเลงให้เป็นไปตามความต้องการของผู้ควบคุมวงดุริยางค์เครื่องลม สอดคล้องกันกับงานวิจัยของ ณัฐศรัณย์ ทฤษฎีคุณ และคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสร้างรูปแบบการฝึกซ้อมวงดุริยางค์เครื่องลมระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย (ณัฐศรัณย์ ทฤษฎีคุณ และคณะ, 2562) พบว่า ผู้ควบคุมการฝึกซ้อมกลุ่มย่อยจะต้องทำงานและปรับปรุงแบบทักษะการบรรเลงของนักเรียนให้เป็นไปตามที่ผู้ควบคุมวงดุริยางค์เครื่องลมต้องการ

สรุปและข้อเสนอแนะ

วงดุริยางค์เครื่องลมได้ฝึกซ้อมในช่วงเปิดและช่วงปิดภาคเรียน โดยทำการแยกฝึกซ้อมกลุ่มย่อยและทำการฝึกซ้อมรวมวง มุ่งเน้นทางด้านการฝึกซ้อมพื้นฐานการบรรเลงดนตรี รวมถึงการฝึกซ้อมเทคนิคต่าง ๆ ปัญหาที่พบ ได้แก่ 1) ปัญหาการควบคุมระดับเสียง แนวทางการแก้ไข ให้นักเรียนทำการฝึกซ้อมลากเสียงยาวในทุก ๆ ระดับเสียง จากระดับเสียงเบาไปดัง 2) ปัญหาการควบคุมความเที่ยงตรงของเสียง แนวทางการแก้ไข ใช้คีย์บอร์ดกดให้เป็นเสียงต้นแบบในทุก ๆ ระดับเสียง แล้วให้นักเรียนทำการร้องตามระดับเสียงที่ถูกต้องแล้วจึงทำการบรรเลงให้ตรงตามระดับเสียงที่กำหนด 3) ปัญหาการสร้างเสียงให้มีคุณภาพ แนวทางการแก้ไข มุ่งเน้นฝึกซ้อมลากเสียงยาวในทุก ๆ ระดับเสียงให้มีความกังวาน และมีความเที่ยงตรงในทุกระดับเสียง 4) ปัญหาด้านนักเรียนไม่สามารถอ่านโน้ตดนตรีได้ดีเท่าที่ควร แนวทางแก้ไข รุ่นพี่ภายในกลุ่มจะต้องฝึกซ้อมร่วมกับนักเรียนรุ่นน้อง และให้คำแนะนำในอัตราส่วนโน้ตประเภทต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะซึ่งเป็นเชิงนโยบายในการบริหารจัดการวงดุริยางค์เครื่องลม ซึ่งประกอบด้วย การปรับปรุงกรอบการเรียนรู้ ผ่านการสร้างกรอบการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกซ้อมพื้นฐานและเทคนิคด้วยการพัฒนาบทเรียนที่ให้นักเรียนมีโอกาสฝึกซ้อมทั้งรายระเบียบและรวมวง และส่วนของนโยบายด้านการวัดและประเมินผลของวงดุริยางค์เครื่องลมผ่านการสร้างระบบการวัดและประเมินผลที่ชัดเจน ด้วยการจัดทำ การประเมินประจำปีเพื่อวัดความก้าวหน้าและปรับปรุงวงดุริยางค์เครื่องลมต่อไป ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่าผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปคือ 1) การศึกษาการฝึกซ้อมและกระบวนการวางแผนสำหรับการประกวดแข่งขันเครื่องลมไม้ และเครื่องลมทองเหลือง 2) ควรเพิ่มในเรื่องของการศึกษาพฤติกรรมการสอนและการสร้างแรงบันดาลใจให้นักเรียนในวงดุริยางค์เครื่องลม และ 3) ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการฝึกซ้อมวงดุริยางค์เครื่องลมสำหรับบรรเลงประกอบการแปลขบวน

เอกสารอ้างอิง

ณัฐศรัณย์ ทฤษฎีคุณ และคณะ. (2561). กระบวนการฝึกซ้อมการบรรเลงสำหรับวงดุริยางค์เครื่องลมระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย. วารสารครูพิบูล, 6(2), 247-261.

ณัฐศรัณย์ ทฤษฎีคุณ และคณะ. (2562). การสร้างรูปแบบการฝึกซ้อมวงดุริยางค์เครื่องลมระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย. วารสารดนตรีรังสิต มหาวิทยาลัยรังสิต, 14(2), 31-45.

- ดิฐพงษ์ อุเทศธารง. (2560). การพัฒนาทักษะการบรรเลงเดี่ยวสำหรับเครื่องลมทองเหลืองของนักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 8(1), 257-269.
- พงศกร พลอาษา และธนกร เฟ่งศรี. (2561). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้การปฏิบัติแซกโซโฟน ในรายวิชาปฏิบัติเครื่องลมไม้ 3 สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, 12(2), 46-54.
- พรสวรรค์ มณีทอง. (2561). รูปแบบการสอนที่ประสบความสำเร็จของวงโยธวาทิตต้นแบบ. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร, 38(4), 160-178.
- วิศุวัฒน์ พุกขวานิช. (2560). ตำราพื้นฐานแซกโซโฟน. นครปฐม: วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วีระ ฉิมพลี. (2559). การพัฒนาเอกสารประกอบการสอนรายวิชาปฏิบัติเครื่องลมทองเหลือง (ทรัมเป็ต) โดยประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพลงร่ำวงย้อนยุคสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี โปรแกรมวิชาดนตรีสากล มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์, 11(1), 234-244.
- วีระศักดิ์ อักษรถึง. (2559). ภูมิทักษะสำหรับทรัมเป็ต. สงขลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- อลงกรณ์ เหล่าสายเชื้อ. (2564). Trumpet warm-up routine. นครปฐม: วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อุทัย ศาสตรา และคณะ. (2562). กระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น: การถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย). วารสารครุศาสตร์, 47(2), 544-568.

การเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนการปลูกข้าวเจ้าสุพรรณบุรี 1

แบบหว่านและแบบปักดำของเกษตรกร ตำบลห้วยยางโทน

อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี*

COMPARISON OF COSTS AND RETURNS OF SUPHAN BURI RICE 1

BETWEEN THE PADDY SOWN FIELD AND TRANSPLANTE RICE

FIELD IN HUAI YANG : HUAY YANG THON SUB-DISTRICT PAK THO DISTRICT

RATCHABURI PROVINCE

ยุพา สระบุญ

Yupa Saruno

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง จังหวัดราชบุรี ประเทศไทย

Management Science, Muban Chom Bueng Rajabhat University, Ratchaburi Province, Thailand

Corresponding author E-mail: yupa_saruno@hotmail.com

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนการปลูกข้าวเจ้า สุพรรณบุรี 1 แบบหว่านและแบบปักดำ ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ประชากรกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรปลูกข้าวเจ้าสุพรรณบุรี 1 จำนวน 30 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์ และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมทำการวิเคราะห์ข้อมูลแบบเชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า ต้นทุนการปลูกข้าวเจ้าสุพรรณบุรี 1 แบบหว่าน คือ วัตถุดิบ 219,310 บาท ค่าแรงงาน 99,600 บาท ค่าใช้จ่ายในการผลิต 312,200 บาท ต้นทุนต่อไร่ 2,168.76 บาท แบบปักดำ คือ วัตถุดิบ 119,790 บาท ค่าแรงงาน 51,050 บาท ค่าใช้จ่ายในการผลิต 189,490 บาท ต้นทุนต่อไร่ 1,857.37 บาท และค่าขนส่งข้าวเจ้าสุพรรณบุรี 1 แบบหว่าน 20,600 บาท แบบปักดำ 10,900 บาท ผลตอบแทนแบบหว่าน รายได้จากการขาย 1,869,200 บาท กำไรสุทธิ 1,220,490 บาท อัตรากำไรสุทธิต่อยอดขาย 65% รายได้จากการขายเฉลี่ยต่อไร่ 6,423.37 บาท กำไรสุทธิเฉลี่ยต่อไร่ 4,194.12 บาท แบบปักดำรายได้จากการขาย 1,410,000 บาท บาท กำไรสุทธิ 1,038,770 บาท อัตรากำไรสุทธิต่อยอดขาย 74% รายได้จากการขายเฉลี่ยต่อไร่ 7,268.04 บาท กำไรสุทธิเฉลี่ยต่อไร่ 5,354.48 บาท การเปรียบเทียบต้นทุนการปลูกข้าวเจ้าสุพรรณบุรี 1 แบบหว่านสูงกว่าแบบปักดำ 270,780 บาท ผลตอบแทนแบบหว่านสูงกว่าแบบปักดำ 459,200 บาท กำไรสุทธิแบบหว่านสูงกว่าแบบปักดำ 181,720 บาท อัตรากำไรสุทธิต่อยอดขาย แบบปักดำสูงกว่าแบบหว่าน 9% รายได้จากการขายเฉลี่ยต่อไร่แบบปักดำสูงกว่าแบบหว่าน 844.67 บาท และกำไรสุทธิเฉลี่ยต่อไร่แบบปักดำสูงกว่าแบบหว่าน 1,160.36 บาท

คำสำคัญ: ต้นทุน, ผลตอบแทน, ข้าวพันธุ์สุพรรณบุรี 1, การปลูกข้าวเจ้าแบบหว่าน, การปลูกข้าวเจ้าแบบปักดำ

Abstract

The research objective was to study compare the costs and returns of growing rice in Suphanburi 1 by sowing and transplanting in Huai Yang Thon Subdistrict Pak Tho District,

Ratchaburi Province. The sample population in this research was thirty farmers growing Phanburi 1 rice. The sample group was selected with purposive sampling. This research was qualitative research. Data were collected using an interview form and non-participant observation was used to analyze the data in a descriptive way. The results of the study found that the cost of growing Suphanburi rice 1 sowing type, the direct raw materials was 219,310 baht, the direct labor was 99,600 baht, the production expenses was 312,200 baht, the cost per rai was 2,168.76 baht. For the Transplanting: the direct raw materials was 119,790 baht, the direct labor was 51,050 baht and the production expenses was 189,490 baht, the cost per rai was 1,857.37 baht and transportation of Supanburi rice 1 sowing type was 20,600 baht, transplanting type was 10,900 baht. Sowing returns of sale income was 1,869,200 baht, net profit was 1,220,490 baht, net profit margin per sales at 65 percent, the average sales income per rai was 6,423.37 baht, net profit per rai was 4,194.12 baht. Sales of tranplanting type was 1,410,000 baht, net profit was 1,038,770 bath, net profit margin sales at 74 percent, the average sales income per rai was 7,268.04 baht, net profit per rai was 5,354.48 baht. Comparison between cost of growing Supanburi rice 1 sowing type was higher than transplanting type at 270,780 baht. Sowing returns was higher than transplanting type at 459,200 baht, net profit of sowing type was higher than transplanting type at 181,270 baht, net profit margin per sales of sowing type was 9 percent higher than transplanting type. The average sales income per rai of sowing type was higher than transplanting type at 844.67 baht and the average net profit margin per rai of sowing type was higher than transplanting type at 1,160.36 baht.

Keywords: Cost, Return, Suphanburi Rice Variety 1, Sowing Rice Cultivation, Transplanting Rice Cultivation

บทนำ

ข้าวนอกจากเป็นอาหารเพื่อการยังชีพแล้วยังจัดว่าเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญต่อการสร้างรายได้ให้แก่ประเทศไทยอีกด้วยนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันประเทศไทยยัง仍是ประเทศที่มีการส่งออกข้าวเป็นอันดับต้น ๆ ของโลกจากการรายงานข้อมูลขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติปี 2556 (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2565) จากแนวโน้มความต้องการข้าวในตลาดโลกที่สูงขึ้นส่งผลให้ระบบการผลิตข้าวของไทยเปลี่ยนแปลงไปสู่การผลิตข้าวเพื่อการค้ามากยิ่งขึ้น โดยเกษตรกรส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่การเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตข้าวด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น การใช้ปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และฮอร์โมนพืชสังเคราะห์ เป็นต้น ส่งผลให้เกิด ปัญหาต่าง ๆ ตามมาเป็นลูกโซ่ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาดินเสื่อมความอุดมสมบูรณ์ ปัญหาการระบาดของ โรคและแมลงการสูญเสียความหลากหลายของทางชีวภาพในแปลงเกษตร ปัญหาสารพิษตกค้างใน สิ่งแวดล้อม ปัญหาปุ๋ยและสารเคมีราคาแพงทำให้เกิดการลงทุนสูงในขณะที่ราคาผลผลิตไม่ได้สูงขึ้น ตามสัดส่วนของต้นทุนที่สูงขึ้นทำให้เกษตรกรขาดทุนและมีหนี้สินเพราะต้องพึ่งพาปัจจัยจากภายนอกเพื่อนำมาเพิ่มผลผลิต รวมทั้งก่อให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพของเกษตรกรและผู้บริโภคเนื่องจากสารพิษ ตกค้างในผลิตผลทางการเกษตรและสิ่งแวดล้อม (สำนักวิจัยและพัฒนาข้าวกรมการข้าว, 2565) อย่างไรก็ตามประเทศไทยได้ประสบกับปัญหาเกี่ยวกับราคาข้าวอย่างต่อเนื่องที่เกษตรกรไม่ทราบต้นทุนการปลูกข้าวอย่างแท้จริงทำให้รายได้ของเกษตรกรลดน้อยลงส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการดำรงชีพของเกษตรกรปลูกข้าวอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี เป็นอำเภอที่ได้รับคัดเลือกให้เป็นพื้นที่จัดตั้งศูนย์พัฒนาเมล็ดพันธุ์พืชการให้เมล็ดพันธุ์ข้าวแก่เกษตรกรสามารถนำเมล็ดพันธุ์ข้าวไปเพาะปลูกด้วยวิธีการปักดำหรือการหว่านได้

ปัจจุบันมีการพัฒนาสายพันธุ์ข้าวเพิ่มมากขึ้นเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ภูมิประเทศ ข้อมูลจากสำนักงานสถิติข้าวจังหวัดราชบุรี พบว่า ในปี พ.ศ. 2564 มีพื้นที่ปลูกข้าวนาปรังสุพรรณบุรี 1 ทั้งสิ้น 4,530 ไร่ ผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้ 3,180 ตัน ผลผลิตเฉลี่ย 702 กิโลกรัมต่อไร่ รวมพื้นที่ในการเพาะปลูกข้าวทั้งสิ้น 13,345 ไร่ ผลผลิต 9,510 ตัน จากพื้นที่ของจังหวัดทั้งหมด 13,401 ไร่ (สำนักงานเกษตรจังหวัดราชบุรี, 2565) จะเห็นได้ว่า จังหวัดราชบุรีมีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมปลูกข้าวถึง 35% การปลูกข้าวที่เหมาะสมกับลักษณะดินและสภาพแวดล้อมของแต่ละพื้นที่ต้องอาศัยประสบการณ์ของเกษตรกรควบคู่กับการนำความรู้ทางวิชาการมาใช้ในการประกอบอาชีพเพราะ เกษตรกรเคยชินกับการทำนาแบบวิธีเดิมที่สืบทอดมาจากรุ่นสู่รุ่นในทำให้ผลผลิตและรายได้ยังคงวนเวียนอยู่ในลักษณะเดิมที่ไม่ทราบต้นทุนและรายได้ที่แท้จริงในขณะที่ค่าใช้จ่ายในการลงทุนเพาะปลูกก็จะเพิ่มสูงขึ้นตามสภาพเศรษฐกิจ ทำให้ได้กำไรหรือผลตอบแทนไม่เป็นจริง

ดังนั้นข้าวเจ้าสุพรรณบุรี 1 เป็นอีกหนึ่งพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพดีและให้ประโยชน์สูงสุดแก่ผู้บริโภค การเพาะปลูกข้าวสุพรรณบุรี 1 มีความเหมาะสมสำหรับพื้นที่ลุ่มเขตภาคกลางของประเทศไทยและราคาข้าวค่อนข้างสูงกว่าข้าวพันธุ์ชนิดอื่น ตำบลห้วยยางโทน อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี เป็นเขตพื้นที่มีการปลูกข้าวเจ้าสุพรรณบุรี 1 กันจำนวนมากและมีการปลูกข้าวทั้งแบบหว่านและแบบปักดำ ซึ่งจากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงทำการศึกษาด้านต้นทุนและผลตอบแทนการลงทุนปลูกข้าวเจ้าสุพรรณบุรี 1 แบบหว่านและแบบปักดำเพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนการปลูกข้าวเจ้าพันธุ์สุพรรณบุรี 1 ระหว่างแบบหว่านและแบบปักดำ ตำบลห้วยยางโทน อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี เพื่อใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมเกษตรกรให้นำไปพิจารณาในการตัดสินใจการเลือกวิธีการปลูกข้าวให้มีต้นทุนที่ต่ำและผลตอบแทนที่สูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนการปลูกข้าวเจ้าพันธุ์สุพรรณบุรี 1 แบบหว่านและ แบบปักดำ ตำบลห้วยยางโทน อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนการปลูกข้าวเจ้าพันธุ์สุพรรณบุรี 1 แบบหว่านและแบบปักดำ ตำบลห้วยยางโทน อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทำการเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนการปลูกข้าวเจ้าพันธุ์สุพรรณบุรี 1 แบบหว่านและแบบปักดำด้วยคน ตำบลห้วยยางโทน อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี โดยทำการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งเอกสารทางวิชาการ งานวิจัย และบทความต่าง ๆ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม สรุปข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรปลูกข้าวในเขตพื้นที่ ตำบลห้วยยางโทน อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี จำนวน 30 คน โดยมีแบบหว่าน จำนวน 15 คน และแบบปักดำ จำนวน 15 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Samplings) เนื่องจากเป็นกลุ่มเกษตรกรที่ปลูกข้าวเจ้าสุพรรณบุรี 1 อันดับ 1 ของจังหวัดราชบุรีเกินกว่า 5 ปี ซึ่งมีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับกระบวนการปลูกข้าวเจ้าสุพรรณบุรี 1

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure interview) เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth Interviews) โดยผู้วิจัยทำการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งเอกสารทางวิชาการ งานวิจัย และบทความต่าง ๆ แล้วนำมาออกแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด โดยแบ่งเป็น 4 ส่วน คือ 1) ข้อมูล

ทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ประกอบ เพศ อายุ ระดับการศึกษา 2) ต้นทุน ประกอบ วัตถุดิบ ค่าแรงงาน ค่าใช้จ่ายในการผลิต และผลตอบแทนการปลูกข้าวเจ้าพันธุ์สุพรรณบุรี 1 ประกอบ ปริมาณผลผลิต ราคาขายต่อกิโลกรัม รายได้จากการขาย กำไรสุทธิ อัตรากำไรสุทธิต่อยอดขาย รายได้จากการขายเฉลี่ยต่อไร่ กำไรสุทธิเฉลี่ยต่อไร่ (สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์, 2557) 3) ปัญหาและอุปสรรคการปลูกข้าวเจ้าพันธุ์สุพรรณบุรี 1 แบบหว่านและแบบปักดำ 4) ข้อเสนอแนะอื่น ๆ นอกจากนั้นผู้วิจัยได้สังเกตการแบบไม่มีส่วนร่วม และทำการสรุปผลโดยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือแบบสามเส้า (Triangulation) จากผู้นำชุมชนและเกษตรกรที่ปลูกข้าวเจ้าพันธุ์สุพรรณบุรี 1 ในช่วงเวลาเดียวกัน สถานที่เดียวกันจากการเข้าร่วมประชุมหมู่บ้าน โดยใช้บุคคลที่มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ในการปลูกข้าวเจ้าสุพรรณบุรี 1 ตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไปโดยยึดหลักการตรวจสอบข้อมูลจากแนวคิดทฤษฎี เอกสาร การสังเกต (Methodological Triangulation) ที่เป็นเรื่องเดียวกันเพื่อความชัดเจนข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ ผู้วิจัยทำการศึกษาข้อมูลในบริบทจริงโดยใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล 2 เดือน คือ เดือนพฤษภาคม และเดือนมิถุนายน 2565 จากการประชุมหมู่บ้าน จำนวน 3 ครั้ง เริ่มจากการตั้งคำถามในการสัมภาษณ์ในประเด็นหลักตามแบบสัมภาษณ์เป็นการรวบรวมข้อมูลจากผู้นำชุมชนและเกษตรกรที่ปลูกข้าวเจ้าสุพรรณบุรี 1 ควบคู่กับการสังเกตพฤติกรรมการตอบคำถามในการร่วมประชุม และนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาทำการจัดกลุ่มข้อมูลที่มีความสอดคล้องกับประเด็นหลักเพื่อทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของข้อมูล และสังเคราะห์เป็นข้อสรุปตามหลักการทฤษฎี

2. ข้อมูลทุติยภูมิ ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ได้แก่ เอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยแบบบรรยายโดยการสร้างข้อสรุป จำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) โดยยึดแนวคิดทฤษฎีต้นทุนการผลิตเป็นหลัก และนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบ (Constant Comparison) กับการสังเกต (Power, B. & Hubbard, R., 1999) โดยวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จำแนกตามชนิดข้อมูลต้นทุนการปลูกข้าว ประกอบด้วย วัตถุดิบ ค่าแรงงาน ค่าใช้จ่ายในการผลิตการปลูกผลตอบแทนในการปลูกข้าวเจ้าพันธุ์สุพรรณบุรี 1 ประกอบด้วย ปริมาณผลผลิต ราคาขายต่อกิโลกรัม รายได้จากการขาย กำไรสุทธิ อัตรากำไรสุทธิต่อยอดขาย รายได้จากการขายเฉลี่ยต่อไร่ กำไรสุทธิเฉลี่ยต่อไร่ โดยการจัดระเบียบข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสังเกตจากพฤติกรรมเริ่มตั้งแต่มีก่อนการเก็บข้อมูล ระหว่างการเก็บข้อมูล หลังการเก็บข้อมูล ทำการสรุปข้อมูลในลักษณะการบรรยายผู้วิจัยจะให้ความสำคัญกับบริบทของชุมชน สรุปข้อมูลบนฐานของทฤษฎี และข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ที่ได้จากการสัมภาษณ์

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาด้านทุนและผลตอบแทนการปลูกข้าวเจ้าพันธุ์สุพรรณบุรี 1 แบบหว่านและแบบปักดำ ตำบล ห้วยยางโพน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี พบว่า เกษตรกรผู้ให้ข้อมูลจำนวน 30 คน แบบหว่าน 15 คน แบบปักดำ 15 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 70 เพศหญิง จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 30 มีอายุ 51 - 60 ปี จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 56.67 อายุ 41 - 50 ปี จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 29 และอายุ 31 - 40 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.33 ระดับประถมศึกษา จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 73.33 ระดับมัธยมศึกษา จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 20 ระดับปริญญาตรี 2 คน คิดเป็นร้อยละ 6.67

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับต้นทุนการปลูกข้าวเจ้าพันธุ์สุพรรณบุรี 1 แบบหว่านและแบบปักดำ

ต้นทุนการปลูกข้าว	แบบหว่าน	แบบปักดำ
ต้นทุนวัตถุดิบ		
ขนาดพื้นที่ (ไร่)	291	194
ปริมาณเมล็ดพันธุ์ (กิโลกรัม)	7,305	3,997
ต้นทุนเมล็ดพันธุ์ (บาท)	219,310	119,790
ปริมาณเมล็ดพันธุ์เฉลี่ยต่อไร่ (กก.)	25.10	20.60
ต้นทุนเมล็ดพันธุ์เฉลี่ยต่อไร่ (บาท)	753.64	617.47
ต้นทุนค่าแรงงาน		
ค่าแรงงานเตรียมพื้นที่ (บาท)	31,500	15,100
ค่าแรงงานหว่านข้าว (บาท)	29,500	17,300
ค่าแรงงานใส่ปุ๋ย (บาท)	20,100	13,500
ค่าแรงงานกำจัดวัชพืช/โรคข้าว (บาท)	15,500	5,150
รวมต้นทุนค่าแรงงาน (บาท)	96,600	51,050
ต้นทุนค่าแรงงานเฉลี่ยต่อไร่ (บาท)	331.96	263.14
ต้นทุนค่าใช้จ่ายในการผลิตการปลูกข้าว		
ค่าปุ๋ยเคมี (บาท)	129,800	65,090
ค่าปุ๋ยคอก (บาท)	20,400	10,400
ค่าบรรจุและเย็บกระสอบข้าว (บาท)	162,000	114,000
รวมต้นทุนค่าใช้จ่ายในการผลิตการปลูกข้าว (บาท)	312,200	189,490
ต้นทุนค่าใช้จ่ายในการผลิตการปลูกข้าวเฉลี่ยต่อไร่ (บาท)	1,072.85	976.75

จากตารางที่ 1 พบว่า ต้นทุนวัตถุดิบการปลูกข้าวเจ้าพันธุ์สุพรรณบุรี 1 แบบหว่านมีขนาดพื้นที่ปลูกข้าว 291 ไร่ ปริมาณเมล็ดพันธุ์ 7,305 กิโลกรัม ต้นทุนเมล็ดพันธุ์ 219,310 บาท ปริมาณเมล็ดพันธุ์เฉลี่ยต่อไร่ 25.10 กิโลกรัม และต้นทุนเมล็ดพันธุ์เฉลี่ยต่อไร่ 753.64 บาท สำหรับต้นทุนวัตถุดิบการปลูกข้าวเจ้าพันธุ์สุพรรณบุรี 1 แบบปักดำขนาดพื้นที่ปลูกข้าว 194 ไร่ ปริมาณเมล็ดพันธุ์ 3,997 กิโลกรัม ต้นทุนเมล็ดพันธุ์ 119,790 บาท ปริมาณเมล็ดพันธุ์เฉลี่ยต่อไร่ 20.60 กิโลกรัม และต้นทุนเมล็ดพันธุ์เฉลี่ยต่อไร่ 617.47 บาท

ต้นทุนค่าแรงงานการปลูกข้าวเจ้าพันธุ์สุพรรณบุรี 1 แบบหว่านมีต้นทุนค่าแรงงานรวม 96,600 บาท ประกอบด้วย ค่าแรงงานเตรียมพื้นที่ 31,500 บาท ค่าแรงงานหว่านข้าว 29,500 บาท ค่าแรงงานใส่ปุ๋ย 20,100 บาท ค่าแรงงานกำจัดวัชพืช/โรคข้าว 15,500 บาท ต้นทุนค่าแรงงานเฉลี่ยต่อไร่ 331.96 บาท แบบปักดำ มีต้นทุนค่าแรงงานรวม 51,050 บาท ประกอบด้วย ค่าแรงงานเตรียมพื้นที่ 15,100 บาท ค่าแรงงานหว่านข้าว 17,300 บาท ค่าแรงงานใส่ปุ๋ย 13,500 บาท ค่าแรงงานกำจัดวัชพืช/โรคข้าว 5,150 บาท และต้นทุนค่าแรงงานเฉลี่ยต่อไร่ 263.14 บาท

ต้นทุนค่าใช้จ่ายในการผลิตการปลูกข้าวเจ้าพันธุ์สุพรรณบุรี 1 แบบหว่าน มีต้นทุนค่าใช้จ่ายในการผลิตการปลูกข้าวรวม 312,200 บาท ประกอบด้วย ค่าปุ๋ยเคมี 129,800 บาท ค่าปุ๋ยคอก 20,400 บาท ค่าบรรจุและเย็บกระสอบข้าว 162,000 บาท ต้นทุนค่าใช้จ่ายในการผลิตการปลูกข้าวเฉลี่ยต่อไร่ 1,072.85 บาท สำหรับแบบปักดำ มีต้นทุนค่าใช้จ่ายในการผลิตการปลูกข้าวรวม 189,490 บาท ประกอบด้วย ค่าปุ๋ยเคมี 129,800 บาท ค่าปุ๋ยคอก 20,400 บาท ค่าบรรจุและเย็บกระสอบข้าว 114,000 บาท ต้นทุนค่าใช้จ่ายในการผลิตการปลูกข้าวเฉลี่ยต่อไร่ 976.75 บาท ตามลำดับ

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการขายข้าวเจ้าพันธุ์สุพรรณบุรี 1 แบบหว่านและแบบปักดำ

ค่าใช้จ่ายในการขาย	แบบหว่าน	แบบปักดำ
ค่าขนส่งข้าว (บาท)	20,600	10,900
ค่าขนส่งข้าวเฉลี่ยต่อไร่ (บาท)	70.79	56.19

จากตารางที่ 2 พบว่า ต้นทุนค่าใช้จ่ายในการขายข้าวเจ้าพันธุ์สุพรรณบุรี 1 แบบหว่านมีค่าใช้จ่ายในการขาย 20,600 บาท ค่าขนส่งข้าวเฉลี่ยต่อไร่ 70.79 บาท ค่าใช้จ่ายในการขายแบบปักดำ 10,900 บาท และค่าขนส่งข้าวเฉลี่ยต่อไร่ 56.19 บาท ตามลำดับ

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับผลตอบแทนการปลูกข้าวเจ้าพันธุ์สุพรรณบุรี 1 แบบหว่านและแบบปักดำ

ผลตอบแทน	แบบหว่าน	แบบปักดำ
ปริมาณผลผลิต (กิโลกรัม)	145,600	109,000
ราคาขายต่อกิโลกรัม (บาท)	12-14	13-15
รวมรายได้จากการขาย (บาท)	1,869,200	1,410,000
กำไรสุทธิ (บาท)	1,220,490	1,038,770
อัตรากำไรสุทธิต่อยอดขาย (%)	65%	74%
รายได้จากการขายเฉลี่ยต่อไร่ (บาท)	6,423.37	7,268.04
กำไรสุทธิเฉลี่ยต่อไร่ (บาท)	4,194.12	5,354.48

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลตอบแทนการปลูกข้าวเจ้าพันธุ์สุพรรณบุรี 1 แบบหว่าน มีปริมาณผลผลิต 145,600 กิโลกรัม ราคาขายต่อกิโลกรัม 12 - 14 บาท รวมรายได้จากการขาย 1,869,200 บาท กำไรสุทธิ 1,220,490 บาท อัตรากำไรสุทธิต่อยอดขาย 65% รายได้จากการขายเฉลี่ยต่อไร่ 6,423.37 บาท และกำไรสุทธิเฉลี่ยต่อไร่ 4,194.12 บาท สำหรับผลตอบแทนการปลูกข้าวเจ้าพันธุ์สุพรรณบุรี 1 แบบปักดำ มีปริมาณผลผลิต 109,000 กิโลกรัม ราคาขายต่อกิโลกรัม 13 - 15 บาท รวมรายได้จากการขาย 1,410,000 บาท กำไรสุทธิ 1,038,770 บาท อัตรากำไรสุทธิต่อยอดขาย 74% รายได้จากการขายเฉลี่ยต่อไร่ 7,268.04 บาท และกำไรสุทธิเฉลี่ยต่อไร่ 5,354.48 บาท ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนการปลูกข้าวเจ้าพันธุ์สุพรรณบุรี 1 แบบหว่าน และแบบปักดำมีดังนี้

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์เปรียบเทียบต้นทุนการปลูกข้าวเจ้าพันธุ์สุพรรณบุรี 1 แบบหว่านและแบบปักดำ

ต้นทุนการผลิตการปลูกข้าวเจ้าพันธุ์สุพรรณบุรี 1	แบบหว่าน (บาท)	แบบปักดำ (บาท)	เปรียบเทียบผลต่าง (บาท)
วัตถุดิบ	219,310	119,790	99,520
ค่าแรงงานการปลูกข้าว	99,600	51,050	48,550
ค่าใช้จ่ายในการผลิต	312,200	189,490	122,710
รวมต้นทุนการปลูกข้าว	631,110	360,330	270,780
ต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่อไร่	2,168.76	1,857.37	311.39

จากตารางที่ 4 พบว่า การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลต่างต้นทุนการผลิตการปลูกข้าวเจ้าพันธุ์สุพรรณบุรี 1 แบบหว่านมีต้นทุนการผลิตรวมสูงกว่าแบบปักดำ 270,780 บาท ประกอบด้วย วัตถุดิบ 99,520 บาท ค่าแรงงาน 48,550 บาท ค่าใช้จ่ายในการผลิต 122,710 บาท และต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 311.39 บาท ตามลำดับ

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าใช้จ่ายในการขายข้าวเจ้าสุพรรณบุรี 1 แบบหว่านและแบบปักดำ

ค่าใช้จ่ายในการขาย	แบบหว่าน (บาท)	แบบปักดำ (บาท)	เปรียบเทียบผลต่าง (บาท)
ค่าขนส่งข้าว	20,600	10,900	9,700

จากตารางที่ 5 พบว่า การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลต่างค่าใช้จ่ายในการขายข้าวเจ้าพันธุ์สุพรรณบุรี 1 แบบหว่านมีค่าใช้จ่ายในการขายสูงกว่าแบบปักดำ 9,700 บาท

ตารางที่ 6 การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลตอบแทนการปลูกข้าวเจ้าพันธุ์สุพรรณบุรี 1 แบบหว่านและ แบบปักดำ

ผลตอบแทน	แบบหว่าน (บาท)	แบบปักดำ (บาท)	เปรียบเทียบผลต่าง(บาท)
รายได้จากการขาย	1,869,200	1,410,000	459,200
กำไรสุทธิ	1,220,490	1,038,770	181,720
อัตรากำไรสุทธิต่อยอดขาย	65%	74%	9%
รายได้จากการขายเฉลี่ยต่อไร่	6,423.37	7,268.04	844.67
กำไรสุทธิเฉลี่ยต่อไร่	4,194.12	5,354.48	1,160.36

จากตารางที่ 6 พบว่า การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลต่างผลตอบแทนการปลูกข้าวเจ้าพันธุ์สุพรรณบุรี 1 แบบหว่านมีรายได้จากการขายสูงกว่าแบบปักดำ 459,200 บาท กำไรสุทธิแบบหว่านสูงกว่าแบบปักดำ 181,720 บาท ผลต่างอัตรากำไรสุทธิต่อยอดขายแบบปักดำสูงกว่าแบบหว่าน 9% รายได้จากการขายเฉลี่ยต่อไร่แบบปักดำสูงกว่าแบบหว่าน 844.67 บาท และกำไรสุทธิเฉลี่ยต่อไร่แบบปักดำสูงกว่าแบบหว่าน 1,160.36 บาท

ผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคการปลูกข้าวเจ้าพันธุ์สุพรรณบุรี 1 แบบหว่านและแบบปักดำ พบว่า แบบหว่าน มีประเด็นเกี่ยวกับปัญหาการขาดแคลนน้ำ น้ำมีไม่เพียงพอ ฝนไม่ตกตามฤดูกาล โรคแมลง ศัตรูพืช เช่น เพลี้ย โรคข้าวไหม้คอรวง ปัญหาค่าแรงสูง ค่าปุ๋ยแพง ราคาข้าวต่ำทำให้รายได้น้อย สำหรับแบบปักดำมีปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนน้ำมีไม่เพียงพอ ฝนไม่ตกตามฤดูกาล โรค แมลงศัตรูพืช เช่น ข้าวไหม้คอรวง ก่อนเก็บเกี่ยว ปัญหาค่าแรงงานสูง การขาดแคลนแรงงาน ทุนในการปลูกข้าวสูง ค่าใช้จ่ายในการทำนา ค่าปุ๋ยแพง ต้องทำการกู้ยืมเงินมาลงทุนปลูกข้าวต้องจ่ายดอกเบี้ยสูง

อภิปรายผล

อภิปรายผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ต้นทุนการปลูกข้าวเจ้าพันธุ์สุพรรณบุรี 1 แบบหว่าน ประกอบด้วย วัตถุดิบทางตรง 219,310 บาท ค่าแรงงาน 99,600 บาท ค่าใช้จ่ายในการผลิต 312,200 บาท ต้นทุนการผลิตรวม 631,110 บาท ต้นทุนการผลิตข้าวแบบหว่านต่อไร่ 2,168.76 บาท แบบปักดำ ประกอบด้วย วัตถุดิบทางตรง 119,790 บาท ค่าแรงทางตรง 51,050 บาท และค่าใช้จ่ายในการผลิต 189,490 บาท ต้นทุนผลิตรวม 360,330 บาท มีต้นทุนการผลิตข้าวแบบปักดำต่อไร่ 1,857.37 บาท สอดคล้องกับงานวิจัย นพวรรณ สุขะปานนท์ พบว่า ต้นทุนผลิตการปลูกข้าวแบบหว่านสูงกว่าต้นทุนผลิตการปลูกข้าวแบบปักดำ เนื่องจากแบบหว่านตามมีการใช้วัตถุดิบในปริมาณมากกว่าไม่ว่าจะเป็นเมล็ดพันธุ์ข้าว ยาฆ่าแมลง ปุ๋ยเคมี เป็นต้น รวมไปถึงค่าจ้างแรงงานในการดูแลรักษาสูงขึ้นเป็น 2 เท่าจึงส่งผลให้ต้นทุนการผลิตของการปลูกข้าวแบบหว่านสูงกว่าแบบปักดำ ข้าวแห้ง (นพวรรณ สุขะปานนท์, 2560) สำหรับผลตอบแทนการปลูกข้าวเจ้าพันธุ์สุพรรณบุรี 1 แบบหว่าน รายได้

จากการขาย 1,869,200 บาท รายได้เฉลี่ยต่อไร่ 6,357.82 บาท แบบปักดำรายได้จากการขาย 1,410,000 บาท รายได้เฉลี่ยต่อไร่ 7,268.04 บาท

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลต่างต้นทุนรวมการปลูกข้าวเจ้าพันธุ์สุพรรณบุรี 1 แบบหว่าน สูงกว่าแบบปักดำ 270,780 บาท และมีต้นทุนการผลิตรวมเฉลี่ยต่อไร่แบบหว่านสูงกว่าแบบปักดำ 311.39 บาท สอดคล้องกับ วาทีนิ จันทรช่วงโชติ ศึกษาเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนการปลูกข้าวหอมมะลิ 105 แบบหว่านกับแบบปักดำของเกษตรกร อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ พบว่าต้นทุนปลูกข้าวแบบหว่านมีต้นทุนที่สูงกว่าการทำนาแบบดำ เนื่องจากมีกระบวนการผลิต การดูแลรักษา การทำนาที่แตกต่างกัน (วาทีนิ จันทรช่วงโชติช่วง, 2557) เช่นเดียวกับ พงศ์ศิริภาพ ทองดีรสสุเรศ ศึกษาการวิเคราะห์เปรียบเทียบต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนการปลูกข้าวของกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ต้นทุนการผลิตข้าวที่ใช้ในการผลิตส่วนใหญ่ คือ ค่าปุ๋ยเคมี ค่ายากำจัดวัชพืช แมลงและฮอร์โมนต่าง ๆ มีราคาสูง และความไม่แน่นอนของราคาในการจำหน่ายผลผลิตข้าวจะมีความผันผวนไปตามเศรษฐกิจ (พงศ์ศิริภาพ ทองดีรสสุเรศ, 2559) สำหรับการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลต่างผลตอบแทนรวมการปลูกข้าวเจ้าพันธุ์สุพรรณบุรี 1 แบบหว่านสูงกว่าแบบปักดำ 459,200 บาท กำไรสุทธิแบบหว่านสูงกว่าแบบปักดำ 181,720 บาท อัตรากำไรสุทธิต่อยอดขายแบบปักดำ สูงกว่าแบบหว่าน 9% รายได้จากการขายเฉลี่ยต่อไร่แบบปักดำสูงกว่าแบบหว่าน 844.67 บาท และกำไรสุทธิเฉลี่ยต่อไร่แบบปักดำสูงกว่าแบบหว่าน 1160.36 บาท สอดคล้องกับ ศุภศิวิ สุวรรณเกษร และภานุมาศ อินทร์ทิพย์ ศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนการปลูกข้าวพบว่ารายได้จากการขายข้าวสุทธิต่อไร่ ไม่แตกต่างกันมาก เนื่องจากราคาข้าวที่นำไปขายมีการรับซื้อในราคาที่ใกล้เคียงกัน (ศุภศิวิ สุวรรณเกษร และภานุมาศ อินทร์ทิพย์, 2561) เช่นเดียวกับ พิธาน แสนภักดี ศึกษาผลตอบแทนการปลูกข้าวหอมมะลิ มีกำไรสุทธิจากการปลูกข้าวเฉลี่ย 1,092.13 บาทต่อไร่ อัตรากำไรสุทธิต่อยอดขาย 21.40% เนื่องจากเกษตรกรมีต้นทุนในส่วนของการใช้จ่ายในการผลิตที่สูง ส่งผลให้กำไรสุทธิจากการปลูกข้าวเฉลี่ยต่ำ (พิธาน แสนภักดี, 2564) เช่นกันกับ พิรณันท์ ยาวิชัย และคณะ ศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกข้าวพันธุ์ กข15 พบว่า เกษตรกรมีกำไรสุทธิจากการปลูกข้าวเฉลี่ย 1,209.86 บาทต่อไร่ อัตรากำไรสุทธิต่อยอดขาย 20.01% (พิรณันท์ ยาวิชัย และคณะ, 2561)

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ต้นทุนการปลูกข้าวเจ้าพันธุ์สุพรรณบุรี 1 แบบหว่าน ประกอบด้วย วัตถุดิบ 219,310 บาท ค่าแรงงาน 99,600 บาท ค่าใช้จ่ายในการผลิต 312,200 บาท ต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 2,168.76 บาท แบบปักดำ ประกอบด้วย วัตถุดิบ 119,790 บาท ค่าแรงงาน 51,050 บาท และค่าใช้จ่ายในการผลิต 189,490 บาท ต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 1,857.37 บาท ผลตอบแทนการปลูกข้าวเจ้าพันธุ์สุพรรณบุรี 1 แบบหว่านรายได้จากการขาย 1,869,200 บาท กำไรสุทธิ 1,220,490 บาท อัตรากำไรสุทธิต่อยอดขาย 65% รายได้จากการขายเฉลี่ยต่อไร่ 6,423.37 บาท กำไรสุทธิเฉลี่ยต่อไร่ 4,194.12 บาท แบบปักดำรายได้จากการขาย 1,410,000 บาท กำไรสุทธิ 1,038,770 บาท อัตรากำไรสุทธิ 74% รายได้จากการขายเฉลี่ยต่อไร่ 7,268.04 บาท การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลต่างต้นทุนการปลูกข้าวเจ้าพันธุ์สุพรรณบุรี 1 แบบหว่านสูงกว่าแบบปักดำ 270,780 บาท และต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่อไร่แบบหว่านสูงกว่าแบบปักดำ 311.39 บาทผลตอบแทนรายได้จากการขายแบบหว่านสูงกว่าแบบปักดำ 459,200 บาท กำไรสุทธิแบบหว่านสูงกว่าแบบปักดำ 181,720 บาท อัตรากำไรสุทธิต่อยอดขายแบบปักดำสูงกว่าแบบหว่าน 9% รายได้จากการขายเฉลี่ยต่อไร่แบบปักดำสูงกว่าแบบหว่าน 844.67 บาท และกำไรสุทธิเฉลี่ยต่อไร่แบบปักดำสูงกว่าแบบหว่าน 1,160.36 บาท สรุปปัญหาและอุปสรรคจากการปลูกข้าวแบบหว่านและแบบปักดำที่เหมือนกันคือ 2 ปัญหา คือ 1) การขาดแคลนน้ำซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของการปลูกข้าวของเกษตรกร 2) โรค/แมลง/ศัตรูพืชและปัญหาค่าแรงงานสูงทั้งการปลูกข้าวแบบหว่านและแบบปักดำประสบปัญหาไม่ต่างกัน ข้อเสนอแนะในการวิจัย 1) ต้นทุนการปลูกข้าวเจ้าพันธุ์สุพรรณบุรี 1 แบบหว่านสูงเนื่องจากใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวในการปลูกมีปริมาณที่สูงกว่าแบบปักดำ และใช้แรงงานใน

การดูแลสูงในส่วนของค่าใช้จ่ายในการผลิตก็มีสัดส่วนที่สูงโดยเฉพาะการใช้ปุ๋ยเคมีในการผลิตข้าว ดังนั้นเกษตรกรควรลดต้นทุนโดยหันมาปลูกข้าวใช้ปุ๋ยคอกเพื่อหาวิธีลดต้นทุนดังกล่าวลง 2) ปัญหาภัยแล้งและราคาข้าวที่ตกต่ำส่งผลต่อต้นทุนและผลตอบแทนในการลงทุนปลูกข้าวซึ่งเป็นปัจจัยที่เกษตรกรไม่สามารถควบคุมได้ ดังนั้นเกษตรกรที่จะศึกษาข้อมูลจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องก่อนที่จะลงทุนปลูกข้าวในแต่ละปี 3) การจัดบันทึกการรับจ่ายจะทำให้ทราบถึงต้นทุนสามารถนำไปวางแผนการปรับลดต้นทุนที่ไม่จำเป็นได้ ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป ควรทำการศึกษาจุดคุ้มทุนของการปลูกข้าว และควรมีการศึกษาวិจัยเชิงปริมาณควบคู่กับวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้นักวิจัยมีน้ำหนักและมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- นพวรรณ สุขะพานนท์. (2560). การเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกข้าวแบบหว่านข้าวแห้งกับแบบหว่านข้าวตามของเกษตรกรในเขตพื้นที่ตำบลลาดใหม่อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร. เรียกใช้เมื่อ 20 มีนาคม 2566 จาก <https://searchlib.utcc.ac.th>
- พงศ์ศิริภาพ ทองศิริวิสุรเกตุ. (2559). การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบระหว่างต้นทุนการผลิต และผลตอบแทนการปลูกข้าวของกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดกาญจนบุรี. เรียกใช้เมื่อ 29 กุมภาพันธ์ 2566 จาก <https://www.tcithaijo.org>
- พิธาน แสงนาคดี. (2564). ต้นทุนและผลตอบแทนในการลงทุนปลูกข้าวหอมมะลิของเกษตรกร อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสุพรรณบุรี. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 7(1), 121-135.
- พิรณันท์ ยาวิชัย และคณะ. (2561). ต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกข้าวพันธุ์ กข15 ของเกษตรกรในเขตหมู่บ้านโป่งศรีนคร ตำบลโรงช้าง อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย. วารสารธุรกิจปริทัศน์, 10(1), 7-24.
- วาทีณี จันทร์โชติช่วง. (2557). การเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกข้าวหอมมะลิ แบบหว่านและปักดำของเกษตรกร อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์. เรียกใช้เมื่อ 20 ธันวาคม 2565 จาก <http://www.repository.rmutt.ac.th>
- ศุภศิริ สุวรรณเกษร และภานุมาศ อินทร์ทิพย์. (2561). การวิเคราะห์ต้นทุนการปลูกข้าว หมู่ 4 บ้านนาจาน ตำบลนาจาน อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก. วารสารแก่นเกษตร, 48(1), 708-712.
- สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์. (2557). การบัญชีต้นทุน. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แมคกรอ-ฮิล.
- สำนักงานเกษตรจังหวัดราชบุรี. (2565). พื้นที่การเกษตรจังหวัดราชบุรี. เรียกใช้เมื่อ 10 ธันวาคม 2565 จาก <http://www.ratchaburi.doae.go.th>
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2565). สถิติการส่งออกข้าว. เรียกใช้เมื่อ 25 มีนาคม 2566 จาก <http://impexp.oae.go.th>
- สำนักวิจัยและพัฒนาข้าวกรมการข้าว. (2565). องค์ความรู้เรื่องข้าว. เรียกใช้เมื่อ 18 มกราคม 2566 จาก <https://brrd.ricethailand.go.th/main.php>
- Power, B. & Hubbard, R. (1999). Becoming teacher researchers one moment at a time. Language Arts, 77(1), 34-39.

การสื่อสารนวัตกรรมของระบบนิเวศสตาร์ทอัพด้านการศึกษา ในสหรัฐอเมริกา จีน และอินเดีย*

INNOVATION COMMUNICATION OF EDTECH STARTUP ECOSYSTEM IN USA, CHINA, AND INDIA

ดีพร้อม เทพหัสดิน ณ อยุธยา*, กุลทิพย์ ศาสตรารุจิ

Dean Deeprom Devahastin*, Kullatip Satararuj

คณะนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการจัดการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Graduate School of Communication Arts and Management Innovation, National Institute of Development Administration,
Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: deehastin@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสื่อสารนวัตกรรมของระบบนิเวศสตาร์ทอัพด้านการศึกษาในสหรัฐอเมริกา จีน และอินเดีย โดยใช้การวิเคราะห์เอกสารที่เป็นบันทึกสาธารณะจากองค์กรที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่า 1) ระดับบริบทประเทศ ด้านการเมือง เป็นประเทศมีนโยบายในการสนับสนุนด้านนวัตกรรม การศึกษาที่เด่นชัด แม้ว่าจะมีระบบการเมืองการปกครองที่แตกต่างกัน ด้านเศรษฐกิจ เป็นประเทศที่มีผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศอยู่ในระดับต้น ๆ ของโลก คือ อันดับหนึ่ง สหรัฐอเมริกา อันดับสองจีน และอันดับห้า อินเดีย ด้านสังคมและวัฒนธรรม เป็นประเทศที่มีจำนวนประชากรมากที่สุดในโลก ได้แก่ อันดับหนึ่ง อินเดีย อันดับสอง จีน และอันดับสาม สหรัฐอเมริกา ด้านเทคโนโลยี เป็นประเทศที่มีการลงทุนวิจัยและพัฒนาอยู่ในระดับต้น ๆ ของโลก คือ อันดับหนึ่ง จีน อันดับสอง สหรัฐอเมริกา อันดับสี่ อินเดีย 2) ระดับอุตสาหกรรม พบว่า ในสหรัฐอเมริกา จะมีประเภทบริษัทที่มีความหลากหลายกว่า ได้แก่ กลุ่มการเรียนรู้ขององค์กร (Corporate Learning) กลุ่มการเพิ่มทักษะวัยทำงาน (Upskilling) และกลุ่มการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษา (Post Secondary) ในขณะที่จีนและอินเดีย จะเน้นอยู่ในกลุ่มการเรียนรู้พิเศษ (Tutoring) และกลุ่มการเตรียมตัวสอบ (Test Prep) 3) ระดับองค์กร พบว่า มีกลยุทธ์การสื่อสารนวัตกรรมที่หลากหลาย โดยในสหรัฐอเมริกา จะเน้นสื่อสารกับลูกค้าที่เป็นธุรกิจหรือหน่วยงาน การศึกษาเป็นหลัก มีการใช้กลยุทธ์การตลาดเนื้อหา (Content Marketing) เพื่อสร้างภาพลักษณ์ในการเป็นผู้นำ ขณะที่ในจีน จะเน้นสื่อสารกับลูกค้าที่เป็นนักเรียนและผู้ปกครองเป็นหลัก มีการใช้กลยุทธ์การตลาดผ่านผู้มีชื่อเสียง (Influencer Marketing) เพื่อสร้างการรับรู้ต่อแบรนด์ ส่วนในอินเดีย จะมีการสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัลและสื่อดั้งเดิม (Hybrid Marketing) เพื่อให้เข้าถึงผู้เรียนจำนวนมาก

คำสำคัญ: การสื่อสารนวัตกรรม, ระบบนิเวศ, สตาร์ทอัพด้านการศึกษา

Abstract

The objective of this research is to study the innovation communication of edtech startup ecosystem in the United States, China, and India. The analysis is conducted using document analysis of public records from relevant organizations. The study found the following: At the national context level: In the political context, all three countries have clear policies supporting

educational innovation, despite differences in their political systems. In the economic context, these countries have significant GDP rankings: the United States is ranked first, China is ranked second, and India is ranked fifth. In the social and cultural context, these countries have the largest populations in the world: India is ranked first, China is ranked second, and the United States is ranked third. In the technological context, these countries invest in research and development in technology and innovation, ranking first in China, second in the United States, and fourth in India. At the industry level: In the United States, there is a diverse range of company types, including corporate learning, upskilling, and post-secondary education. In China and India, the focus is on tutoring and test preparation. At the organizational level: There are various communication strategies for educational innovation. In the United States, the primary focus is on communication with businesses and educational institutions, using Content Marketing strategies to establish leadership positions. In China, the main focus is on communication with students and parents, utilizing Influencer Marketing strategies to build brand awareness. In India, digital and traditional media are used in combination (Hybrid Marketing) to reach a large number of learners.

Keywords: Innovation Communication, Ecosystem, EdTech Startup

บทนำ

การปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่สี่ (The Fourth Industrial Revolution) เป็นการหลอมรวมเทคโนโลยีด้านกายภาพ ดิจิทัล และชีวภาพ ซึ่งส่งผลการเปลี่ยนแปลงอย่างลึกซึ้งในทุกอุตสาหกรรม ทำให้เกิดรูปแบบธุรกิจใหม่ ๆ การพลิกผันจากธุรกิจเดิม และการปรับปรุงระบบ ผลิตภัณฑ์ การบริโภค การขนส่ง และการจัดส่ง รวมไปถึงการเปลี่ยนกระบวนการทำงานในด้านสังคม ทั้งวิธีการทำงาน การสื่อสาร การแสดงตัวตน การหาข้อมูล และความบันเทิง เป็นการเปลี่ยนแปลงระดับประวัติศาสตร์ ทั้งในแง่ของขนาด ความเร็ว และขอบเขตผลกระทบ ซึ่งผู้มีส่วนได้เสียทั้งหมดในสังคมโลก ไม่ว่าจะเป็นรัฐบาล ธุรกิจ วิชาการ และภาคประชาสังคม มีหน้าที่ร่วมมือกันทำความเข้าใจว่าเทคโนโลยีจะเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และความเป็นมนุษย์ ให้มีความกระจ่างชัดเจนนยิ่งขึ้น (Schwab, K., 2016) ในช่วงเวลาไม่กี่ปีที่ผ่านมา อุตสาหกรรมจำนวนมากได้รับผลกระทบจากเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างรุนแรงและต่อเนื่อง โดยเฉพาะอุตสาหกรรมด้านสื่อและบันเทิงประเภทต่าง ๆ ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ เพลง ข่าว โฆษณา รวมไปถึงอุตสาหกรรมด้านการศึกษา Anand, B. ได้กล่าวว่า หากมองโดยผิวเผิน การศึกษาเหมือนจะเป็นสินค้าที่แตกต่างจากสินค้าด้านสื่อบันเทิงและสินค้าที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาประเภทอื่น ๆ แต่แท้จริงแล้วสิ่งเหล่านี้มีความคล้ายคลึงกัน เทคโนโลยีที่เคยเปลี่ยนแปลงธุรกิจอื่นกำลังส่งผลกระทบต่อสถาบันการศึกษา เช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงแบบไร้สาย แพลตฟอร์ม แอปพลิเคชัน การค้นหา (search) อุปกรณ์ฮาร์ดแวร์ รวมไปถึงนวัตกรรมทางซอฟต์แวร์ จากอุตสาหกรรมที่ไม่ต้องปรับตัวมากมายนักตลอดกว่าร้อยปีที่ผ่านมา อุตสาหกรรมด้านศึกษากำลังเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ โดยมีเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นตัวขับเคลื่อนที่สำคัญ (Anand, B., 2016)

จากการที่เทคโนโลยีได้ทำการขับเคลื่อนโลกการศึกษากับโลกดิจิทัลไว้ด้วยกัน ทำให้เกิดผู้เล่นใหม่ในอุตสาหกรรมการศึกษาที่ไม่ใช่มหาวิทยาลัยหรือโรงเรียนแบบดั้งเดิม เป็นรูปแบบของธุรกิจสตาร์ทอัพ (Startup) ซึ่งก่อให้เกิดเป็นอุตสาหกรรมเทคโนโลยีด้านการศึกษา (EdTech Industry) ที่ถูกประเมินว่ามีมูลค่ามากถึง 252 พันล้านเหรียญสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ. 2020 (EdTechX, 2016) อุตสาหกรรม Education Technology หรือ

EdTech เป็น อุตสาหกรรมที่รวบรวมเอาความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีและการศึกษามาไว้ด้วยกันเพื่อปฏิวัติภูมิทัศน์การศึกษาแบบดั้งเดิม ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในระดับปฐมวัย (Early Childhood) ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา (K - 12) อุดมศึกษา (Higher Education) และการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) อุตสาหกรรม EdTech ไม่เพียงแต่เป็นโอกาสทางธุรกิจที่มีโอกาสเติบโตสูงและมีมูลค่ามหาศาล แต่ยังมีส่วนในการสร้างคุณค่าด้านการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาสังคม ประเทศชาติ และมนุษยชาติ ให้มีความพร้อมรับมือกับความท้าทายใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นจากเทคโนโลยี สอดคล้องกับแผนพัฒนาต่าง ๆ ทั้งในระดับโลกและในประเทศไทย เช่น 2030 Agenda for Sustainable Development ของสมัชชาสหประชาชาติ (United Nations General Assembly) ในเป้าหมายที่ 4 คือ Quality Education ซึ่งมุ่งเน้นให้ผู้คนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพได้อย่างเท่าเทียมกัน แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ซึ่งมียุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) ซึ่งมีประเด็นการเตรียมพร้อมด้านกำลังคนและการเสริมสร้างศักยภาพของประชากรในทุกช่วงวัย นโยบายประเทศไทย 4.0 (Thailand4.0) ซึ่งต้องการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม (Innovation-Driven Economy) รวมไปถึงแนวทางก่อตั้งคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจเริ่มต้นแห่งชาติ (National Startup Committee) เป็นต้น

ทั้งนี้ การสื่อสารมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนนวัตกรรม โดยทำให้เกิดการรวมตัวของความหลากหลาย เกิดการทำงานร่วมกันเป็นทีม และเกิดการพัฒนาาร่วมกัน (Goryachev, A., 2018) การสื่อสารนวัตกรรม (Innovation Communication) เป็นหัวข้อที่มีการศึกษาเชิงวิชาการเกี่ยวกับการสื่อสารเชิงกลยุทธ์และการสื่อสารองค์กร เกี่ยวข้องกับการมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างองค์กรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ บริการ และเทคโนโลยีใหม่ (Zerfass, A., 2005) เป็นการวิจัยที่เน้นศึกษาการสื่อสารนวัตกรรม และผลกระทบของการสื่อสาร ที่มีต่อกระบวนการสร้างนวัตกรรมตั้งแต่จากไอเดียไปสู่การเปิดตัว ในฐานะส่วนหนึ่งของการสื่อสารองค์กร (Pfeffermann, N., 2011)

ดังนั้น หากมีการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการสื่อสารของระบบนิเวศสตาร์ทอัพด้านการศึกษาในประเทศไทย ประสบความสำเร็จ จะเป็นแนวทางการพัฒนาระบบนิเวศสตาร์ทอัพด้านการศึกษาของไทยที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นำไปสู่การพัฒนาสังคมและประเทศชาติอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการสื่อสารนวัตกรรมของระบบนิเวศสตาร์ทอัพด้านการศึกษาในสหรัฐอเมริกา จีน และอินเดีย

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) ที่เป็นบันทึกสาธารณะด้านการสื่อสารนวัตกรรมจากองค์กรที่อยู่ในระบบนิเวศสตาร์ทอัพด้านการศึกษา ข้อมูลที่เผยแพร่ทางเว็บไซต์ขององค์กร รายงานประจำปี ประกาศ ข่าวประชาสัมพันธ์ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนกรกฎาคม 2565 ถึงเดือนกรกฎาคม 2566 โดยผู้วิจัยได้เลือกประเทศที่ประสบความสำเร็จ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา จีน และอินเดีย เนื่องจากทั้ง 3 ประเทศ มีจำนวนสตาร์ทอัพด้านการศึกษาที่ได้รับการประเมินมูลค่าสูงที่สุดมากเป็นอันดับต้น ๆ ของโลก (HoloniQ, 2020) ทั้งนี้ ได้มีการคัดเลือกสตาร์ทอัพด้านการศึกษาที่มีมูลค่าสูงที่สุดเป็นองค์กรกรณีศึกษาประเทศละ 3 บริษัท รวม 9 บริษัท ได้แก่ Coursera Duolingo และ Udemy จากสหรัฐอเมริกา Yuanfudao Zuoyebang และ VIPKID จากจีน BYJU'S Unacademy และ Vedantu จากอินเดีย ซึ่งใช้ตารางบันทึกข้อมูลเพื่อสะดวกต่อการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลระดับบริบทประเทศ ระดับอุตสาหกรรม และระดับองค์กร พัฒนาจากกรอบแนวคิดของ Huck, S. & Zerfass, A., Pfeffermann, N. และ Blasini, B., et al. โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์เนื้อหาจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ มา

ประมวลเชิงพรรณนาถึงการสื่อสารนวัตกรรมของระบบนิเวศสตาร์ทอัพด้านการศึกษา (Huck, S. & Zeffass, A., 2007); (Pfeffermann, N., 2011); (Blasini, B., et al., 2013)

ผลการวิจัย

สามารถเปรียบเทียบประเทศแยกตามระดับต่าง ๆ ได้แก่ 1) ระดับบริบทประเทศ ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมวัฒนธรรม และด้านเทคโนโลยี 2) ระดับอุตสาหกรรม ประกอบไปด้วย 5 มิติ คือ มิติของผู้ประกอบการ มิติของภาครัฐ มิติของภาคเอกชน มิติของภาคการศึกษา มิติของผู้ลงทุนและสถาบันการเงิน 3) ระดับองค์กร (Organizational Level) ประกอบด้วยกรณีศึกษาด้านการสื่อสารนวัตกรรม มีรายละเอียด ดังนี้

ระดับบริบทประเทศ ด้านการเมือง พบว่า แม้ว่าทั้งสามประเทศจะมีระบบการเมืองการปกครองที่ต่างกันอย่างมาก แต่มีแนวโน้มนโยบายในการสนับสนุนนวัตกรรมและผู้ประกอบการที่โดดเด่น โดยในสหรัฐอเมริกา ภูมิทัศน์ทางการเมืองค่อนข้างคงที่ แต่มีการถกเถียงกันอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ เช่น ความเป็นกลางทางอินเทอร์เน็ตและความเป็นส่วนตัวของข้อมูล ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อนวัตกรรมการสื่อสารในสตาร์ทอัพด้านการศึกษา ในประเทศจีน รัฐบาลมีบทบาทสำคัญในการควบคุมและสนับสนุนอุตสาหกรรมสตาร์ทอัพด้านการศึกษา โดยมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนและนวัตกรรม อย่างไรก็ตาม มีความกังวลเกี่ยวกับการเซ็นเซอร์และการควบคุมของรัฐต่อข้อมูลซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อนวัตกรรมการสื่อสาร ในอินเดีย รัฐบาลได้แสดงการสนับสนุนสตาร์ทอัพด้านการศึกษา แต่มีความท้าทายเกี่ยวกับกรอบการกำกับดูแลและประเด็นเกี่ยวกับสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อนวัตกรรมการสื่อสารในภาคส่วนนี้

ด้านเศรษฐกิจ พบว่า สหรัฐอเมริกามีขนาดเศรษฐกิจที่ใหญ่ที่สุดในโลกและมีเสถียรภาพ ซึ่งสร้างสภาพแวดล้อมเชิงบวกสำหรับธุรกิจในการดำเนินการและเติบโตภาคส่วนการศึกษาในสหรัฐอเมริกาเป็นตลาดที่สำคัญสำหรับบริษัทสตาร์ทอัพด้านการศึกษา โดยโรงเรียน วิทยาลัย และมหาวิทยาลัยใช้เงินหลายพันล้านดอลลาร์ในแต่ละปีไปกับเทคโนโลยีการศึกษา ในขณะที่จีน มีประชากรมากที่สุดในโลกเป็นอันดับสองและมีชนชั้นกลางที่เติบโตอย่างรวดเร็ว การเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศทำให้เกิดความต้องการด้านการศึกษาที่มีคุณภาพ รัฐบาลจีนสนับสนุนการลงทุนภาคเอกชนในภาคการศึกษา ซึ่งนำไปสู่การเกิดขึ้นของสตาร์ทอัพด้านการศึกษา จำนวนมาก อย่างไรก็ตาม ตลาดจีนมีการแข่งขันสูง และสตาร์ทอัพจำนวนมากต้องดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดเนื่องจากขาดเงินทุน กำไรต่ำ และการแข่งขันที่รุนแรง ส่วนในอินเดีย มีเศรษฐกิจที่เติบโตอย่างรวดเร็วโดยมีชนชั้นกลางจำนวนมากและกำลังขยายตัวซึ่งเต็มใจที่จะใช้จ่ายเพื่อการศึกษา อย่างไรก็ตาม ยังมีประชากรส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในความยากจนและไม่สามารถเข้าถึงการศึกษา ซึ่งเป็นความท้าทายสำหรับสตาร์ทอัพด้านการศึกษา ในการเข้าถึงกลุ่มประชากรเหล่านี้

ด้านสังคมวัฒนธรรม พบว่า สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มีความหลากหลายสูง โดยมีผู้คนจากหลากหลายเชื้อชาติและวัฒนธรรม สิ่งนี้สามารถสร้างความท้าทายให้กับสตาร์ทอัพด้านการศึกษา ที่ต้องตอบสนองรูปแบบการเรียนรู้และความอ่อนไหวทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน การใช้เทคโนโลยีในการศึกษากำลังเป็นที่นิยมมากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีความถนัดด้านเทคโนโลยีมากขึ้น สำหรับในจีน ระบบการศึกษาให้ความสำคัญกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นอย่างมาก และผู้ปกครองก็เต็มใจที่จะลงทุนอย่างมากเพื่อการศึกษาของบุตรหลาน ลักษณะทางวัฒนธรรมนี้ได้สร้างตลาดที่สำคัญสำหรับสตาร์ทอัพด้านการศึกษา ที่ให้บริการด้านการศึกษาเสริม เช่น การสอนพิเศษและการเตรียมตัวสอบ คนรุ่นใหม่ยังเข้าใจเทคโนโลยีมากขึ้นและสะดวกสบายในการใช้อุปกรณ์ดิจิทัล ซึ่งสร้างโอกาสให้สตาร์ทอัพด้านการศึกษา พัฒนาเครื่องมือการเรียนรู้ที่เป็นนวัตกรรมและโต้ตอบได้ อย่างไรก็ตาม มีความกังวลว่าการใช้เทคโนโลยีมากเกินไปในการศึกษาอาจนำไปสู่การเสพติด ความโดดเดี่ยว และ

ปัญหาสังคมอื่น ๆ ส่วนในอินเดีย การศึกษาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในสังคม และพ่อแม่ก็เต็มใจที่จะลงทุนเพื่อการศึกษาของลูก อย่างไรก็ตาม การศึกษายังคงมีช่องว่างระหว่างเพศอย่างมีนัยสำคัญ อินเดียมีประชากรหลากหลายและมีหลายภาษา ซึ่งเป็นความท้าทายสำหรับสตาร์ทอัพด้านการศึกษาในการพัฒนาเนื้อหาที่เข้าถึงได้สำหรับประชากรทุกกลุ่ม

ด้านเทคโนโลยี พบว่า สหรัฐอเมริกา เป็นหนึ่งในประเทศที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมากที่สุดในโลก ซึ่งสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาและการเติบโตของสตาร์ทอัพด้านการศึกษา การนำอุปกรณ์พกพาและอินเทอร์เน็ตมาใช้อย่างแพร่หลายในสหรัฐฯ เป็นโอกาสสำหรับสตาร์ทอัพด้านการศึกษาในการนำเสนอผลิตภัณฑ์และบริการของตนไปยังกลุ่มเป้าหมายที่ใหญ่และมีความหลากหลาย ส่วนของจีน เป็นผู้นำด้านนวัตกรรมเทคโนโลยี และจีนได้ลงทุนอย่างมากในด้านปัญญาประดิษฐ์ (AI) และเทคโนโลยีเกิดใหม่อื่น ๆ การพัฒนาเทคโนโลยี 5G และอินเทอร์เน็ตในทุกสิ่ง (IoT) ได้เปิดโอกาสใหม่ ๆ ให้กับสตาร์ทอัพด้านการศึกษาเพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่สมจริงและเป็นส่วนตัว อย่างไรก็ตาม มีความกังวลเกี่ยวกับคุณภาพและความน่าเชื่อถือของผลิตภัณฑ์ EdTech เนื่องจากสตาร์ทอัพจำนวนมากยังขาดความเชี่ยวชาญและทรัพยากรที่จำเป็นในการพัฒนาซอฟต์แวร์และฮาร์ดแวร์คุณภาพสูง นอกจากนี้ยังมีข้อกังวลเกี่ยวกับความเป็นส่วนตัวของข้อมูลและความปลอดภัยในโลกไซเบอร์ เนื่องจากสตาร์ทอัพด้านการศึกษาจำนวนมากรวบรวมข้อมูลจำนวนมากเกี่ยวกับนักเรียนและรูปแบบการเรียนรู้ของพวกเขา ส่วนในอินเดีย มีฐานผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่ใหญ่และเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยมีผู้ใช้สมาร์ทโฟนเพิ่มขึ้นและมีความรู้ด้านดิจิทัลประเทศนี้มีอุตสาหกรรมไอทีที่แข็งแกร่งและกลุ่มนักพัฒนาซอฟต์แวร์ที่มีทักษะ ซึ่งเป็นโอกาสสำหรับสตาร์ทอัพด้านการศึกษาในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเหล่านี้ อย่างไรก็ตาม ยังมีความท้าทายที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพของการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตในพื้นที่ชนบท ซึ่งเป็นความท้าทายสำหรับสตาร์ทอัพด้านการศึกษาในการเข้าถึงพื้นที่เหล่านี้

ระดับอุตสาหกรรม มิติด้านผู้ประกอบการ พบว่า ในสหรัฐอเมริกา จะมีการดำเนินการสำหรับสตาร์ทอัพด้านการศึกษา อยู่ในพื้นที่ซานฟรานซิสโก นิวยอร์ก และบอสตัน และแต่ละภูมิภาคเหล่านี้ได้พัฒนาความคิดริเริ่มคลัสเตอร์เฉพาะของตนเองเพื่อสนับสนุนนวัตกรรมและการสื่อสารในภาคส่วนนี้ ในซานฟรานซิสโก ซึ่งเป็นที่ตั้งของ Silicon Valley มีสตาร์ทอัพด้านการศึกษาที่โดดเด่นจำนวนหนึ่งเกิดขึ้นในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา รวมถึง Coursera, Udemy และ Edmodo บริษัทเหล่านี้ได้ใช้ประโยชน์จากกลุ่มแรงงานด้านเทคโนโลยีที่มีความสามารถสูง และเข้าถึงแหล่งทุนเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์และบริการที่เป็นนวัตกรรมใหม่ โดยยังเป็นที่ตั้งของโครงการคลัสเตอร์หลายโครงการที่ออกแบบมาเพื่อรองรับการเติบโตของสตาร์ทอัพด้านการศึกษาในภูมิภาค รวมถึงศูนย์บ่มเพาะและเร่งความเร็ว เช่น Imagine K12 และ EdSurge รวมถึงงานกิจกรรมและการประชุม เช่น ASU+GSV Summit นิวยอร์กเป็นอีกศูนย์กลางสำคัญสำหรับสตาร์ทอัพด้านการศึกษาในสหรัฐอเมริกา โดยมีบริษัทต่าง ๆ เช่น Knewton, 2U และ Codecademy เป็นผู้เล่นที่โดดเด่นที่สุดในตลาด เมืองนี้มีจุดแข็งจากการมีมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงหลายแห่งในพื้นที่ ตลอดจนอุตสาหกรรมสื่อและโฆษณาที่เฟื่องฟู ซึ่งช่วยให้สตาร์ทอัพด้านการศึกษาพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ความคิดริเริ่มของคลัสเตอร์ในนิวยอร์ก รวมถึงการประชุม NY EdTech Week เช่นเดียวกับ ศูนย์บ่มเพาะและเร่งความเร็ว เช่น Socratic Labs และ StartEd บอสตันเป็นอีกศูนย์กลางที่สำคัญสำหรับสตาร์ทอัพด้านการศึกษา โดยมีบริษัทต่าง ๆ เช่น edX, Panorama Education และ Ellevation Education เป็นผู้นำในตลาด เมืองนี้มีประวัติศาสตร์อันยาวนานในด้านนวัตกรรมและการเป็นผู้ประกอบการ และเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยชั้นนำหลายแห่ง รวมถึง Harvard และ MIT ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการผลักดันการเติบโตของภาค EdTech การริเริ่มของคลัสเตอร์ในบอสตัน ได้แก่ LearnLaunch Accelerator และการประชุม LearnLaunch ประจำปี ตลอดจนองค์กรต่าง ๆ เช่น Massachusetts Technology Leadership Council ซึ่งสนับสนุนนวัตกรรมในหลากหลายอุตสาหกรรม

สำหรับในประเทศจีน ปักกิ่งและเซี่ยงไฮ้เป็นสองเมืองใหญ่ที่กลายเป็นศูนย์กลางสำหรับสตาร์ทอัพด้านการศึกษา ปักกิ่งมี Zhongguancun Science Park หรือที่รู้จักกันในชื่อ Silicon Valley ของจีน เป็นตัวอย่างที่โดดเด่นของการริเริ่มคลัสเตอร์ที่ส่งเสริมการพัฒนาศตาร์ทอัพด้านการศึกษา อุทยานแห่งนี้เป็นที่ตั้งขององค์กรไฮเทคกว่า 2,000 แห่ง รวมถึงบริษัทสตาร์ทอัพด้านการศึกษาจำนวนมากและได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลจีน นอกเหนือจากการสนับสนุนด้านโครงสร้างพื้นฐานและเงินทุนแล้ว ยังมีทรัพยากรและบริการที่หลากหลายแก่ผู้ประกอบการ เช่น โครงการให้คำปรึกษา บริการบ่มเพาะ และโอกาสในการสร้างเครือข่าย บริษัทสตาร์ทอัพด้านการศึกษาหลายแห่งในปักกิ่งได้รับประโยชน์จากระบบนิเวศและทรัพยากรที่สนับสนุนโดย Zhongguancun Science Park นอกจากนี้ ยังมีเซี่ยงไฮ้ ซึ่งกลายเป็นศูนย์กลางสำหรับสตาร์ทอัพด้านการศึกษาอีกแห่ง โดยมีบริษัทหลายแห่งตั้งอยู่ใน Zhangjiang Hi-Tech Park อุทยานแห่งนี้เป็นที่ตั้งขององค์กรไฮเทคกว่า 3,000 แห่ง รวมถึงสตาร์ทอัพด้านการศึกษาจำนวนมาก มีทรัพยากรและการสนับสนุนมากมายสำหรับผู้ประกอบการ รวมถึงเงินทุน บริการบ่มเพาะ และโปรแกรมการให้คำปรึกษา ทั้งยังจัดกิจกรรมและโอกาสในการสร้างเครือข่ายที่หลากหลายเพื่อช่วยให้ผู้ประกอบการติดต่อกับนักลงทุนและพันธมิตรที่มีศักยภาพ

ส่วนในประเทศอินเดีย บังกาลอร์หรือที่รู้จักกันในชื่อ Silicon Valley ของอินเดีย เป็นศูนย์กลางของเทคโนโลยีและธุรกิจสตาร์ทอัพในอินเดียมาหลายปี เป็นที่ตั้งของสตาร์ทอัพด้าน EdTech หลายแห่ง เช่น Byju's, Vedantu, Simplilearn และ Unacademy Byju's บริษัท EdTech ที่มีมูลค่ามากที่สุดในอินเดีย มีสำนักงานใหญ่อยู่ในบังกาลอร์ นิวเดลีซึ่งเป็นเมืองหลวงของอินเดียยังเป็นศูนย์กลางการเติบโตของสตาร์ทอัพด้านการศึกษา ได้แก่ Testbook, UpGrad และ Toppr รัฐบาลอินเดียได้ริเริ่มหลายอย่างเพื่อส่งเสริมระบบนิเวศสตาร์ทอัพด้านการศึกษาในประเทศ ในปี ค.ศ. 2018 รัฐบาลอินเดียได้เปิดตัวโครงการ 'Study in India' เพื่อดึงดูดนักศึกษาต่างชาติให้มามหาวิทยาลัยในอินเดีย ซึ่งนำไปสู่ความต้องการแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ที่เพิ่มขึ้นอย่างมาก รัฐบาลยังได้ริเริ่มหลายโครงการเพื่อส่งเสริมความรู้ด้านดิจิทัล เช่น แคมเปญ Digital India ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อจัดหาโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลให้กับพลเมืองทุกคนในประเทศ ในแง่ของการริเริ่มคลัสเตอร์ มีตัวเร่งความเร็วและศูนย์บ่มเพาะสตาร์ทอัพด้านการศึกษาหลายแห่งในบังกาลอร์และนิวเดลี Indian School of Business (ISB) มีโปรแกรมบ่มเพาะที่ให้คำปรึกษา โอกาสในการสร้างเครือข่าย และการสนับสนุนด้านเงินทุนสำหรับสตาร์ทอัพด้านการศึกษา รัฐบาลอินเดียได้เปิดตัว Atal Innovation Mission (AIM) เพื่อส่งเสริมนวัตกรรมและผู้ประกอบการในประเทศ

มิติด้านภาคธุรกิจ พบว่า ในสหรัฐอเมริกา ภาคธุรกิจมีส่วนร่วมในระบบนิเวศสตาร์ทอัพด้านการศึกษาโดยบริษัทต่าง ๆ เช่น Google, Microsoft และ Amazon ลงทุนในและเข้าซื้อกิจการสตาร์ทอัพด้านการศึกษา บริษัทเหล่านี้ช่วยให้สตาร์ทอัพสามารถเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ เช่น โครงสร้างพื้นฐานคลาวด์คอมพิวเตอร์ การตลาดและช่องทางการจัดจำหน่าย และความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ เช่น ปัญญาประดิษฐ์และการเรียนรู้ของเครื่องกล ในประเทศจีน ภาคธุรกิจก็มีส่วนร่วมในระบบนิเวศของสตาร์ทอัพด้านการศึกษา บริษัทต่าง ๆ เช่น Tencent, Alibaba และ Baidu ได้ลงทุนและเข้าซื้อกิจการสตาร์ทอัพด้านการศึกษา ซึ่งช่วยให้สตาร์ทอัพสามารถเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ เช่น การสนับสนุนทางการเงินและทางเทคนิค รวมถึงการเข้าถึงฐานผู้ใช้ขนาดใหญ่ผ่านแพลตฟอร์มของตน ในอินเดีย ภาคธุรกิจก็มีส่วนร่วมในระบบนิเวศของสตาร์ทอัพด้านการศึกษา บริษัทต่าง ๆ เช่น Tata, Reliance และ Infosys ได้ลงทุนและเข้าซื้อกิจการสตาร์ทอัพด้านการศึกษา ทำให้สตาร์ทอัพสามารถเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ เช่น เงินทุน การสนับสนุนทางเทคนิค และความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ เช่น การวิเคราะห์ข้อมูลและการประมวลผลแบบคลาวด์ ในด้านการสื่อสารนวัตกรรม ภาคองค์กรในทั้งสามประเทศได้ส่งเสริมความร่วมมือและการเป็นหุ้นส่วนกับสตาร์ทอัพด้านการศึกษา

ประเด็นด้านองค์กร พบว่า สตาร์ทอัพการศึกษาจากสหรัฐอเมริกา ได้แก่ Coursera, Duolingo และ Udemy มีลักษณะเฉพาะ แต่มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน ซึ่งก็คือ การสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ออนไลน์ให้กับบุคคลทั่วโลก โดย Coursera เป็นแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ นำเสนอหลักสูตร ความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง และปริญญาบัตรในสาขาการศึกษาต่าง ๆ รวมถึงวิทยาการคอมพิวเตอร์ ธุรกิจ สังคมศาสตร์ และอื่น ๆ Coursera เป็นพันธมิตรกับมหาวิทยาลัยและองค์กรชั้นนำกว่า 200 แห่งทั่วโลก เพื่อให้ผู้เรียนเข้าถึงการศึกษาคุณภาพสูงได้จากทุกที่ ทุกเวลา รูปแบบรายได้ของ Coursera ขึ้นอยู่กับค่าธรรมเนียมหลักสูตรและค่าธรรมเนียมการสมัครสมาชิก Duolingo เป็นแพลตฟอร์มการเรียนรู้ภาษาที่ก่อตั้งโดยศาสตราจารย์ด้านวิทยาการคอมพิวเตอร์จากมหาวิทยาลัยคาร์เนกีเมลลอน Duolingo มีหลักสูตรภาษามากกว่า 40 ภาษา รวมถึงภาษาอังกฤษ สเปน ฝรั่งเศส เยอรมัน และญี่ปุ่น Duolingo นำเสนอประสบการณ์การเรียนรู้แบบเกม ทำให้การเรียนรู้ภาษามีส่วนร่วมและสนุกสนาน รูปแบบรายได้ของ Duolingo ขึ้นอยู่กับค่าธรรมเนียมหลักสูตร โฆษณา และค่าธรรมเนียมการรับรองภาษา Udemy เป็นแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ที่ก่อตั้งเพื่อเปิดสอนหลักสูตรในหลากหลายสาขาวิชา รวมถึงธุรกิจ ไอที การออกแบบ และอื่น ๆ Udemy อนุญาตให้ผู้สอนสร้างและเผยแพร่หลักสูตรบนแพลตฟอร์ม ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงหัวข้อที่หลากหลาย รูปแบบรายได้ของ Udemy ขึ้นอยู่กับค่าธรรมเนียมหลักสูตรและค่าธรรมเนียมการสมัครสมาชิก

อภิปรายผล

ระดับบริบทประเทศ ด้านการเมือง ในสหรัฐอเมริกา สภาพแวดล้อมทางการเมืองค่อนข้างคงที่ โดยมีทัศนคติที่ดีต่อผู้ประกอบการและนวัตกรรม สิ่งนี้ส่งเสริมการลงทุนในภาค EdTech และส่งเสริมการเติบโตของระบบนิเวศ ในประเทศจีน รัฐบาลมีบทบาทสำคัญในการกำหนดระบบนิเวศ EdTech ผ่านกฎระเบียบและนโยบาย อย่างไรก็ตาม สิ่งนี้อาจนำไปสู่ความท้าทายสำหรับบริษัทต่างชาติที่ต้องการเข้าสู่ตลาด ในอินเดีย มีอุปสรรคของระบบราชการในการเริ่มต้นธุรกิจ แต่รัฐบาลได้ดำเนินการเพื่อส่งเสริมผู้ประกอบการและนวัตกรรมผ่านความคิดริเริ่ม เช่น Startup India ด้านเศรษฐกิจ สหรัฐอเมริกามีเศรษฐกิจที่แข็งแกร่งและมีความหลากหลาย ซึ่งสร้างโอกาสสำหรับสตาร์ทอัพด้านการศึกษา ในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและทรัพยากรต่าง ๆ เศรษฐกิจของจีนเติบโตอย่างรวดเร็ว สร้างตลาดขนาดใหญ่ที่มีศักยภาพสำหรับบริษัท EdTech อย่างไรก็ตาม ความผันผวนทางเศรษฐกิจและความตึงเครียดทางภูมิรัฐศาสตร์ก็สามารถสร้างความไม่แน่นอนให้กับบริษัทต่างชาติได้ เช่นกัน ในอินเดีย เศรษฐกิจกำลังพัฒนา และมีตลาดขนาดใหญ่สำหรับผู้บริโภคที่เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี อย่างไรก็ตาม การเข้าถึงแหล่งเงินทุนและทรัพยากรอาจเป็นเรื่องท้าทายสำหรับสตาร์ทอัพ ด้านสังคม สหรัฐอเมริกามีวัฒนธรรมที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งสร้างความต้องการอย่างมากสำหรับผลิตภัณฑ์ EdTech ในประเทศจีนก็ให้ความสำคัญกับการศึกษา เช่นเดียวกัน และผู้ปกครองก็เต็มใจที่จะลงทุนอย่างมากเพื่อการศึกษาของบุตรหลาน ในอินเดีย คนรุ่นใหม่เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีและสนใจการเรียนรู้ออนไลน์ แต่ก็ยังมีความชอบทางวัฒนธรรมสำหรับรูปแบบการศึกษาแบบดั้งเดิม ด้านเทคโนโลยี สหรัฐอเมริกามีโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีที่ได้รับการพัฒนาอย่างมาก ซึ่งเป็นรากฐานที่แข็งแกร่งสำหรับสตาร์ทอัพด้านการศึกษา จีนกำลังพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว โดยมีตลาดขนาดใหญ่ของผู้บริโภคที่เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี อินเดียมีภาคส่วนเทคโนโลยีที่กำลังเติบโต แต่มีความท้าทายในแง่ของการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตและการเข้าถึงเทคโนโลยีในบางพื้นที่

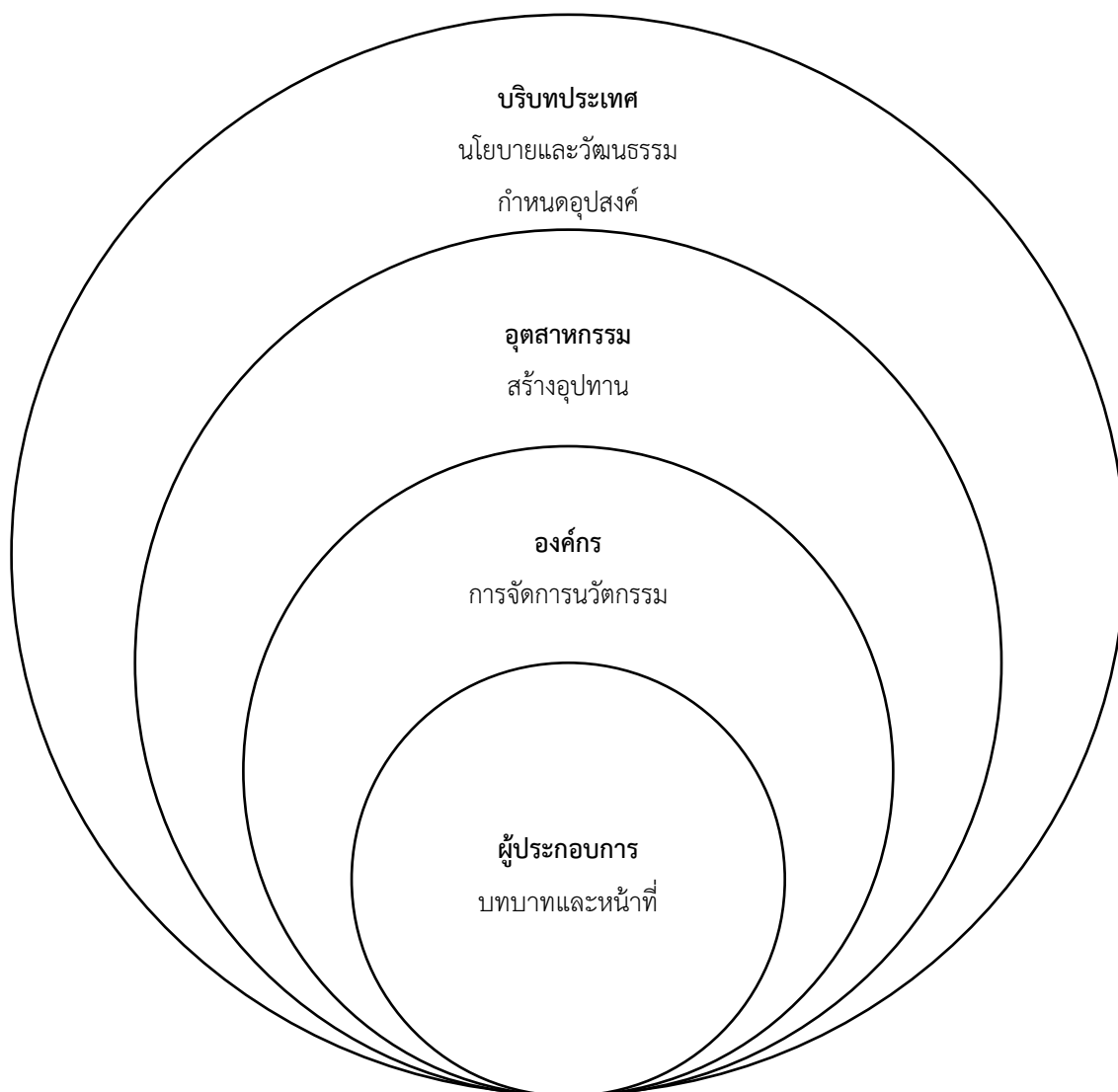
ระดับอุตสาหกรรม สอดคล้องกับงานวิจัยโดย Central Square Foundation, Navitas Ventures และ Omidyar Network ที่สรุปว่า ผู้ประกอบการสตาร์ทอัพในทั้งสามประเทศกำลังใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและกลยุทธ์การสื่อสารที่เป็นนวัตกรรมใหม่เพื่อเข้าถึงลูกค้า นักลงทุน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ ซึ่งรวมถึงการตลาดโซเชียลมีเดีย การตลาดผ่านอีเมล และการตลาดเนื้อหาส่วนบุคคล สตาร์ทอัพยังสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง

เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และบริการของตน ส่งเสริมความคิดเห็นและความร่วมมือ และสร้างความไว้วางใจและความโปร่งใส ผู้เล่นระดับองค์กรกำลังลงทุนในภาค EdTech มากขึ้น ทั้งผ่านการควบรวมกิจการและการลงทุนโดยตรง สิ่งนี้นำไปสู่การรวม EdTech เข้ากับระบบการศึกษาและการฝึกอบรมแบบดั้งเดิม และการพัฒนารูปแบบใหม่ของการเรียนรู้และการพัฒนาองค์กร ในแง่ของการสื่อสารนวัตกรรม ผู้เล่นระดับองค์กรกำลังให้สตาร์ทอัพเข้าถึงเครือข่าย ความเชี่ยวชาญ และทรัพยากรที่กว้างขวาง ซึ่งช่วยขับเคลื่อนนวัตกรรมและการเติบโต รัฐบาลในทั้งสามประเทศต่างตระหนักถึงศักยภาพของ EdTech ในการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาและการฝึกอบรม และสนับสนุนการเติบโตของระบบนิเวศของสตาร์ทอัพ ในสหรัฐอเมริกา รัฐบาลให้การสนับสนุนผ่านเงินช่วยเหลือ สิ่งจูงใจด้านภาษี และโครงการริเริ่มอื่น ๆ ในขณะที่ในประเทศจีน รัฐบาลให้การสนับสนุนด้านเงินทุน การสนับสนุนด้านกฎระเบียบ และสิ่งจูงใจอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมนวัตกรรม EdTech ในอินเดีย รัฐบาลกำลังส่งเสริมการนำ EdTech มาใช้ในระบบการศึกษาขนาดใหญ่ของประเทศ ผ่านโครงการริเริ่มต่าง ๆ เช่น Digital India และ Atmanirbhar Bharat มหาวิทยาลัยและภาคส่วนการศึกษายังมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนระบบนิเวศ EdTech โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการพัฒนาเนื้อหาทางการศึกษาที่เป็นนวัตกรรมใหม่และการจัดฝึกอบรมและการสนับสนุนสำหรับสตาร์ทอัพ มหาวิทยาลัยในทั้งสามประเทศกำลังร่วมมือกับสตาร์ทอัพเพื่อพัฒนาเนื้อหาและเครื่องมือทางการศึกษาใหม่ ๆ ในขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้เข้าถึงความเชี่ยวชาญด้านการวิจัยและทรัพยากรอื่น ๆ ประการสุดท้าย นักลงทุนมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการเติบโตของระบบนิเวศสตาร์ทอัพทางการศึกษา ช่วยให้สตาร์ทอัพสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุน เครือข่าย และความเชี่ยวชาญ นักลงทุนต่างมองหาสตาร์ทอัพที่มีกลยุทธ์การสื่อสารที่แข็งแกร่งและสามารถสร้างและมีส่วนร่วมกับผู้ชมของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Central Square Foundatio, 2022); (Navitas Ventures, 2018); (Omidyar Network, 2019)

ระดับองค์กร สตาร์ทอัพ EdTech ในสหรัฐอเมริกา เช่น Coursera, Duolingo และ Udemy ให้ความสำคัญกับการตลาดเนื้อหา (Content Marketing) เป็นกลยุทธ์หลักสำหรับการสื่อสารนวัตกรรม พวกเขาสร้างเนื้อหาประเภทต่าง ๆ เช่น บล็อกโพสต์ การอัปเดตโซเชียลมีเดีย และจดหมายข่าวทางอีเมลเพื่อมีส่วนร่วมกับผู้ชมเป้าหมายและสื่อสารคุณค่าที่นำเสนอได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะที่สตาร์ทอัพในประเทศจีน เช่น Yuanfudao, Zuoyebang และ VIPKID มักจะพึ่งพาการตลาดแบบอินฟลูเอนเซอร์ (Influencer Marketing) เป็นหลัก ผู้มีอิทธิพลมีบทบาทสำคัญในวัฒนธรรมจีนและมีอิทธิพลอย่างมากในการกำหนดพฤติกรรมผู้บริโภค ส่งผลให้สตาร์ทอัพเหล่านี้ใช้พลังของผู้นำความคิดเห็นคนสำคัญและผู้มีอิทธิพลทางโซเชียลมีเดียในการโปรโมตแบรนด์ ผลิตภัณฑ์และบริการของตน ในอินเดีย สตาร์ทอัพ เช่น BYJU's Unacademy และ Vedantu จะใช้แนวทางการตลาดแบบผสมผสาน (Hybrid Marketing) ที่ผสมผสานกลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งรวมถึงการตลาดเนื้อหา การตลาดบนโซเชียลมีเดีย การตลาดโดยใช้ผู้มีอิทธิพล และวิธีการโฆษณาแบบดั้งเดิม เป้าหมายคือการสร้างแผนการตลาดที่ครอบคลุมซึ่งเข้าถึงผู้คนได้มากที่สุดผ่านหลายช่องทาง

องค์ความรู้ใหม่

จากแผนภาพ สรุปองค์ความรู้การสื่อสารนวัตกรรมของระบบนิเวศสตาร์ทอัพทางการศึกษา มีข้อค้นพบดังนี้ ระดับบริบทประเทศ ได้แก่ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี จะเป็นตัวกำหนดอุปสงค์ (Demand) ด้านการศึกษาในประเทศนั้นๆ ระดับอุตสาหกรรม ได้แก่ ภาคผู้ประกอบการ ภาคธุรกิจ ภาครัฐ ภาคการศึกษา ภาคการเงินการลงทุน จะมีการสื่อสารและดำเนินการร่วมกันเพื่อสร้างอุปทาน (Supply) ในการตอบสนองอุปสงค์ที่เกิดขึ้นจากบริบทประเทศ ระดับองค์กรและระดับผู้ประกอบการ จะมีการสื่อสารตามบทบาทและหน้าที่เพื่อสร้างและจัดการนวัตกรรมให้ตอบสนองอุปสงค์และอุปทานร่วมกันกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง เช่น พนักงาน ลูกค้า นักลงทุน ผู้ร่วมก่อตั้ง เป็นต้น

ภาพที่ 1 สรุปองค์ความรู้การสื่อสารนวัตกรรมของระบบนิเวศสตาร์ทอัพด้านการศึกษา

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการสื่อสารนวัตกรรมของระบบนิเวศสตาร์ทอัพด้านการศึกษา พบว่า 1) ควรผลักดันให้เกิดการกำหนดเป้าหมายและวิสัยทัศน์ร่วมกัน เพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระบบนิเวศ เห็นภาพอนาคตตรงกัน ซึ่งจะนำไปสู่การสื่อสารและดำเนินการอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย ภาครัฐ ในฐานะผู้กำหนดนโยบาย กำกับดูแลด้านการศึกษาและพัฒนาคน ภาคผู้ประกอบการสตาร์ทอัพ ในฐานะผู้สร้างนวัตกรรมด้านการศึกษา ภาคเอกชนและภาคการศึกษา ในฐานะผู้ร่วมสร้างนวัตกรรมการศึกษา และภาคการเงิน ในฐานะผู้ลงทุน 2) ควรระบุความท้าทายและโอกาสในปัจจุบันและสร้างความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับอนาคต 3) ควรส่งเสริมการทำงานร่วมกัน การสื่อสารควรเป็นแบบสองทางและไม่จำกัดเพียงการแบ่งปันข้อมูล ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียควรได้รับการสนับสนุนให้ทำงานร่วมกันในโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อระบบนิเวศ ผู้ประกอบการสตาร์ทอัพด้านการศึกษา ควรมีส่วนร่วมกับมหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์และบริการที่ตอบสนองความต้องการของภาคการศึกษา หน่วยงานภาครัฐและองค์กรภาคธุรกิจเอกชนสามารถจัดหาเงินทุนและสนับสนุนสตาร์ทอัพ ในขณะที่ภาคการเงินสามารถลงทุนในสตาร์ทอัพที่มีแนวโน้มดี 4) ผู้มีส่วนได้เสียควรมีความโปร่งใสและซื่อสัตย์ในการสื่อสาร และควร

ทำงานเพื่อสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ควรมีการสร้างช่องทางการสื่อสารที่เปิดกว้าง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียควรได้รับการสนับสนุนในการแสดงความคิดเห็นและข้อกังวล สตาร์ทอัพควรได้รับการสนับสนุนให้แบ่งปันความสำเร็จและความล้มเหลวกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ เนื่องจากสิ่งนี้จะช่วยสร้างความไว้วางใจและสร้างวัฒนธรรมของการเปิดกว้างและการทำงานร่วมกัน 5) ภาคผู้ประกอบการสตาร์ทอัพด้านการศึกษา ควรมีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายลูกค้าให้ชัดเจน เพื่อที่จะสามารถเลือกใช้แนวทางการสื่อสารนวัตกรรมได้อย่างเหมาะสม เช่น การสื่อสารด้วยการตลาดเนื้อหา (Content Marketing) สำหรับกลุ่มองค์กรธุรกิจหรือสถาบันการศึกษา เพื่อสร้างภาพลักษณ์ในการเป็นผู้นำ การสื่อสารด้วยการตลาดผ่านผู้มีชื่อเสียง (Influencer Marketing) สำหรับกลุ่มนักเรียนและผู้ปกครอง เพื่อสร้างการรับรู้ หรือการสื่อสารด้วยการตลาดแบบผสมผสาน (Hybrid Marketing) ทั้งสื่อดั้งเดิมและสื่อใหม่ เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มคนจำนวนมาก เป็นต้น และ 6) ควรสื่อสารความสำเร็จต่อสาธารณะ การจัดแสดงโครงการที่ประสบความสำเร็จ การจัดงานเฉลิมฉลองและเทศกาลสาธารณะ การดำเนินเรื่องข่าวเด่น หรือการจัดงานเปิดตัวอย่างเป็นทางการ ทั้งหมดนี้ช่วยสร้างความตระหนักรู้และความสนใจให้กับงานเสริมสร้างระบบนิเวศ กระตุ้นผู้เข้าร่วมที่มีอยู่ และกระตุ้นให้ผู้อื่นเข้าร่วม การฉลองความสำเร็จต่อสาธารณะสามารถช่วยสร้างการรับรู้เชิงบวกเกี่ยวกับระบบนิเวศ ซึ่งสามารถดึงดูดผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและทรัพยากรได้มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- Anand, B. (2016). *The Content Trap: A Strategist's Guide to Digital Change*. New York: Random House.
- Blasini, B., et al. (2013). *The role of communicators in innovation clusters*. Berlin-Heidelberg: Springer.
- Central Square Foundatio. (2022). *EdTech for India: Leveraging Technology to bridge learninggaps*. Retrieved September 19, 2022, from <https://www.centralsquarefoundation.org/reports/edtech-for-india-leveraging-technology-to-bridge-learning-gaps>
- EdTechX. (2016). *EdTech Industry Report 2016*. Retrieved September 12, 2022, from <https://impactx2050.com/x-report-library>
- Goryachev, A. (2018). *Three Reasons Why Innovation is All About Communication*. Retrieved September 1, 2022, from <https://www.forbes.com/sites/Forbescommunicationscouncil/2018/02/05/three-reasons-why-innovation-is-all-about-communication/?sh=704069e36e5c>
- HoloniQ. (2020). *Global EdTech 1000*. Retrieved September 1, 2022, from www.holoniq.com/global-edtech-1000
- Huck, S. & Zerfass, A. (2007). *Innovation, Communication, and Leadership: New Developments in Strategic Communication*. *International Journal of Strategic Communication*, 1(2), 107-122.
- Navitas Ventures. (2018). *Global EdTech Ecosystems 1.0: Connecting the World of Education Technology*. Retrieved September 1, 2022, from <https://insights.navitas.com/navitas-ventures-releases-global-edtech-ecosystems-1-0/>
- Omidyar Network. (2019). *Scaling, Access, & Impact: Realizing the Power of EdTech*, March 2019. Retrieved September 1, 2022, from <https://omidyar.com/scaling-access-impact-realizing-the-power-of-edtech-2/>

- Pfeffermann, N. (2011). Innovation Communication as a Cross-Functional Dynamic Capability: Strategies for Organizations and Networks, Strategies and Communications for Innovations. An Integrative Management View for Companies and Networks. Heidelberg: Springer.
- Schwab, K. (2016). The Fourth Industrial Revolution. Geneva: World Economic Forum.
- Zerfass, A. (2005). Innovation Readiness A Framework for Enhancing Corporations and Religions by Innovation Communication. Innovation Journalism, 2(8), 3-25.

การสร้างระบบสนับสนุนทางสังคมเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ
ที่อาศัยอยู่ตำบลบางเตย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม*

ESTABLISHING A SOCIAL SUPPORT SYSTEM TO ENHANCE THE QUALITY OF LIFE
FOR THE ELDERLY RESIDENTS IN BANG TAE, SAM PHRAN DISTRICT, NAKHON
PATHOM PROVINCE

กัญญาณัฐ ไพคำ

Kanyanat Faikam

นักวิชาการอิสระ ประเทศไทย

Independent Scholar, Thailand

Corresponding author E-mail: tanitnan.tham@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) การศึกษาระดับการสร้างระบบสนับสนุนทางสังคม 2) การเปรียบเทียบระดับการสร้างระบบสนับสนุนทางสังคม และ 3) การนำเสนอรูปแบบการสร้างระบบสนับสนุนทางสังคมเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่อาศัยในตำบลบางเตย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม การวิจัยผลานวิธีข้อมูลจาก 285 ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปในท้องที่ดังกล่าว และข้อมูลจาก ผู้นำชุมชน 14 ท่าน ซึ่งประกอบไปด้วย ผู้ใหญ่บ้าน 7 ท่าน และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน 7 ท่าน เครื่องมือวิจัยที่ใช้รวมถึงแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้เทคนิคเชิงสถิติแบบวิเคราะห์เนื้อหา เช่น ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ระบบสนับสนุนทางสังคมเพื่อผู้สูงอายุมีความคิดเห็นปานกลาง ($\bar{X} = 2.72$, $SD = .794$), โดยด้านสังคม ($\bar{X} = 2.86$, $SD = .743$) ด้านจิตวิญญาณ ($\bar{X} = 2.81$, $SD = .792$) และสภาพแวดล้อม ($\bar{X} = 2.76$, $SD = .814$) ตามลำดับ 2) ศึกษาการสร้างระบบสนับสนุนทางสังคมพบว่า ความแตกต่างทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.05$) ไม่ขึ้นต่อระดับการศึกษา แต่อายุและอาชีพมีผลต่อความเข้าใจทั่วไป ตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไปมักมีรายได้และทรัพยากรมากขึ้น การสนับสนุนควรปรับตัวต่อความต้องการและความสนใจของผู้สูงอายุมากขึ้นในกิจกรรมสังคม และ 3) รูปแบบการสร้างระบบสนับสนุนทางสังคมมีรูปแบบหลายขั้นตอน และทำให้โครงการเป็นที่ประสบความสำเร็จผ่านการยืดหยุ่นและต่อเนื่อง มี 5 ขั้นตอนที่สำคัญสร้างระบบสนับสนุนทางสังคมด้วยรูปแบบ 1) นำเสนอโครงการและวัตถุประสงค์ 2) รับรองจากชุมชนและผู้สูงอายุ 3) แสดงผลลัพธ์และวัดความสำเร็จ 4) จัดการทรัพยากร และ 5) ยืดหยุ่นและต่อเนื่อง เพื่อความประสบความสำเร็จ

คำสำคัญ: การสร้างระบบ, สนับสนุนทางสังคม, เพิ่มคุณภาพชีวิต, ผู้สูงอายุ

Abstract

This research aims to 1) study the level of social support system development, 2) compare the levels of social support system development, and 3) propose a model for social support system development to enhance the quality of life for elderly residents in Bang Toei Subdistrict, Sam Phran District, Nakhon Pathom Province. The research combines data from 285 elderly

* Received 15 December 2023; Revised 28 December 2023; Accepted 29 December 2023

individuals aged 60 and above in the specified area, as well as data from 14 community leaders, including 7 village elders and 7 volunteer health workers. Research tools used include interviews and questionnaires, and data analysis involves statistical techniques such as frequency, percentage, mean, and standard deviation. The research findings include: 1) The social support system for the elderly is perceived to be moderate overall ($\bar{x} = 2.72$, $SD = .794$), with scores for social aspects ($\bar{x} = 2.86$, $SD = .743$), mental well-being ($\bar{x} = 2.81$, $SD = .792$), and environment ($\bar{x} = 2.76$, $SD = .814$) in that order. 2) In studying the level of social support system development, statistically significant differences ($p\text{-value} < 0.05$) were found, indicating that the level of education did not affect the development level. However, age and occupation influenced general understanding. Those with higher education, typically at the bachelor's degree level or above, tended to have higher income and more resources. Support should be tailored to the needs and interests of the elderly, who often show interest in social activities. 3) The model for social support system development consists of multiple steps, making the project successful through flexibility and continuity. The five crucial steps for developing a social support system are: 1) presenting the project and objectives, 2) obtaining community and elderly approval, 3) presenting results and measuring success, 4) managing resources, and 5) being flexible and continuous for successful outcomes.

Keywords: Creating a System, Social Support, Increase Quality of Life, Elderly People

บทนำ

ตามรายงานประจำปี 2564 ของ กรมสวัสดิการสังคม ประชากรทั้งหมดของประเทศไทยประมาณ 70 ล้านคน โดยผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปประมาณ 11 ล้านคน หรือร้อยละ 15.7% ของประชากรทั้งหมด บางส่วนของกลุ่มนี้ต้องทำงานหรือเข้าร่วมกิจกรรมทางอาชีพเพื่อสนับสนุนกิจกรรมประจำวัน แต่สภาพสุขภาพมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงเนื่องจากการสูงอายุ ทำให้เสี่ยงต่อโรคเรื้อรัง เช่น โรคหลอดเลือด โรคเบาหวาน และโรคสมองเสื่อม ภาครัฐมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยเน้นการดูแลสุขภาพ บริการสวัสดิการสังคม และส่งเสริมกิจกรรมทางวัฒนธรรมและกีฬา ในบริเวณตำบลบางเตย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม มีการพัฒนาระบบสนับสนุนทางสังคม เพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งมีความสำคัญอย่างมากในปัจจุบัน เนื่องจากมีเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุที่ต้องการการดูแลและการสนับสนุนเฉพาะเจาะจง (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2562) การฝึกอบรมบุคลากรเพื่อให้บริการที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุมีความสำคัญ เพื่อแก้ไขปัญหาขาดแคลนทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุ เช่น บริการทางการแพทย์ บริการด้านสังคม และกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตำบลบางเตย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 979 คน แบ่งเป็น 7 หมู่บ้าน ทั้งเพศชายและเพศหญิง การสนับสนุนที่เหมาะสมจะช่วยให้ผู้สูงอายุที่มีทักษะการอ่านและการสื่อสารเข้าใจสามารถเข้าถึงบริการและกิจกรรมต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถสร้างโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมที่ทำให้พวกเขารู้สึกมีความสำคัญและไม่ถูกทอดทิ้ง การแนะนำแผนการที่มีการร่วมมือกันจะช่วยให้ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการสร้างสังคมที่ดีและน่าอยู่สำหรับผู้สูงอายุในท้องถิ่น (กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, 2565)

การสร้างระบบสนับสนุนทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่อาศัยในตำบลบางเตย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐมเป็นเรื่องสำคัญเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตของพวกเขา ที่มีสภาพการดำเนินชีวิตที่มีความท้าทายและข้อจำกัด ปัญหาที่เกิดขึ้นมีหลายปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในท้องถิ่นนี้ การสร้างระบบสนับสนุนทางสังคมจึงเป็นการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและเพื่อเสริมสร้างการดูแลที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุในพื้นที่นี้ เนื่องจาก

มีผลต่อคุณภาพชีวิตของพวกเขาอย่างมีนัยสำคัญ (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2561) การสร้างระบบสนับสนุนทางสังคมมีประโยชน์ไม่เพียงแต่การดูแลและส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ แต่ยังส่งเสริมการมีสังคมและกิจกรรมที่เพื่อนร่วมวัยสามารถเข้าร่วมได้ เพื่อเสริมความสุขและคุณภาพชีวิตของพวกเขาในทุกด้าน นอกจากนี้ ระบบนี้ยังเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการให้บริการด้านการดูแลสุขภาพและการรักษาพยาบาลในระดับพื้นที่ เพื่อบรรเทาภาระของครอบครัวและผู้ดูแล การสร้างระบบสนับสนุนทางสังคมจำเป็นต้องพิจารณาความต้องการและพฤติกรรมของกลุ่มผู้สูงอายุในพื้นที่เพื่อให้บริการที่มีประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์อย่างมากที่สุดสำหรับชุมชนท้องถิ่น (นภเรณู สัจจรัตน์ธีระฐิติ และพจนา พิชิตปัจจา, 2560)

ดังนั้นการสร้างระบบสนับสนุนทางสังคมเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่อาศัยในตำบลบางเตย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาสวัสดิการและคุณภาพชีวิตของกลุ่มนี้ในพื้นที่ การศึกษานี้เน้นการวิเคราะห์และสำรวจระดับการสร้างระบบสนับสนุนทางสังคมในตำบลบางเตย เพื่อเข้าใจข้อดีและข้อจำกัด รวมถึงการประเมินความต้องการและความพึงพอใจของผู้สูงอายุในพื้นที่ การเปรียบเทียบระดับการสร้างระบบสนับสนุนทางสังคมในตำบล เน้นการวิเคราะห์ความแตกต่างและความเหมือนของระบบ และการนำเสนอแผนที่แบบวางระบบสนับสนุนทางสังคมที่เหมาะสมสำหรับตำบลบางเตย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ผลลัพธ์จากการศึกษานี้จะเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาระบบที่เหมาะสมในพื้นที่นี้และในพื้นที่อื่น ๆ ที่มีความต้องการเดียวกันในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการสร้างระบบสนับสนุนทางสังคมเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตำบลบางเตย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับการสร้างระบบสนับสนุนทางสังคมเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตำบลบางเตย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการสร้างระบบสนับสนุนทางสังคมเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตำบลบางเตย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ทำโดยผสมผสานกลุ่มวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้เครื่องมือสำหรับการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีประชากรเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากร ได้แก่ ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตำบลบางเตย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่อ่านหนังสือออก และสื่อสารเข้าใจ ทั้งเพศชายและเพศหญิง จำนวน 979 คน (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2562) การสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามทาโรยามาเน่ (Taro Yamane) ได้ 285 คน หลังจากนั้น ใช้เทคนิคเจาะจง (Purposive Sampling) ตามหมู่บ้าน 7 หมู่บ้าน: คลอง สามบาท คลอง คลอง หลวง บางเตย คลองโพธิ์ บางเตย และคลองผีเสื้อ ประมาณ 40 คน/หมู่บ้าน ศึกษาใช้เวลา 9 เดือน (ก.พ. - ต.ค. 2565)

เครื่องมือการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับการสร้างระบบสนับสนุนทางสังคม ประกอบไปด้วย 2.1) ด้านสังคม 2.2) ด้านจิตวิญญาณ 2.3) ด้านสุขภาพ 2.4) ด้านสภาพแวดล้อม และ 2.5) ด้านการเศรษฐกิจ และ ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ จากนั้นทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ (IOC)

จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน และทดสอบแบบสอบถาม (Try Out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.839 แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างได้ในตำบลบางเตย

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาจากกลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่จำนวน 285 ชุด ซึ่งเป็นผู้สูงอายุที่มีสิทธิ์เลือกตั้งในตำบลบางเตย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ทั้งเพศชายและเพศหญิง โดยใช้วิธีการกระจายตามสัดส่วนที่ได้รับการตรวจสอบความสมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสอบถามเพื่อสร้างระบบสนับสนุนทางสังคม เพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลนี้ใช้โปรแกรมสถิติที่เน้นค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมถึงการทดสอบสมมติฐานด้วย t-test และ F-test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ถูกนำเสนอเพื่อให้ข้อมูลที่เป็นระบบและน่าเชื่อถือ ช่วยในการปรับปรุงและพัฒนาาระบบสนับสนุนทางสังคมให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพสูงสุดสำหรับผู้สูงอายุที่กล่าวถึง (สมโภชน์ อเนกสุข, 2563)

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้นำชุมชนในตำบลบางเตย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จำนวน 14 ท่าน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน 7 ท่าน และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน 7 ท่าน

เครื่องมือการวิจัย ผู้วิจัยได้นำเสนอแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างตามวัตถุประสงค์ โดยแบ่งเป็น 5 ข้อ ดังนี้ 1) การเสนอโครงการและวัตถุประสงค์ 2) การรับรองจากชุมชนและการเข้าร่วมของผู้สูงอายุ 3) การแสดงผลลัพธ์และวัดความสำเร็จ 4) การจัดการทรัพยากร และ 5) ความยืดหยุ่นและการสร้างความต่อเนื่องและอัพเดทโครงการ การตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหาได้ผ่านการปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน และได้รับค่าความเชื่อมั่น IOC 0.891 ซึ่งจะใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 14 คน โดยการสัมภาษณ์ตัวต่อตัว ซึ่งถูกบันทึกข้อมูลทั้งด้วยการจดบันทึกและการบันทึกเสียง เพื่อให้ครบถ้วนตามคำถามที่ได้กำหนดไว้และตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผลการสัมภาษณ์ถูกนำมาเรียบเรียงเป็นรายงานวิจัยโดยเน้นที่ความสำคัญของข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูล และวิเคราะห์องค์ประกอบทางสังคมที่มีผลต่อสภาพความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุในท้องที่ดังกล่าว

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยใช้เทคนิค (Descriptive Content Analysis) เพื่อสรุปสาระสำคัญจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และนำเนื้อหาจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญไปปรับปรุงองค์ความรู้จากการวิจัย

ผลการวิจัย

1. การสร้างระบบสนับสนุนทางสังคมเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่อาศัยในตำบลบางเตย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม มีความคิดเห็นระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.72$, $SD = .871$) โดยแบ่งเป็นด้านต่าง ๆ คือ ด้านสังคม ($\bar{X} = 2.86$, $SD = .743$) ด้านจิตวิญญาณ ($\bar{X} = 2.81$, $SD = .792$) และ ด้านสภาพแวดล้อม ($\bar{X} = 2.76$, $SD = .814$) ต่าง ๆ ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ภาพรวมการสร้างระบบสนับสนุนทางสังคมเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

การสร้างระบบสนับสนุนทางสังคมเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านสังคม	2.86	.743	ปานกลาง
ด้านจิตวิญญาณ	2.81	.792	ปานกลาง
ด้านสภาพแวดล้อม	2.76	.814	ปานกลาง

ตารางที่ 1 ภาพรวมการสร้างระบบสนับสนุนทางสังคมเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ (ต่อ)

การสร้างระบบสนับสนุนทางสังคมเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
ด้านสุขภาพ	2.67	.791	ปานกลาง
ด้านการเศรษฐกิจ	2.52	.843	ปานกลาง
รวม	2.72	.794	ปานกลาง

จากข้อมูลที่ได้จากตารางที่ 1 ผลการศึกษานี้เป็นที่สำคัญในการปรับปรุงแผนการพัฒนาระบบสนับสนุนทางสังคมในพื้นที่เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและดีที่สุดสำหรับผู้สูงอายุที่พักอาศัยในพื้นที่นี้ ข้อมูลที่ได้จะช่วยให้การประเมินความต้องการของกลุ่มเป้าหมายนี้และเน้นไปที่การพัฒนาโครงสร้างสังคมที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังสามารถใช้ข้อมูลเพื่อสนับสนุนการวางแผนกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีชีวิตที่ดีและมีคุณภาพสำหรับกลุ่มนี้ในพื้นที่นี้ได้ดีมาก

2. การทำการเปรียบเทียบระบบสนับสนุนทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุในพื้นที่ของบางเตย สามพราน และนครปฐม สำหรับผู้สูงอายุจะพบว่ามีความแตกต่างทางสถิติที่น่าสนใจขึ้นโดยการแบ่งตามปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ การศึกษา อายุ และอาชีพในประชากรนี้ การศึกษาเป็นปัจจัยที่ไม่มีผลต่อความเข้าใจทั่วไปของการสร้างระบบสนับสนุน ($p\text{-value} < 0.05$) นั่นหมายความว่า ระดับการศึกษาไม่ได้มีผลต่อการเข้าใจความต้องการของกลุ่มนี้ อย่างไรก็ตาม อายุและอาชีพมีผลต่อความเข้าใจในทางที่แตกต่าง ผู้ที่มีการศึกษาสูงมักมีรายได้และทรัพยากรมากขึ้น ดังนั้น การสนับสนุนควรถูกปรับเพื่อตอบสนองต่อความต้องการและความสนใจของกลุ่มผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุมักมีความสนใจในกิจกรรมสังคม เช่น การเข้าร่วมชุมชน ในทางกลับกัน ผู้ที่ยังทำงานมักสนใจกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอาชีพ ดังนั้น การสนับสนุนควรถูกออกแบบเพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการและความสนใจของผู้สูงอายุ โดยในทิศทางที่เน้นนวัตกรรมและหลากหลาย เพื่อสร้างชีวิตหลังเกษียณที่มีคุณภาพสูงขึ้นและเติบโตในทางที่สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของกลุ่มผู้สูงอายุอย่างทั่วถึงและสะท้อนทั้งความเปลี่ยนแปลงของสังคมและความเจริญของบุคลากรชาวบ้านในยุคที่เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการตอบสนองความต้องการของกลุ่มนี้ ตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคลกับการสร้างระบบสนับสนุนทางสังคมเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิต ที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตำบลบางเตย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม แตกต่างกัน

Independent Variable	Adjusted Value		Sig.
	Std. Error	Beta	
Educational	.809	3.610	0.000
occupation	1.004	2.907	0.007
age	1.079	0.818	0.437
sex	1.230	0.778	0.514

3. นำเสนอรูปแบบการสร้างระบบสนับสนุนทางสังคมเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตำบลบางเตย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม พบว่า การสร้างระบบสนับสนุนทางสังคมเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตำบลบางเตย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐมมีความเป็นที่น่าสนใจเนื่องจากเป็นกลุ่มคนที่ต้องการการดูแลและการสนับสนุนเพิ่มเติมในชีวิตประจำวัน เพื่อให้การดูแลและการให้บริการเข้าถึงได้สะดวกและเหมาะสม ดังนั้น โครงการนี้ถูกสร้างขึ้นมีการนำเสนอตามรูปแบบต่อไปนี้ 1) การเสนอโครงการและวัตถุประสงค์โครงการนำเสนอด้วยการทำความเข้าใจความต้องการและปัญหาของผู้สูงอายุในท้องถิ่น โดยเน้นที่การพัฒนาาระบบสนับสนุนที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เว้นแต่นั้นยังระบุวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน เช่น เพิ่มคุณภาพชีวิต ส่งเสริม

สุขภาพ และสนับสนุนกิจกรรมที่เติบโตในชุมชน 2) การรับรองจากชุมชนและการเข้าร่วมของผู้สูงอายุ การสร้างความเข้าใจและรับรองจากชุมชนโดยการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และการสร้างกลไกที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ 3) การแสดงผลลัพธ์และวัดความสำเร็จ การตั้งเป้าหมายและวัดผลการดำเนินงานของโครงการ เช่น การวัดคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ การเฝ้าระวังสุขภาพ และความพึงพอใจจากผู้ให้บริการ เพื่อให้สามารถปรับปรุงและพัฒนาโครงการต่อไป 4) การจัดการทรัพยากร การวางแผนและการจัดทำทรัพยากรที่เพียงพอและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การดำเนินงานของโครงการเป็นไปอย่างราบรื่น รวมถึงการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลและงบประมาณ และ 5) ความยืดหยุ่นและการสร้างความต่อเนื่องและอัปเดตโครงการ การเตรียมความพร้อมและวางแผนการจัดการสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้โครงการมีความยืดหยุ่นในการปรับตัวตามสถานการณ์ รวมถึงการติดตามและปรับปรุงโครงการตามความต้องการของผู้ใช้บริการและชุมชนในท้องถิ่น

อภิปรายผล

งานวิจัยเรื่อง การสร้างระบบสนับสนุนทางสังคมเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตำบลบางเตย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยผู้วิจัยได้ยกข้อค้นพบจากผลการวิจัยที่น่าสนใจมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การสร้างระบบสนับสนุนทางสังคมเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ระดับปานกลางมีความคิดเห็นที่มุ่งเน้นด้านการสร้างพื้นที่สำหรับการเจรจาต่อสู้และสร้างความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่งในชุมชน ด้านสังคมมีกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับผู้สูงอายุ เช่น กิจกรรมสังคมและกลุ่มศิลปะวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในชุมชน ในด้านจิตวิญญาณมีการให้บริการด้านจิตวิญญาณแก่ผู้สูงอายุ พร้อมทั้งการสนับสนุนทางสังคม การสร้างสถานที่พักอาศัยที่เหมาะสมและสะดวกสบาย พร้อมทั้งการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นต่าง ๆ เพื่อเตรียมที่พักที่เหมาะสม ด้วยการให้ความสำคัญและสมดุลในทุกด้าน ระบบสนับสนุนทางสังคมในตำบลบางเตย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐมสามารถสร้างผลลัพธ์ที่ดีและเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้มีความสุขและเต็มที่ที่สุดในชุมชนนี้ ซึ่งไม่สอดคล้อง และมีความแตกต่างจากงานวิจัยของวิชนี คุปตะวาทีน และคณะ ได้ทำการศึกษาเรื่อง สังคมสูงวัยกับโลกสมัยใหม่ (วิชนี คุปตะวาทีน และคณะ, 2561) ในระยะเวลาประมาณครึ่งศตวรรษที่ผ่านมาภาครัฐ สังคมไทยพบว่าผู้สูงอายุเพียง 5% ของประชากรทั้งหมด ภาพรวมของประชากรประกอบด้วย 52.8% วัยทำงานและ 42.1% วัยเด็ก นำไปสู่การเพิ่มขึ้นของประชากรวัยแรงงานภาครัฐ ถึงจุดสูงสุดในปี 2553 (ประมาณ 40 ล้านคน) . ในปี 2559 ภาครัฐ อัตราผู้สูงอายุที่ 16.5% ภาครัฐ ทำให้ไทยกำลังเข้าสู่สังคมสูงวัย ในอีก 30 ปีข้างหน้าภาครัฐ คาดว่าไทยภาครัฐ สังคโปร์ภาครัฐ และเวียดนามจะเป็นสังคมสูงวัยระดับสุดยอด. ส่วนบรูไนภาครัฐ กัมพูชาภาครัฐ ลาวภาครัฐ ฟิลิปปินส์ยังมีสัดส่วนผู้สูงอายุน้อย. ในไม่ถึง 10 ปีภาครัฐ สามประเทศเหล่านี้จะถือว่าเข้าสู่สังคมสูงวัย. สังคมสูงวัยจะถูกกำหนดโดยสัดส่วนของประชากรที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไปภาครัฐ ถ้ามีมากกว่า 20% ภาครัฐ จะถือว่าเข้าสู่สังคมสูงวัยระดับสูง

2. ผลการวิจัยเปรียบเทียบระดับการสร้างระบบสนับสนุนทางสังคมเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตำบลบางเตย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐมพบว่า การจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ ระดับการศึกษา อายุ และอาชีพ มีผลต่อทัศนคติและความเข้าใจในการสร้างระบบสนับสนุนทางสังคมเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่แตกต่างกัน โดยอธิบายได้ดังนี้

2.1 เพศกับระดับการศึกษา ผู้สูงอายุที่มีเพศกับระดับการศึกษาต่างกัน มีความเข้าใจในการสร้างระบบสนับสนุนทางสังคมเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตอย่างหลากหลายต่างกัน และการเรียนรู้และพัฒนาทักษะต่าง ๆ มีผลต่อทัศนคติและความเข้าใจที่แตกต่างกัน ในการจัดการและตอบสนองต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภารดี นานาศิลป์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง แขนความรู้การพยาบาลผู้สูงอายุ: ผู้สูงอายุคือใคร อายุ หรือปัจจัยใดช่วยกำหนด (ภารดี นานาศิลป์, 2558) การศึกษาพยาบาลผู้สูงอายุในประเทศไทยเริ่มต้นเมื่อ พ.ศ. 2548

ด้วยเพิ่มสัดส่วนของประชากรที่อายุ 60 ปีขึ้นไปเป็น 10% ของประชากรทั้งหมด ประชากรสูงอายุมี tendency เพิ่มขึ้นทุกวัน การพยาบาลผู้สูงอายุเป็นมากมาย ประชากรสูงอายุทะลุ 20% ของประชากรทั้งหมดในอีกไม่กี่ปี การประมาณการณ์ชี้ชัดไปที่การเพิ่มสัดส่วนของประชากรสูงอายุอีก 10 ปี ทำให้ประเทศไทยเป็น "สังคมสูงวัย" ร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด เป็นทฤษฎี การพยาบาลผู้สูงอายุต้องปรับตัวทันที บทความนี้นำเสนอประสบการณ์และความรู้ทางการพยาบาลผู้สูงอายุ มุ่งเน้นนิยามและการเตรียมความพร้อมในสังคมสูงวัย

2.2 อายุกับอาชีพ ผู้สูงอายุที่มีอายุและอาชีพต่างกันมีความเข้าใจที่แตกต่างในการสร้างระบบสนับสนุนทางสังคมเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตของพวกเขา แนวโน้มนี้แสดงถึงความแตกต่างที่สำคัญในความต้องการและความสนใจต่อกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอาชีพหรือกิจกรรมทางสังคม ซึ่งไม่สอดคล้องและแตกต่างจากการวิจัยของกุลวดี โรจน์ไพศาลกิจ และยุวดี รอดจากภัย ได้ทำการศึกษาเรื่อง สุขภาวะผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองและเขตชนบทของประเทศไทย (กุลวดี โรจน์ไพศาลกิจ และยุวดี รอดจากภัย, 2558) ที่พบความแตกต่างทางสถิติที่มีนัยสำคัญ ($p\text{-value} < 0.05$) ระหว่างเขตเมืองและชนบท ทั้งทางกาย สังคม จิตวิญญาณ และสุขภาวะทั้งหมด ผู้สูงอายุในเขตเมืองมีค่าเฉลี่ยที่สูงกว่าในด้านกายและสังคม แต่ต่ำกว่าในด้านจิตวิญญาณ ในขณะที่ผู้สูงอายุในชนบทมีค่าเฉลี่ยที่สูงในด้านจิตวิญญาณ แต่ต่ำในด้านกาย สังคม และสุขภาวะทั้งหมด การทำนายสุขภาวะผู้สูงอายุในเขตเมืองพบว่าการยอมรับตนเอง ความปลอดภัย การมีส่วนร่วมในชุมชน และสถานภาพสมรสเป็นปัจจัยที่สำคัญ ในขณะที่ในชนบท การยอมรับตนเอง พฤติกรรมสุขภาพ ครอบครัว การมีส่วนร่วมในชุมชน และสภาพทางร่างกายเป็นปัจจัยที่ทำนายได้ดี ผลวิจัยชี้ถึงความสำคัญของการสนับสนุนครอบครัวและชุมชนในการดูแลผู้สูงอายุ โดยเน้นการส่งเสริมการยอมรับตนเองเพื่อส่งผลต่อสุขภาวะที่ดี

2.3 ระดับการศึกษากับอาชีพ การศึกษาที่สูงขึ้นมีผลให้ผู้สูงอายุมีโอกาสทำงานและได้รับรายได้ที่สูงขึ้น เมื่อมีทรัพยากรทางการเงินมากขึ้น ผู้สูงอายุสามารถดูแลตนเองได้ดีขึ้น และได้รับการสนับสนุนจากบุตรหลานอีกด้วย นอกจากนี้ ผู้สูงอายุที่ยังทำงานมีความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอาชีพมากขึ้น และมีความต้องการในการพัฒนาทักษะที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงาน ทั้งนี้ ข้อความไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑารัตน์ แสงทอง ได้ทำการศึกษาเรื่อง สังคมผู้สูงอายุ (อย่างสมบูรณ์) : ภาวะสูงวัยอย่างมีคุณภาพ (จุฑารัตน์ แสงทอง, 2560) ซึ่งได้ระบุถึงความแตกต่างในการพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุที่มีคุณภาพสมบูรณ์ ในอีก 10-20 ปีข้างหน้า เราต้องเผชิญกับวิกฤตของสังคมผู้สูงอายุ โดยการเตรียมความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ เร่งให้ความสำคัญกับความรู้และศักยภาพของผู้สูงอายุในบทบาทสำคัญในสังคม มหาวิทยาลัยมีบทบาทสำคัญในการพัฒนานโยบายและสวัสดิการที่เหมาะสม ทำให้เกิดสังคมผู้สูงอายุที่มีคุณภาพและตอบสนองต่อความต้องการของประชากร นอกจากนี้ การพัฒนานโยบายที่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตจริงของผู้สูงอายุมีความสำคัญ เพื่อเสริมสร้างสังคมที่เต็มไปด้วยความรู้และความสามารถ ทั้งนี้เพื่อให้สังคมไทยพร้อมที่จะเข้าสู่ยุคที่ผู้สูงอายุมีบทบาทสำคัญอย่างแท้จริงในการสร้างสังคมที่ยั่งยืน

3. นำเสนอรูปแบบการสร้างระบบสนับสนุนทางสังคมเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตำบลบางเตย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เนื่องจากผู้สูงอายุเป็นกลุ่มที่มีความต้องการดูแลและการสนับสนุนเพิ่มเติมในชีวิตประจำวัน เพื่อให้การดูแลและการให้บริการเข้าถึงได้สะดวกและเหมาะสม ดังนี้

3.1 การนำเสนอโครงการและวัตถุประสงค์ควรเป็นการเสนออย่างรอบคอบเพื่อให้เกิดความเข้าใจทั้งทางบรรยากาศท้องที่และวัตถุประสงค์ของโครงการได้อย่างชัดเจน โดยการทำความเข้าใจความต้องการและปัญหาของกลุ่มผู้สูงอายุในท้องที่จะเป็นพื้นฐานสำคัญของการนำเสนอโครงการ ในขั้นตอนแรก การทำความเข้าใจความต้องการของกลุ่มเป้าหมายจะช่วยให้โครงการเป็นที่ยอมรับและเข้าใจในลักษณะของประชากรผู้สูงอายุที่เป็นวัฒนธรรมของท้องที่ ซึ่งจะทำให้เกิดการตอบสนองที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ เนื่องจากผู้สูงอายุมีความหลากหลายทั้งในทางสังคมและความต้องการ การโฆษณาวัตถุประสงค์ควรเน้นที่การเพิ่มคุณภาพชีวิต ส่งเสริม

สุขภาพ และสนับสนุนกิจกรรมชุมชน ซึ่งเป็นเป้าหมายที่ต่างจากงานวิจัยของศราวดี บัณฑิตเมธาพงศ์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาแผนยุทธศาสตร์สวัสดิการผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาเทศบาลนครพิษณุโลก (ศราวดี บัณฑิตเมธาพงศ์, 2559) โดยเน้นให้วัตถุประสงค์เป็นขั้นเชิง เช่นการเพิ่มรายได้ สวัสดิการสังคม และสุขภาพ ซึ่งจะช่วยให้โครงการมีความมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การสำรวจความต้องการจะช่วยให้เข้าใจความต้องการที่สำคัญที่สุดของกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งตั้งแต่การต้องการรายได้สูงสุด และสุขภาพ ทำให้โครงการสามารถตอบสนองและแก้ไขปัญหาได้อย่างครบถ้วนมากขึ้น ในทางปฏิบัติ แผนยุทธศาสตร์ที่พัฒนาขึ้นจะเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการทำให้ผู้สูงอายุได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและเท่าเทียมกับสังคม ด้วยการนำเสนอโครงการที่สามารถรวมกลุ่มและทำกิจกรรมได้โดยมีความเป็นไปได้และเหมาะสมในสถานการณ์ท้องที่ที่หลากหลาย ทำให้การรวมกลุ่มและทำกิจกรรมมีความยากลำบาก ซึ่งเป็นภาระที่เทศบาลต้องรับผิดชอบ

3.2 การเตรียมยุทธศาสตร์การเปลี่ยนผ่านผู้สูงอายุเพื่อความสุข ต้องผ่านการรับรองจากชุมชน และการเข้าร่วมของผู้สูงอายุเอง โดยการสร้างความเข้าใจและรับรองจากชุมชนผ่านการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์นี้ มีกลไกที่จะเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ ต่างจากงานวิจัยของเอกพล วงศ์เสรี และคณะ ได้ทำการศึกษาเรื่อง ยุทธศาสตร์การเปลี่ยนผ่านผู้สูงอายุอย่างมีความสุข (เอกพล วงศ์เสรี และคณะ, 2563) ซึ่งได้นำเสนอขั้นตอนที่จะเปลี่ยนผ่านผู้สูงอายุอย่างมีความสุข ขั้นแรกคือการวางแผนพัฒนาสถาบันครอบครัวและสร้างพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการดูแลผู้สูงอายุ ต่อมาคือการพัฒนาด้านสุขภาพทั้งกายและใจ โดยการเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับโภชนาการและกิจกรรมกาย นอกจากนี้ยังมีการสนับสนุนการพัฒนาทักษะและความรู้ที่จำเป็นสำหรับอาชีพหรือกิจกรรมเพิ่มรายได้ การสร้างที่อยู่อาศัยที่มีมาตรฐาน เพื่อให้ผู้สูงอายุรู้สึกถูกดูแลและมีความสุข เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะที่เสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และสุดท้ายคือการสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและชุมชนในด้านการดูแลที่บ้าน และกิจกรรมสุขภาพ-สันทนาการ ทั้งหมดนี้มีเป้าหมายในการผลิตผลงานที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการเตรียมยุทธศาสตร์การเปลี่ยนผ่านผู้สูงอายุอย่างมีความสุข

3.3 การเฝ้าระวังสุขภาพและวัดความสำเร็จในโครงการ การตั้งเป้าหมายและวัดผลการดำเนินงาน การวัดคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และความพึงพอใจจากผู้ให้บริการ เป็นแนวทางสำคัญในการปรับปรุงและพัฒนาโครงการ อีกทั้ง ความสอดคล้องและความแตกต่างจากงานวิจัยของศุภเจตน์ จันทรสาส์น ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุในครอบครัวสูงวัยในประเทศไทย (ศุภเจตน์ จันทรสาส์น, 2559) ที่ได้รับถึงคุณลักษณะของชีวิตและความสุขของผู้สูงอายุในครอบครัวสูงวัยของประเทศไทย ค้นพบว่า ผู้สูงอายุมีความอยู่ดีและมีสุขทางสังคมและสุขภาพที่ดี อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจกลายเป็นปัญหาที่ต้องแก้ไข เนื่องจากมีปัญหาเกี่ยวกับความมั่นคงของรายได้ การออมต่ำ และหนี้สิน ดังนั้น การพัฒนาด้านเศรษฐกิจมีความสำคัญ เพื่อเพิ่มรายได้และสร้างแหล่งรายได้ที่คงทน และลดหนี้สิน ทำให้ผู้สูงอายุสามารถมีชีวิตที่มั่นคงและมั่นคงในทุกมิติของชีวิต

3.4 การจัดการทรัพยากร การวางแผนและจัดทำทรัพยากรที่เพียงพอและมีประสิทธิภาพ และการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลและงบประมาณ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมาน ลอยฟ้า ได้ทำการศึกษาเรื่อง ผู้สูงอายุกับเทคโนโลยีสารสนเทศ (สมาน ลอยฟ้า, 2560) ผู้สูงอายุที่ได้รับการศึกษาไม่หลงทางในโลกเทคโนโลยีสารสนเทศ ความเข้าใจถึงการเชื่อมโยงกับสังคมและความสำคัญของข้อมูล การสื่อสารที่กว้างขวาง และการใช้เทคโนโลยีทันสมัย เป็นสังคมที่ผนวกข้อมูลและผู้สูงอายุ เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นตัวเชื่อมโยงทุกช่วงวัย ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารครอบครัวหรือเข้าถึงข้อมูลทางการแพทย์ ผู้สูงอายุมีบทบาทสำคัญในการนำเทคโนโลยีมาสู่ชีวิตประจำวัน การศึกษาและความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นสิ่งจำเป็น ทั้งในการใช้โทรศัพท์มือถือ แอปพลิเคชันสุขภาพ หรือการท่องอินเทอร์เน็ต เน้นแนวคิดของสังคมสารสนเทศที่เชื่อมโยงทุกคน ย้ำถึงความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศต่อผู้สูงอายุ และกระตุ้นให้พวกเขาเรียนรู้และใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน

3.5 การเตรียมความพร้อมและวางแผนการจัดการโครงการเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความยืดหยุ่นและการสร้างความต่อเนื่องในโครงการตลอดจนการอพยพที่สามารถทำได้เป็นประจำ นอกจากนี้ การติดตามและปรับปรุงโครงการตามความต้องการของผู้ใช้บริการและชุมชนเป็นแนวทางสำคัญในการดำเนินงานอย่างเป็นประจำของโครงการดังกล่าว การศึกษาการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนที่มีการรับความรู้และข้อมูลที่มีคุณภาพเป็นจุดโทษที่สำคัญ โดยสมบูรณ์ ศิริสรธริธีรณ ได้ทำการศึกษาเรื่องแนวทางการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ (สมบูรณ์ ศิริสรธริธีรณ, 2559) ได้นำเสนอข้อเสนอที่ไม่สอดคล้องและแตกต่างจากงานวิจัยดังกล่าว ในทางปฏิบัติ เพื่อสร้างระบบการส่งเสริมความรู้ที่มีประสิทธิภาพและสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อเผยแพร่ข้อมูลเป็นทางเลือกที่ดี โดยเน้นที่การนำเสนอข้อมูลทางออนไลน์ โดยที่ต้องพิจารณาถึงอุปสรรคในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ การนำเสนอข้อมูลในช่วงเวลาที่เหมาะสม เช่นการบ้านของบุตรหลาน จะเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพ คณะกรรมการที่มีส่วนร่วมมีบทบาทสำคัญในกระบวนการนี้ ด้วยการรวมกลุ่มผู้ที่มีความเชี่ยวชาญจากชมรมผู้สูงอายุ องค์กรปกครองท้องถิ่น และหน่วยงานสนับสนุน เพื่อพิจารณาความต้องการของผู้สูงอายุในข้อมูลทั่วไปและเฉพาะ เพื่อสร้างระบบการส่งเสริมความรู้ที่มีประสิทธิภาพและสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ศึกษาในตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่พบว่าการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มีคณะกรรมการร่วมมือจากชมรมผู้สูงอายุ องค์กรปกครองท้องถิ่น และหน่วยงานสนับสนุนเป็นวิธีที่ประสบความสำเร็จ นำไปสู่การเรียนรู้ที่ต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างระบบสนับสนุนทางสังคมเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตำบลบางเตย อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม สามารถสังเคราะห์ได้เป็นองค์ความรู้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย (ผู้วิจัยเป็นผู้สร้างขึ้น)

จากภาพที่ 1 การพัฒนาระบบสนับสนุนทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่อาศัยในตำบลบางเตย อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม เป็นโครงการที่เน้นการสร้างสังคมที่หลากหลายและให้การดูแลที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ

ในลักษณะต่าง ๆ โดยผู้สูงอายุที่มีเพศและระดับการศึกษาต่างกันมีความเข้าใจที่แตกต่างในการนำเสนอและดำเนินโครงการนี้ แนวโน้มที่สำคัญคือความแตกต่างในความต้องการและความสนใจของผู้สูงอายุต่อกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอาชีพหรือกิจกรรมทางสังคม การศึกษาที่สูงขึ้นได้ส่งผลให้มีโอกาสทำงานและรับรายได้ที่สูงขึ้น เมื่อมีทรัพยากรทางการเงินมากขึ้น ผู้สูงอายุสามารถดูแลตนเองได้ดีขึ้น และได้รับการสนับสนุนจากบุตรหลานอีกด้วย นอกจากนี้โครงการนี้นำเสนอแนวทางที่ครอบคลุมทั้งด้านสุขภาพ อาหาร กิจกรรมทางกายและจิต การเรียนรู้ตลอดชีวิต การสร้างพื้นที่สาธารณะที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ ระบบการเดินทางสาธารณะที่สะดวกสบาย การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ระบบการแพทย์และบริการด้านสุขภาพ รวมถึงการสนับสนุนระบบการสื่อสารสาธารณะ นับถึงการประเมินและปรับปรุงตามความต้องการ เพื่อให้โครงการสามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของกลุ่มผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การสร้างระบบสนับสนุนทางสังคมนี้จะเป็นการฟื้นฟูและเสริมสร้างชุมชนที่เป็นกันเองและเต็มไปด้วยความเข้าใจที่แตกต่างของผู้สูงอายุในพื้นที่นี้ ทั้งนี้โครงการจะได้รับประโยชน์จากการพัฒนาทักษะและความสามารถของผู้สูงอายุที่หลากหลาย ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะที่เน้นทั้งด้านอาชีพและการศึกษา โดยร่วมมือกับคณะทำงานที่มีประสบการณ์ เช่น การจัดสร้างศูนย์กลางการดูแลและพัฒนาทักษะโปรแกรมอาหารสุขภาพ กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพทางกายและจิต การส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาอาชีพทางสังคม การสร้างพื้นที่สาธารณะที่เป็นมิตร ระบบการเดินทาง โครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และระบบการแพทย์และบริการด้านสุขภาพ ด้วยการดำเนินโครงการตามแนวทางดังกล่าว จะทำให้ผู้สูงอายุในพื้นที่นี้ได้รับการดูแลและเข้าถึงบริการที่ดีที่สุด เพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตของพวกเขาในทุกด้าน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การสร้างระบบสนับสนุนทางสังคมในตำบลบางเตย สามพราน นครปฐม เป็นโครงการที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชน โดยให้ความสำคัญกับการดูแลและส่งเสริมสุขภาพอย่างเหมาะสม โครงการนี้มุ่งเน้นการผลิตภัตตาคารเพื่อสุขภาพโดยรวมและอาหารที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อให้พวกเขาได้รับโภชนาการที่เพียงพอและเหมาะสมต่ออายุ นอกจากนี้ โครงการยังส่งเสริมการศึกษาและกิจกรรมสร้างสรรค์ให้กับผู้สูงอายุ เพื่อให้พวกเขามีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรม และสนับสนุนการเชื่อมโยงทางสังคมผ่านกิจกรรมทางสังคมส่วนใหญ่ เพื่อสร้างสังคมที่ทำงานร่วมกันเพื่อดูแลผู้สูงอายุในชุมชน โครงการนี้มีเป้าหมายที่ชัดเจนคือการสร้างสังคมที่ดีและเข้มแข็ง ที่ผู้สูงอายุได้รับการดูแลที่ดีที่สุด ไม่เพียงแต่ด้านร่างกายเท่านั้น แต่ยังรวมถึงด้านจิตวิญญาณและสังคมด้วย นอกจากนี้ การสร้างชุมชนที่เชื่อมโยงและทำงานร่วมกันยังเป็นที่สำคัญ เนื่องจากจะสร้างพื้นที่ที่สะดวกสบายและเต็มไปด้วยความอบอุ่น ที่ผู้สูงอายุสามารถรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและมีชีวิตอย่างมีความสุขและมีคุณค่าในทุกช่วงวัยข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) สร้างศูนย์กิจกรรมในตำบลบางเตย เน้นกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ เช่น กีฬา ศิลปะ และวัฒนธรรม 2) พัฒนาระบบบริการการดูแลที่ทันสมัยตรงตามความต้องการ เช่น การสนับสนุนทางการแพทย์และการเตรียมความพร้อมในกรณีฉุกเฉิน และ 3) วางแผนและพัฒนาโครงสร้างพื้นที่เพื่อเพิ่มความสะดวกสบาย มีการปรับปรุงถนนทางเท้าที่ปลอดภัย และติดตั้งสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น พื้นที่พักผ่อนและแสงสว่าง ข้อเสนอแนะการดำเนินงาน 1) สร้างศูนย์สำรวจความต้องการของผู้สูงอายุในพื้นที่เพื่อประเมินความต้องการและปัญหาชีวิต 2) จัดกิจกรรมด้านสุขภาพและสังคม เช่น กิจกรรมท่องเที่ยว โยคะ และกิจกรรมสร้างกลุ่มทางสังคม และ 3) พัฒนาระบบขนส่งและบริการสาธารณะ เพื่อรองรับบริการรถรับส่งและจัดกิจกรรมชุมชนและสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ สำหรับข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) ศึกษาการสำรวจและวิเคราะห์ความต้องการและปัญหาที่ผู้สูงอายุเผชิญในชีวิตประจำวัน 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต เช่น สุขภาพ การเข้าถึง การบริการทางการแพทย์และการเข้าถึงกิจกรรมทางสังคม 3) ศึกษาความร่วมมือกับองค์กรท้องถิ่น ท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาและดำเนินการระบบสนับสนุนทางสังคม

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2562). มาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่องสังคมผู้สูงอายุ 6 Sustainable 4 Change (ฉบับปรับปรุง) . (2). กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. (2565). รายงานข้อมูลตำบลบางเตย 2565. เรียกใช้เมื่อ 3 เมษายน 2565 จาก <https://3doctor.hss.moph.go.th>
- กุลวดี โรจน์ไพศาลกิจ และยุวดี รอดจากภัย. (2558). สุขภาวะผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองและเขตชนบทของประเทศไทย. วารสารสาธารณสุขมหาวิทยาลัยบูรพา, 13(1), 114-127.
- จุฑารัตน์ แสงทอง. (2560). สังคมผู้สูงอายุ (อย่างสมบูรณ์) : ภาวะสูงวัยอย่างมีคุณภาพ. วารสารกึ่งวิชาการ, 38(1), 6-28.
- นภเรณู สัจจรัตน์ธีระฐิติ และพจนา พิชาติปัจจา. (2560). ทิศทางและการพัฒนานโยบายการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุในประเทศไทย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ภารดี นานาศิลป์. (2558). แขนความรู้การพยาบาลผู้สูงอายุ: ผู้สูงอายุคือใคร อายุ หรือ ปัจจัยใดช่วยกำหนด. วารสารพยาบาลสาร, 42(พิเศษ), 156-162.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2561). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ.2560. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดียนตุลา.
- วิชนี คุปตะวาทีน และคณะ. (2561). สังคมสูงวัยกับโลกสมัยใหม่. วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ, 4 (พิเศษ) , 444-450.
- ศราวุฒิ บัณฑิตเมธาพงศ์. (2559). การพัฒนาแผนยุทธศาสตร์สวัสดิการผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาเทศบาลนครพิษณุโลก. วารสาร สักทอง : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, 20(1), 91-107.
- ศุภเจตน์ จันทรสาสน. (2559). ความอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุในครอบครัวสูงวัยในประเทศไทย. วารสารปัญญาภิวัฒน์, 4(2), 92-103.
- สมบูรณ์ ศิริสรหิรัญ. (2559). แนวทางการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ. วารสารการบริหารปกครอง, 5(2), 59-74.
- สมโภชน์ อเนกสุข. (2563). วิธีการเชิงปริมาณและวิธีการเชิงคุณภาพสู่การวิจัยแบบผสม. วารสารศึกษาศาสตร์อิเล็กทรอนิกส์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 3(1), 1-16.
- สมาน ลอยฟ้า. (2560). ผู้สูงอายุกับเทคโนโลยีสารสนเทศ. วารสารสารสนเทศศาสตร์, 29(2), 54-64.
- เอกพล วงศ์เสรี และคณะ. (2563). ยุทธศาสตร์การเปลี่ยนผ่านผู้สูงอายุอย่างมีความสุข. วารสารอิเล็กทรอนิกส์มหาวิทยาลัยศิลปากร (สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปะ), 40(6), 74-91.

แนวทางการเพิ่มประสิทธิผลของธุรกิจร้านอาหารในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล* GUIDELINES FOR INCREASING THE EFFECTIVENESS OF RESTAURANT BUSINESS IN BANGKOK AND VICINITIES

กรรณิการ์ ชินประสิทธิ์ชัย*, อนันต์ ธรรมชาลัย, ปัญญวัฒน์ จุฑามาศ

Kannika Chinprasithchai*, Anan Thamchalai, Panyawat Chutamas

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ ปทุมธานี ประเทศไทย

Faculty of Business Administration North Bangkok University, Pathum Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: kannika.chinprasithchai@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของธุรกิจร้านอาหารในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เพื่อศึกษาปัจจัยคุณลักษณะของธุรกิจร้านอาหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผล เพื่อศึกษาปัจจัยการจัดการธุรกิจร้านอาหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผล และเพื่อเสนอแนวทางการจัดการเพิ่มประสิทธิผล เป็นการวิจัยเชิงปริมาณจากแบบสอบถามผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหาร 400 แห่ง นำข้อมูลวิเคราะห์เชิงสถิติ และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยข้อมูลทิวทัศน์และสัมภาษณ์เชิงลึก 26 ราย นำข้อมูลวิเคราะห์ SWOT และ TOWS Matrix เพื่อสังเคราะห์แนวทางเพิ่มประสิทธิผลธุรกิจร้านอาหาร ผลการวิจัยพบว่า ธุรกิจร้านอาหารเริ่มฟื้นตัวจากการท่องเที่ยวและการใช้ชีวิตตามปกติ และยังพบปัญหาด้านต้นทุน ค่าใช้จ่าย พนักงาน การแข่งขัน การตลาดและการขายที่เปลี่ยนแปลงไปพร้อมเทคโนโลยี และพบว่า ปัจจัยประสิทธิผลของธุรกิจเมื่อจำแนกตามปัจจัยคุณลักษณะของธุรกิจ ด้านขนาดธุรกิจ เงินลงทุน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 และประสิทธิผลของธุรกิจ เมื่อจำแนกตามปัจจัยคุณลักษณะของธุรกิจ ด้านรูปแบบ ระยะเวลา แตกต่างกันอย่างไม่มีความนัยสำคัญ และผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ พบว่า ปัจจัยประสิทธิผลของธุรกิจโดยภาพรวมได้ร้อยละ 48.9 โดยมีปัจจัยการจัดการธุรกิจ ด้านการตลาดการขาย การนำเข้าวัตถุดิบ การผลิตและพนักงาน ส่งผลต่อประสิทธิผลของธุรกิจร้านอาหารในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 และนำเสนอ 8 แนวทางเพื่อเพิ่มประสิทธิผล ได้แก่ สร้างอัตลักษณ์และนวัตกรรม ส่งเสริมเมนูไทยยอดนิยมและสุขภาพ กลยุทธ์ที่ทันสมัย ภาครัฐสนับสนุนนโยบายที่ส่งเสริมธุรกิจ เพิ่มศักยภาพการบริหารงานยุคใหม่ พัฒนาฝีมือแรงงานให้มีคุณภาพและทักษะรอบด้าน รักษามาตรฐานสินค้าให้มีคุณภาพและการบริการที่ประทับใจ และนำเทคโนโลยีมาพัฒนาการบริหารจัดการ การดำเนินงานและการบริการที่ทันสมัย

คำสำคัญ: การจัดการ, ประสิทธิภาพ, ธุรกิจร้านอาหาร

Abstract

This research article aims to examine the status of the restaurant industry in Bangkok and Vicinities. The objectives include analyzing business characteristics that impact effectiveness, exploring management factors affecting efficiency, and suggesting management guidelines. The study employs both quantitative and qualitative methods with 400 cases from restaurant operators for statistical analysis and 26 in-depth interviews with individuals. SWOT and TOWS

Matrix analysis are applied to determine strategies for enhancing the effectiveness of restaurant business. Findings reveal that the restaurant industry has recovered from the impact of tourism and returned to normal operations. However, challenges with cost management, expenses, employees, competition, and evolving marketing and sales strategies due to technological advancements have emerged. The research also indicates significant differences at .01 to .05 level in business effectiveness factors when businesses are categorized by their business size and investment. Yet, factors such as business format and duration do not display significant variations. Multiple regression analysis identifies These factors contribute to 48.9 percent of overall business effectiveness. Meanwhile, it reveals that marketing and sales, raw material imports, production, and employee aspects significantly influence the overall efficiency of the restaurant business in Bangkok and its surrounding areas at the 0.01 significance level. In response to these findings, the research proposes eight guidelines to enhance efficiency through establishing a unique identity, fostering innovation, promoting well-known Thai and healthy dishes, implementing modern strategies, aligning with government policies, adopting contemporary management practices, improving employee skills, and enhancing product quality and impressive service and use technology to develop modern management, operations, and services.

Keywords: Management, Effectiveness, Restaurant Business

บทนำ

ธุรกิจร้านอาหารเป็นธุรกิจบริการที่สร้างรายได้เป็นอย่างดีให้กับประเทศไทย เป็นธุรกิจที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยภาครัฐได้มีโครงการส่งเสริมธุรกิจร้านอาหาร ตามนโยบาย “อาหารไทยอาหารโลก” มุ่งเน้นให้ไทยเป็นแหล่งความมั่นคงด้านอาหารของโลก รวมทั้งการส่งเสริมให้อาหารไทยเป็นหนึ่งในกลยุทธ์ซอร์ฟพาวเวอร์ที่มีเป้าหมายส่งเสริมวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ความเป็นไทยที่มีความโดดเด่น (กลุ่มพัฒนาเศรษฐกิจบริการ กองนโยบายการสร้างเสริมความเข้มแข็งทางการค้า กระทรวงพาณิชย์, 2566)

ภาพรวมธุรกิจร้านอาหารในประเทศไทย ปี 2565 พบว่า มีนิติบุคคลที่ประกอบธุรกิจร้านอาหาร ปี 2565 รวม 384,777 ราย มีรายได้รวม 260,171 ล้านบาท ธุรกิจร้านอาหารในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ในปี 2565 มีการฟื้นตัวอย่างมาก มีจำนวนผู้ประกอบการในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล รวม 85,595 ราย มีรายได้ 228,714 ล้านบาท เติบโตร้อยละ 76.04 เมื่อเทียบกับรายได้รวมของทั่วประเทศ พบว่า รายได้ส่วนใหญ่ในธุรกิจร้านอาหารอยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์, 2566)

ในปี 2566 ปัจจัยบวกจากกิจกรรมเศรษฐกิจในประเทศที่ขับเคลื่อนได้ตามปกติ รวมถึงการท่องเที่ยวที่ฟื้นตัว จะช่วยสนับสนุนให้เกิดการกระจายรายได้สู่ธุรกิจร้านอาหารในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น ประกอบกับการทำตลาดของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหาร ที่มีการขยายสาขา การปรับปรุงร้าน การปรับรูปแบบการให้บริการ เพื่อลดต้นทุนการทำธุรกิจและรองรับการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมของผู้บริโภคหลังโควิด โดยให้ความสำคัญกับตลาดในกลุ่มลูกค้าที่ซื้อกลับไปรับประทานนอกบ้าน รวมถึงการมีบริการเดลิเวอรี่จัดส่งอาหารไปยังที่พัก นอกจากนี้แนวโน้มที่ดีของธุรกิจร้านอาหารแล้ว ยังพบปัญหาหลายด้าน อาทิ ด้านการเงินในการลงทุนขยายธุรกิจ ภาระต้นทุนสินค้า ราคาสินค้าใช้จ่ายด้านแรงงาน ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เพิ่มสูงขึ้น ปัญหาด้านลูกค้าที่มีพฤติกรรมผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงไปตามพฤติกรรมของสังคมยุคใหม่ ปัญหาด้านการจัดการกระบวนการภายในของธุรกิจ ที่ต้องปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพตลาด การแข่งขันในธุรกิจ และด้านการบริหารจัดการ การ

พัฒนาพนักงานให้มีศักยภาพสูงขึ้น ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา จึงมีความต้องการในการศึกษาแนวทางการเพิ่มประสิทธิผลของธุรกิจร้านอาหารในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เพื่อศึกษาหาความรู้จากงานวิจัยนำมาใช้เป็นประโยชน์ในทางวิชาการและเพื่อจะได้ช่วยหาแนวทางในการดำเนินธุรกิจร้านอาหารในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลได้อย่างมีประสิทธิภาพจากการดำเนินธุรกิจต่อไป (กลุ่มพัฒนาเศรษฐกิจบริการ กองนโยบายการสร้างความเข้มแข็งทางการค้า กระทรวงพาณิชย์, 2566)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการธุรกิจร้านอาหารในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
2. เพื่อศึกษาปัจจัยคุณลักษณะของธุรกิจที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของธุรกิจร้านอาหารในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
3. เพื่อศึกษาปัจจัยการจัดการธุรกิจที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของธุรกิจร้านอาหารในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางเพิ่มประสิทธิผลธุรกิจร้านอาหารในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ในลักษณะการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Method Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method Research) การวิจัยเชิงปริมาณโดยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามธุรกิจร้านอาหารในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแหล่งทุติยภูมิและจากการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ ผู้บริหารในหน่วยงานภาครัฐและผู้ประกอบธุรกิจร้านอาหาร มาทำการวิเคราะห์โดยวิธีการทางสถิติ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มที่ 1 ธุรกิจร้านอาหารที่จดทะเบียนนิติบุคคลกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ โดยผู้วิจัยศึกษาธุรกิจร้านอาหารในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดในปริมณฑล ได้แก่ นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ สมุทรสาคร และนครปฐม โดยมีจำนวน 85,595 แห่ง (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์, 2566) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีสุ่มตัวอย่าง โดยใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจากธุรกิจร้านอาหารในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดในปริมณฑล จากตารางสำเร็จของ Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. ได้กลุ่มตัวอย่างที่จะใช้แบบสอบถามเพื่อสอบถามกลุ่มตัวอย่าง 375 แห่ง (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) โดยส่งแบบสอบถามทางออนไลน์ไปยังธุรกิจร้านอาหารในกรุงเทพมหานครและจังหวัดในปริมณฑลเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม

กลุ่มที่ 2 ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจร้านอาหาร ผู้บริหารภาครัฐในหน่วยงานของกระทรวงพาณิชย์และกระทรวงสาธารณสุข และผู้ประกอบธุรกิจร้านอาหาร โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 26 ท่าน

2. ด้านการเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อออกแบบเครื่องมือในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการสร้างแบบสอบถาม การตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถาม และการรวบรวมข้อมูลจากธุรกิจร้านอาหาร โดยส่งแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นธุรกิจร้านอาหารในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เพื่อตอบแบบสอบถามผ่านระบบออนไลน์ (Google Form) นำมาตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนของคำตอบได้ จำนวน 400 แห่ง

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดย การสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก การตรวจสอบคุณภาพแบบสัมภาษณ์ การนัดหมายเพื่อเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจร้านอาหาร ผู้บริหารภาครัฐในหน่วยงานของกระทรวงพาณิชย์และกระทรวงสาธารณสุข และผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหาร จำนวน 26 ท่าน

3. ด้านการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ปัจจัยคุณลักษณะขององค์กรธุรกิจ ได้แก่ รูปแบบองค์กรธุรกิจ ขนาดของธุรกิจร้านอาหาร เงินลงทุน ระยะเวลาดำเนินธุรกิจร้านอาหาร โดยการพรรณาสถิติที่ใช้วิเคราะห์ คือ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

3.2 วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยการจัดการธุรกิจและปัจจัยประสิทธิผลของธุรกิจร้านอาหาร โดยการพรรณาสถิติลักษณะตัวแปร คือ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยการกำหนดเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็น (Best, J. W. & Kahn. J. V., 1993)

โดยมีคำนิยามของ ปัจจัยการจัดการธุรกิจ หมายถึง กระบวนการการทำงานร่วมกันต่อเนื่องกันและประสานงานกันโดยใช้บุคคลและทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของธุรกิจอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ได้แก่ การตลาดและการขาย การบริการ การนำเข้าวัตถุดิบและการขนส่ง การจัดซื้อ การดำเนินการด้านการผลิต การส่งมอบอาหาร การพัฒนาเทคโนโลยี การบริหารจัดการพนักงาน โครงสร้างพื้นฐานร้านอาหาร และ คำนิยามของ ปัจจัยประสิทธิผลของธุรกิจร้านอาหาร หมายถึง การบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของธุรกิจร้านอาหารตามที่กำหนดไว้ เป็นผลสำเร็จของธุรกิจร้านอาหาร มีระบบในการบริหารจัดการและประเมินผลธุรกิจ โดยการวัดผลเชิงดุลยภาพ (Balanced Scorecard) จะเป็นการแสดงความสำเร็จ ความสามารถในการปฏิบัติงานและดำเนินงานธุรกิจ ได้แก่ ด้านการเงิน ด้านลูกค้า ด้านกระบวนการภายใน และด้านการเรียนรู้และการพัฒนา

3.3 วิเคราะห์ข้อมูลประสิทธิผลการจัดการธุรกิจ จำแนกตามปัจจัยคุณลักษณะขององค์กรธุรกิจ โดยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นที่มากกว่าสองกลุ่ม (F-test) และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA)

3.4 วิเคราะห์ข้อมูลการหาความสัมพันธ์ โดยการวิเคราะห์ปัจจัยการจัดการธุรกิจที่ส่งผลต่อประสิทธิผลธุรกิจ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) วิเคราะห์โดยใช้สถิติ Adjusted R^2 , F และค่า t

3.5 วิเคราะห์และเสนอแนวทางการจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิผลของธุรกิจร้านอาหารในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดย นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หา จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) (Humphrey, S., 2005) จากนั้น นำมากำหนดแนวทางด้วยหลักการ (TOWS Matrix Analysis) โดยใช้หลักการเชิงรุก หลักการเชิงป้องกัน หลักการเชิงแก้ไข และหลักการเชิงรับ

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของธุรกิจร้านอาหารในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

พบว่า ธุรกิจร้านอาหารในประเทศไทย ในปี 2563 - 2564 เกิดผลกระทบจากปัจจัยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่แพร่ระบาดไปทั่วโลก ส่งผลกระทบต่อการประกอบธุรกิจอย่างรุนแรง รวมทั้งธุรกิจร้านอาหารด้วย ธุรกิจร้านอาหารในปี 2565 และ 2566 เริ่มฟื้นตัว มีการขยายธุรกิจอย่างต่อเนื่อง จากปัจจัยบวกต่าง ๆ โดยเฉพาะการฟื้นตัวของภาคการท่องเที่ยว ประกอบกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจกลับสู่ภาวะปกติ ซึ่งส่งผลให้ธุรกิจร้านอาหารเติบโตต่อเนื่อง แต่ผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหาร ก็ยังพบปัญหา ด้านการเงิน จากภาระต้นทุนค่าใช้จ่าย ค่าใช้จ่ายด้านพนักงานที่เพิ่มขึ้น ปัญหาด้านการจัดการกระบวนการภายในของธุรกิจ การทำการตลาด

และการขายในสภาพการแข่งขันทางธุรกิจที่รุนแรง ผู้ประกอบธุรกิจร้านอาหารในยุคปัจจุบัน จำเป็นต้องมีการบริหารจัดการธุรกิจให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่มีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปตามสังคมยุคใหม่และเทคโนโลยี เพื่อให้สามารถดำเนินธุรกิจร้านอาหารได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

2. ผลการศึกษาปัจจัยคุณลักษณะของธุรกิจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของธุรกิจร้านอาหารในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

2.1 คุณลักษณะขององค์กรธุรกิจร้านอาหารของกลุ่มตัวอย่างในธุรกิจร้านอาหารในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

คุณลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 400 แห่ง ด้านรูปแบบองค์กรธุรกิจ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นบริษัทจำกัด จำนวน 317 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 79.30 ด้านขนาดของธุรกิจร้านอาหาร พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีขนาดกลาง จำนวน 195 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 48.80 ด้านเงินทุน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีเงินลงทุนมากกว่า 4 ล้านบาท จำนวน 141 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 35.30 ด้านระยะเวลาดำเนินธุรกิจร้านอาหาร พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระยะเวลา มากกว่า 6 ปี จำนวน 180 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 45

2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยการจัดการธุรกิจ ปัจจัยประสิทธิภาพการจัดการธุรกิจ โดย ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยการจัดการธุรกิจ

(n = 400)

ปัจจัยการจัดการธุรกิจ	$\bar{X}$	S.D.	มีการจัดการอยู่ในระดับ
1. ด้านการตลาดและการขาย	3.71	.955	มาก
2. ด้านการบริการ	4.14	.359	มาก
3. ด้านการนำเข้าวัตถุดิบและการขนส่ง	4.01	.406	มาก
4. ด้านการจัดซื้อ	4.27	.280	มาก
5. ด้านดำเนินการด้านการผลิต	3.96	.670	มาก
6. ด้านการส่งมอบอาหาร	4.07	.412	มาก
7. ด้านการพัฒนาเทคโนโลยี	3.93	.534	มาก
8. ด้านการบริหารจัดการพนักงาน	4.18	.485	มาก
9. ด้านโครงสร้างพื้นฐานร้านอาหาร	4.44	.362	มาก
รวม	4.39	.215	มาก

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปัจจัยการจัดการธุรกิจ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = .215) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านโครงสร้างพื้นฐานร้านอาหาร มีระดับความคิดเห็นอยู่ที่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = .362)

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยประสิทธิภาพของธุรกิจร้านอาหารในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

(n = 400)

ประสิทธิภาพของธุรกิจร้านอาหารในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยภาพรวม	$\bar{X}$	S.D.	มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับ
1. ด้านการเงิน	3.97	.577	มาก
2. ด้านลูกค้า	4.12	.656	มาก
3. ด้านกระบวนการภายใน	4.16	.435	มาก
4. ด้านการเรียนรู้และการพัฒนา	4.12	.628	มาก
รวม	4.09	.492	มาก

ปัจจัยประสิทธิผลของธุรกิจ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = .492) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านกระบวนการภายใน (Internal Process) มีความคิดเห็นอยู่ที่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = .435)

2.3 ผลการทดสอบความแปรปรวนของกลุ่มข้อมูลในการวิเคราะห์เปรียบเทียบประสิทธิผลของธุรกิจร้านอาหารในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำแนกตามปัจจัยคุณลักษณะของธุรกิจ

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบประสิทธิผลของธุรกิจร้านอาหารในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำแนกตามปัจจัยคุณลักษณะของธุรกิจ

(n = 400)

ปัจจัยคุณลักษณะของธุรกิจ	ประสิทธิผลของธุรกิจร้านอาหาร ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล		
	Statistic F	p-value	ผลการทดสอบ สมมติฐานทางสถิติ
1. ด้านรูปแบบองค์กรธุรกิจ	.056	.945	ยอมรับสมมติฐาน
2. ด้านขนาดของธุรกิจ	5.025**	.007	ปฏิเสธสมมติฐาน
3. ด้านเงินทุน	3.680*	.012	ปฏิเสธสมมติฐาน
4. ด้านระยะเวลาดำเนินธุรกิจ	2.366	.071	ยอมรับสมมติฐาน

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ประสิทธิผลของธุรกิจร้านอาหารในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามด้านขนาดของธุรกิจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ประสิทธิผลของธุรกิจร้านอาหารในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามด้านตามเงินทุน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาปัจจัยการจัดการธุรกิจที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของธุรกิจร้านอาหารในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ตารางที่ 4 ปัจจัยการจัดการธุรกิจที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของธุรกิจร้านอาหารในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

(n = 400)

ปัจจัยการจัดการธุรกิจ	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	p-value
	B	SE	Beta		
(Constant)	.684	.345		1.985*	.048
1. การตลาดและการขาย	.109	.019	.212	5.738**	.000
2. การบริการ	.038	.068	.028	.558	.577
3. การนำเข้าวัตถุดิบและการขนส่ง	.179	.062	.148	2.893**	.004
4. การจัดซื้อ	-.009	.087	-.005	-.102	.919
5. การดำเนินการด้านผลิต	.242	.059	.330	4.111**	.000
6. การส่งมอบอาหาร	.033	.051	.028	.648	.517
7. การพัฒนาเทคโนโลยี	.022	.066	.023	.329	.743
8. การบริหารจัดการพนักงาน	.169	.063	.167	2.690**	.007
9. โครงสร้างพื้นฐานร้านอาหาร	.064	.091	.047	.701	.484

R = .708, R² = .501, Adjusted R² = .489, SEE = .35133, F = 43.458, p-value = .000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ พบว่า ปัจจัยการจัดการธุรกิจทั้ง 9 ด้าน สามารถร่วมกันอธิบายการเปลี่ยนแปลงของ ปัจจัยประสิทธิผลของธุรกิจร้านอาหารในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยภาพรวมได้ร้อยละ 48.9 ($\text{Adjusted } R^2 = .489$) โดยมีปัจจัยการจัดการธุรกิจ ด้านการตลาดและการขาย ด้านการนำเข้าวัตถุดิบและการขนส่ง ด้านการดำเนินการด้านการผลิต และด้านการบริหารจัดการพนักงาน ส่งผลต่อประสิทธิผลของธุรกิจร้านอาหารในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักของผลกระทบของตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของธุรกิจร้านอาหารในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า ด้านการดำเนินการด้านการผลิต มีน้ำหนักมากที่สุด ($\text{Beta} = .330$)

3.1 ข้อมูลสรุปผลการทดสอบปัจจัยการจัดการธุรกิจที่ส่งผลประสิทธิผลของธุรกิจร้านอาหารในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (Multiple Regression Analysis: MRA)

ตารางที่ 5 ข้อมูลสรุปผลการทดสอบปัจจัยการจัดการธุรกิจที่ส่งผลประสิทธิผลของธุรกิจร้านอาหารในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยใช้ปัจจัยการจัดการธุรกิจด้วยแนวคิดทฤษฎีห่วงโซ่แห่งคุณค่า Value chain (Michael, E. P., 1985)

(n = 400)

	ประสิทธิผลของธุรกิจร้านอาหาร ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล				
	ด้าน การเงิน	ด้านลูกค้า	ด้าน กระบวนการ ภายใน	ด้านการเรียนรู้ และการพัฒนา	ภาพรวม
	ค่า t, (p-value)				
1. การตลาดและการขาย	3.862** (.000)	4.362** (.000)	4.813** (.000)	4.778** (.000)	5,738** (.000)
2. การบริการ	-.245 (.806)	1.972* (.049)	-.018 (.986)	-.246 (.806)	.558 (.577)
3. การนำเข้าวัตถุดิบและการขนส่ง	2.821** (.005)	2.899** (.004)	.770 (.442)	2.259* (.024)	2.893** (.004)
4. การจัดซื้อ	1.274 (.203)	-.627 (.531)	.413 (.680)	-.892 (.373)	.102** (.919)
5. การดำเนินการด้านการผลิต	5.409** (.000)	3.316** (.001)	1.733 (.084)	2.495* (.013)	4.111** (.000)
6. การส่งมอบอาหาร	-.991 (.322)	-1.206 (.228)	4.529** (.000)	.445 (.656)	.648 (.517)
7. การพัฒนาเทคโนโลยี	.338 (.736)	.546 (.586)	-.009 (.993)	.100 (.921)	.329 (.743)
8. การบริหารจัดการพนักงาน	3.633** (.000)	2.003* (.046)	.754 (.451)	1.994* (.047)	2.690** (.007)
9. โครงสร้างพื้นฐานร้านอาหาร	.181 (.856)	-.122 (.903)	1.393 (.164)	.871 (.384)	.701 (.484)

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.1.1 ปัจจัยการจัดการธุรกิจ ด้านการตลาดและการขาย ส่งผลต่อประสิทธิภาพของธุรกิจร้านอาหาร ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ด้านการเงิน ด้านลูกค้า ด้านกระบวนการภายใน ด้านการเรียนรู้และการพัฒนา ภาพรวม ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.1.2 ปัจจัยการจัดการธุรกิจ ด้านการบริการ ส่งผลต่อประสิทธิภาพของธุรกิจร้านอาหาร ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ด้านลูกค้า ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.1.3 ปัจจัยการจัดการธุรกิจ ด้านการนำเข้าวัตถุดิบและการขนส่ง ส่งผลต่อประสิทธิภาพของธุรกิจร้านอาหารในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ด้านการเงิน ด้านลูกค้า ภาพรวม ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 และส่งผลต่อประสิทธิภาพของธุรกิจร้านอาหารในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ด้านการเรียนรู้และการพัฒนาส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.1.4 ปัจจัยการจัดการธุรกิจด้านการจัดซื้อ ส่งผลต่อประสิทธิภาพของธุรกิจร้านอาหารในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ภาพรวม ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.1.5 ปัจจัยการจัดการธุรกิจ ด้านการดำเนินการด้านการผลิต ส่งผลต่อประสิทธิภาพของธุรกิจร้านอาหารในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ด้านการเงิน ด้านลูกค้า ภาพรวม ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 และส่งผลต่อประสิทธิภาพของธุรกิจร้านอาหารในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ด้านการเรียนรู้และการพัฒนา ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.1.6 ปัจจัยการจัดการธุรกิจ ด้านการส่งมอบอาหาร ส่งผลต่อประสิทธิภาพของธุรกิจร้านอาหาร ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ด้านกระบวนการภายใน ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.1.7 ปัจจัยการจัดการธุรกิจ ด้านการพัฒนาเทคโนโลยี ส่งผลต่อประสิทธิภาพของธุรกิจร้านอาหาร ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ด้านการเงิน ด้านลูกค้า ด้านกระบวนการภายใน ด้านการเรียนรู้และการพัฒนา และภาพรวม ส่งผลอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3.1.8 ปัจจัยการจัดการธุรกิจ การบริหารจัดการพนักงาน ส่งผลต่อประสิทธิภาพของธุรกิจร้านอาหาร ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ด้านการเงิน และ ภาพรวม ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และส่งผลต่อประสิทธิภาพของธุรกิจร้านอาหาร ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ด้านลูกค้า และด้านการเรียนรู้และการพัฒนา ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.1.9 ปัจจัยการจัดการธุรกิจ โครงสร้างพื้นฐานร้านอาหาร ส่งผลต่อประสิทธิภาพของธุรกิจร้านอาหาร ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ด้านการเงิน ด้านลูกค้า ด้านกระบวนการภายใน ด้านการเรียนรู้และการพัฒนา และภาพรวม ส่งผลอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4. ผลการวิเคราะห์และเสนอแนวทางการจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของธุรกิจร้านอาหารในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) และนำมากำหนดแนวทางด้วยหลักการ (TOWS Matrix Analysis) โดยใช้หลักการเชิงรุก (SO Guidelines) หลักการเชิงป้องกัน (ST Guidelines) หลักการเชิงแก้ไข (WO Guidelines) และหลักการเชิงรับ (WT Guidelines)

จุดแข็ง Strength (S) ได้แก่ การจัดการธุรกิจร้านอาหารด้วยกลยุทธ์ด้านการตลาดและการขายที่ทันสมัย การบริการด้วยความประทับใจ คุณภาพอาหารที่ดี สถานที่และบรรยากาศของร้านที่สวยงาม มีการพัฒนาเทคโนโลยีในระบบการทำงานและการบริการลูกค้า มีความสามารถในการปรับตัวตามตลาดได้อย่างรวดเร็ว

จุดอ่อน Weakness (W) ได้แก่ ขาดการสร้างจุดเด่นของร้านอาหาร ขาดการกำหนดวิสัยทัศน์ และเป้าหมายที่ชัดเจน การบริการไม่ประทับใจ พนักงานไม่มีคุณภาพ อาหารไม่ได้คุณภาพ ไม่ได้มาตรฐาน การนำเข้าวัตถุดิบไม่เพียงพอและการขนส่งล่าช้า ต้นทุนสินค้าสูงและค่าใช้จ่ายสูง และขาดการบริหารจัดการธุรกิจร้านอาหารที่ล่าช้าไม่ทันกับความเปลี่ยนแปลง

โอกาส Opportunities (O) ได้แก่ ร้านอาหารเติบโตไปพร้อมกับการท่องเที่ยว สังคมเมืองขยายตัว ประชากรพักอาศัยหนาแน่นในกรุงเทพฯและปริมณฑล อาหารไทยเป็นเม็ดเงินยอดนิยมของชาวต่างชาติ มีความหลากหลายของประเภทธุรกิจร้านอาหาร ความนิยมในอาหารเพื่อสุขภาพ นโยบายของภาครัฐบาลที่ส่งเสริมธุรกิจร้านอาหารและการท่องเที่ยว

อุปสรรค Threat (T) ได้แก่ การแข่งขันในธุรกิจร้านอาหารที่รุนแรง ภาวะเงินเฟ้อ ค่าเช่าพื้นที่ และค่าใช้จ่ายสูง ร้านอาหารปรับตัวไม่ทันตามเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การติดต่องานราชการต้องมีการดำเนินงานหลายขั้นตอนในการดำเนินงาน เสถียรภาพทางการเมือง และสถานการณ์โรคระบาด ภัยธรรมชาติ สงคราม

แนวทางการจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิผลของธุรกิจร้านอาหารในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล 8 แนวทาง

แนวทางเชิงรุก (SO Guidelines) แนวทาง 1 การสร้างอัตลักษณ์และพัฒนานวัตกรรม และแนวทาง 2 ส่งเสริมเมนูไทยยอดนิยมและเมนูเพื่อสุขภาพ แนวทางเชิงป้องกัน (ST Guidelines) แนวทาง 3 วางแผนกลยุทธ์ธุรกิจที่ทันสมัย และดำเนินงานได้ทันสถานการณ์ และแนวทาง 4 ภาครัฐสนับสนุนด้วยนโยบายและการดำเนินงานที่ส่งเสริมธุรกิจ แนวทางเชิงแก้ไข (WO Guidelines) แนวทาง 5 เพิ่มศักยภาพการบริหารงานยุคใหม่ให้ผู้ประกอบการ และแนวทาง 6 พัฒนาฝีมือแรงงานให้มีคุณภาพและทักษะรอบด้าน แนวทางเชิงรับ (WT Guidelines) แนวทาง 7 รักษามาตรฐานสินค้าให้มีคุณภาพ และการบริการที่ประทับใจ และแนวทาง 8 นำเทคโนโลยี พัฒนาการบริหารจัดการ การดำเนินงานและการบริการที่ทันสมัย

อภิปรายผล

ผลการศึกษาข้อมูล

1. ปัจจัยคุณลักษณะของธุรกิจที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของธุรกิจร้านอาหารในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

1.1 ปัจจัยการจัดการธุรกิจ ประกอบด้วย ด้านการตลาดและการขาย ด้านการบริการ ด้านการนำเข้าวัตถุดิบและการขนส่ง ด้านการจัดซื้อ ด้านการดำเนินการด้านการผลิต ด้านการส่งมอบอาหาร ด้านการพัฒนาเทคโนโลยี ด้านการบริหารจัดการพนักงาน ด้านโครงสร้างพื้นฐานร้านอาหาร อยู่ในระดับมากที่สุด 9 ด้าน ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านโครงสร้างพื้นฐานร้านอาหาร โดยธุรกิจร้านอาหารควรจะต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายของธุรกิจร้านอาหาร มีกำหนดโครงสร้างการบริหารงานและสายการบังคับบัญชาในร้านอาหารไว้อย่างเหมาะสม ส่งเสริมให้มีการทำงานร่วมกันเป็นทีม มีการปรับเปลี่ยนปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน และมีการรายงานผลประกอบการด้านบัญชีการเงินอย่างถูกต้องสม่ำเสมอ เพื่อเป็นแนวทางการจัดการธุรกิจให้มีประสิทธิผล ซึ่งสอดคล้องกับ พิรญา กัญหบุตร โดยการศึกษาวิจัยพบว่า ด้านโครงสร้างพื้นฐานของธุรกิจร้านอาหาร เป็นหนึ่งในแนวทางการประกอบธุรกิจให้ประสบความสำเร็จได้ (พิรญา กัญหบุตร, 2559)

1.2 ปัจจัยประสิทธิผลของธุรกิจร้านอาหารในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลประกอบด้วย ด้านการเงิน ด้านลูกค้า ด้านกระบวนการภายใน ด้านการเรียนรู้และการพัฒนา อยู่ในระดับมากที่สุด 4 ด้าน ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านกระบวนการภายใน เมื่อการบริหารจัดการกระบวนการภายในของธุรกิจร้านอาหาร

ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จะช่วยส่งผลให้ธุรกิจร้านอาหาร ดำเนินธุรกิจได้ประสบผลสำเร็จตามวิสัยทัศน์ของธุรกิจ ทั้ง ด้านความพึงพอใจสูงสุดจากลูกค้า ที่จะก่อให้เกิดรายได้และผลกำไร สอดคล้องกับ ปรัชญา เห็นสว่าง และชาญชัย จิวจินดา ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการประกอบธุรกิจร้านอาหารไทยในรัฐเวอร์จิเนียประเทศสหรัฐอเมริกา ประกอบด้วยปัจจัย ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านกระบวนการบริหารจัดการภายในด้านการเงิน ด้านลูกค้า ด้านการเรียนรู้และพัฒนา (ปรัชญา เห็นสว่าง และชาญชัย จิวจินดา, 2563) สอดคล้องกับ ญัฐวุฒิ รุ่งเสถียรภุช ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่เกิดจากกระบวนการภายในเป็นหนึ่งในปัจจัยที่สำคัญต่อการส่งผลต่อการเลือกใช้บริการร้านอาหารของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร (ญัฐวุฒิ รุ่งเสถียรภุช, 2559) สอดคล้องกับ พรทิพย์ อินทรพรอุดม ผลการวิจัยพบว่า ร้านธุรกิจอาหารคลีนฟู้ดในพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดเชียงรายส่วนใหญ่จะต้องมีกระบวนการภายในที่ให้บริการลูกค้าด้วยความรวดเร็วและเกิดข้อผิดพลาดน้อยที่สุด (พรทิพย์ อินทรพรอุดม, 2558) สอดคล้องกับ กนกทิพย์ ปิยะศิริพันธ์ จากการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่สำคัญมากที่สุดด้านกระบวนการให้บริการลูกค้าด้วยความรวดเร็ว และปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ มีผลต่อการเลือกร้านอาหารของประชาชนที่อยู่ในอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ (กนกทิพย์ ปิยะศิริพันธ์, 2551) และสอดคล้องกับ จุฑามาศ พีรพัชระ ผลการวิจัยพบว่า การจัดการภายใน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของศักยภาพผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหาร (จุฑามาศ พีรพัชระ, 2561)

2. ปัจจัยคุณลักษณะของธุรกิจที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของธุรกิจร้านอาหารในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดย การเปรียบเทียบประสิทธิผลของธุรกิจร้านอาหารในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำแนกตามปัจจัยคุณลักษณะของธุรกิจ ด้านขนาดของธุรกิจร้านอาหาร และด้านเงินลงทุน โดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยผลการวิจัย พบว่า กลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ มีประสิทธิผลในการดำเนินงานของธุรกิจร้านอาหารในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มากกว่า กลุ่มธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก ส่วนด้านเงินลงทุนพบว่า กลุ่มธุรกิจที่มีเงินลงทุน มากกว่า 4 ล้านบาทมีประสิทธิผลในการดำเนินงานของธุรกิจ มากกว่ากลุ่มธุรกิจที่มีเงินลงทุนต่ำกว่า 1 ล้านบาทและกลุ่มธุรกิจที่มีเงินลงทุน 3 - 4 ล้านบาท สอดคล้องกับ สิทธิชัย ธรรมเสนห์ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านการเงิน ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารในยุค “ปกติวิถีใหม่” มากที่สุด รองลงมา คือ ด้านลูกค้า ด้านการเรียนรู้และพัฒนา และด้านกระบวนการภายใน (สิทธิชัย ธรรมเสนห์, 2564) และสอดคล้องกับ พีรญา กัณทุบุตร พบว่า ผู้ประกอบธุรกิจ ควร มีศาสตร์และศิลป์ในหลายปัจจัยเพื่อใช้เป็นแนวทางในการประกอบธุรกิจให้ประสบความสำเร็จ จะต้องมีความ ยืดหยุ่นศาสตร์และศิลป์ต่าง ๆ นำมาประสมประสานให้เหมาะสมและสอดคล้องกับโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง (พีรญา กัณทุบุตร, 2559)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหาร ควรให้ความสำคัญอย่างมากกับการเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการภายในขององค์กรธุรกิจร้านอาหาร จากการวิจัยพบว่า กระบวนการภายในขององค์กร จะช่วยส่งผลให้ธุรกิจร้านอาหารมีประสิทธิผล ด้านความพึงพอใจสูงสุดให้ลูกค้า สร้างยอดขายก่อให้เกิดรายได้และผลกำไรทางการเงิน และประสบผลสำเร็จตามวิสัยทัศน์ของธุรกิจ และผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหาร สามารถใช้แนวทางการจัดการธุรกิจ เพื่อเพิ่มประสิทธิผลของธุรกิจร้านอาหาร ด้วยการกำหนดเป้าหมาย แผนกลยุทธ์ และดำเนินงานเชิงรุก โดยเน้นด้านการตลาดและการขาย ด้านการนำเข้าวัตถุดิบและการขนส่ง ด้านการดำเนินการด้านการผลิต และด้านการบริหารจัดการพนักงาน นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้เสนอแนะผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารสามารถนำ 8 แนวทาง เพื่อไปจัดการ เพื่อเพิ่มประสิทธิผลธุรกิจร้านอาหาร ได้แก่ แนวทางเชิงรุก ด้วยแนวทาง การสร้างอัตลักษณ์และพัฒนานวัตกรรม และ ส่งเสริมเมนูไทยยอดนิยมและเมนูเพื่อสุขภาพ แนวทางเชิงป้องกัน ด้วยแนวทางวางแผนกลยุทธ์ธุรกิจที่ทันสมัยและดำเนินงานได้ทันสถานการณ์ และภาครัฐสนับสนุนด้วยนโยบายและการดำเนินงานที่ส่งเสริมธุรกิจ

แนวทางเชิงแก้ไข ด้วยการเพิ่มศักยภาพการบริหารงานยุคใหม่ให้ผู้ประกอบการ และพัฒนาฝีมือแรงงานให้มีคุณภาพและทักษะรอบด้าน แนวทางเชิงรับ ด้วยแนวทางรักษามาตรฐานสินค้าให้มีคุณภาพและการบริการที่ประทับใจ และนำเทคโนโลยี พัฒนาการบริหารจัดการ การดำเนินงานและการบริการที่ทันสมัย

เอกสารอ้างอิง

- กนกทิพย์ ปิยะศิริพันธ์. (2551). การศึกษาความเป็นไปได้ในการลงทุนธุรกิจร้านอาหารเจ ในอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทั่วไป. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์. (2566). ข้อมูลการจดทะเบียนนิติบุคคล. เรียกใช้เมื่อ 28 สิงหาคม 2566 จาก www.dbd.go.th
- กลุ่มพัฒนาเศรษฐกิจบริการ กองนโยบายการสร้างเสริมการแข่งขันทางการค้า กระทรวงพาณิชย์. (2566). สถิติผู้ประกอบการร้านอาหารและเครื่องดื่ม. เรียกใช้เมื่อ 28 สิงหาคม 2566 จาก www.dbd.go.th
- จุฑามาศ พืชรพีระ. (2561). รูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหาร. ใน ดุษฎีนิพนธ์บริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรมและทรัพยากรมนุษย์. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ณัฐวุฒิ รุ่งเสถียรภูธร. (2559). ประเภทของร้านอาหาร คุณภาพของอาหาร คุณภาพการบริการและสื่อสังคมออนไลน์ที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการร้านอาหารสำหรับมือค้ำของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์หลักสูตรบริหารธุรกิจ สาขาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ปรัชญา เหมสว่าง และชาญชัย จิวจินดา. (2563). ปัจจัยความสำเร็จของการประกอบธุรกิจร้านอาหาร ไทยในประเทศสหรัฐอเมริกา. วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์โกสินทร์, 8(3), 106-115.
- พรทิพย์ อินทรพรอุดม. (2558). แนวทางการทางการตลาดธุรกิจร้านอาหารคลีนฟู้ดในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. ใน วิทยานิพนธ์หลักสูตรบริหารธุรกิจ สาขาวิชาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.
- พริญา กัญบุตร. (2559). ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก: SMEs. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์, 2(1), 59-76.
- สิทธิชัย ธรรมเสนห์. (2564). รูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจร้านอาหารในยุคปกติวิถีใหม่สำหรับผู้ประกอบการ. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6(7), 498-512.
- Best, J. W. & Kahn. J. V. (1993). Research in Education. Boston, Master of Arts: Allyn and Bacom.
- Humphrey, S. (2005). SWOT Analysis for Management Consulting. Retrieved March 10, 2022, from <https://www.sri.com/sites/default/files/brochures/dec-05.pdf>.

การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองร่วมกับการจัดการเรียนรู้
โดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคณิตศาสตร์
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย*

DEVELOPMENT OF A MODEL TO PROMOTE MATHEMATICAL THINKING AMONG
UPPER SECONDARY SCHOOL STUDENTS USING SELF - DIRECTED LEARNING AND
PROJECT - BASED LEARNING

ไพรัช เจริญตรีเพชร*, รุ่งทิพา แยมรุ่ง, กิตติชัย สุธาสิโนบล

Phairat Jaroentreephet*, Rungtiwa Yamrung, Kittichai Suthasinobon

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Education, Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: golphairat@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน 2) ศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ 2.1) การคิดเชิงคณิตศาสตร์ 2.2) ความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างเดียวที่มีการทดลองก่อนและหลังเรียน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีจำนวน 35 คน ที่จัดการเรียนแบบความสามารถ ทดลองจำนวน 32 คาบ คาบละ 50 นาที ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 รวมทดสอบก่อนและหลังเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบวัดการคิดเชิงคณิตศาสตร์ และแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยขั้นตอนการจัดการเรียนรู้มี 7 ขั้นตอน 1) วินิจฉัยความต้องการในการเรียนรู้ 2) กำหนดปัญหา 3) วางแผนแก้สถานการณ์ปัญหา 4) ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้นอกชั้นเรียน 5) ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน 6) สรุปและนำเสนอผลงาน 7) ประเมินผลการเรียนรู้ 2) ผลการศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ พบว่า 2.1) คะแนนเฉลี่ยการคิดเชิงคณิตศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และคะแนนเฉลี่ยก่อนทดลองเท่ากับ 18.69 (S.D.=4.40) ในขณะที่คะแนนเฉลี่ยหลังทดลองเท่ากับ 48.81 (S.D. = 5.71) 2.2) ระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.76, S.D. = 0.46)

คำสำคัญ : การจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง; การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน; การคิดเชิงคณิตศาสตร์

Abstract

The objectives of this research are as follows: 1) to develop a learning model based on self - directed learning and project - based learning to enhance mathematical thinking; 2) to study the effectiveness of implementing the developed learning model based on self - directed and

project - based learning in the aspect of mathematical thinking and the satisfaction of learning model based on self - directed learning and project - based learning. The subjects of research were 35 Grade 11 students who were selected by the cluster random sampling and attended 32 periods at 50 minutes per period in the first semester of the 2023 academic year. The research instruments consisted of a lesson plan based on self - directed and project - based learning, a mathematical thinking test and a questionnaire on satisfaction through model of learning. The data were analyzed by using mean, standard deviation and t - test. The results revealed the following: 1) the learning model was based on self - directed learning and project - based learning and had four main components; principles, objectives, steps of teaching and assessment and evaluation of learning model. The steps of learning model consisted of seven steps: 1) observing the needs of the students; 2) selecting learning problems; 3) problem - solving; 4) learning outside the classroom; 5) managing the learning process; 6) summarizing and presenting; and 7) reflection and the learning process. ; (2) the results of the effectiveness of implementing the developed learning model demonstrated the following: 2.1) the post - test mathematical thinking scores of the upper high school students were significantly higher than the pre - test at .05 level; the mean scores on the pre - test was 18.69 (S.D. = 4.40) . On the other hand, the mean scores of the post - test were 48.81 (5.71); and 2.2) overall student satisfaction through self - directed learning and project - based learning was at the highest level ($\bar{X}$ = 4.76, S.D. = 0.46)

Keywords: Self - Directed Learning, Project - Based Learning, Mathematical Thinking

บทนำ

ในชีวิตประจำวันของทุกคนมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับคณิตศาสตร์ทั้งทางตรงหรือทางอ้อม การศึกษาคณิตศาสตร์จึงมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาด้านความคิดของผู้เรียน การคิดและคณิตศาสตร์จึงมีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกัน และเป็นพื้นฐานการพัฒนาศาสตร์สาขาอื่น ๆ เช่น วิทยาศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ แพทยศาสตร์ สถิติศาสตร์ สังคมศาสตร์ ในฐานะเครื่องมือในการคิดการทำงานและการสร้างองค์ความรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551); (อัมพร ม้าคนอง, 2558) แม้ว่าคณิตศาสตร์จะมีความสำคัญดังที่ได้กล่าวในข้างต้น แต่ผลการจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ในประเทศไทยยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร อาจสืบเนื่องมาจาก ผู้เรียนยังไม่สามารถคิดแก้ปัญหา และไม่สามารถนำตนเองไปสู่การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนไม่สามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง อีกทั้งยังพบว่าการจัดการเรียนรู้ขาดการเน้นและพัฒนาด้านการคิดเชิงคณิตศาสตร์ เน้นให้ผู้เรียนรู้เพียงเนื้อหาเท่านั้น (Joyce, W., 2009) จึงไม่สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตลอดจนไม่สามารถนำตนเองไปสู่การแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผู้เรียนขาดทักษะการรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ซึ่งเป็นทักษะที่ควรส่งเสริมและเป็นส่วนหนึ่งของการคิดเชิงคณิตศาสตร์

การคิดเชิงคณิตศาสตร์ เป็นวิธีการคิด การทำความเข้าใจในสถานการณ์ปัญหา โดยใช้ความรู้ ทักษะ กระบวนการทางคณิตศาสตร์ มาดำเนินการในการแก้ปัญหาเพื่อหาคำตอบของสถานการณ์ปัญหา และสามารถถ่ายทอดความรู้คิดของตนให้คนอื่นเข้าใจได้ (รุ่งทิวา นามารุง, 2550); (สุรินทร์ บุญพัฒนภรณ์, 2559) จากการศึกษาพบว่าการคิดเชิงคณิตศาสตร์ ประกอบด้วย 1) ความรู้ทางคณิตศาสตร์ คือ เนื้อหา ความรู้ และเมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ 2) ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ประกอบด้วย การแก้ปัญหาเชิงคณิตศาสตร์ การให้เหตุผลเชิงคณิตศาสตร์ การสื่อสารความคิดเชิงคณิตศาสตร์ การเชื่อมโยงสาระหลักเชิงคณิตศาสตร์ และการสร้าง

และขยายความคิดเชิงคณิตศาสตร์ และ 3) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ทางคณิตศาสตร์ คือ ความเชื่อ ความรู้สึกลึกที่มีต่อวิชาคณิตศาสตร์ (สุจินต์ บุญพัฒนาภรณ์, 2559); (NCTM, 2000) จากการศึกษาการคิดเชิงคณิตศาสตร์ในระบบการศึกษาของไทย พบว่า ไม่ปรากฏการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิดเชิงคณิตศาสตร์และการทดสอบการวัดการคิดเชิงคณิตศาสตร์โดยตรง จึงต้องอาศัยผลการทดสอบทางคณิตศาสตร์ตามโครงการประเมินผลผู้เรียนนานาชาติ (PISA) ที่ประเมินการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ที่เป็นการประเมินทั้งความรู้และทักษะทางคณิตศาสตร์ โดยมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการวัดความสามารถของผู้เรียนในการคิด การใช้และตีผลลัพธ์ทางคณิตศาสตร์ในบริบทที่หลากหลาย ซึ่งผลการประเมินในปี ค.ศ. 2018 พบว่า คะแนนเฉลี่ยด้านคณิตศาสตร์ของผู้เรียนไทยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศสมาชิกของ OECD โดยมีคะแนนเท่ากับ 419 คะแนน เมื่อเทียบค่าเฉลี่ยของ OECD ที่มีคะแนนเท่ากับ 489 คะแนน (OECD, 2018) จากผลการประเมินดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า ผู้เรียนไทยยังไม่มีความรู้และทักษะที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลง และยังสะท้อนถึงคุณภาพการเรียนรู้ที่ได้รับของผู้เรียนจากการจัดการเรียนรู้ในช่วงก่อนหน้านี้อย่างชัดเจน หากต้องการให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ ผู้เรียนจำเป็นต้องสามารถให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ และใช้หลักการ กระบวนการ และเครื่องมือทางคณิตศาสตร์ เพื่อนำไปใช้อธิบาย และคาดการณ์ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ได้ ผู้เรียนต้องมีการคิดเชิงคณิตศาสตร์ในตนเอง จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเลือกยุทธวิธีที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ สามารถนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสม ทำให้มีความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ และมีความสามารถในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ได้ดี ดังนั้นบริบทของการวิจัยในครั้งนี้จึงเน้นการพัฒนาการคิดเชิงคณิตศาสตร์ ซึ่งแนวคิดที่นำมาพิจารณาในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคณิตศาสตร์ คือ การจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน

การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project - Based Learning) เป็นกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเองหรือกระบวนการกลุ่มอย่างเป็นระบบเป็นขั้นตอน โดยใช้ทักษะกระบวนการวิจัย ความรู้ หลักการ แนวคิด ทฤษฎี ต่าง ๆ หรือใช้ความรู้ เชื่อมโยงข้ามศาสตร์ ด้วยวิธีการศึกษาอย่างเป็นระบบ ระเบียบแบบแผน ด้วยกระบวนการคิด และกระบวนการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ สามารถสร้างองค์ความรู้ สรุปความรู้ด้วยตนเองได้ และสามารถเชื่อมโยงความรู้กับชีวิตจริงได้ มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกทำตามความสนใจ ช่วยให้เกิดการสร้างความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ได้ลงมือปฏิบัติจริงในลักษณะของการศึกษา สืบค้น ค้นคว้า ทดลอง ประดิษฐ์ คิดค้น มีการทำงานกลุ่ม โดยมีผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก แนะนำการเรียนรู้ เป็นผู้กระตุ้น คอยช่วยเหลือ ผู้เรียนตามความเหมาะสม แม้ว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานจะช่วยให้ส่งเสริมการคิดเชิงคณิตศาสตร์ แต่การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานมีข้อจำกัดบางประการ คือ ผู้เรียนต้องมีความกระตือรือร้นที่จะเรียน มีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองในการค้นคว้าหาความรู้ ผู้สอนจำเป็นต้องออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับผู้เรียน สอดคล้องกับ วัฒนาพร ระงับทุกข์; สุวัฒน์ วัฒนวงศ์; สมคิด อิสระวัฒน์ ได้กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองจะช่วยส่งเสริมความรับผิดชอบของผู้เรียนในขั้นตอนของการวางแผน การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นกระบวนการศึกษาค้นคว้าที่เป็นระบบ ผู้เรียนสร้างเส้นทางการเรียนรู้ด้วยตนเอง ภายใต้ความสนใจ ความต้องการ ความถนัดของตนเองเป็นสำคัญ มีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความตั้งใจในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนเป็นผู้กำหนดแผนการเรียนการสอน เป้าหมายการเรียนรู้ กลยุทธ์การเรียนรู้ รูปแบบการประเมิน และแหล่งการเรียนรู้ด้วยตนเอง ให้มีความเหมาะสมกับบริบทของตนเอง ดำเนินการภายใต้บรรยากาศที่เป็นอิสระอาจเป็นการเรียนรู้ตามลำพังหรือเรียนรู้กับเพื่อนหรือครู (วัฒนาพร ระงับทุกข์, 2545); (สุวัฒน์ วัฒนวงศ์, 2551); (สมคิด อิสระวัฒน์, 2541) จากที่กล่าวมาข้างต้นการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานและการจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันหลาย ๆ ด้าน และ

สามารถเป็นแนวคตินำมาใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคณิตศาสตร์ เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สามารถนำตนเองไปสู่การแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเลือกยุทธวิธีที่เหมาะสม นำเสนอวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสม เกิดทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ และทักษะการนำเสนอตัวแทนความคิดของกระบวนการแก้ปัญหา ตลอดจนนำตนเองไปสู่การแก้ปัญหาได้อย่างยั่งยืน ดังนั้นผู้เรียนควรได้รับการส่งเสริมการคิดเชิงคณิตศาสตร์ด้วยรูปแบบวิธีการที่เหมาะสม เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย และสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ตลอดจนรูปแบบการจัดการเรียนรู้จะเป็นแนวทางให้กับองค์กร หน่วยงานทางการศึกษา และผู้สนใจนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป

จากสภาพปัญหาของนักเรียนที่มีการคิดเชิงคณิตศาสตร์ได้ดีเท่าที่ควร เพราะขาดการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ การให้เหตุผล การสื่อสาร การนำเสนอแนวคิด การเชื่อมโยง การใช้ความรู้ทางคณิตศาสตร์ อัมชาสัยทางคณิตศาสตร์ พิจารณาจากการทำแบบฝึกหัดวิชาคณิตศาสตร์พบว่าร้อยละ 74.29 (26 คน จากทั้งหมด 35 คน) มีการคิดเชิงคณิตศาสตร์ไม่เท่าที่ควร ผู้วิจัยจึงได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งจะจัดการเรียนรู้ที่มีรูปแบบเป็นระบบขั้นตอน และนักเรียนสามารถนำตนเองไปสู่เป้าหมายการเรียนรู้ได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. ศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งประกอบด้วย การคิดเชิงคณิตศาสตร์ และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นรูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 (Research 1) การศึกษาปัญหาและข้อมูลพื้นฐาน เป็นการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) เกี่ยวกับจุดมุ่งหมาย ตัวชี้วัดสาระการเรียนรู้ และคุณภาพของผู้เรียนเกี่ยวกับคณิตศาสตร์ สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ การคิดเชิงคณิตศาสตร์ จากเอกสารและงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ ตลอดจนการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ทั้งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้อีก 2 แนวคิด ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน เพื่อนำไปใช้เป็นหลักการในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคณิตศาสตร์

ขั้นตอนที่ 2 (Development 1) การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้จากแนวคิดการจัดการเรียนรู้ทั้งสองแนวดังกล่าวและสังเคราะห์รวมกับองค์ประกอบและตัวชี้วัดเชิงของการคิดเชิงคณิตศาสตร์ที่พัฒนาในระยะที่ 1 ผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้พบว่า ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน มีความเห็นว่างค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นแต่ละองค์ประกอบมีความสอดคล้องกัน และผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ในภาพรวมมีความเหมาะสมอย่างยิ่ง ($\bar{X} = 4.90$, S.D.=0.14) เมื่อพิจารณาตามรายการ พบว่าทุกรายการมีความเหมาะสม

1.4 การวัดผลและประเมินผล : แนวทางการวัดและประเมินผล มุ่งเน้นการวัดการคิดเชิง
คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สามารถทำได้โดย 1) สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนที่

สะท้อนการคิดเชิงคณิตศาสตร์ในระหว่างการจัดการเรียนรู้ 2) ประเมินผลงานของผู้เรียนที่สะท้อนการคิดเชิงคณิตศาสตร์หลังการจัดการเรียนรู้ 3) ประเมินการเขียนอนุทินรายคาบของผู้เรียนที่สะท้อนผลลัพธ์การเรียนรู้หลังการจัดการเรียนรู้ และ 4) สะท้อนคิดความรู้ของผู้เรียน นอกจากนี้ผู้สอนที่นำรูปแบบการเรียนรู้นี้ไปใช้อาจมีการวัดพัฒนาการการคิดเชิงคณิตศาสตร์ของนักเรียนเพิ่มเติมได้ แผนภาพประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้

โครงงานเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

2. การศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบการคิดเชิงคณิตศาสตร์ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยการทดสอบค่าที (t - test) (n=35)

การคิดเชิงคณิตศาสตร์ จำแนกตามองค์ประกอบ	คะแนนเต็ม	ก่อนทดลอง		หลังทดลอง		t	p - value
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. การแก้ปัญหาเชิงคณิตศาสตร์	12	4.14	1.11	9.94	1.31	17.888*	0.000
2. การให้เหตุผลเชิงคณิตศาสตร์	9	2.97	0.75	7.56	0.98	20.466*	0.000
3. การสื่อสารความคิดเชิงคณิตศาสตร์	9	2.80	0.86	7.10	1.18	15.251*	0.000
4. การเชื่อมโยงสาระหลักเชิงคณิตศาสตร์	6	1.86	0.64	4.99	0.76	17.702*	0.000

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบการคิดเชิงคณิตศาสตร์ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยการทดสอบค่าที (t - test) (n=35) (ต่อ)

การคิดเชิงคณิตศาสตร์ จำแนกตามองค์ประกอบ	คะแนนเต็ม	ก่อนทดลอง		หลังทดลอง		t	p - value
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
5. การนำเสนอตัวแทน ความคิดเชิงคณิตศาสตร์	6	1.74	0.69	4.63	0.59	21.963*	0.000
6. ด้านความรู้และโม ทัศน์ทางคณิตศาสตร์	6	1.49	0.56	4.54	0.74	18.976*	0.000
7. อธิบายสัจ คณิตศาสตร์	12	3.71	0.96	10.06	1.45	19.984*	0.000
การคิดเชิงคณิตศาสตร์	60	18.69	4.40	48.81	5.71	22.112*	0.000

*p<.05

จากตารางที่ 1 พบว่า การคิดเชิงคณิตศาสตร์ของนักเรียน มีคะแนนค่าเฉลี่ยหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกองค์ประกอบ โดยมีคะแนนเฉลี่ยก่อนการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 18.69$, S.D. = 4.40) และคะแนนเฉลี่ยหลังการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 48.81$, S.D. = 5.71) (คะแนนเต็ม 60 คะแนน)

3. การศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

รายการประเมิน	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล (n=35)		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
1. ด้านวิธีการสอน			
1.1 วิธีการสอนที่จัดชั้นมีเนื้อหาที่น่าสนใจ	4.77	0.49	มากที่สุด
1.2 วิธีการสอนที่จัดชั้นมีความท้าทายความสามารถของนักเรียน	4.83	0.45	มากที่สุด
1.3 วิธีการสอนที่จัดชั้นส่งเสริมให้นักเรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง	4.71	0.52	มากที่สุด
1.4 นักเรียนได้ใช้ขั้นตอนของการทำโครงงานเพื่อแก้ปัญหาที่ครูให้	4.83	0.38	มากที่สุด
1.5 นักเรียนไม่มีโอกาสไปศึกษาข้อมูลภายนอกห้องเรียนก่อนการแก้ปัญหา	4.74	0.56	มากที่สุด
2. ด้านความรู้			
2.1 นักเรียนชอบเนื้อหาคณิตศาสตร์ที่ครูจัดให้	4.69	0.47	มากที่สุด
2.2 เนื้อหามีความน่าสนใจ	4.74	0.51	มากที่สุด
2.3 เนื้อหาไม่สามารถเชื่อมโยงกับวิชาอื่น ๆ	4.69	0.47	มากที่สุด
2.4 ความรู้ที่ได้รับเป็นประโยชน์กับนักเรียนในอนาคต	4.71	0.46	มากที่สุด
3. ด้านการคิดเชิงคณิตศาสตร์			
3.1 สถานการณ์ปัญหาที่ครูกำหนดน่าสนใจ	4.77	0.43	มากที่สุด
3.2 นักเรียนมีการวางแผนและได้ทำตามแผนเพื่อแก้สถานการณ์ปัญหา	4.80	0.41	มากที่สุด
3.3 นักเรียนไม่มีโอกาสได้ตรวจสอบการแก้สถานการณ์ปัญหาร่วมกับเพื่อน	4.83	0.38	มากที่สุด

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ต่อ)

รายการประเมิน	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล (n=35)		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
3.4 นักเรียนสามารถใช้สัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์หรือตัวแทนอื่น ๆ ในการนำเสนอการแก้สถานการณ์ปัญหาให้กับเพื่อนร่วมชั้น	4.77	0.43	มากที่สุด
3.5 นักเรียนไม่สามารถบอกเหตุผลในการเลือกใช้วิธีการเพื่อแก้สถานการณ์ปัญหา	4.80	0.41	มากที่สุด
3.6 นักเรียนมีความมุ่งมั่นในการทำงานจนสำเร็จ	4.77	0.43	มากที่สุด
3.7 นักเรียนได้มีการแก้ปัญหามากกว่าหลาย	4.89	0.40	มากที่สุด
ผลการประเมิน	4.76	0.46	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.76, S.D. = 0.46) โดยมีประเด็นด้านวิธีการสอนในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.78, S.D. = 0.48) ด้านความรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.71, S.D. = 0.48) และด้านการคิดเชิงคณิตศาสตร์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.80, S.D. = 0.41)

อภิปรายผล

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้ดังนี้

1. รูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นด้วยการนำตนเองร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน มีองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 4) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 7 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 วินิจฉัยความต้องการในการ ขั้นที่ 2 กำหนดปัญหา ขั้นที่ 3 วางแผนแก้สถานการณ์ปัญหา ขั้นที่ 4 ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ นอกชั้นเรียน ขั้นที่ 5 ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน ขั้นที่ 6 สรุปและนำเสนอผลงาน ขั้นที่ 7 ประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมอย่างยิ่ง และพบว่าทุกรายการประเมินมีความเหมาะสมอย่าง อาจสืบเนื่องมาจาก ผู้วิจัยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ ประกอบด้วย ระยะที่ 1 (Research: R₁) การสังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ระยะที่ 2 (Development: D₁) การออกแบบและการหาประสิทธิภาพของรูปแบบ ระยะที่ 3 (Research: R₂) การหาประสิทธิภาพของรูปแบบ และระยะที่ 4 (Development: D₂) การประเมิน แก้ไข และปรับปรุงรูปแบบ

กระบวนการวิจัยและพัฒนาดังกล่าว ยึดหลักตามแนวทางในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ที่มีหลักการของ Joyce & Weil ที่กล่าวว่า การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ควรประกอบไปด้วยขั้นตอนที่สำคัญ คือ 1) มีปรัชญาแนวคิด หรือความเชื่อพื้นฐานที่เป็นหลักการสำคัญของการจัดการเรียนการสอน 2) มีการบรรยาย อธิบาย โครงสร้าง หรือแนวทางการจัดการเรียนการสอน 3) มีการจัดระบบองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของระบบที่สามารถพัฒนานักเรียนให้บรรลุจุดประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพมีกระบวนการพิสูจน์ทดลองประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้นั้น 4) มีการอธิบายกระบวนการสอน วิธีการสอน และเทคนิคการสอนในฐานที่เป็นองค์ประกอบย่อยที่สำคัญของระบบนั้น 5) มีจุดประสงค์ เป้าหมาย หรือจุดมุ่งหมายของเนื้อหาที่จะ

ใช้ในการจัดการเรียนการสอน 6) มีการศึกษาตั้งหลักการหรือสมมติฐานถึงลักษณะของนักเรียนและรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น และ 7) มีการวิจัยหรือประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้ ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ (Joyce, B. R. et al., 2004) ทั้งยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยวิรุทธพลายเล็ก ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิด Active Learning เพื่อเสริมสร้างทักษะและกระบวนการและจิตคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ประกอบด้วย 4 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 การวิจัย (Research: R₁) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ เป็นการศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ (Study and Analysis) ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ระยะที่ 2 การพัฒนา (Development: D₁) ออกแบบและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ระยะที่ 3 การวิจัย (Research: R₂) เป็นการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปทดลองใช้จริง (Implementation) กับกลุ่มตัวอย่าง นักเรียนมีความสามารถด้านทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์มีพัฒนาการสูงกว่าก่อนเรียนโดยมีพัฒนาการสูงขึ้น โดยระยะก่อนเรียนคิดเป็นร้อยละ 37.44 ระยะระหว่างเรียนคิดเป็นร้อยละ 75.90 และระยะหลังเรียนพัฒนาสูงขึ้นคิดเป็นร้อยละ 83.42 มีพัฒนาการด้านจิตคณิตศาสตร์ก่อนเรียนคิดเป็นร้อยละ 35.79 และพัฒนาสูงขึ้นหลังจากใช้รูปแบบการเรียนการสอนแล้วคิดเป็นร้อยละ 63.46 และในการใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยภาพรวมนักเรียนมีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ระยะที่ 4 การพัฒนา (Development: D₂) เพื่อขยายผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ผลการขยายผลรูปแบบการเรียนการสอน หลังเรียนมีทักษะและกระบวนการและจิตคณิตศาสตร์มีพัฒนาการสูงขึ้นจากระดับปานกลาง (ร้อยละ 37.44) เป็นระดับมาก โดยระยะก่อนเรียนอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 37.44) ระยะระหว่างเรียนอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 75.90 และระยะหลังเรียนอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 83.59) (วิรุทธ พลายเล็ก, 2562) และยังมีความสอดคล้องกับกาญจนา นิลนวล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีพัฒนาการพุทธิปัญญาเพื่อส่งเสริมความสามารถการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) 4 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ระยะที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ซึ่งนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (กาญจนา นิลนวล, 2565) ดังนั้นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคณิตศาสตร์ของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายพัฒนาขึ้นอย่างมีระบบสอดคล้องกับทฤษฎี แนวคิดรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และแนวคิดการจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน ส่งผลให้รูปแบบมีความเหมาะสม มีคุณภาพสามารถนำไปใช้เพื่อส่งเสริมผู้เรียนจนมีการคิดเชิงคณิตศาสตร์ที่เพิ่มขึ้น

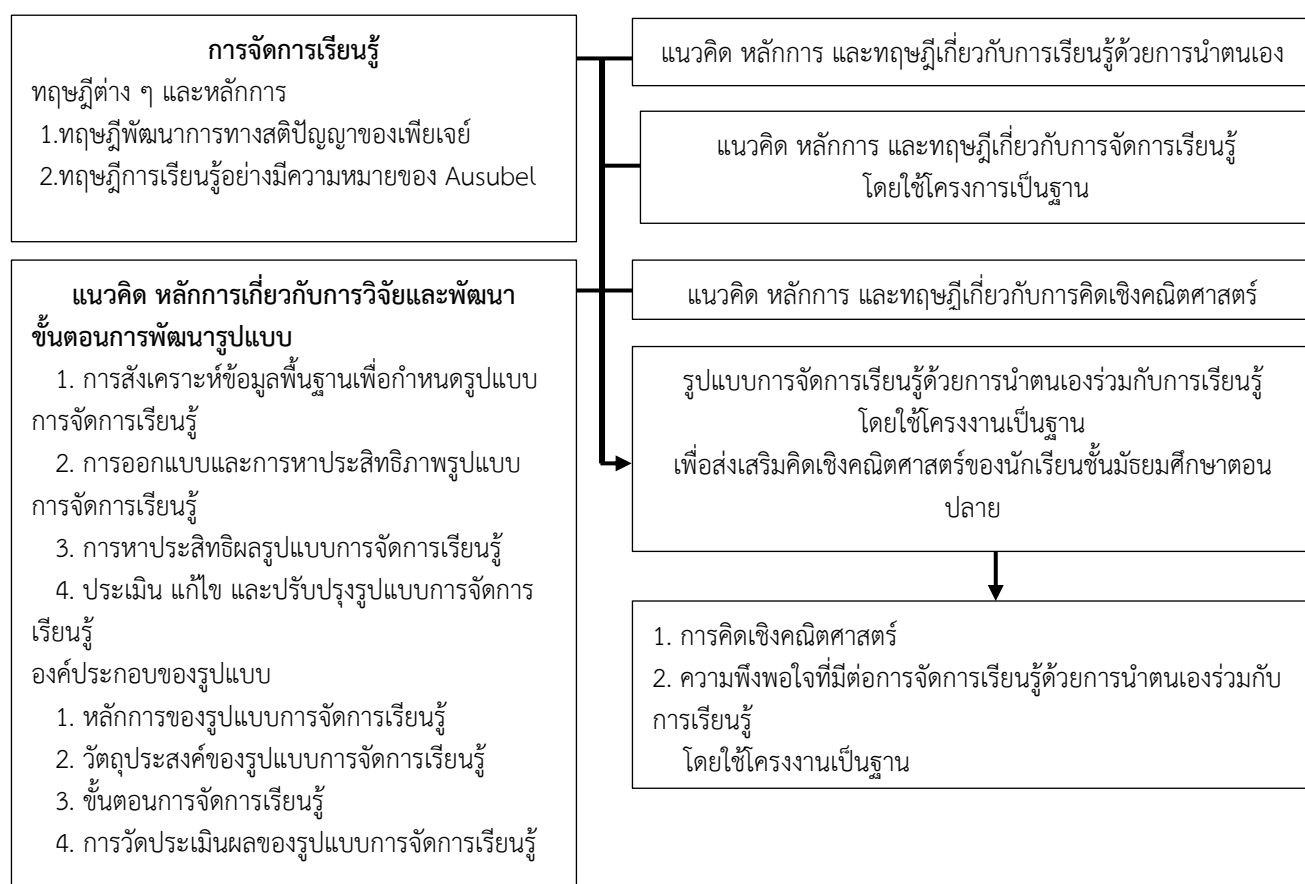
2. ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า 2.1) การคิด เชิงคณิตศาสตร์ มีคะแนนค่าเฉลี่ยหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อยู่ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาจสืบเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นภายใต้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีการคิดเชิงคณิตศาสตร์ ได้แก่ ขั้นที่ 1 วิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้ เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนได้ทบทวนความรู้ของตนเองและสะท้อนความรู้ที่ตนเองมีออกมา ซึ่งทำให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ลักษณะเด่น และข้อบกพร่องทางคณิตศาสตร์ของตนเองได้ และผู้เรียนสามารถนำลักษณะเด่นของตนเองมาใช้ในการเรียนรู้ และหาแนวทางแก้ไข

หรือเติมเต็มข้อบกพร่องของตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ เชมณัฐ มิ่งศิริธรรม ได้กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ที่เริ่มจากการวินิจฉัยความต้องการของตนเองว่าต้องการที่จะเรียนรู้ในเรื่องใด มีการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง วางแผนการเรียนรู้ เรียนรู้ตามแผนที่วางไว้ และประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง (เชมณัฐ มิ่งศิริธรรม, 2552) ขั้นที่ 2 กำหนดปัญหา เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนได้ตั้งเป้าหมายของตนเองในการเรียนรู้ในคาบเรียน ซึ่งการตั้งเป้าหมายในการเรียนเปรียบเสมือนเข็มทิศนำไปสู่ความสำเร็จ ขั้นที่ 3 วางแผนแก้สถานการณ์ เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนร่วมกันวางแผนแก้สถานการณ์ปัญหา กำหนดขั้นตอนวิธีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบเพื่อเรียนรู้และหาข้อมูลในการนำมาแก้สถานการณ์ปัญหา ทำให้ผู้เรียนสามารถวางแผนการเรียนรู้ของตนเอง และกำหนดเกณฑ์ความสำเร็จของตนเองได้ ขั้นที่ 4 ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้นอกชั้นเรียน เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนศึกษาข้อมูล ความรู้ และเนื้อหาทางคณิตศาสตร์ จากภายนอกชั้นเรียน เพื่อเตรียมดำเนินแก้สถานการณ์ปัญหาที่เป็นกิจกรรมในชั้นเรียน โดยการเรียนรู้จากชั้นเรียนหรือห้องเรียนกลับด้านนั้นช่วยให้คุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนดีขึ้น ทั้งยังมีความสอดคล้องกับ Marlowe ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความเครียดของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ในวิชาระบบสิ่งแวดล้อมและสังคม โดยให้ผู้เรียนดูวิดีโอบรรยายเนื้อหาในบทเรียนนอกห้องเรียนและทำงานที่ได้รับมอบหมายในห้องเรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในแต่ละภาคการศึกษามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ (Marlowe, C. A., 2012) ขั้นที่ 5 ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียน นำข้อมูล ความรู้ และเนื้อหาทางคณิตศาสตร์ ที่ได้เรียนรู้จากภายนอกชั้นเรียน มาแก้สถานการณ์ปัญหา ซึ่งดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Poya ที่เริ่มต้นการแก้ปัญหาด้วยการทำความเข้าใจกับปัญหา หาสิ่งที่ต้องการให้มีความแน่ชัด เพราะจะทำให้การแก้สถานการณ์ปัญหามีโอกาสที่จะสำเร็จได้ โดยผู้เรียนจะแสดงแนวคิดในการแก้ปัญหา นำเสนอตัวแทนความคิด แสดงความรู้และมโนทัศน์ที่ใช้ แสดงการให้เหตุผลประกอบการแก้ปัญหา สื่อสารผ่านภาพหรือสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ (Poya, G., 1957) ขั้นที่ 6 สรุปและนำเสนอผลงาน เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอขั้นตอนตั้งแต่ได้รับสถานการณ์ปัญหา การวางแผน การเรียนรู้จากชั้นเรียน ร่วมกัน ดำเนินการในชั้นเรียน และข้อสรุปที่ได้ ผู้เรียนทั้งห้องร่วมกันอภิปราย ข้อสรุปการแก้สถานการณ์ปัญหาของห้องเรียน ขั้นที่ 7 ประเมินผลการเรียนรู้ เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนประเมินความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ของตนเองที่ได้ตั้งไว้ตอนต้นคาบเรียน มาประเมินความสำเร็จ อุปสรรค ปัญหาที่พบเจอในการเรียนรู้ตามแผนที่ได้วางไว้ หรือเป็นแนวทางในการปรับปรุงสำหรับการเรียนรู้ในครั้งหน้า ซึ่งการใช้การสะท้อนคิดเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยเฉพาะใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทางด้านการคิดของผู้เรียนโดยเน้นการสะท้อนคิดที่เกิดในตัวของผู้เรียนเอง สิ่งที่คุณเรียนได้เรียนรู้และสะท้อนออกมาจากประสบการณ์ของตนเองที่พบเจอเป็นหลักซึ่งทำให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดที่สูงขึ้น ซึ่งขั้นตอนการเรียนรู้ทั้ง 7 ขั้นตอนนี้สามารถส่งเสริมให้นักเรียนมีการคิดเชิงคณิตศาสตร์ที่สูงขึ้นได้ 2.2) ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน พบว่า ระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด อาจสืบเนื่องมาจาก หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติขั้นตอนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคณิตศาสตร์ เป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการคิดเชิงคณิตศาสตร์ คือ การแก้ปัญหาเชิงคณิตศาสตร์ การให้เหตุผลเชิงคณิตศาสตร์ การสื่อสารความคิดเชิงคณิตศาสตร์ การเชื่อมโยงสาระหลักเชิงคณิตศาสตร์ การนำเสนอตัวแทนความคิดเชิงคณิตศาสตร์ ความรู้และมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ และอักษณาสัยทางคณิตศาสตร์ ผู้เรียนได้วินิจฉัยความต้องการในการเรียนรู้ของตนเอง ได้ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งในและนอกชั้นเรียน ทำความเข้าใจสถานการณ์ปัญหา สะท้อนคิด ได้ลง

มือปฏิบัติ ทำงานร่วมกับเพื่อน จึงทำให้ผู้เรียนสนุก เกิดการแก้ปัญหาในชีวิตจริง ทำให้การเรียนรู้มีความหมายต่อตัวผู้เรียน ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ตรงกับนักวิชาการที่กล่าวว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้เป็นวิธีการหรือกระบวนการที่จะทำให้การเรียนรู้บรรลุวัตถุประสงค์ เป็นการนำเสนอถึงขั้นตอน การให้รายละเอียดเกี่ยวกับลำดับกระบวนการจัดการเรียนรู้ หรือกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ และกระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูเพื่อให้ผู้เรียนได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ มีการอธิบาย หรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการสอน และเทคนิคการสอนต่าง ๆ อันจะช่วยให้กระบวนการเรียนรู้ นั้น ๆ เกิดประสิทธิภาพสูงสุด (ทิตินา แคมมณี, 2560); (ประภัสสร วงษ์ดี, 2561) ส่งผลให้ผู้เรียนพึงพอใจต่อการเรียนรู้หรือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 สรุปองค์ความรู้การจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

สรุปและข้อเสนอแนะ

รูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นด้วยการนำตนเองร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน มีองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 4) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 7 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 วินิจฉัยความ

ต้องการในการ ขั้นที่ 2 กำหนดปัญหา ขั้นที่ 3 วางแผนแก้สถานการณ์ปัญหา ขั้นที่ 4 ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ นอกชั้นเรียน ขั้นที่ 5 ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน ขั้นที่ 6 สรุปและนำเสนอผลงาน ขั้นที่ 7 ประเมินผล การเรียนรู้การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อ ส่งเสริมการคิดเชิงคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายไปใช้ สามารถดำเนินการดังนี้ 1) ควรให้ เป็นไปตามหลักการ วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล ซึ่งขั้นตอนการจัดการ เรียนรู้ 7 ขั้นตอน แต่ละขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติ เป็นไปตามแนวทาง ที่อธิบายในแต่ละขั้นตอน 2) ผู้สอนสามารถปรับเวลาและเนื้อหาให้สอดคล้องกับผู้เรียนตามความเหมาะสม 3) ผู้สอนสามารถปรับสถานการณ์ในการจัดการเรียนรู้และวัดประเมินผลให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 1) การประเมินการดำเนินการทางการคิดควรแบ่งออกเป็นระยะ ๆ เช่น ก่อน การทดลอง ระหว่างการทดลอง และหลังการทดลอง เพื่อจะทำให้เห็นพัฒนาการของผู้เรียน 2) องค์ประกอบของ การคิดเชิงคณิตศาสตร์ ได้แก่ การแก้ปัญหาเชิงคณิตศาสตร์ ให้เหตุผล การสื่อสารความคิดเชิงคณิตศาสตร์ และ สร้างตัวแทนความคิด มีความทับซ้อนกันในเรื่องการดำเนินการ การวิจัยถัดไปอาจจะปรับแก้ไขโดยปรับลด องค์ประกอบของการคิดเชิงคณิตศาสตร์ที่ทับซ้อนกันให้น้อยลง จะทำให้ผู้วิจัยได้วัดประเมินผลได้ง่ายขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา นิลนวล. (2565). รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีพัฒนาการพุทธิปัญญาเพื่อส่งเสริมความสามารถ การแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เชมณัฐ มิ่งศิริธรรม. (2552). การเรียนรู้บนเครือข่าย. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 32(1), 6-13.
- ทศนา แหมมณี. (2560). ศาสตร์การสอน ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 21). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประภัสสร วงษ์ดี. (2561). รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถในการทำวิจัยในชั้น เรียนของนักศึกษาครูสาขาช่างอุตสาหกรรม. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 21(1), 109-126.
- รุ่งทิพา นามารุง. (2550). วิถีธรรมชาติแห่งการคิดเชิงคณิตศาสตร์เรื่องการคูณและการหารของเด็กที่มีอายุตั้งแต่ 7 - 10 ปี. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาคณิตศาสตร์ศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทร ธิโรธร.
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2545). เทคนิคและกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักสูตรการศึกษาขั้น พื้นฐาน พ.ศ. 2544. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- วีรยุทธ พลายเล็ก. (2562). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิด Active Learning เพื่อเสริมสร้าง ทักษะและกระบวนการและจิตคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาดุษฎี บัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สมคิด อิสระวัฒน์. (2541). รายงานการวิจัยเรื่องลักษณะการอบรมเลี้ยงดูของคนไทยในชนบทซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้ ด้วยตนเอง. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

- สุธินันท์ บุญพัฒนามภรณ์. (2559). การพัฒนาหลักสูตรเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคณิตศาสตร์สำหรับผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุวัฒน์ วัฒนวงศ์. (2551). รวมบทความแนวคิดทางอาชีวศึกษาและการศึกษาผู้ใหญ่. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัมพร ม้าคอง. (2558). คณิตศาสตร์สำหรับครูมัธยม. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Joyce, B. R. et al. (2004). Models of teaching (7th ed ed.). Boston: Pearson/Allyn and Bacon.
- Joyce, W. (2009). Model of teaching (5th ed ed.). Boston: Aliyn & Bacon.
- Marlowe, C. A. (2012). The effect of the flipped classroom on student achievement and stress. In Master of Science Science Education. Montana State University.
- NCTM. (2000). Principle and Standards for School Mathematics. United States of America: NCTM.
- OECD. (2018). PISA 2018 results. Retrieved April 12 , 2021, from <https://www.oecd.org/pisa/publications/pisa - 2018 - results.htm>
- Poya, G. (1957). How to Solve it. New York: Doubleday & Company.

พลวัตความเชื่อและพิธีกรรมของประเพณีบุญสารทเดือนสิบ
วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช*
THE DYNAMICS BELIEFS AND RITUALS OF THE SART DUEAN SIP CEREMONY
AT PHRA MAHATHAT WORAMAHAWIHAN MONASTERY,
NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

พระครูวรวิริยคุณ (ปราโมทย์ กลิ่นละม้าย)*, ณฐพงศ์ จิตรนิรัตน์, พรไทย ศิริสาธิตกิจ, พรพันธุ์ เขมคุณาศัย
Phrakhuworawiriyakhun (Phramote Khlinlamai)*, Nattapong Chitniratna, Pornthai Sirisatidkit, Pornpan Khemakunasai
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา ประเทศไทย
Faculty of Humanities and Social Sciences Thaksin University, Songkhla, Thailand
*Corresponding author E-mail: worawirikhun@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพลวัตความเชื่อและพิธีกรรมของประเพณีบุญสารทเดือนสิบ วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช ศึกษาใน 4 ประเด็น คือ หนึ่ง ขนบเดือนสิบ ความเชื่อเรื่องเปรต และการบังสุกุลบรรพบุรุษ การศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ยุค คือ 1) ยุคชุมชนรวมญาติทำบุญเดือนสิบ 2) ยุคชุมชนรวมญาติเที่ยวงานวัดพระธาตุ และ 3) ยุควัฒนธรรมและประเพณีสร้างสรรค์ วิธีการศึกษาใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า ยุคที่ 1 การจัดหมรับและทำขนมเดือนสิบใส่หมรับ ตั้งเปรตที่บ้านบิดามารดาหรือญาติผู้ใหญ่ ยกหมรับและฉลองหมรับ ความเชื่อเรื่องเปรตมีการตั้งเปรตและชิงเปรต และบังสุกุลบรรพบุรุษ ยุคที่ 2 การจัดหมรับที่บ้านบิดามารดาหรือญาติผู้ใหญ่และยกหมรับ พัฒนาต่อยอดเป็นการฟื้นฟูหมรับ ประกวตหมรับ ฉลองหมรับและยกหมรับทำบุญ ขนบเดือนสิบใส่หมรับ ตั้งเปรต และเป็นสินค้าทางวัฒนธรรม ความเชื่อเรื่องเปรต พัฒนาต่อยอดเป็นการเล่าเรื่องเปรตในไตรภูมิ นำคนแต่งเปรตร่วมขบวนแห่หมรับ และบังสุกุลบรรพบุรุษ และยุคที่ 3 การจัดหมรับแต่ละตระกูลจัดหมรับที่บ้านของตนและยกหมรับ พัฒนาต่อยอดเป็นหมรับขนาดใหญ่ มีขบวนแห่หมรับและประกวตหมรับชิงถ้วยพระราชทาน ขนบเดือนสิบใส่หมรับ ตั้งเปรต และเป็นสินค้าทางวัฒนธรรม และความเชื่อเรื่องเปรต พัฒนาต่อยอดผลิตสร้างหุ่นเปรต การตุงเปรตร่วมขบวนแห่หมรับแห่หุ่นเปรต ประกวตหุ่นเปรต และจัดนิทรรศการหุ่นเปรต และการบังสุกุลบรรพบุรุษ ข้อเสนอแนะจากการวิจัย คือ หน่วยงานราชการและเอกชนควรอนุรักษ์ความเชื่อและคุณค่าของหมรับที่นำไปแห่และประกวตในประเพณีบุญสารทเดือนสิบ

คำสำคัญ: พลวัตความเชื่อและพิธีกรรม, ประเพณีบุญสารทเดือนสิบ, วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร

Abstract

This research article aimed to study the dynamics of beliefs and rituals in the Sat Duean Sip or the tenth month ceremony at Phra Mahathat Woramahawihan Buddhist Monastery (or Wat Phra That), Nakhon Si Thammarat Province. The researcher focused on four issues, including the arranged offerings (mráp), traditional desserts, beliefs of hungry ghosts (preta), and robe-offering rituals for ancestors. The researcher divided the study into three periods, including the period of

family reunion for the tenth month merit-making, the period of family reunion for visiting Wat Phra That's festival, and the period of the creative reinvention of culture and ceremony to promote tourism. This research article used qualitative methodology. The results are as follows: For Period 1) people gathered, arranged offerings, and cooked at the elderly relatives' houses. People helped each other in erecting platforms to offer food for preta and some participated in a playful tradition of grabbing food from preta. The descendants gather at a Buddhist temple and offered monastic robes to a monk as a way to make merits for the ancestors. They brought their ancestors' ashes, pictures, and full names. For Period 2) the descendants usually did not participate in arranging mrp. Some had to buy agricultural produce, traditional desserts from the markets. For Period 3) the government and private organizations tried to promote this tradition for tourism by holding official competitions of offerings for the royal prizes. For the tenth-month desserts, the descendants did not make them anymore and these traditional desserts became mere food for rituals. The descendants paid much less attention to this concept of preta but it became a cultural commodity for the tourist industry. For the merit-making ritual for ancestors, the descendants paid much less attention to robe-offering rituals for ancestors. The suggestions from research include government and private agencies should preserve the beliefs and values of the rabbis that are paraded and contested in the Sart Duean Sip ceremony.

Keywords: Dynamics of Beliefs and Rituals, Sat Duean Sip ceremony, Phra Mahathat Woramahawihan Buddhist Monastery

บทนำ

ประเพณีบุญสารทเดือนสิบวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารเกิดขึ้นจากวิถีชีวิตเกษตรกรรมแบบพึ่งพาธรรมชาติ การนับถือผี การบูชาและการเซ่นไหว้ผี อิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู จึงทำให้ความเชื่อการนับถือผีถูกปรับเปลี่ยนให้เข้ากับจักรวาลทัศน์ของศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู ผีปรับเปลี่ยนเป็นเทพและแนวคิดเรื่องเปตพลี เมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตแรก (First Fruit) ทำมธุปายาสยาคุและทำเปตพลีปฐาตายาย พระศิเวเทพเจ้า เลี้ยงพราหมณ์และญาติมิตร เพื่อขอบคุณและตอบแทนคุณเทพเจ้าที่ประทานความอุดมสมบูรณ์แก่ผลผลิต และเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ข้าวในนาและพืชผักผลไม้ต่าง ๆ พร้อมกับแสดงความรื่นเริงสนุกสนาน (ปรีชา นุ่นสุข, 2523) ต่อมาเมื่อชุมชนรอบพระธาตุนับถือพระพุทธศาสนาความเชื่อเกี่ยวกับผีถูกปรับเปลี่ยนให้เข้ากับจักรวาลทัศน์ของพระพุทธศาสนา โดยจัดลำดับสิ่งที่อยู่เหนือโลกเป็นสวรรค์ สิ่งที่อยู่ใต้โลกเป็นนรก ผีคืออยู่สวรรค์ ผีร้ายอยู่นรก จักรวาลวิทยาแบบไตรภูมิของพระพุทธศาสนาเข้ามามีบทบาทในระบบความคิดของชุมชนรอบพระธาตุนานาชาติ อิทธิพลความคิดของศาสนาพราหมณ์ - ฮินดูถูกนำมาอ้างอิงในพิธีกรรมเสริมความเชื่อ ผีทั้งหลายกลายเป็นเทพดาอารักษ์และเทวะอันศักดิ์สิทธิ์ ผู้คนที่นับถือผีจะต้องเซ่นไหว้ผี อันเป็นการแสดงความเคารพและเซ่นไหว้เพื่อให้ไปถึงภพของผี ผีในความเชื่อดั้งเดิมของชุมชนรอบพระธาตุนานาชาติกลายเป็นเทวะหรือเทวดาแล้วก็อยู่บนสวรรค์ ส่วนผีอีกจำพวกหนึ่งอยู่ภพเดียวกับโลกมนุษย์ คือ ผีปฐา ผีตายาย พระภูมิ ผีบ้าน ผีเมือง ผีเจ้าป่า ผีเจ้าเขา ผีไร่ ผีนา เป็นต้น จึงได้รับการเซ่นไหว้จากคน (ธิดา สารยา, 2544) การเซ่นไหว้ผี จึงนิยมกระทำในฤดูกาลเก็บเกี่ยว (สารทหรือศราทธ) เพื่ออุทิศส่วนบุญให้แก่ผีบรรพบุรุษ เป็นต้น ขณะเดียวกันในช่วงปลายเดือนสิบชุมชนรอบพระธาตุนานาชาติจะเริ่มเข้าฤดูฝน ซึ่งฝนจะตกไปจนถึงปลายเดือนสิบสอง (เดือนกันยายน - พฤศจิกายน) ชุมชนรอบพระธาตุนานาชาติจึงได้จัดหมักรับด้วยพืชผักผลไม้ วัตถุสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นในครัวเรือนและขนมเดือนสิบถวายแก่พระสงฆ์ เพื่อเป็นเสบียง

พระสงฆ์ในอุคคณและอุทิส่วนบุญให้แก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ซึ่งประกอบกับความเชื่อท้องถิ่นว่าพญายมจะปล่อยเปรตให้มาเยี่ยมและขอส่วนบุญจากลูกหลานในโลกมนุษย์เป็นเวลา 15 วัน ตั้งแต่วันแรม 1 ค่ำ เดือน 10 ถึง วันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 และความเชื่อทางพระพุทธศาสนาเรื่องเปตพลี เปรตพระญาติของพระเจ้าพิมพิสารและเปรตจำพวกอื่น ๆ ในคัมภีร์พระไตรปิฎก จึงเกิดคติความเชื่อการทำบุญเดือนสิบวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารมาอย่างยาวนาน (วิเชียร ณ นคร, 2526)

วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารตั้งอยู่ในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นศาสนสถานในพระพุทธศาสนาที่มีประวัติความเป็นมายืนยาวนานคู่กับประวัติศาสตร์นครศรีธรรมราช จึงได้ปรากฏชื่อวัดว่าวัดพระธาตุ วัดพระมหาธาตุ และวัดพระบรมธาตุ ต่อมาพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ทรงพระราชทานนามวัดใหม่ว่า วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร พระอารามหลวงชั้นเอก (ปรีชา นุ่นสุข, 2523) ในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 17 - 19 ราชนครศรีธรรมราชได้รับอิทธิพลของพระพุทธศาสนาเถรวาทจากศรีลังกา เรียกว่า ลัทธิลังกาวงศ์หรือนิกายลังกาวงศ์ โดยราชนครศรีธรรมราชเป็นศูนย์กลางแห่งหนึ่งของนิกายนี้ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และศูนย์กลางดังกล่าวอยู่ที่องค์พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นศูนย์กลางแห่งความศักดิ์สิทธิ์ โดยในระยะเวลาที่รัฐแห่งนี้ได้จัดระบบการปกครองเมืองบริหารตั้งอยู่รายรอบเมืองโบราณนครศรีธรรมราชขึ้นเป็นราชธานีหรือเป็นศูนย์กลางในรูปของเมืองสิบสองนักษัตร นอกจากวัดนี้จะดำรงความเป็นศูนย์กลางที่ยิ่งใหญ่ที่สุดและสำคัญที่สุดของพระพุทธศาสนาบนคาบสมุทรแห่งนี้แล้ว ศาสนสถานแห่งนี้ยังเป็นທີ່ประดิษฐานพระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช อันเป็นศูนย์รวมแห่งการจาริกแสวงบุญของพุทธศาสนิกชนทั่วโลก และเป็นศูนย์รวมแห่งโบราณสถานและโบราณวัตถุที่ประมาณคุณค่ามิได้อย่างมากมายมหาศาลที่บรรพชนได้สร้างสมสืบทอดกันมาอย่างยาวนานอีกด้วย ศาสนสถานแห่งนี้จึงเป็นสถานที่ที่สำคัญที่สุดในการประกอบพิธีกรรมเพื่อการจาริกแสวงบุญของศาสนิกชน และเป็นสถานที่เกิดขึ้นของประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น ประเพณีตักบาตรดอกไม้วัดพระธาตุ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีให้ทานไฟ ประเพณีกวนข้าวมูลถวายสาธุ ประเพณีสวดด้าน ประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุ ประเพณีลากพระ ประเพณีขึ้นหมากปฐุม และประเพณีพิธีกรรมที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ในขณะเดียวกันก็เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชาวไทยและชาวต่างประเทศ (ปรีชา นุ่นสุข, 2544)

การทำบุญเดือนสิบยุคแรกเจ้าเมืองนครศรีธรรมราชทำบุญที่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ส่วนประชาชนทำบุญเดือนสิบวัดในชุมชนที่เป็นวัดบวรของวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ยุคหลังเจ้าเมืองนครศรีธรรมราชทำบุญเดือนสิบวันแรม 14 ค่ำ เดือน 10 ประชาชนทำบุญสารทเดือนสิบวันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 ต่อมาเมื่อเจ้าพระยานครศรีธรรมราช (น้อย ณ นคร) ถึงอสัญกรรมในปี พ.ศ. 2381 ลูกหลานเจ้าเมืองนครศรีธรรมราชหน่วยงานราชการ และประชาชนยกหมรับทำบุญร่วมในวันแรม 14 ค่ำ เดือน 10 วัน และบังสุกุลส่งบรรพบุรุษร่วมกันในวันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 จนมาถึงปัจจุบัน (ธันธร ณ นคร, 2565) ต่อมาในปี พ.ศ. 2466 พระยารัษฎานุประดิษฐ์ (สิน เทพหัสดิน ณ อยุธยา) ผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราชสมัยนั้นจัดงานเดือนสิบขึ้นที่สนามหน้าเมืองนครศรีธรรมราชขึ้นเป็นครั้งแรก เพื่อให้พ่อค้าแม่ค้านำผลผลิตทางการเกษตรมาจำหน่ายในงานเดือนสิบ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ชุมชนซื้อผลผลิตทางการเกษตรไปจัดหมรับทำบุญเดือนสิบและจัดเก็บรายได้นำไปสร้างสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ (ปรีชา นุ่นสุข, 2523) หน่วยงานราชการจัดงานเดือนสิบขึ้นที่สนามหน้าเมือง เพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ประเพณีบุญสารทเดือนสิบ โดยมีการฟื้นฟูหมรับแบบโบราณ การแห่หมรับและการประกวดหมรับ และการนำคติความเชื่อเรื่องเปรต โดยนำคนมาแต่งเปรต ผลิตสร้างหุ่นเปรต การ์ตูนเปรต นำเปรตร่วมขบวนแห่หมรับ ซึ่งเป็นการนำศิลปวัฒนธรรม ประเพณีบุญสารทเดือนสิบให้เป็นสินค้าทางวัฒนธรรมและส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดนครศรีธรรมราช (ประหยัด เกษม, 2565) ความเชื่อและพิธีกรรมของประเพณีบุญสารทเดือนสิบวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรม แนวคิดจากนักวิชาการ 3 แนวคิด คือ แนวคิดวัฒนธรรมและประเพณีสร้างสรรค์ แนวคิดการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรม

และแนวคิดพลวัตทางสังคมและวัฒนธรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพลวัตของความเชื่อและพิธีกรรมที่ผ่านมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 - 2564 มีจำนวน 11 เรื่อง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเพณีบุญสารทเดือนสิบที่ผ่านมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 - 2564 มีจำนวน 39 เรื่อง เพื่อนำแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยเหล่านี้ไปอธิบายความเชื่อและพิธีกรรมของประเพณีบุญสารทเดือนสิบวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร

บทความวิจัยเรื่องพลวัตความเชื่อและพิธีกรรมของประเพณีบุญสารทเดือนสิบวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อศึกษาพลวัตความเชื่อของประเพณีบุญสารทเดือนสิบวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราชใน 4 ประเด็น คือ หนึ่ง ขนบเดือนสิบ สอง ความเชื่อเรื่องเปรต และการบังสุกุลบรรพบุรุษว่ามีพัฒนาการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร และเพื่อศึกษาพลวัตพิธีกรรมของประเพณีบุญสารทเดือนสิบวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราชใน 4 ประเด็น คือ หนึ่ง ขนบเดือนสิบ สอง ความเชื่อเรื่องเปรต และการบังสุกุลบรรพบุรุษว่ามีพัฒนาการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาพลวัตความเชื่อและพิธีกรรมของประเพณีบุญสารทเดือนสิบวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้ เพื่อศึกษาพลวัตความเชื่อและพิธีกรรมของประเพณีบุญสารทเดือนสิบวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นหลัก และการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตและสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในกลุ่มต่าง ๆ ที่ได้คัดเลือกไว้ มีการสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูล การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. พื้นที่ศึกษา ผู้วิจัยเลือกศึกษาพื้นที่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารและชุมชนรอบพระธาตุจำนวน 6 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนท้าวโคตร ชุมชนประตูไชยสิทธิ์ ชุมชนหัวท่า ชุมชนหน้าพระธาตุ ชุมชนหลังพระธาตุ และชุมชนสวนป่าน ซึ่งชุมชนเหล่านี้ตั้งอยู่ภายในพื้นที่เขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราชเท่านั้น

2. ขอบเขตเนื้อหา ผู้วิจัยศึกษาพลวัตความเชื่อและพิธีกรรมของประเพณีบุญสารทเดือนสิบวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช ใน 4 ประเด็น คือ หนึ่ง ขนบเดือนสิบ สอง ความเชื่อเรื่องเปรต และการบังสุกุลบรรพบุรุษ และใน 3 ยุค คือ ยุคชุมชนรวมญาติทำบุญเดือนสิบ (ก่อน พ.ศ. 2521) ยุคชุมชนรวมญาติเที่ยวงานวัดพระธาตุ (พ.ศ. 2522 - 2538) และยุคที่ 3 วัฒนธรรมและประเพณีสร้างสรรค์ (พ.ศ. 2539 - 2564) ซึ่งผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมาสามารถสรุปได้ 8 ประเด็น ได้แก่ ประวัติประเพณีบุญสารทเดือนสิบ ความเชื่อเกี่ยวกับเปรตในประเพณีบุญสารทเดือนสิบ สัญลักษณ์ในพิธีกรรมประเพณีบุญสารทเดือนสิบ การอุทิศส่วนบุญให้กับเปรต ภูมิปัญญาท้องถิ่นในประเพณีบุญสารทเดือนสิบ ความเชื่อและพิธีกรรมที่เปลี่ยนไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ บทบาทหน้าที่ของประเพณีบุญสารทเดือนสิบ และการปรับปรุงแบบและกิจกรรมประเพณีบุญสารทเดือนสิบ

3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก 7 กลุ่ม จำนวน 30 คน ได้แก่ กลุ่มแรก กลุ่มพระสงฆ์ ประกอบด้วยเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส จำนวน 5 รูป กลุ่มที่สอง กลุ่มพ่อค้าแม่ค้าขายขนมเดือนสิบและหมักรับแบบสมัยใหม่ จำนวน 5 คน กลุ่มที่สาม กลุ่มผู้จัดหมักรับทำบุญเดือนสิบแบบดั้งเดิมวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จำนวน 5 คน กลุ่มที่สี่ กลุ่มชาวบ้านที่เข้าร่วมทำบุญเดือนสิบวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จำนวน 5 คน กลุ่มที่ห้า กลุ่มปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้เกี่ยวกับการทำบุญเดือนสิบวัดพระมหาธาตุ

รวมหาวิหาร จำนวน 5 คน กลุ่มที่หก กลุ่มสื่อสารมวลชนหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น จำนวน 2 คน และกลุ่มที่เจ็ด กลุ่มนักวิชาการด้านวัฒนธรรม จำนวน 3 คน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้เลือกเข้าไปเก็บข้อมูลภาคสนามในชุมชนรอบพระธาตุเพื่อสอบถามหาบุคคลผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมของหมรับ ขนมเดือนสิบ ความเชื่อเรื่องเปรต และการบังสุกุลบรรพบุรุษในประเพณีบุญสารทเดือนสิบวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ทั้งในรูปแบบของการสังเกต การสอบถาม การพูดคุย สนทนา และการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องถึงประวัติพัฒนาการของความเชื่อและพิธีกรรมหมรับ ขนมเดือนสิบ ความเชื่อเรื่องเปรต และการบังสุกุลบรรพบุรุษในประเพณีบุญสารทเดือนสิบวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างสมบูรณ์

4.2 ระเบียบวิธีวิจัยเอกสาร ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร สื่อสิ่งพิมพ์ออนไลน์ วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยต่าง ๆ ทบทวนวรรณกรรมเพื่อหาแนวคิดและองค์ความรู้เกี่ยวกับประวัติพัฒนาการ ความเชื่อและพิธีกรรมของประเพณีบุญสารทเดือนสิบในประเด็นพลวัตความเชื่อและพิธีกรรมของหมรับ ขนมเดือนสิบ ความเชื่อเรื่องเปรต และการบังสุกุลบรรพบุรุษในประเพณีบุญสารทเดือนสิบวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช

5. วิธีเก็บข้อมูลภาคสนาม

5.1 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ผู้วิจัยสังเกตโดยไม่ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมความเชื่อและพิธีกรรมของประเพณีบุญสารทเดือนสิบวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร สังเกตการณ์จัดหมรับของตระกูล ณ นคร ตระกูลโปนกแก้ว ตระกูลสุวรรณเวช ตระกูลอรุณจิตร และตระกูลทองสร้าง และสังเกตหมรับของชาวบ้าน หน่วยงานราชการที่นำมาฉลองและถวายพระสงฆ์ในพระวิหารหลวง สังเกตการแห่หมรับและการประกวดหมรับชิงถ้วยพระราชทาน และสังเกตหมรับสำเร็จรูป สังเกตขนมเดือนสิบ การแปรรูปขนมเดือนสิบ สังเกตการตั้งเปรต การชิงเปรต การแห่หุ่นเปรต การประกวดหุ่นเปรต และการจัดนิทรรศการหุ่นเปรต และสังเกตการบังสุกุลบรรพบุรุษ

5.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยออกแบบการสัมภาษณ์ตามโจทย์วิจัยใน 4 ประเด็นหลัก คือ หมรับ ขนมเดือนสิบ ความเชื่อเรื่องเปรต และการบังสุกุลบรรพบุรุษ เมื่อออกแบบการสัมภาษณ์เสร็จจึงนำไปให้ประธานที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ ดร. ณัฐพงศ์ จิตรนิรัตน์ และประธานหลักสูตรวัฒนธรรมศึกษา คือ รองศาสตราจารย์ ดร. พรพันธุ์ เขมคุณาคัย ตรวจสอบแบบการสัมภาษณ์ เมื่อผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขแบบการสัมภาษณ์เสร็จจึงนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยที่ผู้วิจัยเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key-informants) โดยการคำนึงถึงคุณสมบัติที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาด้วยการสืบหา สอบถามชาวบ้านในชุมชนรอบพระธาตุถึงบุคคลที่มีคุณสมบัติตามที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก เมื่อได้ บุคคลผู้ให้ข้อมูลหลักแล้วจึงเลือกบุคคลจากการบอกเล่าหรือบอกต่อแบบลูกโซ่ (Chain or snowball sampling) ซึ่งเป็นการหาข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลคนแรกและผู้วิจัยเลือกแล้วให้ผู้ให้ข้อมูลคนแรกแนะนำผู้ที่มีประสบการณ์เหมือนกันและยินดีให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัยและผู้วิจัยเลือกเจาะจงบุคคลที่ผู้วิจัยรู้ว่ามีความรู้และประสบการณ์เป็นกลุ่มบุคคลผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ในการสัมภาษณ์ไว้ 7 กลุ่ม จำนวน 30 คน ผู้วิจัยใช้แนวคำถามที่เป็นแบบสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า เพื่อเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ และติดต่อผู้ให้สัมภาษณ์ กำหนดเวลาที่ชัดเจน วิธีการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก เลือกบุคคล และเลือกคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ โดยสัมภาษณ์จนกว่าจะได้ข้อมูลครบถ้วนตามวัตถุประสงค์และข้อมูลอิ่มตัว การตั้งประเด็น แนวคำถามกว้าง ๆ ที่ใช้ในการสนทนา เพื่อกระตุ้นให้คู่สนทนาเล่าเรื่องราวอย่างมีเป้าหมายและตรงประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการ ประเด็นที่ผู้วิจัยตั้งเป็นคำถาม ได้แก่ พลวัตของหมรับ พลวัตของขนมเดือนสิบ พลวัตของความเชื่อเกี่ยวกับเปรต และพลวัตของการบังสุกุล

6. การวิเคราะห์ข้อมูล (Content Analysis) ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล จึงนำข้อมูลที่ได้ออกไปวิเคราะห์แยกแยะตามประเด็นที่ศึกษา เพื่อหาสิ่งที่เหมือนกันสิ่งที่ต่างกันขององค์ความรู้ที่เกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมของการทำบุญเดือนสิบวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ในประเด็นพลวัตของความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับหมรับ ขนมเดือนสิบ ความเชื่อเกี่ยวเปรตและการบังสุกุลบรรพบุรุษ นำมาวิเคราะห์เนื้อหาความถูกต้องว่าสามารถตอบวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้หรือไม่ และสรุปอ้างอิงไปถึงสภาพการณ์จริงได้มากน้อยเพียงใด ต่อจากนั้นได้ตรวจสอบข้อมูล ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล เก็บข้อมูลเพิ่มเติมในกรณีที่มีข้อมูลบางส่วนขาดความสมบูรณ์และนำข้อมูลมาสังเคราะห์ ผู้วิจัยสังเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้แนวคิด วัฒนธรรมและประเพณีสร้างสรรค์ แนวคิดการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรม และแนวคิดพลวัตทางสังคมและวัฒนธรรม และงานวิจัยเกี่ยวกับประเพณีบุญสารทเดือนสิบและงานวิจัยที่เกี่ยวกับพลวัตความเชื่อและพิธีกรรมเพื่อนำมาเชื่อมโยงความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ ความรู้ด้านชุมชน สังคม วัฒนธรรม ประเพณี และความรู้ทางด้านปรัชญาและศาสนา นำมาอธิบายประเด็นหมรับและพลวัตของหมรับ ขนมเดือนสิบและพลวัตของขนมเดือนสิบ ความเชื่อเกี่ยวเปรตและพลวัตของความเชื่อเรื่องเปรต และการบังสุกุลและพลวัตของการบังสุกุลบรรพบุรุษ เพื่อให้เห็นพลวัตความเชื่อและพิธีกรรมของประเพณีบุญสารทเดือนสิบวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารตามขอบเขตด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้

7. การนำเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยที่ผ่านการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลในลักษณะของการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยการเริ่มต้นการวางโครงเรื่องและเขียนผลของการวิจัยหรือข้อค้นพบที่น่าอ่านและเข้าใจง่าย โดยการเขียนให้มีความสมดุลและต่อเนื่อง

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษาพลวัตความเชื่อและพิธีกรรมของประเพณีบุญสารทเดือนสิบวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช ศึกษาใน 4 ประเด็น คือ หมรับ ขนมเดือนสิบ ความเชื่อเรื่องเปรต และการบังสุกุลบรรพบุรุษ โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ยุค คือ ยุคที่ 1 ชุมชนรวมญาติทำบุญเดือนสิบ (ก่อน พ.ศ. 2521) ยุคที่ 2 ชุมชนรวมญาติเที่ยวงานวัดพระธาตุ (พ.ศ. 2522 - 2538) และยุคที่ 3 วัฒนธรรมและประเพณีสร้างสรรค์ (พ.ศ. 2539 - 2564) ดังนี้

ยุคชุมชนรวมญาติทำบุญเดือนสิบ (ก่อนปี พ.ศ. 2521) มี 4 ประเด็น ผลการวิจัยพบว่า

1. หมรับ การจัดหมรับทำบุญเดือนสิบ ชุมชนได้รวมญาติกันจัดหมรับ โดยการนำผลผลิตทางการเกษตรที่ปลูกขึ้นเองบ้าง ซื้อจากตลาดบ้าง เครื่องใช้ในครัวเรือน และขนมเดือนสิบ จัดหมรับร่วมกันที่บ้านบิดามารดาหรือญาติผู้ใหญ่ ภาชนะที่ใช้ในการจัดหมรับของชาวบ้านจะใช้แข่งไม้ไผ่บ้าง แข่งหวายบ้าง สานขึ้นเองบ้าง ซื้อจากตลาดบ้าง วันยกหมรับลูกหลานช่วยกันยกหมรับไปวัด ส่วนหมรับตระกูล ณ นคร ซื้อผลผลิตทางการเกษตรเครื่องใช้ในครัวเรือน และขนมเดือนสิบจากตลาดท่าม้าและตลาดอื่น ๆ ภาชนะที่ใช้ในการจัดหมรับเป็นหม้อม้วนมนต์สัมฤทธิ์ตราสิบสองนักษัตรของเจ้าพระยานครศรีธรรมราช (น้อย ณ นคร) และใช้ธรรมาแห่หมรับไปวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร แห่รอบองค์พระบรมธาตุเจดีย์และมีพราหมณ์ทำพิธีแล้วยกหมรับเข้าพระวิหารหลวงทำพิธีฉลองและถวายแก่สงฆ์ (ธันธร ณ นคร, 2565)

2. ขนมเดือนสิบ การทำขนมเดือนสิบชุมชนรวมกลุ่มเครือญาติทำขนมเดือนสิบขึ้นที่บ้านบิดามารดาหรือบ้านญาติผู้ใหญ่ เพื่อใส่หมรับ ตั้งเปรต รับประทาน และของฝากญาติผู้ใหญ่ ซึ่งขนมเดือนสิบมีคุณสมบัติพิเศษสามารถเก็บไว้ได้นานไว้รับประทานในช่วงหน้าทำนา ขนมเดือนสิบได้สร้างความสัมพันธ์ระหว่างลูกหลานกับลูกหลานและลูกหลานกับบรรพบุรุษ เมื่อนำขนมเดือนสิบไปทำบุญถวายพระสงฆ์ให้พระสงฆ์ยอมรับขนมเดือนสิบเป็นขนมส่วนหนึ่งของพระพุทธศาสนาและสร้างความหมาย ให้ขนมเดือนสิบทั้ง 5 อย่าง ได้แก่ ขนมอบองเป็น

สัญลักษณ์แทนแพ ขนมลเป็นสัญลักษณ์แทนแพพรรณและอาหาร ขนมติชาเป็นสัญลักษณ์แทนเบ๊ย ขนบบ้าเป็นสัญลักษณ์ลูกสะบ้า และขนมไข่ปลาเป็นสัญลักษณ์แทนเครื่องประดับ

3. ความเชื่อเรื่องเปรต ชุมชนนำความเชื่อเรื่องเปรตรวมญาติทำบุญเดือนสิบ ซึ่งเป็นกุศโลบายในการรวมญาติ เปรตตามคติความเชื่อที่ถูกหลานทำบุญอุทิศให้มี 2 ประเภท คือ ป่วย ตายาย และญาติพี่น้องที่ตายไปแล้ว และเปรตในเปตวิสัยมีความทุกข์ยาก อดอยาก หิวโหย ผอมโซ เป็นต้น เมื่อถึงปลายเดือนสิบของทุกปี พญายมจะปล่อยให้เปรตเหล่านั้นมาเยี่ยมและขอส่วนบุญจากลูกหลานในโลกมนุษย์เป็นเวลา 15 วัน ช่วงเวลาดังกล่าว ลูกหลานต้อนรับเปรตด้วยการยกหมรับ ตั้งเปรต ชิงเปรต และบังสุกุล การตั้งเปรตภายในวัดและนอกวัดเป็นวิธีการทำบุญให้เปรตอีกวิธีหนึ่ง เพื่อตั้งให้เปรตที่มีญาติ เปรตที่ไม่มีญาติหรือญาติไม่มาทำบุญให้ และการชิงเปรตก็เป็นวิธีการทำบุญให้เปรตอีกวิธีหนึ่ง การตั้งเปรตและชิงเปรตจึงเป็นการแบ่งปันทานจากคนที่มิต้นทุนทางสังคมผ่านความเชื่อและพิธีกรรมการทำบุญเดือนสิบวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร

4. การบังสุกุลบรรพบุรุษ ลูกหลานรวมญาติบังสุกุลรับ - ส่งบรรพบุรุษในการทำบุญเดือนสิบวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร การบังสุกุลเป็นพิธีกรรมที่สำคัญและพิธีกรรมสุดท้ายในการส่งบรรพบุรุษ การบังสุกุลพระสงฆ์นำคำสอนของพระพุทธเจ้ามาสวดสาธยายใครได้ฟังจะหลุดพ้นจากความทุกข์และยกจิตให้สูงขึ้น บรรพบุรุษที่ได้สดับธรรมและลูกหลานอุทิศส่วนบุญไปให้จะได้หลุดพ้นจากความทุกข์หรืออติภาพของเปรต พิธีกรรมการบังสุกุลบรรพบุรุษจะมีการบังสุกุลอัฐิ รูปถ่ายสถูป รูปถ่ายหรือชื่อ - สกุลของบรรพบุรุษ ซึ่งมีขึ้นตั้งแต่วันแรม 13 - 14 - 15 ค่ำ เดือน 10 ช่วงเวลา บังสุกุลเวลาเช้าถึงเวลาเที่ยงบ้าง ช่วงเวลาบ่ายโมงถึงเวลาเย็นบ้าง บังสุกุลรวมกันบ้าง บังสุกุลแยกกันบ้าง ในวันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 ช่วงเวลาเช้ามืดถึงเที่ยงบังสุกุลรวมกันในพระวิหารหลวง ช่วงเวลาบ่ายโมงบังสุกุลรอบองค์พระบรมธาตุเจดีย์ พระด้าน เจดีย์ราย และวิหารสามจอม (พระครูภาวนาจันทคุณ, 2565)

สรุปได้ว่า การทำบุญเดือนสิบวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ลูกหลานรวมญาติจัดหมรับและทำขนมเดือนสิบที่บ้านบิดามารดาหรือญาติผู้ใหญ่ในชุมชน ความเชื่อเรื่องเปรตลูกหลานรวมญาติไปทำบุญที่วัดด้วยการยกหมรับ ฉลองหมรับ ตั้งเปรต ชิงเปรต และการบังสุกุลรับ - ส่งบรรพบุรุษ

ยุคชุมชนรวมญาติเถียงงานวัดพระธาตุ (พ.ศ. 2522 - 2538) มี 4 ประเด็น ผลการวิจัยพบว่า

1. หมรับ ลูกหลานไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการจัดหมรับ ผู้จัดหมรับซื้อผลผลิตทางการเกษตรเครื่องใช้ในครัวเรือน ขนมเดือนสิบจากตลาดและงานเดือนสิบ ภาชนะที่ใช้เป็นหมรับชาวบ้านใช้แข่งไม้ไผ่บ้าง แข่งหวายบ้าง ตะกร้าพลาสติกบ้าง กระดาษพลาสติกบ้าง หน่วยงานราชการใช้แข่งหวาย และตระกูล ณ นคร ใช้หมอน้ำมันตัมฤทธิ์ตราสิบสองนักษัตรของเจ้าพระยานครศรีธรรมราช (น้อย ณ นคร) การจัดหมรับในแต่ละตระกูลใช้ภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดกันมา ได้แก่ ขั้นที่ 1 บรรจุพืชผักผลไม้ตามฤดูกาล ขั้นที่ 2 บรรจุเครื่องใช้ในครัวเรือน ขั้นที่ 3 บรรจุขนมเดือนสิบ ขั้นที่ 4 บรรจุขนมลามีลักษณะคล้ายองค์พระธาตุเจดีย์หรือถาดขนมหน้าหมรับ และขั้นที่ 5 การตกแต่งปากหมรับ ยกหมรับไปฉลองและถวายแก่พระสงฆ์วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ต่อมา พ.ศ. 2522 วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราชได้ฟื้นฟูการจัดหมรับแบบโบราณ มีการประกวดหมรับ ฉลองหมรับที่ศาลาประตูหก และนำไปถวายวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร การจัดหมรับและการประกวดหมรับงานเดือนสิบ จึงต่อยอดไปสู่การแห่หมรับเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ขณะเดียวกันพ่อค้าแม่ค้ามีแนวคิดใหม่นำขนมเดือนสิบทั้ง 5 อย่าง ผลิตสร้างหมรับสำเร็จรูป (ประหยัด เกษม, 2565)

2. ขนมเดือนสิบ ลูกหลานไม่ได้ทำขนมเดือนสิบ ผู้จัดหมรับซื้อขนมเดือนสิบจากตลาดและงานเดือนสิบ ลูกหลานเชื่อว่าป่วย ตายาย และเปรต เมื่อได้กินหรือใช้สอยขนมเดือนสิบความทุกข์ทรมานบาปอกุศลกรรมจะได้เบาบางหรือหมดไป ขนมเดือนสิบเป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่แฝงไว้ด้วยคุณค่าและความหมาย ขนมเดือนสิบมีลักษณะพิเศษ 2 ประการ คือ ขนมเป็นรูปธรรม มีลักษณะเหมือนของกินของใช้ของคนในยุคโบราณและเป็นขนมแห้งสามารถเก็บไว้ได้นาน และขนมที่เป็นนามธรรม แฝงไว้ด้วยปรัชญาชีวิตและกุศโล

บายนำคนเข้าสู่ศาสนา แสดงออกถึงความกตัญญูตเวทีต่อบิดามารดา และปู่ตายาย ซึ่งเป็นพลังสร้างสรรค์ ประเพณีบุญสารเดือนสิบในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและพระพุทธศาสนา แม้นำขนมเดือนสิบ มาแปรรูปเป็นสินค้าทางวัฒนธรรม (กาญจนา เรื่องช่วย, 2565)

3. ความเชื่อเรื่องเปรต เปรตในการทำบุญเดือนสิบมี 2 ประเภท คือ บรรพบุรุษที่ตายไปแล้วไม่ว่าจะไปเกิดเป็นอะไรลูกหลาน เรียกว่า ตายาย และเปรตในเปรตวิสัยที่ได้รับความทุกข์ทรมาน ตามวิบากกรรม ลูกหลานทำบุญให้ปู่ตายาย การตั้งเปรตเป็นการทำบุญให้เปรต เปรตในคัมภีร์พระสุตตันตปิฎกหมายถึงคนที่ตายไปแล้วไปเกิดในเปรตวิสัยจึงไม่สามารถรับส่วนบุญได้ เพราะมีบาปกรรมมากและหนัก ส่วนปรตตูปชีวิกเปรตเป็นเปรตที่มีบาปกรรมเบาบางมีชีวิตอยู่ด้วยการอุทิศส่วนบุญของลูกหลานและญาติมิตร จึงสามารถรับรู้และอนุโมทนาส่วนบุญที่ลูกหลานอุทิศให้ได้ แต่การทำบุญเดือนสิบลูกหลานเชื่อว่าพญายมปล่อยเปรตมาทุกจำพวก จึงมีการตั้งเปรตภายในวัดและนอกวัดเพื่อทำบุญให้เปรตที่มีญาติ ไม่มีญาติหรือญาติไม่มาทำบุญให้ การตั้งเปรตภายในวัดเพื่อให้เปรตที่มีบาปกรรมเบาบาง การตั้งเปรตภายนอกวัดเพื่อให้เปรตที่มีบาปกรรมมาก ส่วนการชิงเปรตก็เป็นการทำบุญให้เปรตอีกวิธีหนึ่ง การชิงเปรตได้แฝงไว้ด้วยสาระสำคัญและเป็นสัญลักษณ์ในการทำบุญเดือนสิบ เพื่อส่งเสริมประเพณีและพระพุทธศาสนา จึงเกิดการต่อยอดความเชื่อเล่าเรื่องเปรตในไตรภูมิและนำคนมาแต่งเปรตร่วมชบวนแห่หมรับ

4. การบังสุกุลบรรพบุรุษ ลูกหลานในครอบครัวร่วมบังสุกุลรับ - ส่งบรรพบุรุษ การบังสุกุลเป็นพิธีกรรมที่สำคัญและสุดท้ายในการทำบุญเดือนสิบส่งตายาย ตามคติความเชื่อว่าพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้ามีความอัศจรรย์ ผู้ฟังธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าได้บุญกุศล จิตผ่องใส ใจเบิกบาน เป็นมงคลชีวิต บำปอกุศลกรรมเบาบางและจิตหลุดพ้นจากวิบากกรรม จึงเป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูของลูกหลาน ถ้าลูกหลานไม่ได้ยกหมรับ ตั้งเปรต ชิงเปรต และบังสุกุล บรรพบุรุษจะอดอยาก หิวโหย เสียใจร้องไห้ ส่วนลูกหลานที่ยกหมรับ ตั้งเปรต ชิงเปรต และบังสุกุล บรรพบุรุษจะมีความสุขปิติยินดีหลุดพ้นจากความทุกข์ หรืออัฐภาพของเปรต โดยการบังสุกุลอัฐิ สกูป รูปถ่าย และชื่อ - สกูปของบรรพบุรุษในพระวิหารหลวง วิหารเก็บอัฐิเจดีย์ราย วิหารคด วิหารสามจอม เป็นต้น (พระครูภาวนาจันทคุณ, 2565)

สรุปได้ว่า การทำบุญเดือนสิบวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ลูกหลานไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการจัดหมรับ ผู้จัดหมรับในแต่ละตระกูลผู้จัดใช้ภูมิปัญญาที่ได้ถ่ายทอดกันมา หน่วยงานราชการได้ฟื้นฟูหมรับแบบโบราณ มีการประกวดหมรับ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ชนมเดือนสิบ ลูกหลานไม่ทำขนมเดือนสิบซื้อจากพ่อค้าแม่ค้าที่นำมาจำหน่ายในงานเดือนสิบ ชนมจึงแฝงไว้ด้วยความหมายและคุณค่า ส่งเสริมและสร้างสรรค์ประเพณี และเป็นสินค้าทางวัฒนธรรม ความเชื่อเรื่องเปรตสอนลูกหลานให้เป็นคนดีมีความกตัญญูตเวที ยกหมรับ ฉลองหมรับ ตั้งเปรต ชิงเปรตและบังสุกุลรับ - ส่งบรรพบุรุษ ความเชื่อนี้มีพัฒนาการนำไปสู่กิจกรรมการเล่าเรื่องเปรตในไตรภูมิ นำมาแต่งเปรตร่วมชบวนแห่หมรับ และการบังสุกุลบรรพบุรุษ เพื่อให้บรรพบุรุษหลุดพ้นจากความทุกข์

ยุควัฒนธรรมและประเพณีสร้างสรรค์ (พ.ศ. 2539 - 2564) มี 4 ประเด็น ผลการวิจัยพบว่า

1. หมรับ ลูกหลานไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการจัดหมรับ ผู้จัดหมรับในแต่ละตระกูลจะต้องซื้อผลผลิตทางการเกษตร เครื่องใช้ที่จำเป็นในครัวเรือน และขนมเดือนสิบจากตลาดและงานเดือนสิบ จัดหมรับทำบุญให้ตายายเพื่อรักษาวัฒนธรรม ประเพณีที่บรรพบุรุษได้ส่งสมมา การจัดหมรับทำบุญเดือนสิบของ 5 ตระกูลสรุปได้ คือ ขั้นที่ 1 บรรจุผลผลิตทางการเกษตร ขั้นที่ 2 บรรจุ เครื่องใช้ที่จำเป็นในครัวเรือน ขั้นที่ 3 บรรจุขนมเดือนสิบ ขั้นที่ 4 บรรจุขนมหน้าจาดหรือยอดหมรับที่ทำด้วยขนมลา และขั้นที่ 5 วัดตุลิ่งของจัดตกแต่งปากหมรับ ต่อมาหน่วยงานราชการและชุมชนต่อยอดเป็นการฟื้นฟูหมรับแบบโบราณพัฒนาต่อยอดเป็นหมรับขนาดใหญ่ ที่มุ่งเน้นความสวยงาม เน้นชบวนแห่หมรับ การประกวดหมรับชิงถ้วยพระราชทาน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว และการจำหน่ายสินค้าทางวัฒนธรรม (นงเยาว์ โปนกแก้ว, 2565)

2. ขนมหุ้นเดือนสิบ ลูกหลานไม่ทำขนมเดือนสิบ ผู้จัดหมรับซื้อขนมเดือนสิบจากตลาดและงานเดือนสิบ เพื่อนำมาใส่หมรับและตั้งเปรต ขนมหุ้นเดือนสิบจึงเป็นเพียงขนมที่ใช้ในพิธีกรรมการทำบุญให้บรรพบุรุษ ขนมหุ้นเดือนสิบเป็นขนมทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าต่อสังคมและพระพุทธศาสนา 2 ลักษณะ คือ ขนมหุ้นเดือนสิบที่เป็นรูปธรรมมีคุณสมบัติพิเศษสามารถเก็บไว้ได้นานและสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม และขนมหุ้นเดือนสิบที่เป็นนามธรรมแฝงไว้ด้วยปรัชญาชีวิตที่มีข้อคิดและคติธรรม เพื่อเป็นกุศโลบายในการนำลูกหลานเข้าสู่พระพุทธศาสนา สร้างสรรค์สังคมและประเพณีบุญสารทเดือนสิบ ขนมหุ้นเดือนสิบมีพลวัตจากความคิดสร้างสรรค์ที่ทำให้เกิดการแปรรูปขนมเดือนสิบ (พระครูพรหมเขตคณารักษ์, 2565)

3. ความเชื่อเรื่องเปรต ลูกหลานแบ่งเปรตออกเป็น 2 จำพวก คือ ตายาย และเปรต ความเชื่อนี้ได้สั่งสมและสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ลูกหลานจึงมีการตั้งเปรตและการชิงเปรต เพื่ออุทิศส่วนบุญให้เปรต การตั้งเปรตมีทั้งภายในวัดและภายนอกวัด เพื่อตั้งให้เปรตที่มีญาติ เปรตไม่มีญาติหรือญาติไม่มาทำบุญให้ แต่ยุคนี้ไม่มีการตั้งเปรตภายนอกวัด ซึ่งอาจเกิดมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม การชิงเปรตเป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษในการแบ่งทาน สอนธรรม และสร้างความสนุกสนานสามัคคี ความเชื่อเรื่องเปรตได้กลายเป็นความเชื่อทางสังคมและวัฒนธรรม จึงทำให้เปรตสามารถควบคุมคน เปรตสามารถการสื่อสารทางวัฒนธรรม และเปรตสามารถเป็นสินค้าทางวัฒนธรรม ชุมชนปรับเปลี่ยนความเชื่อนามธรรมมาเป็นรูปธรรม ผลิตสร้างหุ่นเปรต การตุ๋นเปรตอย่างมีสีสันจากความน่าเกลียดน่ากลัวมาเป็นความสนุกสนานเพลิดเพลิน และการแห่หุ่นเปรต ประกวตหุ่นเปรต และจัดนิทรรศการหุ่นเปรต เพื่อส่งเสริมประเพณี ส่งเสริมการท่องเที่ยว และการจำหน่ายสินค้าทางวัฒนธรรม (วรสันต์ เพชรบุรี, 2565)

4. การบังสุกุลบรรพบุรุษ ลูกหลานทำบุญให้ตายายและเปรตอีกวิธีหนึ่ง ซึ่งเป็นกุศโลบายในการนำลูกหลานเข้าร่วมพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อแสดงออกถึงความกตัญญูต่อบุพการี การประกอบพิธีบังสุกุลเป็นการฟังธรรมของพระพุทธเจ้า ซึ่งลูกหลานเชื่อกันว่าจะได้บุญกุศลอย่างยิ่ง บาปกรรมอกุศลของบรรพบุรุษจะได้เบาบางและหลุดพ้นจากความทุกข์ในอภิปภต่าง ๆ ปู่ย่าตายายจะได้มีความสุข การบังสุกุลเป็นพิธีกรรมที่สำคัญอีกพิธีกรรมหนึ่งของการทำบุญเดือนสิบโดยการบังสุกุลอัฐิ รูปถ่าย และชื่อ - สกุลของบรรพบุรุษในพระวิหารหลวงเจดีย์บรรพบุรุษ เจดีย์ราย วิหารสามจอม จึงกลายเป็นวัฒนธรรมความเชื่อของครอบครัว พิธีกรรมการบังสุกุลรับ - บรรพบุรุษมีพลวัตที่ปรับเปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม เช่น วัน เวลา สถานที่ ความเชื่อและบุคคลผู้เข้าร่วมพิธีกรรม (พระครูภาวนาจันทคุณ, 2565)

สรุปได้ว่า ลูกหลานไม่มีส่วนร่วมในการจัดหมรับผู้จัดหมรับในแต่ละตระกูลจัดหมรับเพื่ออุทิศส่วนบุญให้กับบรรพบุรุษและรักษาวัฒนธรรม ประเพณี หน่วยงานราชการจัดกิจกรรมการฟื้นฟูหมรับแบบโบราณและพัฒนาต่อยอดเป็นหมรับขนาดใหญ่ที่มุ่งเน้นความสวยงาม ขบวนแห่หมรับ และการประกวตหมรับชิงถ้วยพระราชทาน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ขนมหุ้นเดือนสิบผู้จัดหมรับซื้อจากตลาดและงานเดือนสิบมาใส่หมรับ ขนมหุ้นจึงมีคุณค่าต่อสังคมและพระพุทธศาสนาที่แฝงไว้ด้วยปรัชญาชีวิต ข้อคิด และคติธรรม และเป็นสินค้าทางวัฒนธรรม ความเชื่อเรื่องเปรตเป็นความเชื่อทางสังคมและวัฒนธรรมที่สามารถนำมาความคุณพฤติกรรมของคน โดยการนำเปรตมาเป็นสื่อทางสังคมด้วยการเล่าเรื่องเปรต นำคนมาแต่งเปรต ผลิตสร้างหุ่นเปรต การตุ๋นเปรต แห่หุ่นเปรต และจัดนิทรรศการหุ่นเปรต เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว และจำหน่ายสินค้าทางวัฒนธรรม และการบังสุกุลรับ - ส่งบรรพบุรุษ เพื่อให้บรรพบุรุษหลุดพ้นจากความทุกข์และเป็นกุศโลบายนำลูกหลานเข้าสู่พระพุทธศาสนา

อภิปรายผล

อภิปรายผลการวิจัยเรื่อง พลวัตความเชื่อและพิธีกรรมของประเพณีบุญสารทเดือนสิบวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราชใน 4 ประเด็น คือ หมรับ ขนมหุ้นเดือนสิบ ความเชื่อเรื่องเปรต และการบังสุกุลบรรพบุรุษ ดังนี้

ประเด็นหมรับ การจัดหมรับทำบุญเดือนสิบวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารของชุมชน หน่วยงานราชการได้นำแนวคิดการฟื้นฟูหมรับแบบโบราณไปเป็นกิจกรรมการจัดหมรับขึ้นที่สนามหน้าเมืองนครศรีธรรมราช มีการประกวดหมรับ ฉลองหมรับ และนำหมรับไปถวายพระสงฆ์วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารและวัดใกล้เคียง ต่อมาหน่วยงานราชการและเอกชนเข้ามาร่วมกันจัดหมรับขนาดใหญ่ขึ้น โดยมุ่งเน้นความสวยงาม ขบวนแห่หมรับ และการประกวดหมรับชิงถ้วยพระราชทาน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ประเด็นขนมเดือนสิบ ชุมชนรวมญาติทำขนมเดือนสิบใส่หมรับและตั้งเปรตขึ้นที่บ้านปิตามารดาหรือบ้านญาติผู้ใหญ่ ต่อมาชุมชนไม่ทำขนมเดือนสิบจึงซื้อจากพ่อค้าแม่ค้าที่นำมาขายในช่วงงานเดือนสิบ หน่วยงานราชการสนับสนุนกลุ่มแม่บ้านหมน กลุ่มทำขนมลาบ้านศรีสมบูรณ์ ขนมเดือนสิบจึงมีพัฒนาการในการแปรรูปขนมpongและขนมลาให้เป็นสินค้าทางวัฒนธรรม ประเด็นความเชื่อเรื่องเปรต จึงทำให้ลูกหลานรวมญาติทำบุญให้บรรพบุรุษ หน่วยงานราชการจึงนำแนวคิดเรื่องเปรตไปเป็นกิจกรรมเล่าเรื่องเปรตในไตรภูมิ ต่อมานำความเชื่อนี้มาพัฒนาต่อยอดโดยการนำคนมาแต่งเปรต ผลิตสร้างหุ่นเปรต และการ์ตูนเปรตร่วมขบวนแห่หมรับ ขบวนแห่เปรต การประกวดเปรตและจัดนิทรรศการหุ่นเปรต เพื่อสอนศีลธรรมและส่งเสริมการท่องเที่ยว และประเด็นการบังสกุลบรรพบุรุษ ซึ่งเป็นความเชื่อของลูกหลานว่าการบังสกุลบรรพบุรุษจะได้บุญมากและหลุดพ้นจากความทุกข์ จึงได้รวมญาติกันบังสกุลอัฐบ้าง รูปถ่ายบ้าง เจดีย์บรรจุอัฐิบ้าง บังสกุลร่วมกันบ้าง แยกกันบ้าง โดยเวลาและสถานที่มีการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าสังคมและวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา อันเนื่องมาจากสังคมมนุษย์ที่มีศักยภาพในการเรียนรู้และสื่อสารด้วยระบบระบบสัญลักษณ์ที่สามารถเรียนรู้และสร้างภาษาสัญลักษณ์ที่ให้มนุษย์คิดอะไรใหม่ ๆ ทางวัฒนธรรมได้เสมอ (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2554) สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในด้านต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้ประดิษฐ์สร้างขึ้นมา เพื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนในด้านค่านิยม บรรทัดฐาน และระบบสัญลักษณ์ต่าง ๆ ในสังคมนั้น (สุริชัย หวันแก้ว, 2549) และสอดคล้องกับงานวิจัยที่ว่า การปรับเปลี่ยน ประยุกต์ และผลิตซ้ำประเพณีชนวนตาตั้งเดิมหรือประเพณีบุญสารทเดือนสิบ บางพิธีกรรมเพื่อให้เข้ากับสังคมปัจจุบัน องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ได้ผลิตซ้ำและนำเสนอใหม่ 3 ประการ ได้แก่ การอนุรักษ์แบบปรับประยุกต์งานบุญดั้งเดิม สืบทอดพิธีกรรมและปรับประยุกต์ให้เข้ากับบริบทที่เปลี่ยนไป การหลอมรวมชาวสุรินทร์ชาติพันธุ์เขมร ส่วย ลาว และจีน การแสดงออกถึงความกตัญญูทวดเทวีต่อบรรพบุรุษและพระยาสุรินทรภักดีศรีณรงค์จางวาง และการส่งเสริมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (สารทิ ขาวดี, 2559)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ความเชื่อและพิธีกรรมการจัดหมรับทำบุญเดือนสิบของชุมชนรอบพระธาตุ หน่วยงานราชการได้นำแนวคิดการจัดหมรับและรวบรวมคนเป็นกิจกรรมการฟื้นฟูหมรับแบบโบราณ มีการประกวดหมรับ ฉลองหมรับ และนำหมรับไปถวายพระสงฆ์ พัฒนาต่อยอดและประยุกต์เป็นหมรับขนาดใหญ่ มีขบวนแห่หมรับ และประกวดหมรับชิงถ้วยพระราชทาน ขนมเดือนสิบทำบุญใส่หมรับและตั้งเปรต หน่วยงานราชการสนับสนุนกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มแม่ค้าขายขนมลา และกลุ่มประกอบอาชีพขนมลา พัฒนาต่อยอดและประยุกต์นำขนมเดือนสิบตกแต่งหมรับและเป็นสินค้าทางวัฒนธรรม ความเชื่อเรื่องเปรต ชุมชนทำบุญตั้งเปรตและชิงเปรต หน่วยงานราชการนำแนวคิดเรื่องเปรตเป็นกิจกรรมเล่าเรื่องเปรตในไตรภูมิงานเดือนสิบ นำคนมาแต่งเปรตร่วมขบวนแห่หมรับ ผลิตสร้างหุ่นเปรต และการ์ตูนเปรตร่วมขบวนแห่หมรับ ขบวนแห่หุ่นเปรต ประกวดหุ่นเปรตและจัดนิทรรศการหุ่นเปรต และการบังสกุลบรรพบุรุษ ลูกหลานบังสกุลรับและส่งบรรพบุรุษ โดยการบังสกุลรูปถ่าย อัฐิ ชื่อ - สกุล และเจดีย์บรรจุอัฐิ บังสกุลร่วมกันบ้าง แยกกันบ้าง เพื่อให้บรรพบุรุษได้บุญและหลุดพ้นจากความทุกข์ ความเชื่อและพิธีกรรมการทำบุญเดือนสิบปรับเปลี่ยนเป็นประเพณีบุญสารทเดือนสิบ โดยการพัฒนาต่อยอดให้เป็นประเพณีใหม่และนำเสนอใหม่ในพื้นที่เดิมที่เหมาะสมกับสังคมปัจจุบันและอนาคต เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อเศรษฐกิจ สังคม สินค้าทาง

วัฒนธรรม และส่งเสริมการท่องเที่ยว การวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะ ในการนำองค์ความรู้ทางวิชาการสามารถนำไปใช้ เป็นสื่อการเรียนการสอนด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้านการสอนศีลธรรม คุณธรรมให้แก่เยาวชน นักเรียน นักศึกษา พระภิกษุ สามเณร และประชาชนทั่วไป และนำองค์ความรู้ไปสร้างคุณค่าในการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญา ชาวบ้านด้านความเชื่อและด้านอาหารที่ใช้ทำบุญสารทเดือนสิบอันเป็นกุศโลบายนำเยาวชนคนรุ่นใหม่เข้าสู่ พระพุทธศาสนา โดยการนำองค์ความรู้ไปเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อ เอกสาร หนังสือ ออนไลน์ และเว็บไซต์ เพื่อให้องค์ความรู้สู่สังคมมากยิ่งขึ้นและเพื่อสร้างความเชื่อมั่นความภาคภูมิใจแก่นักท่องเที่ยวงานประเพณีบุญ สารทเดือนสิบวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา เรืองช่วย. (28 ตุลาคม 2565). ความเชื่อเกี่ยวกับขนมเดือนสิบ. (พระครูวรวิริยคุณ (ปราโมทย์ กลิ่นละมัย), ผู้สัมภาษณ์)
- ฉัตร ธร นคร. (20 ตุลาคม 2565). การจัดหมักรับทำบุญเดือนสิบของตระกูล ธร นคร. (พระครูวรวิริยคุณ (ปราโมทย์ กลิ่นละมัย), ผู้สัมภาษณ์)
- จิตา สารยา. (2544). ประวัติศาสตร์สุโขทัย: พลังคน อำนาจผี บารมีพระ. กรุงเทพมหานคร: เมืองโบราณ.
- นงเยาว์ โปนแก้ว. (22 ตุลาคม 2565). การจัดหมักรับทำบุญเดือนสิบ. (พระครูวรวิริยคุณ (ปราโมทย์ กลิ่นละมัย), ผู้สัมภาษณ์)
- ประหยัด เกษม. (8 ตุลาคม 2565). การฟื้นฟูหมักรับโบราณและการแห่หมักรับเดือนสิบ. (พระครูวรวิริยคุณ (ปราโมทย์ กลิ่นละมัย), ผู้สัมภาษณ์)
- ปรีชา นุ่นสุข. (2523). เดือนสิบ' 23. กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครการพิมพ์.
- ปรีชา นุ่นสุข. (2544). ประวัติศาสตร์พุทธศาสนาในคาบสมุทรภาคใต้ของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: การศาสนาและการวัฒนธรรมของกระทรวงศึกษาธิการ.
- พระครูพรหมเขตคนารักษ์. (15 ตุลาคม 2565). ขนมเดือนสิบความเชื่อทางสังคมและวัฒนธรรม. (พระครูวรวิริยคุณ (ปราโมทย์ กลิ่นละมัย), ผู้สัมภาษณ์)
- พระครูภาวนาจันทคุณ. (20 ตุลาคม 2565). การบังสุกุลและทำบุญเดือนสิบให้ตายาย. (พระครูวรวิริยคุณ (ปราโมทย์ กลิ่นละมัย), ผู้สัมภาษณ์)
- วรสันต์ เพชรบุรี. (10 พฤษภาคม 2565). ความเชื่อเรื่องเปรตเดือนสิบ. (พระครูวรวิริยคุณ (ปราโมทย์ กลิ่นละมัย), ผู้สัมภาษณ์)
- วิเชียร ธร นคร. (2526). นครศรีธรรมราช. กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครการพิมพ์.
- ศรีศักร วลิตโกดม. (2554). สังคมไทยกับความเป็นมนุษย์ที่เปลี่ยนไป. วารสาร เมืองโบราณ, 28(1), 55-58.
- สารภี ขาวดี. (2559). ประเพณีแซนโฎนตาบูชาบรรพบุรุษ จังหวัดสุรินทร์: การประกอบสร้างและบทบาทของ ประเพณีประติษฐ์. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุริชัย หวันแก้ว. (2549). อยู่ชายขอบ มองลอดความรู้: รวมบทความเนื่องในวาระครบรอบ 60 ปี ฉลาดชายรมิตา นนท์. เชียงใหม่: มติชน.

การพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิต สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*

THE DEVELOPMENT OF THE FACTORS AND INDICATORS OF ALGEBRAIC THINKING FOR PRATHOMSUKSA 6 STUDENTS

พนิตตา วงษ์พานิช*, รุ่งทิวา แยมรุ่ง, และกิตติชัย สุธาสิโนบล

Panitta Wongphanich*, Rungtiwa Yamrung, Kittichai Suthasinobon

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Education, Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: panittamail@gmail.com

บทคัดย่อ

จากการประเมินระดับชาติและนานาชาติ พบว่า นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 มีผลการทดสอบวิชาคณิตศาสตร์ต่ำกว่ามาตรฐานที่กำหนดไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการแก้ปัญหาและการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของการคิดเชิงพีชคณิต ที่เป็นการคิดวิเคราะห์โดยใช้ข้อมูลที่ได้รับเป็นพื้นฐาน สร้างความสัมพันธ์ เชื่อมโยง ประยุกต์ใช้กระบวนการเพื่อแก้ปัญหาได้อย่างหลากหลายวิธี และใช้ตัวแทนที่หลากหลายได้เหมาะสม และให้เหตุผลได้ การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิตของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 2) ประเมินความสอดคล้องขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 วิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านคณิตศาสตร์หรือด้านการจัดการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์ จำนวน 5 คน โดยเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง 2) แบบประเมินความสอดคล้องขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ฯ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และวิเคราะห์ความสอดคล้องขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ด้วยค่าความสอดคล้อง (The index of item - objective congruence) ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1.1) การแก้ปัญห 1.2) การใช้ตัวแทนและการนำเสนอ 1.3) การให้เหตุผล 2) องค์ประกอบของการคิดเชิงพีชคณิตและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิตของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญมีความสอดคล้อง โดยมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.80 - 1.00 หมายความว่าองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิตมีความสอดคล้องกันและผ่านเกณฑ์เป็นที่ยอมรับ

คำสำคัญ: การพัฒนาองค์ประกอบ, ตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิต, การคิดเชิงพีชคณิต

Abstract

According to the results of the national and international assessments, it was found that grade 6 students' results in mathematics tests were lower than the standards especially problem solving and giving reasons in mathematics which corresponds to the nature of algebraic thinking. Algebraic thinking is a process of analyzing problem situations that use the information received

as a basis. Students are able to build relationships, connect, and apply processes to solve problem situations in many ways in order to use a variety of representation to the problem situation and give reason appropriately. The objectives of this research were to 1) develop the factors and indicators of algebraic thinking 2) examine the quality of factors and indicators of algebraic thinking. A sample group included 5 expert lecturers in field of mathematics or teaching mathematics who were chosen by purposive sampling. The research instruments used to collect data were a semi - structured interview and the effective of factors and algebraic thinking evaluation. The research data were analyzed by content analysis, IOC, mean and standard deviation. The results revealed that 1) factors and indicators of algebraic thinking of sixth grade students consisted of three main factors; 1) solving problem 2) using representative and presentation 3) giving reasons, eight sub main factors and 8 indicators of algebraic thinking 2) the experts rated the overall quality of the factors and indicators of algebraic thinking of sixth grade students had an IOC value of 0.80 - 1.00, indicating that the factors and indicators of algebraic thinking were consistent and met the standards.

Keywords: Development of Factors and Indicators, Factor and Indicator of Algebraic Thinking, Algebraic Thinking

บทนำ

คณิตศาสตร์เป็นหนึ่งในความสำคัญต่อพื้นฐานการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทุกคน การเรียนการสอนคณิตศาสตร์จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากคณิตศาสตร์ช่วยให้มนุษย์มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ มีแบบแผน สามารถวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ได้อย่างรอบคอบและถี่ถ้วน และช่วยให้นักเรียนได้คาดการณ์ วางแผน ตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ตลอดจนสามารถนำไปใช้ในชีวิตรจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งคณิตศาสตร์ยังเป็นเครื่องมือในการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และศาสตร์อื่น ๆ อันเป็นรากฐานในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติให้มีคุณภาพและพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้ทัดเทียมกับนานาชาติ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ได้กล่าวถึงทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ที่จำเป็นและต้องพัฒนาให้เกิดขึ้นกับนักเรียน ได้แก่ 1) การแก้ปัญหา 2) การสื่อสาร 3) การเชื่อมโยง 4) การให้เหตุผล และ 5) การคิดสร้างสรรค์ ส่งผลให้การศึกษาทุกระดับให้ความสำคัญและวางแผนการพัฒนานักเรียนให้เกิดทักษะและกระบวนการตามหลักสูตรที่ได้กำหนดไว้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

จากความสำคัญของคณิตศาสตร์ที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า คณิตศาสตร์เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของนักเรียนเป็นอย่างมาก นักเรียนได้รู้เห็นข้อมูลที่เป็นจริง มีหลักการและวิธีการต่าง ๆ ในการเพิ่มพูนทักษะการคิด การวิเคราะห์ การประยุกต์ การเชื่อมโยงใช้ความรู้ ซึ่งถือเป็นการแสดงศักยภาพของนักเรียน แต่เมื่อพิจารณาความสามารถทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนในระดับประถมศึกษาในรอบหลายปีที่ผ่านมา พบว่านักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 มีผลการทดสอบวิชาคณิตศาสตร์ต่ำกว่ามาตรฐานที่กำหนดไว้อย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประเมินจากการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O - NET) ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ตั้งแต่ พ.ศ. 2560 - พ.ศ. 2565 พบว่า คะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนมีคะแนนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 30.45, 31.67, 26.90, 29.99 34.48 และ 28.06 ตามลำดับ (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. 2565) ซึ่งสะท้อนให้เห็นคุณภาพของนักเรียนในด้านคณิตศาสตร์เป็นอย่างมาก และเมื่อมองความสามารถทางคณิตศาสตร์ในระดับ

มัธยมศึกษาจากผลการประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล (Program for International Student Assessment หรือ PISA) ในรอบหลายปีที่ผ่านมา พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยการอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศสมาชิก OECD โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลการประเมินปี 2018 ด้านคณิตศาสตร์พบว่า นักเรียนมีคะแนนเท่ากับ 419/500 คะแนน ซึ่งมีคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศสมาชิก OECD และเมื่อเปรียบเทียบระดับความสามารถทางคณิตศาสตร์ พบว่า นักเรียนมีระดับต่ำกว่า 2 ซึ่งในความหมายของทาง PISA ระดับ 2 ถือว่ามีความสามารถเพียงขั้นพื้นฐานเท่านั้น เมื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาจากผลการประเมินจาก PISA พบว่า นักเรียนสามารถตีความ แปลความ และรับรู้โดยไม่ต้องใช้คำสั่งแบบตรงไปตรงมาและไม่ซับซ้อน ซึ่งการประเมินด้านคณิตศาสตร์ของ PISA มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการวัดความสามารถของนักเรียนในการคิด การนำไปใช้ และตีความผลลัพธ์ทางคณิตศาสตร์ในสถานการณ์ที่หลากหลาย ดังนั้นการที่นักเรียนจะประสบความสำเร็จในการสอบ PISA นักเรียนจะต้องสามารถให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ และใช้หลักการ กระบวนการ ข้อเท็จจริง และเครื่องมือทางคณิตศาสตร์ เพื่อนำไปใช้ในการบรรยาย อธิบาย และคาดการณ์ปรากฏการณ์ต่าง ๆ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2562) จากสภาพปัญหาดังกล่าวการทดสอบการศึกษา ระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O - NET) การทดสอบความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์ (Mathematical Literacy) ของ PISA จะเน้นในเรื่องการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ และสามารถแปลงปัญหาคณิตศาสตร์ และตีความผลลัพธ์ทางคณิตศาสตร์เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของการคิดเชิงพีชคณิต

การคิดเชิงพีชคณิต เป็นกระบวนการวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาโดยใช้ข้อมูลที่ได้รับเป็นพื้นฐาน เพื่อการสร้างความสัมพันธ์ เชื่อมโยง ประยุกต์ใช้กระบวนการในการแก้สถานการณ์ปัญหาได้อย่างหลากหลายวิธี รวมถึงสามารถใช้ตัวแทนที่หลากหลายของนักเรียนเองได้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัญหานั้น ๆ ตลอดจนให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ได้ (NCTM, 2000) สมัยก่อนเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องของพีชคณิต จะมีการเรียนการสอนในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเท่านั้น ภายหลังนักการศึกษาทั้งในและต่างประเทศได้ปรับเปลี่ยนและเล็งเห็นถึงความสำคัญของพีชคณิตว่าไม่ควรจำกัดการเรียนการสอนในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเท่านั้น ควรมีการจัดการเรียนรู้เรื่องพีชคณิตในระดับเริ่มต้น คือ ระดับอนุบาลและประถมศึกษาไปด้วย เพื่อพัฒนาให้นักเรียนมีความเข้าใจหลักการ การคิดอย่างเป็นระบบ การให้เหตุผล และสามารถเชื่อมโยง ประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ อีกทั้งนักเรียนควรได้รับการส่งเสริมการคิดเชิงพีชคณิตด้วยรูปแบบวิธีการที่เหมาะสม ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย และสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง (Greenes, C. & Findell, C., 1999); (NCTM, 2000); (วิชญ์ นภาพันท์, 2551) ในอีกมุมหนึ่งมีผู้นิยามการคิดเชิงพีชคณิต คือ ความสามารถในการระบุ และอธิบายแบบรูปในสถานการณ์ที่หลากหลายและสร้างกรณีทั่วไป นักเรียนสามารถนำเสนอและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของฟังก์ชันผ่านตาราง กราฟ และนิพจน์ทางพีชคณิต ซึ่งให้ความสำคัญกับการให้เหตุผลในนิพจน์เชิงพีชคณิต และใช้ภาษาสัญลักษณ์ทางพีชคณิตให้มีวิธีการที่มีประสิทธิภาพ (Matos, A. S. & Ponte, J. P., 2009) ซึ่งเป็นพื้นฐานที่จะช่วยให้นักเรียนเรียนรู้คณิตศาสตร์ได้อย่างมีความหมายและเสริมสร้างการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์ในระยะยาว (Cai, J., 2004); (Booker, G. & Windsor, W., 2010) จากการสังเคราะห์เอกสารทั้งในและต่างประเทศ พบว่า การพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิตในระดับประถมศึกษายังมีไม่มากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะการพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการคิดเชิงพีชคณิตให้กับนักเรียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2. เพื่อประเมินความสอดคล้องขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วย 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) กลุ่มเป้าหมาย 2) เครื่องมือดำเนินการวิจัย ได้แก่ 2.1) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และ 2.2) แบบประเมินความสอดคล้องขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 3) วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และ 4) การวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียดการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. **กลุ่มเป้าหมาย** คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านคณิตศาสตร์หรือด้านการจัดการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์ จำนวน 5 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. **เครื่องมือดำเนินการวิจัย** ประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง 2) แบบประเมินความสอดคล้องขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีลักษณะเป็นข้อคำถาม เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญด้านคณิตศาสตร์หรือด้านการจัดการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์ จำนวน 5 คน พิจารณาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิตว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่

3. **วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล** ผู้วิจัยมีกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 ศึกษาหลักการแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ เพื่อสังเคราะห์กรอบองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิต

3.2 สัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญด้านคณิตศาสตร์หรือด้านการจัดการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์ ทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับอุดมศึกษา จำนวน 5 คน และสรุปข้อค้นพบ

3.3 วิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) จากข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัย ตลอดจนข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

3.4 พัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

4. **การวิเคราะห์ข้อมูล**

4.1 ประเมินความสอดคล้องขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากข้อ 3.4 โดยผู้เชี่ยวชาญด้านคณิตศาสตร์หรือด้านการจัดการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์ จำนวน 5 คน ด้วยแบบประเมินความสอดคล้องขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งมีเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

+1 หมายถึง เห็นด้วยว่าองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิต มีความสอดคล้องกัน

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิต มีความสอดคล้องกัน

- 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยว่าองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิต มีความสอดคล้องกัน

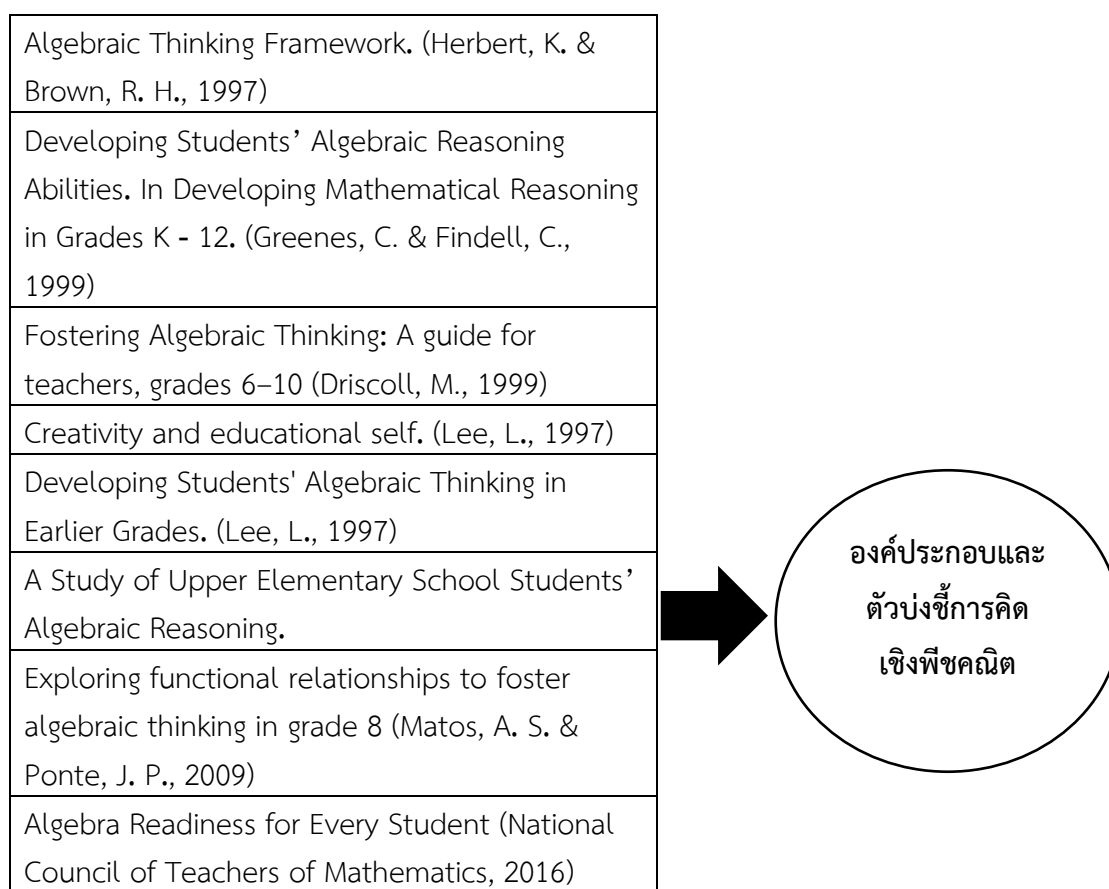
จากนั้นนำผลการมาพิจารณาประเมินค่าความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence, IOC) ขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิต จะต้องมีการประเมินตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ($IOC \geq 0.50$) ซึ่งหมายถึงองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิต มีความสอดคล้องกันและผ่านเกณฑ์เป็นที่ยอมรับ

4.2 สรุปลองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ผ่านการหาคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อนำไปเป็นกรอบในการร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการนิกภาพเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงพีชคณิต ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในการดำเนินการวิจัยต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การนำเสนอวิจัยนี้ผู้วิจัยมุ่งวิเคราะห์เนื้อหา หลักการและแนวคิดที่สอดคล้องกับการคิดเชิงพีชคณิตจากหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ ตลอดจนการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านคณิตศาสตร์หรือด้านการจัดการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์ เพื่อพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิต ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นี้ ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้ดังนี้

1. การพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

1.1 ผลการพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการศึกษาและสังเคราะห์หลักการ แนวคิดและทฤษฎี จากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า การคิดเชิงคณิตศาสตร์ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก 8 องค์ประกอบย่อย และ 8 ตัวบ่งชี้ ซึ่งมีรายละเอียดตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 องค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
องค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ
หลัก 8 องค์ประกอบย่อย และ 8 ตัวบ่งชี้

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ตัวบ่งชี้
1. การแก้สถานการณ์ปัญหา	1.1 เข้าใจปัญหา	พิจารณาสถานการณ์ แล้วสามารถบอก รายละเอียดที่โจทย์ต้องการจะถามได้
	1.2 วางแผนแก้ปัญหา	วางแผนการแก้โจทย์ปัญหาด้วย กระบวนการที่หลากหลาย และ สามารถบอกวิธีการแก้โจทย์ปัญหา ด้วยการเขียนออกมาเป็นรูปแบบ สัญลักษณ์
	1.3 ปฏิบัติตามแผน	ลงมือแก้โจทย์ปัญหาโดยคำนวณหา คำตอบและแสดงวิธีทำได้ถูกต้องและ เหมาะสม
	1.4 สะท้อนคิดเพื่อตรวจสอบ	ตรวจสอบความสมเหตุสมผลของ คำตอบ วิเคราะห์ความเป็นไปได้ของ วิธีการอื่น ๆ
2. การใช้ตัวแทนและการนำเสนอ	2.1 ใช้ตัวแทน	เลือกใช้ตัวแทนหรือสัญลักษณ์ทาง คณิตศาสตร์นำเสนอการแก้ปัญหา เช่น ตัวเลข เครื่องหมายต่าง ๆ ได้อย่าง ถูกต้องและเหมาะสม
	2.2 นำเสนอตัวแทนความคิด	นำเสนอกระบวนการคิด การแก้ปัญหาผ่านตัวแทนต่าง ๆ เพื่อ สรุปความคิดได้อย่างถูกต้องและ เหมาะสม
3. การให้เหตุผล	3.1 ให้เหตุผลที่เกิดจากการวิเคราะห์ สถานการณ์	อธิบายและให้เหตุผลจากสถานการณ์ที่ กำหนดให้ได้ถูกต้องและเหมาะสม
	3.2 สร้างข้อสรุป	สร้างข้อสรุปเป็นความคิดของตนเองใน รูปแบบภาษาหรือสัญลักษณ์จากการ วิเคราะห์สถานการณ์ที่กำหนดให้ได้ ถูกต้องและเหมาะสม

การคิดเชิงคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก 8
องค์ประกอบย่อย และ 8 ตัวบ่งชี้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การแก้ปัญหา เป็นกระบวนการที่นักเรียนหาวิธีการเพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบของปัญหา นักเรียน
จะต้องประยุกต์ใช้ความรู้ ขั้นตอน/กระบวนการแก้ปัญหา และประสบการณ์ที่มีอยู่มาผสมผสานกับข้อมูลต่าง ๆ ที่
กำหนดในปัญหา เพื่อกำหนดวิธีการหาคำตอบของปัญหาทางพีชคณิตเกี่ยวกับ การบวก การลบ การคูณ และการ
หาร ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ที่สำคัญ 4 ประการ ดังนี้

1.1 เข้าใจปัญหา หมายถึง การที่นักเรียนพิจารณาสถานการณ์ แล้วสามารถบอก
รายละเอียดที่โจทย์ต้องการจะถามได้

1.2 วางแผนแก้ปัญหา หมายถึง การที่นักเรียนสามารถวางแผนการแก้โจทย์ปัญหาด้วย
กระบวนการที่หลากหลาย และสามารถบอกวิธีการแก้โจทย์ปัญหาด้วยการเขียนออกมาเป็นรูปแบบสัญลักษณ์

1.3 ปฏิบัติตามแผน หมายถึง การที่นักเรียนลงมือแก้โจทย์ปัญหาโดยคำนวณหาคำตอบ และแสดงวิธีทำได้ถูกต้องและเหมาะสม

1.4 สะท้อนคิดเพื่อตรวจสอบ หมายถึง การที่นักเรียนสามารถตรวจสอบความสมเหตุสมผลของคำตอบ วิเคราะห์ความเป็นไปได้ของวิธีการอื่น ๆ

2. การใช้ตัวแทนและการนำเสนอ เป็นกระบวนการที่นักเรียนใช้องค์ความรู้ด้านพีชคณิตนำเสนอโดยผ่านรูปแบบที่หลากหลาย ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ที่สำคัญ 2 ประการ ดังนี้

2.1 ใช้ตัวแทน หมายถึง การที่นักเรียนสามารถเลือกใช้ตัวแทนหรือสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์นำเสนอการแก้ปัญหา เช่น ตัวเลข เครื่องหมายต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

2.2 นำเสนอตัวแทนความคิด หมายถึง การที่นักเรียนสามารถนำเสนอกระบวนการคิดการแก้ปัญหาผ่านตัวแทนต่าง ๆ เพื่อสรุปความคิดได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

3. การให้เหตุผล เป็นกระบวนการที่นักเรียนอธิบายหรือแสดงหลักฐานในการหาข้อสรุปของโจทย์ปัญหาที่สร้างขึ้นจากความคิดและถ่ายทอดออกมาในรูปแบบของภาษาของนักเรียนหรือสัญลักษณ์ทางพีชคณิตได้ ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ที่สำคัญ 2 ประการ ดังนี้

3.1 ให้เหตุผลที่เกิดจากการวิเคราะห์สถานการณ์ หมายถึง การที่นักเรียนสามารถสามารถอธิบายและให้เหตุผลจากสถานการณ์ที่กำหนดให้ได้ถูกต้องและเหมาะสม

3.2 สร้างข้อสรุป หมายถึง การที่นักเรียนสามารถสร้างข้อสรุปเป็นความคิดของตนเองในรูปแบบภาษาหรือสัญลักษณ์จากการวิเคราะห์สถานการณ์ที่กำหนดให้ได้ถูกต้องและเหมาะสม

2. การประเมินความสอดคล้องขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2.1 ผลการประเมินความสอดคล้องขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านคณิตศาสตร์หรือด้านการจัดการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์ จำนวน 5 คน ปรากฏผลดังตาราง 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความสอดคล้องขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิต ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน

รายการประเมิน	ผู้ทรงคุณวุฒิ					ผลการประเมิน			
	1	2	3	4	5	รวม	ค่า IOC	การแปลผล	
องค์ประกอบหลักที่ 1 การแก้ปัญหา									
1.1 เข้าใจปัญหา									
การที่นักเรียนพิจารณาสถานการณ์ แล้วสามารถบอกรายละเอียดที่โจทย์ต้องการจะถามได้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	มีความสอดคล้อง	
1.2 วางแผนแก้ปัญหา									
การที่นักเรียนสามารถวางแผนการแก้โจทย์ปัญหาด้วยกระบวนการที่หลากหลาย และสามารถบอกวิธีการแก้โจทย์ปัญหาด้วยการเขียนออกมาเป็นรูปแบบสัญลักษณ์	+1	+1	+1	+1	0	4	0.80	มีความสอดคล้อง	
1.3 ปฏิบัติตามแผน									
การที่นักเรียนลงมือแก้โจทย์ปัญหาโดยคำนวณหาคำตอบและแสดงวิธีทำได้ถูกต้องและเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	มีความสอดคล้อง	

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความสอดคล้องขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิต ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน (ต่อ)

รายการประเมิน	ผู้ทรงคุณวุฒิ					ผลการประเมิน			
	1	2	3	4	5	รวม	ค่า IOC	การแปลผล	
1.4 สะท้อนคิดเพื่อตรวจสอบ									
การที่นักเรียนสามารถตรวจสอบความสมเหตุสมผลของคำตอบ วิเคราะห์ความเป็นไปได้ของวิธีการอื่น ๆ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	มีความสอดคล้อง	
องค์ประกอบหลักที่ 2 การใช้ตัวแทนและการนำเสนอ									
2.1 ใช้ตัวแทน									
การที่นักเรียนสามารถเลือกใช้ตัวแทนหรือสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์นำเสนอการแก้ปัญหา เช่น ตัวเลข เครื่องหมายต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	0	4	0.80	มีความสอดคล้อง	
2.2 นำเสนอตัวแทนความคิด									
การที่นักเรียนสามารถนำเสนอกระบวนการคิดการแก้ปัญหาผ่านตัวแทนต่าง ๆ เพื่อสรุปความคิดได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	มีความสอดคล้อง	
องค์ประกอบหลักที่ 3 การให้เหตุผล									
3.1 ให้เหตุผลที่เกิดจากการวิเคราะห์สถานการณ์									
การที่นักเรียนสามารถสามารถอธิบายและให้เหตุผลจากสถานการณ์ที่กำหนดให้ได้ถูกต้องและเหมาะสม	+1	+1	+1	0	+1	4	0.80	มีความสอดคล้อง	
3.2 สร้างข้อสรุป									
การที่นักเรียนสามารถสร้างข้อสรุปเป็นความคิดของตนเองในรูปแบบภาษาหรือสัญลักษณ์จากการวิเคราะห์สถานการณ์ที่กำหนดให้ได้ถูกต้องและเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	มีความสอดคล้อง	

จากตารางที่ 2 พบว่า องค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิตของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความสอดคล้องกัน โดยมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.80 - 1.00 โดยพบว่า องค์ประกอบที่ 1 การแก้ปัญหา มีค่าความสอดคล้องมากที่สุด คือ มีค่าความสอดคล้องเท่ากับ 1 ถึง 3 ใน 4 ข้อ

สามารถสรุปผลการวิจัยเป็นรายข้อ ได้ดังนี้

1. การพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการศึกษาและสังเคราะห์หลักการ แนวคิดและทฤษฎี จากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า การคิดเชิงพีชคณิต ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก 8 องค์ประกอบย่อย และ 8 ตัวบ่งชี้

2. ผลการประเมินความสอดคล้องขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิต ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พบว่า องค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิตของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความสอดคล้องกัน โดยมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.80 - 1.00 ซึ่งหมายความว่า องค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิตที่สังเคราะห์มีความสอดคล้องกัน

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องการพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิต ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นี้ ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้ดังนี้

1. การพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการศึกษาและสังเคราะห์หลักการ แนวคิดและทฤษฎี จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การคิดเชิงคณิตศาสตร์ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก 8 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1. การแก้ปัญหา มี 4 องค์ประกอบย่อย คือ 1) เข้าใจปัญหา 2) วางแผนแก้ปัญหา 3) ปฏิบัติตามแผน 4) สะท้อนคิดเพื่อตรวจสอบ 2. การใช้ตัวแทนและการนำเสนอ มี 2 องค์ประกอบย่อย คือ 1) ใช้ตัวแทน 2) นำเสนอตัวแทนความคิด 3. การให้เหตุผล มี 2 องค์ประกอบย่อย คือ ดังนี้ 1) ให้เหตุผลที่เกิดจากการวิเคราะห์สถานการณ์ 2) สร้างข้อสรุป ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยศึกษาหลักการ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากเอกสารตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงสัมภาษณ์และยืนยันจากผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญด้านคณิตศาสตร์หรือด้านการจัดการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์ ทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับอุดมศึกษา มีแนวคิดที่สอดคล้องกันว่าองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ควรมี 3 องค์ประกอบหลัก 8 องค์ประกอบย่อย 8 ตัวชี้วัด ซึ่งเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำเป็นต้องมี เพื่อที่นักเรียนจะได้เกิดการคิดเชิงพีชคณิต เพื่อการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในระดับที่สูงขึ้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิด National Council of Teachers of Mathematics ได้กล่าวถึงการคิดพีชคณิตของนักเรียนอายุระหว่าง 9 - 11 ปี ไว้ 4 ประการ ได้แก่ 1) เข้าใจรูปแบบความสัมพันธ์และหน้าที่ (Understand Pattern, Relation and Function) คือ นักเรียนสามารถอธิบายขยาย และสร้างภาพเกี่ยวกับรูปแบบเรขาคณิต และตัวเลข สามารถนำเสนอวิเคราะห์รูปแบบโดยใช้คำพูด ตาราง และกราฟ 2) แสดงและวิเคราะห์สถานการณ์ หรือโครงสร้างทางคณิตโดยพีชคณิต (Representing and Analyze Mathematical Situation or Structures Using Algebraic Symbol) คือ ระบุคุณสมบัติ เช่น การสลับสับเปลี่ยน การเชื่อมโยงและการกระจาย สามารถนำข้อมูลที่ได้ในรูปแบบของนามธรรม แสดงความคิด ออกมาเป็นคำพูด หรือสัญลักษณ์ได้และนำเสนอความสัมพันธ์ออกมาโดยใช้สัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ 3) ใช้แบบจำลองทางคณิตศาสตร์ เพื่อแสดงและทำความเข้าใจความสัมพันธ์เชิงปริมาณ (Use Mathematical Models to Represent and Understand Quantitative Relationship) คือ สามารถจำลองการแก้ไขปัญหาด้วย กราฟ ตาราง และสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ 4) เข้าใจสถานการณ์ ปัจจัยหรือบริบทต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงยังคงสามารถวิเคราะห์ได้โดยใช้พีชคณิตได้ในบริบทที่หลากหลาย (Analyze Change in Various Contexts) คือ ตรวจสอบ และอธิบายขั้นตอนแรกไปยังขั้นตอนต่อไปได้ และระบุ อธิบาย รวมให้เหตุผลถึงการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ที่แตกต่างออกไปได้ (National Council of Teachers of Mathematics, 2016) อีกทั้งงานวิจัยของ วิษณุ นภาพันท์ ที่ได้ศึกษาลักษณะการให้เหตุผลเชิงพีชคณิตของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย พบว่า องค์ประกอบของการคิดเชิงพีชคณิต ประกอบไปด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา การสร้างข้อสรุป และการประเมินความน่าเชื่อถือของข้อสรุป (วิษณุ นภาพันท์, 2551) ทำนองเดียวกันกับวันวิสา พุทธิระ ที่ระบุว่าความคิดเชิงพีชคณิตประกอบไปด้วย การแก้ไขปัญหา การสื่อสาร และการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ ซึ่งการพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิต จากแนวคิดและทฤษฎี เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การคิดเชิงพีชคณิตประกอบไปด้วยองค์ประกอบ การแก้ไขปัญหา การใช้ตัวแทนและการนำเสนอ การให้เหตุผล (วันวิสา พุทธิระ, 2559)

2. ผลการประเมินความสอดคล้องขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า องค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิตของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มี

ความสอดคล้องกัน โดยมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.80 - 1.00 นั้นหมายถึงองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิต ที่สังเคราะห์มีความสอดคล้องกันและผ่านเกณฑ์เป็นที่ยอมรับ เนื่องมาจากกระบวนการสังเคราะห์ที่มาขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการคิดเชิงพีชคณิตมีกระบวนการขั้นตอนอย่างเป็นระบบมีความเชื่อมโยงและสอดคล้องกันตามลำดับด้วยรูปแบบการวิจัยและพัฒนา ประกอบไปด้วย ระยะที่ 1 (Research 1: R1) ศึกษาหลักการแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ โดย Herbert & Brown, Greenes & Findell, Driscoll กล่าวโดยสรุปในเรื่อง การจัดระเบียบข้อมูล การแสดงข้อมูลทางคณิตศาสตร์ด้วยวิธีต่าง ๆ การใช้สัญลักษณ์ เป็นต้น (Herbert, K. & Brown, R. H., 1997); (Greenes, C. & Findell, C., 1999); (Driscoll, M., 1999) ซึ่งยังมีผู้ที่กล่าวถึงการคิดเชิงพีชคณิตเพิ่มเติมที่มีความคล้ายคลึงและสอดคล้องกัน Lee, Lew, Matos & Pontec กล่าวโดยสรุปว่า โดยให้ความสำคัญเรื่องการให้เหตุผล ความเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ (Lee, L., 1997); (Lew, H. C., 2004); (Matos, A. S. & Ponte, J. P., 2009) ทั้งนี้องค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิตยังอยู่ในเนื้อหาขององค์การทางการศึกษาที่ได้กล่าวถึงเรื่องนี้โดย NCTM และ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ได้กล่าวในภาพรวมโดยสังเขปเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิตดังนี้ เป็นการทำความเข้าใจรูปแบบความสัมพันธ์ การวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ใช้ตัวแทนในการนำเสนอ (National Council of Teachers of Mathematics, 2016); (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิต ให้สอดคล้องกับบริบทนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทำการสังเคราะห์เอกสาร และสรุปข้อค้นพบต่าง ๆ ระยะที่ 2 (Development 1: D 1) พัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากการสังเคราะห์หนังสือ เอกสาร และงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ ตลอดจนการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญด้านคณิตศาสตร์หรือด้านการจัดการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์ สังเคราะห์เป็นกรอบองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิต ระยะที่ 3 (Research 2 : R 2) นำกรอบองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิตประกอบให้ผู้เชี่ยวชาญด้านคณิตศาสตร์หรือด้านการจัดการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์ ประเมินความสอดคล้องขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระยะที่ 4 (Development 2: D 2) นำเสนอผลการพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิตจากผลการประเมินและข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญจากการศึกษาและสังเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ตลอดจนการปรับปรุงแก้ไขอย่างเป็นระบบ จึงทำให้องค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความสมบูรณ์และนำไปเป็นกรอบในการส่งเสริมการคิดเชิงพีชคณิตของนักเรียนต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของสอดคล้องกับงานวิจัยของวิชุน นภาพันท์ ที่ได้ศึกษาลักษณะการให้เหตุผลเชิงพีชคณิตของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย พบว่า องค์ประกอบของการคิดเชิงพีชคณิต ประกอบไปด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา การสร้างข้อสรุป และการประเมินความน่าเชื่อถือของข้อสรุป (วิชุน นภาพันท์, 2551) ทำนองเดียวกันกับการศึกษาของวันวิสา พุทธิระ ประกอบไปด้วย การแก้ไข้ปัญหา การสื่อสาร และการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ (วันวิสา พุทธิระ, 2559)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การพัฒนารอบองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการศึกษาและสังเคราะห์หลักการ แนวคิดและทฤษฎี จากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า การคิดเชิงพีชคณิตประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก 8 องค์ประกอบย่อย และ 8 ตัวบ่งชี้ และผลการประเมินความสอดคล้องขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิต ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พบว่า องค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิตของนักเรียน

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความสอดคล้องกัน โดยมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.80 - 1.00 ซึ่งหมายความว่าองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การคิดเชิงพีชคณิตที่สังเคราะห์มีความสอดคล้องกัน ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการศึกษาตัวองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ในด้านอื่น ๆ เช่น การแก้ปัญหา การให้เหตุผล เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนานักเรียนเพื่อเตรียมความพร้อมในระดับชั้นที่สูงขึ้น 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ การคิดเชิงพีชคณิต กับแนวทางการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการคิดเชิงพีชคณิตให้กับนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสาระภูมิศาสตร์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกล. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- วันวิสา พุทธิระ. (2559). การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Model Method เพื่อพัฒนาการคิดเชิงพีชคณิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 8 (1) , 328 – 343.
- วิชญ์ นภาพันธุ์. (2551). การศึกษาลักษณะการให้เหตุผลเชิงพีชคณิตของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย. กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2562). ผลการประเมิน PISA 2018 :บทสรุปสำหรับผู้บริหาร. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) กรุงเทพมหานคร.
- Booker, G. & Windsor, W. (2010). Developing algebraic thinking: Using problem - solving to build from number and geometry in the primary school to the ideas that underpin algebra high school and beyond. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 2010(8), 411-419.
- Cai, J. (2004). Why do US and Chinese students think differently in mathematical problem solving? : Impact of early algebra learning and teachers' beliefs. *The Journal of mathematical behavior*, 23(2), 135-167.
- Driscoll, M. (1999). *Fostering algebraic thinking: A guide for teachers, grades 6 - 10*. London: Heinemann.
- Greenes, C. & Findell, C. (1999). Developing Students' Algebraic Reasoning Abilities. In *Developing Mathematical Reasoning in Grades K-12*. Edited by Lee V. Stiff and Frances R. Curcio (pp. pp.127-137). Reston, Virginia: The National Council of Teachers of Mathematics.
- Herbert, K. & Brown, R. H. (1997). Patterns as tools for algebraic reasoning. *Teaching Children Mathematics*, 3(6), 340-344.
- Lee, L. (1997). Algebraic understanding: the search for a model in the mathematics education community=Lacomprehension algebrique: la recherche d'un modele dans la communauté d'education mathematique. Montréal: Universit  du Québec   Montréal.
- Lew, H. C. (2004). Developing algebraic thinking in early grades: Case study of Korean elementary school mathematics. *The Mathematics Educator*, 8(1), 88-106.

- Matos, A. S. & Ponte, J. P. (2009). Exploring functional relationships to foster algebraic thinking in grade 8. *Quaderni di Ricerca in Didattica, (Matematica 2)*(19), 1-9.
- National Council of Teachers of Mathematics. (2016). Background Paper and Brief for the development of a new Primary Mathematics Curriculum. Nonthaburi: NCCA.
- NCTM. (2000). Principles and standards for school mathematics. Reston: Virginia: NCTM.

อนาคตภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ของนักเรียน ระดับการศึกษาภาคบังคับในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2565 – 2575)*

THE SCENARIO OF LEARNING MANAGEMENT FOR PROMOTING MATHEMATICAL COMPETENCIES OF STUDENTS IN COMPULSORY EDUCATION LEVEL IN THE NEXT DECADE (2022-2032)

จรรยาศรี แจบไธสง*, รุ่งทิพา แยมรุ่ง, วิไลลักษณ์ ลังกา

Jaroonsri Jabthaisong*, Rungtiwa Yamrung, Wilailak Langka

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Education, Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: lukkai2554@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) แนวทางการจัดการเรียนรู้ของประเทศไทยและประเทศที่ประสบความสำเร็จสูงด้านการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ 2) อนาคตภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับการศึกษาภาคบังคับในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2565 - 2575) และ 3) จัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับการศึกษาภาคบังคับในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2565 - 2575) โดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR จากผู้เชี่ยวชาญด้านคณิตศาสตร์ จำนวน 17 คน การวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ 1) การศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ของประเทศไทยและประเทศที่ประสบความสำเร็จสูงด้านคณิตศาสตร์ 2) การศึกษาอนาคตภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ และ 3) การจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับการศึกษาภาคบังคับในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2565 - 2575) โดยใช้เป็นแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์และสอบถาม วิเคราะห์ข้อด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) การจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของประเทศไทยและประเทศที่ประสบความสำเร็จสูงมีองค์ประกอบหลัก คือ เป้าหมายการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 2) อนาคตภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับการศึกษาภาคบังคับในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2565 - 2575) มี 3 องค์ประกอบหลัก 10 องค์ประกอบย่อย และ 114 รายการ ทุกรายการมีค่ามัธยฐานเท่ากับ 5 และมีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ตั้งแต่ 0.00 - 1.00 3) ข้อเสนอเชิงนโยบายเกี่ยวกับจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับการศึกษาภาคบังคับในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2565 - 2575) มี 3 ด้าน จำนวน 45 ข้อเสนอ มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.52, S.D. 0.50)

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้, สมรรถนะคณิตศาสตร์, ข้อเสนอเชิงนโยบาย, อนาคตภาพ

Abstract

This research objectives are to (1) study of mathematics learning management in Thailand and highly successful countries in mathematics, (2) study the scenario of learning management to

promote the mathematical competency of students in compulsory education in the next decade (2022-2032), and (3) create policy proposals of learning management to promote the mathematical competency of students in compulsory education in the next decade (2022 - 2032). By using the Ethnographic Delphi Futures Research (EDFR) technique. Key informants composed of 17 experts. The research was divided into three phases: 1) was a study of mathematics learning management in Thailand and highly successful countries in mathematics. 2) studied the scenario of learning management to promote the mathematical competency of students in compulsory education in the next decade (2022 - 2032). and 3) created policy proposals of learning management to promote the mathematical competency of students in compulsory education in the next decade (2022 - 2032). Data were collected using interviews and questionnaires and analyzed using content analysis. The results of the research found the following: (1) mathematics learning management in Thailand and other highly successful countries had consistent elements of learning management as learning management goals and organizing learning activities, measurement and the evaluation of learning outcomes; (2) the scenario of learning management to promote the mathematical competency of students over compulsory education over the next decade (2022 - 2032) consisted of three main components, 10 subcomponents and 114 items. Every item had a median as five and an interquartile range value from 0.00-1.00; and (3) policy proposals regarding learning management to promote mathematical competency of students in compulsory education in the decade (2022 - 2032) divided into three areas, totaling 45 proposals and evaluation results at the highest level ($\bar{X} = 4.52$, S.D. 0.50)

Keywords: Learning Management, Mathematical Competency, Policy Proposal, Scenario

บทนำ

คณิตศาสตร์ได้รับการยอมรับว่ามีความสำคัญกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทุกด้าน การจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์มุ่งหวังให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจแนวคิด หลักการ และทฤษฎีเกี่ยวกับคณิตศาสตร์ที่จำเป็น เห็นคุณค่าและตระหนักถึงความสำคัญของคณิตศาสตร์ และเลือกใช้สื่อ อุปกรณ์ เทคโนโลยีและแหล่งข้อมูลที่เหมาะสมเพื่อประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น ตลอดจนการประกอบอาชีพ การสื่อสาร การทำงาน และแก้ปัญหาอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) ผลจากการจัดการศึกษาด้านคณิตศาสตร์ที่ผ่านมาปรากฏชัดเจนว่า สิ่งที่คาดหวังกับผลที่ปรากฏจริงแตกต่างกันค่อนข้างมาก โดย ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ตั้งแต่ปี พ.ศ.2559 - 2562 มีคะแนนเฉลี่ยน้อยกว่าร้อยละ 50 ของคะแนนเต็มทุกปี และมีแนวโน้มลดลงเมื่ออยู่ในระดับที่สูงขึ้น และผลการประเมินระดับนานาชาติเกี่ยวกับความสำเร็จของการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ที่ประเทศไทยเข้าร่วมประเมิน ได้แก่ โครงการศึกษาแนวโน้มการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ระดับนานาชาติ (TIMSS) และโครงการประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล (PISA) รายงานข้อมูลว่านักเรียนไทยมีสมรรถนะคณิตศาสตร์ต่ำทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ และความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อแก้ปัญหาทั้งปัญหา ทั้งปัญหาคณิตศาสตร์ และปัญหาบริบทโลกจริง เมื่อเปรียบเทียบกับความสามารถของนักเรียนในวัยเดียวกันกับนานาชาติประเทศ

การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญที่ทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ต้องการกับนักเรียนมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการที่สัมพันธ์กัน คือ เป้าหมายการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์, 2526) โดยเป้าหมายการเรียนรู้จะเป็นกรอบทิศทางในการออกแบบการจัดการเรียนรู้

และการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อตรวจสอบว่าการจัดการเรียนรู้และผลลัพธ์ของการจัดการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเป็นไปในทิศทางที่กำหนดหรือไม่อย่างไร การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นกระบวนการพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพตามเป้าหมาย และใช้กระบวนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในการตรวจสอบคุณภาพของกระบวนการจัดการเรียนรู้และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นว่าบรรลุเป้าหมายหรือไม่อย่างไร ประกอบกับการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ปัจจุบันต้องการให้มีการใช้คณิตศาสตร์อย่างเป็นธรรมชาติในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยให้สามารถใช้คณิตศาสตร์เป็นเครื่องมือในการคิด วางแผน หรือใช้ในการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ หลายประเทศได้มีการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรคณิตศาสตร์ให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ทางคณิตศาสตร์ได้ จากความสำคัญของคณิตศาสตร์ที่มีต่อการดำเนินชีวิตทั้งในปัจจุบันและอนาคต ประกอบกับการจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญในการทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพด้านคณิตศาสตร์ตามต้องการ และแนวคิดการวิจัยเชิงอนาคตที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจหรือศึกษาแนวโน้มที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ที่จะนำไปสู่ส่งเสริมหรือป้องกันไม่ให้แนวโน้มที่ไม่พึงประสงค์เกิดขึ้น การวิจัยนี้จึงนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ของนักเรียนในระดับการศึกษาภาคบังคับในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2565 - 2575)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ของประเทศไทยและประเทศที่ประสบความสำเร็จสูงด้านการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์
2. เพื่อศึกษาอนาคตภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับการศึกษาภาคบังคับในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2565 - 2575)
3. เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับการศึกษาภาคบังคับในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2565 - 2575)

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษอนาคตภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับการศึกษาภาคบังคับในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2565 - 2575) เป็นการวิจัยเชิงอนาคต (Future Research) ดำเนินการเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของประเทศไทยและประเทศที่ประสบความสำเร็จสูงด้าน การจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ได้แก่ เขตเศรษฐกิจพิเศษฮ่องกง ประเทศสิงคโปร์ ประเทศญี่ปุ่น และประเทศเอสโตเนีย โดยการวิจัยเอกสาร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบบันทึกการอ่าน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ระยะที่ 2 ศึกษาอนาคตภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับการศึกษาภาคบังคับในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2565 - 2575) โดยใช้เทคนิควิธีการวิจัยแบบ EDFR กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ จำนวน 17 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 114 รายการ จำแนกเป็นด้านเป้าหมายการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ จำนวน 24 รายการ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ จำนวน 52 รายการ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ จำนวน 38 รายการ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับอนาคตภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับการศึกษาภาคบังคับในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2565 - 2575) และส่งแบบสอบถามเพื่อให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลยืนยันความเห็นเกี่ยวกับอนาคตภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับการศึกษาภาคบังคับในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2565

- 2575) จำนวน 2 รอบ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ และเขียนภาพอนาคตการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับการศึกษาภาคบังคับในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2565 - 2575)

ระยะที่ 3 จัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับการศึกษาภาคบังคับในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2565 - 2575) โดยวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลการศึกษาในระยะที่ 1 และ 2 ตามองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ เป้าหมายการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ยกร่างข้อเสนอเชิงนโยบายเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับการศึกษาภาคบังคับในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2565 - 2575) ประเมินข้อเสนอโดยผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ในการกำหนดนโยบายและพัฒนากิจการการเรียนรู้คณิตศาสตร์ จำนวน 5 ท่าน ปรับปรุง และจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับการศึกษาภาคบังคับในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2565 - 2575)

ผลการวิจัย

การศึกษาอนาคตภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับการศึกษาภาคบังคับในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2565 – 2575)เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับการศึกษาภาคบังคับ มีผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของประเทศไทยและประเทศที่ประสบความสำเร็จสูง พบว่า การจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ มีองค์ประกอบหลัก 3 องค์ประกอบ คือ เป้าหมายการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ได้แก่ เนื้อหาคณิตศาสตร์ ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ เจตคติที่ดีต่อคณิตศาสตร์ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ใช้แนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาแบบองค์รวมทั้งความรู้ ความคิด และทักษะทางสังคม ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์ที่หลากหลายตามลักษณะของเนื้อหาคณิตศาสตร์และความสามารถที่ต้องการพัฒนา การจัดการเรียนรู้เป็นการสร้างประสบการณ์ให้นักเรียนได้เรียนรู้และพัฒนาผ่านปัญหาหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ตามบริบทโลกจริง และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ใช้ 2 แนวคิด คือ การประเมินระหว่างเรียนรู้ และการประเมินเมื่อสิ้นสุดการเรียนรู้ โดยให้ความสำคัญกับการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เป็นเป้าหมายการเรียนรู้ ใช้ผลการประเมินเชิงคุณภาพเป็นข้อมูลย้อนกลับให้นักเรียนปรับปรุงและพัฒนาการเรียนรู้ของตนเอง

2. อนาคตภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับการศึกษาภาคบังคับในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2565–2575) มี 3 องค์ประกอบหลัก 10 องค์ประกอบย่อย และ 114 รายการ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุดทั้ง 114 รายการ (median = 5 ทุกรายการ และ $0.00 \leq IR \leq 1.00$) และสามารถเขียนภาพอนาคตของการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับการศึกษาภาคบังคับในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2565 – 2575) ได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 อนาคตภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับการศึกษาภาคบังคับในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2565 - 2575)

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ว่า อนาคตภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับการศึกษาภาคบังคับในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2565 - 2575) ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก คือ 1) เป้าหมายการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เป็นสิ่งที่คาดหวังให้เกิดกับนักเรียนผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้มี 3 องค์ประกอบย่อย คือ 1.1) เป้าหมายการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ ความสามารถในการใช้คณิตศาสตร์ในบริบทโลกจริง การใช้คณิตศาสตร์อย่างเป็นธรรมชาติ มองเห็นแง่มุมทางคณิตศาสตร์ในสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างเข้าใจ 1.2) องค์ประกอบของเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ มีความรู้ความเข้าใจในทศวรรษต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคณิตศาสตร์ตามความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ และเจตคติที่ดีต่อคณิตศาสตร์ และ 1.3) การนำเสนอเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ การนำเสนอเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบผลลัพธ์การเรียนรู้เชิงสมรรถนะตามช่วงวัย มีพฤติกรรมบ่งชี้ทั้งรายองค์ประกอบและภาพรวมความสามารถ อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ และ นำเสนอให้เห็นความต่อเนื่องและลำดับพัฒนาการของเป้าหมาย 2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ มีย่อย 4 องค์ประกอบย่อย คือ 2.1) แนวคิดการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ ใช้แนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เน้นการจัดการเรียนรู้เชิงกระบวนการ เน้นการให้เหตุผลแบบอุปนัยและอุปนัย มีบริบทโลกจริงเป็นสถานการณ์การเรียนรู้ และออกแบบคู่กับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 2.2) กิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ สะท้อนคิด อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น สรุปรวมโนทัศน์ ผูกแก้ปัญหาประยุกต์ใช้ ไข่มโนทัศน์ สังเกตรวบรวม สร้างและสรุปองค์ความรู้ กิจกรรมการเรียนรู้สามารถสร้างและพัฒนาโนทัศน์ ทักษะและกระบวนการ และเจตคติที่ดีต่อคณิตศาสตร์ 2.3) บรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ได้แก่ บรรยากาศที่นักเรียนรู้สึก อิสระปลอดภัย ได้รับความไว้วางใจ และการยอมรับในการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ และ 2.4) มีสื่อและอุปกรณ์การจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัยเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ และหลากหลาย และ 3) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มี 3 องค์ประกอบย่อย คือ 3.1) แนวคิดเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่นำมาใช้ในการปฏิบัติ ได้แก่ แนวคิด

เกี่ยวกับการประเมินระหว่างเรียนและประเมินเมื่อสิ้นสุดการเรียนรู้ การประเมินสามารถประเมินได้ตลอดระยะเวลาจัดการเรียนรู้ การประเมินแบบอิงเกณฑ์ เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้เป็นฐาน ทุกคนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการประเมิน และมีบริบทโลกจริงเป็นองค์ประกอบของการประเมิน 3.2) การวัดและประเมินการเรียนรู้ระหว่างเรียน เพื่อตรวจสอบพฤติกรรมการเรียนรู้ พัฒนาการการเรียนรู้ และการเกิดสมรรถนะคณิตศาสตร์ เป็นการประเมินมโนทัศน์ ทักษะและกระบวนการ เจตคติต่อคณิตศาสตร์ และการเกิดสมรรถนะคณิตศาสตร์ ใช้วิธีการและเครื่องมือประเมินที่หลากหลาย เน้นการให้ข้อมูลย้อนกลับ และใช้เกณฑ์คุณภาพเป็นเครื่องมือในการประเมิน ผลการประเมินเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพที่นักเรียนสามารถใช้เป็นข้อมูลพัฒนาการเรียนรู้ และครูใช้ผลการประเมินพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของตนเอง 3.3) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เป็นการประเมินสมรรถนะหรือความสามารถทางคณิตศาสตร์ มีวัตถุประสงค์ของการประเมิน เพื่อตัดสินผลการเรียน เน้นการประเมินความสามารถแบบองค์รวมตามองค์ประกอบของเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ มีหลักฐานเชิงประจักษ์ มีเกณฑ์คุณภาพ และใช้ผลการประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียนรู้ของนักเรียน และรายงานผลเป็นระดับสมรรถนะ

3. ข้อเสนอเชิงนโยบายเกี่ยวกับจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับการศึกษาภาคบังคับในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2565 - 2575) ตามองค์ประกอบด้วยหลัก 3 องค์ประกอบ รวม 45 ข้อเสนอ คือ 1) ข้อเสนอเชิงนโยบายด้านเป้าหมายการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ ประกอบด้วย ข้อเสนอเกี่ยวกับการกำหนดจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาด้านคณิตศาสตร์ เป้าหมายของการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ และการนำเสนอเป้าหมายการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์เพื่อส่งเสริม 2) ข้อเสนอเชิงนโยบายด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ ประกอบด้วย ข้อเสนอเกี่ยวแนวคิดการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ จำนวน 17 ข้อเสนอ และ 3) ข้อเสนอเชิงนโยบายด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ ประกอบด้วย ข้อเสนอเกี่ยวแนวคิดการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ การวัดและประเมินการเรียนรู้ระหว่างเรียน และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้จำนวน 13 ข้อเสนอ มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$, S.D. 0.50)

อภิปรายผล

จากการวิจัย เรื่อง อนาคตภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับการศึกษาภาคบังคับในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2565 – 2575) มีข้อค้นพบที่สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. แนวทางการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของประเทศไทยและประเทศที่ประสบความสำเร็จสูง ซึ่งพบว่า มีองค์ประกอบหลัก 3 องค์ประกอบ คือ 1) เป้าหมายการจัดการเรียนรู้ มีองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ เนื้อหาคณิตศาสตร์ ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ซึ่งเป็นความสามารถทางความคิดหรือสติปัญญา และเจตคติที่ดีต่อคณิตศาสตร์เป็นปัจจัยภายในบุคคลที่จะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้การประยุกต์ใช้ความรู้ทางคณิตศาสตร์ประสบความสำเร็จ 2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยพบว่า ประเทศที่ประสบความสำเร็จสูงด้านการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาองค์ประกอบของเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ 3 ส่วน คือ เนื้อหาคณิตศาสตร์ ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ และเจตคติที่ดีต่อคณิตศาสตร์ เอกสารหลักสูตรคณิตศาสตร์มีการนำเสนอแนวคิดหรือหลักการการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนบรรลุเป้าหมาย โดยให้มีการหลวมรวมองค์ประกอบของเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ทั้ง 3 ส่วนเป็นเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้แต่ละครั้ง ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ เทียบเท่ากับการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ พัฒนากระบวนการทางคณิตศาสตร์ผ่านสถานการณ์ปัญหาที่มีบริบทโลกจริง และใช้เป้าหมายเชิงกระบวนการเป็นกระบวนการพัฒนาผู้เรียน แนวคิดการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย แนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การให้เหตุผลแบบอุปนัยและนิรนัย ให้มีการออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยนำมา

บริบทโลกจริงเป็นสถานการณ์การจัดการเรียนรู้ ผ่านการจัดสภาพแวดล้อมหรือบรรยากาศ และสื่อที่เหมาะสมกับเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ และ 3) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ พบว่า แต่ละประเทศให้ความสำคัญกับแนวคิดการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ เน้นการประเมินเพื่อตรวจสอบ และรวบรวมพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เป็นองค์ประกอบของสมรรถนะคณิตศาสตร์ ให้สะท้อนผลการประเมินเชิงคุณภาพให้กับนักเรียนเพื่อการพัฒนาและปรับปรุงการเรียนรู้ ใช้วิธีการและเครื่องมือที่เหมาะสม การวัดและประเมินต้องไม่เป็นภาระแก่ครูและนักเรียน ไม่ก่อให้เกิดความเครียดและวิตกกังวลต่อนักเรียน สอดคล้องกับกับแนวคิดของไพฑูรย์ สีนลาร์ตัน ที่อธิบายว่าการจัดการเรียนรู้ว่ามีองค์ประกอบ 3 ประการที่สัมพันธ์กัน คือ เป้าหมายการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยเป้าหมายการเรียนรู้จะเป็นกรอบทิศทางในการออกแบบการจัดการเรียนรู้และการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อตรวจสอบว่าการจัดการเรียนรู้และผลลัพธ์ของการจัดการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเป็นไปในทิศทางที่กำหนดหรือไม่อย่างไร การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นกระบวนการพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพตามเป้าหมายและใช้กระบวนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในการตรวจสอบคุณภาพของกระบวนการจัดการเรียนรู้และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นว่าบรรลุเป้าหมายหรือไม่อย่างไร และยังพบว่าองค์ประกอบหลักของการจัดการเรียนคณิตศาสตร์ของทั้ง 3 ประเทศ เป็นองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ เป้าหมายการจัดการเรียนรู้เป็นกรอบแนวคิดที่นำไปสู่การออกแบบการจัดการเรียนรู้และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ส่วนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นกระบวนการนำเป้าหมายการจัดการเรียนรู้มาวางแผนออกแบบการพัฒนา และพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพตามเป้าหมาย และเนื่องจากเป้าหมายมีลักษณะเป็นความสามารถที่ต้องการให้นักเรียนปฏิบัติหรือทำได้ กระบวนการวัดและประเมินผลจึงให้ความสำคัญกับการประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียนมาเป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบการเกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ว่ามีทิศทางสอดคล้องตามเป้าหมายการพัฒนาหรือไม่ อย่างไร และอาศัยข้อมูลที่ได้จากประเมินเพื่อพัฒนาปรับปรุงหรือแก้ไขพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ไม่พึงประสงค์ของผู้เรียน โดยแต่ละประเทศมีองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์สอดคล้องกัน คือ เนื้อหาคณิตศาสตร์ ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ และเจตคติที่ดีต่อคณิตศาสตร์ (ไพฑูรย์ สีนลาร์ตัน, 2526)

2. อนาคตภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับการศึกษาภาคบังคับ ในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2565 - 2575) ซึ่งพบว่า มีองค์ประกอบหลัก 3 องค์ประกอบ คือ เป้าหมายการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ โดย เป้าหมายการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ ควรกำหนดจากบริบทของประเทศด้านความต้องการการพัฒนา การดำเนินชีวิตประจำวัน และการใช้เป็นเครื่องมือในด้านต่าง ๆ และมีลักษณะเป็นผลลัพธ์การเรียนรู้เชิงสมรรถนะ โดยเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดคุณภาพตามเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ที่กำหนด เป้าหมายของการจัดการเรียนรู้มี 3 ส่วนที่สำคัญ คือ เนื้อหาคณิตศาสตร์ ซึ่งเป็นมโนทัศน์ ความรู้ความเข้าใจ กฎ นิยามหรือทฤษฎีบทต่าง ๆ ทางคณิตศาสตร์ ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ซึ่งเป็นความสามารถทางความคิดหรือสติปัญญา และเจตคติที่ดีต่อคณิตศาสตร์ เป็นปัจจัยภายในบุคคลที่จะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้การประยุกต์ใช้ความรู้ทางคณิตศาสตร์ประสบความสำเร็จ เป็นองค์ประกอบของเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาสมรรถนะคณิตศาสตร์ของ Hanushek และ Woessmann ซึ่งกล่าวว่า ความสำเร็จที่เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาสมรรถนะคณิตศาสตร์ ประกอบด้วย 3 ส่วนที่สัมพันธ์กัน คือ มโนทัศน์ กระบวนการ และเจตคติต่อคณิตศาสตร์ โดยมีมโนทัศน์เป็นแนวคิดหลักทางคณิตศาสตร์ ได้แก่ มโนทัศน์ด้านจำนวน การวัด ปริภูมิ และการเปลี่ยนแปลง และข้อมูล กระบวนการเป็นทักษะการคิดที่นักเรียนใช้ในการทำงานอย่างเป็นคณิตศาสตร์ และใช้พัฒนาความเข้าใจแนวคิดทางคณิตศาสตร์ การแก้ปัญหาเป็นกระบวนการหลักในคณิตศาสตร์ เป้าหมายหลักของการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ คือ นักเรียนเป็นนักแก้ปัญหา ให้เหตุผล สื่อสาร สร้างการเชื่อมโยง และนำเสนอแนวคิด ทั้งนี้

เนื่องจากการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้เชิงสมรรถนะหรือเชิงความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์ต่าง ๆ นักเรียนที่จะมีลักษณะสอดคล้องตามผลลัพธ์การเรียนรู้ที่กำหนดจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจแนวคิดที่จะนำมาใช้ในการทำงาน อาศัยกระบวนการทางความคิดเป็นกระบวนการแก้ปัญหา และเจตคติหรือค่านิยมเป็นแรงขับเคลื่อนที่จะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้สามารถปฏิบัติงานได้จนประสบความสำเร็จ ซึ่งเรียกว่าสมรรถนะคณิตศาสตร์ การจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ให้มีความสำคัญกับการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาองค์ประกอบของสมรรถนะคณิตศาสตร์ คือ พัฒนามโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ พัฒนาทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ พัฒนาให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อคณิตศาสตร์ และพัฒนาสมรรถนะคณิตศาสตร์ โดยให้นำแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การให้เหตุผลแบบอุปนัยและนิรนัย การจัดการเรียนรู้เชิงกระบวนการ และการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้เป็นฐาน มาใช้เป็นแนวคิดในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ใช้บริบทโลกจริงเป็นสถานการณ์ในการเรียนรู้ และออกแบบการเรียนรู้ควบคู่กับกิจกรรมการประเมินระหว่างการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ให้มิตั้งการสร้างมโนทัศน์ ทำความเข้าใจ และขยายมโนทัศน์ โดยยึดเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ (Arias O. E. et al, 2020) สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาสมรรถนะคณิตศาสตร์ของ Hanushek และ Woessmann ซึ่งอธิบายว่า การพัฒนานักเรียนให้มีความเชี่ยวชาญทางด้านคณิตศาสตร์จะทำให้ นักเรียนสามารถประยุกต์ใช้คณิตศาสตร์ที่เรียนรู้กับปัญหาในโลกแห่งความเป็นจริงและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ และมีส่วนร่วมในการปรับตัวท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง การเรียนการสอนคณิตศาสตร์เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเป้าหมายการจัดการเรียนรู้และเทคนิคการสอนที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ การเรียนรู้คณิตศาสตร์ในศตวรรษที่ 21 เป็นกระบวนการที่มีความซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับกระบวนการอื่น ๆ เช่น การอธิบายคุณลักษณะ การจับคู่ การเรียงลำดับ หรือการจำแนกประเภท การเปรียบเทียบ การสร้างคำสั่ง การสร้างแบบรูป การนับ การคำนวณ การวัด การอธิบาย การสร้างความน่าเชื่อถือ การวิเคราะห์ การอ้างอิง และการจัดระเบียบ และเจตคติมีผลต่อการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียน หากนักเรียนมีแรงจูงใจและมั่นใจมีแนวโน้มที่จะมีความพยายามเมื่อเผชิญกับปัญหาที่ท้าทาย ประสบการณ์ที่น่าสนใจ มีความสนุกสนานและเกี่ยวข้องกับนักเรียน การสนับสนุนของผู้ใหญ่ที่สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน การให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนที่เพียงพอส่งผลต่อการเพิ่มเจตคติของนักเรียนให้สูงขึ้น และเจตคติทางบวกต่อความสามารถของตนเองของนักเรียนจะส่งผลให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมทางบวกเพื่อตอบสนองต่อเจตคตินั้น สมรรถนะคณิตศาสตร์เกิดจากการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างประสบการณ์ในห้องเรียน (Arias O. E. et al, 2020) และ Mevarech, Z. & B Kramarski กล่าวว่า การแก้ปัญหาเป็นหัวใจของการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ในศตวรรษที่ 21 กิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ต้องส่งเสริมให้นักเรียนได้รับและใช้ความรู้ผ่านสถานการณ์หรือปัญหาทางคณิตศาสตร์ สังคมปัจจุบันเป็นสังคมแห่งนวัตกรรมต้องการความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ กระบวนการเพื่อการสื่อสารอย่างเป็นคณิตศาสตร์ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง นักเรียนทุกกลุ่มอายุควรได้รับการส่งเสริมให้เข้าไปมีส่วนร่วมกับการสนทนาทางคณิตศาสตร์เพื่อแลกเปลี่ยนแนวคิดหรือวิธีการแก้ปัญหาด้วยการอธิบายการคิดเห็นส่วนตัว การพัฒนาสมรรถนะคณิตศาสตร์อาจเสริมสร้างทักษะทางสังคมและการเป็นพลเมืองอย่างเป็นคณิตศาสตร์ ส่วนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ ใช้แนวคิดการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ทั้งการประเมินระหว่างเรียนและการประเมินเมื่อสิ้นสุดการเรียนรู้ แต่การวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ให้มีความสำคัญกับการประเมินระหว่างเรียนโดยเน้นการตรวจสอบ วินิจฉัย และให้ข้อมูลย้อนกลับหรือข้อเสนอแนะแก่นักเรียนในการพัฒนาพฤติกรรมการเรียนรู้ของตนเอง ทั้งนี้เนื่องจากการประเมินระหว่างเรียนเป็นการประเมินเพื่อเก็บรวบรวมพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนและตีความพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนเทียบกับเกณฑ์คุณภาพที่ได้กำหนดไว้ โดยเกณฑ์คุณภาพจะเป็นเกณฑ์ที่อธิบายลักษณะของพฤติกรรมการเรียนรู้ที่สะท้อนสมรรถนะของผู้เรียน สอดคล้องกับแนวคิดการวัดและประเมินผลการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของกลุ่มประเทศที่ประสบความสำเร็จสูงทั้ง 4 ประเทศ (Mevarech, Z. & B Kramarski., 2014) ซึ่งเขตเศรษฐกิจพิเศษฮ่องกงให้

แนวคิดการวัดและประเมินระหว่างเรียนว่า จุดเน้นของการประเมินด้านคณิตศาสตร์ไม่ควรประเมินที่คำตอบของนักเรียนเท่านั้น แต่การประเมินต้องสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการเรียนรู้ ทักษะที่ใช้ในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ และความสามารถด้านการคิด และค่านิยมและเจตคติเชิงบวกของนักเรียน การออกแบบกิจกรรมการประเมินคณิตศาสตร์ที่เหมาะสมเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลการเรียนของนักเรียนควรเป็นกิจกรรมการประเมินที่ช่วยให้นักเรียนพัฒนาความมั่นใจและความสนใจในการเรียนรู้ (The Education Bureau HKSARQ, 2017) กระทรวงศึกษาธิการของสิงคโปร์ อธิบายว่า การประเมินระหว่างเรียนต้องการให้นักเรียนประยุกต์ความรู้และทักษะในบริบทต่าง ๆ โดยมุ่งเน้นที่กระบวนการทางคณิตศาสตร์มากกว่าเนื้อหา เกณฑ์คุณภาพ มีประโยชน์ในการแสดงให้ครูรู้ว่าพิจารณาอะไรในการทำงานของนักเรียน และแสดงให้เห็นว่าสิ่งที่คาดหวังให้เกิดกับนักเรียนทั้งด้านกระบวนการและคุณภาพคืออะไร เกณฑ์คุณภาพยังเป็นวิธีการให้ข้อมูลย้อนกลับที่มีโครงสร้างเชิงคุณภาพ ครูสามารถให้นักเรียนประเมินผลงานของตนเองโดยการให้โอกาสไตร่ตรองและปรับปรุงผลงานของตนเองตามเกณฑ์คุณภาพที่กำหนด (Ministry of Education Singapore, 2012) นอกจากนี้ โยคุโอะ มุระตะ ยังอธิบายว่า การประเมินระหว่างเรียน เป็นการบันทึกผลการจัดกิจกรรมในช่วงเวลาการเรียนรู้ โดยเป็นการประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Bloom's Taxonomy (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559) และจากเอกสารหลักสูตรสำหรับโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศเอสโตเนีย เสนอว่า การประเมินระหว่างเรียนมุ่งไปที่การเปรียบเทียบพัฒนาการของนักเรียนกับความสำเร็จก่อนหน้า การให้ข้อมูลย้อนกลับจะอธิบายความเป็นไปได้ในช่วงเวลาที่เหมาะสมอย่างถูกต้อง จุดแข็งและจุดอ่อนของนักเรียน และรวมถึงแนวคิดของกิจกรรมที่จะสนับสนุนพัฒนาการของนักเรียน ในการเรียนการสอนนักเรียนจะได้รับการแนะนำด้วยวาจาหรือลายลักษณ์อักษรเกี่ยวกับความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้องกับวิชาเป็นหลัก ครูผู้สอนต้องจัดเตรียมข้อเสนอแนะแก่นักเรียนเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรม เจตคติและค่านิยมของนักเรียน นักเรียนจะต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินตนเองและเพื่อนร่วมงานในการพัฒนาทักษะ เครื่องมือที่ใช้สำหรับการประเมินระหว่างเรียนเป็นแฟ้มสะสมผลงาน เป็นบันทึกการเรียนรู้และบรรณานุกรมที่มอบหมายเช่นเดียวกับการวิเคราะห์และให้ข้อเสนอแนะการทำงาน แฟ้มสะสมผลงานอาจถูกรวบรวมเป็นวิชา สาขาวิชา หัวข้อ หรือความสามารถทั่วไปนโยบายเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ (Ministry of Education and Research, 2014)

3. ข้อเสนอเชิงนโยบายเกี่ยวกับจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับการศึกษาภาคบังคับในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2565 - 2575) จำนวน 45 ข้อเสนอ เป็นข้อเสนอเชิงนโยบายที่ให้ความสำคัญกับการกำหนดเป้าหมายการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่มีสมรรถนะคณิตศาสตร์เป็นเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ พร้อมทั้งแนวคิดในการกำหนดเป้าหมายและองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับองค์ประกอบของสมรรถนะ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาองค์ประกอบของสมรรถนะคณิตศาสตร์ และการพัฒนาสมรรถนะคณิตศาสตร์ และการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่ให้ความสำคัญกับการประเมินเพื่อพัฒนาองค์ประกอบของสมรรถนะคณิตศาสตร์ และการประเมินสมรรถนะคณิตศาสตร์แบบองค์รวม ซึ่งข้อเสนอเชิงนโยบายนี้ได้มาจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลการวิจัย ทั้งจากผลการศึกษาการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของประเทศที่ประสบความสำเร็จสูง และอนาคตภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับการศึกษาภาคบังคับในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2565 - 2575) มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ของ ไพศาล หวังพานิช, สุมณ อมรวิวัฒน์, ศุภลักษณ์ ทองจีน และไพฑูรย์ ลินลารัตน์ ที่กล่าวไว้สอดคล้องกันว่าการจัดการเรียนรู้เป็นกิจกรรมที่เชื่อมโยงระหว่างเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในลักษณะของแนวคิดต่าง ๆ ที่ต้องการให้เกิดกับนักเรียน มีลักษณะเป็นรูปธรรมที่แสดงผ่านตัวนักเรียนทำให้การจัดการเรียนรู้มีความสำคัญในฐานะของกระบวนการสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นกับนักเรียนทั้งภายในและภายนอก และการวัดและประเมินเพื่อตรวจสอบว่าการจัดการ

เรียนรู้สามารถพัฒนานักเรียนได้ตามทิศทางที่ต้องการหรือไม่ อย่างไร การจัดการเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในห้องเรียนเพื่อทำให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามเป้าหมาย โดยในส่วนของจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย ครูและนักเรียน บรรยากาศที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในห้องเรียนอุปกรณ์ที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ ทฤษฎีการเรียนรู้ที่ครูผู้สอนใช้เป็นแนวคิดของกิจกรรมการเรียนรู้ การตรวจสอบพัฒนาการทางการเรียนของนักเรียน ส่วนการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ เป็นการตรวจสอบผลการจัดการเรียนรู้ว่านักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือไม่เพียงไร อยู่ในเกณฑ์น่าพอใจหรือไม่เมื่อเทียบกับจุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนที่กำหนดไว้ก่อน (ไพศาล หวังพานิช, 2526; สุมณ อมรวิวัฒน์, 2543; ศุภลักษณ์ ทองจีน, 2560; ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2526)

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาอนาคตภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับการศึกษาภาคบังคับในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2565 – 2575) พบว่า อนาคตภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับการศึกษาภาคบังคับในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2565 – 2575) มีองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ 3 องค์ประกอบหลักที่สัมพันธ์กัน คือ เป้าหมายการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ โดย สามารถเขียนอนาคตภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับการศึกษาภาคบังคับในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2565 – 2575) ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 อนาคตภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับการศึกษาภาคบังคับในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2565 – 2575)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษานาฏคณาการการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับการศึกษาภาคบังคับในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2565 – 2575) พบว่า การจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับการศึกษาภาคบังคับในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2565 – 2575) มี 3 องค์ประกอบหลัก และ 10 องค์ประกอบย่อย คือ เป้าหมายการจัดการเรียนรู้ มี 3 องค์ประกอบย่อย การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มี 4 องค์ประกอบย่อย และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มี 3 องค์ประกอบย่อย สามารถจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับการศึกษาภาคบังคับในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2565 – 2575) ได้ 3 ด้าน จำนวน 45 ข้อเสนอ คือ ข้อเสนอเชิงนโยบายด้านเป้าหมายการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย 15 ข้อเสนอ ข้อเสนอเชิงนโยบายด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบย่อย 17 ข้อเสนอ และข้อเสนอเชิงนโยบายด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย 13 ข้อเสนอ รวม 45 ข้อเสนอ โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1.1) ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษานำผลการวิจัยเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนด้านความสามารถทางคณิตศาสตร์ทุกระดับตั้งแต่การกำหนดเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้รายวิชาคณิตศาสตร์ในคำอธิบายรายวิชา การกำหนดเป้าหมายของหน่วยการเรียนรู้ และจุดประสงค์การเรียนรู้ควรตรวจสอบให้ครอบคลุมทั้งด้านเนื้อหา ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ และเจตคติหรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทางคณิตศาสตร์ที่ต้องการพัฒนา และออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทั้ง 3 องค์ประกอบไปด้วยกันแบบเป็นองค์รวม 1.2) ครูผู้สอนนำผลการวิจัยเกี่ยวกับการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ครอบคลุมเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ที่สามารถพัฒนาสมรรถนะคณิตศาสตร์ไปใช้เป็นแนวทางออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับเป้าหมาย และ 1.3) หน่วยงานทางการศึกษานำผลการวิจัยเกี่ยวกับนาฏคณาการการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะคณิตศาสตร์ของนักเรียนในระดับการศึกษาภาคบังคับไปใช้เป็นแนวทางในการออกแบบหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีสมรรถนะคณิตศาสตร์ และ 2) ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 2.1) ควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบรูปแบบการนำเสนอเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทการจัดการศึกษาของประเทศสื่อสารได้เข้าใจ และเป็นแนวทางออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม 2.2) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน 5 ประการ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ และมาตรฐานการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยเจตนารมณ์ของหลักสูตรต้องการพัฒนาสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ผ่านการจัดการเรียนรู้ตามตัวชี้วัด 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ จึงควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อหาแนวทางในการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ทั้ง 3 ส่วนไปด้วยกัน 2.3) ควรมีการศึกษาเพื่อหาแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมกระบวนการคิดในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ และ 2.4) ควรมีการศึกษาเพื่อหาพฤติกรรมที่สะท้อนถึงการมีเจตคติที่ดีต่อคณิตศาสตร์ หรือวิชาอื่น ๆ ที่เหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

- ไพฑูริย์ สินลารัตน์. (2526). องค์ประกอบของการเรียนการสอน. เอกสารการสอน ชุด วิชาการสอนภาษาไทย หน่วยที่ 1-8. (พิมพ์ครั้งที่ 3). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ไพศาล หวังพานิช. (2526). การวัดผลการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

- ศุภลักษณ์ ทองจีน. (2560). เอกสารประกอบการสอน การออกแบบและการจัดการเรียนรู้. อุดรธานี: ศูนย์การศึกษาบึงกาฬ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). รายงานผลการศึกษากการพัฒนามาตรฐานการศึกษาของต่างประเทศ. สิ่งพิมพ์ สกศ. อันดับที่ 37/2559. กรุงเทพมหานคร: 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสาระภูมิศาสตร์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ฉบับปรับปรุง 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สุนัน อมรวิวัฒน์. (2543). “การเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการ ” ในเอกสารการสอน ชุด วิชาการสอน กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หน่วยที่ 1-7. กรุงเทพมหานคร: ป.สัมพันธ์การพิมพ์.
- Arias O. E. et al. (2020). Learning-Mathematics-in-the-21st-Century-Adding Technology to the Equation. Retrieved April 25, 2020, from <https://publications.iadb.org/en/learning-mathematics-in-the-21st-century-adding-technology-to-the-equation>
- Mevarech, Z. & B Kramarski. (2014). Critical Maths for Innovation Societies: The Role of Metacognitive Pedagogies, OECD Publishing. Retrieved April 19, 2020, from <http://dx.doi.org/10.1787/9789264223561-en>
- Ministry of Education and Research. (2014). National curricula for basic schools. Retrieved April 17, 2021, from <https://www.hm.ee/en/national-curricula> - 2014
- Ministry of Education Singapore. (2012). Mathematics Syllabus Primary Ones to Six Implementation Starting with 2013 Primary One Cohort. Retrieved April 23, 2020, from <https://www.moe.gov.sg>
- The Education Bureau HKSARQ. (2017). Mathematics Education Key Learning Area Curriculum Guide (Primary 1 - Secondary 6). Retrieved April 19, 2020, from <https://www.edb.gov.hk/en/curriculum-development/kla/ma/index.html>

การวิเคราะห์และสังเคราะห์ แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร*

ANALYSIS AND SYNTHESIS OF AGRICULTURAL EXTENSION
AND DEVELOPMENT GUIDELINES

เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ

Chalerm Sak Toomhirun

สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี ประเทศไทย

School of Agriculture and Cooperatives, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, Thailand

Corresponding author E-mail: artoom@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงสังเคราะห์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) รูปแบบการวิจัย 2) ผลการศึกษาจากงานวิจัย และ 3) วิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ประชากรเป็นงานวิจัยประเภทวิทยานิพนธ์ จำนวน 584 เรื่อง สุ่มแบบเจาะจง จำนวน 114 เรื่อง ใช้การรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ด้วย สถิติพรรณนา การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวน การวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ การวิเคราะห์ปัจจัย การวิเคราะห์องค์ประกอบ และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้ทำการวิจัยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 34.68 ปี ปฏิบัติงานกรมส่งเสริมการเกษตร เพื่อศึกษาจากเกษตรกรปฏิบัติตามมาตรฐานสินค้าเกษตร ขอบเขตในระดับอำเภอ รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ 2) ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 53.12 ปี จบประถมศึกษา ประสพการณ์ 16.87 ปี สมาชิกในครัวเรือน 3.89 คน เป็นแรงงาน 2.46 คน พื้นที่ทางการเกษตร 19.58 ไร่ พื้นที่ทำการผลิต 14.38 ไร่ ลงทุนด้วยทุนตนเอง และรับข้อมูลข่าวสารจากนักส่งเสริมการเกษตร เกษตรกรมีระบบการผลิต เป็น 4 ขั้นตอน คือ 1) การเตรียมการและการปลูก 2) การบำรุงดูแลรักษา 3) การเก็บเกี่ยวและหลังการเก็บเกี่ยว และ 4) การจำหน่าย การถนอม และแปรรูปผลผลิต ปฏิบัติตามมาตรฐานการผลิตระดับมากที่สุด ยกเว้นการบันทึกข้อมูลและการตามสอบระดับปานกลาง 3) จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ พบว่า มีความต้องการความรู้ในการผลิตทางการเกษตร แหล่งข้อมูลที่สำคัญคือ นักส่งเสริมการเกษตร และมีความต้องการการส่งเสริมที่ไม่แตกต่างกัน ดังนั้น โมเดล มี 3 ส่วน คือ เกษตรกร นักส่งเสริมการเกษตร องค์ความรู้ องค์ประกอบการวิจัย ได้แก่ หลักการทำการวิจัย และด้านการถ่ายทอดวิทยาการ คือ รูปแบบการส่งเสริม 4 รูปแบบ คือ ประชาสัมพันธ์ ปฏิบัติในภาคสนาม ส่งเสริมโดยนักวิชาการ และ e-extension และสื่อในการส่งเสริม 3 ประเภท คือ ประชาสัมพันธ์วิทยากร ถ่ายทอดเทคโนโลยี และเผยแพร่วิทยากรไปสู่เกษตรกรต่อไป

คำสำคัญ: การส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร, สื่อและวิธีการส่งเสริม, การวิเคราะห์สังเคราะห์งานวิจัย

Abstract

This was synthesis research. The objectives of this research were to study 1) research patterns 2) results of the research and 3) the analysis and synthesis of agricultural extension and development guidelines. The population of this research was 584 theses. The sample size of 114 theses was determined by using purposive sampling method. using descriptive statistics, T-

test, analysis of variance, multivariate regression analysis, factor analysis, and content analysis. The results of the research found that 1) most of the researchers were female with the average age of 34.68 years old, worked at the department of agricultural extension research to study from farmers in the operation and practices according to agricultural product standard The scope of the study was mainly at the district level. quantitative research model 2) The results of the research study found that most of the farmers were female with the average age of 53.12 years old, primary school education, agricultural experience of 16.87 years, member in the household of 3.89 people, labor of 2.46 people, agricultural area of 19.58 Rai, production area of 14.38 Rai, invested with their own funding, and received the information from agricultural extension officers. Farmers had the production system, which consisted of 4 steps: 1) preparation and cultivation; 2) maintenance; 3) harvest and post-harvest; and 4) distribution, restoration, and product processing, that practiced according to production standard at the highest level except for data recording and checking which was at the moderate level. 3) Knowledge in the agricultural production was more than the knowledge receiving. The main data resource was from the agricultural extension officers. Farmers in each type of production had needs for extension with no difference. Hence, the model consisted of 3 parts such as farmers, agricultural extension officer, and knowledge; component of the research to seek the truth was such as the principle on agricultural extension and development conduct; and the component regarding academic transfer such as extension forms in 4 patterns: publicity, field practice, extension by academican, and e-extension. The extension of media had 3 types: academic publication, technology transfer, and academic distribution to farmers.

Keywords: Agricultural Extension and Development, Media and Extension Method, Synthetic Analysis of Research

บทนำ

การส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร เป็นการบริการให้การศึกษาทั้งในระบบแก่ผู้เรียน และการให้บริการ การศึกษานอกระบบแก่เกษตรกร ทั้งในด้านการถ่ายทอดความรู้ สร้างเจตคติ และทักษะ ที่จำเป็นต่อการทำ การเกษตร เพื่อให้เกษตรกรเกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมที่ดีขึ้น สามารถพึ่งพาตนเองได้ และส่งผลให้เกิดการ พัฒนาที่ยั่งยืนต่อตัวเกษตรกร ครอบครัว และแพร่กระจายถึงชุมชนและสังคม ดังนั้นการวิจัยเพื่อการส่งเสริมและ พัฒนาการเกษตร หมายถึง การศึกษาค้นคว้าในมิติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ทั้งองค์ ความรู้ กลุ่มเป้าหมายหมาย กระบวนการผลิต และการถ่ายทอดเทคโนโลยี เพื่อนำผลไปใช้ในการนำการ เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น (จินดา ขลิบทอง, 2564) แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร เป็นสิ่งสำคัญ เปรียบเสมือนพิมพ์เขียวในการดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ที่นักส่งเสริมการเกษตรสามารถนำไปใช้ในการ ทำงานในพื้นที่ หรือการนำไปเป็นแนวทางในการศึกษาต่อยอดองค์ความรู้ทางส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร มีผู้วิจัยได้นำเสนอตามข้อมูลและผลการศึกษาของตนในลักษณะใช้งาน ได้ในพื้นที่ของตนเอง ตามที่ตนเองได้ค้นพบ ซึ่งส่วนใหญ่มาจากการศึกษาและผลจากงานวิจัยทางส่งเสริมและ พัฒนาการเกษตร

สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ เป็นสาขาวิชาหนึ่งของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ได้ดำเนินการ เปิดสอนหลักสูตรปริญญาตรีทางด้านส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์มาตั้งแต่ปีการศึกษา 2525 และต่อมาได้เปิด

สอนในระดับบัณฑิตศึกษา โดยมีแขนงวิชาส่งเสริมการเกษตรที่ได้เปิดสอนระดับบัณฑิตศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตร์มหาบัณฑิต วิชาเอกส่งเสริมและพัฒนากการเกษตร โดยเริ่มเปิดสอนในปีการศึกษา 2543 การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสามารถผลิตบุคลากรที่มีคุณภาพและเกิดประโยชน์แก่สังคมอย่างต่อเนื่องเป็นจำนวนมาก และในการสำเร็จการศึกษานักศึกษาจำเป็นต้องมีการทำการวิจัยหรือที่เรียกว่าวิทยานิพนธ์เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการสำเร็จการศึกษา (สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์, 2565) นักศึกษาของหลักสูตรหลักสูตรเกษตรศาสตร์มหาบัณฑิต วิชาเอกส่งเสริมและพัฒนากการเกษตร ส่วนใหญ่เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่เป็นนักส่งเสริมการเกษตรทั้งในหน่วยงานการส่งเสริมที่เป็นหน่วยงานหลัก ได้แก่ กรมส่งเสริมการเกษตร และหน่วยงานสนับสนุน เช่น กรมการข้าว กรมพัฒนาที่ดิน กรมปศุสัตว์ กรมหม่อน เป็นต้น (สุกัญญา อธิปอนันต์ และสำราญ สารบรรณ, 2564) ทำให้เกิดความใกล้ชิดกับเกษตรกรและมีประสบการณ์ในการทำงานด้านการส่งเสริมและพัฒนากการเกษตรในพื้นที่ ใน การทำการวิจัยหรือวิทยานิพนธ์ได้มีวิวัฒนาการและมีการพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง ตามปัจจัยต่าง ๆ เช่น ขอบเขตของการวิจัยทางส่งเสริมการเกษตร ได้แก่ การสร้างองค์ความรู้ด้านการเกษตร การวิจัยเพื่อการถ่ายทอดวิทยาการ การวิจัยเพื่อพัฒนาบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนากการเกษตร และการวิจัยเพื่อพัฒนางานส่งเสริมและพัฒนากการเกษตร (จินดา ขลิบทอง, 2565) ตลอดจนรูปแบบการวิจัยในการส่งเสริมและพัฒนากการเกษตร เช่น การวิจัยเชิงสำรวจ การวิจัยการถ่ายทอดวิทยาการ การวิจัยและพัฒนา การวิจัยเชิงปฏิบัติการ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่มีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาวิชาการและวิชาชีพทางส่งเสริมการเกษตร ประกอบกับวิชาเอกส่งเสริมและพัฒนากการเกษตร มีชุดวิชาสำหรับการเรียนการสอนในด้านการวิจัยทางส่งเสริมและพัฒนากการเกษตร ทั้งในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก

จากเหตุผลข้างต้นพบว่าการศึกษาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนากการเกษตรจากงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์ ที่ผู้ทำการวิจัยเป็นผู้ปฏิบัติได้ศึกษาตามศาสตร์ส่งเสริมการเกษตรและเป็นผู้ปฏิบัติงานจริงนั้น ในการวิจัยการวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทางการส่งเสริมและพัฒนากการเกษตร เพื่อสังเคราะห์งานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์ด้านส่งเสริมการเกษตร ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่และมีประสบการณ์จริงจึงเป็นการวิจัยที่มีความสำคัญในการวิเคราะห์ เนื้อหาสาระของการวิจัย ตั้งแต่ข้อมูลทั่วไปของผู้วิจัย บริบทของพื้นที่และประชากรเป้าหมายที่ทำการศึกษารูปแบบการวิจัย วิธีการวิจัย ผลการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ โดยเมื่อทำการสังเคราะห์งานวิจัยนี้แล้ว จะได้เป็นแนวทางหรือรูปแบบการส่งเสริมการเกษตรในมิติต่างๆ ทางส่งเสริมการเกษตรในระดับประเทศ และสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลและแนวทางในการพัฒนาด้านการเกษตรเชิงพื้นที่ และเชิงกิจกรรมได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการวิจัยทางส่งเสริมและพัฒนากการเกษตร
2. เพื่อศึกษาผลการศึกษาจากงานวิจัยทางส่งเสริมและพัฒนากการเกษตร
3. เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทางการส่งเสริมและพัฒนากการเกษตร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงสังเคราะห์ (Synthesis Research) โดยผู้วิจัยดำเนินการศึกษาวิจัยจากงานวิจัยทางส่งเสริมและพัฒนากการเกษตร ที่เป็นรายงานวิทยานิพนธ์ทางส่งเสริมและพัฒนากการเกษตร ฉบับสมบูรณ์ ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่ดำเนินการแล้วเสร็จ ปี 2561- 2564 จำนวน 583 เรื่อง (สำนักบัณฑิตศึกษา, 2566) สุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง โดยพิจารณาถึงคุณภาพของงานวิจัย และวัตถุประสงค์การวิจัยที่เป็นการส่งเสริมและพัฒนาเป้าหมายที่เป็นเกษตรกร ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยระบุขอบเขตการวิจัยที่สำคัญทางส่งเสริมและพัฒนากการเกษตร เป็น 4 ส่วน ได้แก่ 1) งานวิจัยที่ศึกษาสภาพการผลิตทางการเกษตร 2)

งานวิจัยที่ศึกษาตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) 3) งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน (IPM) 4) งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการใช้ชีวภัณฑ์ และ 5) งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการดินทางการเกษตร ได้ตัวอย่าง จำนวน 114 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 19.6 ของงานวิจัยทั้งหมด เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบบันทึกการวิจัย ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมทางด้านการเกษตร การส่งเสริมและพัฒนากาเกษตร และการวิจัยทางการส่งเสริมและพัฒนากาเกษตร และเสนอผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอกทางส่งเสริมและพัฒนากาเกษตร วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดอันดับ การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ การวิเคราะห์ปัจจัย การวิเคราะห์องค์ประกอบ และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ได้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์งานวิจัยทางส่งเสริมและพัฒนากาเกษตร เพื่อค้นหาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนากาเกษตรจากงานวิจัย โดยนำเสนอผลการวิจัยใน 3 ตอน ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัยทางส่งเสริมและพัฒนากาเกษตร

จากการวิจัยพบว่า ผู้ทำการวิจัย เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 58.8) อายุ 31-40 ปี (ร้อยละ 58.8) อายุเฉลี่ย 34.68 ปี ปฏิบัติงานที่กรมส่งเสริมการเกษตร (ร้อยละ 82.5) ระดับปฏิบัติการ (ร้อยละ 86.0) ผู้ทำการวิจัยทำการวิจัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุด (ร้อยละ 35.1) โดยปีทำการวิจัยแล้วเสร็จเป็น ปี 2563 (ร้อยละ 43.9)

ประเภทของผลผลิตทางการเกษตร 4 อันดับแรก ได้แก่ ข้าว (ร้อยละ 36.0) โดยกำหนดวัตถุประสงค์การวิจัยทั้งหมดเป็นเพื่อศึกษา (ร้อยละ 14.9) การวิจัยเชิงปริมาณ (ร้อยละ 97.4) ประชากรที่ศึกษาเป็นเกษตรกรรายบุคคลและเกษตรกรที่เป็นลักษณะกลุ่ม (ร้อยละ 77.2) ขอบเขตพื้นที่การศึกษาส่วนใหญ่เป็นระดับอำเภอ (ร้อยละ 60.5) จำนวนประชากรที่ศึกษามีค่าเฉลี่ย 1,828.80 ราย และเป็นตัวอย่างเฉลี่ย 169.26 ราย คิดเป็นร้อยละ 9.3 ของประชากร สุ่มตัวอย่างแบบง่าย (ร้อยละ 77.2) โดยใช้สูตรของทาร์ ยามาเน่ (ร้อยละ 78.1) ที่ค่าความคลาดเคลื่อน 0.05 (ร้อยละ 42.1)

ขอบข่ายของการวิจัย เป็นการพัฒนากาเกษตรทั้งหมด (ร้อยละ 62.3) โดยผู้ทำการวิจัยมีการทบทวนวรรณกรรม ในหัวข้อ บริบทของพื้นที่ (ร้อยละ 99.1) สภาพการผลิตทางการเกษตร (ร้อยละ 93.0) วิธีการส่งเสริมการเกษตร (ร้อยละ 73.7) เจตคติในเชิงความคิดเห็น (ร้อยละ 68.4) และความรู้และการเรียนรู้ (ร้อยละ 49.1) โดยแหล่งอ้างอิงวรรณกรรมเป็น เอกสารการสอนหรือประมวลสาระชุดวิชาของ มสธ. (ร้อยละ 99.1) เครื่องมือที่ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ (ร้อยละ 94.7) และใช้ผสมกับแบบสนทนากลุ่ม (ร้อยละ 4.4) ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา (ร้อยละ 99.1) ผู้วิจัยได้แสดงแบบการวิจัยครบทุกประเด็น ยกเว้นคำถามการวิจัยที่ผู้วิจัยเขียนรวมในความสำคัญและที่มาของปัญหา

2. ผลการศึกษาจากงานวิจัยทางส่งเสริมและพัฒนากาเกษตร

2.1 ลักษณะทั่วไปของเกษตรกร

เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 58.6) อายุเฉลี่ย 53.12 ปี การศึกษาระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 89.3) อาชีพหลักคือ การทำนา (ร้อยละ 44.1) เกษตรกร มีประสบการณ์การทำงานเกษตรเฉลี่ย 16.87 ปี สมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.98 คน เป็นแรงงานเฉลี่ย 2.46 คน และมีแรงงานจ้างในการทำเกษตรเฉลี่ย 2.92 คน มีพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 19.58 ไร่ เป็นที่ดินที่ทำกาการผลิตทางการเกษตรเฉลี่ย 14.38 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 73.44 ของพื้นที่ถือครองที่ส่วนใหญ่เป็นของตนเอง (ร้อยละ 70.4) เกษตรกรส่วนใหญ่รับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรผ่านนักส่งเสริมการเกษตร (ร้อยละ 58.7) เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ร้อยละ 34.7) ในการผลิตทางการเกษตร เกษตรกรครึ่งหนึ่งใช้ทุนของตนเอง (ร้อยละ 50.0) ผลผลิตทางการเกษตรส่วนใหญ่ เป็น ข้าว (ร้อยละ 25.0)

2.2 สภาพการผลิตทางการเกษตร

2.2.1 ขั้นตอนการเตรียมพื้นที่และการปลูก การวิเคราะห์สภาพพื้นที่ (ร้อยละ 34.2) การวิเคราะห์ดิน (ร้อยละ 34.2) การปรับสภาพพื้นที่ก่อนปลูก (ร้อยละ 40.4) การเตรียมพันธุ์ (ร้อยละ 51.8) และการปลูก (ร้อยละ 43.0)

2.2.2 ขั้นตอนการบำรุงดูแลรักษา การให้น้ำ (ร้อยละ 48.2) การให้ปุ๋ย (ร้อยละ 53.5) การตัดแต่งทรงพุ่ม (ร้อยละ 9.6) การสำรวจวิเคราะห์ศัตรูพืช (ร้อยละ 29.8) การป้องกันกำจัดศัตรูพืช (ร้อยละ 45.6) และการใช้วัตถุอันตราย (ร้อยละ 7.9)

2.2.3 ขั้นตอนการเก็บเกี่ยวและหลังการเก็บเกี่ยว การเก็บเกี่ยวผลผลิต ร้อยละ 49.1 การคัดคุณภาพผลผลิต ร้อยละ 19.3 การเก็บรักษาพันธุ์ ร้อยละ 0.9 และการทำความสะอาดแปลง ร้อยละ 3.5

2.2.4 ขั้นตอนการจำหน่าย การถนอม และแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ตลาดหรือช่องทางการจำหน่าย (ร้อยละ 23.7) ภาชนะบรรจุภัณฑ์ (ร้อยละ 7.0) การถนอมผลผลิต (ร้อยละ 7.9) และการแปรรูปผลผลิต (ร้อยละ 12.3)

2.3 การปฏิบัติตามมาตรฐานการผลิตทางการเกษตร

จากการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี การปฏิบัติในระดับมากที่สุด จำนวน 5 ประการ ได้แก่ แหล่งน้ำ ($\bar{X}$ = 4.58) การจัดการกระบวนการผลิตเพื่อให้ได้ผลิตผลคุณภาพ ($\bar{X}$ = 4.53) การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว ($\bar{X}$ = 4.50) การพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูก และเก็บรักษา ($\bar{X}$ = 4.35) และพื้นที่ปลูก ($\bar{X}$ = 4.29) การปฏิบัติในระดับมาก จำนวน 2 ประการ ได้แก่ การจัดการด้านสุขลักษณะส่วนบุคคล ($\bar{X}$ = 4.00) และการจัดการวัตถุอันตรายทางการเกษตร ($\bar{X}$ = 4.19) การปฏิบัติในระดับปานกลาง จำนวน 1 ประการ ได้แก่ การบันทึกข้อมูลและการตามสอบ ($\bar{X}$ = 2.68)

2.4 การปฏิบัติตามการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ลักษณะของตัวแปรและจำนวนของข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ สามารถสรุปเป็นวิธีการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน ได้จำนวน 6 วิธี โดยมีระดับการปฏิบัติ ดังนี้ การปฏิบัติในระดับมาก จำนวน 3 วิธี ได้แก่ การใช้สารเคมี ($\bar{X}$ = 4.13) การใช้วิธีเขตกรรม ($\bar{X}$ = 4.00) การใช้สารธรรมชาติ ($\bar{X}$ = 4.19) และการปฏิบัติในระดับปานกลาง จำนวน 2 วิธี ได้แก่ การใช้ชีววิธี ($\bar{X}$ = 3.33) การใช้วิธีกล ($\bar{X}$ = 3.22) และการปฏิบัติในระดับน้อย ได้แก่ การใช้วิธีฟิสิกส์ ($\bar{X}$ = 2.44)

2.5 สื่อในการส่งเสริมและพัฒนากการเกษตร

จากการวิเคราะห์ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับสื่อในการส่งเสริมและพัฒนากการเกษตรจากงานวิจัย สรุปเป็นระดับความต้องการสื่อของเกษตรกร ได้เป็น 4 ประเภท ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความต้องการสื่อในการส่งเสริมและพัฒนากการเกษตร

สื่อในการส่งเสริมและพัฒนากการเกษตร	จำนวน	ความต้องการ		
		ค่าเฉลี่ย	SD.	แปลผล
สื่อบุคคล				
สื่อบุคคลทางราชการ	54	4.19	.826	มาก
สื่อบุคคลภาคเอกชน	48	2.96	.944	ปานกลาง
สื่อบุคคลที่เป็นผู้นำ	18	3.72	.958	มาก
สื่อสิ่งพิมพ์				
สิ่งพิมพ์ประเภทแผ่นพับ	68	3.12	.890	ปานกลาง
สิ่งพิมพ์ประเภทคู่มือ	58	3.43	.939	มาก
สิ่งพิมพ์ประเภทโปสเตอร์ ป้ายโฆษณา	53	2.75	.998	ปานกลาง

ตารางที่ 1 ความต้องการสื่อในการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม (ต่อ)

สื่อในการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม	ความต้องการ			
	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	SD.	แปลผล
สื่ออิเล็กทรอนิกส์				
สื่อเสียงผ่านวิทยุกระจายเสียง	66	2.92	.966	ปานกลาง
สื่อเสียงผ่านหอกระจายข่าว	18	3.33	1.328	ปานกลาง
สื่อภาพและเสียงผ่านวิทยุโทรทัศน์	62	3.26	.922	ปานกลาง
สื่อภาพและเสียงในรูปวีดิทัศน์	37	3.00	1.027	ปานกลาง
สื่ออินเทอร์เน็ต				
สื่อประเภทเว็บไซต์ เว็บบอร์ด	58	3.21	.969	ปานกลาง
สื่อประเภทสื่อสังคมออนไลน์	26	3.23	.815	ปานกลาง

การแปลค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80 = น้อยที่สุด 1.81 – 2.60 = น้อย 2.61 – 3.40 = ปานกลาง 3.41 – 4.20 = มาก 4.21 – 5.00 = มากที่สุด

จากตารางที่ 1 ความต้องการสื่อในการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม พบว่าเกษตรกรมีความต้องการสื่อในการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม ในแต่ละประเภท ดังนี้

1. สื่อประเภทบุคคล มีระดับความต้องการในระดับมาก ได้แก่ สื่อบุคคลทางราชการ ($\bar{X} = 4.19$) สื่อบุคคลที่เป็นผู้นำ ($\bar{X} = 3.72$) และมีความต้องการในระดับปานกลาง ได้แก่ สื่อบุคคลภาคเอกชน ($\bar{X} = 2.96$)
2. สื่อประเภทสิ่งพิมพ์ มีระดับความต้องการในระดับมาก ได้แก่ สิ่งพิมพ์ประเภทคู่มือ ($\bar{X} = 3.43$) และมีความต้องการในระดับปานกลาง ได้แก่ สิ่งพิมพ์ประเภทแผ่นพับ ($\bar{X} = 3.12$) สิ่งพิมพ์ประเภทโปสเตอร์ ป้ายโฆษณา ($\bar{X} = 2.75$)
3. สื่อประเภทยานพาหนะ มีระดับความต้องการทั้งหมดในระดับปานกลาง ได้แก่ สื่อเสียงผ่านวิทยุกระจายเสียง ($\bar{X} = 3.33$) สื่อภาพและเสียงผ่านวิทยุโทรทัศน์ ($\bar{X} = 3.26$) สื่อภาพและเสียงในรูปวีดิทัศน์ ($\bar{X} = 3.00$) และสื่อเสียงผ่านวิทยุกระจายเสียง ($\bar{X} = 2.92$)
4. สื่อประเภทส่งผ่านระบบอินเทอร์เน็ต มีความต้องการทั้งหมดในระดับปานกลาง ได้แก่ สื่อประเภทสื่อสังคมออนไลน์ ($\bar{X} = 3.23$) และสื่อประเภทเว็บไซต์ เว็บบอร์ด ($\bar{X} = 3.21$)

2.6 วิธีการในการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม

จากการวิเคราะห์ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับวิธีการในการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมจากงานวิจัยสรุปเป็นระดับความต้องการวิธีการส่งเสริมของเกษตรกร ได้เป็น 3 ประเภท ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความต้องการวิธีการในการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม

วิธีการในการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม	ความต้องการ			
	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	SD.	แปลผล
วิธีการส่งเสริมรายบุคคล				
การเยี่ยมเยียน	29	4.17	.711	มาก
โทรศัพท์	26	3.46	.761	มาก
ติดต่อสำนักงาน	15	3.20	.941	มาก
วิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม				
บรรยาย	71	3.66	.844	มาก
สาธิต	62	3.63	.834	มาก
ฝึกปฏิบัติ	54	3.65	.828	มาก
ศึกษาดูงาน	75	3.40	.885	มาก
แปลงหรือเวทีเรียนรู้	34	3.88	.729	มาก

วิธีการในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร	ความต้องการ			
	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	SD.	แปลผล
วิธีการส่งเสริมแบบมวลชน				
สื่อกิจกรรมประเภทต่างๆ	19	3.32	.820	ปานกลาง

การแปลค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80 = น้อยที่สุด 1.81 – 2.60 = น้อย 2.61 – 3.40 = ปานกลาง 3.41 – 4.20 = มาก 4.21 – 5.00 = มากที่สุด

จากตารางที่ 2 ความต้องการวิธีการในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร พบว่าเกษตรกรมีความต้องการวิธีการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ใน 3 ประเภท ได้แก่

1. วิธีการส่งเสริมรายบุคคล เกษตรกรมีความต้องการทั้งหมดในระดับมาก ได้แก่ การเยี่ยมเยียน ($\bar{X} = 4.17$) การใช้โทรศัพท์ติดต่อ ($\bar{X} = 3.46$) และการไปติดต่อที่สำนักงาน ($\bar{X} = 3.20$) ตามลำดับ
2. วิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม เกษตรกรมีความต้องการทั้งหมดในระดับมาก ได้แก่ การจัดแปลงแปลงหรือเวทีเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.88$) การบรรยาย ($\bar{X} = 3.66$) การฝึกปฏิบัติ ($\bar{X} = 3.65$) การสาธิต ($\bar{X} = 3.63$) และการทัศนศึกษาดูงาน ($\bar{X} = 3.40$) ตามลำดับ
3. วิธีการส่งเสริมแบบมวลชน เกษตรกรมีความต้องการในระดับปานกลาง ได้แก่ การจัดเป็นสื่อกิจกรรมประเภทต่างๆ ($\bar{X} = 3.32$) ตามลำดับ

3. การวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร

3.1 การเปรียบเทียบการปฏิบัติตามมาตรฐานของกลุ่มเกษตรกร

จากผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรที่ทำการเกษตร สามารถจำแนกได้ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ทำนา กลุ่มผู้ทำสวน และกลุ่มผู้ทำไร่ โดยผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานการวิจัยในประเด็นนี้ว่า “เกษตรกรผู้ทำนา เกษตรกรผู้ทำสวน และเกษตรกรผู้ทำไร่ มีระดับการปฏิบัติตามมาตรฐานทางการเกษตรที่แตกต่างกัน” โดยสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนในการทดสอบสมมติฐานเพื่อความแตกต่างระหว่างกลุ่มเกษตรกร ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรทั้ง 3 กลุ่มมีการปฏิบัติที่ไม่แตกต่างกันทางสถิติ ค่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ดังนั้นในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรสู่เกษตรกรจึงสามารถกำหนดเป็นแนวทางการส่งเสริมในรูปแบบและสื่อในประเภทเดียวกันได้

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติตามมาตรฐานของกลุ่มเกษตรกร

กลุ่มเกษตรกร	$\bar{X}$	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F
เกษตรกรผู้ทำนา (1)	4.1533	ระหว่างกลุ่ม	0.012	2	.006	0.978
เกษตรกรผู้ทำไร่ (2)	4.2000	ภายในกลุ่ม	6.905	25	.276	
เกษตรกรผู้ทำสวน (3)	4.1172	รวม	6.918	27		
รวม	4.1304	ผลการศึกษา : ไม่มีคู่ที่ต่าง				

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

3.2 การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามมาตรฐานของเกษตรกร

จากการวิจัยพบว่าเกษตรกรมีลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคลที่มีความแตกต่างกัน และมีระดับการปฏิบัติตามมาตรฐานที่แตกต่างกัน

ผลการศึกษาพบว่า มีปัจจัยส่วนบุคคล จำนวน 2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการปฏิบัติตามมาตรฐานการเกษตร ในระดับมากและปานกลาง ได้แก่ ปัจจัยแรงงานในครัวเรือน มีความสัมพันธ์กับการจัดการกระบวนการผลิตเพื่อให้ได้ผลิตผลคุณภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.551, p = 0.05$) และ ปัจจัยแรงงานจ้าง มีความสัมพันธ์กับการบันทึกข้อมูลและการตามสอบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.701, p = 0.05$)

จึงแสดงว่าในการปฏิบัติตามมาตรฐานการเกษตร ปัจจัยด้านแรงงานมีความสัมพันธ์กับการที่เกษตรกรจะปฏิบัติหรือไม่ โดยหากมีแรงงานที่มากขึ้นการปฏิบัติจะมากขึ้นด้วย โดยเฉพาะการบันทึกข้อมูลและการตามสอบที่มีความสัมพันธ์กับแรงงานจ้างในระดับมาก ผลการศึกษาดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการปฏิบัติตามมาตรฐาน

ปัจจัยส่วนบุคคล	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติตามมาตรฐาน							
	Y ₁	Y ₂	Y ₃	Y ₄	Y ₅	Y ₆	Y ₇	Y ₈
อายุ (X ₁)	0.136	0.223	0.070	0.321	-0.202	0.126	-0.024	0.313
ประสบการณ์ (X ₂)	-0.039	-0.022	-0.227	0.040	-0.196	-0.171	-0.467	0.038
ที่ดินในการผลิต (X ₃)	-0.138	0.042	-0.201	-0.012	0.108	0.217	0.350	0.176
แรงงานในครัวเรือน (X ₄)	0.308	0.314	0.290	-0.113	0.070	0.003	.551*	-0.441
แรงงานจ้าง (X ₅)	0.374	0.076	0.126	0.169	.701*	0.183	-0.107	0.272

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

3.3 การเปรียบเทียบการได้รับและความต้องการความรู้ในการส่งเสริมและพัฒนากุศลเกษตร

ผลการวิเคราะห์พบว่า เกษตรกรมีระดับการได้รับการส่งเสริมและความต้องการการส่งเสริมที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่ง ($t = 5.662, p < 0.001$) ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบการได้รับและความต้องการการส่งเสริม

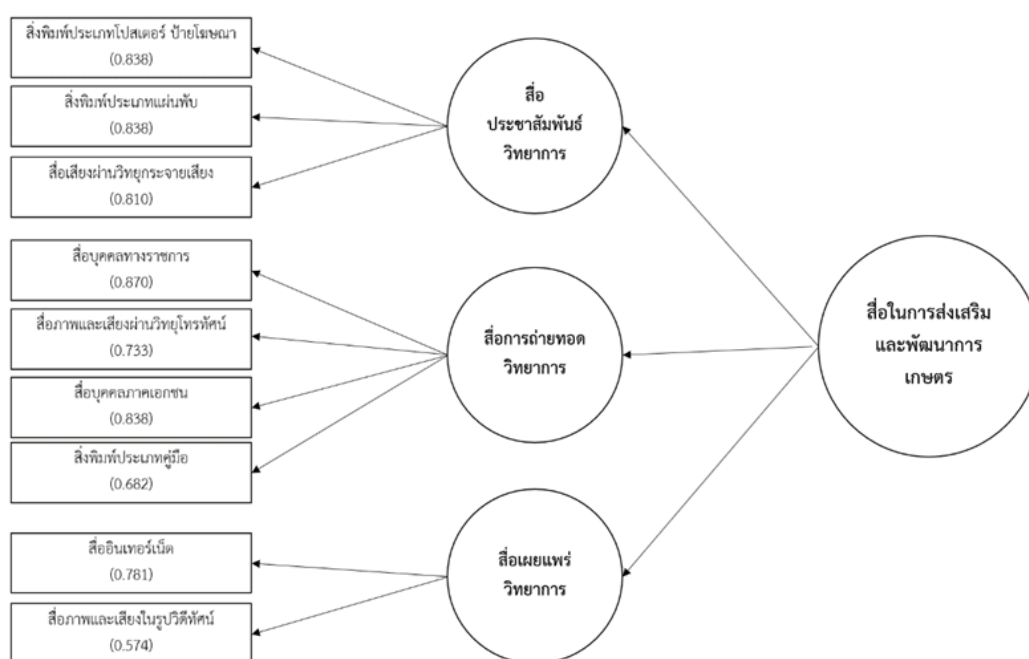
การส่งเสริมและพัฒนากุศลเกษตร	การได้รับและความต้องการการส่งเสริม			
	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	SD.	แปลผล
การได้รับความรู้ด้านการผลิต	33	3.21	.781	ปานกลาง
ความต้องการความรู้ด้านการผลิต	33	4.24	.792	มากที่สุด

Mean = 1.030, Standard Deviation = 1.045, Standard Error Mean = 0.182 $t = 5.662, df = 32, p\text{-value} > 0.000$

การแปลค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80 = น้อยที่สุด 1.81 – 2.60 = น้อย 2.61 – 3.40 = ปานกลาง 3.41 – 4.20 = มาก 4.21 – 5.00 = มากที่สุด

3.4 การวิเคราะห์องค์ประกอบสื่อในการส่งเสริมและพัฒนากุศลเกษตร (9 ตัวแปร)

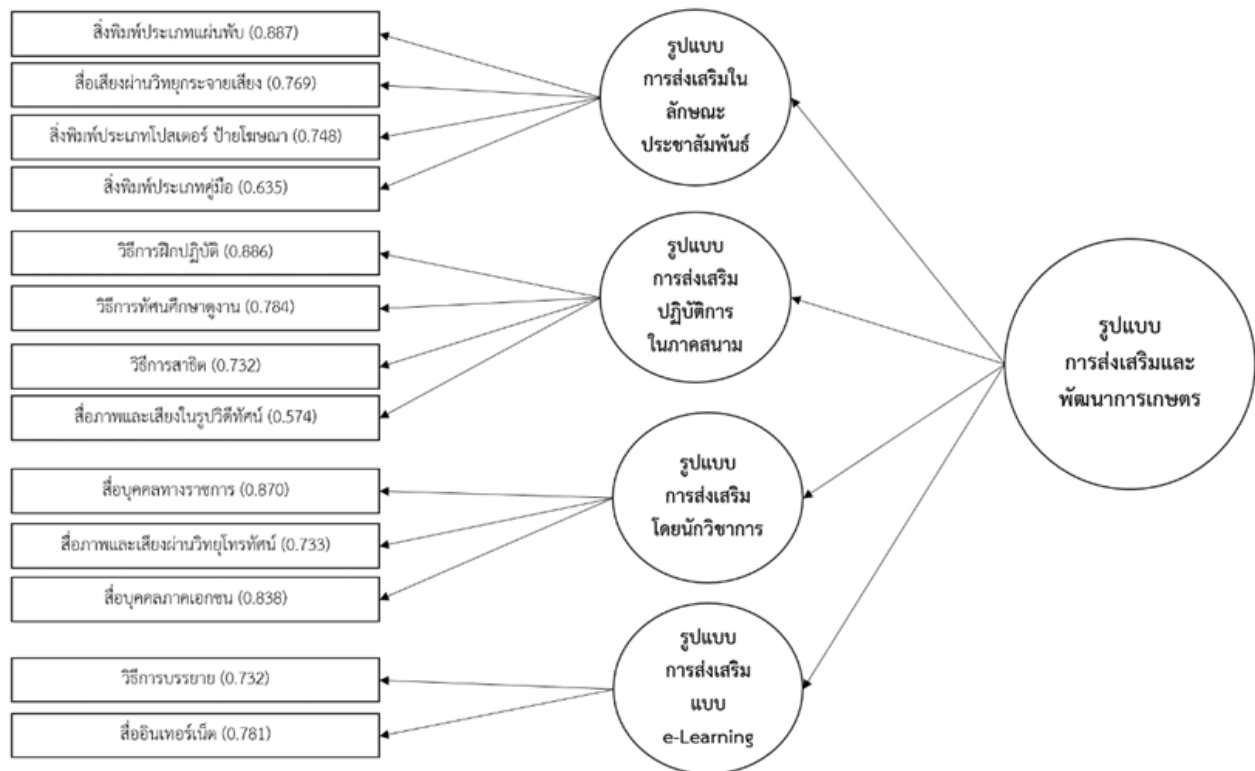
ผลการวิเคราะห์ที่ได้องค์ประกอบใหม่จำนวน 3 องค์ประกอบ โดยมีค่า KMO เท่ากับ 0.614 และค่า Bartlett's Test of Sphericity มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) ค่าไอเก้น (Eigen value) มีค่ามากกว่า 1 ใช้วิธีการหมุนแกนแบบ Varimax โดยผู้วิจัยได้กำหนดชื่อองค์ประกอบสื่อในการส่งเสริมและพัฒนากุศลเกษตร ทั้ง 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) สื่อประชาสัมพันธ์วิทยากร ประกอบด้วย สิ่งพิมพ์ประเภทโปสเตอร์ ป้ายโฆษณา สิ่งพิมพ์ประเภทแผ่นพับ สื่อเสียงผ่านวิทยุกระจายเสียง 2) สื่อการถ่ายทอดวิทยากร ประกอบด้วย สื่อบุคคลทางราชการ สื่อภาพและเสียงผ่านวิทยุโทรทัศน์ สื่อบุคคลภาคเอกชน สิ่งพิมพ์ประเภทคู่มือ และ 3) สื่อเผยแพร่วิทยากร ประกอบด้วย สื่ออินเทอร์เน็ต สื่อภาพและเสียงในรูปวีดิทัศน์ ดังแสดงตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ประกอบสื่อในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร

3.5 การวิเคราะห์องค์ประกอบรูปแบบในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร (13 ตัวแปร)

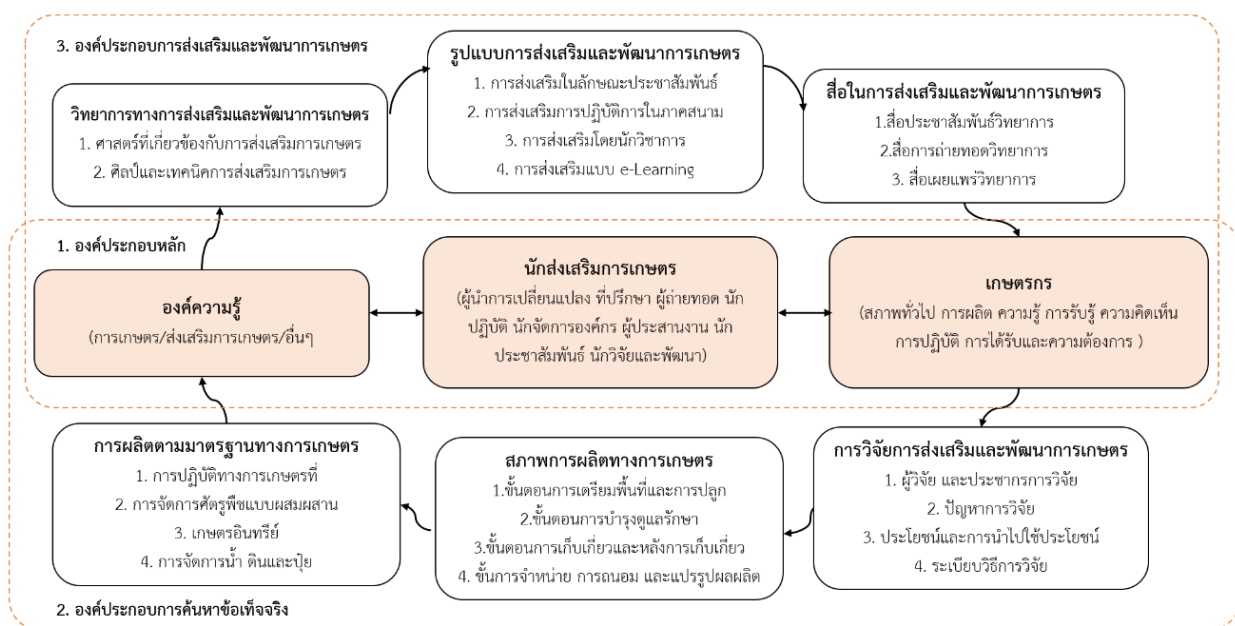
ผลการวิเคราะห์ได้องค์ประกอบใหม่จำนวน 4 องค์ประกอบ โดยมีค่า KMO เท่ากับ 0.511 และค่า Bartlett's Test of Sphericity มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) ค่าไอเก้น (Eigen value) มีค่ามากกว่า 1.1 ใช้วิธีการหมุนแกนแบบ Varimax โดยผู้วิจัยได้กำหนดชื่อองค์ประกอบสื่อในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ทั้ง 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) รูปแบบการส่งเสริมในลักษณะประชาสัมพันธ์ ประกอบด้วย สิ่งพิมพ์ประเภทแผ่นพับ สื่อเสียงผ่านวิทยุกระจายเสียง สิ่งพิมพ์ประเภทโปสเตอร์ ป้ายโฆษณา และสิ่งพิมพ์ประเภทคู่มือ 2) รูปแบบการส่งเสริมปฏิบัติการในภาคสนาม ประกอบด้วย วิธีการฝึกปฏิบัติ วิธีการทัศนศึกษาดูงาน วิธีการฝึกปฏิบัติ สื่อภาพและเสียงในรูปวีดิทัศน์ 3) รูปแบบการส่งเสริมโดยนักวิชาการ ประกอบด้วย สื่อบุคคลทางราชการ สื่อภาพและเสียงผ่านวิทยุโทรทัศน์ สื่อบุคคลภาคเอกชน และ 4) การส่งเสริมแบบ e-Learning ประกอบด้วย วิธีการบรรยาย สื่ออินเทอร์เน็ต ดังแสดงตามภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ประกอบรูปแบบในการส่งเสริมและพัฒนากาษา

3.6 การสังเคราะห์แนวทางการส่งเสริมและพัฒนากาษา

จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์งานวิจัยทางการส่งเสริมการกาษา จำนวน 114 เรื่อง โดยพิจารณาถึงรูปแบบการวิจัยทางส่งเสริมและพัฒนากาษา ผลการศึกษาจากงานวิจัยทางส่งเสริมและพัฒนากาษา สามารถสังเคราะห์และสรุปเป็นแนวทางการส่งเสริมและพัฒนากาษา ได้ 3 องค์ประกอบ และกำหนดสร้างเป็นโมเดลแนวทางการส่งเสริมและพัฒนากาษา ได้ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 โมเดลแนวทางการส่งเสริมและพัฒนากาษา

จากภาพที่ 3 โมเดลแนวทางการส่งเสริมและพัฒนากษेत्र สามารถอธิบายแนวทางการส่งเสริมและพัฒนากษेत्र เป็น 3 องค์ประกอบ ได้แก่

1. องค์ประกอบหลักในการส่งเสริมและพัฒนากษेत्र

1.1 ส่วนเกษตรกร โดยการส่งเสริมจำเป็นต้องทำการศึกษาถึงสภาพทั่วไป สภาพการผลิตทางการเกษตร ความรู้และการเรียนรู้ ความคิดเห็นหรือเจตคติ การปฏิบัติ การได้รับและความต้องการการส่งเสริมและพัฒนากษेत्रของเกษตรกร

1.2 ส่วนองค์ความรู้ โดยเป็นข้อมูลข่าวสาร วิทยาการที่นำไปสู่เกษตรกรได้นำไปปฏิบัติ และเป็นส่วนที่เกษตรกรมีความต้องการในระดับมากที่สุด สามารถจำแนกองค์ความรู้ที่เกษตรกรต้องการได้เป็น องค์ความรู้ทางการเกษตร องค์ความรู้ทางส่งเสริมการเกษตร และองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง และเป็นส่วนที่เกษตรกรต้องการจากนักส่งเสริมการเกษตร

1.3 ส่วนนักส่งเสริมการเกษตร เป็นส่วนสำคัญที่เป็นตัวเชื่อมระหว่างเกษตรกรกับองค์ความรู้ โดยนักส่งเสริมการเกษตรเป็นผู้ปฏิบัติงานใกล้ชิดกับเกษตรกร และมีบทบาทในการส่งเสริมและพัฒนากษेत्र ได้แก่ ผู้นำการเปลี่ยนแปลง ที่ปรึกษา ผู้ถ่ายทอด นักปฏิบัติ นักจัดการองค์กร ผู้ประสานงาน นักประชาสัมพันธ์ และนักวิจัยและพัฒนา

2. องค์ประกอบด้านการค้นหาข้อเท็จจริง

2.1 การวิจัยการส่งเสริมและพัฒนากษेत्र โดยองค์ประกอบของการวิจัยที่สำคัญและควรคำนึงถึง คือ 1) ตัวผู้วิจัย และประชากรการวิจัย 2) ปัญหาการวิจัย 3) ประโยชน์ของการวิจัยและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ และ 4) ระเบียบวิธีการวิจัย

2.2 สภาพการผลิตทางการเกษตร เป็นที่เกษตรกรต้องดำเนินการในการผลิตทางการเกษตร จำแนกได้เป็น 4 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนการเตรียมพื้นที่และการปลูกหรือเริ่มผลิต 2) ขั้นตอนการบำรุงดูแลรักษา 3) ขั้นตอนการเก็บเกี่ยวและหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต และ 4) ขั้นตอนการจำหน่าย การถนอม และแปรรูปผลผลิต

2.3 การผลิตตามมาตรฐานทางการเกษตร เป็นการดำเนินการผลิตตามมาตรฐานหรือมาตรฐานที่กำหนดเพื่อความปลอดภัยของตัวเกษตรกรเอง ความปลอดภัยของผู้บริโภคผลผลิตทางการเกษตร การรักษาไว้ซึ่งสภาพแวดล้อม และส่งผลให้มีช่องทางการจำหน่ายที่มากขึ้น เป็นที่ไว้วางใจ สามารถเพิ่มมูลค่าของผลผลิตทางการเกษตร และยังมีส่วนช่วยในการลดต้นทุนการผลิต โดยมาตรฐานการผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ

3. องค์ประกอบการส่งเสริมและพัฒนากษेत्र

3.1 วิทยาการทางการส่งเสริมและพัฒนากษेत्र วิทยาการทางส่งเสริมและพัฒนากษेत्र เป็นความรู้ที่ได้รับการปรุงแต่งให้มีความเหมาะสมกับเกษตรกรหรือการสร้างนวัตกรรม (innovation) การสื่อสารผ่านสื่อทางใดทางหนึ่ง ช่วงเวลาสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม และเข้ากับระบบสังคมของเกษตรกร (ดัดแปลงจาก Rogers, E. M. (Rogers, E. M. 1983) โดยสรุปวิทยาการทางการส่งเสริมและพัฒนากษेत्र เป็นการผสมผสานระหว่าง ศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเกษตร และศิลป์และเทคนิคการส่งเสริมการเกษตร

3.2 รูปแบบการส่งเสริมและพัฒนากษेत्र จากการสังเคราะห์ได้รูปแบบการส่งเสริมและพัฒนากษेत्र ได้เป็น 4 รูปแบบ คือ 1) การส่งเสริมในลักษณะประชาสัมพันธ์ 2) การส่งเสริมการปฏิบัติการในภาคสนาม 3) การส่งเสริมโดยนักวิชาการ และ 4) การส่งเสริมแบบ e-Learning สามารถใช้เป็นแบบผสมผสานกันได้ ตามวัตถุประสงค์ของการส่งเสริมและพัฒนากษेत्रที่กำหนดไว้

3.3 สื่อในการส่งเสริมและพัฒนากษेत्र เป็นส่วนที่เชื่อมต่อหรือเชื่อมโยงระหว่างนักส่งเสริมการเกษตรกับเกษตรกร และเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดนวัตกรรมหรือความรู้ไปสู่เกษตรกร ตามกระบวนการแพร่กระจายนวัตกรรม (Rogers, E. M., 1983) โดยสื่อที่เหมาะสมจากการวิเคราะห์ปัจจัย จำแนกได้เป็น 3

ประเภท ได้แก่ 1) สื่อประชาสัมพันธ์วิทยากร 2) สื่อการถ่ายทอดวิทยากร และ 3) สื่อเผยแพร่วิทยากร สื่อทั้ง 3 ประเภท ใช้เชื่อมโยงต่อเนื่องในการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมได้ โดยเริ่มจาก สื่อประชาสัมพันธ์วิทยากร เพื่อให้เกษตรกรเกิดการตระหนักรู้ (awareness) ความสนใจหาข้อมูล (interest of information) จากนั้นจึงเป็น สื่อการถ่ายทอดวิทยากร ตามวัตถุประสงค์เพื่อให้เกษตรกรได้เกิดการไตร่ตรองหรือประเมิน (evaluation) การทดลองปฏิบัติ (trial) และนำไปปฏิบัติ (adoption) ตามกระบวนการยอมรับ ของโรเจอร์ (Rogers, E. M., 1983) จากนั้นจึงเป็นสื่อเผยแพร่วิทยากร เพื่อเป็นการยืนยันแนวปฏิบัติในวิทยากรที่นักส่งเสริมการเกษตรได้ถ่ายทอดไปสู่สาธารณะหรือเป้าหมายอื่นเพื่อการแพร่กระจายและสร้างเครือข่ายต่อไป

อภิปรายผล

จากผลการศึกษา การวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทางการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม โดยศึกษาจากงานวิจัย จำนวน 114 เล่ม ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยโดยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัยทางส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม พบว่า ผู้ทำการวิจัยส่วนใหญ่เป็นผู้ปฏิบัติงานในกรมส่งเสริมการเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับ จินดา ขลิบทอง และณัฐา พลเสน ได้อธิบายว่าหน่วยงานของรัฐ จำแนกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ หน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตร และหน่วยงานภาครัฐที่สนับสนุนงานส่งเสริมการเกษตร (จินดา ขลิบทอง และณัฐา พลเสน, 2560) โดยเฉพาะกรมส่งเสริมการเกษตรที่เป็นหน่วยงานหลักที่มีพันธกิจสำคัญเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2565) และจากการที่ผู้ทำการวิจัยเป็นนักวิชาการปฏิบัติการในส่วนภูมิภาคที่สอดคล้องกับอัตรากำลังของกรมส่งเสริมการเกษตร ทั้ง 76 จังหวัด รวม 2,021 คน เป็นนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรเป็นจำนวน 1,561 คน (กลุ่มพัฒนาระบบงานและอัตรากำลัง กองการเจ้าหน้าที่, 2566) ดังนั้นงานวิจัยส่วนใหญ่จึงเป็นปัญหาการวิจัยที่มาจากการงานประจำหรือสถานการณ์ที่ผู้ทำการวิจัยได้ประสบในชีวิตประจำวัน ดังนั้นงานวิจัยทางส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม จึงสามารถจัดเป็นงานวิจัยเพื่อพัฒนางานประจำซึ่งหมายถึง งานที่ผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานนั้น ต้องทำหรือปฏิบัติอย่างเป็นปกติ จึงหมายถึง กระบวนการวิจัยที่มีผู้วิจัยเป็นผู้ปฏิบัติงาน โดยนำประเด็นปัญหาการวิจัยที่เกิดขึ้นจากงานประจำทางส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมมาทำการศึกษา เพื่อสร้างความรู้และการปฏิบัติอย่างไร เพื่อให้งานนั้นเกิดการพัฒนาที่ดีขึ้น ส่วนการวิจัยทางส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการวิจัยเชิงสำรวจมากกว่างานวิจัยเชิงคุณภาพ เนื่องจากผู้ทำการวิจัยเป็นผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ภาคสนามดังนั้นจึงมีหน้าที่ในการส่งเสริมดูแลเกษตรกรเป็นจำนวนมาก จึงทำการวิจัยจากประชากรที่มีจำนวนมาก ซึ่งตรงกับการวิจัยเชิงสำรวจที่เป็นการวิจัยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาคำตอบ ค้นหาหาข้อเท็จจริง เรื่องราว เหตุการณ์ สภาพการณ์ที่นักส่งเสริมการเกษตรได้ปฏิบัติงานอยู่เป็นการศึกษาในสภาพที่ไม่มีการจัดกระทำ ศึกษาในช่วงเวลา สถานการณ์นั้น ส่วนใหญ่ศึกษาจากประชากรขนาดใหญ่ ซึ่งงานวิจัยเชิงคุณภาพนั้นมีลักษณะที่มุ่งเน้นเข้าใจ ตีความ เน้นการนำเสนอข้อมูลโดยการบรรยาย มีความยืดหยุ่น สะท้อนความเป็นจริงของปรากฏการณ์ และการให้ความหมาย ดังนั้นตัวนักวิจัยเองจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพ (บำเพ็ญ เขียวหวาน, 2564) สำหรับในรูปแบบการวิจัย ผู้ทำการวิจัยได้ดำเนินการเป็นไปตามขอบข่ายของการวิจัยเพื่อการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม 4 ขอบข่าย ได้แก่ การวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ การวิจัยการถ่ายทอดวิทยากร การวิจัยเพื่อพัฒนาบุคคล และการวิจัยเพื่อพัฒนางานส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม (จินดา ขลิบทอง, 2564) ในส่วนกระบวนการวิจัย โดยทั้งหมดผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยตามกระบวนการวิจัยที่กำหนดไว้เป็นหัวข้อ ยกเว้นการกำหนดปัญหาการวิจัยที่ไม่ได้กำหนดเป็นหัวข้อแต่ได้อธิบายอยู่ในส่วนความสำคัญและที่มาของปัญหา

2. ผลการศึกษาจากงานวิจัยทางส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 53.12 ปี มีค่าต่ำสุดเท่ากับ 42.39 ปี ค่าสูงสุดเท่ากับ 63.55 ปี เมื่อพิจารณาเทียบกับประชากรศาสตร์ของประเทศไทย 15-24 (Thailand Board Investment, 2002) ที่แสดงว่าประชากรของไทยมี

จำนวน 66.09 ล้านคน มีโครงสร้างประชากรเป็น 5 กลุ่ม คือ อายุ 0-14 ปี (ร้อยละ 16.05) อายุ (ร้อยละ 12.48) อายุ 25-54 ปี (ร้อยละ 44.97) อายุ 55-64 ปี (ร้อยละ 13.44) และอายุ 65 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 13.07) จึงเป็นส่วน ของประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ และจากการที่ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม และจากผลการวิจัยที่ พบว่าผลผลิตทางการเกษตรของเกษตรกรส่วนใหญ่เป็น ข้าว ผัก เมล็ดพันธุ์ข้าว มันสำปะหลัง และมันคุด สถิต การเกษตรของประเทศไทย (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2566) จากการวิจัยพบว่าเกษตรกรมีการผลิตเป็น กระบวนการผลิตทางการเกษตรใน 4 ขั้นตอน ได้แก่ การเตรียมพื้นที่และการปลูก การบำรุงดูแลรักษา การเก็บ เกี่ยวและหลังการเก็บเกี่ยว และการจำหน่าย การถนอม และแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งใกล้เคียงกับ เณลิ มศักดิ์ ตุ่มหิรัญ (2566) ที่ระบุกระบวนการผลิตทางการเกษตร เป็น 5 ขั้นตอน คือ การเตรียมการผลิต การบำรุง ดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวผลผลิต การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว และการแปรรูปและเก็บรักษา โดยนอกจากเกษตรกร จะทำการผลิตทางการเกษตรให้ได้ผลผลิตที่ต้องการแล้วนั้น ยังได้รับการส่งเสริมแนะนำจากนักส่งเสริมการเกษตร ในการผลิตตามมาตรฐานทางการเกษตร ที่สอดคล้องเป็นไปตามมาตรฐานสินค้าเกษตร ในการปฏิบัติทาง การเกษตรที่ดีสำหรับพืชอาหาร ตามพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ.2551 (สำนักงานมาตรฐานสินค้า เกษตรและอาหารแห่งชาติ, 2566)

3. การวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทางการส่งเสริมและพัฒนากการเกษตร พบว่า ผลการสังเคราะห์แนว ทางการส่งเสริมและพัฒนากการเกษตร ได้เป็นโมเดลแนวทางการส่งเสริมและพัฒนากการเกษตร ที่มีองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ เกษตรกร ความรู้ เกษตรกร องค์ประกอบการค้นหาข้อเท็จจริง ได้แก่ การวิจัย สภาพการผลิตทาง การเกษตร การผลิตตามมาตรฐานทางการเกษตร และองค์ประกอบส่งเสริมและพัฒนากการเกษตร ได้แก่ วิทวิทยาการทางการส่งเสริมและพัฒนากการเกษตร รูปแบบการส่งเสริมและพัฒนากการเกษตร สื่อในการส่งเสริมและ พัฒนากการเกษตร ที่สอดคล้องกับ (จินดา ขลิบทอง ที่อธิบายรูปแบบการส่งเสริมการเกษตรในยุคแห่งข้อมูล ข่าวสาร โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนการวิจัย ส่วนการส่งเสริมและพัฒนา (จินดา ขลิบทอง, 2565) และสรุป ความสัมพันธ์ระหว่างการวิจัยกับการส่งเสริมและพัฒนากการเกษตรที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบ 4 ส่วนคือ การวิจัย การส่งเสริมและพัฒนา เกษตรกร และนักส่งเสริมการเกษตร

องค์ความรู้ใหม่

ในการวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทางการส่งเสริมและพัฒนากการเกษตร” นี้ จากการที่ได้ วิเคราะห์ สังเคราะห์และสรุปผลการวิจัยแล้ว สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ในการส่งเสริมและพัฒนากการเกษตร และการนำไปปรับใช้ในศาสตร์อื่น ได้ในประเด็น ดังนี้

1. ผู้ทำการวิจัยทางส่งเสริมและพัฒนากการเกษตร เป้าหมายในการพัฒนากการเกษตร นอกจาก การพัฒนากการเกษตรกร สภาพการผลิตทางการเกษตร ความรู้ทางการเกษตรแล้ว การพัฒนานักส่งเสริมการเกษตรจึง มีความสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องเป็นเป้าหมายการพัฒนาควบคู่ไปกับการพัฒนากการเกษตร

2. รูปแบบการส่งเสริมและพัฒนากการเกษตร เกษตรกรมีความต้องการในวิธีการและสื่อที่แตกต่าง กันไป เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างทางสังคม โครงสร้างทางประชากรศาสตร์ การเปลี่ยนแปลงทาง เทคโนโลยีที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตของเกษตรกร ทำให้รูปแบบการส่งเสริมและพัฒนากการเกษตร มีการเปลี่ยนแปลงไป ตามสถานการณ์ โดยงานวิจัยนี้ได้ค้นพบรูปแบบการส่งเสริมและพัฒนากการเกษตรในรูปแบบใหม่ตามการวิเคราะห์ องค์ประกอบ ที่นักส่งเสริมการเกษตรและผู้สนใจสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อไปได้

3. สื่อในการส่งเสริมและพัฒนากการเกษตร เป็นการผสมผสานสื่อเพื่อให้ได้ประสิทธิผลตาม วัตถุประสงค์การส่งเสริมและพัฒนากการเกษตร ที่สอดคล้องกับขั้นตอนกระบวนการยอมรับนวัตกรรม ที่ทำให้

เกษตรกรได้เกิดการรับรู้และการเรียนรู้ไปตามขั้นตอน เพื่อให้เกิดความรู้ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ ประโยชน์ การวิเคราะห์ และการสร้างสรรค์ ตามหลักความสามารถทางสติปัญญาของบลูม (Bloom, B. S., 1956)

4. รูปแบบการส่งเสริมการเกษตร การวิจัยนี้ได้วิเคราะห์และออกแบบรูปแบบการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ตามความต้องการของเกษตรกร ที่สามารถนำไปปรับใช้ในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรตามสถานการณ์และความพร้อมของเกษตรกร

5. โมเดลแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร เพื่อใช้เป็นกรอบในการดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร หรือเป็นกรอบทางด้านวิชาการส่งเสริมการเกษตรที่ใช้ในการศึกษาหรือการทำการวิจัยของเกษตรกร นักศึกษา นักวิจัย และนักส่งเสริมการเกษตรต่อไป

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ และการทำการศึกษาวิจัยต่อเนื่องจากงานวิจัยนี้ต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ 1) หน่วยงานที่มีหน้าที่ในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ควรมีระบบการพัฒนานักส่งเสริมการเกษตรที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและเหมาะสมในการปฏิบัติงานในพื้นที่ที่มีลักษณะที่แตกต่างกัน รวมถึงนักส่งเสริมการเกษตรเองจำเป็นต้องมีการพัฒนาตนเองทั้งในด้านศาสตร์และศิลป์ รวมถึงการพัฒนาตนเองเป็นสื่อบุคคลที่เหมาะสมตามความต้องการของเกษตรกร และสามารถผลิตสื่อได้ตามเป้าหมายของการส่งเสริมการเกษตร 2) ผลของการวิจัยพบว่าผู้ทำการวิจัยส่วนใหญ่ ยังไม่ได้รับรู้ถึงสมมติฐานทางสถิติควบคู่ไปกับสมมติฐานการวิจัย กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นเพื่อการศึกษาเกือบทั้งหมด รวมถึงรูปแบบการวิจัยที่เป็นแบบเชิงปริมาณ ดังนั้น การให้การศึกษาในเรื่องการวิจัยและสถิติในการส่งเสริมการเกษตร ผู้สอนควรให้ความรู้และการฝึกปฏิบัติในเรื่องการกำหนดสมมติฐานทั้งสมมติฐานการวิจัยควบคู่กับสมมติฐานทางสถิติ การให้ความรู้ในการวิจัยที่มีวัตถุประสงค์ที่หลากหลาย เช่น การประเมิน การพัฒนา การสังเคราะห์ และการทดลอง เป็นต้น รวมถึงการสอนหรืออบรมจุดเด่นและจุดด้อยในการใช้รูปแบบการวิจัยทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ เชิงปริมาณ และผสมวิธี เพื่อให้ผลการวิจัยได้ผลที่ครบถ้วนจะสามารถตอบโจทย์ปัญหาการวิจัยได้อย่างลึกซึ้งต่อไป 3) เป็นประโยชน์แก่เกษตรกร นักส่งเสริมการเกษตร และหน่วยงาน ในการวางแผนการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร การจัดทำโครงการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ตามระยะเวลาในการปฏิบัติตามรูปแบบการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร 4) ด้านสื่อในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร เป็นประโยชน์ต่อผู้ผลิตสื่อเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร โดยพิจารณาทั้งในส่วนของการวางแผนการผลิตสื่อ ขั้นตอนการผลิตสื่อ และการกำหนดงบประมาณในการผลิต รวมถึงการสร้างตัวชี้วัดในการประเมินสื่อที่ใช้ในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรด้วย 5) ผลการวิจัยในโมเดลและแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร เป็นประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร โดยเฉพาะผู้บริหารงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรใช้ในการวางแผนงานและโครงการในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในความรับผิดชอบของตน รวมถึงนักวิชาการที่สามารถนำไปศึกษา วิจัย เพื่อพัฒนาโมเดลและแนวทางเพื่อเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกร และการเกษตรต่อไป สำหรับข้อเสนอแนะการวิจัยในครั้งต่อไป 1) ควรมีการวิจัยในรูปแบบการวิจัยเพื่อพัฒนางานประจำ (Routine to Research: R2R) โดยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ที่มีเกษตรกรเป็นผู้ร่วมวิจัย โดยพิจารณาคุณลักษณะและการมีส่วนร่วมของเกษตรกร 2) ควรมีการวิจัยตามการดำเนินโครงการในรูปแบบการส่งเสริมในแต่ละรูปแบบ จากนั้นทำการวิจัยประเมินเพื่อพัฒนาองค์ประกอบในแต่ละรูปแบบให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยมุ่งเน้นเป็นการวิจัยเชิงประเมิน (Evaluation Research) 3) ผลการวิจัยด้านสื่อในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ควรมีการวิจัย พัฒนาและประเมิน สื่อในแต่ละประเภท เพื่อสร้างสรรค์สื่อที่เหมาะสมและพัฒนากระบวนการผลิตสื่อประสมเป็นชุดสื่อเพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร 4) ควรมีการวิจัยพัฒนาและประเมิน สื่อใน

แต่ละประเภท เพื่อสร้างสรรค์สื่อที่เหมาะสมและพัฒนารูปแบบกระบวนการผลิตสื่อประสมเป็นชุดสื่อเพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เรียบเรียงจากงานวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์และสังเคราะห์ แนวทางการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม” ขอขอบพระคุณ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่ได้สนับสนุนงบประมาณการวิจัย จากทุนวิจัยสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนาประเทศ ในการทำการวิจัยครั้งนี้ และขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. จินดา ขลิบทอง รองศาสตราจารย์ ดร. รุจ ศิริสัญลักษณ์ และอาจารย์ ดร.อภิชาติ พงษ์ศรีหุดุลชัย ที่ได้กรุณาเป็นคณะกรรมการเฉพาะกิจพิจารณาโครงการวิจัย ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะ ที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานวิจัยฉบับนี้ ขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลสราน สุราธรรมย์ คุณวศิณี ปัญญาวรรณ ที่ทำหน้าที่ฝ่ายเลขานุการคุณมาราตี ชัยชนะเดช ในการสืบค้นฐานข้อมูลและเล่มวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์ คณาจารย์ นักศึกษา เพื่อน พี่น้อง และเจ้าหน้าที่สถาบันวิจัยและพัฒนา ที่ให้ความร่วมมือในการจัดทำโครงการวิจัยนี้ ทำให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน การทำหลักสูตรด้านส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม และเป็นแนวทางในการทำการวิจัยของนักวิจัย รวมทั้งเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจทั้งหลาย คุณค่าและประโยชน์อันจะเกิดจากงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่ บิดา มารดา ครูบาอาจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่านไว้ ณ ที่นี้

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2565). ภารกิจ และหน้าที่รับผิดชอบของหน่วยงาน. เรียกใช้เมื่อ 3 พฤศจิกายน 2566 จาก กรมส่งเสริมการเกษตร: <https://www.doae.go.th>
- กลุ่มพัฒนาระบบงานและอัตรากำลัง กองการเจ้าหน้าที่. (2566). กรอบอัตรากำลังกรมส่งเสริมการเกษตร. เรียกใช้เมื่อ 2 พฤศจิกายน 2566 จาก กองการเจ้าหน้าที่ กรมส่งเสริมการเกษตร: <http://www.person.doae.go.th/person2011/node/2180>
- จินดา ขลิบทอง. (2564). แนวคิดและกระบวนการวิจัยส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม. ใน เอกสารการสอนชุดวิชา การวิจัยการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม (หน้า 1.1-1.55). นนทบุรี: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จินดา ขลิบทอง. (2565). การวิจัยเพื่อการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม. ใน ประมวลสาระชุดวิชา การส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา (หน้า 13-18 ถึง 13-20). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จินดา ขลิบทอง และณัฐชา พลเสน. (2560). นักส่งเสริมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม. ใน เอกสารการสอนชุดวิชา หลักการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม (หน้า 7-37). นนทบุรี: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- บำเพ็ญ เขียวหวาน. (2564). แนวคิดการวิจัยเชิงคุณภาพ. ใน ประมวลสาระชุดวิชา การวิจัยและสถิติเพื่อการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม (หน้า 14-4). นนทบุรี: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์. (2565). หลักสูตรเกษตรศาสตร์มหาบัณฑิต ส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม. นนทบุรี: สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มสธ.
- สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ. (2566). มาตรฐานสินค้าเกษตร. เรียกใช้เมื่อ 4 พฤศจิกายน 2566 จาก สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ: <https://www.acfs.go.th/#/standard-commodity/search>

- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2566). สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปี 2565. เรียกใช้เมื่อ 2 พฤศจิกายน 2566 จาก <https://www.opsmoac.go.th/sisaket-dwl-files-451691791073>
- สำนักบัณฑิตศึกษา. (2566). ฐานข้อมูลบัณฑิต. นนทบุรี: สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์.
- สุกัญญา อธิปอนันต์ และสำราญ สารบรรณ. (2564). การบริหารการส่งเสริมการเกษตรภาครัฐ. ใน เอกสารการสอนชุดวิชา หลักการบริหารการส่งเสริมการเกษตร. นนทบุรี: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Bloom, B. S. (1956). Taxonomy of Educational Objectives, Handbook. New York: David McKay.
- Rogers, E. M. (1983). Diffusion of Innovation. (3, Ed.). New York, USA: The Free Press.
- Thailand Board Investment. (2002). Demographic. Retrieved November 2 , 2566, from Thailand in Brief: <https://www.boi.go.th/index.php?page=demographic>

กลยุทธ์การสื่อสารและแนวทางในการส่งเสริมการตลาดจุดหมายปลายทาง
การท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่*
COMMUNICATION STRATEGIES AND DESTINATION MARKETING APPROACHES FOR
SUSTAINABLE AGRICULTURAL TOURISM: A CASE STUDY OF FANG DISTRICT,
CHIANG MAI PROVINCE

ณพวัฒน์ จิมสุวรรณ*, ธีรดี บรรเทิง

Noppawat Chimsuwan*, Teerati Banterng

คณะนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการจัดการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Graduate School of Communication Arts and Management Innovation, National Institute of Development Administration,

Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: c.noppawat519@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลยุทธ์การสื่อสารในการส่งเสริมการตลาดจุดหมายปลายทาง การท่องเที่ยวเชิงเกษตรของสวนส้มในพื้นที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ศึกษารูปแบบนำเสนอการตลาด จุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของสวนส้มในพื้นที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้ทราบ ถึงข้อได้เปรียบ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ และเพื่อเป็นแนวทาง ในการพัฒนา และ ส่งเสริมการตลาดจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและนำเสนอ วิธีการเก็บข้อมูลที่ประกอบด้วย การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม วิจัยสื่อสังคมออนไลน์ และการวิจัยเชิงเอกสารจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ เกษตรกร 4 คน ข้าราชการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิง การเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่ 4 คน ผู้ประกอบการสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน 2 คน นายกสมาคม ผู้ประกอบการโรงแรมภาคเหนือตอนบน และ นักท่องเที่ยวที่เคยท่องเที่ยวเชิงเกษตรภายในพื้นที่อำเภอฝาง 5 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 16 คน โดยพื้นที่การศึกษาได้แก่ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เครื่องมือการวิจัยได้แก่ ชุดคำถามสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก สัมภาษณ์เฉพาะกลุ่ม และ Social Listening Tools เพื่อวิเคราะห์ความต้องการของผู้บริโภคใน social media ผลการวิจัยพบว่าสวนส้มต้องพัฒนาไปสู่สวนเกษตร อินทรีย์เพื่อให้เกิดเป็นสถานที่เชิงเกษตรอย่างยั่งยืนพร้อมทั้งออกแบบสิ่งปลูกสร้างภายในสวนด้วย สถาปัตยกรรมของอำเภอฝางและกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในสวนนักท่องเที่ยวต้องสัมผัสได้ถึงวิถีชีวิตของ เกษตรกรนอกจากนี้ต้องสื่อสารการตลาดด้วยวิดีโอสั้นเพื่อให้เห็นถึงความสวยงามในแต่ละฤดู สิ่งอำนวยความสะดวกเช่น ห้องน้ำ พื้นที่ส่วนกลางผ่าน Tiktok และ มีบัญชีทางการผ่าน Facebook และ Line Official เพื่อ รองรับการสื่อสาร 2 ทางที่จะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างสวนส้ม และ นักท่องเที่ยว

คำสำคัญ: กลยุทธ์การสื่อสารการตลาด, การท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน, สวนส้ม, อำเภอฝาง

Abstract

The purpose of this research is to examine communication strategies for promoting agritourism in Fang District, Chiang Mai Province. The study focuses on analyzing marketing presentation formats, highlighting the comparative advantages of Fang District, and providing developmental guidelines for sustainable agritourism marketing in the region. The research methodology employs qualitative approaches such as interviews, participatory observations, and document analysis involving key informants, including four local farmers, four government officials involved in agritourism, two sustainable agritourism business owners, the president of the Northern Upper Region Hotel Association, and five tourists who have experienced agritourism in Fang District, totaling 16 participants. The study area is Fang District, Chiang Mai Province, and the research tools include structured in-depth interviews, group-specific interviews, and social listening tools. The study concludes that the transformation of orchards into sustainable organic farms, coupled with unique architectural designs, plays a pivotal role in attracting tourists. Effective online communication through platforms like TikTok, Facebook, and Line Official is essential for reaching a broader audience. Creating an online presence not only facilitates marketing but also establishes a platform for continuous information exchange between orchard owners and tourists.

Keywords: Marketing Communication Strategy, Sustainable Agricultural Tourism, Orange Orchard, Fang District

บทนำ

กลยุทธ์การสื่อสารและแนวทางในการส่งเสริมการตลาดจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เนื่องจากการสื่อสารที่ดีจะช่วยสร้างการรับรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแก่นักท่องเที่ยว กระตุ้นให้เกิดความสนใจและความต้องการที่จะเดินทางท่องเที่ยว อีกทั้งยังช่วยสร้างภาพลักษณ์และคุณค่าของจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอีกด้วย นอกจากนี้แนวทางในการส่งเสริมการตลาดควรมีความหลากหลายและครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน เพื่อให้สามารถเข้าถึงนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยแนวทางในการส่งเสริมการตลาดที่สามารถนำมาใช้ ได้แก่ การโฆษณา การจัดกิจกรรมส่งเสริมการขาย การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และการส่งเสริมความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

หนึ่งในพื้นที่การเกษตรที่อุดมสมบูรณ์มากที่สุดแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่คือ พื้นที่ในเขตอำเภอฝาง เพราะอำเภอฝางมีลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาล้อมรอบทั้งสี่ด้าน มีลำน้ำหลายสายไหลผ่านไหลลงสู่แม่น้ำฝาง แลจึงทำให้เมืองฝางเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรและเหมาะแก่การเพาะปลูกอย่างมากส่งผลให้นาไปสู่การเป็นพื้นที่เกษตรกรรมแปลงใหญ่ (พรพิไล เลิศวิชา และคณะ, 2548) และ มีตอยอ่างขางที่มีความสูงเหนือระดับน้ำทะเล 2,285 เมตรเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงการเกษตร (จิระ ประังเขียว และศิริลักษณ์ ดวงแก้ว, 2551) พร้อมทั้งมรดกทางวัฒนธรรมที่สามารถพบเจอได้บริเวณบ้านยาง นอกจากนี้กลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยในพื้นที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมอย่างมาก (สุวัฒน์ อัสวไชยชาญ, 2548) เช่นเดียวกันกับงานวิจัยของ พิกุล ณ เชียงใหม่ และ คณะที่กล่าวว่าอำเภอฝางมีสภาพภูมิประเทศ และ สภาพภูมิอากาศที่ดีเหมาะสมแก่การส่งเสริมการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีแหล่งน้ำและดินดีเหมาะแก่การประกอบอาชีพเกษตรกรรมพร้อมทั้งมีชายแดนติดต่อกับประเทศภูมิภาคเอเชียใต้ประกอบด้วย สหภาพพม่า ลาว และ จีนที่สามารถส่งเสริมการค้าขาย และ จากลักษณะทาง

กายภาพ สังคม วัฒนธรรมรอบสถานียเกษตรหลวงอ่างขางที่มีความสวยงามของทรัพยากรธรรมชาติ และ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม (พิกุล ณ เชียงใหม่ และคณะ, 2548) จุดแข็งเหล่านี้จึงเอื้อต่อการพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวเชิงการเกษตรอย่างยั่งยืนที่จะช่วยทำให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติที่งดงาม (สุปราณี สีสวยหุด, 2552) ดังนั้นการยกระดับฐานการผลิตทางการเกษตรสู่การท่องเที่ยวเชิงการเกษตรอย่างยั่งยืนจึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่จะสามารถสร้างความยั่งยืนให้แก่ภาคเกษตรกรรมในพื้นที่อำเภอฝางและกระจายรายได้สู่ภาคประชาชนในพื้นที่ผ่านการใช้การท่องเที่ยวเป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจอีกทั้งช่วยเพิ่มทางเลือกให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ให้มีทางเลือกในการทำงานมากขึ้น และ เพิ่มทางเลือกของรายได้เพื่อไม่ให้ถูกนายทุนที่เป็นประชากรแฝงเข้ามาผูกขาดแรงงาน แย่งรายได้

การท่องเที่ยวเชิงการเกษตรอย่างยั่งยืนจะช่วยส่งเสริมให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างเกษตรกร กับ วิถีชีวิตชุมชนซึ่งเป็นการขยายฐานภาคบริการในพื้นที่ให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้น และ ช่วยสร้างความสามารถทางการแข่งขันของการท่องเที่ยวและก่อให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากร ภูมิปัญญาวัฒนธรรมวิถีชีวิต และ อาชีพของตนเองซึ่งช่วยส่งเสริมให้เกิดการสืบทอดและอนุรักษ์วิถีอาชีพเกษตรกรรมเดิมได้อย่างยั่งยืน (เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2553)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากลยุทธ์การสื่อสารในการส่งเสริมการตลาดจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิงการเกษตรของสวนส้ม พื้นที่อำเภอ ฝาง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษารูปแบบนำเสนอการตลาดจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิงการเกษตรของสวนส้ม ในพื้นที่อำเภอ ฝาง จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อให้ทราบถึงข้อได้เปรียบในพื้นที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่
4. เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา และ ส่งเสริมการตลาดจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิง การเกษตรให้แก่ภูมิภาคอื่นๆ

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และ การวิจัยสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media Research) เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมด 5 วิธีประกอบด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – Depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ผ่านการวิเคราะห์จากเทปบันทึกเสียง การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ณ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ การสนทนากลุ่ม (Focus Group) และ วิเคราะห์จากเทปบันทึกเสียง การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) การวิเคราะห์ข้อมูลสื่อสังคมออนไลน์ด้วย Social Listening Tools ผ่านโปรแกรม Mandala AI ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการท่องเที่ยวเชิงการเกษตร ณ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ซึ่งเป็นขอบเขตของพื้นที่ที่ศึกษาทั้งจากหน่วยงานภาครัฐ และ ภาคเอกชนเพื่อให้ได้ข้อมูลในประเด็นที่ต้องการศึกษาสำหรับการนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และบรรยายเนื้อหาโดยประชากรในการศึกษาในส่วนของการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้เลือกสัมภาษณ์กับผู้ประกอบการสวนส้ม อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ 3 คน ผู้ประกอบการสวนทุเรียน อำเภอฝาง 1 คน ผู้ประกอบการสถานที่ท่องเที่ยวเชิงการเกษตรอย่างยั่งยืนในพื้นที่อำเภอฝาง 2 คน ผู้อำนวยการท่องเที่ยว – กีฬาจังหวัดเชียงใหม่ 1 คน ผู้อำนวยการประชาสัมพันธ์เชียงใหม่ 1 คน, เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนฝาง 1 คน นักวิชาการเกษตรอำเภอฝาง 1 คน และ นายกสมาคมผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมเหนือตอนบน 1 คน และ การสัมภาษณ์แบบเฉพาะกลุ่มกับกลุ่มท่องเที่ยวที่เคยเดินทางมาเที่ยวที่ฝางจำนวน 5 คน

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษา (Conceptual Framework)

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ว่าจากกระบวนการสร้างจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวด้วย Price Model (Morrison, A. M., 2013) จะช่วยกำหนดวิสัยทัศน์และกรอบในการสร้างจุดหมายปลายทางให้สำเร็จด้วยการวางแผนทั้งระยะ สั้น กลาง และ ยาวพร้อมกับค้นคว้าหาจุดแข็งของจุดหมายปลายทางและควบคุมพร้อมวัดความผลด้วยเกณฑ์การวัดที่แน่ชัดเพื่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่แข็งแกร่งเพื่อพัฒนาไปสู่สถานที่ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมด้วยการท่องเที่ยวพร้อมกับการใส่ใจสิ่งแวดล้อมเพื่อความยั่งยืนของจุดหมายปลายทาง อย่างไรก็ตามจำเป็นต้องสร้างการรับรู้ (Brand Awareness) ต่อจุดหมายปลายทางด้วยกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดที่ดี

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่องกลยุทธ์การสื่อสารและแนวทางในการส่งเสริมการตลาดจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ มีรายละเอียดดังนี้

1. กลยุทธ์การสื่อสารในการส่งเสริมการตลาดจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร สวนส้มพื้นที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิเคราะห์พบว่ากลยุทธ์การสื่อสารที่เหมาะสมสำหรับการส่งเสริมการตลาดจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนนั้นควรสื่อสารด้วยช่องทางออนไลน์เป็นหลักเพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพในการสร้างการรับรู้ต่อนักท่องเที่ยว การสื่อสารการตลาดออนไลน์ควรสื่อสารให้เห็นถึงผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงกายภาพทั้งบรรยากาศโดยรอบของสวนที่มีความสวยงาม กิจกรรมการท่องเที่ยวภายในสถานที่ท่องเที่ยว ที่พัก และ สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ผ่านการเล่าเรื่องด้วยคลิปวิดีโอสั้นด้วยการสื่อสารผ่านดีกต็อกที่กำลังได้รับความนิยมในปัจจุบันเป็นหลักซึ่งสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของผู้ประกอบการท่องเที่ยว และ กิจาจังหวัดเชียงใหม่ “Social Media และ การโฆษณาผ่าน Social Media ที่จะทำให้เกิดการรับรู้ได้รวมไปถึงสามารถหาข้อมูล และ ติดต่อสอบถามได้โดยตรง , วิดีโอสั้นแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว ” พร้อมกับสร้างเพจทางการผ่านเฟสบุ๊ก และ ไลน์โอเอของสวนส้มเพื่อสร้างการสื่อสาร 2 ทาง (Two-way Communication) ระหว่างสวนส้มกับ กลุ่มนักท่องเที่ยวต้องการมาเยือนเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนของข้อมูลทั้งในส่วนข้อมูลของสถานที่ท่องเที่ยว และ ข้อมูลของผู้มาเยือนเพื่อนำมาพัฒนาต่อยอดให้การบริการท่องเที่ยวดียิ่งขึ้น และ การสร้างกลุ่มในเฟสบุ๊กคือสิ่งควรมีเพื่อสร้างชุมชน (Community) ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในเมืองฝางให้มีฐานนักท่องเที่ยวที่เหนียวแน่นโดยแอดมินต้องเป็นทั้งผู้นำสารที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่มาเผยแพร่สู่สมาชิกในกลุ่มเพื่อสร้างการรับรู้ และ ความสนใจพร้อมทั้งเชิญชวนให้สมาชิกในกลุ่มร่วมกันสื่อสารผ่านแคมเปญการสื่อสารด้วยการเล่าเรื่องราวที่ได้มาเที่ยวเมืองฝางด้วยคลิปสั้นผ่านดีกต็อกพร้อมติดแฮชแท็กที่กำหนดเพื่อเผยแพร่ และ กระจาย

นวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงการเกษตรให้เป็นที่รู้จักและเพื่อให้เกิดการพูดถึงแบบปากต่อปาก (Word of Mouth) โดยแคมเปญการสื่อสารตลาดออนไลน์นี้จะส่งผลให้เกิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนักท่องเที่ยวที่เคยมาเยือน (The shift to creator of economy) เพราะนอกจากจะช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจในพื้นที่ด้วยการมาสร้างรายได้ให้แก่คนในพื้นที่อำเภอฝางแล้ว ในทางกลับกันยังช่วยสื่อสารการตลาดออนไลน์ผ่านการสร้างเนื้อหาของคลิปวิดีโอเพื่อสร้างรับรู้ต่อสังคมออนไลน์ได้อีกด้วย และส่งผลให้เกิดการพูดถึงแบบปากต่อปากในสังคมจนทำให้เกิดการสื่อสารแบบมวลชน (Mass Communication)

2. รูปแบบนำเสนอการตลาดจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิงการเกษตร ในพื้นที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิเคราะห์พบว่า สวนสัม อำเภอฝางควรพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวเชิงการเกษตรอย่างยั่งยืนด้วยการพัฒนาให้เป็นสวนเกษตรอินทรีย์เพื่อแก้ไขปัญหาให้การใช้สารเคมีในสวนที่อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้มาเยือน นอกจากนี้จะทำให้เมืองฝางก้าวไปสู่การเป็นเมืองท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนพร้อมทั้งพัฒนาที่พักภายในสวนภายใต้รูปแบบโฮมสเตย์เพื่อให้ผู้มาเยือนได้สัมผัสและซึมซับถึงวิถีเกษตรกรรม บรรยากาศภายในสวน และ วัฒนธรรมของเมืองฝางอย่างแท้จริงพร้อมทั้งการสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ โดยเฉพาะห้องน้ำที่จำเป็นสร้างให้ถูกสุขลักษณะและกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในสวนต้องสามารถสื่อสารและถ่ายทอดให้เห็นถึงวิถีชีวิตของเกษตรกรอำเภอฝางเพื่อสร้างประสบการณ์จากการเรียนรู้ของการมาท่องเที่ยวเชิงการเกษตร ณ อำเภอฝาง ในทางกลับกันควรประสานมิติอื่น ๆ ของการท่องเที่ยวเข้าร่วมประกอบด้วย การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติที่เป็นจุดแข็งของการท่องเที่ยวฝางและสถานที่ท่องเที่ยวอื่นๆในตัวอำเภอเช่นกันด้วยการประชาสัมพันธ์แก่นักท่องเที่ยวผ่านการติดป้ายตามเส้นทางเชียงดาว – ฝางเพื่อสร้างการรับรู้สำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาโดยรถ และ โฆษณา ณ สนามบินผ่านป้ายอิเล็กทรอนิกส์ ตู้อัจฉริยะ ทั้งสนามบินเชียงใหม่ และ เชียงรายเพื่อโฆษณาให้เกิดการรับรู้ต่อนักท่องเที่ยวที่โดยสารทางเครื่องบินซึ่งจะช่วยทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกคุ้มค่าที่ได้มาเมืองฝางเนื่องจากมีทางเลือกในการท่องเที่ยวที่มากขึ้นพร้อมกับแปรรูปผลส้มให้เป็นสินค้าแปรรูปทางการเกษตรโดยที่แต่ละสวนต้องมีเกษตรเอกลักษณ์ และ อัตลักษณ์ที่แตกต่างกันเพื่อเป็นจุดขาย และ ข้อเปรียบเทียบการค้าที่คู่แข่งไม่สามารถมีได้ หรือ ถ้ามีก็มีได้ยาก (Unfair Advantage) เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวให้แก่แต่ละสวน

3. ข้อได้เปรียบในพื้นที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิเคราะห์พบว่า เมืองฝางนั้นเป็นเมืองที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติอย่างมากทั้ง สภาพอากาศที่มีความหนาวระยะเวลานานตั้งแต่พฤศจิกายน – กุมภาพันธ์ ซึ่งเหมาะสมอย่างมากต่อการเพาะปลูก อีกทั้งสภาพดินมีความอุดมสมบูรณ์อย่างมากด้วยแร่ธาตุที่สูงทั้งจากการที่ดอยผ้าห่มปกเคยเป็นภูเขาไฟมาก่อนและ ฝางเป็นเมืองที่มีพื้นที่สูงเนื่องจากลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขา และเชิงเขาน้อยใหญ่สลับไปมา นอกจากนี้ฝางยังเป็นเมืองที่สามารถปลูกพืชได้หลากหลายชนิดประกอบด้วย ส้ม ลิ้นจี่ มะม่วง ทุเรียน และ พืชเมืองหนาวอีกมากมาย รวมไปถึงมีเขตชายแดนติดต่อกับประเทศพม่า และ ลาวที่สามารถส่งผลผลิตทางการเกษตรไปสู่ประเทศจีนด้วยระยะเวลาที่เร็ว และมีต้นทุนด้านการขนส่งที่ถูกลง

อย่างไรก็ตามเมืองฝางยังมีเอกลักษณ์แห่งมิติด้านวัฒนธรรมที่โดดเด่นไม่แพ้กันทั้งมิติวัฒนธรรมจีนยูนานที่มีความเชื่อทางศาสนาที่หลากหลายทั้ง พุทธ คริสต์ อิสลาม บริเวนท์บายาง ตำบลแม่งอน ดอยอ่างขางซึ่งเป็นที่ตั้งของชุมชนจีนยูนานอีกทั้งมิติด้านอาหารจีนยูนานจึงเป็นอีกหนึ่งเอกลักษณ์ที่น่าสนใจเช่นกันด้วยความหาทานยาก และ รสชาติเป็นเอกลักษณ์ มิติด้านอาหารจีนยูนานจึงเป็นอีกหนึ่งเอกลักษณ์ที่สามารถเป็นจุดเด่นให้แก่เมืองฝางได้ ในทางกลับกันมิติวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่เมืองฝางนั้นมีเอกลักษณ์ และ โดดเด่นไม่แพ้กันทั้งชุดประจำชาติของแต่ละกลุ่มที่มีวิถีชีวิตไม่เหมือนกันอีกทั้งความเชื่อ ประเพณี และวิถีชีวิตที่จะสามารถสร้างประสบการณ์ที่ดีให้แก่ผู้มาเยือนได้

4. แนวทางในการพัฒนา และ ส่งเสริมการตลาดจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิงการเกษตรให้ แก่ ภูมิภาคอื่นๆ

ผลการวิเคราะห์พบว่า สามารถนำไปปรับใช้ได้แต่ไม่ทั้งหมดเนื่องจากแต่ละพื้นที่ไม่ว่าภูมิภาคไหนมีปัจจัย ทางกายภาพ สภาพภูมิอากาศ สภาพภูมิประเทศรวมไปถึงผลผลิตทางการเกษตรที่แตกต่างกันส่งผลให้แนวทางใน การส่งเสริมจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิงการเกษตรสามารถนำไปปรับใช้ตามความเหมาะสม หากแต่ไม่ สามารถนำไปทำเหมือนได้ทั้งหมดจากปัจจัยที่แตกต่างกัน ซึ่งนำแนวทางปรับใช้ได้ดังนี้

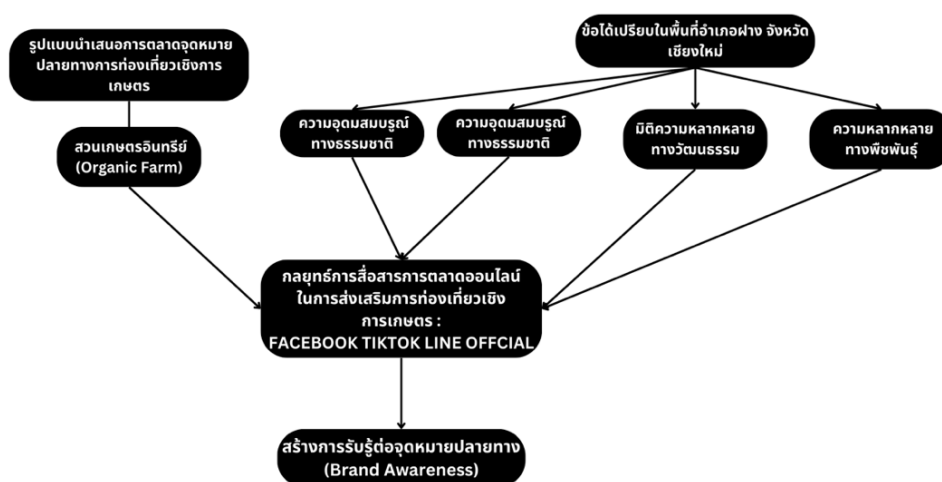
4.1 สื่อสารการตลาดผ่านคลิปลิ้นให้เห็นถึงบรรยากาศโดยรอบของสวน กิจกรรมการท่องเที่ยว ที่ พัก สิ่งอำนวยความสะดวกภายในสวน และ จุดแข็งอื่น ๆ โดยรอบจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยว

4.2 สวนเกษตรควรพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวเชิงการเกษตรอย่างยั่งยืนด้วยการพัฒนาให้เป็นสวน เกษตรอินทรีย์เพื่อแก้ไขปัญหาให้การใช้สารเคมีในสวนที่อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพ

4.3 สร้างการสื่อสาร 2 ทางระหว่างสวนส้ม กับ นักท่องเที่ยวด้วยการสร้างกลุ่มในเฟสบุ๊กที่ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในสถานที่นั้นๆเพื่อให้มีฐานลูกค้า

อภิปรายผล

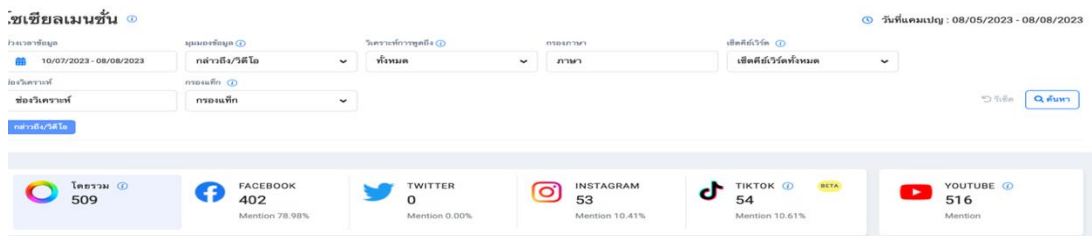
การศึกษาด้านการตลาดจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิงการเกษตรของ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เน้นพิจารณาถึงองค์ประกอบด้านการตลาดจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิงการเกษตรอย่างยั่งยืนของ อำเภอ ฝาง จังหวัดเชียงใหม่ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ผลการแสดงให้เห็นอย่างเป็นประจักษ์ถึงแนวโน้ม และ รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงการเกษตรในพื้นที่อำเภอฝางภายใต้ 3 แนวคิดหลักคือ 1.กลยุทธ์การสื่อสารการตลาด ออนไลน์เพื่อส่งเสริมจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิงการเกษตรอย่างยั่งยืน สวนส้ม อำเภอฝาง จังหวัด เชียงใหม่ 2. รูปแบบนำเสนอการตลาดจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิงการเกษตรในพื้นที่อำเภอฝาง จังหวัด เชียงใหม่ 3. ข้อได้เปรียบในพื้นที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

ภาพที่ 2 แบบจำลองการจัดการ และ การตลาดจุดหมายปลายทาง
การท่องเที่ยวเชิงการเกษตรอย่างยั่งยืน สวนส้มอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

จากภาพที่ 2 ทำให้ทราบถึงแนวทางและรูปแบบในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงการเกษตรอย่างยั่งยืน สวนส้ม อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่โดยมีอยู่ 3 ประเด็น ประกอบด้วย

กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์เพื่อส่งเสริมจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน สวนส้ม อำเภอฟาง จังหวัดเชียงใหม่สื่อสารการตลาดผ่านช่องทางออนไลน์บน Social Media 3 แพลตฟอร์ม ประกอบด้วย Facebook, TikTok และ Line Official

ภาพที่ 3 ภาพรวม Social Listening Tools

จากภาพที่ 3 ทำให้ทราบถึงความต้องการและสิ่งที่ถูกพูดถึงของผู้บริโภคต่อการท่องเที่ยวผ่านทาง Social Media ซึ่งจากการวิเคราะห์ส่งผลให้ Facebook เป็นกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์สำหรับการอัปเดตข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่เป็นข้อมูลทางการรวมไปถึงเพื่อเปิดเป็นช่องทางให้เกิดการสื่อสาร 2 ทาง ระหว่างสวนส้ม และ ลูกค้าซึ่งจะส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูล นอกจากนี้ยังส่งผลให้สวนส้มสามารถมีปฏิสัมพันธ์เพื่อสร้างความเป็นกันเองตามโพสต์ของทางเพจสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ลิขิต กนกหิรัญญกร ที่กล่าวว่านักท่องเที่ยวจะมีพฤติกรรมกลับมาเที่ยวซ้ำ และบอกต่อหากเจ้าของสวนมีความเป็นกันเองเพราะ นักท่องเที่ยวจะพอใจกับทัศนคติของผู้เป็นเจ้าของบ้านมากที่สุด (ลิขิต กนกหิรัญญกร, 2559) รวมไปถึงการสร้างชุมชนด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร อำเภอฟางด้วยการสร้างกลุ่มในเฟซบุ๊กพร้อมกับเชิญชวนผู้สนใจ และ กลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมกลุ่มสอดคล้องกับหลักการตลาด 5.0 ของ Kotler, P. ตามแนวทางของ Evangelism ที่ว่าด้วยการการสร้างความภักดีของผู้บริโภคต่อสถานที่ท่องเที่ยวโดยผู้เป็นแอดมินของกลุ่มจะคอยอัปเดตกิจกรรม บรรยากาศเพื่อสร้างการรับรู้ต่อผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวของพื้นที่อำเภอฟางผ่านการโพสต์จากทั้งหน้าเพจ และ ในกลุ่มพร้อมกับริเริ่มการทำการแคมเปญการสื่อสารการตลาดออนไลน์ด้วยการส่งเสริมให้สมาชิกในกลุ่มที่มาเที่ยวในพื้นที่อำเภอฟางรวมไปถึงเชิญชวนให้ผู้เป็นผู้นำหรืออิทธิพลทางความคิดด้านการท่องเที่ยวเข้าร่วมชุมชน (Kotler, P., 2021) และ เชิญชวนให้มาเที่ยวด้วยพร้อมกับขอความร่วมมือสื่อสารผ่านคลิปวิดีโอสั้นในตึกตอกพร้อมติดแฮชแท็กที่กำหนดเพื่อเพิ่มการเข้าถึง และ ให้ง่ายต่อการค้นหาดังผลการศึกษาของ Yuing B. กล่าวคือ สิ่งที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวจากตึกตอกคือสามารถเห็นมาตรฐานการบริการควบคู่กับความปลอดภัย และ สิ่งแวดล้อมรวมถึงทรัพยากรทางธรรมชาติผ่านคลิปสั้นผ่านด้วยรูปแบบการสื่อสารที่น่าสนใจที่จะส่งผลให้เกิดการตัดสินใจเที่ยว (Yuying, B., 2019)

Line Official เป็นกลยุทธ์สื่อสารสำหรับการสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่สวนส้มด้วยการแพลตฟอร์มทางการสำหรับอัปเดตข้อมูลในรูปแบบข้อความ ภาพ หรือ อินโฟกราฟิก และ ใช้สำหรับการแลกเปลี่ยนพูดคุยในรูปแบบการสื่อสาร 2 ทาง ในการรับฟังความคิดเห็นของลูกค้า รวมไปถึงการเป็นช่องทางหลักในการจองที่พัก และ สอบถามข้อมูลด้านการท่องเที่ยวตรงตามผลการศึกษาของ ธนัท สมณคุปต์ และพัทธนันท์ บุตรนุ้ย ที่ได้ให้ความเห็นว่าควรนำเทคโนโลยีการสื่อสารมาช่วยในการเพิ่มประสิทธิภาพ ในการสื่อสาร ให้ได้มากที่สุดโดยเฉพาะการใช้สื่อดิจิทัลในการสร้างการรับรู้เกี่ยวกับการนำเสนอสินค้าหรือ บริการเพราะสื่อดิจิทัลสามารถนำเสนอและแบ่งปันเนื้อหาของผลิตภัณฑ์ และ บริการอีกทั้งเปิดโอกาส ให้ผู้บริโภคแสดงความคิดเห็นและสามารถมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน (ธนัท สมณคุปต์ และพัทธนันท์ บุตรนุ้ย, 2562)

อย่างไรก็ตามการนำแนวทางในการพัฒนา และ ส่งเสริมการตลาดจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิง การเกษตรให้แก่ภูมิภาคอื่นๆ ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ตามมุมมองของผู้ทวิวิจัย รูปแบบ การนำเสนอ และ การจัดการจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิงการเกษตรอย่างยั่งยืนสวนส้ม อำเภอฝาง จังหวัด เชียงใหม่สามารถนำไปปรับใช้ได้แต่ไม่ทั้งหมดเนื่องจากแต่ละพื้นที่ทั้งจังหวัดอื่นๆในภาคเหนือ หรือ ภูมิภาคอื่นๆใน ประเทศมีปัจจัยที่แตกต่างกันแทบจะทั้งหมดทั้ง สภาพอากาศ, สภาพภูมิประเทศ, ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรที่ แตกต่างกัน ยังไม่รวมถึงวัฒนธรรม ภาษา และ แหล่งชุมชน หรือสถานที่ท่องเที่ยวโดยรอบเพราะฉะนั้นการนำ แนวทางในการพัฒนา และ ส่งเสริมการตลาดจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิงการเกษตรให้แก่ภูมิภาคอื่นๆ ที่ว่าด้วยรูปแบบการนำเสนอการตลาด และ การจัดการจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิงการเกษตรอย่างยั่งยืน ควรนำไปปรับใช้ตามความเหมาะสมของบริบทในแต่ละพื้นที่เพราะหากนำไปคัดลอกตามรูปแบบทั้งหมดคงไม่ สามารถพัฒนาไปสู่สถานที่ท่องเที่ยวเชิงการเกษตรอย่างยั่งยืนได้เนื่องจากปัจจัยที่กล่าวต้นไม่มีความเหมือนกันแต่ ในทางกลับกันกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์ของบทความฉบับนี้ ผู้เขียนมีความเชื่อมั่นว่าสามารถนำไปปรับใช้ โดยที่ไม่ต้องกังวล เพราะไม่ว่าจะอยู่ตำแหน่งในประเทศไทยทุกคนสามารถเข้าใช้โซเชียลมีเดียได้ทั้งหมดหากมี สัญญาณอินเทอร์เน็ต และ หากเป็นการสื่อสารการตลาดออนไลน์สำหรับการท่องเที่ยวเชิงการเกษตรแล้วนั้นยังจะ ช่วยเพิ่มศักยภาพในการสร้างการรับรู้ และ การแข่งขันทางการตลาดเนื่องจากมีรูปแบบ และ กลยุทธ์ที่ตายตัวอีก ทั้งยังทำให้ผู้นำไปใช้ไม่ต้องเสียเวลาในการริเริ่มรวมไปถึงยังช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายในการประชาสัมพันธ์ หรือ โฆษณาอีกด้วย

1. รูปแบบนำเสนอการตลาดจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิงการเกษตร ในพื้นที่อำเภอฝาง จังหวัด เชียงใหม่

สวนส้มที่มีความสนใจไปสู่การเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงการเกษตรควรพัฒนาสวนเกษตรไปสู่สวนอินทรีย์ เกษตรเพื่อก้าวไปสู่การเป็นสถานที่ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วยการจัดสร้างที่พักโฮมสเตย์ และ สิ่งอำนวยความสะดวก ต่างๆภายในสวนท่องเที่ยวผ่านการตกแต่งด้วยศิลปะวัฒนธรรมดั้งเดิมของฝางเพื่อเป็นการส่งเสริมอนุรักษ์ วัฒนธรรมและทำให้ชาวบ้านในพื้นที่รู้สึกภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเองสอดคล้องกับ World Tourism Organization ที่กล่าวว่าควรนำจิตสร้างที่พักจากวัสดุที่หาได้ภายในพื้นที่ภายใต้รูปแบบของ วัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อ นำเสนอความโดดเด่นของสถานที่ท่องเที่ยว นอกจากนี้ผู้ประกอบการสวนส้มต้องให้ความสำคัญถึงการไม่ใช้ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลงที่ส่งผลโดยตรงต่อสภาพอากาศที่เป็นพิษ และ ระบบทางเดินหายใจของนักท่องเที่ยวที่มาเยือนสวนส้ม และ นำเสนอกิจกรรมการท่องเที่ยวที่แสดงถึงวิถีชีวิตเกษตรกรรมของเกษตรกรอำเภอฝางเพื่อสร้างประสบการณ์ เชิงเรียนรู้ด้านการเกษตรด้วยการท่องเที่ยวเชิงการเกษตรให้แก่ผู้มาเยือน (The World Tourism Organization, 2001) เช่นเดียวกันกับแสงอรุณ กนกพงศ์ชัยที่ได้ทำการศึกษาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) จำเป็นต้องสร้างการท่องเที่ยวที่ทำให้ผู้เที่ยวและผู้ถูกเที่ยวได้รับความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ สังคม และ วัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ สิ่งหนึ่งที่สามารถสร้างประสบการณ์ที่ดีให้แก่ผู้มาเยือนคือของฝาก และ แพลกเก็ตจิงจากสถานที่ท่องเที่ยวที่จำเป็นต้องแตกต่างจากที่ท่องเที่ยวอื่นๆ มีความโดดเด่น มีเรื่องราวที่ น่าสนใจพร้อมทั้งออกแบบให้เกิดความยืดหยุ่นกับการเดินทางสำหรับนักท่องเที่ยวที่โดยสารทางเครื่องบิน (แสง อรุณ กนกพงศ์ชัย , 2565) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Morrison, A. M. ที่สรุปว่าแพ็คเกจจิงที่ดีช่วยให้ผู้มา เยือนรู้สึกประทับใจสำหรับการมาพักผ่อน ได้ดีขึ้น (Morrison, A. M., 2013)

การท่องเที่ยวเชิงการเกษตรอย่างยั่งยืนสวนส้ม อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่นอกจากนี้เอกลักษณ์ที่จะ สามารถเป็นจุดขายในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงการเกษตรคือ ผลส้ม หรือ การแปรรูปผลส้มไปสู่ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากการเกษตรที่จะสามารถสร้างคุณค่าให้แก่ผลส้มเช่นเดียวกับผลการวิจัยของ ประกอบศิริ ภักดีพิณิจ และ ปานณนาถ คักดีศิริคุณ ที่สรุปว่าชุมชนสามารถนำผลผลิตทางการเกษตรมาแปรรูปเพื่อ สร้างรายได้ตลอดจนควร

อนุรักษ์วิถีชีวิตและวัฒนธรรม และ สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับเศรษฐกิจ (ประกอบศิริ ภักดีพินิจ และปานณนาถ ศักดิ์ศิริคุณ, 2565)

2. ข้อได้เปรียบในพื้นที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ นั้นมีจุดแข็งทั้งหมด 4 มิติ (Dimension) ประกอบด้วย มิติด้านวัฒนธรรม, มิติด้านความหลากหลายของพืชพันธุ์ มิติแห่งความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติ และ มิติด้านอาหารจีนยูนนาน

มิติด้านวัฒนธรรมประกอบด้วย มิติวัฒนธรรมจีนยูนนานบริเวณบ้านยาง ตำบลแม่งอน ถือเป็นชุมชนหนึ่งที่มีความโดดเด่นในเรื่องวัฒนธรรมที่ยังคงเอกลักษณ์ของจีนยูนนานได้อย่างเหนียวแน่นดังแนวคิดของ ศิวรัตน์ กุศล และ ธรรมนูญ เพชรานนท์ ที่กล่าวว่าวัฒนธรรมจีนยูนนานนั้นมีความโดดเด่นโดยเฉพาะมิติด้านอาหารจีนยูนนานที่มีเอกลักษณ์รสชาติเฉพาะตัว และ มิติวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์มีความหลากหลายเช่นกันเนื่องจากแต่ละกลุ่มจะมีความเชื่อที่แตกต่างกันส่งผลให้ความเชื่อ และ ประเพณีต่างๆของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์มีความแตกต่างกันไม่เหมือนกัน (ศิวรัตน์ กุศล และธรรมนูญ เพชรานนท์, 2557) สอดคล้องกับ พิกุล ณ เชียงใหม่ และคณะ ที่มีความเชื่อว่ากลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ที่มีความหลากหลายในวิถีชีวิตและการแต่งกายอย่างมาก โดยเฉพาะชุดประจำชาติของแต่ละกลุ่มที่มีความวิจิตรงดงาม แต่คงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ที่แตกต่างกัน (พิกุล ณ เชียงใหม่ และคณะ, 2548) ฝางเป็นเมืองที่มีศักยภาพด้านการเกษตรอย่างมากด้วยการเป็นพื้นที่เพาะปลูกแปลงใหญ่อีกทั้งเมืองฝางเป็นเมืองที่มีความหลากหลายของพืชพันธุ์ทางการเกษตรอย่างมากดังผลการศึกษาของ พิกุล ณ เชียงใหม่และ คณะ ที่กล่าวว่าเมืองฝางมีความอุดมสมบูรณ์ของดิน น้ำ และอากาศ ส่งผลให้มีศักยภาพในการเพาะปลูกพืชที่หลากหลายทั้ง ส้ม,ทุเรียน, ลิ้นจี่, ลำไย นอกจากนี้ยังเป็นเมืองที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติอย่างมากทั้งจากสภาพภูมิประเทศที่มีภูเขาน้อยใหญ่ล้อมรอบส่งผลให้มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติทั้ง ดิน น้ำ อากาศสามารถปลูกได้พืชนานาพันธุ์และด้วยสภาพอากาศที่หนาวเย็นตลอดทั้งปีส่งผลให้พืชพันธุ์มีการเจริญเติบโตที่ดี ความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติจากสภาพภูมิประเทศ, ภูมิอากาศและ สิ่งแวดล้อมที่ดีจึงเหมาะสมอย่างมากสำหรับการพัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ด้วยการมี 2 อุทยานแห่งชาติในพื้นที่ประกอบด้วย อุทยานแห่งชาติดอยผ้าห่มปกที่มีลานกลางเตียนที่สูงที่สุดในประเทศไทย และ อุทยานแห่งชาติดอยอ่างขาง (พิกุล ณ เชียงใหม่ และคณะ, 2548)

สรุปและข้อเสนอแนะ

กลยุทธ์การสื่อสารและแนวทางในการส่งเสริมการตลาดจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ นั้นควรดำเนินสวนสัมพันธ์กับการพัฒนาภายใต้กรอบแนวคิดของนโยบาย SDG และ BCG เพื่อก้าวไปสู่การเป็นสวนเกษตรอินทรีย์อย่างยั่งยืนด้วยการใส่ใจธรรมชาติเพราะจะเป็นการนำสังคม สิ่งแวดล้อมสร้างมูลค่า และ รายได้สูงขึ้น พร้อมกับออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในสวนให้สัมผัสได้ถึงวิถีชีวิตของเกษตรกร อำเภอฝางอย่างแท้จริงพร้อมประสานการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมซึ่งเป็นหนึ่งในจุดแข็งของ อำเภอฝางเข้ากับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้วยการแนะนำหรือประชาสัมพันธ์จากผู้ประกอบการสวนส้มชาวบ้าน และ หน่วยงานราชการ อำเภอฝางเพื่อให้การท่องเที่ยวใน อำเภอฝางเกิดความคุ้มค่าสูงสุดเนื่องจากการเดินทางมาท่องเที่ยว ณ อำเภอต้องใช้เวลาในการเดินทาง 1 วันนอกจากนี้สวนส้ม ควรสื่อสารการตลาดออนไลน์ด้วยคลิปวิดีโอผ่านด็กตอกสำหรับการประชาสัมพันธ์จึงจะทำให้นักท่องเที่ยวที่สนใจเกิดความรู้สึกอยากมาเยือนพร้อมกับสร้างบัญชีทางการผ่านเฟซบุ๊ก และ ไลน์โอเอเพื่อรองรับการสื่อสาร 2 ทางที่จะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างสวนส้ม และ นักท่องเที่ยวเพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมาพัฒนาการท่องเที่ยวให้ดียิ่งขึ้นเพราะโซเชียลมีเดียเป็นส่วนหนึ่งของการใช้ชีวิตประจำวันไปส่งผลให้โซเชียลมีเดียเป็นเครื่องมือที่สามารถสร้างการรับรู้ได้ดีสำหรับยุคสมัยปัจจุบัน และ คงจะได้ไม่น้อยหากมีสร้างอุโมงค์รอดใต้ดอยหลวงเชียงดาวเพื่อเป็นลัดระยะเวลาในการเดินทางจากตัวเมืองซึ่งจะส่งผลให้เกิดความอยากมาเที่ยวฝางมากยิ่งขึ้นพร้อมกับหน่วยงานราชการส่งเสริมการ

ประชาสัมพันธ์ท่องเที่ยวด้วยการติดป้ายตามข้างทางในเส้นเชียงดาว – ฝางเพื่อช่วยเพิ่มการสร้างการรับรู้ให้เพิ่มขึ้น พร้อมทั้งสนามบินเชียงใหม่ช่วยโฆษณาการท่องเที่ยวในอำเภอฝางให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางด้วยเครื่องบินรับรู้ต่อสถานที่ท่องเที่ยวท้ายที่สุดสิ่งที่จะสามารถทำให้เกิดการพัฒนาไปสู่สถานที่ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้คือการสร้างพื้นที่สำหรับผู้ประกอบการเพื่อให้เกิดการสื่อสารสำหรับการพัฒนาคุณภาพของสถานที่ท่องเที่ยวทั้งมาตรฐานการบริการ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ และ รูปแบบการท่องเที่ยวให้ดียิ่งขึ้นภายใต้รูปแบบของสมาคมภายในพื้นที่อำเภอฝาง หากเพิ่มศักยภาพในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวฝางให้มากขึ้นและควรทำการค้นคว้าวิจัยเพิ่มเติมในอนาคตเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และ การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติซึ่งเป็นจุดแข็งของอำเภอฝาง นอกจากนี้หากต้องการนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาเป็นจุดปลายทางการท่องเที่ยวเชิงการเกษตรในพื้นที่อื่น ๆ ควรศึกษาเกี่ยวกับจุดแข็งของแต่ละพื้นที่เพื่อนำจุดแข็งเหล่านั้นมาสร้างเป็นจุดเด่นในการนำเสนอควบคู่กับการวิจัยในการพัฒนาคุณภาพผลผลิตทางการเกษตรเพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขัน

เอกสารอ้างอิง

- จิระ ประังเขียว และศิริลักษณ์ ดวงแก้ว. (2551). การประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ในการวิเคราะห์และวางแผนจัดการพื้นที่เสี่ยงภัยดินถล่มในอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่. ใน รายงานการวิจัย. ศูนย์ภูมิภาคเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ ภาคเหนือ.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2553). การท่องเที่ยวเชิงการเกษตร สุราษฎร์ธานี “การวิจัยพื้นฐานทรัพยากรเกษตรสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว).
- ธันท์ สมณคุปต์ และพันนันท์ บุตรนุญ. (2562). การสื่อสารดิจิทัลของวิสาหกิจชุมชน. วารสารเทคโนโลยี และ สื่อการศึกษา, 12(16), 11-22.
- ประกอบศิริ ภักดีพิณิจ และปานณนาถ ศักดิ์ศิริคุณ. (2565). ศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงการเกษตร โดยชุมชนในพื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนาตะวันออก. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา, 10(1), 261-279.
- พรพิไล เลิศวิชา และคณะ. (2548). รายงานการศึกษา กรณีสวนส้มฝาง แม่อาลัย ไชยปราการ: ปัญหาและกระบวนการแก้ไขความขัดแย้ง. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.
- พิกุล ฌ เชียงใหม่ และคณะ. (2548). การพัฒนาเมืองฝาง สู่อนาคตที่ยั่งยืน. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ลิขิต กนกศิริญาณกร. (2559). แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์ที่เหมาะสมกับประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ศิวรัตน์ กุศล และธรรณชนก เพชรานนท์. (2557). ปัจจัยที่มีผลต่อนักท่องเที่ยวในการตัดสินใจมาท่องเที่ยว โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มแม่น้ำแม่จอน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่. วารสาร สุทธิปริทัศน์, 32(101), 134-148.
- สุปราณี สีสวยหุด. (2552). ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสภาวะแวดล้อมและชุมชนชาวเขารอบสถานีเกษตรหลวงอ่างขาง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่. ใน สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุวัฒน์ อัสวไชยชาญ. (2548). เที่ยวทั่วไทยไปกับ “นายรอบรู้” ภาคเหนือ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สารคดี.
- แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย . (2565). มรดกทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนหลังวิกฤติโควิด 19. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Kotler, P. (2021). Marketing 5.0: Technology for Humanity. New Jersey: Wiley.

- Morrison, A. M. (2013). *Marketing and Managing Tourism Destinations*. London: Routledge.
- The World Tourism Organization. (2001). *Sustainable Tourism Development for Thailand*. Madrid, Spain: The World Tourism Organization.
- Yuying, B. (2019). *Exposure of Travel Information on the Tiktok Application Influencing the Yunan People's Decision to Travel to Thailand*. In independent research Master's Degree of Communication Arts in Strategic Communications. Bangkok University.

อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ความคิดเชิงกลยุทธ์และนวัตกรรมการบริหารจัดการที่มีต่อผลการปฏิบัติงานของกำลังพลกองทัพบก*

THE INFLUENCE OF TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP, STRATEGY THINKING AND MANAGEMENT INNOVATION TO JOB PERFORMANCE' S ROYAL THAI ARMY PERSONNEL

ธรรมสฤทธ์ จุนเจือจาม*, ณัฐพงษ์ เตชะรัตนเสถียร, บัณฑิต พงนรินทร์

Tammasarit Junjuajarn*, Nattapong Techarattanased, Bundit Pungnirund

วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

College of Innovation and Management, Suan Sunandha Rajabhat University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: tammasarit44@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การคิดเชิงกลยุทธ์ นวัตกรรมการบริหารจัดการและผลการปฏิบัติงานของกำลังพลในกองทัพบก 2) ศึกษาแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุผลการปฏิบัติงานของกำลังพลในกองทัพบก 3) ศึกษาอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การคิดเชิงกลยุทธ์ นวัตกรรมการบริหารจัดการ ต่อผลการปฏิบัติงานของกำลังพลในกองทัพบก การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ กำลังพลเหล่าทหารม้า 280 คน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างกำหนด โดยใช้เกณฑ์ 20 เท่าของพารามิเตอร์ และใช้วิธีการสุ่มแบบช่วงชั้นอย่างมีสัดส่วน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ตัวแบบสมการโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การคิดเชิงกลยุทธ์ นวัตกรรมการบริหารจัดการและผลการปฏิบัติงานของกำลังพลในกองทัพบก อยู่ในระดับมาก 2) การคิดเชิงกลยุทธ์ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และนวัตกรรมการบริหารจัดการมีอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติงานของกำลังพลในกองทัพบก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ตามลำดับ โดยตัวแปรทั้งสามตัวแปรสามารถอธิบายผลการปฏิบัติงานของกำลังพลในกองทัพบก (R^2) ได้เท่ากับ 0.89 (89.0%) 3) แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุผลการปฏิบัติงานของกำลังพลในกองทัพบกมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีชื่อว่า SIT Model (S = Strategy thinking, I = Management Innovation, T = Transformational Leadership) ผลของการวิจัยนี้สามารถนำไปปรับใช้เป็นแนวทางกำหนดนโยบายให้ผู้บังคับบัญชาในทุกหน่วยของกองทัพบกสนับสนุนการคิดเชิงกลยุทธ์ให้แก่กำลังพลและนวัตกรรมการบริหารจัดการมาใช้ในการปฏิบัติงานในทุกหน่วยของกองทัพบก

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, ความคิดเชิงกลยุทธ์, นวัตกรรมการบริหารจัดการ, ผลการปฏิบัติงาน, กำลังพลกองทัพบก

Abstract

This research aims to: 1) study the level of transformational leadership, strategic thinking, management innovation, and job performance' s royal Thai army personnel, 2) examine the

influence of transformational leadership, strategic thinking, and management innovation on job performance' s royal Thai army personnel, 3) develop the causal relationship model of the job performance' s royal Thai army personnel. The research is quantitative and utilizes a questionnaire as a data collection tool from a sample group of 280 cavalry soldiers. The sample size is based on 20-time criteria of parameter and a proportional stratified random sampling method. Data is analyzed using mean and standard deviation, and structural equation modeling. The findings revealed that 1) transformational leadership, strategic thinking, management innovation, and job performance' s royal Thai army personnel were all at a high level, 2) strategic thinking, management innovation and transformational leadership influenced the job performance' s royal Thai army personnel at .05 statistical significance level respectively. The three variables together explain 89.0% (R^2) of job performance' s royal Thai army personnel, 3) the causal relationship model of job performance' s royal Thai army personnel model was congruent with the empirical data. The model was called SIT Model (S = Strategy thinking, I = Management Innovation, T = Transformational Leadership). The findings of this research can be further applied as a policy guideline for commanders in every unit of royal Thai army to support strategic thinking for their personnel and implement management innovations to use in operations in all unit of royal Thai army.

Keywords: Transformational Leadership, Strategy Thinking, Management Innovation, Job Performance, Royal Thai Army Personnel

บทนำ

กระทรวงกลาโหมเป็นหน่วยงานรัฐที่มีหน้าที่สำคัญในการป้องกันประเทศ เพิ่มขีดความสามารถและรักษาผลประโยชน์ของชาติ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม จึงมีนโยบายด้านการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีป้องกันประเทศในการมุ่งเน้นการวิจัยและพัฒนาที่เป็นปัญหาสำคัญเร่งด่วนและนำไปสู่การใช้งานที่แท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวิจัยและพัฒนาด้านหลักการและด้านยุทธโศปกรณ์ เพื่อสนับสนุนความต้องการทางทหารโดยทั่วไป (สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, 2561) และในส่วนของกองทัพบกซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบต่อการปฏิบัติการทางทหารบกภายใต้สังกัดกระทรวงกลาโหม จึงกำหนดทิศทางการบริหารจัดการกองทัพบกด้านการวิจัยและพัฒนาไว้ว่า การวิจัยและพัฒนาการทหารของกองทัพบกมุ่งเน้นการดำเนินการในลักษณะของการวิจัยประยุกต์ (Applied Research) ให้ได้ผลงานวิจัยที่สามารถสนองตอบความต้องการของหน่วยผู้ใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการเตรียมพร้อมของหน่วยกำลังรบและการพึ่งพาตนเอง สอดคล้องกับนโยบายกองทัพบกด้านการวิจัยและพัฒนาที่ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนายุทธโศปกรณ์เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถและดำรงสภาพความพร้อมรบของกองทัพบก โดยผลงานวิจัยและพัฒนาสามารถนำไปใช้งานตอบสนองความต้องการของหน่วยผู้ใช้ได้อย่างแท้จริง และมุ่งเน้นให้การวิจัยและพัฒนายุทธโศปกรณ์ของกองทัพบกเป็นพื้นฐานนำไปสู่การผลิตเพื่อพึ่งพาตนเองอย่างเป็นรูปธรรม (กรมยุทธศึกษาทหารบก, 2560)

รัฐบาลโดยกระทรวงกลาโหมได้กำหนดยุทธศาสตร์ป้องกันประเทศ กระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2560-2579 ได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์จำนวน 6 ประเด็น และวัตถุประสงค์เฉพาะในแต่ละประเด็น ดังนี้ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 การสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงกับต่างประเทศ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การพิทักษ์รักษาและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การรักษาความมั่นคงของรัฐ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4

การพัฒนาประเทศและช่วยเหลือประชาชน ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 การสร้างความเข้มแข็งภาคประชาชน ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 6 การปฏิบัติการทางทหารเพื่อรักษาอธิปไตยและผลประโยชน์แห่งชาติ และได้กำหนดวิสัยทัศน์กองทัพบก ปี 2579 เพื่อเป็นเป้าหมายระยะยาวเพื่อเป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาและการปฏิบัติการกิจของกองทัพบก คือ “เป็นกองทัพบกที่มีศักยภาพ ทันสมัย เป็นที่เชื่อมั่นของประชาชน และเป็นหนึ่งในกองทัพบกชั้นนำของภูมิภาค” (กระทรวงกลาโหม, 2560) สืบเนื่องจากรัฐบาล ได้จัดทำร่างกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2520 -2579) เพื่อเป็นรากฐานในการปฏิรูปและพัฒนาประเทศ ประกอบกับสภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงได้เปลี่ยนแปลงไป และกองทัพบกได้พัฒนาและนำศักยภาพของกำลังในยามปกติ เข้ามาสนับสนุนภารกิจนอกเหนือจากสงคราม เช่น การสนับสนุนการพัฒนาประเทศ การป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัย การรักษาความมั่นคงภายใน การปราบปรามยาเสพติด และสนับสนุนภารกิจการบรรเทาภัยพิบัติทางธรรมชาติ จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาการปฏิบัติงานงานของกำลังพลกองทัพบก

จากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยพบตัวแปรที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากร ได้แก่ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Chen, J. X. et al., 2019); (Ludwikowska, K. & Tworek, K., 2022) ความคิดเชิงกลยุทธ์ (Alatailat, M. et al., 2019); (Shahul Hameed, N. S. et al., 2022) และนวัตกรรมการบริหารจัดการ (Khan, H. U. R. et al., 2018); (Mai, N. K. et al., 2022) มีอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติงานของบุคลากร แต่มีงานวิจัยเป็นจำนวนน้อยที่ศึกษาถึงบริบทของตัวแปรต่าง ๆ เหล่านี้ที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของกำลังพลในกองทัพและแสดงถึงอิทธิพลของตัวแปรต่าง ๆ ทั้งอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อผลการปฏิบัติงานของบุคลากร งานวิจัยนี้จึงต้องการพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติงานของกำลังพลในกองทัพบก ผลการวิจัยครั้งนี้นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนากำลังพลในกองทัพบกต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การคิดเชิงกลยุทธ์ นวัตกรรมการบริหารจัดการและผลการปฏิบัติงานของกำลังพลในกองทัพบก
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การคิดเชิงกลยุทธ์ นวัตกรรมการบริหารจัดการ ต่อผลการปฏิบัติงานของกำลังพลในกองทัพบก
3. เพื่อพัฒนาแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุผลการปฏิบัติงานของกำลังพลในกองทัพบก

วิธีดำเนินการวิจัย

1. **รูปแบบการวิจัย** งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research Methodology) ประเภทการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้คือ กำลังพลเหล่าทหารม้า ประจำปีงบประมาณ 2565 จำนวน 25,546 นาย (กรมกำลังพลทหาร กองบัญชาการกองทัพไทย, 2565) และกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้กฎอย่างง่ายว่าด้วยอัตราส่วนระหว่างหน่วยตัวอย่างและจำนวนพารามิเตอร์หรือตัวแปรวัดได้ ควรจะเป็น 15 - 20 เท่าต่อ 1 (Hair, J. F. et al., 2010) ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวนพารามิเตอร์ คือ ตัวแปรสังเกตได้ มีทั้งหมด 14 ตัวแปรสังเกตได้ จึงเลือกใช้สัดส่วน 20 เท่าของจำนวนตัวแปรสังเกตได้ที่ต้องการประมาณค่าในโมเดลในการคำนวณจำนวนกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ได้จำนวนตัวอย่างที่ยอมรับได้ในระดับดี (Kline, R. B., 2015) ได้จำนวนตัวอย่างขั้นต่ำเท่ากับ 280 คน จากนั้นจึงใช้วิธีสุ่มแบบช่วงชั้นอย่างมีสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) ดังแสดงในตารางที่ 1 (จำนวนกลุ่มตัวอย่างรวมทหารทั้งระดับสัญญาบัตรและระดับประทวน)

ตารางที่ 1 จำนวนตัวอย่างในหน่วยทหารม้าระดับกองพล

หน่วยทหารม้าระดับกองพล	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
พล.ม.1	6,567	72
พล.ม.2 รอ.	9,245	101
พล.ม.3	1,356	15
ศม.	2,405	26
หน่วยอื่น ๆ ในกองทัพบก	5,973	66
รวม	25,546	280

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดในการวิจัย ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวแปรแฝงภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย 4 ตัวแปรสังเกตได้ ได้แก่ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล และการกระตุ้นทางปัญญา ตัวแปรแฝงการคิดเชิงกลยุทธ์ ประกอบด้วย 2 ตัวแปรสังเกตได้ ได้แก่ การคิดเชิงวิสัยทัศน์ การสะท้อนคิด ความคิดสร้างสรรค์ การคิดเชิงระบบ ตัวแปรแฝงนวัตกรรมการบริหารจัดการ ประกอบด้วย 4 ตัวแปรสังเกตได้ ได้แก่ วิสัยทัศน์และกลยุทธ์ การจัดการกระบวนการ การจัดการทรัพยากร และการจัดการเทคโนโลยี ตัวแปรแฝงผลการปฏิบัติงานของกำลังพลในกองทัพบก ประกอบด้วย 4 ตัวแปรสังเกตได้ ได้แก่ ผลการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่และผลการปฏิบัติงานตามบริบทของ แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) ดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5	คะแนน
เห็นด้วย	4	คะแนน
ไม่แน่ใจ	3	คะแนน
ไม่เห็นด้วย	2	คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	คะแนน

และกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนของ Best & Kahn ดังนี้ (Best, J. W., & Kahn, J.V., 2014)

ระดับความคิดเห็น	ค่าเฉลี่ย
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	4.50 -5.00
เห็นด้วย	3.50 -4.49
ไม่แน่ใจ	2.50 -3.49
ไม่เห็นด้วย	1.50 -2.49
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1.00 -1.49

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยนำเครื่องมือให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหาสาระความเหมาะสมของเนื้อหาที่ใช้ จากนั้นจึงตรวจสอบ ความตรงของแบบสอบถาม ด้วยการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Item objective congruence index: IOC) เกณฑ์ที่ใช้ตัดสินความสอดคล้องเป็นรายชื่อของ Ronna & Laurie คือ ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 - 1.00 มีความเที่ยงตรง ใช้ได้ ส่วนข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 ต้องได้รับการปรับปรุง (Ronna C. T. & Laurie C., 2003) ผลการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย พบว่าข้อคำถามในแบบสอบถามมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 ดังนั้น ผู้วิจัยจึงไม่ตัดข้อคำถามใด ๆ ออกไป จึงนำแบบสอบถาม ดังกล่าวไปขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา และได้ใบอนุญาตตามหนังสือรับรองเลขที่ COE. 2-376/2523 รหัสงานวิจัย 66-434-2-1 เพื่อเป็นการพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient, α) เกณฑ์ที่ใช้ตัดสินความเชื่อมั่นของ Eisinga et al คือ มีค่าความเชื่อมั่น 0.80 ขึ้นไป ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของตัวแปรแฝง มีค่าอยู่ระหว่าง 0.926 - 0.964 ค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.945 ซึ่งมากกว่าเกณฑ์ 0.80 (Eisinga, R. et al., 2012) และข้อคำถามในแต่ละข้อมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.23 ขึ้นไป ซึ่งแสดงว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นสูงและสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ (บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์, 2545)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยส่งลิงก์แบบสอบถามออนไลน์ไปยังกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นกำลังพลเหล่าทหารม้า ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามที่มีข้อมูลครบถ้วนจำนวน 280 ชุด ใช้เวลาทั้งสิ้น 2 สัปดาห์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา ใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเบ้ (Skewness) และความโด่ง (Kurtosis) ของตัวแปรต่าง ๆ ในโมเดล

2. การวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน ทำการตรวจสอบปัญหาตัวแปรมีความสัมพันธ์กันเองสูง (Multicollinearity) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation) พบว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่เกิน 0.80 (Kline, R. B., 2015) และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory factor analysis) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ได้ (Assessment of model fit) พบว่า ตัวแปรแฝงทั้ง 4 ตัวแปรมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จากนั้นทำการวิเคราะห์ตัวแบบสมการโครงสร้าง (Structural equation modeling) เพื่อทดสอบความสอดคล้องของแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกับข้อมูลเชิงประจักษ์และวิเคราะห์อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การคิดเชิงกลยุทธ์ นวัตกรรมการบริหารจัดการ ต่อผลการปฏิบัติงานของกำลังพลในกองทัพบก

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการศึกษาระดับของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การคิดเชิงกลยุทธ์ นวัตกรรมการบริหารจัดการและผลการปฏิบัติงานของกำลังพลในกองทัพบก แสดงผลการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การคิดเชิงกลยุทธ์ นวัตกรรมการบริหารจัดการ และผลการปฏิบัติงานของกำลังพลในกองทัพบก ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเบ้ ความโด่ง ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การคิดเชิงกลยุทธ์ นวัตกรรมการบริหารจัดการและผลการปฏิบัติงานของกำลังพลในกองทัพบก

ตัวแปร	$\bar{X}$	SD	ระดับ	ความเบ้	ความโด่ง
ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	3.94	0.61	มาก	-0.96	0.34
การคิดเชิงกลยุทธ์	3.99	0.57	มาก	-0.85	0.25
นวัตกรรมการบริหารจัดการ	3.92	0.56	มาก	-0.92	0.29
ผลการปฏิบัติงาน	4.01	0.58	มาก	-0.88	0.38

จากตารางที่ 2 พบว่า ทุกตัวแปรอยู่ในระดับมาก โดยตัวแปร “ผลการปฏิบัติงาน” มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.01$, $SD = 0.58$) รองลงมาตัวแปร “การคิดเชิงกลยุทธ์” ($\bar{X} = 3.99$, $SD = 0.57$) ตัวแปร “ภาวะผู้นำการ

เปลี่ยนแปลง” ($\bar{X} = 3.94$, $SD = 0.61$) ตัวแปร “นวัตกรรมการบริหารจัดการ” ($\bar{X} = 3.92$, $SD = 0.56$) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาการแจกแจงความเบ้และความโด่งของตัวแปรต่าง ๆ พบว่าค่าความเบ้มีค่าอยู่ระหว่าง -0.96 ถึง -0.85 และค่าความโด่งมีค่าอยู่ระหว่าง 0.25 ถึง 0.38 ซึ่งมีค่าไม่เกิน ± 2 ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 (Hair, J. F. et. al., 2010)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการศึกษาอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การคิดเชิงกลยุทธ์ นวัตกรรม การบริหารจัดการ ต่อผลการปฏิบัติงานของกำลังพลในกองทัพบก พบว่า ผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง (Direct effect: DE) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect effect: IE) และอิทธิพลโดยรวม (Total effect: TE) แสดงในตารางที่ 3 ดังนี้

1. ณ นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อผลการปฏิบัติงานของกำลังพลในกองทัพบก มีค่าสัมประสิทธิ์ เรียงตามลำดับ ดังนี้ การคิดเชิงกลยุทธ์ (DE=0.79) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (DE=0.42) และนวัตกรรมการบริหารจัดการ (DE=0.27)

2. ณ นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อผลการปฏิบัติงานของกำลังพลในกองทัพบก มีค่าสัมประสิทธิ์ เรียงตามลำดับ ดังนี้ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (IE=0.32) และการคิดเชิงกลยุทธ์ (IE=0.15)

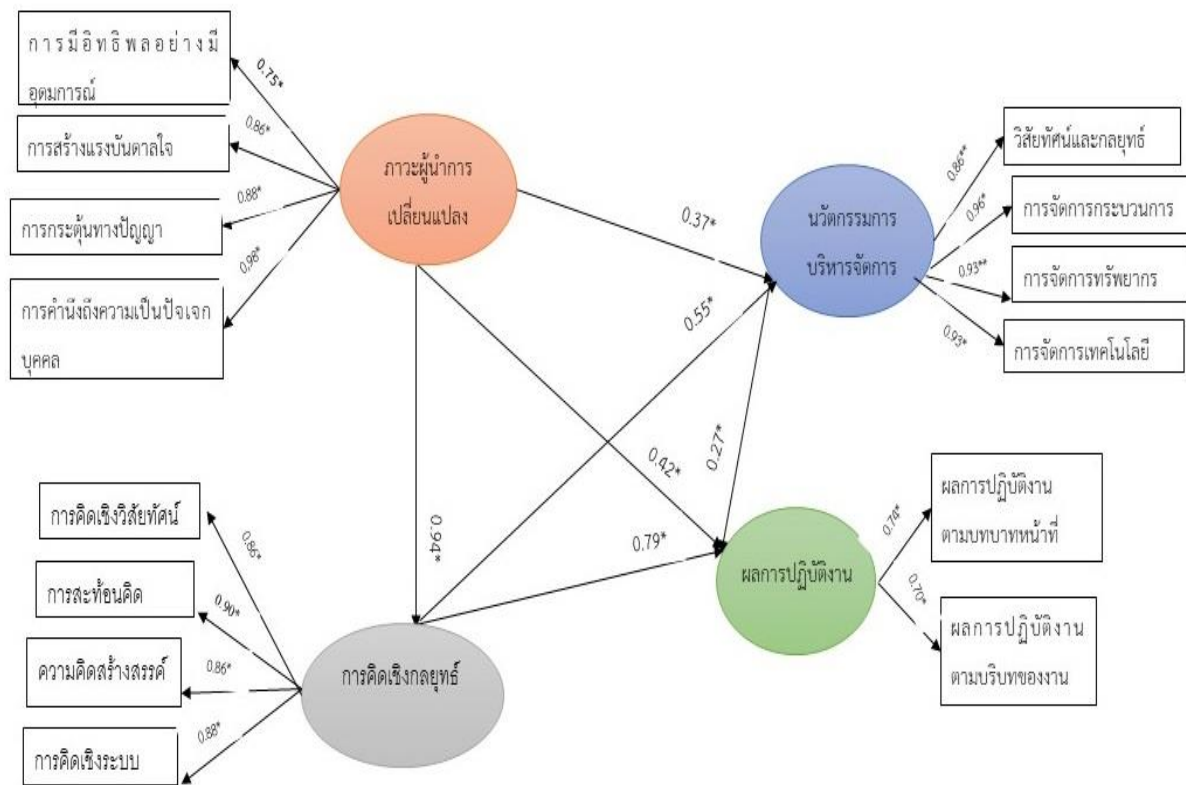
ปัจจัยที่มีอิทธิพลรวมต่อผลการปฏิบัติงานของกำลังพลในกองทัพบกมากที่สุด คือ การคิดเชิงกลยุทธ์ (TE=0.94) รองลงมา ได้แก่ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (TE=0.74) และนวัตกรรมการบริหารจัดการ (TE=0.27) ตามลำดับ โดยตัวแปรทั้งสามตัวแปรสามารถอธิบายผลการปฏิบัติงานของกำลังพลในกองทัพบก (R^2) ได้เท่ากับ 0.89 (89.0%)

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวม

ตัวแปรสาเหตุ	ตัวแปรผล			การคิดเชิงกลยุทธ์			นวัตกรรมการบริหารจัดการ			ผลการปฏิบัติงาน		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE
ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	0.94*	-	0.94*	0.37*	0.52*	0.89*	0.42*	0.32*	0.74*			
การคิดเชิงกลยุทธ์	-	-	-	0.55*	-	0.55*	0.79*	0.15*	0.94*			
นวัตกรรมการบริหารจัดการ	-	-	-	-	-	-	0.27*	-	0.27*			
R^2	0.79			0.82			0.89					

DE = Direct Effect, IE = Indirect Effect, TE = Total Effect, *p value < .05

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการศึกษาแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุผลการปฏิบัติงานของกำลังพลในกองทัพบก พบว่า แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ตามเกณฑ์ Goodness of fit ของ Hair et al ดังนี้ (Hair, J. F. et. al., 2010) ค่าไค-สแควร์ (Chi-square: χ^2) เท่ากับ 31.35 ที่องศาอิสระ (df) เท่ากับ 21 ค่าไค-สแควร์สัมพันธ์ (χ^2/df) เท่ากับ 1.49 ค่าความน่าจะเป็น (p-value) เท่ากับ 0.07 ค่าประมาณความคลาดเคลื่อนของรากกำลังสองเฉลี่ย (RMSEA) เท่ากับ 0.03 ค่าดัชนีของรากกำลังสองเฉลี่ยของส่วนที่เหลือ (RMR) เท่ากับ 0.01 ค่าดัชนีความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.98 ค่าดัชนีความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.96 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ 1.00 และค่าขนาดตัวอย่างวิกฤต (CN) เท่ากับ 617.07 ดังแสดงในภาพที่ 1

$$\chi^2 = 31.35, df = 21, p\text{-value} = 0.07, GFI = 0.98, AGFI = 0.96, CFI = 1.00, RMSEA = 0.03, RMR = 0.01$$

ภาพที่ 1 แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุผลการปฏิบัติงานของกำลังพลในกองทัพบก

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อผลการปฏิบัติงานของกำลังพลในกองทัพบก คือ การคิดเชิงกลยุทธ์ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและนวัตกรรมการบริหารจัดการ ตามลำดับ และการคิดเชิงกลยุทธ์และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางอ้อมต่อผลการปฏิบัติงานของกำลังพลในกองทัพบกผ่านนวัตกรรมการบริหารจัดการ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การคิดเชิงกลยุทธ์และนวัตกรรมการบริหารจัดการที่มีต่อผลการปฏิบัติงานของกำลังพลกองทัพบก มีประเด็นที่สามารถอภิปรายตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาระดับของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การคิดเชิงกลยุทธ์ นวัตกรรมการบริหารจัดการและผลการปฏิบัติงานของกำลังพลในกองทัพบก พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การคิดเชิงกลยุทธ์ นวัตกรรมการบริหารจัดการและผลการปฏิบัติงานของกำลังพลในกองทัพบก อยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า ปัจจุบันสถานการณ์ได้มีการเปลี่ยนแปลงไป กองทัพบกทำหน้าที่ในการป้องกันประเทศพร้อมกับทำหน้าที่ร่วมกับฝ่ายพลเรือนในการช่วยเหลือประชาชนในด้านต่าง ๆ มากขึ้น แต่ต้องมีการเตรียมความพร้อมเพื่อความมั่นคงในอนาคต ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากปัจจัยทั้ง 4 ปัจจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้นำของกองทัพบกสามารถใช้นโยบาย ตลอดจนกำหนดทิศทาง และแนวทาง ที่เหมาะสมในการบริหารจัดการและคอยกระตุ้นให้กำลังพลปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุผลตามนโยบาย และเป้าหมายของกองทัพบกต่อไป ผู้นำเป็นปัจจัยที่สำคัญของการบริหารองค์การ องค์การที่มีผลการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จ หรือล้มเหลวในการดำเนินงานนั้น ๆ ปัจจัยสำคัญที่สุดปัจจัยหนึ่งก็คือ ภาวะผู้นำ ถ้าองค์การได้ผู้นำที่มีประสิทธิภาพก็จะสามารถจัดการที่เกิดอิทธิพลต่อ

ผู้ได้บังคับบัญชา ให้สามารถปฏิบัติงานตลอดจนทำกิจกรรมต่าง ๆ ในองค์กรให้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี 2) การคิดเชิงกลยุทธ์ ความคิดเชิงกลยุทธ์เป็นกระบวนการของการสร้างและประยุกต์ใช้ข้อมูลเชิงลึกอย่างต่อเนื่อง ทำให้บรรลุความได้เปรียบในการแข่งขันตามที่ต้องการ ความคิดเชิงกลยุทธ์ช่วยในการกำหนดเป้าหมายองค์กรในระยะยาว พัฒนา และดำเนินการตามแผนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์เหล่านั้นและจัดสรรทรัพยากรที่จำเป็นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเหล่านี้ 3) นวัตกรรมการบริหารจัดการ กล่าวได้ว่า ปัจจุบัน นวัตกรรมการบริหารจัดการได้ก้าวไปข้างหน้า และเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและถูกพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้ง เมื่อกองทัพบกนำนวัตกรรมการบริหารจัดการมาใช้ จะทำให้เกิดประโยชน์ต่อกองทัพบก ทำให้สามารถรักษาผลการดำเนินงานและช่วยให้กองทัพบกพัฒนาให้ทันกับสถานการณ์โลกปัจจุบันได้ 4) ผลการปฏิบัติงานของกำลังพลกองทัพบก ผลการปฏิบัติงานของกำลังพลในกองทัพบกเป็นรากฐานสำคัญของกองทัพบก กำลังพลกองทัพบกที่มีการปฏิบัติงาน รู้จักปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์และใช้เทคโนโลยีใหม่ ทำให้กองทัพบกมีความทันสมัยในการป้องกันและรักษาความมั่นคงให้ประเทศได้ ปัจจัยทั้งหมดนี้ต่างเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยพัฒนากองทัพบกให้มีศักยภาพในการป้องกันประเทศ เพิ่มขีดความสามารถและรักษาผลประโยชน์ของชาติได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Zaw & Takahashi (Zaw, P. P. & Takahashi, Y., 2022) และงานวิจัยของ Alexe & Alexe (Alexe, C-G & Alexe, C-M., 2016) ตลอดจนงานวิจัยของ Khan et al (Khan, H. U. R. et al., 2018) ซึ่งต่างพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การคิดเชิงกลยุทธ์ นวัตกรรมการบริหารจัดการและผลการปฏิบัติงานของพนักงานในองค์กรอยู่ในระดับมาก

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การคิดเชิงกลยุทธ์ นวัตกรรมการบริหารจัดการ ต่อผลการปฏิบัติงานของกำลังพลในกองทัพบก พบว่า ตัวแปรแฝงที่มีอิทธิพลรวมต่อผลการปฏิบัติงานของกำลังพลในกองทัพบกมากที่สุด คือ การคิดเชิงกลยุทธ์ รองลงมา คือ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและนวัตกรรมการบริหารจัดการ ตามลำดับ ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า 1) การคิดเชิงกลยุทธ์เป็นความสามารถในการหาวิธีการหรือทางเลือกที่ดีที่สุด ท่ามกลางสถานการณ์ที่อาจมีอุปสรรคและความไม่แน่นอน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ ทักษะความคิดที่ดีที่สุดสำหรับนักบริหารคงหนีไม่พ้น ความคิดเชิงกลยุทธ์ (Strategic Thinking) เพื่อทำให้ตนเองเป็นนักคิดเชิงกลยุทธ์ (Strategic Thinker) เพื่อจะได้ใช้ประกอบกับความรู้และประสบการณ์ที่มี คิดหาทางแก้ไขปัญหา และหาแนวทางที่ดีที่สุดสำหรับองค์กรต่อไป ความคิดเชิงกลยุทธ์สามารถสร้างความได้เปรียบกับองค์กรในการแข่งขันกันในปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะว่า ความคิดเชิงกลยุทธ์ก่อให้เกิดการเรียนรู้และฝึกฝนได้ ซึ่งพิจารณาได้จากองค์ประกอบของความคิดเชิงกลยุทธ์ ได้แก่ การคิดเชิงวิสัยทัศน์ การสะท้อนคิด ความคิดสร้างสรรค์ และการคิดเชิงระบบ ความคิดเชิงกลยุทธ์ทำให้ผลการปฏิบัติงานบรรลุผลสำเร็จได้ เพราะเป็นทั้งความรู้และการสร้างสรรค์แนวทางการปฏิบัติงานใหม่ให้เกิดขึ้นในองค์กรได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Muriithi et al ซึ่งศึกษาถึงอิทธิพลของการคิดเชิงกลยุทธ์ต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานองค์กรในเคนยา (Muriithi, S. M. et al., 2018) และงานวิจัยของ Alatailat et al. ซึ่งศึกษาอิทธิพลของการคิดเชิงกลยุทธ์ต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานองค์กรในจอร์แดน (Alatailat, M. et al., 2019) ตลอดจนงานวิจัยของ Shahul Hameed et al (Shahul Hameed, N. S. et al., 2022) ซึ่งศึกษาอิทธิพลของการคิดเชิงกลยุทธ์ต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานองค์กรในมาเลเซีย 2) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง กล่าวได้ว่าผู้นำที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องเก่งทั้งงานและเก่งทั้งคน มีความสามารถในการติดต่อสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสร้างทีมงาน เป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจ และนำศักยภาพของคนในองค์กรออกมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุดโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เป็นแบบอย่างที่ดี มีความรับผิดชอบและซื่อสัตย์ มีบุคลิกภาพที่น่าเชื่อถือ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงประกอบด้วย การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล องค์ประกอบทั้งนี้ช่วยดึงดูดกำลังพลและบรรลุผลลัพธ์ตามพันธกิจของกองทัพได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wanasida et al ซึ่งศึกษาอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานองค์กรในอินโดนีเซีย (Wanasida, A. S. et al., 2021) และสอดคล้อง

งานวิจัยของ Ludwikowska, & Tworek ซึ่งศึกษาอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานองค์กรในโปแลนด์ (Ludwikowska, K. & Tworek, K., 2022) ตลอดจนงานวิจัยของ Chen et al. ซึ่งศึกษาอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานองค์กรในประเทศจีน (Chen, J. X. et al., 2019) 3) นวัตกรรมการบริหารจัดการ กล่าวได้ว่า นวัตกรรมการบริหารจัดการเป็นการบริหารที่มีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงทางด้านกระบวนการทางความคิด วิธีการทำงานรูปแบบใหม่ เพื่อก่อให้เกิดสิ่งใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อนหรือการพัฒนาต่อยอดจากของเดิมให้ดีขึ้นและเมื่อนำมาใช้สามารถทำให้งานมีประสิทธิภาพมากขึ้น องค์กรที่นำนวัตกรรมการบริหารจัดการมาช่วยในการปรับวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ การจัดการกระบวนการ การจัดการทรัพยากร และการจัดการเทคโนโลยี ซึ่งเป็นส่วนช่วยทำให้องค์กรสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ที่รวดเร็วในปัจจุบัน กองทัพบกจึงต้องนำนวัตกรรมการบริหารจัดการมาใช้ในระบบบริหาร เทคโนโลยีในการจัดการจะช่วยลดขั้นตอนและปรับปรุงการทำงานของกำลังพล เพื่อให้ผลการปฏิบัติงานมีความทันสมัยและเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Mai et al. ซึ่งศึกษาอิทธิพลของนวัตกรรมการบริหารจัดการต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานองค์กรในเวียดนาม (Mai, N. K. et al., 2022) และงานวิจัยของ Gokhan Ourc et al. ซึ่งศึกษาอิทธิพลของนวัตกรรมการบริหารจัดการต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานองค์กรในตุรกี (Gokhan Ourc, O. et al., 2022) ตลอดจนงานวิจัยของ Hanif, Ahmed, & Younas. ซึ่งศึกษาอิทธิพลของนวัตกรรมการบริหารจัดการต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานองค์กรในปากีสถาน (Hanif, S. et al., 2023)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุผลการปฏิบัติงานของกำลังพลในกองทัพบกพบว่า แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุผลการปฏิบัติงานของกำลังพลในกองทัพบกมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ตามเกณฑ์ Goodness of fit อภิปรายได้ว่า แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุในการวิจัยนี้ได้พัฒนามาจากการทบทวนวรรณกรรมต่าง ๆ จึงแสดงให้เห็นว่า การทบทวนวรรณกรรมและการพัฒนาแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุในการวิจัยครั้งนี้ทำได้อีกต้องสอดคล้องกับความเป็นจริง เมื่อพิจารณาจากแบบจำลองพบว่า ให้ความสำคัญกับความคิดเชิงกลยุทธ์ เป็นอันดับหนึ่ง ทั้งนี้ เพราะการคิดเชิงกลยุทธ์เป็นองค์ประกอบสำคัญของกลยุทธ์ การพัฒนา การไตร่ตรอง และมุ่งเน้นประเด็นปัญหา ตลอดจนใช้กระบวนการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากลยุทธ์ใหม่ที่เกิดขึ้นก่อน ระหว่าง หรือหลังการวางแผนเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาองค์กร กำลังพลกองทัพบกต้องได้รับการฝึกฝนความคิดเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาผลการปฏิบัติงานให้ดีขึ้น ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์เป็นความสำคัญอันดับที่สอง เพราะผู้นำที่บุคลากรในองค์กรยอมรับ ทำให้บุคลากร และทุกฝ่ายในองค์กรมีเป้าหมายร่วมที่จะเป็นแนวทางในการคิดและวางแผนทางกลยุทธ์ รวมทั้งผลักดันให้ผลการปฏิบัติงานของบุคลากรดำเนินไปในทางที่ดี ทำให้องค์กรก้าวหน้าเป็นที่ยอมรับได้ และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงช่วยให้เข้าถึงความสนใจของผู้ปฏิบัติงาน ต้องพยายามเข้าใจความต้องการของพวกเขา และช่วยในการสนับสนุนและกระตุ้นให้บุคลากรพัฒนาตนเองได้ นวัตกรรมการบริหารจัดการเป็นความสำคัญอันดับที่สาม นวัตกรรมการบริหารจัดการมีอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติงานของกำลังพล ทั้งนี้ นวัตกรรมการบริหารจัดการเป็นความสามารถในการสร้างสรรค์ พัฒนาสิ่งใหม่ ปรับปรุงกระบวนการทำงานให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป จึงเป็นการนำมาซึ่งผลการดำเนินงานที่ดีให้กับองค์กร กองทัพบกต้องมีการใช้นวัตกรรมการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่องเพราะความจำเป็นเพื่อให้เกิดความทันสมัยของกองทัพบก ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Hoai et al. ซึ่งศึกษาแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีผลต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานในประเทศเวียดนาม (Hoai, T. T. et al., 2022) และงานวิจัยของ Toopthong & Buasuwan ซึ่งศึกษาแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีผลต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานในประเทศไทย (Toopthong, R. & Buasuwan, P., 2019) ตลอดจนงานวิจัยของ Kowang et al. ซึ่งศึกษาแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีผลต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานในประเทศมาเลเซีย (Kowang, T. O. et al., 2015)

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรสาเหตุที่มีอิทธิพลรวมต่อผลการปฏิบัติงานของกำลังพลในกองทัพบก คือ การคิดเชิงกลยุทธ์ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและนวัตกรรมการบริหารจัดการ จากข้อค้นพบดังกล่าว ผู้วิจัยขอเสนอแบบจำลอง SIT Royal Thai Army เพื่อพัฒนากำลังกองทัพบก ดังนี้ 1) การส่งเสริมความคิดกลยุทธ์ในกองทัพบกในทุกระดับชั้น 2) การนำนวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อลดขั้นตอนการปฏิบัติงานในกองทัพบก และทำให้การดำเนินงานได้รวดเร็ว 3) ผู้นำกองทัพบกต้องมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องเก่งทั้งงานและเก่งทั้งคน มีความสามารถในการติดต่อสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสร้างทีมงาน องค์ความรู้ใหม่นี้สามารถนำมาเขียนเป็นโมเดลได้ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ความคิดเชิงกลยุทธ์และนวัตกรรมการบริหารจัดการที่มีต่อผลการปฏิบัติงานของกำลังพลกองทัพบก สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การคิดเชิงกลยุทธ์ นวัตกรรมการบริหารจัดการและผลการปฏิบัติงานของกำลังพลในกองทัพบก อยู่ในระดับมาก แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุผลการปฏิบัติงานของกำลังพลในกองทัพบกมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ณ นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ปัจจัยที่มีอิทธิพลรวมเชิงบวกต่อผลการปฏิบัติงานของกำลังพลในกองทัพบก คือ การคิดเชิงกลยุทธ์ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และนวัตกรรมการบริหารจัดการ ตามลำดับ จากข้อค้นพบดังกล่าว มีข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย คือ

1) ผู้บังคับบัญชาในทุกหน่วยของกองทัพบกต้องมีนโยบายให้มีการสนับสนุนการคิดเชิงกลยุทธ์ให้แก่กำลังพล 2) ผู้บังคับบัญชาในทุกหน่วยของกองทัพบกต้องนำนวัตกรรมการบริหารจัดการมาใช้ในการปฏิบัติในหน่วยของกองทัพบก ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติการ ได้แก่ 1) บุคลากรในกองทัพบกต้องฝึกใช้นวัตกรรมการบริหารจัดการในการทำงาน 2) บุคลากรต้องศึกษาอบรมเพื่อสร้างการคิดเชิงกลยุทธ์เพื่อใช้ในการปฏิบัติงาน และข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป คือ 1) ควรมีการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่แสดงถึงความสัมพันธ์ของปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของกำลังพลในกองทัพบก 2) ควรศึกษาหารูปแบบการพัฒนานวัตกรรมการบริหารและการคิดเชิงกลยุทธ์ในกองทัพบก

เอกสารอ้างอิง

- กรมกำลังพลทหาร กองบัญชาการกองทัพบก. (2565). ข้อมูลกำลังพลทหารม้า. เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2566 จาก <https://j1.rtarf.mi.th/new/>
- กรมยุทธศึกษาทหารบก. (2560). คู่มือยุทธศาสตร์กองทัพบก. กรุงเทพมหานคร: กรมยุทธศึกษาทหารบก.
- กระทรวงกลาโหม. (2560). ยุทธศาสตร์การพัฒนายุทธศาสตร์ เทคโนโลยี อุตสาหกรรมป้องกันประเทศ กระทรวง กลาโหม พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงกลาโหม.
- บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. (2545). การวัดและการประเมินผลการศึกษา: ทฤษฎีการ ประยุกต์. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.
- สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. (2561). เอกสารทางวิชาการ เรื่อง แนวทางการพัฒนากองทัพบกเพื่อรองรับนโยบายThailand 4.0. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ.
- Alatailat, M. et al. (2019). High performance work practices, organizational performance and strategic thinking: A moderation perspective. *International Journal of Organizational Analysis*, 27(3), 370-395.
- Alexe, C-G & Alexe, C-M. (2016). The Importance of the dimensions of the innovation management in evaluating the innovation capability of the firms in the machine building Industry in Romania. *Procedia Technology*, 22(2016), 999-1005.
- Best, J. W., & Kahn, J.V. (2014). *Research in Education*. (10th Ed.). Harlow England: Pearson Education.
- Chen, J. X. et al. (2019). Demystifying the impact of CEO transformational leadership on firm performance: Interactive roles of exploratory innovation and environmental uncertainty. *Journal of Business Research*, 96(2019), 85-96.
- Eisinga, R. et al. (2012). The reliability of a two-item scale: Pearson, Cronbach or Spearman- Brown. *International Journal of Public Health*, 58(4), 637-642.
- Gokhan Ourc, O. et al. (2022). The Mediating Role of Management Innovation in the Impact on Agile Leadership on Firm Performance. *Journal of Management & Economics Research*, 20(2), 205-230.
- Hair, J. F. et. al. (2010). *Multivariate Data Analysis* (7th ed.). New York: Pearson-Prentice Hall.
- Hanif, S. et al. (2023). Examining the impact of environmental management accounting practices and green transformational leadership on corporate environmental performance; the mediating role of green process innovation. *Journal of Cleaner Production*, 414(2019), 85-96.

- Hoai, T. T. et al. (2022). The impact of internal control systems on the intensity of innovation and organizational performance of public sector organizations in Vietnam: the moderating role of transformational leadership. *Heliyon*, 8(2), e08954.
- Khan, H. U. R. et al. (2018). Transformational leadership, corporate social responsibility, organizational innovation, and organizational performance: Symmetrical and asymmetrical analytical approaches. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 25(6), 1270-1283.
- Kline, R. B. (2015). *Principles and practice of structural equation modeling* (4th ed.). New York: The Guilford.
- Kowang, T. O. et al. (2015). Innovation management and performance framework for research university in Malaysia. *International Education Studies*, 8(6), 32-45.
- Ludwikowska, K. & Tworek, K. (2022). Dynamic capabilities of IT as a factor shaping servant leadership influence on organizational performance. *Procedia Computer Science*, 207(2022), 34-43.
- Mai, N. K. et al. (2022). The impact of leadership competences, organizational learning and organizational innovation on business performance. *Business Process Management Journal*, 28(5-6), 1391-1411.
- Muriithi, S. M. et al. (2018). The relationship between strategic thinking and leadership effectiveness in Kenyan indigenous bank. *South African Journal of Economic and Management Sciences*, 21(1), a1741.
- Ronna C. T. & Laurie C. (2003). Indexes of item-objective congruence for multidimensional items. *International Journal of Testing*, 3(2), 163-171.
- Shahul Hameed, N. S. et al. (2022). The impact of business process reengineering on organizational performance during the coronavirus pandemic: moderating role of strategic thinking. *Foresight*, 24(5), 637-655.
- Toopthong, R. & Buasuwan, P. (2019). A Model of the total innovation management of private higher education. *UTCC International Journal of Business and Economics*, 11(3), 99-116.
- Wanasida, A. S. et al. (2021). Millennial transformational leadership on organizational performance in Indonesia fishery startup. *Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 8(2), 555-562.
- Zaw, P. P. & Takahashi, Y. (2022). Effect of transformational leadership on contextual performance mediated by work engagement and moderated by mindful awareness. *Merits*, 2(4), 241-257.

การพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านทักษะอาชีพและ ความเป็นผู้ประกอบการสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย*

THE DEVELOPMENT OF CURRICULUM TO ENHANCE COMPETENCY IN VOCATIONAL AND BEING ENTREPRENEUR SKILLS FOR HIGH SECONDARY STUDENTS

ธราพงษ์ การกระโทก*, กิตติชัย สุธาสิโนบล, วิไลลักษณ์ ลังกา

Tharapong Karnkatok*, Kittichai Suthasinobon, Wilailak Langka

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Education, Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: lukkai2554@gmail.com

บทคัดย่อ

การพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านทักษะอาชีพและความเป็นผู้ประกอบการสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะ พัฒนาหลักสูตร และทดสอบประสิทธิภาพและประสิทธิผลของหลักสูตร โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 30 คน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยตามแนวคิดของไทเลอร์และทาบาสซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ระยะ ได้แก่ ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน พัฒนาร่างหลักสูตร ทดลองใช้หลักสูตร และประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน และแบบวัดสมรรถนะด้านความรู้ ทักษะ คุณลักษณะ และแบบสังเกตและประเมินพฤติกรรมสมรรถนะ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติบรรยาย และวิเคราะห์ t-test dependent เปรียบเทียบคุณภาพการใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านทักษะอาชีพและความเป็นผู้ประกอบการสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่เหมาะสมพบว่า หลักสูตรควรมีสมรรถนะพื้นฐาน จำนวน 12 สมรรถนะ ได้แก่ ความรู้ผู้ประกอบการ ความรู้ด้านผลิตภัณฑ์ การแปรรูปอาหาร และการบรรจุภัณฑ์ ความรู้ด้านงานธุรกิจ ทักษะการจัดการและลงมือปฏิบัติ การสื่อสาร การจัดการคน ความสนใจในอาชีพที่ตนรู้จัก ความมั่นใจในตนเอง ความซื่อสัตย์ ความอดทน ความรับผิดชอบ และมีคุณธรรม ในการสอนควรใช้แนวทางการเรียนรู้ทฤษฎีผสมผสาน ผลประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรอยู่ในระดับเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 4.36$) ส่วนผลการประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.89 คะแนน และประสิทธิผลสมรรถนะด้านทักษะอาชีพและความเป็นผู้ประกอบการหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักสูตร มีค่าสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สถานศึกษาจึงสามารถนำหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมานี้ไปประยุกต์ใช้ได้

คำสำคัญ: หลักสูตร, ทักษะอาชีพ, ผู้ประกอบการ, มัธยมศึกษาตอนปลาย

Abstract

The development of curriculum to enhance competency in vocational skills and Entrepreneurship for high school students. This research aimed to study competency components, develop a curriculum, and test its efficiency and effectiveness. The sample group used was a total of 30 students in Muttayomsuksa Five. The curriculum development

methodology is based on the work of Tyler and Taba, which consists of four phases: Phase One: Study and Analysis of Fundamentals, Phase Two: Curriculum Development, Phase Three: Curriculum Experiments and Phase Four: Evaluation, and Curriculum Improvement. The research instruments were interviews, questionnaires for five experts, and assessments on knowledge, skills, and attributes competencies. The statistics used in the analysis were T-Test dependent and content analysis. The results of the development of curriculum to enhance competency in vocational skills and entrepreneurship for high school students in an appropriate way found that the curriculum should have 12 basic competencies: entrepreneurial knowledge, product/food processing and packaging knowledge, business knowledge, management and practical skills, communication skills, people management skills, vocation interests, self-confidence, honesty, patience, responsibility, and morality. In teaching, the learning method of constructivism should be used. The result of the curriculum performance assessment in terms of the suitability was at a very appropriate level ($\bar{x} = 4.36$). The results of the assessment of the effectiveness of the curriculum, it was found that the mean was 0.89 and the results of the assessment of the effectiveness of the competency scores of entrepreneurs after taking the course, the scores were higher than before using the course with statistical significance at the level of .05. Therefore, schools can apply the curriculum developed to them.

Keywords: Curriculum, Vocation Skills, Entrepreneurship, High School

บทนำ

ในปัจจุบันการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ในประเทศ และเป็นกลไกหลักในการพัฒนา ส่งเสริม ปลุกฝังแนวความคิดเป็นตัวแปรหลักของการพัฒนาประเทศในทุกด้าน เพื่อเตรียมกำลังคนให้พร้อมก้าวเข้าสู่สังคมและโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงสร้างผลผลิตได้สอดคล้องกับความต้องการด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจและบริบทของไทย (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2554)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้ให้ความสำคัญกับการปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้ตลอดชีวิตตามความถนัด ตามความสนใจและได้รับการบริการด้านการศึกษามาจากรัฐอย่างมีคุณภาพ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลเน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ให้มีการจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งให้มีการปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) อย่างไรก็ตาม ตลอดระยะเวลา 4-5 ปีที่ผ่านมา การศึกษาของประเทศไทยนั้น ยังคงประสบปัญหาหลายมิติ อาทิ การจัดการศึกษาที่ไม่ทั่วถึง จำนวนนักเรียนที่ตกหล่นจากระบบการศึกษา การจัดการเรียนการสอนที่ล้าสมัย รวมถึงมีการตื่นตัวของกระแสการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 สิ่งเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาของประเทศไทย ทำให้เกิดปัญหาความด้อยคุณภาพของผู้เรียนเมื่อเทียบกับการจัดการศึกษาของประเทศชั้นนำ อื่น ๆ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดอย่างชัดเจน คือ ความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะที่ยังไม่สัมฤทธิ์ผลดังที่คาดหวัง เพราะระบบการศึกษาของโรงเรียนยังคงยึดติดกับวิธีการสอนแบบเดิม ๆ โดยเฉพาะการเรียนรู้แบบท่องจำเพื่อสอบวัดผลมากกว่าการกระตุ้นให้เกิดการคิดเชิงวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้ให้เกิดขึ้นได้ด้วยตัวเอง ซึ่งสิ่งเหล่านี้

ส่งผลให้ผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถนำความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ตนเรียนรู้มาไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์กับตัวเองและสังคมได้ กล่าวอีกนัยหนึ่ง เด็กไทยยังมีสมรรถนะ (Competency) ในระดับต่ำกว่าที่ควรจะเป็นและไม่สามารถแข่งขันกับนานาชาติประเทศได้

ระยะต่อมา กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ปรับเปลี่ยนหลักสูตรการเรียนรู้จากเดิมที่มุ่งเน้นหลักสูตรที่เน้นเนื้อหาเป็นฐาน (Content - based) พัฒนาไปสู่หลักสูตรที่เป็นฐานสมรรถนะ (Competency-based) ที่มุ่งพัฒนาและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้เรียนโดยตรง ยึดความสามารถที่ผู้เรียนพึงปฏิบัติได้เป็นหลัก เพื่อเป็นหลักประกันว่าผู้เรียนจะมีทักษะและความสามารถในด้านต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เมื่อผ่านการเรียนรู้แผนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาได้กำหนดให้ หลักสูตรฐานสมรรถนะนั้นเป็นแนวทางในการปฏิรูปหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเพื่อมุ่งให้เกิดการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะหลักที่จำเป็นสำหรับการทำงาน การแก้ปัญหา และการดำรงชีวิต โดยหลักสูตรฐานสมรรถนะได้กำหนดกรอบสมรรถนะพื้นฐาน (Basic Competency Framework) ไว้ 4 กลุ่มด้วยกัน ได้แก่ คนไทยฉลาดรู้ (Literate Thais) ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร (English for Communication) คนไทยสามารถสูง (Smart Thais) และพลเมืองไทย ใส่ใจสังคม (Active Thai Citizens) และแต่ละกลุ่มจะมีประเด็นสมรรถนะหลัก (นรรักษ์ ผันเชียร, 2563)

จากแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านทักษะอาชีพและความเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย” เพื่อให้ข้อเสนอแนะในการยกระดับและพัฒนาการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและความเป็นผู้ประกอบการ สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและทิศทางการพัฒนาประเทศในการส่งเสริมผู้ประกอบการรุ่นใหม่ของภาครัฐ ขณะเดียวกัน นักเรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นจากการฝึกทักษะการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ทางสังคม นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติงานจากสถานที่จริง (เช่น สถานประกอบการ วิชาสหกิจ) สามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง ซึ่งจุดประสงค์ดังกล่าวจะนำไปสู่การสร้างทักษะต่าง ๆ จากพฤติกรรมการเรียนรู้ทั้งทางด้านสติปัญญา (พุทธิพิสัย) ด้านจิตใจ (จิตพิสัย) และด้านความสามารถในการปฏิบัติงาน (ทักษะพิสัย) (Bloom, B.S., 1956) ที่สัมพันธ์กันส่งผลให้นักเรียนเกิดการรับรู้ข้อมูลในทักษะอาชีพและความเป็นผู้ประกอบการของตนเองอย่างเข้าใจพร้อมเพิ่มพูนทักษะและประสบการณ์เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการต่อยอดอาชีพในอนาคตและสามารถปรับตัวให้อยู่ได้ในบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะด้านทักษะอาชีพและความเป็นผู้ประกอบการ
2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านทักษะอาชีพและความเป็นผู้ประกอบการสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
3. เพื่อหาประสิทธิภาพและประสิทธิผลของหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านทักษะอาชีพและความเป็นผู้ประกอบการสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินขั้นตอนการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรแบ่งออกเป็น 4 ระยะ ตามแนวคิดของไทเลอร์และทาบ (Tyler, Raiph W., 1949; Tyler, Raiph W. , 1969; Taba, H. , 1962) ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (R1) แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน

1. ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็น โดยศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา ความต้องการของนักเรียน และแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร

2. ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นและเป็นข้อมูลสำหรับนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร โดยศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบสมรรถนะด้านทักษะอาชีพและความผู้ประกอบการ และการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะด้านทักษะและความเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

3. พัฒนาเครื่องมือเพื่อค้นหาสมรรถนะที่แนวทางการจัดการเรียนสอนที่เหมาะสม โดยคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบยืนยันข้อมูลและสร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ แบบประเมินความสอดคล้อง และแบบประเมินความเหมาะสมเกี่ยวกับสมรรถนะด้านทักษะอาชีพและความเป็นผู้ประกอบการ และแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านทักษะอาชีพและความผู้ประกอบการ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structure Interview) สัมภาษณ์เพื่อจำแนกกลุ่มสมรรถนะ 3 กลุ่ม คือ ด้านความรู้ (Knowledge) ด้านทักษะ (Skills) และคุณลักษณะ (Attribute) จากนั้นพัฒนาคุณภาพแบบสอบถามพิจารณาหาความตรง (Validity) โดยวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน (ด้านหลักสูตรการศึกษา, ด้านสถิติ, ด้านสังคมศาสตร์) และนำไปแบบสอบถามความเหมาะสมด้วยแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ระดับ (Likert, R., 1992)

ระยะที่ 2 การพัฒนาร่างหลักสูตร (D1) เป็นการยกร่างหลักสูตรให้สอดคล้องกับความหมายองค์ประกอบเสริมสร้างสมรรถนะด้านทักษะและความเป็นผู้ประกอบการ มีขั้นตอนดำเนินการ 3 ขั้นตอนดังนี้

1. การพัฒนาร่างหลักสูตร โดยกำหนดกรอบโครงสร้างหลักสูตรและเขียนโครงสร้างหลักสูตรตามกรอบที่กำหนดไว้ ได้แก่ หลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้างเนื้อหา เวลาจัดการเรียน สื่อการเรียนรู้ และการวัดและวิธีประเมินผลการเรียน ตลอดจนจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตรและแบบสังเกตและประเมินพฤติกรรมสมรรถนะด้านทักษะอาชีพและความเป็นผู้ประกอบการ

2. การตรวจสอบร่างหลักสูตรนำ โดยนำหลักสูตรฉบับร่างให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่านเพื่อตรวจสอบร่างหลักสูตรและเอกสารประกอบ โดยใช้เครื่องมือประเมินความเหมาะสมแบ่งออกเป็น 5 ระดับ (Likert, R., 1992) และวิเคราะห์ความเหมาะสมในเชิงจุดมุ่งหมาย โครงสร้างเนื้อหาและเวลาเรียน และแนวทางจัดการเรียนรู้ว่ามีความเหมาะสมกับหลักการของหลักสูตรหรือไม่ 3 ระดับ (3) การปรับปรุงร่างหลักสูตรก่อนนำไปทดลองใช้ โดยนำผลการศึกษาในระยะที่สองมาพิจารณา (ในที่นี้พบว่า ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมขององค์ประกอบภายในร่างหลักสูตรจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน (ด้านหลักสูตรการศึกษา, ด้านสังคมศาสตร์) มีค่าเฉลี่ย 4.21 - 5.00 อยู่ในระดับ เหมาะสมมากที่สุด และ ผลประเมินความสอดคล้องขององค์ประกอบต่าง ๆ พบว่าค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่า 0.5 ทุกรายการประเมิน โดยมีค่าระหว่าง 0.6 - 1.00 สามารถนำไปใช้ได้)

ระยะที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร (R2) เป็นขั้นนำร่างหลักสูตรที่ได้จากระยะที่ 2 ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 1 ห้องเรียน (n=30) เริ่มจัดการเรียนการสอนด้วยแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนา ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 ตั้งแต่ 1 มิถุนายน 2565 - 31 กันยายน พ.ศ. 2565 ใช้เวลา 20 คาบ คาบละ 50 นาที โดยสร้างเครื่องมือวัดผลทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) ในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผู้สอนดำเนินการวัดพฤติกรรมโดยใช้แบบสังเกตและประเมินพฤติกรรมสมรรถนะด้านทักษะอาชีพและความเป็นผู้ประกอบการไปพร้อมกันด้วย โดยหลังดำเนินการทดลองใช้หลักสูตรมีการทดสอบหลังเรียน (Post-test) โดยใช้แบบวัดสมรรถนะด้านทักษะอาชีพและความผู้ประกอบการที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้แก่ แบบวัดสมรรถนะด้านความรู้ แบบวัดทักษะ และแบบวัดคุณลักษณะ รวมทั้งแบบสังเกตและประเมินพฤติกรรมสมรรถนะด้านทักษะอาชีพและความเป็นผู้ประกอบการด้านคุณลักษณะที่ มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

(S.D.) และทดสอบค่า t (t-test dependent samples) เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการใช้หลักสูตร เพื่อศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตร

ระยะที่ 4 การประเมินผลและการปรับปรุงหลักสูตร (D2) เป็นการนำผลจากการทดลองเข้ามาประเมิน ประสิทธิภาพของหลักสูตร รวมทั้งนำผลที่ได้มาใช้ในการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรเพื่อให้ได้หลักสูตรที่เหมาะสมและ สมบูรณ์

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะด้านทักษะอาชีพและความเป็นผู้ประกอบการ

จากการนำแบบสอบถามความเหมาะสมของสมรรถนะด้านทักษะอาชีพและความเป็นผู้ประกอบการ ไป เก็บข้อมูลกับผู้เชี่ยวชาญในด้านทักษะอาชีพและความเป็นผู้ประกอบการ จำนวน 5 คน ที่เคยให้สัมภาษณ์เชิงลึก ได้องค์ประกอบมา 3 ด้าน ด้านที่ 1) ด้านความรู้ (Knowledge aspect) คือ สิ่งที่ได้จากการศึกษา การค้นคว้าหรือจากประสบการณ์เฉพาะในเรื่องที่ต้องรู้ เป็นความรู้ที่เป็นสาระสำคัญในเรื่องความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับ สมรรถนะด้านทักษะอาชีพและความเป็นผู้ประกอบการ ประกอบด้วย 1.1) การเป็นผู้ประกอบการ 1.2) ผลิตภัณฑ์ การแปรรูปอาหารและบรรจุภัณฑ์ 1.3) งานธุรกิจ ด้านที่ 2) ด้านทักษะ (skill aspect) คือ สิ่งที่ต้องการให้นักเรียน ทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 2.1) ทักษะด้านการจัดการและลงมือปฏิบัติ 2.2) ทักษะทางการสื่อสาร 2.3) ทักษะคน และด้านที่ 3) ด้านคุณลักษณะ (Relevant trait aspect) คือ เจตคติ ค่านิยม และความคิดเห็น เกี่ยวกับภาพลักษณ์ของนักเรียน หรือสิ่งที่นักเรียนเชื่อว่าตนเองเป็น ประกอบด้วย 3.1) ความสนใจในอาชีพที่คน รู้จัก 3.2) ความมั่นใจในตนเอง 3.3) ความซื่อสัตย์ 3.4) ความอดทน 3.5) ความรับผิดชอบ 3.6) มีคุณธรรมในการ ประกอบอาชีพและมีเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพสุจริต และผลการประเมินความเหมาะสมของสมรรถนะ ค่าเฉลี่ย 4.88 และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเฉลี่ยมีค่า 0.31 จัดอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด นำเสนอเป็นตาราง เกรงจะทำให้เกิน 13 หน้าครับ

2. ผลการศึกษาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านทักษะอาชีพและความเป็นผู้ประกอบการสำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่เหมาะสม

ผลการสร้างหลักสูตรเพื่อส่งเสริมสมรรถนะด้านทักษะอาชีพและความเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่เหมาะสมนั้น พบว่า การเรียนรู้ที่ใช้สมรรถนะเป็นฐานและใช้สมรรถนะด้านองค์ความรู้ เป็นตัวนำในการแทรกสอดการพัฒนาเสริมสร้างทักษะและคุณลักษณะของผู้เรียน ระดับกระบวนการเรียนรู้ เนื้อหา ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ทักษะและคุณลักษณะ ที่แทรกสอดในการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ (การ จำแนกหน่วยงานการเรียนรู้) สารการเรียนรู้ และระยะเวลาชั่วโมงเรียน เป็นไปตามรายละเอียดที่ปรากฏในตาราง ที่ 1 โดยใช้วิธีการวัดและประเมินผล 2 รูปแบบ คือ แบบวัดสมรรถนะด้านทักษะอาชีพและความเป็น ผู้ประกอบการ และแบบสังเกตและประเมินพฤติกรรมสมรรถนะด้านทักษะอาชีพและความเป็นผู้ประกอบการ ด้านทักษะ

ผลการศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมนั้น ควรใช้แนวทางการเรียนรู้ทฤษฎีสรณนิยม (Constructivism) โดยการสอนให้เด็กนักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้เอง คิดเอง จะทำให้เกิดการเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันได้ และลักษณะดังกล่าวยังสามารถนำไป ประยุกต์ใช้จัดการเรียนการสอนได้ทุกหน่วยการเรียนรู้

ผลประเมินความเหมาะสมสำหรับผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาความเหมาะสมของหลักสูตรเพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะด้านทักษะอาชีพและความเป็นผู้ประกอบการภาพรวม อยู่ในระดับเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 4.36$) และส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.34 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านหลักการของหลักสูตรมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$) ด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตรระบุทิศทางในการเสริมสร้างสมรรถนะ สามารถนำไปใช้

ได้จริง และเข้าใจง่าย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$) ด้านเนื้อหาแต่ละหน่วยมีความเหมาะสมกับกระบวนการเสริมสร้างสมรรถนะ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้ และเวลา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$) ด้านแนวทางการจัดการเรียนรู้เหมาะสมกับหลักการและสมรรถนะในแต่ละหน่วย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$) ด้านสื่อการเรียนรู้ช่วยเสริมสร้างสมรรถนะและทำให้การเรียนรู้บรรลุตามจุดประสงค์ของหลักสูตร เหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$) ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ ทั้งวิธีการวัดผล เครื่องมือที่ใช้และเกณฑ์การประเมินมีเหมาะสมกับสมรรถนะด้านทักษะอาชีพและความเป็นผู้ประกอบการอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$) ด้านคู่มือครูเหมาะสมของคำแนะนำสำหรับครู เท่ากันในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$) ส่วนสาระการเรียนรู้กับบทบาทครูและนักเรียน เหมาะสมในระดับ ($\bar{X} = 4.20$)

ผลการประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตร ในด้านความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบในหลักสูตร โดยผู้วิจัยตรวจสอบโดยการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญพบว่าด้านความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบในหลักสูตรมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.89 และเมื่อพิจารณาองค์ประกอบภายในหลักสูตรพบว่าหลักสูตรมีค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.6 - 1.00 ในภาพรวมสถานศึกษาสามารถนำหลักสูตรดังกล่าวประยุกต์ใช้ได้

ตารางที่ 1 ผลการศึกษากระบวนการจัดการเรียนรู้ โครงสร้างเนื้อหา ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ และระยะเวลาเรียน

สมรรถนะ	ระดับกระบวนการ	เนื้อหา	ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	ทักษะ/คุณลักษณะที่แทรกสอดในการเรียนรู้	แผนการจัดการเรียนรู้/สาระการเรียนรู้
ความรู้ ผู้ประกอบการ	ขั้นที่ 1 ขั้นนำ (orientation)	ศึกษาลักษณะและคุณสมบัติของผู้ประกอบการที่ดีหลักทฤษฎีและปฏิบัติของการจัดการธุรกิจของตนเองเริ่มจากธุรกิจขนาดย่อมขนาดกลาง และขนาดใหญ่	- นักเรียนเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะพื้นฐานของการเป็นผู้ประกอบการเพื่อพัฒนาสู่การเป็นผู้ประกอบการที่ดี	ด้านความรู้ - การเป็นผู้ประกอบการที่ดี ด้านทักษะ การจัดการและลงมือปฏิบัติ ด้านคุณลักษณะ - ความสนใจในอาชีพที่คนรู้จัก - ความอดทน - ความรับผิดชอบ	แผนฯ 1 ผู้ประกอบการ 1 (4 ชั่วโมง) - อธิบายความหมายประเภทลักษณะทักษะและจรรยาบรรณของการเป็นผู้ประกอบการ/กิจกรรม แผนฯ 2 ผู้ประกอบการ 2 (4 ชั่วโมง) - ประเมินศักยภาพตนเองในการเป็นผู้ประกอบการ/กิจกรรม
ความรู้ ผลิตภัณฑ์การแปรรูปอาหารและการบรรจุภัณฑ์	ขั้นที่ 2 ขั้น ทบทวน ความรู้เดิม (elicitation of the prior knowledge)	การแปรรูปและการถนอมอาหารจะต้องทำตามขั้นตอนและวิธีการตามหลักการแปรรูปและการถนอมอาหาร และเลือกอุปกรณ์ในการเก็บอาหารที่ได้จากการแปรรูปและการถนอมอาหารอย่างถูกต้อง ศึกษาและปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดประเภทของสินค้า หน้าที่และความสำคัญของระบบบรรจุภัณฑ์รูปแบบของบรรจุภัณฑ์ในลักษณะต่าง ๆ สัญลักษณ์บนบรรจุภัณฑ์	- นักเรียนอธิบายหลักการแปรรูปและการถนอมอาหารได้อย่างถูกต้อง - นักเรียนอธิบายขั้นตอนและวิธีการแปรรูปและการถนอมอาหารได้อย่างถูกต้อง - นักเรียนอธิบายหลักในการเลือกอุปกรณ์ในการเก็บอาหารที่ได้	ด้านความรู้ การแปรรูปอาหาร ด้านทักษะ - ด้านการจัดการและลงมือปฏิบัติ - ทักษะคน ด้านคุณลักษณะ - ความสนใจในอาชีพ - ความอดทน - ความรับผิดชอบ	แผนฯ 3 การถนอมอาหารและการแปรรูปอาหาร (4 ชั่วโมง) - การถนอมอาหารประเภทต่าง ๆ ในท้องถิ่นและการแปรรูปอาหารในท้องถิ่นรูปแบบต่าง ๆ/ปฏิบัติ

ตารางที่ 1 ผลการศึกษากระบวนการจัดการเรียนรู้ โครงสร้างเนื้อหา ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ สารการเรียนรู้ และระยะเวลาเรียน (ต่อ)

สมรรถนะ	ระดับกระบวนการ	เนื้อหา	ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	ทักษะ/คุณลักษณะที่แทรกสอดในการเรียนรู้	แผนการจัดการเรียนรู้ / สารการเรียนรู้
		การคัดแยกบรรจุภัณฑ์ การนำกลับมาใช้ใหม่ละนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม	จากการแปรรูปและการถนอมอาหารได้อย่างถูกต้อง - นักเรียนเข้าใจการจัดประเภทของสินค้าหน้าที่และความสำคัญของระบบบรรจุภัณฑ์ รูปแบบของบรรจุภัณฑ์		แผนฯ 4 การบรรจุภัณฑ์ (4 ชั่วโมง) - การบรรจุภัณฑ์/ปฏิบัติ
หน่วยที่ 3 ความรู้ด้าน งานธุรกิจ	ขั้นที่ 3 ขั้น ปรับเปลี่ยน ความคิด (turning restructuring of ideas)	ธุรกิจขนาดกลางและธุรกิจขนาดย่อม เป็นธุรกิจที่ได้รับความนิยม เพราะใช้เงินลงทุนไม่มากนัก และใช้แรงงานปฏิบัติงานจำนวนน้อย การประกอบธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้ประสบความสำเร็จ ผู้ประกอบการต้องศึกษาการเขียนแผนธุรกิจ การใช้เงินลงทุนและการบริหารทรัพยากรบุคคลให้เข้าใจอย่างแท้จริง เพื่อให้ธุรกิจเจริญเติบโตไม่ขาดทุน	- นักเรียนอธิบาย ความสำคัญของการจัดทำแผนธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมได้ - นักเรียนอธิบาย ลักษณะของการดำเนินการทางธุรกิจ ได้มีการจำแนกข้อมูลหรืออธิบายให้เห็นถึงความสัมพันธ์กับตนเองอย่างเป็นเหตุเป็นผล - สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวัน	ด้านความรู้ - งานธุรกิจ ด้านทักษะ - ทักษะด้านการจัดการและลงมือปฏิบัติ - ทักษะการสื่อสาร - ทักษะคน ด้านคุณลักษณะ - ความสนใจในอาชีพที่คนรู้จัก - ความซื่อสัตย์ - ความอดทน - มีคุณธรรมในการประกอบอาชีพและมีเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพสุจริต	แผนฯ 5 งานธุรกิจ (4 ชั่วโมง) - ความหมายและความสำคัญของธุรกิจ แผนฯ 6 ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (4 ชั่วโมง) - เรียนรู้ธุรกิจขนาดกลาง - เรียนรู้ธุรกิจขนาดย่อม

3. ผลการศึกษาประสิทธิภาพของหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านทักษะอาชีพและความเป็นผู้ประกอบการสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ผู้วิจัยดำเนินการนำหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะฯ ไปทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 30 คน ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะฯ ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์สมรรถนะของนักเรียนก่อนและหลังทดลองใช้หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะฯ

สมรรถนะด้านทักษะอาชีพและความเป็นผู้ประกอบการ	ค่าเฉลี่ย		t-test	sig
	ก่อนเรียน	หลังเรียน		
ด้านความรู้ (30 คะแนน)	20.00	21.97	3.511*	.001
ด้านทักษะ (28 คะแนน)	17.36	20.27	6.399*	.000
ด้านลักษณะ (20 คะแนน)	15.64	18.46	6.530*	.000
รวม	53	60.7		

*p < .05

จากตาราง พบว่า คะแนนสมรรถนะด้านทักษะอาชีพและความเป็นผู้ประกอบการ ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านคุณลักษณะ หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะด้านทักษะอาชีพและความเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงถือได้ว่า หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพและยอมรับได้

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาพบว่าองค์ประกอบของสมรรถนะด้านทักษะอาชีพและความเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายประกอบไปด้วย 3 ด้านได้แก่ 1) ด้านความรู้ (Knowledge aspect) 2) ด้านทักษะ (Skill aspect) 3) ด้านคุณลักษณะ (Relevant trait aspect) มีความสอดคล้องกับสมรรถนะนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (Ministry of Education Thailand, 2018)

ผลการประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรในด้านความเหมาะสมและความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบในหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า หลักสูตรโดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. โดยหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านทักษะอาชีพและความเป็นผู้ประกอบการสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พัฒนาหลักสูตรตามรูปแบบของไทเลอร์ และทาบา เนื่องจากเป็นรูปแบบการพัฒนาหลักสูตร 4 ขั้นตอน ขึ้นบนพื้นฐานความรู้ และประสบการณ์ ตลอดจนเป็นรูปแบบหลักสูตรที่ถูกใช้เป็นแม่แบบสำหรับการพัฒนาหลักสูตรของนักวิชาการ ผู้วิจัยได้พัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านทักษะอาชีพและความเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 4 ระยะคือ ระยะที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล ระยะที่ 2 การพัฒนาร่างหลักสูตร ระยะที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร ระยะที่ 4 การประเมินผลและการปรับปรุงหลักสูตร (Tyler, Ralph W., 1949; Taba, H., 1962) สอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติกัญญากรณ การณประชา ที่ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรกิจกรรมชุมนุม “การเป็นผู้ประกอบการ”ตามแนวคิดการฝึกฝนทางปัญญา จากต้นแบบสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่อาศัยแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรตามรูปแบบของไทเลอร์และทาบา โดยดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอนดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ขั้นตอนที่ 2 การสร้างหลักสูตร ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร และขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลและ ปรับปรุงหลักสูตร ผลการประเมินประสิทธิภาพของ หลักสูตรในด้านความเหมาะสมของหลักสูตรและความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบในหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีผลสัมฤทธิ์ทางการเป็นผู้ประกอบการหลังทดลองใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนทดลองใช้หลักสูตร ส่งผลให้เป็นหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ (กิตติกัญญากรณ การณประชา, 2563)

3. ผลการประเมินประสิทธิผลของหลักสูตรจากคะแนนสมรรถนะด้านทักษะอาชีพและความเป็นผู้ประกอบการ ของนักเรียนก่อนและหลังการทดลองใช้หลักสูตร มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 จึงสามารถนำไปใช้เป็นต้นแบบหรือแนวทางที่โรงเรียนหรือสถานศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้

เมื่อพิจารณาในประเด็นต่าง ๆ ด้านเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างสมรรถนะด้านทักษะอาชีพและความเป็นผู้ประกอบการเป็น 4 ขั้นตอน และสร้างเป็น 3 หน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย หน่วยที่ 1 ความรู้ผู้ประกอบการ หน่วยที่ 2 ความรู้ผลิตภัณฑ์การแปรรูปอาหารและการบรรจุภัณฑ์ หน่วยที่ 3 ความรู้ด้านงานธุรกิจ โดยมุ่งพัฒนาให้นักเรียนบูรณาการความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่เสริมสร้างสมรรถนะด้านทักษะอาชีพและความเป็นผู้ประกอบการ เป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถนำสมรรถนะด้านทักษะอาชีพและความเป็นผู้ประกอบการ ไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริพันธ์ สุวรรณ มรรคา และคณะ การส่งเสริมทักษะอาชีพและคุณลักษณะในการประกอบอาชีพของผู้เรียน เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ จึงมีการจัดระบบการศึกษาเพื่อการประกอบ

อาชีพโดยคำนึงถึงความต้องการของสังคม โดยทักษะอาชีพเป็นทักษะสำคัญทักษะหนึ่งที่จะต้องดำรงชีวิตในสังคมในการเป็นเยาวชนของชาติในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 7 และมาตรา 23 ที่ให้ผู้เรียนมีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์ โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ ทักษะในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการศึกษา โดยมีจุดเน้นให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจสู่อาชีพได้รับการศึกษาความรู้ทักษะที่เหมาะสมเพื่อการทำงานทำในอนาคต (สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา และคณะ, 2554)

ด้านกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยยึดหลักการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ทฤษฎีสมรรถนิยม (Constructivism) โดยสังเคราะห์กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างสมรรถนะด้านทักษะอาชีพและความเป็นผู้ประกอบการได้ใน 3 ขั้นแรก

1. ขั้นนำ (orientation) เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะรับรู้ถึงจุดมุ่งหมายและมีแรงจูงใจในการเรียนบทเรียน

2. ขั้นทบทวนความรู้เดิม (elicitation of the prior knowledge) เป็นขั้นที่ผู้เรียนแสดงออกถึงความรู้ความเข้าใจเดิมที่มีอยู่เกี่ยวกับเรื่องที่จะเรียน วิธีการให้ผู้เรียนแสดงออก อาจทำได้โดยการอภิปรายกลุ่ม การให้ผู้เรียนออกแบบโปสเตอร์ หรือการให้ผู้เรียนเขียนเพื่อแสดงความรู้ความเข้าใจที่เขามีอยู่ ผู้เรียนอาจเสนอความรู้เดิมด้วยเทคนิคผังกราฟฟิก (graphic organizers) ขั้นนี้ทำให้เกิดความขัดแย้งทางปัญญา (cognitive conflict) หรือเกิดภาวะไม่สมดุล (unequilibrium)

3. ขั้นปรับเปลี่ยนความคิด (turning restructuring of ideas) นับเป็นขั้นตอนที่สำคัญหรือเป็นหัวใจสำคัญตามแนว Constructivism ขั้นนี้ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย ดังนี้ 3.1 ทำความกระจ่างและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันและกัน (clarification and exchange of ideas) ผู้เรียนจะเข้าใจได้ดีขึ้น เมื่อได้พิจารณาความแตกต่างและความขัดแย้งระหว่างความคิดของตนเองกับของคนอื่น ผู้สอนจะมีหน้าที่อำนวยความสะดวก เช่น กำหนดประเด็นกระตุ้นให้คิด 3.2 การสร้างความคิดใหม่ (Construction of new ideas) จากการอภิปรายและการสาธิต ผู้เรียนจะเห็นแนวทางแบบวิธีการที่หลากหลายในการตีความปรากฏการณ์ หรือเหตุการณ์แล้วกำหนดความคิดใหม่ หรือความรู้ใหม่ 3.3 ประเมินความคิดใหม่ (evaluation of the new ideas) โดยการทดลองหรือการคิดอย่างลึกซึ้ง ผู้เรียนควรหาแนวทางที่ดีที่สุดในการทดสอบความคิดหรือความรู้ในขั้นตอนนี้ผู้เรียนอาจจะรู้สึกไม่พึงพอใจความคิดความเข้าใจที่เคยมีอยู่ เนื่องจากหลักฐานการทดลองสนับสนุนแนวคิดใหม่มากกว่า

สำหรับในขั้นที่ 4 นำความคิดไปใช้ (application of ideas) และขั้นที่ 5 ทบทวน (review) ยังไม่มีความเหมาะสมสำหรับให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายนำไปทดลองปฏิบัติ เนื่องจากข้อจำกัดด้านระยะเวลา ทรัพยากร ความพร้อม และศักยภาพของครูและนักเรียนที่แตกต่างกันในฐานะผู้ทำหน้าที่พี่เลี้ยง (Mentor) หรือโค้ช (Coach) ขณะเดียวกันกระบวนการจัดการเรียนการสอนมีข้อจำกัดด้านระยะเวลาเพื่อประเมินผลลัพธ์ความสำเร็จที่ได้จากการเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่โรงเรียนมีความพร้อมด้านทรัพยากร และบุคลากรมีศักยภาพเพียงพอ สามารถจัดการเรียนการสอนในรูปแบบการสาธิต (Sandbox) อีกแนวทางหนึ่งซึ่งเป็นทางเลือกที่ดีและเหมาะสมกับโรงเรียนที่มีข้อจำกัด คือ การศึกษาดูงานและถ่ายทอดประสบการณ์จริงจากผู้ประกอบอาชีพนั้น ๆ หรือผู้ประกอบการในระดับต่าง ๆ ซึ่งอยู่ในพื้นที่ใกล้โรงเรียน

โดยผู้เรียนนำเสนอผลการปฏิบัติกิจกรรมตามแผนที่วางไว้ สอดคล้องกับคาร์เตอร์วีกู๊ด และเฮิร์ชเบิร์ก ในการเพิ่มพูนความรู้และตอบสนองความสนใจของผู้เรียนอยากทำในสิ่งทีนอกเหนือจากในห้องเรียนหรือกิจกรรมนอกเหนือตามที่หลักสูตรกำหนด เพื่อพัฒนาทักษะและส่งเสริมให้นักเรียนมีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้เรียนด้วยกัน เพื่อเติมเต็มศักยภาพการเรียนรู้ เพิ่มพูนความรู้และเสริมประสบการณ์ให้กับผู้เรียน (Good, C.V. , 1973; Herzberg, et al., 1959) และสอดคล้องกับนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ให้จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับหลักสูตรตามความจำเป็นและความต้องการของผู้เรียน ชุมชน ท้องถิ่น และสังคม โดยมีจุดเน้นให้

ผู้เรียนมีแรงจูงใจสู่อาชีพ ได้รับการศึกษาความรู้ทักษะที่เหมาะสมเพื่อการมีงานทำในอนาคตเป็นกำลังที่สำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้นั้น ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมมากที่สุด

สรุปและข้อเสนอแนะ

การพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านทักษะอาชีพและความเป็นผู้ประกอบการสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายผลการประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านความเหมาะสมของหลักสูตรและความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบในหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญมีผลสัมฤทธิ์หลังทดลองใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนทดลองใช้หลักสูตรส่งผลให้เป็นหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพและการประเมินประสิทธิผลของหลักสูตรก่อนและหลังการทดลองมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.5 จึงสามารถนำไปใช้เป็นต้นแบบหรือแนวทางที่โรงเรียนหรือสถานศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ และผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) ได้ชี้ให้เห็นช่องว่าง (Gap) ของการเรียนรู้ทฤษฎีสรณนิยม (Constructivism) ที่ไม่สามารถนำไปส่งเสริมการเรียนรู้ได้ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในชั้นที่ 4 นำความคิดไปใช้ (application of ideas) และชั้นที่ 5 ทบทวน (review) ภายใต้ข้อจำกัดด้านทรัพยากรและขีดความสามารถของสถานศึกษาและครูผู้สอน และความสามารถในการเรียนรู้หรือนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติจริงของผู้เรียน ส่งผลให้นักเรียนบางส่วนที่ค้นพบตัวตนอยากประกอบอาชีพหรือเป็นผู้ประกอบการยังไม่สามารถผลักดันตัวเองได้ในพื้นที่หลังจบการศึกษา จึงควรมีการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้แบบพิเศษ 2) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ 2.1) ครูสามารถปรับเวลายืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม สำหรับนำไปปรับใช้ 2.2) ผู้นำหลักสูตรไปใช้ควรศึกษารายละเอียดของหลักสูตรและควรเป็นผู้มีประสบการณ์ มีความชำนาญด้านทักษะปฏิบัติ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง 2.3) ผู้สอนควรเป็นผู้มีความรู้และเชี่ยวชาญในเรื่องทักษะด้านอาชีพและความเป็นผู้ประกอบการ และความรู้ทางธุรกิจ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- กิตติกัญญากรรณ์ การุณประชา. (2563). การพัฒนาหลักสูตรกิจกรรมชุมนุม “การเป็นผู้ประกอบการ” ตามแนวคิดการฝึกทางปัญญาจากต้นแบบ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- นรวิทย์ ผินเชียร. (2563). หลักสูตรฐานสมรรถนะสู่การพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2565 จาก <https://www.truelookpanya.com/education/content/79321/-teaartedu-teaart->
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2554). การพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: บริษัท อาร์ แอนด์ ปรีนธ์ จำกัด.
- สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา และคณะ. (2554). แนวทางการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Bloom, B.S. (1956). Taxonomy of Educational Objectives, Handbook: The Cognitive Domain. New York: David McKay.
- Good, C.V. . (1973). Dictionary of education. (3rd ed). New York: McGraw-Hill.

- Herzberg, et al. (1959). *The Motivation to work*. New York: John Wiley and Sons.
- Likert, R. (1992). *New pattern of management*. New York: Wiley & Son.
- Ministry of Education Thailand. (2018). Bangkok: Office of the Education Council Ministry of Education.
- Taba, H. . (1962). *Curriculum Development: Theory and Practice*. New York: Harcourt, Brace and World.
- Tyler, Raiph W. . (1969). *Basic principles of curriculum and instruction*. Chicago: The University of Chicago.
- Tyler, Raiph W. (1949). *Basic principles of curriculum and instruction*. Chicago: The University of Chicago.

มาตรการภาครัฐกับการพัฒนารูปแบบการจัดการด้านการตลาดอาคารชุด
ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล*
GOVERNMENT MEASURES AND DEVELOPMENT OF CONDOMINIUM MARKETING
MANAGEMENT MODELS IN BANGKOK AND SURROUNDING AREAS

ณัฐนันท์ ขำดี*, ตรีนตร ตันตระกูล

Natthanun Khamdee*, Trinet Tantrakul

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Graduate School, Western University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: Natthanun2538@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการด้านการตลาดอาคารชุด 2) ศึกษามาตรการภาครัฐที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการด้านการตลาดอาคารชุด และ 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการด้านการตลาดอาคารชุดในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยแยกประเด็นของเนื้อหาและนำมาสรุป ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพแวดล้อมที่ส่งผลกระทบ คือ 1.1) การเมือง นโยบายการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ สร้างความน่าเชื่อถือ 1.2) เศรษฐกิจ เพิ่มโอกาสในการลงทุนในอสังหาริมทรัพย์ และเพิ่มความต้องการในการซื้อ ขายอาคารชุด 1.3) สังคมและวัฒนธรรม มีแนวโน้มรูปแบบการใช้ชีวิต การใช้ประโยชน์ และความต้องการเปลี่ยนแปลง 1.4) เทคโนโลยี ทำให้เกิดระบบการสื่อสาร ระบบการรักษาความปลอดภัย และระบบภายในอาคารที่ทันสมัย และ 1.5) การแข่งขันในธุรกิจ การตลาดเปลี่ยนแปลงบนระบบการตลาดออนไลน์ พัฒนาคุณภาพของอาคารชุดที่เหนือกว่า 2) มาตรการภาครัฐที่ส่งผลกระทบ คือ 2.1) มาตรการโครงการบ้านล้านหลังของภาครัฐ เพิ่มความแข็งแกร่ง ความน่าเชื่อถือ ของกลุ่มธุรกิจอาคารชุด 2.2) มาตรการรัฐลดค่าโอน-จดจำนอง ช่วยแบ่งเบาภาระและค่าใช้จ่ายในการซื้อที่อยู่อาศัย เพิ่มความต้องการอาคารชุด 2.3) พระราชบัญญัติอาคารชุด (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551 ทำให้เกิดมาตรฐานการบริหารอาคารชุดโดยรวม 2.4) มาตรฐานในการบริหารจัดการเกี่ยวกับการป้องกันและระงับอัคคีภัย พ.ศ. 2555 ส่งผลให้เกิดความน่าเชื่อถือ ความไว้วางใจในอาคารชุด 3) แนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการด้านการตลาดอาคารชุด คือ การพัฒนาโครงการที่เหมาะสมกับมาตรการของภาครัฐ นำมาตรการภาครัฐมาบริหารจัดการอาคารชุด ปรับปรุงแผนการตลาดที่สอดคล้องกับมาตรการภาครัฐ

คำสำคัญ: มาตรการภาครัฐ, การพัฒนา, การจัดการด้านการตลาดอาคารชุด

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the general environment that affects condominium marketing management in Bangkok and its vicinity, 2) to study government measures that affect condominium marketing management in Bangkok and its vicinity and 3) to

study the development of condominium marketing management model in Bangkok and its vicinity. The researcher chose to use a qualitative research methodology. by studying documents and in-depth interviews with 20 key informants and focus groups. Data were analyzed by separating content points and summarizing them. The results of the study revealed that 1) the general environment that affects condominium marketing management is 1.1) politics, real estate development policy; Build credibility, attractiveness 1.2) economy, increase investment opportunities in real estate and increasing demand for buying and selling condominiums 1.3) society and culture tends to lifestyle Utilization, behavior and values, needs change 1.4) Technology creates a communication system security system and modern building systems; and 1.5) business competition. Marketing changes on the online marketing system. Develop superior condominium quality Competing by price 2) Government measures that affect condominium marketing management are 2.1) Government measures for a million houses project increase strength credibility of the condominium business group 2.2) Government measures to reduce transfer-mortgage fees Help relieve the burden and expenses of buying housing. Increase demand for condominiums. 2.3) Condominium Act (No. 4) B.E. 2551, creating standards for condominium management including 2.4) Standards for fire prevention and suppression management B.E. 2555, resulting in credibility Trust in condominiums. 3) Guidelines for development of condominium marketing management are project development that is suitable for government measures. Bringing government measures to manage condominiums improve marketing plans that are in line with government measures. Use government measures to present and promote the condominium market. Delivering useful things in terms of information and offering special privileges from government measures. Use government measures to publicize condominium projects through the use of social media.

Keywords: Government Measures, Development, Condominium Marketing Management

บทนำ

ปัจจุบันวิถีชีวิตของคนในสังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม วิถีชีวิตและการพักอาศัยของประชาชนในปัจจุบันได้เปลี่ยนไปจากสังคมเมืองแบบเดิมในอดีต โดยเฉพาะวิถีชีวิตของการอยู่อาศัยของคนในสังคมเมืองปัจจุบัน ได้เปลี่ยนวิถีชีวิตการอยู่อาศัยจากบ้านเป็นหลังหรือการอยู่อาศัยเป็นครอบครัวใหญ่มาเป็นการอยู่อาศัยในห้องชุดหรือคอนโดมิเนียม (Condominium) เป็นจำนวนมาก (ธนภฤต ไทยมี, 2564) โดยปัจจัยสำคัญที่ทำให้คอนโดมิเนียมได้รับความนิยมเป็นอย่างมากเนื่องจากราคาที่ดินได้มีการปรับตัวสูงขึ้นโดยเฉพาะบริเวณตัวเมืองหรือบริเวณใกล้สิ่งสาธารณูปโภคหรือสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นรถไฟฟ้า รถสาธารณะ ห้างสรรพสินค้า โรงพยาบาล สำนักงานต่าง ๆ ต่างกระจุกตัวอยู่ในตัวเมืองเป็นจำนวนมาก สภาพปัญหาการจราจรที่แออัดในเมืองไม่สะดวกต่อการเดินทาง ประกอบทั้งสังคมปัจจุบันมีความเร่งรีบในการดำเนินชีวิต อาคารชุดหรือคอนโดมิเนียม (Condominium) จึงเป็นที่นิยมของคนในสังคมปัจจุบัน (Mihoko, M. et al., 2020)

ในปี 2565 ตลาดอสังหาริมทรัพย์ในประเทศไทยก็ยังคงเป็นที่น่าสนใจของกลุ่มนักลงทุนและชาวต่างชาติอยู่อย่างต่อเนื่อง ณ ไตรมาสที่ 1/65 อุปทานตลาดคอนโดมิเนียมในกรุงเทพมหานครมีจำนวนทั้งสิ้น 16,247 หน่วย จำนวนหน่วยขายใหม่เพิ่มขึ้นในอัตรา 347.1% เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีที่แล้ว (คอนโดมิเนียมเปิดขายใหม่ในไตรมาสที่ 1/64 อยู่ที่ 3,634 หน่วย) และเพิ่มขึ้น 44.4% เมื่อเทียบกับไตรมาสก่อนหน้า (คอนโดมิเนียมเปิดขายใหม่ในไตรมาสที่ 4/64 อยู่ที่ 11,252 หน่วย) หากจำแนกคอนโดมิเนียมตามเกรดที่เปิดขายใหม่ในไตรมาสนี้ มี

คอนโดมิเนียมระดับเกรดปีมากที่สุดซึ่งคิดเป็นอัตราที่ 45% รองลงมา ได้แก่ คอนโดมิเนียมระดับเกรดซี คิดเป็นอัตรา 43% และคอนโดมิเนียมระดับเกรดเอ คิดเป็นอัตรา 12% ตามลำดับ โครงการที่มียอดจองสูงเกิน 50% จะตั้งอยู่ในบริเวณรอบนอกกรุงเทพมหานครฯ ใกล้กับมหาวิทยาลัยและแหล่งงานย่านนอกเมือง ส่งผลให้เห็นถึงกำลังซื้อของกลุ่มนี้ที่ยังคงมีความต้องการอยู่อีกมาก (ณัฐภา คหาปนะ, 2565)

ทั้งนี้การซื้อที่อยู่อาศัยของประชาชนเพิ่มขึ้นมากจากการที่ภาครัฐได้มีนโยบาย และมาตรการกระตุ้นภาคอสังหาริมทรัพย์ ให้ประชาชนเข้าถึงการมีที่อยู่อาศัย โดยในปี 2565 ภาครัฐได้มีมาตรการให้สินเชื่อต่อมูลค่าหลักประกัน หรือ LTV สามารถแบ่งได้เป็น 2 กรณี คือ กรณีที่ 1 ซื้อที่อยู่อาศัยราคาต่ำกว่า 10 ล้านบาท สามารถกู้ได้เต็ม 100% ของราคาที่อยู่อาศัยตั้งแต่สัญญาหลังที่ 2 เป็นต้นไป กรณีที่ 2 ซื้อที่อยู่อาศัยราคาสูงกว่า 10 ล้านบาทขึ้นไป สามารถกู้ได้เต็ม 100% ของราคาที่อยู่อาศัยตั้งแต่สัญญาหลังที่ 1 เป็นต้นไป (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2564) และยังมีมาตรการรัฐลดค่าโอน-จดจำนอง ซึ่งภาครัฐต่ออายุมาตรการลดค่าธรรมเนียมธุรกรรมการซื้อขาย ในปี 2566 ยังมีลดหย่อนหากเทียบปกติ แต่ลดหย่อนน้อยลงบางเงื่อนไขหากเทียบปี 2565 สำหรับที่อยู่อาศัยมือหนึ่งและมือสองที่มีระดับราคาซื้อขายและราคาประเมินทุนทรัพย์ไม่เกินมูลค่า 3 ล้านบาท และวงเงินจำนองไม่เกิน 3 ล้านบาท อีกเป็นเวลา 1 ปี (ตั้งแต่วันที่ 1 ม.ค. – 31 ธ.ค. 2566) การลดหย่อนค่าธรรมเนียมการจดจำนองที่อยู่อาศัย ที่ร้อยละ 0.01 (อัตราการจัดเก็บปกติอยู่ที่ร้อยละ 1.0) ขณะที่การลดค่าธรรมเนียมการโอนกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัย ได้ปรับเกณฑ์ลดหย่อนน้อยกว่าปี 2565 ซึ่งอยู่ที่ร้อยละ 0.01 มาเป็นร้อยละ 1.0 ของราคาซื้อขายและราคาประเมินทุนทรัพย์ (อัตราจัดเก็บปกติอยู่ที่ร้อยละ 2.0) (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2566) ทั้งนี้ยังมาตรการที่ภาครัฐร่วมกับธนาคารอาคารสงเคราะห์ ขยายราคาบ้านเข้าร่วมโครงการบ้านล้านหลัง จาก 1.2 ล้านบาท เป็น 1.5 ล้านบาท เพื่อช่วยลูกค้าระดับกลางเข้าถึงบ้านได้ อัตราดอกเบี้ยที่ 1.99% (ฉัตรชัย ศรีวิไล, 2565) มาตรการดังกล่าวเป็นโอกาสของผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ที่สามารถนำมาตราการเหล่านี้มาร่วมเป็นข้อเสนอในการทำการตลาด และกระตุ้นให้ประชาชนให้ความสนใจและตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยได้เร็วขึ้น

จากสถานการณ์ตลาดคอนโดมิเนียมในปี 2565 ส่งผลให้ภาพการณ์แข่งขันของการเปิดตัวโครงการใหม่เพิ่มมากขึ้น ผู้ประกอบการต้องงัดกลยุทธ์ที่ให้ได้สามารถปิดการขายกับลูกค้าได้เร็วที่สุด ปีนี้จะมีผู้ประกอบการพัฒนาโครงการให้มีขนาดและการจัดรูปแบบห้องที่ใหญ่มากขึ้น รวมถึงในบางโครงการจะขายโครงการที่สามารถนำสัตว์เลี้ยงเข้ามาพักอาศัยได้ซึ่งในตลาดยังมีน้อยอยู่ นอกจากนี้ผู้ประกอบการหลายเจ้าจะพัฒนาโครงการในลักษณะ Health and Wellness เพื่อให้รองรับกับการใช้ดำเนินชีวิตและคำนึงถึงผู้อยู่อาศัยในโครงการทุกกลุ่ม (ณัฐภา คหาปนะ, 2565) ซึ่งเหตุผลที่ผู้ซื้อตัดสินใจเลือกซื้อห้องชุดในอาคารชุดมีหลายประการ ได้แก่ บางท่านซื้อเพราะมีพื้นที่ไม่มาก สะดวกง่ายต่อการดูแลและบำรุงรักษา หรือใกล้สถานที่ทำงานเดินทางสะดวกใกล้แหล่งเจริญและสถานที่สำคัญ บางท่านเลือกซื้อเพื่อการลงทุนหรือเก็บไว้ขายในระยะยาวหรือให้เช่าเพื่อผลตอบแทนที่ดีกว่าทางเลือกอื่น หรือซื้อให้บุตรหลานพักอาศัยใช้ประโยชน์เพื่อการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น หรือบางท่านเลือกซื้อเพราะอยู่ในทำเลที่ดีมีอนาคตมีสิ่งอำนวยความสะดวกครบครันมีความปลอดภัยสูง (วิชุลดา ศรีบุตร และคณะ, 2561) แต่ยังมีพบว่านโยบายภาครัฐก็จะเป็นข้อจำกัดที่ทำให้การจัดการด้านการตลาดอาคารชุดไม่สามารถดำเนินการให้สามารถดึงดูดความสนใจของผู้ซื้อให้ตัดสินใจซื้อได้ เช่น การทำป้ายโฆษณา การก่อสร้างอาคารในพื้นที่แคบกับข้อกำหนดพื้นที่จอดรถตามกฎหมาย อาคารที่ผู้ประกอบการก่อสร้างไม่เข้ากับมาตรการกระตุ้นการซื้อที่อยู่อาศัยผู้ประกอบการก็ไม่สามารถนำมาเป็นข้อเสนอทางการตลาดได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษามาตรการภาครัฐกับการพัฒนารูปแบบการจัดการด้านการตลาดอาคารชุดในพื้นที่กรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษามาตรการภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการด้านการตลาดอาคารชุดในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ศึกษาสภาพแวดล้อมที่เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการจัดการด้านการตลาดอาคารชุดในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และการ

พัฒนาแนวทางเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการด้านการตลาดอาคารชุดในพื้นที่กรุงเทพมหานคร สามารถช่วยให้ผู้ประกอบการธุรกิจอาคารชุดสามารถมีแนวทางในการจัดการทางการตลาดที่เหมาะสมได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมส่งผลกระทบต่อการจัดการด้านการตลาดอาคารชุดในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลอย่างไร
2. เพื่อศึกษามาตรการภาครัฐส่งผลกระทบต่อการจัดการด้านการตลาดอาคารชุดในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลอย่างไร
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการด้านการตลาดอาคารชุดในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลควรเป็นอย่างไร

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) การศึกษาแนวความคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus group) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแนวทางหนึ่งโดยทำการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารทางวิชาการ ตำรา ข้อมูลจากการค้นคว้า ทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ตลอดจนผลงานวิจัยประเภทต่าง ๆ เกี่ยวกับมาตรการที่เกี่ยวข้องกับอาคารชุด ประกอบด้วย เกี่ยวกับมาตรการที่เกี่ยวข้องกับอาคารชุด เพื่อนำมาวิเคราะห์และกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย และเป็นการสร้างความเข้าใจเบื้องต้นเพื่อนำไปสู่การศึกษาค้นคว้า และสร้างคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก

2. กลุ่มเป้าหมาย เพื่อเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จากการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) ซึ่งพิจารณาเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักนำเสนอได้ดังนี้

2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก

2.1.1 เจ้าหน้าที่ภาครัฐ สำนักส่งเสริมธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ผู้อำนวยการหรือเจ้าหน้าที่สำนักงานส่งเสริมธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการพัฒนาและส่งเสริมธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ผู้อำนวยการหรือเจ้าหน้าที่ส่วนมาตรฐานการจัดสรรที่ดิน ผู้อำนวยการหรือเจ้าหน้าที่ส่วนพัฒนาธุรกิจที่ดินและอาคารชุด จำนวน 5 ท่าน

2.1.2 นักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิ ทางด้านการตลาดจำนวน 5 คน พิจารณาจากผู้มีความรู้มีความเชี่ยวชาญทางด้านการตลาด โดยเฉพาะการตลาดอสังหาริมทรัพย์

2.1.3 ผู้ที่ต้องการซื้ออาคารชุด ในพื้นที่กรุงเทพมหานครจำนวน 10 ท่าน โดยคัดเลือกผู้ที่สนใจเข้ามาดูโครงการหรือเข้ามาจองโครงการอาคารชุด ของผู้ประกอบการอาคารชุดเดียวกันกับผู้ให้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

2.2 การสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย ผู้ประกอบการอาคารชุดในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 10 ท่าน ซึ่งผู้วิจัยพิจารณาดำเนินการคัดเลือกแบบเจาะจงบุคคล (purposeful sampling) โดยคัดเลือกผู้ประกอบการอาคารชุดหรือคอนโดมิเนียม MAIN CLASS เป็นเกรดคอนโดระดับกลางที่มีราคา 1,000,000 – 3,000,000 ซึ่งเป็นราคาที่ผู้ซื้อสามารถเข้าโครงการบ้านล้านหลังวงเงินกู้ 1.5 ล้านบาทได้ และเป็นกลุ่มอาคารชุดที่มียอดขายในปี 2565 มากที่สุดซึ่งคิดเป็นอัตราที่ 45% กลุ่มผู้ซื้อเป็นลูกค้าระดับกลาง อยู่ในช่วงของวัยทำงาน และซื้ออาคารชุดที่อยู่ใกล้กับสถานที่ทำงาน (ณัฏฐา คหาปะนะ, 2565) ดังนั้นผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลอาคารชุดในพื้นที่กรุงเทพมหานคร 10

เขต ดังนี้ สายไหม คลองสามวา บางแค บางเขน บางขุนเทียน ประเวศ หนองจอก ลาดกระบัง ดอนเมือง และ หนองแขม เนื่องจากใน 10 เขตพื้นที่กรุงเทพมหานครดังกล่าวมีกลุ่มวัยทำงาน 10 อันดับแรกโดยข้อมูลสถิติ ประกันสังคม (สำนักงานประกันสังคม, 2565) เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสนทนากลุ่ม เพื่อร่วมกันสนทนาประเด็น แนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการด้านการตลาดอาคารชุดในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ตาม พฤติกรรมความพึงพอใจของลูกค้าที่ซื้ออาคารชุดในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

3.1 แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) จากข้อคำถามที่เปิดกว้างแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi Structure Interview) ใช้ลักษณะคำถามแบบปลายเปิด โดยมีประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องสภาพแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการด้านการตลาดอาคารชุดในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล มาตรการภาครัฐที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการด้านการตลาดอาคารชุดในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล และแนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการด้านการตลาดอาคารชุดในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยจะทำการสัมภาษณ์ตามประเด็นของคำถามในการวิจัย โดยมีขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพของ เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำราวิชาการ แนวคิด ทฤษฎี และการ ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งงานวิจัยเชิงเอกสารและข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต 2) ร่างแบบสัมภาษณ์สร้างหัวข้อ คำถามที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวิจัยเกี่ยวกับประเด็นสภาพแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการด้าน การตลาดอาคารชุด มาตรการภาครัฐที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการด้านการตลาดอาคารชุด และแนวทางการพัฒนา รูปแบบการจัดการด้านการตลาดอาคารชุดในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และ 3) นำแบบสัมภาษณ์เสนออาจารย์ ประเมินความสอดคล้องข้อคำถามกับเนื้อหา และวัตถุประสงค์ (IOC) เพื่อแนะนำและปรับแก้ข้อคำถามให้ถูกต้อง ชัดเจน และเหมาะสม ทั้งทางด้านเนื้อหาและด้านการใช้ถ้อยคำสำนวนภาษา โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน

3.2 การสนทนากลุ่ม (Focus group) ผู้วิจัยนำประเด็นจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ที่เป็นประเด็น เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการด้านการตลาดอาคารชุดในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ตามพฤติกรรมความพึงพอใจของลูกค้าที่ซื้ออาคารชุดในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เพื่อให้ได้แนวทางที่ ชัดเจนและเป็นแนวทางที่มาจากความต้องการของผู้ซื้ออย่างแท้จริง

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) จาก ฐานข้อมูลต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือ เอกสาร บทความทางวิชาการ รายงานผลการศึกษา บทวิพากษ์วิจารณ์ เป็นต้น โดยทางผู้วิจัยดำเนินการกระบวนการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ในกระบวนการสัมภาษณ์เชิง ลึกนั้น ทางผู้วิจัยได้ดำเนินการกระบวนการ บันทึกข้อมูล โดยวิธีการจดบันทึกข้อมูลและการบันทึกเสียงของผู้มีส่วน ร่วมในการวิจัยหรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการขออนุญาตก่อนทำการบันทึกเสียง หากได้รับอนุญาต เพื่อนำมาใช้ในการ กระบวนการตรวจสอบและตรวจทานความถูกต้องจากการบันทึกเสียงในภายหลังได้ และการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้ กำหนดแนวทางการเก็บรวบรวมข้อมูล จากผู้ประกอบการอาคารชุดในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 10 ท่าน และผู้วิจัยได้ดำเนินการบันทึกเสียง และจดบันทึกข้อมูลของผู้สนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อนำมาใช้ในการ ตรวจสอบและตรวจทานความถูกต้องย้อนกลับในภายหลัง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) ซึ่งเป็นวิธีที่เหมาะสมในการ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อสามารถหาแก่นสาระ (Theme) สภาพแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการด้าน การตลาดอาคารชุด มาตรการภาครัฐที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการด้านการตลาดอาคารชุด เพื่อเป็นแนวทางในการ พัฒนารูปแบบการจัดการด้านการตลาดอาคารชุดในพื้นที่กรุงเทพมหานครโดยผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการ สัมภาษณ์มาทำการถอดเทป เพื่อผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์และแยกแยะประเด็นออกมาตามวัตถุประสงค์ของ งานวิจัยได้ โดยใช้การพิจารณาสิ่งที่เหมือนหรือความแตกต่างกันของข้อมูล (Braun, V., & Clarke, V., 2021)

จากนั้นผู้วิจัยจะทำการพิจารณาตีความ โดยคัดเลือกความหมายออกมาจากข้อมูลที่มีอยู่ และค้นหาความเชื่อมโยงของข้อมูลที่ปรากฏในการเนื้อหานี้ (Mezmir, E. A., 2020) ทำให้ผู้วิจัยสามารถสร้างข้อสรุปจากปรากฏการณ์แล้วพิจารณาข้อสรุปที่สามารถเชื่อมโยง หรือมีความสัมพันธ์กับข้อสรุปในประเด็นอื่นได้

ผลการวิจัย

1. ศึกษาสภาพแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการด้านการตลาดอาคารชุดในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล พบว่า 1.1) การเมือง ส่งผลให้ผู้ประกอบการอาคารชุดเตรียมความพร้อมกับการเปลี่ยนแปลง ปรับกลยุทธ์ตลาดให้เหมาะสม ทำการตลาดที่สอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐ และน่านโยบายที่สนับสนุนการพัฒนา อสังหาริมทรัพย์มาเป็นข้อเสนอสื่อสร้างความน่าเชื่อถือ สร้างความน่าสนใจต่อผู้ซื้ออาคารชุด พยายามพัฒนานวัตกรรมและรูปแบบการออกแบบอาคารให้เป็นตามความต้องการของผู้ซื้อเป็นสิ่งสำคัญ ระดับภาษีที่เหมาะสมส่งผลให้ผู้ลงทุนมีต้นทุนในการถือครองอาคารชุดน้อยลงหรือมากขึ้นก็ขึ้นอยู่กับนโยบายภาษี 1.2) เศรษฐกิจ ผู้ประกอบการทำการตลาดต้องทำการวิเคราะห์ความต้องการของตลาดอาคารชุด และตั้งเป้าหมายของธุรกิจอาคารชุด ให้เข้าใจความต้องการและความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำมากำหนดกลยุทธ์ และพัฒนาบริหารจัดการด้านการตลาดที่ดึงดูดลูกค้า ทั้งนี้การปรับกลยุทธ์อาจส่งผลให้ต้นทุนทางการตลาดของโครงการเพิ่มขึ้น ความต้องการในการอาศัยเพิ่มขึ้น ส่งผลให้เพิ่มโอกาสในการลงทุนในอสังหาริมทรัพย์ 1.3) สังคมและวัฒนธรรม แนวโน้มในการออกแบบอาคารชุดที่ตอบสนองความต้องการและไลฟ์สไตล์ของผู้ซื้อโครงการอาคารชุด กับทิศทางของสังคมและวัฒนธรรมปัจจุบัน ทำให้ต้องปรับเปลี่ยนแผนการพัฒนาให้เข้ากับความต้องการของผู้บริโภคในแต่ละสังคม 1.4) เทคโนโลยี มีการนำมาใช้การวางแผนการตลาด เพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายให้เหมาะสม ใช้เทคโนโลยีสร้างสรรค์สื่อให้เห็นภาพจำลองเสมือนเป็นภาพจริงเพื่อสร้างความน่าสนใจ ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกและสิ่งที่อยู่ใกล้เคียงที่สำคัญอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้ซื้อ และเทคโนโลยีสามารถช่วยในการตรวจสอบการตลาดของโครงการอาคารชุดที่ส่งผลให้ผู้ประกอบการสามารถนำไปปรับปรุงกลยุทธ์ตลาดและต่อยอดกลยุทธ์การตลาดเพื่อทิศทางการตลาดให้มีประสิทธิภาพได้ ทั้งนี้เทคโนโลยียังส่งผลให้ผู้ประกอบการอาคารชุดต้องเลือกใช้ระบบและการก่อสร้างโครงสร้างอาคารชุดที่มีเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่มีคุณภาพและมีความปลอดภัยต่อการก่อสร้าง 1.5) การแข่งขันในธุรกิจ การกำหนดกลยุทธ์การตลาดของอาคารชุดที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์โดยทำการตลาดและโฆษณาบนระบบการตลาดออนไลน์ และสื่อโซเชียลมากขึ้นไม่ว่าจะมีเว็บไซต์ Facebook LINE tiktok เน้นให้โครงการน่าสนใจและมีคุณค่าในสิ่งที่ผู้ซื้อต้องการ ทั้งคุณภาพของอาคารชุดและสิ่งอำนวยความสะดวกของอาคารชุด

2. ศึกษามาตรการภาครัฐที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการด้านการตลาดอาคารชุดในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล พบว่า

2.1 มาตรการโครงการบ้านล้านหลังของภาครัฐ สามารถเพิ่มความแข็งแกร่งของตลาดกลุ่มธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ สร้างความน่าเชื่อถือในคุณภาพของอาคารชุด เป็นภาพลักษณ์ที่ดี ส่งผลต่อการแข่งขันทางการตลาดอาคารชุด และการแข่งขันทางราคา

2.2 มาตรการรัฐลดค่าโอน-จดจำนอง สามารถนำมาใช้เป็นข้อเสนอสื่อในการส่งเสริมการขาย สร้างความน่าเชื่อถือ ให้รายละเอียดของมาตรการภาครัฐให้ชัดเจนโดยใช้สื่อโซเชียลและเครือข่ายออนไลน์ในการนำเสนอให้เห็นเรื่องการแบ่งเบาภาระและค่าใช้จ่ายในการซื้อที่อยู่อาศัยของผู้ที่ต้องการที่อยู่อาศัย ช่วยกระตุ้นการตลาดอาคารชุดและเกิดการแข่งขันในตลาดเพิ่มมากขึ้น

2.3 พระราชบัญญัติอาคารชุด (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551 ผู้สร้างอาคารชุดต้องปฏิบัติตามมาตรฐานตามระเบียบและปลอดภัยมากขึ้นใน และได้กำหนดกฎหมายในการควบคุมการขายและการโฆษณาอาคารชุดเพื่อให้เกิดการขายที่ถูกต้องเป็นไปตามกฎหมาย ทำการตลาดที่ไม่เหมาะสมหรือการโฆษณาเกินจริง นอกจากนี้

ข้อกำหนดการควบคุมการโอนที่ดินส่งผลกระทบต่อการจัดการด้านการตลาดอาคารชุดที่มีความเสี่ยงต่อการซื้อขายหรือโอนกรรมสิทธิ์

2.4 มาตรฐานในการบริหารจัดการเกี่ยวกับการป้องกันและระงับอัคคีภัย พ.ศ. 2555 ทำให้การตลาดอาคารชุดดีขึ้นและเพิ่มความน่าสนใจให้กับผู้ซื้อจากความน่าเชื่อถือและความพึงพอใจของผู้ซื้อของระบบความปลอดภัยของอาคารชุด สร้างชุมชนที่มีระบบความปลอดภัยที่ดี ลดค่าใช้จ่ายและความเสียหายให้กับอาคารชุด ส่งผลให้การประกันภัยสำหรับอาคารชุดมีค่าใช้จ่ายต่ำลง

3. ศึกษาแนวทางเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการด้านการตลาดอาคารชุดในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า

3.1 แนวทางในการบริหารบุคลากร การสร้างทีมงานที่เชี่ยวชาญควรพิจารณาเลือกบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในการตลาดและการขายอสังหาริมทรัพย์ที่มีความเข้าใจในตลาดและความต้องการของลูกค้า สนับสนุนการทำการตลาดไม่ว่าจะใช้เว็บไซต์ สื่อสังคมออนไลน์ และแอปพลิเคชันต่าง ๆ มีการวางแผนและดำเนินการบริหารบุคลากรอย่างมีระบบ ร่วมมือกับผู้เชี่ยวชาญด้านการตลาดเพื่อให้ได้คำปรึกษาและแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาและบริหารการตลาดที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการตลาดอาคารชุด

3.2 แนวทางในการบริหารเงินทุน การบริหารเงินทุนควรทำอย่างรอบคอบ กำหนดแผนการใช้เงินที่เหมาะสมและตรงตามกับกลยุทธ์ตลาดอาคารชุด โดยประเมินการลงทุน ประเมินความเสี่ยง และคำนึงประโยชน์ของการลงทุนการตลาด ควบคุมงบประมาณ หาวิธีการลดความเสี่ยงในการลงทุนและการดำเนินงานด้านตลาดอาคารชุด โดยการสำรวจและตรวจสอบ การวิจัยตลาดเพื่อนำข้อมูลมากำหนดกลยุทธ์การตลาดอาคารชุดที่เหมาะสม รวมถึงค่าใช้จ่ายสำหรับโฆษณา การตลาดออนไลน์ และกิจกรรมการตลาดอื่น ๆ ที่ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย ควรมีการวางแผนในระยะสั้นเพื่อรองรับกิจกรรมการตลาดปัจจุบัน และวางแผนการเงินการตลาดระยะยาวสำหรับการเติบโตของอาคารชุด ตรวจสอบแผนการใช้งบประมาณอย่างสม่ำเสมอ ควรรักษาความสมดุลระหว่างการใช้งบประมาณการตลาดและการลงทุนในโครงการให้อยู่ในขอบเขตของงบประมาณที่กำหนด

3.3 แนวทางในการบริหารอาคารชุด ควรเข้าใจความต้องการของผู้ที่ต้องการอาศัยในปัจจุบัน ทำการวิจัยและศึกษาเกี่ยวกับตลาดอาคารชุด กำหนดแผนการตลาดที่เหมาะสม การเตรียมสำรวจตลาด การวางแผนการตลาด การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย การตลาดทางออนไลน์และออฟไลน์ และการวัดผล ปรับปรุงภาพลักษณ์แบรนด์ของอาคารชุดเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและความพึงพอใจในผู้ซื้อ ให้ความสำคัญกับการบริการลูกค้า การตอบสนองต่อความต้องการและข้อสงสัย โดยการให้คำปรึกษา การแก้ไขปัญหา และการให้บริการหลังการขาย มีการตรวจสอบและการรักษาความปลอดภัยของอาคารและระบบการรักษาความปลอดภัย มีการบริหารค่าใช้จ่ายส่วนกลางที่มีความคุ้มค่านำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาอาคารชุดให้กับผู้อาศัย มีการปฏิบัติอย่างเป็นระบบ ที่ตรงต่อเวลา โปร่งใส ตรวจสอบได้

3.4 แนวทางในการบริหารเทคโนโลยี ควรใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางที่สามารถใช้ในการโฆษณา ควรเข้าใจเทคโนโลยีการตลาดเพื่อใช้เทคโนโลยีแพลตฟอร์มที่เหมาะสมในการสื่อสาร สามารถสร้างเนื้อหาที่น่าสนใจ ที่ให้ลูกค้าสามารถเข้าชมภาพอาคารชุดได้ทุกมุม ในแพลตฟอร์มต่างๆ และพัฒนาเว็บไซต์ที่มีข้อมูลที่สมบูรณ์และมีรายละเอียดที่ชัดเจนเกี่ยวกับอาคารชุดและสิ่งอำนวยความสะดวก โปรโมทโครงการใหม่ การใช้เทคโนโลยีสร้างภาพประกอบโฆษณาให้เห็นถึงตัวสินค้าหรือตัวอาคารชุด ใช้เทคโนโลยีช่วยในการจัดการข้อมูลลูกค้า ทำระบบลูกค้าสัมพันธ์ จัดเก็บข้อมูลลูกค้าและติดตามสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า ควรมีการติดตามและวัดผลของกิจกรรมการตลาดที่ใช้เทคโนโลยี เพื่อปรับปรุงและปรับแก้ไขกิจกรรมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

อภิปรายผล

ประเด็นที่ 1 สภาพแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการด้านการตลาดอาคารชุดในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล

สภาพแวดล้อมทางด้านการเมืองส่งผลกระทบต่อการจัดการด้านการตลาดอาคารชุดในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ที่ผู้ประกอบการอาคารชุดต้องเข้าใจและติดตามนโยบายมีผลต่อตลาดอสังหาริมทรัพย์ เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการปรับกลยุทธ์ตลาดที่สอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐ และนำนโยบายการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์มาเป็นข้อเสนอในการทำการตลาดสร้างความน่าสนใจให้ผู้ซื้ออาคารชุด ทั้งนี้เพราะสภาพแวดล้อมทางด้านการเมือง ในด้านนโยบายของภาครัฐมีผลต่อการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การตลาด สอดคล้องกับการศึกษาของ Rocha, M. S. R., & Caldeira-Pires, A. และ Inrawan, A. et al. ที่ระบุว่ารัฐบาลและนโยบายของรัฐในช่วงเวลานั้น ๆ อาจมีการส่งเสริมที่ส่งผลให้ธุรกิจได้เปรียบ รวมไปถึงข้อตกลงและข้อกฎหมายทางการค้าที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาโดยขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐที่ทำให้ธุรกิจต้องคอยปรับตัวหรือช่วยผู้ประกอบการตัดสินใจว่าธุรกิจพร้อมที่จะลงทุนพัฒนาธุรกิจตามนโยบายของภาครัฐ (Rocha, M. S. R., & Caldeira-Pires, A., 2019); (Inrawan, A. et al, 2022) สภาพแวดล้อมทางด้านเศรษฐกิจผู้ประกอบการทำการตลาดต้องวิเคราะห์ความต้องการและความพึงพอใจของตลาดอาคารชุด ทั้งนี้เพราะสภาพแวดล้อมทางด้านเศรษฐกิจมีผลต่อความต้องการของผู้ซื้อ สอดคล้องกับการศึกษาของ Abdoh, H. M. B. et al. ที่ระบุว่าธุรกิจที่รู้แนวโน้มของตลาดและนำมาจัดทำข้อเสนอ หรือกลยุทธ์ ย่อมได้เปรียบในการทำธุรกิจได้มีประสิทธิภาพ เพราะข้อมูลเหล่านี้จะช่วยให้ผู้ประกอบการ ได้เตรียมพร้อมรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่ธุรกิจสามารถปรับตัวตามได้ (Abdoh, H. M. B et al. , 2020) สภาพแวดล้อมทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ทำให้ผู้ประกอบการอาคารชุดเกิดกระบวนการบริหารการตลาดที่เข้าใจและปรับตามสังคมและวัฒนธรรม การปรับแผนการตลาดอาคารชุดให้เหมาะสมกับความต้องการใหม่ ๆ รูปแบบการใช้ชีวิต การใช้ประโยชน์ พฤติกรรม และค่านิยม ทั้งนี้เพราะสภาพแวดล้อมทางด้านสังคมและวัฒนธรรมมีผลต่อความต้องการซื้อของผู้อยู่อาศัย สอดคล้องกับการศึกษาของ Haseeb, M. et al. และ Gasparin, M. et al. ที่ระบุว่าการศึกษาที่จะเข้าไปทำการตลาดในพื้นที่ต่าง ๆ ธุรกิจต้องเข้าไปศึกษาในส่วนนี้ก่อนเพื่อให้มั่นใจได้ว่าธุรกิจจะสามารถดำเนินไปได้อย่างราบรื่นและพัฒนาการตลาดที่เป็นที่สนใจของกลุ่มเป้าหมาย และไม่ส่งผลกระทบต่อคนในพื้นที่หรือชุมชนด้วย (Haseeb, M. et al., 2019); (Gasparin, M. et al., 2021)สภาพแวดล้อมทางด้านเทคโนโลยี ผู้ประกอบการอาคารชุดนำเทคโนโลยีมาใช้ในการวางแผนการตลาดเพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย นำเทคโนโลยีมาตรวจสอบการตลาดที่ผู้ประกอบการสามารถนำไปปรับปรุงกลยุทธ์และต่อยอดกลยุทธ์การตลาดในทิศทางที่ถูกต้องกับตลาด ทั้งนี้เพราะสภาพแวดล้อมทางด้านเทคโนโลยีสามารถทำให้ผู้ซื้อเข้าถึงการซื้อขายได้รวดเร็วยิ่งขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ Chege, S. M. et al. และ Jafari-Sadeghi, V. et al. ที่ระบุว่าเทคโนโลยีมีความสำคัญต่อการทำธุรกิจในยุคปัจจุบัน คือ เทคโนโลยีขั้นพื้นฐานในธุรกิจเทคโนโลยีการสื่อสาร และการเข้าถึงเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่ช่วยเหลือธุรกิจในการซื้อขาย (Chege, S. M. et al., 2020); (Jafari-Sadeghi, V. et al., 2021) สภาพแวดล้อมทางด้านการแข่งขันในธุรกิจมีการเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์โดยทำการตลาดและโฆษณาบนระบบการตลาดออนไลน์และสื่อโซเชียลมากขึ้นไม่ว่าจะมีเว็บไซต์ Facebook LINE tiktok เน้นการนำเสนอโครงการที่น่าสนใจและมีคุณค่าทั้งคุณภาพและสิ่งอำนวยความสะดวก ทั้งนี้เพราะสภาพแวดล้อมทางด้านการแข่งขันในธุรกิจสามารถทำให้ผู้ประกอบการนำเสนอความแตกต่าง ความโดดเด่นและมีความเป็นเอกลักษณ์ได้ สอดคล้องกับการศึกษาของ Galbreath, J. et al. และ Hengst, I. A., et al. ที่ระบุว่ากลยุทธ์การสร้างแตกต่างของสินค้าหรือบริการ ที่ผู้ประกอบการนำเสนอสามารถสร้างความแตกต่างให้เกิดขึ้นให้มีความโดดเด่นและมีความเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งวิธีการนี้จะส่งผลให้เกิดมูลค่าเพิ่ม และสร้างความสามารถทางการแข่งขันได้ (Galbreath, J. et al., 2020); (Hengst, I. A. et al., 2020)

ประเด็นที่ 2 มาตรการภาครัฐที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการด้านการตลาดอาคารชุดในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล

1. มาตรการโครงการบ้านล้านหลังของภาครัฐ ส่งผลต่อการเพิ่มความแข็งแกร่งของตลาด สร้างความน่าเชื่อถือในคุณภาพ เป็นภาพลักษณ์ที่ดีของอาคารชุด (รุ่งนภา พิมมะศรี, 2564) กับการศึกษาของ Nguyen, N. P., & Adomako, S. ที่ระบุว่าการทำงานตลาดเป็นการบริหารที่เน้นการสร้างกลยุทธ์ เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันในระยะยาว มีทิศทางที่ชัดเจนกับมาตรการโครงการของภาครัฐ (Nguyen, N. P., & Adomako, S., 2021)

2. มาตรการรัฐลดค่าโอน-จดทะเบียน ส่งผลให้ผู้ประกอบการนำมาใช้เป็นข้อเสนอในการจัดทำกลยุทธ์การตลาด ส่งเสริมการขาย สร้างความน่าเชื่อถือ (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2566) สอดคล้องกับการศึกษาของ Pan, W. et al. และ Audretsch, D. B. et al. ระบุว่าปัจจัยทางกฎหมายและการเมือง มีกฎระเบียบปฏิบัติและข้อห้ามในการทำธุรกิจ ที่ทั้งช่วยและลดอัตราค่าธรรมเนียมและการจัดเก็บภาษีต่างๆ ที่ช่วยเหลือภาคธุรกิจ (Pan, W. et al., 2019); (Audretsch, D. B. et al., 2019)

3. พระราชบัญญัติอาคารชุด (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551 ที่ทำให้เกิดกระบวนการสร้างและการบริหารโครงการมีความเป็นธรรมในการซื้อขาย ส่งเสริมการสร้างโครงการอาคารชุดให้เติบโต มีกระบวนการตรวจสอบโครงการคุ้มครองผู้ซื้อเมื่อเกิดปัญหาหรือข้อพิพาท มีการเข้ามากำกับดูแลจากคณะกรรมการควบคุมและการบริหารจัดการ เรื่องความปลอดภัยและการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม การรักษาสิทธิทางที่ดิน ค่าใช้จ่ายส่วนกลาง และการจัดสรรพื้นที่ส่วนกลางให้เหมาะสมตามข้อกำหนดและกฎระเบียบ (สำนักส่งเสริมธุรกิจอสังหาริมทรัพย์, 2564)

4. มาตรฐานในการบริหารจัดการเกี่ยวกับการป้องกันและระงับอัคคีภัย พ.ศ. 2555 ส่งผลให้การตลาดที่ช่วยสร้างแบรนด์ของโครงการอาคารชุดมีความน่าสนใจ น่าเชื่อถือ สร้างความไว้วางใจและพึงพอใจ เรื่องระบบความปลอดภัยของอาคารชุด สอดคล้องกับการศึกษาของ TI, E. S. W. ระบุว่าผู้ประกอบการจะต้องคำนึงถึงข้อกำหนดในการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ให้ถูกระเบียบตามข้อกำหนด พระราชบัญญัติ เพื่อดำเนินการสอดคล้องกับมาตรการดังกล่าว เพื่อนำมาเป็นข้อเสนอทางการตลาด (TI, E. S. W., 2019)

ประเด็นที่ 3 แนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการด้านการตลาดอาคารชุดในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล

1. แนวทางในการบริหารบุคลากร เป็นการพิจารณาการวางแผนและการดำเนินการบริหารบุคลากรอย่างมีระบบ เลือกสรรบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ กำหนดบทบาทความรับผิดชอบให้ชัดเจน ให้โอกาสส่งเสริมและฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร การพัฒนาทักษะการสื่อสาร การพัฒนาทักษะใหม่ให้บุคลากรปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงการตลาด สอดคล้องกับการศึกษาของ Meire, M. et al. ที่ระบุว่านักการตลาดนั้นจะเป็นหนึ่งในทีมของผู้จัดการตลาด ที่สร้างสรรค์ ปฏิบัติการ กลยุทธ์ในการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับแบรนด์ดังนั้นทีมงานการตลาดต้องร่วมมือกันและสร้างความสัมพันธ์ในการทำงานให้มีประสิทธิภาพ ที่มีความเป็นมืออาชีพในการทำตลาดของบุคลากร (Meire, M. et al., 2019)

2. แนวทางในการบริหารเงินทุน เป็นการบริหารเงินทุนอย่างรอบคอบ กำหนดแผนการใช้เงินที่เหมาะสมและตรงตามกลยุทธ์ตลาดอาคารชุด โดยประเมินการลงทุน ประเมินความเสี่ยง คำนึงประโยชน์ของการลงทุน ควบคุมงบประมาณ และกำหนดงบประมาณที่เหมาะสม พิจารณาและคำนึงถึงเงินทุนทางการตลาดที่ใช้ไปให้เกิดประโยชน์ สอดคล้องกับการศึกษาของ Udriyah, U., et al. ที่ทั้งนี้จะต้องวิเคราะห์ต้นทุนในการดำเนินงานที่จำเป็นว่ามีอะไรบ้าง จะช่วยให้สามารถตัดสินใจในการตั้งงบประมาณทางการตลาดที่ส่งผลต่อความสำเร็จให้กับธุรกิจได้ (Udriyah, U. et al., 2019)

3. แนวทางในการบริหารอาคารชุด การทำความเข้าใจกับความต้องการของผู้ที่ต้องการอาศัยในปัจจุบัน ทำการวิจัยและศึกษาเกี่ยวกับตลาดอาคารชุด กำหนดแผนการตลาดที่เหมาะสม สำรวจตลาด การวางแผนการตลาด การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย การตลาดทางออนไลน์และออฟไลน์ และการวัดผล สอดคล้องกับการศึกษาของ Peiris, S., & De Silva, N. การบริหารอาคารชุดมีแนวทางปฏิบัติในงานบริหารและจัดการคุณภาพที่ต้องควบคุมปริมาณ ควบคุมค่าใช้จ่าย ที่บริหารงานด้วยความเป็นธรรม ตรวจสอบได้ พนักงานทุกคนร่วมทั้งผู้บริหารด้วยกันด้วย ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการต่างๆ ที่จัดทำขึ้น ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กร (Peiris, S., & De Silva, N., 2020)

4. แนวทางในการบริหารเทคโนโลยี ทำความเข้าใจเทคโนโลยีการตลาดการใช้เทคโนโลยีแพลตฟอร์มที่เหมาะสมในการสื่อสาร สร้างเนื้อหาที่น่าสนใจที่ลูกค้าสามารถชมภาพอาคารชุดได้ทุกมุม ในแพลตฟอร์มต่างๆ สอดคล้องกับการศึกษาของ Komsan Tunsakul และ Desai, V., & Vidyapeeth, B. ที่ระบุว่าเทคโนโลยีที่ใช้เพื่อการสื่อสารทางการตลาด ปัจจุบันเครื่องมือทางการตลาดได้รับอิทธิพลจากการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมผู้บริโภค เทคโนโลยีปัจจุบันในยุคช่วยเพิ่มโอกาสใหม่ ๆ การหาข้อมูล การพัฒนาระบบในการทำธุรกิจด้านอื่น ๆ ด้วยนอกเหนือจากการนำไปใช้ทำการตลาด (Komsan Tunsakul, 2019); (Desai, V., & Vidyapeeth, B., 2019)

สรุปและข้อเสนอแนะ

1) สภาพแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการด้านการตลาดอาคารชุด ประกอบด้วย ด้านการเมือง นโยบายการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ ด้านเศรษฐกิจ เพิ่มโอกาสในการลงทุนในอสังหาริมทรัพย์ ด้านสังคมและวัฒนธรรม มีแนวโน้มรูปแบบการใช้ชีวิต ด้านเทคโนโลยี เกิดระบบการสื่อสาร และระบบภายในอาคารที่ทันสมัย ด้านการแข่งขันในธุรกิจ ระบบการตลาดออนไลน์พัฒนาคุณภาพของอาคารชุดที่เหนือกว่า 2) มาตรการภาครัฐที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการด้านการตลาดอาคารชุด คือ มาตรการโครงการบ้านล้านหลังของภาครัฐ มาตรการรัฐลดค่าโอน-จดจำนอง พระราชบัญญัติอาคารชุด (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551 และมาตรฐานในการบริหารจัดการเกี่ยวกับการป้องกันและระงับอัคคีภัย พ.ศ. 2555 3) แนวทางพัฒนารูปแบบการจัดการด้านการตลาดอาคารชุด คือ การใช้มาตรการภาครัฐมาแนะนำและส่งเสริมการตลาดอาคารชุด ส่งมอบสิ่งที่เป็นประโยชน์ทั้งด้านข้อมูลและการนำเสนอสิทธิพิเศษของมาตรการภาครัฐ ใช้มาตรการภาครัฐมาประชาสัมพันธ์โครงการอาคารชุดผ่านการใช้สื่อสังคมออนไลน์ โดยมีข้อเสนอแนะ 1) ข้อเสนอแนะเชิงการบริหาร 1.1) การพัฒนาบุคลากรการบริหารจัดการด้านการตลาดอาคารชุดในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผู้ประกอบการควรสร้างทีมงานที่เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถในการตลาดและการขายอสังหาริมทรัพย์ที่มีความเข้าใจในตลาดและความต้องการของลูกค้า ที่มาจากการเลือกสรรบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ กำหนดบทบาทความรับผิดชอบให้ชัดเจน และผู้ประกอบการอาคารชุดควรให้โอกาสการฝึกอบรมเพิ่มทักษะและความรู้การตลาดอสังหาริมทรัพย์และการขายต่อบุคลากร 1.2) มีนโยบายการบริหารเงินทุนเพื่อการจัดการด้านการตลาดอาคารชุดที่เหมาะสมคือ กำหนดแผนการบริหารเงินทุนควรทำอย่างรอบคอบ ที่ประเมินการลงทุน ประเมินความเสี่ยง คำนึงประโยชน์ของการลงทุนการตลาด ควบคุมงบประมาณ จัดสรรทรัพยากรให้เหมาะสมกับแต่ละโครงการ และมีการทำแผนฉุกเฉินสำหรับการลงทุนเพื่อป้องกันความเสี่ยงเรื่องการลงทุนทางการตลาด 1.3) การบริหารอาคารชุดควรกำหนดและทำความเข้าใจความต้องการของผู้อาศัย วิจัยและศึกษาตลาดอาคารชุด กำหนดแผนการตลาด กำหนดกลุ่มเป้าหมาย ปรับปรุงภาพลักษณ์ ตลอดจนการพัฒนาและปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกอาคารชุด ตรวจสอบและการบำรุงรักษาสมาเสมอ บริหารค่าใช้จ่ายส่วนกลางที่คุ้มค่าเกิดประโยชน์ในการพัฒนาอาคารชุด อย่างเป็นระบบ ที่ตรงต่อเวลา โปร่งใส ตรวจสอบได้ 1.4) การบริหารเทคโนโลยีที่ใช้เพื่อการจัดการด้านการตลาดอาคารชุด จัดทำแผนการใช้เทคโนโลยีเพื่อรวบรวมข้อมูลความต้องการของลูกค้า แนวโน้มของราคา และข้อมูลคู่แข่ง และใช้ข้อมูล

วางแผนกลยุทธ์การตลาด ใช้เทคโนโลยีแพลตฟอร์มการตลาดที่เหมาะสมในการสื่อสาร สามารถสร้างเนื้อหา ที่ให้ลูกค้าสามารถเข้าถึงได้ผ่านแพลตฟอร์มที่หลากหลายเพิ่มช่องทางการเข้าถึงข้อมูล และ จัดหาเทคโนโลยีช่วยในการจัดการข้อมูลลูกค้า ทำระบบสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า CRM เพื่อจัดเก็บข้อมูลลูกค้าและติดตาม จะช่วยให้วัดผลการทำการตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ 1.5) ภาครัฐควรมีนโยบายสนับสนุนให้ผู้มีรายได้น้อยได้มีบ้านหลังแรกได้ เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจและดูแลความเป็นอยู่ของประชาชน 2) ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 2.1) เนื่องจากงานวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะกลุ่มตัวอย่างในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลในการวิจัยครั้งต่อไปอาจจะขยายกลุ่มหรือพื้นที่การศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลมากขึ้นและนำการวิจัยเชิงปริมาณมาทำควบคู่กับการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้งานวิจัยในมิติของข้อมูลที่หลากหลาย ซึ่งอาจมีได้ข้อมูลที่แตกต่าง หรือเป็นข้อมูลยืนยันในข้อค้นพบดังกล่าวที่มีความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น 2.2) ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่คาดว่าจะส่งผลต่อการบริหารจัดการด้านการตลาดอาคารชุดของประเทศไทย โดยศึกษาปัจจัยสาเหตุ และสร้างโมเดลการบริหารจัดการที่เป็นรูปแบบของธุรกิจอาคารชุดที่เพิ่มปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำการตลาด เพื่อการจัดทำกลยุทธ์ที่ชัดเจนกับปัจจัยที่ค้นพบจากการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- ฉัตรชัย ศรีวิไล. (2565). ชง ครม.ขยายราคา 1.5 ล้าน ปรับเกณฑ์บ้านล้านหลังช่วยคนระดับกลาง. เรียกใช้เมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2566 จาก <https://www.thairath.co.th/business/finance/2412371>
- ณัฏฐา คหาบณะ. (2565). ตลาดคอนโดปี 65 แนวโน้มพื้นที่รับเจาะเปิดโครงการใหม่กลาง-ล่างหลังดิ่งต่างชาติร่วมทุน. เรียกใช้เมื่อ 10 ตุลาคม 2565 จาก <https://www.infoquest.co.th/2022/210825>
- ธนกฤต ไทมี. (2564). ปัญหากฎหมายการบริหารจัดการอาคารชุด. NITIPAT NIDA Law Journal, 10(1), 74-94.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2564). ปรับเกณฑ์มาตรการ LTV เอื้อคนซื้อบ้านกรณีกู้ร่วม. เรียกใช้เมื่อ 17 กุมภาพันธ์ 2566 จาก <https://shorturl.asia/WsqFp>
- รุ่งนภา พิมมะศรี. (2564). บ้านล้านหลัง' โครงการกูดอกเบี้ยต่ำ โอกาสมีบ้านของคนรายได้น้อย-วัยเริ่มทำงาน. เรียกใช้เมื่อ 18 กุมภาพันธ์ 2566 จาก <https://plus.thairath.co.th/topic/money/100436>
- วิชชุดา ศรีบุตร และคณะ. (2561). การบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกของนิติบุคคลอาคารชุดในกรุงเทพและปริมณฑล. วารสารวิชาการ สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 4(2), 233-246.
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2566). ต่ออายุมาตรการลดค่าธรรมเนียมโอน-จดจำนอง...พุงตลาดที่อยู่อาศัย. เรียกใช้เมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2566 จาก <https://www.kasikornresearch.com/th/analysis/k-social-media/Pages/Housing-FB-03-01-2023.aspx>
- สำนักงานประกันสังคม. (2565). สถิติผู้ประกันตนในเขตกรุงเทพมหานคร. เรียกใช้เมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2566 จาก <https://opendata.nesdc.go.th/dataset/social-security-fund-statistics>
- สำนักส่งเสริมธุรกิจอสังหาริมทรัพย์. (2564). การควบคุมการดำเนินการของอาคารชุด. เรียกใช้เมื่อ 10 ตุลาคม 2565 จาก <https://www.dol.go.th/estate/Pages/default.aspx>
- Abdoh, H. M. B et al. . (2020). The effect of PESTLE factors on E-government adoption in Jordan: A conceptual model. IJETT, 68(2020), 19-23.
- Audretsch, D. B. et al. (2019). National business regulations and city entrepreneurship in Europe: A multilevel nested analysis. Entrepreneurship theory and practice, 43(6), 1148-1165.

- Braun, V., & Clarke, V. (2021). One size fits all? What counts as quality practice in (reflexive) thematic analysis? *Qualitative research in psychology*, 18(3), 328-352.
- Chege, S. M. et al. (2020). Impact of information technology innovation on firm performance in Kenya. *Information Technology for Development*, 26(2), 316-345.
- Desai, V., & Vidyapeeth, B. (2019). Digital marketing: A review. *International Journal of Trend in Scientific Research and Development*, 5(5), 196-200.
- Galbreath, J. et al. (2020). Entrepreneurial orientation and firm performance in Italian firms: The moderating role of competitive strategy. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 26(4), 629-646.
- Gasparin, M. et al. (2021). Business as unusual: A business model for social innovation. *Journal of Business Research*, 125(2021), 698-709.
- Haseeb, M. et al. (2019). Role of social and technological challenges in achieving a sustainable competitive advantage and sustainable business performance. *Sustainability*, 11(14), 38-11.
- Hengst, I. A. et al. (2020). Toward a process theory of making sustainability strategies legitimate in action. *Academy of Management Journal*, 63(1), 246-271.
- Inrawan, A. et al. (2022). SWOT Analysis as a Basis for Tracking Business Opportunities in the City of Pematangsiantar. *KnE Social Sciences*, 2022(2022), 441-455.
- Jafari-Sadeghi, V. et al. (2021). Exploring the impact of digital transformation on technology entrepreneurship and technological market expansion: The role of technology readiness, exploration and exploitation. *Journal of Business Research*, 124(2021), 100-111.
- Komsan Tunsakul. (2019). *Digital marketing (in Thai)*. Bangkok: BU Press.
- Meire, M. et al. (2019). The role of marketer-generated content in customer engagement marketing. *Journal of Marketing*, 83(6), 21-42.
- Mezmir, E. A. (2020). Qualitative data analysis: An overview of data reduction, data display, and interpretation. *Research on humanities and social sciences*, 10(21), 15-27.
- Mihoko, M. et al. (2020). Impact of gentrification on travel behavior in transit-oriented. *Case Studies on Transport Policy*, 8(4), 1341-1351.
- Nguyen, N. P., & Adomako, S. (2021). Environmental proactivity, competitive strategy, and market performance: The mediating role of environmental reputation. *Business Strategy and the Environment*, 30(4), 2008-2020.
- Pan, W. et al. (2019). PESTEL analysis of construction productivity enhancement strategies: A case study of three economies. *Journal of Management in Engineering*, 35(1), 05018013.
- Peiris, S., & De Silva, N. (2020). Business Continuity Planning for Condominium Managing Agents in Sri Lanka: Resilience during Pandemics. *International Journal of Real Estate Studies*, 14(S1), 17-30.
- Rocha, M. S. R., & Caldeira-Pires, A. (2019). Environmental product declaration promotion in Brazil: SWOT analysis and strategies. *Journal of Cleaner Production*, 235(2019), 1061-1072.
- TI, E. S. W. (2019). Politics and policy: Chinese money and its impact on the regulation of residential property in the west. *Conveyancer and Property Lawyer*, 83(3), 371.

Udriyah, U. et al. (2019). The effects of market orientation and innovation on competitive advantage and business performance of textile SMEs. *Management Science Letters*, 9(9), 1419-1428.

กลยุทธ์การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในรูปแบบสารคดี ต่อยอดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง ข้าวพื้นถิ่นนครศรีธรรมราช*

STRATEGY FOR DEVELOPING VIDEO MEDIA TO PROMOTE LIFELONG LEARNING IN THE FORM OF A DOCUMENTARY THAT FURTHERS THE PHILOSOPHY OF SUFFICIENCY ECONOMY ABOUT LOCAL RICE IN NAKHON SI THAMMARAT

อภิศันย์ ศิริพันธ์, อรวรรณ แซ่อึ้ง*, ธนานันต์ อารีย์พงศ์, อรพรรณ อำนวยศิลป์, ศศิธร อิสโร

Apisarn Siripan, Orawan Saeung*, Thananan Areepong, Orapan Amnuaysin, Sasitorn Isaro

คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Industrial Technology, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: orawan_ray@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษากลยุทธ์การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในรูปแบบสารคดีต่อยอดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเพื่อศึกษาความพึงพอใจสื่อวีดิทัศน์ วิธีดำเนินการวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสม (mixed method) แบบลำดับ (sequential) แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การศึกษากลยุทธ์การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์ ศึกษาจากแหล่งข้อมูล 2 แหล่ง คือ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์ การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์ จำนวน 30 แหล่ง และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 คน โดยใช้แบบบันทึกข้อมูลเชิงคุณภาพจากการวิเคราะห์เอกสาร ส่วนระยะที่ 2 การศึกษาความพึงพอใจสื่อวีดิทัศน์ ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มประชาชนชุมชนที่มีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับเนื้อหาในสื่อวีดิทัศน์ จำนวน 30 คน และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 คน ใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง แบบสอบถามความพึงพอใจสื่อวีดิทัศน์ มีลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เครื่องมือในด้านความเชื่อถือได้ใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach โดยมีค่าความเชื่อถือได้ของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยทั้งฉบับ เท่ากับ 0.99 ผลการวิจัย พบว่า กลยุทธ์การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในรูปแบบสารคดีต่อยอดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมี 3 องค์ประกอบ คือ 1) กลยุทธ์ต้นทาง 2) กลยุทธ์กลางทาง และ 3) กลยุทธ์ปลายทาง รวมถึงผลการศึกษาความพึงพอใจสื่อวีดิทัศน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.60 ซึ่ง กลยุทธ์การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถนำไปประยุกต์ใช้งานกับการปลูกข้าวพื้นถิ่นอำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราชได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: กลยุทธ์, การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์, การเรียนรู้ตลอดชีวิต, ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, ข้าวพื้นถิ่น นครศรีธรรมราช

Abstract

The research objective is to study the strategies to develop the video media for promoting lifelong learning of Sufficiency Economy Philosophy (SEP) documentary and evaluate the satisfaction of such media. This study was carried out through sequential mixed method

methodology which was divided into two phases: Phase 1, study the development of video media strategies from two data sources: the 30 documents related to video media development strategies and a group of 10 experts using a qualitative data recording form the document analysis; Phase 2, evaluate the satisfaction of such media by using a sample group of 30 local wisdom members and a group of 10 experts from purposive sample selection. The questions were designed into 5-level rating scale. Cronbach's alpha coefficient method was used to measure reliability which was 0.99. The results found that the strategies to develop video media in order to promote lifelong learning of continuous SEP documentary consisted three components: 1) upstream strategy; 2) midway strategy and 3) downstream destination. The overall video satisfaction was a high level. The mean was 4.12 and standard deviation was 0.60. The strategies to develop video media for promoting lifelong learning can be effectively applied with rice cultivation in Hua Sai, Nakhon Si Thammarat.

Keywords: Strategy, Developing Video Media, Lifelong Learning, Philosophy of Sufficiency Economy, Local Rice in Nakhon Si Thammarat

บทนำ

จากพระราชบัญญัติการศึกษาในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 10 คือ การศึกษาต้องมุ่งสร้างพื้นฐานให้แก่ผู้เรียน 4 ด้าน คือ 1) มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง 2) มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง มีคุณธรรม 3) มีงานทำ มีอาชีพ และ 4) เป็นพลเมืองที่ดี (มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 2566) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นและมุ่งส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับนักศึกษาและชุมชนมาอย่างต่อเนื่อง โดยได้ร่วมกับชุมชนในการพัฒนาสื่อวีดิทัศน์ ซึ่งเป็นการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่นำเสนอในรูปแบบสารคดีต่อยอดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อย่างไรก็ตามนโยบายของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช เรื่อง การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (lifelong learning as a continuity of learning experience) จึงจัดให้ระบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกลมกลืนไปกับวิถีชีวิตของชุมชน โดยจัดให้ครอบคลุมทุกด้าน ทั้งการเรียนรู้ขั้นพื้นฐานเพื่อการดำรงชีวิตและการเรียนรู้เพื่อประกอบอาชีพในอนาคต รวมทั้งให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะในการคิดวิเคราะห์ การปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ และการแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองอย่างเหมาะสม โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านสื่อและแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ โดยสามารถเรียนรู้ได้จากสภาพจริงและปัญหาที่เผชิญหน้า ซึ่งเป้าหมายสูงสุดของการเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ การยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนด้วยกลยุทธ์การเรียนรู้ในรูปแบบ ต่าง ๆ รวมถึงกลยุทธ์การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในรูปแบบสารคดีต่อยอดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่มุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (คณะอนุกรรมการยุทธศาสตร์เศรษฐกิจฐานราก, 2559) อย่างไรก็ตาม กลยุทธ์การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ดีจำเป็นต้องใช้องค์ประกอบหลายด้าน สิ่งที่จะต้องศึกษา คือ เนื้อหารูปแบบใดที่มีความเหมาะสมกับรูปแบบสารคดีต่อยอดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถสร้างการรับรู้และเปลี่ยนแปลงทัศนคติ สร้างแรงจูงใจที่จะส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน วิธีการนำเสนอแบบใดที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียน รวมถึงความเหมาะสมในแต่ละเนื้อหาที่นำเสนอ (จำเนียร จวงตระกูล, 2562) ซึ่งผลการวิจัยจะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาสื่อวีดิทัศน์เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในรูปแบบสารคดีให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

อนึ่ง ข้าวพื้นถิ่นนครศรีธรรมราชได้รับเกียรติเป็นหนึ่งในผลิตภัณฑ์ตัวแทนจาก 4 จังหวัดนาร่อง เข้าร่วมโครงการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมจากจังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดนาร่องผลิตภัณฑ์ต้นแบบ ข้าวหอมดรีนจัดเป็นข้าวพื้นถิ่นนครศรีธรรมราช เป็นผลผลิตของชาวนา ซึ่งมีมูลค่าตอนแปรรูปเป็นข้าวสารแล้วขายแทนการขายข้าวเปลือก ข้าวหอมดรีนปลูกและอนุรักษ์ตามแนวทางพระราชดำริ เกษตรกรผู้ปลูกข้าว ซึ่งนับว่าเป็นกิจกรรมหลักของประเทศ ต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการปลูกข้าวให้มีคุณภาพเป็นที่ต้องการของตลาด ด้วยการวางแผนการปลูกให้มีความทันสมัยมากขึ้น (ชวลิตร์น ทองช่วย, 2562) เพื่อให้ผลผลิตมีคุณภาพและเป็นที่ต้องการของตลาด โดยเกษตรกรสามารถมีรายได้จากการทำเกษตรกรรมเป็นอาชีพที่มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ของการทำเกษตรในยุค 4.0 ข้าวหอมดรีนจึงมีการแปรรูปเป็นข้าวสารเพื่อเพิ่มมูลค่าให้สินค้าและจัดจำหน่ายในท้องถิ่นหรือประสัมพันธ์ผ่านระบบสารสนเทศสู่ภายนอกด้วยกลยุทธ์การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในรูปแบบสารคดีต่อยอดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (กรมการข้าว, 2560)

ในท้ายที่สุดผู้วิจัยในนามของคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นตามศักยภาพ สภาพ ปัญหา และความต้องการของชุมชน โดยถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีสู่ชุมชน และน้อมนำแนวพระราชดำริสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม และทำการวิจัย เรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในรูปแบบสารคดีต่อยอดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง ข้าวพื้นถิ่นนครศรีธรรมราช เพื่อให้เข้าใจกลยุทธ์เทคนิควิธีการนำเสนอเพื่อสื่อสารให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยมีวิธีการเลือกรูปแบบและวิธีการนำเสนอเนื้อหาที่เหมาะสมแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์และผู้เรียน เพื่อพัฒนาสื่อวีดิทัศน์เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในรูปแบบสารคดี ซึ่งผลการวิจัยการพัฒนาสื่อวีดิทัศน์เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในรูปแบบสารคดีต่อยอดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำไปสู่การสร้างอาชีพและรายได้ หรือยกระดับคุณภาพชีวิต ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มเยาวชนและผู้สนใจทั่วไปได้เสริมสร้างศักยภาพความรู้ที่สามารถนำไปปรับใช้ได้เหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากลยุทธ์การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในรูปแบบสารคดีต่อยอดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจสื่อวีดิทัศน์เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในรูปแบบสารคดีต่อยอดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสม (mixed method) แบบลำดับ (sequential) ตามแนวคิดของ Suwanroj, T. et al. แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การศึกษากลยุทธ์การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) และระยะที่ 2 การศึกษาความพึงพอใจสื่อวีดิทัศน์เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) (Suwanroj, T. et al., 2023) สรุปรูปแบบการวิจัยได้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการวิจัย

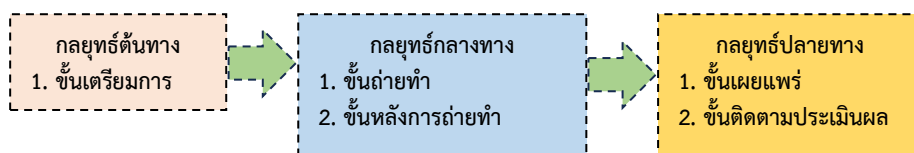
ระยะที่ 1 การศึกษากลยุทธ์การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์

แหล่งข้อมูล แบ่งเป็น 2 แหล่ง ประกอบด้วย

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์ ที่เผยแพร่ไม่เกิน 5 ปีย้อนหลัง (ช่วงปี พ.ศ. 2562-2566) จำนวน 30 แหล่ง

2. กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับเชิงเทคนิคการผลิตสื่อวีดิทัศน์ในจังหวัด นครศรีธรรมราช จำนวน 10 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญด้านการผลิตสื่อวีดิทัศน์ ซึ่งมีความรู้และ ประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 10 ปี โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้ไม่ใช่หลักความน่าจะเป็น (nonprobability) คือ การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะที่มี ประสบการณ์เกี่ยวข้องกับเนื้อหาในสื่อ วีดิทัศน์

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบบันทึกข้อมูลเชิงคุณภาพจากการวิเคราะห์เอกสารที่ เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์ โดยมีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพ เริ่มต้นจากนำกลยุทธ์ การ พัฒนาสื่อวีดิทัศน์เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในรูปแบบสารคดีต่อยอดปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง ข้าวพื้นถิ่นนครศรีธรรมราช มาเป็นกรอบแนวคิด ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ (ดังภาพที่ 2) จากนั้นศึกษา และวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลและรายละเอียดของกลยุทธ์การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์ เพื่อนำมาเป็นแนวทางและสร้างแบบบันทึกข้อมูลเชิงคุณภาพจากการศึกษาเอกสาร ซึ่งมีลักษณะเป็นแฟ้มรายการ การบันทึกความถี่ของรายละเอียดของกลยุทธ์การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์ โดยกำหนดขอบเขตและประเด็นของการ วิเคราะห์เอกสาร จากนั้นสร้างแบบบันทึกข้อมูลเชิงคุณภาพและเสนอรูปแบบของแบบบันทึกข้อมูลเชิงคุณภาพต่อ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 คน (ตามแหล่งข้อมูล ข้อ 2) เพื่อพิจารณาปรับปรุงแก้ไขและให้ความเห็นชอบ ตามลำดับเพื่อให้ได้มาซึ่งกลยุทธ์การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์

ภาพที่ 2 การสังเคราะห์เนื้อหากลยุทธ์การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์

การเก็บรวบรวมข้อมูล เริ่มต้นจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์ได้จาก การวิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งเป็นข้อมูลเอกสารและข้อมูลคลิปวีดิทัศน์ โดยใช้คำค้น คือ “กลยุทธ์การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์” คัดเลือกจากเนื้อหาสาระ และองค์ประกอบหลักสำคัญ อย่างน้อย 2 ใน 3 ส่วนขึ้นไป ตามแนวคิดในการคัดสับคั่น คั่นและคัดเลือกเนื้อหาสาระของสารสนเทศจากงานวิจัยของ Suwanroj, T. et al. เพื่อให้ได้รายละเอียดของกล

ยุทธการพัฒนาสื่อวิทัศน์ (Suwanroj, T. et al., 2023) จากนั้นนำกลยุทธ์การพัฒนาสื่อวิทัศน์ (ฉบับร่าง) นำเสนอต่อกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์เกี่ยวข้องเชิงเทคนิคการผลิตสื่อวิทัศน์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 10 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญด้านการผลิตสื่อวิทัศน์ โดยมีความรู้และประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 10 ปี ได้จากการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงโดยการประชุมสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (focus group discussion) เพื่อให้ได้มาซึ่งกลยุทธ์การพัฒนาสื่อวิทัศน์ตามแนวคิดในข้างต้น (ดังภาพที่ 2) จากนั้นจึงสรุปกระบวนการและรายละเอียดของกลยุทธ์ การพัฒนาสื่อวิทัศน์ด้วยแบบบันทึกข้อมูลเชิงคุณภาพ แล้วเสนอต่อกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 คน (ตามแหล่งข้อมูล ข้อ 2) เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงของกลยุทธ์การพัฒนาสื่อวิทัศน์

การวิเคราะห์ข้อมูล ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบบันทึกข้อมูลเชิงคุณภาพจากการวิเคราะห์เอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาและความถี่ จากนั้นทำตารางตรวจสอบความถี่ของรายละเอียดและรายการของกลยุทธ์การพัฒนาสื่อวิทัศน์ที่จำเป็นให้สอดคล้องกับเนื้อหาสาระของสารสนเทศ เพื่อให้ได้รายละเอียดเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาสื่อวิทัศน์และดำเนินการตรวจสอบความถี่ของข้อมูล ซึ่งประมวลผลการวิเคราะห์เนื้อหาและความถี่โดยใช้เกณฑ์ในการเลือกความถี่ร้อยละ 50 ตามแนวคิดของ Suwanroj, T. et al. ในการพิจารณากำหนดรายละเอียดต่างๆ เป็นกลยุทธ์การพัฒนาสื่อวิทัศน์ที่จำเป็นให้สอดคล้องกับเนื้อหาสาระของสารสนเทศเพื่อนำไปใช้เป็นกลยุทธ์การพัฒนาสื่อวิทัศน์ ในขั้นถัดไปของการวิจัย (Suwanroj, T. et al., 2023)

ระยะที่ 2 การศึกษาความพึงพอใจสื่อวิทัศน์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ กลุ่มปราชญ์ชุมชนที่มีประสบการณ์เกี่ยวข้องเนื้อหาในสื่อวิทัศน์ และผู้เชี่ยวชาญมีประสบการณ์เกี่ยวข้องเชิงเทคนิคการผลิตสื่อวิทัศน์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มปราชญ์ชุมชนที่มีประสบการณ์เกี่ยวข้องเนื้อหาในสื่อวิทัศน์ในพื้นที่อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 30 คน และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีประสบการณ์เกี่ยวข้องเชิงเทคนิคการผลิตสื่อวิทัศน์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 10 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้ไม่ใช้หลักความน่าจะเป็น คือ การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะที่มีประสบการณ์เกี่ยวข้องเนื้อหาในสื่อวิทัศน์ โดยมีความรู้และประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 10 ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ การสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจสื่อวิทัศน์ โดยผู้วิจัยสร้างขึ้นด้วยตนเอง โดยศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กำหนดวัตถุประสงค์ของการสร้างแบบสอบถาม ระบุเนื้อหาหรือประเด็นหลักที่จะถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ที่จะประเมินมาเป็นแนวคำถาม มีจำนวน 6 ด้าน (ดังตารางที่ 2) มีความเหมาะสม ซึ่งแบบสอบถามความความพึงพอใจถูกสร้างด้วยแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและมีค่าเชื่อถือได้ เป็นรายด้านตั้งแต่ .95-.97 ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงบรรยาย (ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความเชื่อถือได้ โดยนำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่จัดทำขึ้นไปทำการทดลองใช้กับกลุ่มปราชญ์ชุมชนที่มีประสบการณ์เกี่ยวข้องเนื้อหาในสื่อวิทัศน์ และผู้เชี่ยวชาญมีประสบการณ์เกี่ยวข้องเชิงเทคนิคการผลิตสื่อวิทัศน์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในด้านความเชื่อถือได้โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach พบว่า ค่าความเชื่อถือได้ของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่จัดทำขึ้น มีค่าอยู่ระหว่าง 0.95-0.97 และมีค่าความเชื่อถือได้ของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยทั้งฉบับ เท่ากับ 0.99 แสดงว่า เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมีค่าความน่าเชื่อถือได้อยู่ในระดับที่มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้เก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยผู้วิจัยส่งหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล และ QR code ของแบบสอบถามออนไลน์ด้วยตนเองให้กลุ่มตัวอย่างสแกน QR code เพื่อตอบแบบสอบถามออนไลน์ โดยกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามออนไลน์กลับมา จำนวน 40 คน คิดเป็น 100%

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลพรรณนาพื้นฐานในงานวิจัยใช้สถิติเชิงบรรยาย โดยใช้โปรแกรม Jamovi 2.4.8 เกณฑ์ค่าเฉลี่ยของความพึงพอใจที่มีต่อสื่อวีดิทัศน์ ใช้แนวคิดของ Dangintawat, S. (Dangintawat, S., 2019) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เกณฑ์การแปลความหมายความพึงพอใจสื่อวีดิทัศน์

ค่าเฉลี่ย	การแปลความหมายความพึงพอใจสื่อวีดิทัศน์	
4.51 - 5.00	หมายถึง	มากที่สุด
3.51 - 4.50	หมายถึง	มาก
2.51 - 3.50	หมายถึง	ปานกลาง
1.51 - 2.50	หมายถึง	น้อย
1.00 - 1.50	หมายถึง	น้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย นำเสนอเป็น 2 ส่วน ตามวัตถุประสงค์การวิจัย รายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษากลยุทธ์การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในรูปแบบสารคดีต่อยอดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการวิเคราะห์เนื้อหากลยุทธ์การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์และการประชุมสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาวิเคราะห์กลยุทธ์การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์ จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหากลยุทธ์การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์ และการประชุมสนทนากลุ่มเพื่อทำการพิจารณากลยุทธ์การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์ ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 10 คน ได้ร่วมพิจารณารายละเอียดของกลยุทธ์การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์จากเอกสาร ทั้งหมด 30 แหล่ง และให้ความเห็นว่า

กลยุทธ์การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ 1) กลยุทธ์ต้นทาง 2) กลยุทธ์กลางทาง และ 3) กลยุทธ์ปลายทาง

จากนั้นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญร่วมกันพิจารณาวิเคราะห์กลยุทธ์การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์ ทั้ง 3 องค์ประกอบ รายละเอียดดังนี้

กลยุทธ์ต้นทาง (origin strategy) ผลการศึกษากลยุทธ์ต้นทาง ประกอบด้วย ขั้นตอนการผลิต (pre-production) เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งก่อนเริ่มทำการผลิต มีวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

1. กำหนดรูปแบบ แก่นเรื่อง เนื้อหา และการนำเสนอสารคดี และสื่อวีดิทัศน์ โดยการประชุมกับทีมงานผู้ผลิตสื่อวีดิทัศน์เพื่อเป็นการระดมความคิดเห็น ข้อเสนอแนะรายละเอียด ในการผลิตสื่อวีดิทัศน์ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามทิศทางที่ได้กำหนดไว้ รวมถึงแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับทีมงานทุกคนได้รับทราบและเข้าใจตรงกัน

2. หาข้อมูลเตรียมเนื้อหา โดยการสำรวจข้อมูลภูมิปัญญา การคิดวิเคราะห์เชิงเหตุ-ผล และการเป็นนักเล่าเรื่อง นำมาประมวลเนื้อหาสาระ โดยมีการนำเสนอในรูปแบบการบรรยายพร้อมภาพประกอบ แทรกด้วยวิดีโอเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ

3. จัดทำสคริปต์/บท นำข้อมูลจากแหล่งแบบปฐมภูมิและหัตถภูมิมาเขียนบทจับประเด็นการผลิตแต่ละเรื่อง แต่ละตอน วางโครงเรื่องและเขียนบทสำหรับถ่ายทำสื่อวีดิทัศน์ โดยการวางโครงเรื่อง (plot) ของเนื้อหาแต่ละเรื่อง แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การเกริ่นนำ (introduction) 2) เนื้อเรื่องหรือตัวเรื่อง (body) 3) การสรุปหรือการส่งท้าย (conclusion) ส่วนบทสื่อวีดิทัศน์ฉบับสมบูรณ์ หรือบทสำหรับถ่ายทำ (shooting script)

จะนำเอาร่างบทมาขยายอย่างละเอียด ซึ่งระบุเนื้อหาสาระของรายการทั้งหมด เช่น เนื้อหาที่ต้องการนำเสนอ ลักษณะของภาพที่ปรากฏ มุมกล้อง เทคนิคการตัดต่อ เสียงประกอบ ทั้งนี้ การกำหนดรายละเอียดต่างๆ ในบทสื่อนี้ เพื่อสามารถถ่ายทอดความหมายผ่านภาพและเสียงให้แก่ผู้ชมได้ตรงประเด็นและชัดเจนที่สุด

4. ประสานงานกับชุมชน เพื่อเตรียมสถานที่และผู้แสดง โดยประสานงานกับทีมงานผู้ผลิตสื่อนี้ เพื่อสร้างความเข้าใจตรงกันถึงเนื้อหาแนวคิดของสื่อนี้ รูปแบบเนื้อหาที่ต้องการ สถานที่ถ่ายทำ รวมถึงประสานรายละเอียดกับชุมชนในพื้นที่หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อติดต่อขออนุญาตถ่ายทำรายการ โดยมีการนัดหมายเวลาล่วงหน้า ชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับประเด็นที่ต้องการนำเสนอเพื่อให้บุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้เตรียมตัวล่วงหน้า

กลยุทธ์กลางทาง (middle-of-the-road strategy) ผลการศึกษากลยุทธ์กลยุทธ์กลางทางสามารถแบ่งผลการศึกษาได้เป็น 2 ประเด็น ได้แก่ 1) ขั้นถ่ายทำ (Production) ก่อนเริ่มถ่ายทำและผลิตสื่อนี้ ต้องจัดเตรียมเครื่องมืออุปกรณ์สำหรับถ่ายทำสื่อนี้ ซึ่งประกอบด้วย กล้องถ่ายภาพเคลื่อนไหว กล้องภาพนิ่ง ไมโครโฟนไร้สายชนิดหนีบปกเสื้อ ขาตั้งกล้อง แผ่นสะท้อนแสง หน่วยความจำสำหรับบันทึกภาพและเสียง เป็นต้น และสิ่งสำคัญในการเตรียมเครื่องมืออุปกรณ์ คือ ควรตรวจสอบสภาพการทำงานของอุปกรณ์ทุกชิ้นก่อนออกเดินทางไปถ่ายทำนอกสถานที่ เช่น แบตเตอรี่ควรชาร์จไฟให้เต็ม อุปกรณ์สัมภาระต่างๆ บรรจุให้กะทัดรัดและรัดกุม เพื่อความสะดวกในการเคลื่อนย้าย และ 2) ขั้นหลังการถ่ายทำ (Post production) ลำดับภาพ ตัดต่อภาพ ตัดต่อเสียง บรรยาย เสียงเพลงประกอบรายการ ใส่กราฟิก และตกแต่งอุณหภูมิภาพ รวมถึงตรวจสอบความเหมาะสมของสารคดี

จากความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญร่วมกันพิจารณากลยุทธ์กลางทางการพัฒนาสื่อนี้ ผู้วิจัยนำเสนอเป็นภาพให้เห็นถึงกลยุทธ์กลางทางใน 2 ประเด็น ได้แก่ 1) ขั้นถ่ายทำ (Production) และ 2) ขั้นหลังการถ่ายทำ (Post production) ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 สื่อนี้ในรูปแบบสารคดีต่อยอดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เรื่องข้าวพื้นถิ่นนครศรีธรรมราช

กลยุทธ์ปลายทาง (destination strategy) ผลการศึกษากลยุทธ์กลยุทธ์กลางทาง สามารถแบ่งผลการศึกษาได้เป็น 2 ประเด็น ได้แก่ 1) ขั้นเผยแพร่ (Publishing stage) โดยเผยแพร่สื่อนี้ผ่านช่องทางต่างๆ ที่สอดคล้องกับสื่อนี้และ 2) ขั้นติดตามประเมินผล (Follow-up and evaluation steps) โดยติดตามจำนวนผู้เข้าชมรายการรวมถึงติดตามประเมินผลการรับรู้และความพึงพอใจในการเปิดรับชม (ผู้เชี่ยวชาญ, 2566)

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาความพึงพอใจสื่อวีดิทัศน์เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในรูปแบบสารคดี
ต่อยอดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการศึกษาความพึงพอใจสื่อวีดิทัศน์ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจสื่อวีดิทัศน์

หัวข้อในการประเมิน	Mean	S.D.	การแปลความหมายความ
1. เนื้อหาการอธิบายมีความชัดเจน เข้าใจง่าย	4.17	0.54	มาก
2. ภาพมีความเหมาะสมกับเนื้อหา	4.07	0.67	มาก
3. ถ่ายทอดเรื่องราวได้มีความน่าเชื่อถือ	4.10	0.63	มาก
4. เสียงมีความชัดเจนชัดเจนคำในการเล่าเรื่อง	4.15	0.62	มาก
5. ความเหมาะสมของเสียงดนตรี การใช้เทคนิคพิเศษ	4.14	0.57	มาก
6. ความยาวของวีดิทัศน์ มีความเหมาะสม	4.10	0.62	มาก
คะแนนเฉลี่ยรวม	4.12	0.60	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อสื่อวีดิทัศน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.60) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจเนื้อหาการอธิบายมีความชัดเจน เข้าใจง่าย ในระดับมาก (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17) รองลงมา เสียงมีความชัดเจนชัดเจนคำในการเล่าเรื่อง (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15) ตามลำดับ

อภิปรายผล

กลยุทธ์การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในรูปแบบสารคดีต่อยอดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง ข้าวพื้นถิ่นนครศรีธรรมราช สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. เพื่อศึกษากลยุทธ์การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในรูปแบบสารคดีต่อยอดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัย พบว่า 1) กลยุทธ์ต้นทาง ประกอบด้วย 1.1) ขั้นเตรียมการผลิต 2) กลยุทธ์กลางทาง ประกอบด้วย 2.1) ขั้นถ่ายทำ 2.2) ขั้นหลังการถ่ายทำ และ 3) กลยุทธ์ปลายทาง ประกอบด้วย 3.1) ขั้นเผยแพร่ 3.2) ขั้นติดตามประเมินผล สอดคล้องกับงานวิจัยของ พนาวัลย์ ชูศรีพัฒน์ กลยุทธ์ทางการตลาดแบบออนไลน์สู่ความสำเร็จของการประกอบธุรกิจการผลิตผลิตภัณฑ์อาหารของกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัย พบว่า กลยุทธ์การตลาดออนไลน์ด้านการมุ่งเน้นช่องทางการสื่อสารกับลูกค้า ด้านความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ ด้านความสามารถในการเรียนรู้คู่แข่ง ด้านการตอบสนองต่อตลาดอย่างทันเวลา ด้านการรักษาความเป็นส่วนตัว และด้านให้บริการส่วนบุคคลมีอิทธิพลทางตรงต่อความสำเร็จของธุรกิจด้านการเงิน ด้านลูกค้า ด้านกระบวนการภายใน และด้านการเรียนรู้และการพัฒนา ธุรกิจการผลิตผลิตภัณฑ์อาหารของกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (พนาวัลย์ ชูศรีพัฒน์, 2564) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับวิไลภรณ์ สำเภทอง กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์และการสร้างมูลค่าเพิ่มของธุรกิจผลิตภัณฑ์เวช ผลการวิจัย พบว่า ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การเข้าใจแบรนด์และผลิตภัณฑ์เพื่อกำหนดจุดยืนที่ชัดเจนในการสื่อสารไปยังผู้บริโภค ว่าต้องการจะสื่อสารไปในทิศทางใดและวางตัวอย่างไว้ในสายตาของกลุ่มผู้บริโภค 2) การเข้าใจกลุ่มเป้าหมาย โดยการเก็บข้อมูลของกลุ่มผู้บริโภคผ่านการศึกษาสนทนากลุ่ม ซึ่งแบรนด์จะรับฟังความคิดเห็นและสังเกตพฤติกรรมของผู้บริโภคเพื่อกำหนดหาความต้องการที่แท้จริงของผู้บริโภคคืออะไร 3) การสื่อสารที่ชัดเจน ด้วยใจความเดียว และตอบย้ำข้อความนั้นในทุกช่องทางออนไลน์ที่แบรนด์ใช้ในการสื่อสารไปยังกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมาย และ 4) การเข้าถึงทุกช่องทางที่ผู้บริโภคอยู่ ทั้งช่องทางออฟไลน์

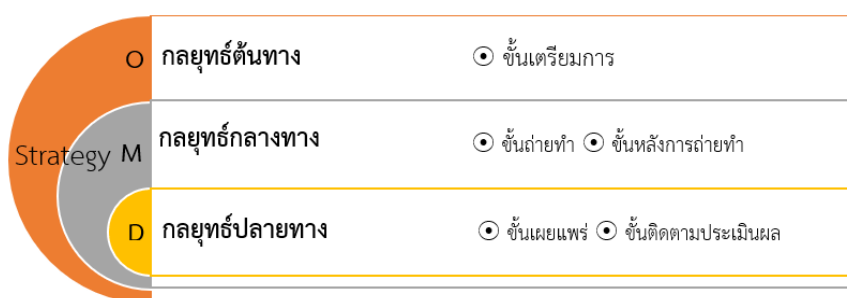

และออนไลน์รวมถึงการประชาสัมพันธ์ผ่านบล็อกเกอร์แพทย์ผู้เชี่ยวชาญและช่องทางออนไลน์ของผู้ใช้ผลิตภัณฑ์จริง (วิไลภรณ์ สำเภาทอง, 2561)

2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจสื่อวีดิทัศน์เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในรูปแบบสารคดีต่อยอดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.60 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความพึงพอใจเนื้อหาการอธิบายมีความชัดเจนเข้าใจง่าย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 เสียงมีความชัดถ้อยชัดคำในการเล่าเรื่อง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 ความเหมาะสมของเสียงดนตรี การใช้เทคนิคพิเศษ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.14 ถ่ายทอดเรื่องราวได้มีความน่าเชื่อถือและความยาวของวีดิทัศน์ มีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 และภาพมีความเหมาะสมกับเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 สอดคล้องกับงานวิจัยของอดิศักดิ์ โคตรชุม ศึกษาความพึงพอใจต่อสื่อวีดิทัศน์ เพื่อประกอบการเรียนรู้รายวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง การจัดและตกแต่งสวน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (อดิศักดิ์ โคตรชุม, 2562) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ประเมศวร์ สิริสุรภักดี และคณะ ที่ได้พัฒนาสื่อมัลติมีเดียคอมพิวเตอร์ เรื่อง หลักการทำงานของคอมพิวเตอร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดพุทธไธศวรชัย พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วย สื่อมัลติมีเดียคอมพิวเตอร์ที่พัฒนาขึ้นอยู่ในระดับมาก (ประเมศวร์ สิริสุรภักดี และคณะ, 2561)

องค์ความรู้ใหม่

กลยุทธ์การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในรูปแบบสารคดีต่อยอดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง ข้าวพื้นถิ่นนครศรีธรรมราช มี 3 กลยุทธ์หลัก และ 5 กลยุทธ์รอง กลยุทธ์หลักที่ 1 ต้นทาง (origin strategy) ประกอบด้วย 1 กลยุทธ์รอง คือ ขั้นเตรียมการผลิต (pre-production) กลยุทธ์หลักที่ 2 กลางทาง (middle-of-the-road strategy) ประกอบด้วย 2 กลยุทธ์รอง คือ ขั้นถ่ายทำ (production) ขั้นหลังการถ่ายทำ (post production) กลยุทธ์หลักที่ 3 ปลายทาง (destination strategy) ประกอบด้วย 2 กลยุทธ์รอง ขั้นเผยแพร่ (publishing stage) ขั้นติดตามประเมินผล (follow-up and evaluation steps) และส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 ตัวแบบของกลยุทธ์การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในรูปแบบสารคดีต่อยอดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการริเริ่มกลยุทธ์การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยนำรูปแบบสารคดีต่อยอดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง ข้าวพื้นถิ่นนครศรีธรรมราชมาประยุกต์ใช้ จากการศึกษา กลยุทธ์การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์ ได้ตัวแบบ OMD Strategy เพื่อใช้เป็นแนวทางใช้งานกลยุทธ์การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์ และผลความพึงพอใจสื่อวีดิทัศน์จากการพัฒนาสื่อวีดิทัศน์ เรื่อง ข้าวพื้นถิ่นนครศรีธรรมราชตามตัว

แบบกลยุทธ์การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์ (OMD Strategy) ซึ่งมีทั้งหมด 6 ด้าน ความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ 2 ประเด็นหลัก ๆ ดังนี้ ประเด็นที่ 1 ข้อเสนอแนะในการนำกลยุทธ์การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์ไปใช้ คือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์ ใช้พัฒนาสื่อวีดิทัศน์เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยนำรูปแบบสารคดีต่อยอดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลที่ได้นี้ทำให้ผู้ที่พัฒนาสื่อวีดิทัศน์สามารถนำข้อมูลที่ได้มาวางแผนการจัดการเรียนรู้กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับเวลาและผู้ชมได้ เช่น เนื้อหามีความถูกต้องและเป็นที่น่าสนใจของผู้ชม สื่อมีความยาวไม่มากเกินไป มีภาพ เสียงที่ชัดเจน ผู้ชมสามารถเลือกเวลาในการเรียนรู้ได้ตามความพร้อมของผู้ชม ประเด็นที่ 2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งถัดไป คือ ควรพัฒนาสื่อวีดิทัศน์เพื่อการเรียนรู้ที่มีเนื้อหาที่หลากหลายมากขึ้น เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ชมในการเรียนรู้ ควรศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการเรียนรู้ด้วยสื่อวีดิทัศน์เพื่อการเรียนรู้ร่วมกับการเรียนการสอนในรูปแบบอื่น ๆ เช่น การสอนแบบบูรณาการ การเรียนรู้แบบพึ่งพาตนเอง

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณโครงการยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ที่สนับสนุนการผลิตสื่อวีดิทัศน์ภายใต้โครงการพัฒนางานวิจัย สร้างองค์ความรู้ และนวัตกรรม เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น กิจกรรมพัฒนาสื่อวีดิทัศน์เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

เอกสารอ้างอิง

- กรมการข้าว. (2560). ข้าวประเทศไทยโดยศูนย์ข้อมูลข้าวตลาดเฉพาะ. กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์ พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- คณะกรรมการยุทธศาสตร์เศรษฐกิจฐานราก. (2559). คู่มือการส่งเสริมการพัฒนา “ระบบเศรษฐกิจฐานราก”. กรุงเทพมหานคร: สำนักสนับสนุนขบวนองค์กรชุมชน.
- จำเนียร จวงตระกูล. (2562). การวิจัยเชิงคุณภาพ: การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ. วารสารวิชาการการตลาดและการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 6(2), 148-160.
- ชวลรัตน์ ทองช่วย. (2562). กลยุทธ์การใช้สื่อโฆษณาบนสื่ออินเทอร์เน็ต ประเภทเว็บไซต์ของธุรกิจที่มีผลต่อการรับข้อมูลของกลุ่มเป้าหมาย. Journal of Information Science and Technology, 1(1), 1-13.
- ปรเมศวร์ สิริสุรภักดี และคณะ. (2561). การพัฒนาสื่อมัลติมีเดียคอมพิวเตอร์ เรื่อง หลักการทำงานของคอมพิวเตอร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดพุทไธศวรรย์. วารสารนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, 4(1), 49-62.
- ผู้เชี่ยวชาญ. (25 มกราคม 2566). กลยุทธ์การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์. (อรวรรณ แซ่อึ้ง, ผู้สัมภาษณ์)
- พนาวัลย์ ชูศรีพัฒน์. (2564). กลยุทธ์ทางการตลาดแบบออนไลน์สู่ความสำเร็จของการประกอบธุรกิจการผลิตผลิตภัณฑ์อาหารของกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน ดุษฎี นิพนธ์ปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจและนวัตกรรมดิจิทัล. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช. (2566). แผนปฏิบัติการราชการรายปี พ.ศ. 2566. ใน รายงานแผนปฏิบัติการราชการรายปี พ.ศ. 2566. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- วิไลภรณ์ สำเภทอง. (2561). กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์และการสร้างมูลค่าเพิ่มของธุรกิจผลิตภัณฑ์เวชสำอาง. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการนวัตกรรมทางธุรกิจ. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อดิศักดิ์ โคตรชุม. (2562). การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์เพื่อประกอบการเรียนรู้รายวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง การจัดและตกแต่งสวน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วารสารโครงการวิทยการคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ, 5(2), 67-76.

Dangintawat, S. (2019). Development of a Curriculum to Enhance Information Technology Competency for Students in the Management Science Program of Faculty of Business Administration. In Doctor of Philosophy. Chulalongkorn University.

Suwanroj, T. et al. (2023). The Development of Professional Competency Test in Knowledge and Cognitive Skill for Computer Innovation and Digital Industry. International Journal of Information and Education Technology (IJET), 13(1), 2010-3689.

บทบาทของพุทธมนต์ต่อการทำน้ำมนต์ : กรณีศึกษาบทสวดรัตนสูตรในช่วงโควิด - 19^{*}

THE ROLES OF BUDDHIST MANTRA IN THE PRACTICE OF HOLY WATER:
A CASE STUDY OF RATANA SUTTA CHANT DURING
THE COVID - 19 PANDEMIC

ณัฐณินท์ ศุภรังษี^{*}, ณัฐพร ไช้มุกข์

Nutthanin Souppornsingh^{*}, Nattaporn Kaimook

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก ประเทศไทย

Faculty of Humanities, Naresuan University, Phitsanulok, Thailand

^{*}Corresponding author E-mail: nutthanin2014@outlook.co.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาบทบาทของพุทธมนต์ต่อการทำน้ำมนต์ด้วยบทสวดรัตนสูตร ในช่วงเกิดการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด - 19 โดยใช้แนวคิดบทบาทหน้าที่นิยมนำมาใช้ศึกษาข้อมูลทาง คติชนวิทยาถึงบทบาทหน้าที่ที่มีต่อสังคม ผู้วิจัยจึงนำมาใช้วิเคราะห์บทบาทของพุทธมนต์อันเกิดจากการสวดบท สวดรัตนสูตร เพื่อทำน้ำมนต์ในช่วงไวรัสโควิด - 19 ซึ่งระหว่างการสวดมนต์ด้วยบทสวดรัตนสูตรนี้จะมีการทำ น้ำมนต์เกิดขึ้น ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจาก 1) เอกสารชั้นปฐมภูมิ ได้แก่พระไตรปิฎกฉบับ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2) เอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ งานวิจัย บทความ หนังสือ และ 3) ข้อมูล สื่อออนไลน์ที่มีการอ้างอิงถึงบทสวดรัตนสูตรและการทำน้ำมนต์ งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจาก ข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทสวดรัตนสูตร ความเชื่อเกี่ยวกับพุทธมนต์ที่เกิดขึ้นจากบทรัตนสูตรและการทำ น้ำมนต์ โดยใช้บทสวดรัตนสูตรตามแนวทางของมหาเถรสมาคมที่ประกาศไว้เมื่อวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2563 สรุป และเสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า บทบาทพระพุทธรูปอันเกิดจากบทสวดรัตนสูตร ต่อการทำน้ำมนต์ในช่วงไวรัสโควิด - 19 ปรากฏ 3 บทบาทคือ 1) ทำให้เกิดความศรัทธา 2) ทำให้เกิดความเชื่อมั่น ต่อการเผชิญกับสถานการณ์ไวรัสโควิด - 19 3) ทำให้เกิดการเน้นย้ำความสำคัญของพระพุทธรูปในสังคมไทย ในช่วงเกิดภาวะวิกฤติ ซึ่งบทสวดรัตนสูตรและน้ำมนต์จากบทสวดรัตนสูตรมีบทบาทสำคัญในฐานะเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้คน

คำสำคัญ: น้ำมนต์, พุทธมนต์, บทสวดรัตนสูตร, โควิด - 19

Abstract

This research article aims to study the roles of Buddhist mantras in making holy water by chanting the Ratana Sutta during the outbreak of the COVID - 19 virus disease. Using the concept of Functionalism. Used to study folklore information regarding roles and responsibilities in society. The researcher therefore used it to analyze the role of Buddhist mantras resulting from the chanting of the Rattana Sutta to make holy water during COVID - 19. During the chanting of the Rattana Sutta, holy water will be made. Content scope to study and collect information

^{*} Received 8 December 2023; Revised 25 December 2023; Accepted 28 December 2023

from 1) primary documents include: the Tripitaka edition of Mahachulalongkornrajavidyalaya University 2) secondary documents include: research, articles, books and 3) online media information that contains references to chanting the Rattana Sutta and making holy water. This research is a qualitative study that relies on data from relevant documents related to the Ratana Sutta, the beliefs of Buddhist mantra by Ratana Sutta chant, and the practice of the holy water using Ratana Sutta chant according to the guidelines of the Sangha Supreme Council published on March 25, 2020. The research findings, analyzed through content analysis, reveal that the roles of Buddhist mantra derived from the recitation of Ratana Sutta during COVID - 19 are characterized by three important roles that are 1) cause faith 2) encouraging human confidence, and 3) emphasizing the significance of Buddhism in Thai society during a crisis. Ratana Sutta Chanting and Ratana Sutta holy water plays an effective role to support human spirits especially in the times of crisis. Interestingly, they are also applied to deal with the emergence of COVID - 19 pandemic in Thai society.

Keyword: Holy Water, Buddhist Mantra, Rattana Sutta Chant, COVID - 19

บทนำ

สถานการณ์การระบาดของโรคไวรัสโควิด - 19 ในประเทศไทย ซึ่งเป็นโรคอุบัติใหม่ที่เกิดขึ้น ได้ส่งผลกระทบต่อประชาชนจำนวนมาก ทั้งด้านสาธารณสุข ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสุขภาพจิต เพราะจากข้อมูลที่ทำการศึกษาวิจัยสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงที่มีวิกฤติการณ์ระบาดรุนแรงของไวรัสโควิด - 19 นั้น แนวทางการป้องกันและรักษา ยังไม่ได้ชัดเจนเพียงพอกับการตอบสนองสถานการณ์ แม้ว่าจะมีแนวทางการป้องกันและแนวทางการรักษา แต่ก็ยังไม่มีข้อมูลจากหน่วยงานใดที่ยืนยันถึงการกำจัดเชื้อไวรัสโควิดได้อย่างเด็ดขาด ยังอยู่ในสถานการณ์ของการเฝ้าระวัง ป้องกัน และรักษาตามอาการของโรค ทำให้หลาย ๆ ภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน รวมถึงประชาชนได้พยายามหาหนทางป้องกัน รับมือกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม มีการเสนอแนวทางการใช้ชีวิตร่วมกันในสังคมอย่างชัดเจนมากขึ้น ซึ่งมีปรากฏการณ์ที่ผู้วิจัยให้ความสนใจ คือบางส่วนของคนในสังคมได้หาที่พึ่งพิงจากสถานการณ์โรคไวรัสโควิด - 19 ด้วยการสวดมนต์และการทำน้ำมนต์จากบทสวดรัตนสูตร ซึ่งเป็นบทสวดหนึ่งในพุทธมนต์เจ็ดตำนาน และเป็นหนึ่งในบทสวดที่ใช้ทำน้ำมนต์ ซึ่งอีกนัยหนึ่งจะเรียกว่าเป็นการสวดพระปริตร ทั้งนี้ น้ำพุทธมนต์หรือน้ำมนต์ คือ น้ำที่ผ่านพิธีการปลุกเสกมาแล้วหรือผ่านการสวด เช่น การสวดรัตนปริตรของพระภิกษุ เป็นการนำน้ำมาผ่านพิธีมงคลต่าง ๆ ซึ่งสืบเนื่องมาจากความเชื่อในสมัยพุทธกาลที่มีเหตุการณ์เกิดทุกข์ภัยในกลุ่มเจ้าลิจฉวีที่เมืองเวสาลี การประกอบพิธีน้ำมนต์ซึ่งต้องเตรียมสถานที่ น้ำมนต์ ภาชนะชั้นใส่น้ำมนต์ ด้ายสายสิญจน์ อาสนะสำหรับพระสงฆ์ที่มาเจริญพุทธมนต์ เทียนไข และหญ้าคา หรือไม้มะยม ในการใช้ประพรมน้ำมนต์ (สุชาติ บุษย์ชยานนท์, 2561) การทำน้ำมนต์ที่ได้นั้นเป็นผลมาจากการประกอบพิธีกรรมการสวดมนต์ ทั้งนี้การสวดมนต์ในพระพุทธศาสนามีมาตั้งแต่ครั้งสมัยพุทธกาลแล้ว และยังสอดคล้องกับสมัยพุทธกาลที่มีการระบาดของโรค องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงให้สวดมนต์บทรัตนสูตร เพื่อขจัดปัดเป่าโรคร้ายและอุปัทวันตรายทั้งมวลให้ประชาชนปลอดภัยจากโรคระบาด ซึ่งเป็นบทสวดหนึ่งในพุทธมนต์เจ็ดตำนาน และเป็นหนึ่งในบทสวดที่ใช้ทำน้ำมนต์ และจะเรียกว่าเป็นการสวดพระปริตร พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของคำว่า ปริตร แปลว่า ความต้านทาน เครื่องป้องกัน พระพุทธมนต์ในเจ็ดตำนานที่เรียกว่า สัตปริตร และสิบสองตำนาน ที่เรียกว่า ทวาทศปริตร ตำนานหนึ่งเรียกว่า ปริตรหนึ่ง เป็นวิเสสนะ แปลว่า น้อย ซึ่งสอดคล้องกับ ปริตตะ คำนี้ปรากฏครั้งแรกในคัมภีร์จุลวรรค วินัยปิฎก ซึ่งมีความเป็นมาเกี่ยวข้องกับชั้นธปริตต์ ที่พระพุทธองค์ทรงอนุญาตให้ภิกษุสวดสาธยายชั้นธปริตต์นี้ เพื่อให้เป็นเสมือนผู้ดูแล ปกป้องและ

คุ้มครองตนเอง และสวดสำหรับคณะสงฆ์โดยรวมด้วย (ลิขิต ลิขิตานนท์, 2534) พระปริตรธรรม คือมนต์ที่เป็นเครื่องคุ้มครองรักษาเพื่อให้แคล้วคลาด ไม่ให้เกิดอันตราย แต่เดิมนั้นมีการนำมาจากคัมภีร์พระไตรปิฎก โบราณจารย์ ทั้งนี้การสวดมนต์ในสังคมไทยนั้นภายหลังจากที่ได้รับอิทธิพลมาจากพระพุทธศาสนาเถรวาทตามคติของลังกาวงศ์ สังคมไทยกับความเชื่อเรื่องการสวดมนต์นั้นยังปรากฏสืบทอดต่อเนื่องเรื่อยมา พระครูโสภาธรรมพิทักษ์ (เสียม เตชธมฺโม) อธิบายถึงความเชื่อต่อการสวดมนต์ว่าการสวดมนต์เป็นการรักษาคำสอน (मुखปาฐะ) เชื่อว่าการสวดมนต์ทำให้ได้บุญมีสุคติเป็นที่หวัง เชื่อว่าการสวดมนต์สามารถคุ้มครองตนเองให้ปลอดภัยได้ เชื่อว่าการสวดมนต์สามารถแก้ไขปัญหาลังคม เช่น โรคระบาด เชื่อว่าการสวดมนต์ทำให้มีลาภสักการะได้ เพราะการนำบทสวดมนต์มาใช้เพื่อทำนุบำรุงเช่น จากการเกิดทุกภิกขภัยที่เมืองเวสาลีในครั้งพุทธกาลที่ใช้น้ำมนต์ในการปิดเป่าโรคระบาดภัยพิบัติร้ายแรงด้วยบทรัตนสูตร ซึ่งเป็นบทหนึ่งในบทสวดพระปริตร โดยทั้งนี้บทสวดมนต์พระปริตรเกิดขึ้นครั้งแรกในประเทศลังการาว พ.ศ. 500 ด้วยชาวลังกาที่นับถือพระพุทธศาสนาในขณะนั้น ประสงค์ให้พระสงฆ์ได้ช่วยเหลือตนให้เกิดความเป็นสิริมงคล และป้องกันอันตรายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นด้วยการสวดมนต์ ต่อมาพระเจ้าแผ่นดินประเทศลังกาได้รับคำสั่งให้คณะสงฆ์มีการปรับปรุงพระสูตรและคาถาที่ใช้สวดพระปริตรขึ้นใหม่ เพื่อใช้สำหรับงานในพระราชพิธีหลวง โดยเพิ่มพระสูตรและคาถาให้มากขึ้น และเรียกว่า ราชปริตร ที่แปลว่า มนต์คุ้มครองพระเจ้าแผ่นดิน ต่อมาประชาชนต่างก็นิยมให้มีการสวดพระปริตรในพิธีของตนบ้าง จนเป็นประเพณีสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน และเมื่อพระพุทธศาสนาได้เข้ามาสู่ประเทศไทยก็ได้รับอิทธิพลการสวดมาจากลังกาดด้วย (พระครูโสภาธรรมพิทักษ์ (เสียม เตชธมฺโม), 2559) ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการศึกษาเพื่อหาคำอธิบายว่าบทสวดรัตนสูตรต่อการทำนุบำรุงนั้นมีบทบาทสำคัญอย่างไรในขณะที่เกิดสถานการณ์ของโรคไวรัสโควิด - 19 พุทธศาสนิกชนได้นำหลักคิด คำสอน บทสวดมนต์มาประยุกต์ใช้ให้เกิดความชัดเจนในแนวทางของการหาคำอธิบาย ให้กับข้อค้นพบที่เกิดขึ้นในสังคมได้อย่างไรบ้าง และจากการวิจัยด้านเอกสารผู้วิจัยพบว่าเนื้อหาเกี่ยวกับพุทธมนต์หรือบทสวดมนต์ในพระพุทธศาสนา ที่เป็นบทความวิชาการ บทความวิจัย จะมีการเลือกนำเสนอเนื้อหาพุทธมนต์หรือบทสวดมาศึกษาวิจัยเน้นเฉพาะเป็นบท ๆ ไป เช่น โพชฌงค์ปริตต์ ขันธปริตต์ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับบทสวดของบทสวดรัตนสูตรและการทำนุบำรุงในช่วงไวรัสโควิด - 19 พบว่าปรากฏการณ์ที่เป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกันของพุทธศาสนิกชนต่อสถานการณ์ไวรัสโควิด - 19 คือการสวดมนต์บทรัตนสูตร และการใช้น้ำมนต์ที่ได้จากบทสวดรัตนสูตรซึ่งเป็นบทสวดมนต์ที่พระมหาเถรสมาคมกำหนดให้มีการสวดขึ้นดังมีปรากฏในรายละเอียด

โดยข้อมูลจากมติที่ 158/2563 เรื่อง การเจริญพระพุทธมนต์บทรัตนสูตร ในการประชุมของ มหาเถรสมาคม ครั้งที่ 8/2563 เมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2563 เลขาธิการ มหาเถรสมาคมเสนอว่า เนื่องจากองค์การอนามัยโลกได้รายงานการแพร่ระบาดของโรคติดต่อจากเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Coronavirus that was discovered in 2019) และมีการพบผู้ป่วยด้วยเชื้อไวรัสดังกล่าวในหลายประเทศรวมถึงประเทศไทยด้วย ประกอบกับองค์การอนามัยโลกได้ประกาศการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสนี้เป็นภาวะฉุกเฉินด้านสาธารณสุขระหว่างประเทศ (Public Health Emergency of International Concern) เพื่อให้รัฐบาลทั่วโลกเพิ่มมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดสมัยพุทธกาล การระบาดของโรคก็เคยปรากฏ องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงให้สวดมนต์บทรัตนสูตร เพื่อขจัดปัดเป่าโรคภัยและอุปัทวันตรายทั้งมวลให้ประชาชนปลอดภัยจากโรคระบาด ซึ่งสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID - 19 ได้ขยายไปในวงกว้าง สร้างความตื่นตระหนกต่อประชาชน ดังนั้น เพื่อความเป็นสิริมงคลต่อประเทศ ประชาชนมีขวัญกำลังใจ มีสติในการใช้ชีวิตประจำวันให้ปลอดภัยจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID - 19 จึงเห็นควรให้วัดทั่วราชอาณาจักร และวัดไทยในต่างประเทศ อัญเชิญบทรัตนสูตร มาเจริญพระพุทธมนต์ โดยดำเนินการ ดังนี้ 1.กำหนดดำเนินการในวันที่ 25 มีนาคม 2563 เวลา 16.00 น.เป็น

ต้นไป (สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม, สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2563) ทั้งนี้จากสถานการณ์ไวรัสโควิด - 19 ผู้วิจัยพบว่าข้อมูลสื่อออนไลน์ได้ปรากฏถึง

ข้อมูลเกี่ยวกับน้ำมนต์ซึ่งรูปแบบการใช้น้ำมนต์จากบทสวดรัตนสูตรในหลากหลายปรากฏการณ์ เช่น ข้อมูลจาก MGR online หรือผู้จัดการออนไลน์ เผยแพร่เมื่อ 11 เมษายน พ.ศ. 2563 ได้พาดหัวข่าวว่า “เจ้าคณะจังหวัดเสกน้ำมนต์พ่นไล่เชื้อร้ายโควิด - 19 พ้นเมืองมหาสารคาม มีรายละเอียดเกี่ยวกับความร่วมมือร่วมใจกันของผู้ว่าราชการจังหวัดมหาสารคามซึ่งเป็นประธานฝ่ายฆราวาส และมีพระเทพสิทธิอาจารย์เจ้าคณะจังหวัดมหาสารคาม เจ้าอาวาสวัดมหาชัย พระอารามหลวงเป็นประธานฝ่ายสงฆ์ พร้อมด้วยพระสงฆ์ในจังหวัดมหาสารคาม ร่วมกันประกอบพิธีสวดทำน้ำมนต์ เพื่อนำไปฉีดพ่นสี่มุมเมือง สร้างขวัญและกำลังใจให้กับชาวจังหวัดมหาสารคาม นอกจากนี้แล้วในรายงานข่าวยังกล่าวถึงความร่วมมือของพระครูภาวนาขยานิสฺส วัดพุทธวนาราม(วัดป่าวังน้ำเย็น) ต.เกิ้ง อ.เมือง จ.มหาสารคาม พร้อมคณะสงฆ์วัดป่าวังน้ำเย็น 9 รูป ที่เข้าร่วมประกอบพิธีสวดทำน้ำพระพุทธมนต์ก่อนจะนำขึ้นน้ำมนต์ที่ปลุกเสก ไปฉีดพ่นทั้งสี่มุมเมืองในพื้นที่ของจังหวัดมหาสารคามอีกด้วย” (ผู้จัดการออนไลน์, 2563) นอกจากนี้ข้อมูลไทยโพสต์ เผยแพร่เมื่อ 28 มีนาคม พ.ศ. 2563 ได้พาดหัวข่าวถึง เหตุการณ์การใช้น้ำมนต์ไล่โควิด โดยทีมจิตอาสาจันทบุรีมีการนำน้ำมนต์ผสมกับยาฆ่าเชื้อให้พระฉีดพ่นในงานทำบุญ 100 วัน ให้แก่ผู้เสียชีวิตในพื้นที่อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดจันทบุรี ทางเจ้าภาพได้มีการนิมนต์พระมาสวดมนต์ที่บ้าน หลังจากนั้นพระสงฆ์ได้พรมน้ำมนต์ นอกจากนี้ยังได้นำน้ำมนต์มาผสมกับน้ำยาฆ่าเชื้อ พร้อมกับนิมนต์เจ้าอาวาสวัดซึ่งบนประพรมน้ำมนต์โดยใช้เครื่องพ่นยาฆ่าเชื้อให้กับญาติโยมผู้มาร่วมงานทั้งภายในบ้านและรอบบริเวณบ้าน เป็นการฉีดยาฆ่าเชื้อป้องกันไวรัสโควิด - 19 ไปพร้อมกัน (ไทยโพสต์ออนไลน์, 2563) จากสถานการณ์โควิดที่ทำให้มีปรากฏการณ์เกี่ยวกับบทสวดรัตนสูตรต่อการทำน้ำมนต์ และวิธีการใช้น้ำมนต์เพื่อป้องกันไวรัสโควิด - 19 นี้ ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของบทสวดรัตนสูตรและการทำน้ำมนต์เพื่อป้องกันโรคไวรัสโควิด - 19 ซึ่งเป็นแนวทางในการคลี่คลายให้ผู้คนในสังคมให้มีที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ เป็นรูปแบบวิธีการอย่างหนึ่งในการสร้างสติให้กับผู้คนได้เกิดปัญญา ยอมรับและหาทางป้องกันตนเอง ครอบครัว ผู้คนในสังคมในทิศทางร่วมกัน ทั้งจากหลักพุทธธรรมและการใช้วิธีการแนวทางพิธีกรรมร่วมกัน เพื่อหวังผลให้ถึงสติของผู้คนในสังคม เพื่อปกป้องดูแลตนเอง ไม่หลงไปกับสภาวะความตื่นกลัว แต่ทำให้เกิดความตื่นรู้ เท่าทัน เตรียมการรับมือ ทั้งการคัดกรองข่าวสาร ติดตาม และลงมือปฏิบัติจริงได้ด้วยตนเองอย่างเป็นรูปธรรม จากบทความ การปรับตัวและการร่วมมือกันในสถานการณ์ไวรัสโควิด - 19 ตามแนวพุทธศาสนา กล่าวถึงการปรับตัวและการร่วมมือกันในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด - 19 โดยการนำหลักพระสัทธรรม 3 ประการ มาประยุกต์ใช้ใน 4 ขั้นตอน คือ 1.ขั้นเตรียมรับ คือ การยอมรับความจริงอย่างมีสติว่าโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ เป็นเรื่องธรรมดาที่เกิดขึ้นกับสัตว์โลกและเตรียมพร้อมเผชิญกับโรคภัยอย่างรู้เท่าทัน 2.ขั้นเตรียมการ คือ การดำเนินชีวิตด้วยความรอบคอบ รู้จักคัดกรองข่าวสารที่ถูกต้องเป็นจริงเพื่อใช้เป็นแนวทางป้องกันตัว 3.ขั้นปฏิบัติ คือ การอยู่ร่วมกันด้วยความดี เป็นคนที่รู้จักเหตุผลตัวเอง คำนึงถึงประโยชน์และความปลอดภัยเป็นที่ตั้ง และ 4.ขั้นรับผลของการปฏิบัติ คือ ประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคมที่เกิดจากการเตรียมรับอย่างมีสติ การเตรียมภูมิคุ้มกันให้แก่ตัวเองและการสร้างพลังแห่งความร่วมมือกันที่จะช่วยให้นุชนชาติผ่านพ้นวิกฤติครั้งนี้ไปด้วยกันอย่างปลอดภัย (ธีรโชติ เกิดแก้ว, 2563) จากมติเถรสมาคมครั้งที่ พิเศษ 4/2564 สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม เรื่องการเจริญพระพุทธมนต์บทรัตนสูตร เป็นหนังสือด่วนที่สุด ที่ พศ 0006/3480 ลงวันที่ 5 พฤษภาคม 2564 แจ้งให้วัดทั่วราชอาณาจักร และวัดไทยในต่างประเทศ อัญเชิญบทรัตนสูตรมาเจริญพระพุทธมนต์ โดยให้วัดทั่วประเทศประกอบพิธีเจริญพระพุทธมนต์โดยพร้อมเพรียงกันในวันที่ 11 พฤษภาคม 2564 เวลา 17.00 น. เป็นต้นไป เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจแก่ประชาชน และความเป็นสิริมงคลต่อประเทศ ซึ่งในมติมหาเถรสมาคมฉบับนี้ได้กล่าวถึงผลกระทบอันเกิดจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ว่าส่งผลกระทบต่อคณะสงฆ์และพุทธศาสนิกชนทั้งทางด้านจิตใจและความเป็นอยู่ ซึ่งในเนื้อความเอกสารฉบับนี้มีการกล่าวถึง สมัยพุทธกาลที่มีการระบาดของโรค ที่ครั้งนั้นองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรง

ให้สวดมนต์บทรัตนสูตร เพื่อขจัดปัดเป่าโรคร้ายและอุปัทวันตรายทั้งมวลให้ประชาชนปลอดภัยจากโรคระบาด ลดความตื่นตระหนกของประชาชนทุกเพศทุกวัย ผู้วิจัยจึงสนใจในรายละเอียดของบทสวดรัตนสูตรและการทำน้มนต์เพื่อให้มีคำอธิบายเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของบทสวดรัตนสูตรและการทำน้มนต์ว่าเป็นเครื่องมือที่ช่วยยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้คนในสังคมจากสถานการณ์ไวรัสโควิด - 19 ได้อย่างไรบ้าง และศึกษาวิจัยเพื่อให้มีคำอธิบายเป็นรูปธรรมมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาบทบาทของบทสวดรัตนสูตรต่อการทำน้มนต์ที่ใช้ในการป้องกันไวรัสโควิด - 19

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดบทบาทหน้าที่นิยม (Functionalism) ซึ่งเป็นแนวทางการศึกษาทางคติชนถึงบทบาทหน้าที่ ที่มุ่งเน้นคำอธิบายถึงปรากฏการณ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวบท (Text) กับบริบททางสังคมของคติชน (Social context of folklore) ว่ามีบทบาทอย่างไรในสังคมไทย ซึ่งเป็นข้อมูลทางสังคม วัฒนธรรม และจากหัวข้อการวิจัยเรื่อง บทสวดรัตนสูตรที่มีต่อการทำน้มนต์ เป็นการศึกษา หาคำอธิบาย ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นว่าบทสวดรัตนสูตรสะท้อนถึงความเชื่อ พิธีกรรม บทบาทหน้าที่ อย่างไร ซึ่งการศึกษารูปแบบหน้าที่ตามแนวทางการศึกษาคติชนวิทยานี้มีลักษณะ 3 ประการ คือ 1) บทบาทคติชนในการอธิบายกำเนิดและอัตลักษณ์ของกลุ่มชนและพิธีกรรม 2) บทบาทของคติชนในการให้การศึกษา อบรมระเบียบสังคม และรักษามาตรฐานพฤติกรรมของสังคม และ 3) บทบาทคติชนในการเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจของบุคคลอันเกิดจากกฎเกณฑ์ทางสังคม (ศิริพร ณ ถลาง, 2557) จากกรอบแนวคิดทฤษฎีผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษารูปแบบของบทสวดรัตนสูตรที่มีต่อการทำน้มนต์จากสถานการณ์ไวรัสโควิด - 19 เพื่อให้ได้คำอธิบายถึงคุณค่าของบทสวดรัตนสูตรและการทำน้มนต์ในการตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในสังคมขณะที่เกิดสถานการณ์ไวรัสโควิด - 19 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้านเอกสาร (Documentary Research) ศึกษาประวัติ ความเชื่อ พิธีกรรมการสวดพระรัตนสูตรที่มีต่อการทำน้มนต์ ซึ่งทั้งนี้เป็นการใช้ข้อมูลทางเอกสารเป็นหลักซึ่งเป็นข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary source) และข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) โดยผู้วิจัยมีขอบเขตด้านเวลาระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ.2565 - เดือนมีนาคม พ.ศ. 2566 เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสถานการณ์โควิดระบาดรุนแรงและหลังสถานการณ์โควิดระบาดรุนแรง ขอบเขตด้านเนื้อหาจึงแบ่งเป็นขั้นตอนดังนี้ 1) รวบรวมข้อมูลเพื่อทำการวิจัยศึกษาข้อมูลเอกสารการสวดพระปริตรจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ อรรถกถา งานวิจัย บทความ หนังสือ ตำรา เอกสาร ข้อมูลสื่อสังคมออนไลน์ 3) วิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบของวัตถุประสงค์ 4) สรุปผลการวิจัย 5) เสนอผลการวิจัยโดยวิธี พรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

บทบาทของพุทธมนต์ที่เกิดขึ้นในบทรัตนสูตรต่อการทำน้มนต์ พบว่าบทบาทของพุทธมนต์ที่ปรากฏในบทรัตนสูตร 3 บทบาท คือ 1) บทบาทในการทำให้เกิดความศรัทธา 2) บทบาทในการทำให้เกิดความเชื่อมั่นต่อการเผชิญกับสถานการณ์ไวรัสโควิด - 19 และ 3) บทบาทในการเน้นย้ำความสำคัญของพระพุทธศาสนาในสังคมไทยในช่วงเกิดภาวะวิกฤติ โดยทั้งนี้จากมติมหาเถรสมาคมเรื่องการเจริญพระพุทธมนต์บทรัตนสูตร เป็นหนังสือด่วนที่สุด ที่ พศ 0006/3480 ลงวันที่ 5 พฤษภาคม 2564 เป็นการแจ้งให้วัดทั่วราชอาณาจักร และวัดไทยในต่างประเทศ อัญเชิญบทรัตนสูตรมาเจริญพระพุทธมนต์ โดยให้วัดทั่วประเทศประกอบพิธีเจริญพระพุทธมนต์กำหนดเจริญพระพุทธมนต์ขึ้นในวันที่ 11 พฤษภาคม 2564 เวลา 17.00 น. เป็นต้นไป และหลังจากวันที่ 11

พฤษภาคม 2564 ให้วัดทุกวัดทั่วประเทศ สวดบทรัตนสูตรหลังจากทำวัตรเย็นทุกวัน จนกว่าสถานการณ์จะคลี่คลาย อีกทั้งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจัดพิมพ์หนังสือบทรัตนสูตร ตามที่มหาเถรสมาคมกำหนดจำนวน 10,000 เล่ม (สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม, สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2564) รายละเอียดของบทสวดผู้วิจัยได้นำมาศึกษาวิเคราะห์ถึงบทบาทของพุทธมนต์ต่อการทำนุบำรุงที่ปรากฏในบทรัตนสูตรมีดังนี้

1. บทบาทในการทำให้เกิดความศรัทธาสอดคล้องกับแนวคิดบทบาทหน้าที่ประการแรกในการอธิบายถึงพิธีกรรมในการสวดมนต์ที่มีรูปแบบขั้นตอนในการเริ่มสวดจนถึงการสวดจบของบทรัตนสูตรและการทำนุบำรุง มีคุณค่าทั้งผู้ประกอบพิธีและผู้ร่วมพิธี เสริมสร้างศรัทธาที่มีต่ออำนาจพระรัตนตรัย การให้ผลแห่งความเป็นสิริมงคลจากอาณิสย์ของการสวดบทรัตนสูตร เช่น บทสวดรัตนสูตรในส่วนแรก

ยานีระ ภูตานี สะมาคะตานี ภูมมานิ วา ยานิวะ อันตะลิกเข

เหล่าภูตทั้งหลาย ทั้งที่อยู่ ณ ภาควิถีก็ดี ทั้งที่อยู่ในอากาศก็ดี ที่มาชุมนุมกันอยู่ ณ สถานที่นี้ก็ดี

สัพเพ วะ ภูตา สุมะนา ภาวันตุ

ขอหมู่ภูตทั้งปวงนั้น จงเป็นผู้มีใจดีเกิด

อะโถปิ สักกัจจะ สุณันตุ ภาสิตัง

และเชิญฟังคำสวดดีพระรัตนตรัย อันข้าพเจ้ากล่าว โดยเคารพเถิด

ตัสมา हि ภูตา นิสาเมถะ สัพเพ

ดูก่อนภูตทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล ท่านทั้งหลายทั้งปวงจงฟังข้าพเจ้า

เมตตัง กะโรถะ มานุสสียา ปะชาเย

ขอท่านทั้งหลาย จงกระทำเมตตาจิต ในประชาชาวมนุษย์เถิด

ทิวา จะ รัตโต จะ หะรันติ เย พะลิง

ซึ่งเขาทั้งหลาย ทำเทวตาทิอยู่ ทั้งกลางวันกลางคืน

ตัสมา हि เน รักขะถะ อัปปะมัตตา ฯ

เพราะเหตุนี้แล ท่านทั้งหลาย จงเป็นผู้ไม่ประมาท ช่วยคุ้มครองรักษาเขาเหล่านั้นด้วยเถิด (วัด

จันทาราม (ท่าซุง), 2565)

เป็นการประกาศให้เหล่าภูตคุ้มครองรักษาพวกมนุษย์ที่ได้มีการทำบุญตามหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งในบทรัตนสูตรจะมีคำว่า “พลีกรรม” คือ การทำบุญตามหลักพุทธศาสนานั้นเอง ในทางพระพุทธศาสนา ได้แบ่งประเภทของบุญที่เรียกว่า บุญกิริยาวัตถุไว้ 10 อย่าง (พระมหาโกมล กมล และคณะ, 2561) ผู้วิจัยวิเคราะห์จากบทสวดรัตนสูตรในบทบาทการทำให้เกิดความศรัทธา ซึ่งความศรัทธาเกิดจากบุญกิริยา อาณิสย์แห่งบุญนี้ จะเป็นเกราะป้องกันภัยจากสถานการณ์ วิฤติ ทุกภิกขภัย ซึ่งผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึงบทบาทของพุทธมนต์ต่อการทำนุบำรุงที่ปรากฏเป็นความศรัทธา นี้เกิดจากกิจกรรมทางพุทธศาสนา ที่ได้ร่วมกันประพฤติปฏิบัติในรูปแบบพิธีกรรมการสวดมนต์อย่างพร้อมเพรียงกัน

2. บทบาทในการทำให้เกิดความเชื่อมั่นต่อการเผชิญกับสถานการณ์ไวรัสโควิด - 19 เช่น การดำเนินชีวิตประจำวันอย่างมีสติ ไม่หวาดระแวงจนเกินเหตุ และใช้ชีวิตในแต่ละวันอย่างไม่ประมาทด้วยการป้องกันตนเองจากโรคภัยสอดคล้องกับแนวคิดบทบาทหน้าที่ประการที่ 2 บทบาทของคติชนในการให้การศึกษา อบรมระเบียบทางสังคม เพื่อรักษามาตรฐานพฤติกรรมของสังคมให้เกิดความพร้อม ความเชื่อมั่นต่อการเผชิญกับสถานการณ์ภัยจากไวรัสโควิด - 19 เช่น บทรัตนสูตรส่วนที่สอง

ยังกิญจิ วิตตัง อีระ วา หุรัง วา

ทรัพย์อย่างใดอย่างหนึ่งในโลกนี้ หรือในโลกอื่น

สัคเคสุ วา ยัง ระตะนัง ปะณัตถัง

หรือรัตนอันไดอันสูงค่า ในสรวงสวรรค์

นะ โน สะมัง อัถถิ ตะถาคะเตนะ

ทรัพย์หรือรัตนนั้น ๆ ที่จะเสมด้วยพระตถาคตเจ้า ไม่มีเลย

อิทัมปิ พุทธะ ระตะนัง ปะณีตัง

ข้อนี้ จัดเป็นรัตนคุณอันสูงส่ง ในพระพุทเจ้า

เอเตนะ สัจเจนะ สุวัถถิ โหตุ ฯ

ด้วยคำสัตย์นี้ ขอความสวัสดิ จงบังเกิดมีเกิด

ชะยัง วิราคัง อะมะตัง ปะณีตัง, ยะทัชชะคา สักยะมุณี สะมาหิโต

พระศากยมุนีเจ้า ทรงมีพระพุทธานุภาพ ได้บรรลุนิพพานอันใด เป็นที่สิ้นกิเลส เป็นที่สิ้นราคะ เป็นอมตะ อย่างแท้จริง

นะ เตะนะ ธัมเมนะ สะมัตถิ กิณฺณิ

สิ่งใด ๆ ที่เสมด้วยพระธรรมนั้น ย่อมไม่มี

อิทัมปิ ธัมเม ระตะนัง ปะณีตัง

ข้อนี้ จัดเป็นรัตนคุณอันสูงส่ง ในพระธรรม

เอเตนะ สัจเจนะ สุวัถถิ โหตุ ฯ

ด้วยคำสัตย์นี้ ขอความสวัสดิ จงบังเกิดมีเกิด

ยัมพุทเธสสุโณ ปะริวัณณะยิ สุจิง

พระพุทเจ้าผู้ประเสริฐสุดทรงสรรเสริญสมาธิว่าเป็นธรรมอันสะอาด

สมาธิมานันตะริกัญญะมาหุ

บัณฑิตทั้งหลาย กล่าวว่าสมาธิเป็นคุณธรรมอันให้ผลโดยลำดับสม่ำเสมอ

สมาธินา เตะนะ สะโม นะ วิชชะติ

คุณธรรมอื่น ที่เสมด้วยสมาธินั้น ย่อมไม่มี

อิทัมปิ ธัมเม ระตะนัง ปะณีตัง

ข้อนี้ จัดเป็นรัตนคุณอันสูงส่ง ในพระธรรม

เอเตนะ สัจเจนะ สุวัถถิ โหตุ ฯ

ด้วยคำสัตย์นี้ ขอความสวัสดิ จงบังเกิดมีเกิด

เย ปุคคะลา อัญญะ สะตัง ปะสัถา

บุคคลเหล่าใด นับเรียงองค์ได้เป็น ๘

จิตตาริ เอตานิ ยุกาณิ โหนติ

นับเป็นคู่ได้ ๔ คู่ อันสัตบุรุษทั้งหลายสรรเสริญแล้ว

เต ทักขิณียา สุคะตัสสะ สาวะกา

บุคคลเหล่านั้น เป็นสาวกของพระสุตเจ้า เป็นผู้ควรรับทักษิณาทาน

เอเตสุ ทินนานิ มะหัพละนานิ

ทานทั้งหลาย ที่บุคคลถวายในท่านเหล่านั้น ย่อมมีผลเป็นอันมาก

อิทัมปิ สังฆะ ระตะนัง ปะณีตัง

ข้อนี้ จัดเป็นรัตนคุณอันสูงส่ง ในพระสงฆ์

เอเตนะ สัจเจนะ สุวัถถิ โหตุ ฯ

ด้วยคำสัตย์นี้ ขอความสวัสดิ์ จงบังเกิดมีเถิด

เย สุปะยุตตา มะณะสา ทัพเพนะ นิกกามิโน โคตะมะสาสะนัมหิ

บุคคลทั้งหลายเหล่าใด ประกอบความเพียรอย่างดี ดำเนินไปในศาสนาของพระโคตมเจ้าด้วยใจ
อันมั่นคง

เต ปัตติปัตตา อะมะตัง วิคยหะ

บุคคลทั้งหลายเหล่านั้น หน่วงเอาพระนิพพานเป็นอารมณ์ได้บรรลุคุณอันควรบรรลุ คือพระ
อรหัตผลแล้ว (วัดจันทาราม (ท่าซุง), 2565)

ส่วนที่สองคือการบรรยายเกี่ยวกับคุณพระรัตนตรัย คุณของพระสงฆ์หรือพระอริยเจ้าที่มีศีล มีใจมั่นคง ไม่มีกามกิเลส ถือเป็นสัจจะอันยิ่งใหญ่ ยังผลซึ่งความสวัสดิมีชัยแก่ผู้ประกาศหรือสาธยายคุณ จากส่วนที่สองนี้มีลักษณะเป็นคำบรรยายที่กล่าวถึงคุณของพระรัตนตรัย ว่าเป็นรัตนะอันประเสริฐสุด เป็นการย้ำถึงสิ่งที่ปรากฏคือ รัตนะ ซึ่งมีทั้งพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ และสังฆรัตนะ จากประโยคในบทสวด “อิทัมปิ พุทธะ ระตะนัง ปะณัตถัง แปลว่า ข้อนี้ จัดเป็นรัตนะคุณอันสูงส่ง ในพระพุทเจ้า” “อิทัมปิ อัมเม ระตะนัง ปะณัตถัง แปลว่า ข้อนี้ จัดเป็นรัตนะคุณอันสูงส่ง ในพระธรรม” และ “อิทัมปิ สังฆะ ระตะนัง ปะณัตถัง แปลว่า ข้อนี้ จัดเป็นรัตนะคุณอันสูงส่ง ในพระสงฆ์” จากประโยคในบทสวดรัตนสูตรนี้เป็นการย้ำให้เห็นถึงบทบาทในการทำให้เกิดความเชื่อมั่นต่อพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ และสังฆรัตนะ ซึ่งเป็นรัตนะอันประเสริฐสุดนี้ เพื่อให้พร้อมสำหรับการเผชิญกับสถานการณ์ไวรัสโควิด - 19 จากสถานการณ์ทางสังคม ไม่ต้องหวาดหวั่นกับสิ่งที่จะต้องเผชิญ และในบทสวดยังได้บรรยายคุณของพระสงฆ์หรือพระอริยเจ้า ว่าเป็นผู้ประกอบด้วยศีลเป็นอันดี มีใจมั่นคง ไม่มีกามกิเลส เป็นผู้ไม่มีความห่วงใย ไม่มีความห่วงหวาดด้วยโลกธรรม และมีพระนิพพานอันเป็นอมตะเป็นที่สุด ด้วยคุณของพระสงฆ์ดังที่พระคาถาพรรณนามานี้ถือเป็นสัจจะอันยิ่งใหญ่ ยังซึ่งความสวัสดิมีชัยแก่ผู้ประกาศหรือสาธยายคุณของท่าน (พระมหาปริญญา วรญาโน, 2564)

3. บทบาทในการเน้นย้ำความสำคัญของพระพุทธศาสนาในสังคมไทยในช่วงเกิดภาวะวิกฤติจากบทรัตนสูตรส่วนที่สามสอดคล้องกับแนวคิดบทบาทหน้าที่ประการที่ 3 บทบาทคติชนในการเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจของบุคคลอันเกิดจากกฎเกณฑ์ทางสังคม ด้วยการสวดบทรัตนสูตรซึ่งมีเนื้อหาและความหมายของบทสวดในเรื่องของความเป็นมงคล ความเจริญในการดำเนินชีวิต การคุ้มครอง การป้องกันให้เกิดความสวัสดิ และความรุ่งเรืองแห่งศีลธรรม เพื่อคลี่คลายความเศร้าหมองให้เกิดเป็นสมาธิในช่วงที่เกิดภาวะวิกฤติทางสังคมร่วมกัน เช่น บทรัตนสูตรส่วนที่สาม

ยานีระ ภูตานิ สะมาคะตานิ ภูมมานิ วา ยานิวะ อันตะลิกเข

เหล่าภูตทั้งหลาย ทั้งที่อยู่ ณ ภาคพื้นกัฏฐิ ทั้งที่อยู่ในอากาศกัฏฐิ ที่มาชุมนุมกันอยู่ ณ สถานที่นี้กัฏฐิ
ตะถาคะตัง เทวะมะนุสสะบุชิตัง พุทธัง นะมัสสามะ สุวัตถิ โหตุ ฯ

เราทั้งหลายจงนมัสการพระพุทธเจ้าผู้มาแล้ว อันเทวดาและมนุษย์บูชาแล้ว ขอความสุขสวัสดิ์จงมีเกิด

ยานีระ ภูตานิ สะมาคะตานิ ภูมมานิ วา ยานิวะ อันตะลิกเข

เหล่าภูตทั้งหลาย ทั้งที่อยู่ ณ ภาคพื้นกัฏฐิ ทั้งที่อยู่ในอากาศกัฏฐิ ที่มาชุมนุมกันอยู่ ณ สถานที่นี้กัฏฐิ
ตะถาคะตัง เทวะมะนุสสะบุชิตัง อัมมัง นะมัสสามะ สุวัตถิ โหตุ ฯ

เราทั้งหลายจงนมัสการพระธรรมอันมาแล้ว อันเทวดาและมนุษย์บูชาแล้ว ขอความสุขสวัสดิ์จงมีเกิด

ยานีระ ภูตานิ สะมาคะตานิ ภูมมานิ วา ยานิวะ อันตะลิกเข

เหล่าภูตทั้งหลาย ทั้งที่อยู่ ณ ภาคพื้นกัฏฐิ ทั้งที่อยู่ในอากาศกัฏฐิ ที่มาชุมนุมกันอยู่ ณ สถานที่นี้กัฏฐิ
ตะถาคะตัง เทวะมะนุสสะบุชิตัง สังฆัง นะมัสสามะ สุวัตถิ โหตุ ฯ

เราทั้งหลายจงนมัสการพระสงฆ์ผู้มาแล้ว อันเทวดาและมนุษย์บูชาแล้ว ขอความสุขสวัสดีจงมีเกิด (วัดจันทาราม (ท่าซุง), 2565)

ส่วนที่สามจากบทสวดรัตนสูตรเป็นการประกาศให้ภูตทั้งหลายจงนมัสการพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ และอำนวยการให้สรรพสัตว์เหล่านี้มีความสุขโดยเหตุที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงประกาศพระสูตรนี้ เพื่อขจัดปัดเป่าภัยความ อตถายก ภัยจากโรคระบาด และภัยจากอมนุษย์เบียดเบียน ชาวพุทธจึงถือปฏิบัติธรรมนิยมสวดพระสูตรนี้เพื่อขจัดโรคร้ายเช่นโรคห่า เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีความเชื่อว่าการสวดรัตนสูตรหรือรัตนปริตรจะทำให้ได้รับความสวัสดิ และพ้นจากอุปสรรคอันตรายทั้งหลาย (พระมหาปริณญา วรญาณ, 2564) ผู้วิจัยพบว่า มีบทบาทในการเน้นย้ำให้เห็นความสำคัญของพระพุทธศาสนา ด้วยพุทธศาสนิกชนจะมีคติความเชื่อในพระรัตนตรัยว่าเป็นที่พึ่งด้วยพระรัตนตรัยเป็นมงคลสูงสุด เป็นความเชื่อในคุณพระพุทธรูปที่พระพุทธรูปทรงเครื่องด้วยพระองค์เองหมดกิเลสอาสวะทั้งปวง คุณพระธรรมที่น่าหลักธรรมคำสั่งสอนมาใช้แก้ปัญหา และคุณพระสงฆ์ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติดีชอบแล้วตามหลักคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า การระลึกถึงพุทธานุคุณ ธรรมคุณ และสังฆคุณ ในการประกอบพิธีทำน้ำพุทธมนต์ จึงมีเรื่องของความเชื่อในอานุภาพการสวดรัตนสูตร จากการเชิญชวนให้มีการสวดและเข้าร่วมพิธีที่เกี่ยวข้องกับการสวด ซึ่งเป็นเนื้อหาของอานุภาพ เช่น การบำบัดทุกข์โศกโรคภัยและความเดือดร้อนกระวนกระวายใจ, ขจัดภัยอันตราย ลางชั่วร้าย ฝันร้าย, ปัดเป่าเสียดัจฉริย อกุศล บาปเคราะห์ภัยต่าง ๆ , ป้องกันโจรภัย อัคคีภัย อสรพิษ สัตว์ร้าย ภูตผี ยักษ์ คนธรรพ์, คัมภีร์รักษาให้ปราศอุปัทวเหตุอันตราย โรคพยาธิ จากข้อมูลการกล่าวถึงบทสวดรัตนสูตรที่อยู่ในหมวดของพระปริตรในสื่อออนไลน์ หรือจากการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อวิทยุโทรทัศน์ ชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ของการสวดบทรัตนสูตร เป็นการเน้นย้ำถึงความสำคัญของพระพุทธศาสนา และพระพุทธศาสนามีความสำคัญกับสังคมในด้านการสร้างแนวทางร่วมกัน สร้างมาตรการร่วมกัน บำบัดจิตใจ เยียวยาพุทธศาสนิกชนให้มีวิถีร่วมกัน เพื่อใช้เป็นแนวทางแก้ปัญหาของสังคมจากสถานการณ์โรคไวรัสโควิด 19 และเกิดเป็นวิถีแบบใหม่ของสังคมในการอยู่ร่วมกัน เช่น มาตรการการใช้พื้นที่สาธารณะของคนในสังคมขณะที่ทำกิจกรรมในฐานะพุทธศาสนิกชน ผู้วิจัยพบว่า การสวดบทรัตนสูตรยังเป็นการส่งเสริมในเรื่อง การสืบทอดพระพุทธศาสนา ซึ่งศาสนามีส่วนช่วยเหลือหลอมคุณธรรม จริยธรรมของมนุษย์เป็นเบื้องต้น เมื่อมีการอยู่ร่วมกันทางสังคม การสื่อสารหรือคำอธิบายต่าง ๆ ผ่านทางบทสวด เป็นการถ่ายทอดพระพุทธศาสนาในวงกว้างให้กับคนในสังคม

อภิปรายผล

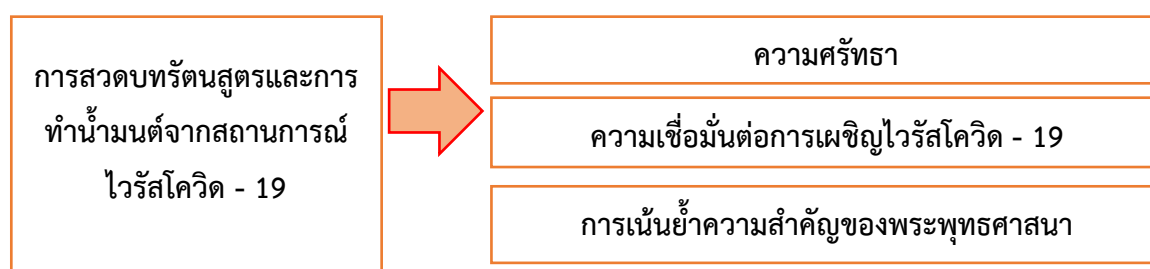
ผลการวิจัยครั้งนี้ เกิดคำอธิบายถึงบทบาทของการสวดบทรัตนสูตรต่อการทำนุบำรุงจิตจากสถานการณ์ไวรัสโควิด - 19 ทำให้ทราบถึง 1) บทบาทที่ทำให้เกิดความศรัทธา อันเกิดจากบุญกิริยาอันสูงส่งแห่งบุญนี้ จะเป็นเกราะป้องกันภัยจากสถานการณ์ เป็นผลทั้งทางร่างกายและจิตใจ อีกทั้งกิจกรรมทางพุทธศาสนา ที่ได้ร่วมกันประพฤติปฏิบัติในรูปแบบพิธีกรรมการสวดมนต์อย่างพร้อมเพรียงกันเป็นพลังศรัทธาที่จะตั้งมั่น ประพฤติปฏิบัติและครองสติในการดำเนินชีวิต สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาประทีป สณฺญโม(พรมสิทธิ และโสวิทย์ บำรุงภักดิ์ ที่ศึกษาการบำบัดโรคด้วยการเจริญพระพุทธมนต์ในเชิงพัฒนาการพบว่าการสวดมนต์ได้รับประโยชน์ในการสร้างพลังแห่งศรัทธา ความเชื่อมั่นเลื่อมใสในพระคุณของพระรัตนตรัย (พระมหาประทีป สณฺญโม(พรมสิทธิ) และโสวิทย์ บำรุงภักดิ์, 2560) 2) บทบาททำให้เกิดความเชื่อมั่น ซึ่งแสดงผลให้เห็นจากการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างมีสติในแต่ละวันอย่างไม่ประมาทด้วยการป้องกันตนเองจากโรคร้าย มีความเชื่อมั่นต่อการเผชิญกับสถานการณ์ภัยจากไวรัสโควิด - 19 สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาปริณญา วรญาณ ที่ศึกษาวิเคราะห์การบรรเทาภัยพิบัติด้วยรัตนสูตรพบว่าทำให้เกิดการพัฒนาทางด้านปัญญา ทำให้เกิดความฉลาดรู้ เท่าทันตามความเป็นจริง (พระมหาปริณญา วรญาณ, 2564) และ 3) บทบาทในการเน้นย้ำให้เห็นความสำคัญของพระพุทธศาสนา ทำให้เกิดความคลี่คลาย

ความอึดอัดคับข้องใจจากสถานการณ์วิกฤติในสังคม เป็นการบำบัดจิตใจ เยียวยาพุทธศาสนิกชนให้มีวิถีร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของสุชาติ บุษย์ชญาณนท์ ที่ศึกษาความเชื่อเรื่องน้ำพุทมนต์สำหรับพุทธศาสนิกชนพบว่า การประกอบพิธีน้ำพระพุทมนต์ มีคติความเชื่อของพุทธศาสนิกชนที่เคารพศรัทธาในพระพุทศาสนา เชื่อมั่นใน อานุภาพของพระรัตนตรัย (สุชาติ บุษย์ชญาณนท์, 2561) เพื่อใช้เป็นแนวทางการใช้ชีวิตของคนในสังคมจาก สถานการณ์โรคไวรัสโควิด - 19 นอกจากนี้ยังให้ผลที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองทางด้านจิตใจคือ ทำให้มีสมาธิ จิตใจ สงบและผ่อนคลาย เป็นการเยียวยาจิตใจประชาชนไทย การสวดมนต์ด้วยบทรัตนสูตรทำให้ประชาชนมีสติในการใช้ ชีวิตประจำวัน ประโยชน์ทางด้านสังคมทำให้เกิดความสงบสุขในสังคมเป็นการช่วยเยียวยาจิตใจของประชาชนจาก วิกฤติการณ์ครั้ง และประโยชน์ทางด้านพุทธศาสนา คือ เป็นการหล่อหลอมคุณธรรม จริยธรรมของมนุษย์ที่อยู่ ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้ ได้องค์ความรู้ใหม่คือ บทบาทของพุทมนต์จากการสวดบทรัตนสูตรและการทำนํ้ามนต์ จากสถานการณ์ไวรัสโควิด - 19 มีปรากฏ 3 บทบาทคือ 1) ทำให้เกิดความศรัทธาสอดคล้องกับแนวคิดบทบาท หน้าที่ประการที่ 1 ในการอธิบายถึงพิธีกรรมในการสวดมนต์ที่มีรูปแบบขั้นตอนในการเริ่มสวดจนถึงการสวดจบ ของบทรัตนสูตรและการทำนํ้ามนต์ มีคุณค่าทั้งผู้ประกอบพิธีและผู้ร่วมพิธี เสริมสร้างศรัทธาที่มีต่ออานุภาพพระ รัตนตรัย การให้ผลแห่งความเป็นสิริมงคลจากอานิสงส์ของการสวดบทรัตนสูตร 2) ทำให้เกิดความเชื่อมั่นต่อการ เฝchyกับสถานการณ์ไวรัสโควิด - 19 สอดคล้องกับแนวคิดบทบาทหน้าที่ประการที่ 2 บทบาทของคติชนในการให้ การศึกษา อบรมระเบียบทางสังคม เพื่อรักษามาตรฐานพฤติกรรมของสังคมให้เกิดความพร้อม ความเชื่อมั่นต่อการ เฝchyกับสถานการณ์ภัยจากไวรัสโควิด - 19 3) ทำให้เกิดการเน้นย้ำความสำคัญของพระพุทศาสนาในสังคมไทย ในช่วงเกิดภาวะวิกฤติ ซึ่งบทสวดรัตนสูตรและนํ้ามนต์จากบทสวดรัตนสูตรมีบทบาทสำคัญในฐานะเครื่องยึด เหนี่ยวจิตใจของผู้คน สอดคล้องกับแนวคิดบทบาทหน้าที่ประการที่ 3 บทบาทคติชนในการเป็นทางออกให้กับ ความคับข้องใจของบุคคล ด้วยการสวดบทรัตนสูตรซึ่งมีเนื้อหาและความหมายในเรื่องของความเป็นมงคล ความ เจริญในการดำเนินชีวิต การคุ้มครอง การป้องกันให้เกิดความสวัสดิ และความรุ่งเรืองแห่งศีลธรรม เพื่อคลี่คลาย ความเศร้าหมองให้เกิดเป็นสมาธิในช่วงที่เกิดภาวะวิกฤติทางสังคมร่วมกัน

ภาพที่ 1 บทบาทของพุทมนต์จากการสวดบทรัตนสูตรและการทำนํ้ามนต์จากสถานการณ์ไวรัสโควิด - 19

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของพุทมนต์ต่อการทำนํ้ามนต์: กรณีศึกษาบทสวดรัตนสูตรในช่วงไวรัสโค วิด 19 ทำให้ทราบถึงบทบาทที่ทำให้เกิดความศรัทธา มีบทบาททำให้เกิดความเชื่อมั่น และมีบทบาทในการเน้นย้ำ ให้เห็นความสำคัญของพระพุทศาสนา เกิดความคลี่คลายจากสถานการณ์วิกฤติในสังคมจากภัยของไวรัสโควิด 19 เป็นการบำบัดจิตใจ เยียวยาพุทธศาสนิกชนให้มีวิถีร่วมกัน เพื่อใช้เป็นแนวทางแก้ปัญหาของสังคมจากสถานการณ์

โรคไวรัสโควิด 19 ข้อเสนอแนะที่ผู้วิจัยได้จากการวิจัย คือ ยังมีเรื่องที่น่าสนใจที่จะศึกษาวิจัยวิเคราะห์ต่อไป เช่น การศึกษาวิจัยถึงบทสวดในหมวดอื่น ๆ ของพระปริตรที่มีการนำไปทำนํ้ามนต์ว่ามีบทบาทและคุณค่าที่เกิดจากการนำไปใช้สวดด้านใดบ้าง

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยเรื่อง บทบาทของพุทธมนต์ต่อการทำนํ้ามนต์: กรณีศึกษาบทสวดรัตนสูตรในช่วงไวรัสโควิด - 19 ของณัฐนันท์ ศุภสิงห์ นี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์นิสิตปริญญาเอกเรื่องปรากฏการณ์นํ้ามนต์ในสังคมเมือง สาขาคหิตวิทยา ภาควิชาภาษาศาสตร์ คหิตวิทยา ปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร โดยมี ดร.ณัฐพร ไช่มุกข์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

เอกสารอ้างอิง

- ไทยโพสต์ออนไลน์. (2563). นํ้ามนต์ไล่โควิด! 'ทีมจิตอาสาจันทบุรี' ผสมนํ้ามนต์กับยาฆ่าเชื้อให้พระฉีดย่นในงานทำบุญ 100 วัน. เรียกใช้เมื่อ 25 มีนาคม 2565 จาก <https://www.thaipost.net/main/detail/61277>
- ธีรโชติ เกิดแก้ว. (2563). การปรับตัวและการร่วมมือในสถานการณ์โควิด 19 ตามแนวพุทธศาสนา. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, 16(2), 59-78.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2563). สาธุ!เจ้าคณะจังหวัดสกลนํ้ามนต์พ่นไล่เชื้อร้ายโควิด - 19 พ้นเมืองมหาสารคาม. เรียกใช้เมื่อ 25 มีนาคม 2565 จาก <https://mgronline.com/local/detail/9630000037591>
- พระครูโอภาสธรรมพิทักษ์ (เสียม เตชธมโม). (2559). พัฒนาการรูปแบบการสวดมนต์ในสังคมไทยปัจจุบัน. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 1(1), 23-36.
- พระมหาโกมล กมโล และคณะ. (2561). ศึกษาวิเคราะห์บทสวดในรัตนสูตร ตามแนวคัมภีร์สัททาวิเสส. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, 14(2), 43-54.
- พระมหาประทีป สดฺธมโม(พรหมสิทธิ) และโสวิทย์ บำรุงศักดิ์. (2560). การศึกษาการบำบัดโรคด้วยการเจริญพระพุทธมนต์ในเชิงพัฒนาการ. วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, 17(3), 403-414.
- พระมหาปริญญา วรญาโน. (2564). การศึกษาวิเคราะห์การบรรเทาภัยพิบัติด้วยรัตนสูตร. วารสารเสถียรวิทย์ปริทัศน์, 1(3), 47-60.
- ลิขิต ลิขิตานนท์. (2534). วรรณกรรมพุทธศาสนาเถรวาท. เชียงใหม่: ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วัดจันทาราม (ท่าซุง). (2565). รัตนสูตร (บท "ยังกัญจิ" ทำนํ้ามนต์) สวดเพื่อปิดเป่าอุปัฏฐานตรายให้หมดไป (VEDIO - MP3). เรียกใช้เมื่อ 25 มกราคม 2565 จาก <http://www.watthasung.com/wat/viewthread.php?tid=829>
- ศิริพร ณ ถลาง. (2557). ทฤษฎีคหิตวิทยา: วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน - นิทานพื้นบ้าน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม, สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2563). มติมหาเถรสมาคม. เรียกใช้เมื่อ 21 มกราคม 2565 จาก <https://ssc.onab.go.th/th/page/item/index/id/13>
- สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม, สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2564). มติมหาเถรสมาคม. เรียกใช้เมื่อ 25 มกราคม 2565 จาก <https://ssc.onab.go.th/th/page/item/index/id/13>
- สุชาติ บุญยชญานนท์. (2561). ความเชื่อเรื่องนํ้ามนต์สำหรับพุทธศาสนิกชน. วารสารวันมูอองแหวกพุทธศาสตร์ปริทรรศน์, 5(1), 25-39.

ความเชื่อและพิธีกรรมตามบทบาทของผู้นำทางจิตวิญญาณใน ร่างทรงเทพเจ้าจีนที่มีต่อศาลเจ้าเมืองตรัง*

BELIEFS AND RITUALS ACCORDING TO THE ROLE OF SPIRITUAL LEADERS IN THE CHINESE DEITY EMBODIMENT TOWARDS THE SHRINE OF TRANG PROVINCE

อารีย์ ธรรมโคร่ง¹, อ้อมใจ วงษ์มณฑา^{2*}

Aree Tamkrong¹, Omjai Wongmontha^{2*}

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ปัตตานี ประเทศไทย

¹Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University, Pattani Campus, Pattani, Thailand

²สถาบันวัฒนธรรมศึกษากัลยาณิวัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ปัตตานี ประเทศไทย

²Princess Galyani Vadhana Institute of Cultural Studies, Prince of Songkla University, Pattani Campus, Pattani, Thailand

*Corresponding author E-mail: omjai.w@psu.ac.th

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพิธีกรรมการเข้าทรง บทบาทของร่างทรงเทพเจ้าจีน และทัศนคติต่อร่างทรงเทพเจ้าจีนของคนในสังคมปัจจุบัน เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่ม โดยเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ร่างทรง 15 คน และชาวบ้าน 30 คน ในตำบลทับเที่ยง บ้านควน โคกหล่อ น้ำผุด บ้านโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดตรัง พิธีกรรมเข้าทรงที่จัดขึ้นประกอบไปด้วยพิธีกรรมที่หลากหลาย เช่น พิธีทางศาสนาเต๋า การเข้าทรง พิธียกเสาโกเต้ง การถือศีลกินเจ การสวดมนต์ แสดงอภินิหารในขบวนแห่พระ การบูชาเทพเจ้าเต๋า เป็นต้น ร่างทรงมีบทบาทด้านเศรษฐกิจ ปฏิสัมพันธ์กับสังคม การบำเพ็ญประโยชน์และสาธารณกุศล การปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม ศาสนา สาธารณสุข สัญลักษณ์ที่สร้างขึ้นเพื่อสร้างอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของชาวไทยเชื้อสายจีน การปรับตัวของชาวไทยเชื้อสายจีนให้เข้ากับสังคมพหุวัฒนธรรม ศิลปะและการศึกษา การพัฒนาความเป็นพลเมือง วัฒนธรรม ทักษะอาชีพการบริการ การอบรมเลี้ยงดูลูกของครอบครัว การสนับสนุนให้สืบทอดและอนุรักษ์ประเพณีการถือศีลกินเจและกิจกรรมของศาลเจ้า ร่างทรงเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มวัฒนธรรมที่สะท้อนวิถีชีวิต ความรู้สึกและการปฏิสัมพันธ์ของคนในวัฒนธรรม ที่มีอิทธิพลทางจิตใจของคนในบริบทวัฒนธรรม ในด้านทัศนคติต่อร่างทรงจึงได้รับความเชื่อถือและคาดหวังให้ช่วยขจัดสิ่งไม่ดี บันดาลความเจริญและความเป็นสิริมงคล ในทางตรงกันข้าม หากคำทำนายไม่เป็นไปตามที่ผู้คนคาดหวังอาจเกิดความไม่มั่นใจในตัวเทพในจินตนาการซึ่งอาจขึ้นอยู่กับความเชื่อและแรงศรัทธาของผู้ที่เคารพนับถือ

คำสำคัญ: ความเชื่อ, พิธีกรรม, บทบาท, ร่างทรงเทพเจ้าจีน, ผู้นำทางจิตวิญญาณ

Abstract

The objective of this study is to investigate the ceremonial rituals of the Chinese deity embodiment, the role of, and contemporary attitudes toward the Chinese deity embodiment in contemporary society. The research adopts a qualitative approach and utilizes tools such as in-depth interviews and group discussions. with 15 experts and 30 local residents. Focusing on a

sample population in Tambon Thap Thiang, Ban Khwan, Khok Lo, Nam Phut, and Ban Pho, within Trang Province's Mueang District. The "entering the embodiment" ritual comprises several vital components, including Taoist rituals, Chinese deity embodiment, active participation of local worshippers, entering the embodiment, Koteng pole raising ceremony, observe religious precepts, pray, miraculous performances, and illumination of oil lamps. Chinese deity embodiment plays roles in economic aspects, societal interactions, philanthropy, benefits provision, religious paths, public health, and symbols created to establish the national identity of Thai people with Chinese heritage. These symbols express the adaptation of Thai-Chinese individuals to the multicultural society, encompassing arts, education, citizenship development, culture, service-oriented vocational skills, family-oriented child nurturing support, and the promotion of the transmission and conservation of cultural traditions, vegetarianism, and activities related to Chinese shrines. The Chinese deity embodiment is an integral part of a cultural group that reflects the lifestyle, emotions, and interactions of people within that culture. It influences the psyche of individuals in the cultural context. In terms of attitudes toward the Chinese deity embodiment, it is trusted and expected to help eliminate negativity, fostering prosperity and blessings. Conversely, if the predictions do not align with expectations, it might lead to uncertainty about the representative image of the deity in the imagination. This uncertainty could be contingent upon the beliefs and faith of those who hold the Chinese deity embodiment in reverence

Keywords: Belief, Rituals, Roles, Chinese Deity Embodiment, Spiritual Leader

บทนำ

ปัจจุบันร่างทรงได้พัฒนาไปสู่ความทันสมัย การเข้าทรงส่งผลต่อปัจเจกชนและสังคม สาเหตุจากเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว ทำให้ขาดที่พึ่งทางใจ เป็นสาเหตุให้การเข้าทรงและร่างทรง เข้ามามีบทบาทในสังคม วิธีการของร่างทรงคือวิธีการรักษา ให้คำปรึกษาที่มีมานาน ในสังคมสมัยใหม่ที่วิทยาศาสตร์ แต่การเข้าทรงเทพเจ้ากลับมีมากขึ้น สะท้อนให้เห็นว่าวงการร่างทรงเปิดรับคนใหม่ตามปริมาณปัญหาสังคม วิวัฒนาการการเข้าทรงให้เข้ากับสังคมยุคโลกาภิวัตน์ เป็นสิ่งสะท้อนว่าร่างทรงเป็นวงการที่เติบโตพร้อมกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม ความเชื่อเรื่องผีจัดว่าเป็นพัฒนาการของความเชื่อ มีการนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีสัญลักษณ์ ไก่เคียงมนุษย์ การประกอบพิธีกรรมมีแบบแผนตายตัว มีการแบ่งแยกระหว่างผู้ร่วมพิธีกรรมและผู้ประกอบ พิธีกรรม การทรงเจ้าเป็นส่วนหนึ่งของความเชื่อเรื่องผีหรือไสยศาสตร์ มีรากเหง้ามาจากประวัติศาสตร์ มีการ พัฒนาสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคมอย่างยากที่จะแยกออกจากกันได้ (รัตนพร เศรษฐกุล, 2537) แสดงให้เห็นว่าคนไทยเชื่อสายจีนเคารพวิญญาณบรรพบุรุษ เพราะเชื่อว่ามีบทบาทต่อวิถีชีวิต หากประสบ ผลสำเร็จ ถือว่าเป็นการดลบันดาลของบรรพบุรุษ หากประสบเคราะห์กรรมถือเป็นบทลงโทษจากบรรพบุรุษ ชาว จีนจึงให้ความเคารพนับถืออำนาจศักดิ์สิทธิ์ โดยสื่อจากเทพเจ้าหรือร่างทรง (สงบ เมฆาอภิรักษ์, 2537) นับได้ว่า การเข้าทรงช่วยแก้ปัญหาด้านจิตใจ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและการเจ็บป่วย การขาดที่พึ่งจน กลายเป็นปัญหาความเดือดร้อนทางจิตใจ ก่อให้เกิดความเครียด ร่างทรงจะช่วยความคลายกังวล

การศึกษาวิจัยการเข้าทรงเทพเจ้าจีนในจังหวัดตรัง เป็นการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมที่สะท้อนวิถีชีวิต และความเป็นอยู่ พฤติกรรม การปฏิบัติ รวมถึงอิทธิพลความเชื่อที่ยังคงสะท้อนจากการอนุรักษ์รักษาวินัยธรรมส่ง ต่อกันมารุ่นต่อรุ่นของคนไทยเชื้อชาติจีน และยังคงความมีอัตลักษณ์ที่ชัดเจนผ่านเทศกาลและงานประเพณี รวมถึง

วิถีและการดำรงชีวิตที่ปรากฏในสังคมปัจจุบันซึ่งถือได้ว่ามีอิทธิพลทางความคิด ความเชื่อและการตัดสินใจ เช่น การให้คำปรึกษาทางจิตวิญญาณ การให้กำลังใจ การเชื่อมโยงระหว่างความเชื่อทางศาสนา การปฏิบัติต่อบรรพบุรุษ ผู้มีพระคุณและการอบรมเลี้ยงดูลูกหลาน การเชื่อมโยงชุมชนและผู้คน การบำเพ็ญประโยชน์ เป็นต้น ซึ่งสะท้อนความเชื่อมโยงของพิธีกรรมความเชื่อกับสังคม โดยผู้วิจัยสนใจจะศึกษาโดยเฉพาะความเชื่อด้านการทรงเจ้าที่ได้รับปฏิบัติสืบทอดกันมาในศาลเจ้าจีนในบริบทพื้นที่จังหวัดตรัง ซึ่งมีการจัดงานพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับร่างทรงเทพเจ้าหลายแห่งเป็นประจำโดยเฉพาะในช่วงเทศกาลกินเจของทุกปี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพิธีกรรมการเข้าทรง และบทบาทของร่างทรงเทพเจ้าจีนที่มีต่อสังคมปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาความเชื่อและทัศนคติต่อร่างทรงเทพเจ้าจีนของประชาชน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่ม โดยเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ร่างทรง 15 คน และชาวบ้าน 30 คน ในตำบลทับเที่ยง บ้านควน โคกหล่อ น้ำผุด บ้านโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดตรัง อย่างไรก็ตาม เนื่องจากความเชื่อด้านจิตวิญญาณมีความละเอียดอ่อนและอาจมีผลกระทบกับประชากรและกลุ่มตัวอย่างทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งผู้วิจัยสามารถถ่ายทอดและสื่อสารตามปรากฏการณ์และข้อมูลที่ได้รับโดยตรงจากกลุ่มตัวอย่างเท่านั้น ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการสังเกตร่วมโดยให้ความสำคัญแก่สภาพวัฒนธรรมของร่างทรง บุคคลที่มีการติดต่อสัมพันธ์ การใช้ภาษาท่าทาง การแสดงพฤติกรรมเพื่อเข้าใจบริบทและสภาพแวดล้อม ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างร่างทรงกับผู้มารับบริการ

เก็บข้อมูลเอกสารนำมาเชื่อมโยงกับแนวคิดทฤษฎี เข้าสู่สนามช่วงเทศกาลกินเจ ค้นหาและติดตามร่างทรงตามศาลเจ้า สังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม สัมภาษณ์เจาะลึก ในระยะแรกผู้วิจัยเก็บข้อมูลในรูปแบบผู้มารับบริการเพื่อเก็บข้อมูลทางกายภาพและพิธีกรรมทั่วไปในศาลเจ้า ลักษณะการให้บริการ ทำให้สามารถสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างและบริบทภายในศาลเจ้าได้อย่างเป็นธรรมชาติ หลังจากนั้นผู้วิจัยได้แจ้งวัตถุประสงค์และวิธีการแก่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลวิจัยจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มหลักคือ ร่างทรงและผู้มารับบริการ

เมื่อได้ข้อมูลจากการสังเกตและการสัมภาษณ์เชิงลึกแล้ว จึงวิเคราะห์และจัดระเบียบ จำแนกข้อมูลเป็นหมวดหมู่ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบและตรงประเด็น ไม่ซ้ำซ้อน รวมทั้งออกแบบเก็บข้อมูลในส่วนที่ขาด เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพตามแผนการวิจัย และสรุปข้อมูลตามวัตถุประสงค์ นำแนวคิดและทฤษฎีเป็นตัวกำหนด 1) วิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบแนวคิดทฤษฎีทางสังคมวิทยา เช่น ทฤษฎีโครงสร้าง ทฤษฎีบทบาท แนวคิดเกี่ยวกับอัตตะ แนวคิดการปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์นิยมแนวนาฏการ และสรุปภาพรวมเป็นแนวทางในการวิเคราะห์และหาข้อมูลเพิ่มเติม 2) เก็บข้อมูลเพิ่มเติม โดยการสัมภาษณ์ซ้ำและการสังเกตการณ์เพื่อหาข้อสรุป 3) การวิเคราะห์ โดยจัดรูปแบบความสัมพันธ์ของข้อมูลและปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจ สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งสุดท้ายก่อนเสนอผลการศึกษาวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่า

1. ผู้ที่ทำการจัดการภายในศาลเจ้าขณะทำพิธีเข้าทรง ประกอบด้วย ร่างทรง พี่เลี้ยง สาธุชน ธงอาญาสิทธิ์ ธงประกาศิตแห่งเทพ ตะเกียงหน้าพระ เครื่องหาควัน กิมซันหรือพระปฎิมา เกี้ยวใหญ่ จิบสุหรืออาวุธของกองทหารเกียรติยศ เทพประธานคือกั๋วอ๋องโตเต๋ พิธีล้างทอง ธงเจ ของไหว้ อาหารเจ งานเฉลิมฉลอง ผลไม้ พืชยกเสาเต็งโกหรือขึ้นเสาเทวดาถือเป็นสัญลักษณ์ว่าได้เริ่มต้นประเพณีกินเจ พิธีแขวนตะเกียง พิธีป้างเอี้ยงเป็นพิธีแรกก่อนการเข้าสู่พิธีกินเจ ทำความสะอาดภาชนะ พิธีบูชาเจ้า พิธีโชกุ้นหรือพิธีเลี้ยงอาหารและหญ้าให้กับทหารและม้า พิธี

สวดมนต์ พิธีบูชาดาว พิธีล้างเกี้ยว พิธีแห่พระ การแสดงอภินิหาร พิธีหามเกี้ยว พิธีส่งพระ การรับองค์ไต่ซื่อเอี้ย ทำงเด็ก พิธีเทกระจาด พิธีป้ายตัวคือการอัญเชิญดวงจิตของพระและสิ่งศักดิ์สิทธิ์อยู่บนโต๊ะพระ พิธีผ่อถ่อคือการส่งองค์ไต่ซื่อเอี้ยพร้อมมงครักษ์ ล่ามผู้ทำหน้าที่อัญเชิญเทพเจ้า ยันต์ เอี่ยม

2. บทบาทของร่างทรงเทพเจ้าจีนที่มีต่อสังคมปัจจุบัน ด้านเศรษฐกิจมีการกระจายรายได้ระหว่างสาธุชน ธุรกิจตัดเย็บชุดทรงเจ้า ขายและรับแกะรูปปั้นเทพเจ้าจีน การจัดโต๊ะรับพระออกโปรดสาธุชนและทำเรือส่งพระ ด้านให้คำปรึกษาแนะนำ ร่างทรงเสมือนแพทย์จิตเวชรักษาโรคแพทย์แผนโบราณ การอาบน้ำพร ชี้แนะวิธีปฏิบัติเมื่อประสบความล้มเหลวในชีวิต ทำนายดวงชะตา สะเดาะเคราะห์ หาฤกษ์ยาม หาของหาย ต้องคดีความ การตั้งชื่อ เปลี่ยนชื่อ การเซ่นไหว้ ตั้งศาลตั้งจูเอี้ยะ ด้านบำเพ็ญประโยชน์และสาธารณะกุศล ช่วยงานวัดและศาลเจ้า บริจาคสิ่งของช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ ทำบุญโลงศพ เลี้ยงอาหารสัตว์จรจัด ไถ่ชีวิตโคกระบือที่กำลังตั้งครุภัก ช่วยเหลือผู้ป่วยติดเตียงที่ยากจน จัดกิจกรรมปฏิบัติธรรม จัดตั้งกลุ่มส่งเสริมอาชีพ ด้านการเรียนรู้เพื่อนำเอาพิธีกรรม ความเชื่อ ศาสนามาเชื่อมโยงกัน ร่างทรงกับพระรัตนตรัยมีความสัมพันธ์กันในระบบความเชื่อเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือความศักดิ์สิทธิ์แก่พิธีกรรม เป็นผู้ทำหน้าที่เผยแผ่พระรัตนตรัย ด้านสาธารณสุข ร่างทรงที่เป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านจะจัดตั้งกลุ่มเพื่อดูแล แนะนำสาธารณสุขมูลฐานด้านโภชนาการ สุขศึกษา การสุขาภิบาล อนามัยแม่และเด็ก การส่งเสริมสุขภาพจิต อนามัยสิ่งแวดล้อม การคุ้มครองผู้บริโภค การป้องกัน ควบคุมอุบัติเหตุ อุบัติภัยและโรคไม่ติดต่อ การรักษาโรคที่แพทย์ตรวจไม่พบ ด้านสัญลักษณ์กับการสร้างอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของชาวไทยเชื้อสายจีนจะผสมกลมกลืนกับคนไทยด้วยการแต่งงาน รื้อฟื้นและธำรงสัญลักษณ์ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์จีน ภาษา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ตำนาน ประวัติศาสตร์จีนผ่านงานศิลปะ หนังสืองานศพ ด้านสัญลักษณ์แสดงการปรับตัวของชาวไทยเชื้อสายจีนให้เข้ากับสังคมพหุวัฒนธรรมไทย การอยู่ร่วมกันภายใต้วิถีต่างศาสนา กลายเป็นพหุลักษณะที่แตกต่างแต่อยู่ด้วยกันภายใต้ความหลากหลายและความเชื่อส่งผลให้เกิดขันติธรรม เคารพและให้เกียรติต่อความแตกต่าง มีเอกลักษณ์เป็นของตนเองแต่หลอมรวมกันได้ลงตัว ด้านพหุวัฒนธรรมทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เข้าใจชาวจีนต่อการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมเชิงชาติพันธุ์จะเชื่อมโยงไปสู่กลุ่มชาติพันธุ์อื่นทางเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ความเชื่อ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ วิถีวัฒนธรรมและเพศที่ไม่ได้รับความเท่าเทียมกัน ด้านวิวัฒนาการของความเป็นพลเมืองเกิดการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมอย่างกลมกลืน อยู่ร่วมกันท่ามกลางความแตกต่างและพยายามปรับตัวให้เข้ากับทุกเชื้อชาติ ศาสนา วิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเชื่อ เคารพในหน้าที่ สิทธิเสรีภาพ เรียนรู้ความแตกต่างเปิดใจกว้างพร้อมรับสิ่งใหม่ผ่านแหล่งความรู้ที่หลากหลายด้วยใจที่ไม่มีอคติ ด้านวัฒนธรรมการทำงานล่วงเวลา การทำงานของร่างทรง เศรษฐกิจแบบหยาดเหงื่อเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตอาหารเจซึ่งต้องรองรับสาธุชนจำนวนมากให้มีเพียงพอ ด้านการอบรมเลี้ยงดูลูกของครอบครัวคนไทยกับคนไทยเชื้อสายจีนมีส่วนในการกำหนดลักษณะนิสัยและการกระทำของลูก การปลูกฝัง อบรม ขัดเกลาของครอบครัวทำให้ลูกของร่างทรงชาวไทยเชื้อสายจีนได้เป็นผู้ถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมของบรรพบุรุษ เป็นการแสดงความกตัญญูต่อบรรพชน ด้านเป็นสัญลักษณ์ที่ถูกรื้อฟื้นเพื่อให้ดำรงอยู่สืบไป การใช้ภาษาจีนที่ร่างทรงใช้ในการสื่อสารขณะเข้าทรงหรือในการประกอบพิธีกรรม ความเชื่อในการพัฒนาจิตใจ คุณค่าของประเพณี ส่งเสริมบทบาทของร่างทรงในการพัฒนาสังคม เข้าใจขั้นตอนแบบแผนความเชื่อที่มีการปฏิบัติมาและเพื่อสืบสานวัฒนธรรมอันดีงามให้คงอยู่ ด้านทำให้เกิดความสามัคคี ความเชื่อ ความศรัทธาถือเป็นการส่งเสริม อนุรักษ์ประเพณีถือศีลกินเจและกิจกรรมของศาลเจ้า เป็นประเพณีที่มีผลต่อการรักษาสุขภาพ ด้านการเมือง บทบาทของร่างทรงในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ ศาลเจ้าคือสถานที่ซึ่งมีการหาเสียง เพราะร่างทรงสามารถกำหนดทิศทางในการเลือกตั้งได้

3. ความเชื่อและทัศนคติต่อร่างทรงเทพเจ้าจีนของประชาชน ประชาชนมีทัศนคติด้านบวก มูลเหตุที่

ต้องมาเป็นร่างทรง เพราะความกลัวและความต้องการทางร่างกาย เชื่อว่าเทพเจ้ามาจับทรงเนื่องจากความเสื่อมของพุทธศาสนา ศีลธรรม โลกวนวาย เกิดภัยพิบัติ สงคราม การตัดไม้ทำลายป่า ทำให้เทพเจ้าไม่มีที่อยู่ ผู้เป็นร่างทรงจะต้องเป็นมีลักษณะเป็นผู้มีบุญที่เทพเจ้าเลือกแล้ว คนชะตาขาด คนที่เคยบนบานศาลกล่าวไว้ คนมีองค์เทพคุ้มครอง ความเชื่อและการบูชาเทพเจ้าจึงสะท้อนทุนนิยมความเชื่อพิธีสะเดาะเคราะห์การอาบน้ำพร น้ำว่น เพิ่มอาคม การเข้าทรงมีผลกระทบด้านบวก โดยร่างทรงจะแสดงหลักธรรมให้สาธุชนฟัง รับปรึกษาปัญหา เชื่อว่ามนุษย์สามารถติดต่อกับโลกวิญญาณและเทพเจ้าทางกระแสดิจิตหรือเทพเจ้าติดต่อกับมนุษย์ทางลางสังหรณ์ การฝัน การเข้าทรง (เดชา โกกะอินทร์, 2565); (อุกฤษฏ์ วงษ์มณฑา, 2565) ในทางตรงกันข้าม กลุ่มที่มีความลังเลใจแต่มารับบริการเพราะอยากลองว่าร่างทรงจะสามารถช่วยแก้ปัญหาได้หรือไม่ เนื่องจากไม่มีทางแก้ปัญหาอื่นแล้ว ข้อดีของการเข้าทรงคือเป็นที่พึ่งทางใจ แก้ปัญหาให้คนในสังคม ข้อเสียคือทำให้เกิดความมกมาย ถูกหลอกลวง เชื่อว่าองค์เทพลี้ลับรังเกียจกายหยาบและจิตของมนุษย์ จึงไม่จำเป็นต้องมาเข้าทรง เพราะมนุษย์ไม่มีบุญบารมีมาก (เพียงใจ ปานาพม, 2565); (สุภาภรณ์ แซ่อ้อง, 2565) กลุ่มที่ไม่มีความเชื่อถือการเข้าทรงเลย เป็นกลุ่มที่มารับโดยการตามญาติพี่น้อง เพื่อน หรือเพราะอยากรู้อยากเห็น ถูกบังคับ ชักจูงให้มาลองใช้บริการจากร่างทรงในการแก้ปัญหาชีวิต สาธุชนเห็นว่าการเข้าทรงเป็นสิ่งที่ตมตุน หลอกลวง เชื่อในสิ่งที่ไม่มเหตุผล ทำให้คนมกมาย แต่ยอมรับว่าการเข้าทรงก็มีประโยชน์ต่อสังคมในการเป็นที่พึ่งทางใจ ในแนวคิดเชิงจิตวิทยาเป็นแคโรคทางจิต (สรณทัต ดิดศิริ, 2565); (จิราพร ชูบัว, 2565)

อภิปรายผล

ผู้วิจัยวิเคราะห์แล้วเห็นว่า

1. บทบาทของร่างทรงเทพเจ้าเงินในจังหวัดตรังที่มีต่อสังคมปัจจุบัน ด้านเศรษฐกิจ ร่างทรงมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับระบบเศรษฐกิจ สังคม มีหน้าที่ช่วยแก้ปัญหาให้คนในสังคม ทำให้เกิดการพบปะสังสรรค์กัน การจัดพิธีกรรมยังทำให้เกิดการกระจายรายได้ จากการใช้จ่ายซื้อของสำหรับทำพิธีกรรม (ก้องเกียรติ พึ่งสงวน, 2561) ด้านให้คำปรึกษาแนะนำ ผู้มาพบร่างทรงเพื่อรักษาโรคที่รักษาไม่หายจากแพทย์แผนปัจจุบัน เพราะมีความทุกข์กายใจจึงมาหาเจ้าเพื่อให้เกดกำลังใจหรือมาขอคำแนะนำ ความเชื่อการเข้าทรง ทำให้ร่างทรงสามารถสร้างสรรค์หรือทำลายผู้มารับบริการได้ ว่าร่างทรงมีบทบาทที่ในการแก้ปัญหาครอบครัว การงาน ความรัก การเรียน การเจ็บป่วย (พรพรรณ จันทโรนานนท์, 2561) ด้านการบำเพ็ญประโยชน์และสาธารณะกุศล ปฏิบัติกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคมส่วนรวม ช่วยกิจกรรมในชุมชน ร่วมกับสาธุชนในการบริจาคสิ่งของให้แก่วัด โรงเรียน บ้านพักคนชรา สถานเลี้ยงเด็กกำพร้า ช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติผ่านมูลนิธิเพื่อการกุศล มูลนิธิบรรเทาสาธารณภัย ทำบุญโงศพคนไร้ญาติ เลี้ยงอาหารสุนัขและแมวจรจัด ไถ่ชีวิตโคกระบือที่กำลังตั้งครรภ์มาจากโรงฆ่าสัตว์ ช่วยเหลือผู้ป่วยติดเตียงที่มีฐานะยากจน จัดกิจกรรมและบริจาคสิ่งของช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส จัดกิจกรรมปฏิบัติธรรม จัดตั้งกลุ่มส่งเสริมอาชีพในชุมชน (อ้อมใจ วงษ์มณฑา, 2564) ด้านการเรียนรู้เพื่อนำเอาพิธีกรรม ความเชื่อและศาสนามาเชื่อมโยงกัน การเข้าทรงทำให้ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีการทำบุญทำทานหรือก่อให้เกิดการรวมกลุ่มและร่วมมือกันของคนในสังคมในทิศทางที่สร้างสรรค์ การเข้าทรงเป็นระบบความเชื่อของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของปัจเจกชนและประชาชนควบคู่ไปกับศาสนาพุทธ พิธีกรรมเข้าทรงสอดคล้องกับความเชื่อดั้งเดิมชาวบ้านที่ผสมผสานความเชื่อพุทธศาสนาบางส่วนเข้ากับความเชื่อเรื่องผีสงเทวดาและการนับถือผี ทำให้การเข้าทรงกลายเป็นปรากฏการณ์ที่เห็นกันอยู่ทั่วไป รูปแบบการเข้าหาอำนาจศักดิ์สิทธิ์ในศาสนามีลักษณะแตกต่างกัน แม้ว่ามนุษย์จะสามารถติดต่อกันได้โดยตรงด้วยการสวดอ้อนวอน การบนบานหรือการประกอบพิธีกรรม แต่บางศาสนามีผู้ประกอบพิธีหรือทำหน้าที่ติดต่อกับอำนาจศักดิ์สิทธิ์ในรูปแบบคนกลางคือคนทรงและพระสงฆ์ (อนันท์ กาญจนพันธ์, 2564) ด้านสาธารณสุข ร่างทรงจะต้องรักษาความสะอาดของร่างกาย รักษาศีล 5 และประพฤติตนดีทั้งกายและใจ ด้านสุขภาพพิธีการกินผักจำเป็นต้องรับประทานอาหารตามหลัก ผู้ที่เข้ามาเป็น

ร่างทรงจะต้องเข้าร่วมปฏิบัติตามหลักพิธีคือการกินผัก ซึ่งทำให้มีสุขภาพแข็งแรงและได้รับการขับสารพิษออกจากร่างกาย และด้านจิตใจเชื่อว่าการกินผัก ละเว้นการบริโภคเนื้อสัตว์คือการถือศีลจึงทำให้จิตสงบ ทำให้มีสติมั่นคง มีสมาธิ เป็นประโยชน์ต่อการทำงานและการดำเนินชีวิต (พระสมุห์สุรพงษ์ ปณฺญาพโล (สืบนุช), 2560) ด้านสัญลักษณ์กับการสร้างอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของชาวไทยเชื้อสายจีน การสร้างอัตลักษณ์ของคนจีนโดยใช้หนังสืองานศพก็เป็นวิธีที่คนจีนนิยมใช้มากขึ้น สัญลักษณ์ที่แสดงถึงความเป็นจีน ได้แก่ ความเชื่อทางศาสนาผ่านพิธีกรรม เพื่อสร้างจิตสำนึกร่วมกันในความเป็นชาติพันธุ์จีน(พระมนตรี อธิจิตโต (สัสสินทร), 2559) ด้านสัญลักษณ์ที่แสดงการปรับตัวของชาวไทยเชื้อสายจีนให้เข้ากับสังคมพหุวัฒนธรรมทางศาสนากับแนวทางการอยู่ร่วมกันของคนจีนและคนไทย รากฐานวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนมาจากรุ่นพ่อแม่ที่อพยพเข้ามาไทย เมื่อครั้งอดีตคนจีนที่อยู่ในไทยไม่เหมือนกับคนจีนในจีนแผ่นดินใหญ่ เพราะคนจีนในไทยมาไทยตั้งแต่สมัยก่อนคอมมิวนิสต์ยึดประเทศจีนคุณค่าทางจริยธรรมขงจื้อ พุทธศาสนายังยึดถือทำให้บุคลิกภาพ อุปนิสัยคนจีนโพ้นทะเลต่างกับกับคนจีนแผ่นดินใหญ่ ความเป็นจีนในโพ้นทะเลเริ่มลดน้อยลง จางหายไปตามอายุขัย คนรุ่นปู่ย่าตายายจะรักษาความเป็นจีนไว้สูง แต่เมื่อรุ่นลูกหลานจะเริ่มพูดภาษาจีนไม่ได้ และไม่เข้าใจวัฒนธรรมจีนของตนเอง (ภูมิชนุตม์ อุดก่าธง, 2558) ด้านพหุวัฒนธรรมทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน คนส่วนใหญ่เข้าใจลัทธิทรงเจ้าเข้าผีเป็นส่วนหนึ่งของการใช้ไสยศาสตร์และกระแสพุทธพาณิชย์ในสังคมสมัยใหม่ การทรงเจ้าเป็นสิ่งที่มียู่แล้วในวัฒนธรรมไทยดั้งเดิม แต่ได้ปรับเปลี่ยนและนำเสนอความหมายที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชากรในเมือง ลัทธิพิธีทรงเจ้ามีความเชื่อเรื่องวิญญาณและอำนาจศักดิ์สิทธิ์เป็นศูนย์กลางของลัทธิพิธี ความเชื่อที่ว่าอำนาจบารมีขององค์เทพสามารถช่วยแก้ปัญหาโลกนี้ได้ หากองค์เทพได้รับการสวดอ้อนวอนและบูชาอย่างเหมาะสม ช่วยให้เข้าใจปฏิบัติการทางวาทกรรมในสังคมไทย โดยเฉพาะการโต้แย้งระหว่างพุทธศาสนากับไสยศาสตร์ อำนาจรัฐกับเสรีภาพในการนับถือศาสนาของปัจเจกบุคคล และการคงอยู่ร่วมกันในสังคมเดียวกันของความเชื่อและพิธีกรรมทางศาสนาที่แตกต่างกัน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ประยุตโต), 2557) ด้านวิวัฒนาการของความเป็นพลเมือง การผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมอย่างกลมกลืน อยู่ร่วมกันท่ามกลางความแตกต่างและพยายามปรับตัวให้เข้ากับทุกเชื้อชาติ ศาสนา วิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเชื่อ เคารพในหน้าที่สิทธิเสรีภาพ เรียนรู้ความแตกต่างเปิดใจกว้างพร้อมรับสิ่งใหม่ของชาติอื่นผ่านแหล่งความรู้ที่หลากหลายด้วยใจที่ไม่มีอคติ ยึดมั่นในขันติธรรม มีความอดทนอดกลั้น ปรับวิธีคิดและท่าทีให้เป็นกลางสอดคล้องกับสภาพสังคมแห่งความหลากหลาย เคารพและให้เกียรติต่อความแตกต่าง คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนมีความยุติธรรม ไม่เลือกปฏิบัติหรือให้สิทธิพิเศษเฉพาะสาธุนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ไม่กระทำการที่ก่อให้เกิดความเสียหาย หรือความเจ็บปวดทั้งร่างกายและจิตใจของผู้อื่น ส่งผลเป็นหลากหลายความเชื่อต่างวิถี แต่อยู่กันได้อย่างมีความแตกต่าง ด้านวัฒนธรรมการทำงานล่วงเวลา สำนักงานสถิติแห่งชาติจีนในปี 2022 พบว่าจากการประกาศเวลาเฉลี่ยการทำงานของคนจีนในแต่ละสัปดาห์ พนักงานบริษัทจีนทั่วประเทศทำงานเฉลี่ย 46 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ยังมีคำกล่าวเชิงเสียดสีวิถีชีวิตคนทำงานสำนักงานว่ากินน้อยกว่าหมู ทำงานหนักกว่าวัว นอนดึกกว่าสุนัข ตื่นเช้ากว่าไก่ ด้านการอบรมเลี้ยงดูลูกของครอบครัวคนไทยกับคนไทยเชื้อสายจีน การเป็นร่างทรงเปิดโอกาสให้ผู้หญิงผลิตและใช้วาทกรรม อำนาจของพิธีกรรมต่อต้านอำนาจที่มีศูนย์กลางอยู่ที่เพศชาย ทั้งในส่วนที่เป็นหลักธรรมคำสอนและความเชื่อ โดยการใช้สัญลักษณ์ของพุทธศาสนา ผู้หญิงสามารถค้นหาเอกลักษณ์และบทบาททางเพศของตน สถานภาพทางเศรษฐกิจ ความเชื่อ พิธีกรรมและสังคมจากการเป็นร่างทรง ใช้การทรงเจ้าเป็นแหล่งพักพิงทางจิตใจและศีลธรรมจากความวุ่นวาย แตกต่างกับการเลี้ยงดูลูกของคนไทยเชื้อสายจีนที่จะให้ความสำคัญในการเป็นผู้นำครอบครัวกับผู้ชายมากกว่า (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ประยุตโต), 2559) ด้านเป็นสัญลักษณ์ที่ถูกรื้อฟื้นเพื่อให้ดำรงอยู่สืบไป การถือศีลกินเจของคนไทยเชื้อสายจีนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดภูเก็ต โดยจะเลือกรับประทานเฉพาะผัก 9 วัน นุ่งขาวห่มขาว ปฏิบัติตนอยู่ในศีลเจ้า จะมีการประกอบพิธีกรรมทรงเจ้า เพื่อให้เจ้าองค์ที่ประทับช่วยขจัดทุกข์และเป็นสิริมงคลสำหรับคนทรง บางคนที่ไม่สามารถพูดภาษาจีนมาก่อนก็สามารถ

พูดออกมาได้ เพราะนั่นคือวาจาของเจ้าที่ประทับในร่าง สิ่งเหล่านี้คือปาฏิหาริย์และความเชื่อ และยังคงสืบทอดอยู่จนปัจจุบัน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ประยุตโต), 2557) ทำให้เกิดความสามัคคี ความเชื่อ ความศรัทธาเป็นการส่งเสริม อนุรักษ์ประเพณีถือศีลกินเจและกิจกรรมของศาลเจ้า ปัจจุบันบทบาทของร่างทรงเปลี่ยนแปลงไปคือจากเป็นผู้รักษาโรคทางร่างกายเป็นหลัก ได้เปลี่ยนเป็นผู้ทำนายดวงชะตาเป็นการช่วยบำบัดอาการทางจิต การที่คนในสังคมหันไปพึ่งพาร่างทรง น่าจะเป็นเพราะว่าในทางพระพุทธศาสนาคำสอนมีลักษณะที่เป็นอุดมคติมากเกินไป คนทั่วไปในสังคมเข้าถึงได้ยาก แต่ไสยศาสตร์สามารถให้ความชัดเจนในการแก้ปัญหาได้ตรงกับความต้องการของคนมากกว่าที่ต้องการจะเห็นผลของการแก้ปัญหาอย่างรวดเร็ว โดยอาศัยอำนาจสิ่งเหนือธรรมชาติ เช่นเทพเจ้า ร่างทรงซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของผู้ปฏิบัติหรือดำเนินการทางไสยศาสตร์จึงยังคงได้รับความนิยมอยู่ในปัจจุบัน (เสนห์ สุภาชิต, 2556) ด้านการเมือง ระบบการเมืองที่นับถืออำนาจศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ หาได้เป็นเรื่องมลายไม่ ความเชื่อนี้คงอยู่อย่างเห็นได้ชัด ดังประเพณีการเข้าทรงผีเจ้านายในภาคเหนือของไทย ยังมีการเปลี่ยนแปลงไปตามพัฒนาการของสังคมในทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม ประเพณี ความเชื่อทางศาสนา อำนาจศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติเป็นปรากฏการณ์สังคมที่มีที่มาในประวัติศาสตร์ มีการเปลี่ยนแปลงกระบวนการที่สอดคล้องกับโครงสร้างด้านอื่นๆ ของสังคมอย่างยากที่จะแยกออกจากกัน ร่างทรงทำหน้าที่เป็นสื่อกลางติดต่อกับผีหรือเทพและมีการถ่ายทอดความเชื่อสอดคล้องกับเงื่อนไขของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เมื่อมีการรวมศูนย์อำนาจทางการเมืองในล้านนาไทยและเชียงใหม่ กระบวนการรวมศูนย์อำนาจทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม ความเชื่อก็เกิดขึ้นพร้อมๆ กัน ในขณะที่อำนาจเจ้าผู้ครอบครองนครถูกลดลง อำนาจของผีท้องถิ่นก็ต้องลดลงไปด้วย เมื่อมองที่โครงสร้างของผีและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายอย่างมีสัมพันธภาพกับการเปลี่ยนแปลงการปกครองทางการเมืองและเศรษฐกิจก็ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในลักษณะความสำคัญของอำนาจศักดิ์สิทธิ์ที่มีอยู่ในกรุงเทพฯ จะมีอิทธิพลและเป็นที่ยอมรับมากขึ้น (พรทิพย์ พงษ์กิตติวงศ์, 2563)

2. ความเชื่อและทัศนคติต่อร่างทรงเทพเจ้าเงินของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดตรัง ด้านบวก เทศกาลกินเจที่เมืองตรังมีมาทรงหนุ่มแต่ถือไม้เท้าเดินหลังโก่ง พูดเสียงคนแก่ ใช้ทวนเหล็กขนาดใหญ่หนักกว่า 10 กิโลกรัม แท่งที่กระพุงแก้ม ต้องมีพี่เลี้ยงช่วยยกปลายทวนอีกข้างหนึ่งไว้ และคนหามเกี้ยวไม้ ซึ่งดินเองได้เมื่อเสียงประทัดเมื่อเสร็จพิธีกรรมผู้เป็นร่างทรงไม่รู้สึกรู้สีกเจ็บและไม่รู้สึกตัวว่าทำอะไรในขณะที่เข้าทรง แผลที่เกิดขึ้นก็มีเลือดซึมออกมาเล็กน้อย ไม่ช้ำก็หายเป็นปกติ เพียงใช้ขี้ธูปปะแผลเท่านั้น ผู้เป็นร่างทรงไม่เคยมีความเชื่อเรื่องนี้มีมาก่อน ยอมรับว่าชีวิตเขาดีขึ้น สิ่งเหล่านี้ไม่สามารถอธิบายด้วยเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ได้ แต่สิ่งเหล่านี้เป็นความเชื่อที่ค้ำจุนสังคมไทยให้อยู่ในกรอบแห่งความดีงาม ประเพณีกินผักของจังหวัดภูเก็ต เกิดจากการอพยพมาของคนที่จีน เมื่อคณะจ้าวจากประเทศจีนมาเปิดการแสดง เกิดโรคภัยไข้เจ็บในหมู่บ้าน ประเพณีกินผักจึงถูกยกขึ้นมาประกอบเป็นพิธี เพื่อขอขมาโทษสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เกิดเป็นเทศกาลกินผักที่ถือปฏิบัติกันมาจนปัจจุบัน โดยมีร่างทรงที่ถูกคัดเลือกให้เป็นตัวแทนของเทพเจ้าเงินเป็นสื่อกลางที่ดำเนินพิธีกรรม (พระสมุทรสุรพงษ์ ปญญาโณ (สีบุญ), 2560) การเข้ามาเป็นร่างทรงเพื่อต่อดวงชะตาให้ผู้ชะตาขาดแต่ยังไม่ถึงเกณฑ์จะต้องตาย และผู้ที่มีเทพเจ้าเงินคุ้มครอง หรือมีการสืบทอดจากบรรพบุรุษ การเป็นร่างทรงทำให้ชีวิตเปลี่ยนแปลงไปทั้งด้านร่างกาย ความคิด จิตใจและสังคม การเป็นร่างทรงจะช่วยจัดสิ่งไม่ดี รักษาโรคภัย บันดาลความเจริญในการประกอบอาชีพและความเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง ด้านสังคมก่อให้เกิดการรวมกลุ่มทางสังคม เกิดการพบปะกลุ่มคนและเกิดความสัมพันธ์ตามมา ด้านสุขภาพพิธีกินผักทำให้สุขภาพแข็งแรง ได้ขับสารพิษออกจากร่างกาย ด้านจิตใจเชื่อว่าการกินผักคือการถือศีลจึงทำให้จิตสงบ มีสติ มีสมาธิ (พระมนตรี อธิจิตโต (สัสสินทร), 2559) ด้านทัศนคติที่มีต่อร่างทรง สาธุชนที่ไม่แน่ใจในร่างทรงบทบาทพื้นฐานของร่างทรงคือการทำนาย สามารถจะรู้มูลเหตุของเคราะห์ร้าย เขาจะถูกคาดหวังให้เปิดเผยสาเหตุความทุกข์ของลูกคำที่จะได้ฟังคำอธิบาย คำทำนาย ถ้าเขาคาดเดาความคิดของลูกคำผิดพลาด ลูกคำก็จะตำหนิว่าร่างทรงไม่ได้อยู่ในภวังค์จริง ทำให้เสียลูกคำ ทำให้เสียชื่อเสียง การทำนายจึงเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ต้องจำแนกสถานการณ์และสร้างคำอธิบายความเคราะห์ร้ายของลูกคำบนพื้นฐานการคำนึงถึงเชิงประจักษ์เกี่ยวกับโครงสร้าง

ทางสังคมที่ตึงเครียด ซึ่งถูกแสดงต่อลูกค้าเสมือนการรู้เห็นอย่างอัศจรรย์ เพื่อจะอธิบายความทุกข์หรือความเคราะห์ร้าย ลูกค้าจะเกิดความเชื่อในสิ่งที่ได้ยินและยินดีที่จะจัดพิธีกรรมตามที่ร่างทรงสั่ง ร่างทรงจะประสบความสำเร็จก็โดยการที่เขาพูดในสิ่งที่ผู้ฟังปรารถนาและการใช้ไหวพริบ ร่างทรงยังมีบทบาทในการรักษาโรคและทำให้ฝนตก ทำให้เกิดความร่วมมือกันในกลุ่มชนในการประกอบพิธีกรรมด้วย (พรพรรณ จันทโรนานนท์, 2561) ดังนั้นในอีกด้านหนึ่ง ร่างทรง คือ นักจิตวิทยาเคราะห ค้นหาสิ่งที่อยู่ในจิตสำนึกและที่ซ่อนเร้นอยู่ใต้จิตสำนึกของผู้ป่วย ที่มีความคิดเห็นว่าร่างทรงคือนักจิตวิทยา รู้ธรรมชาติของมนุษย์ เป็นผู้มีความรู้สึกลึกซึ้งในการรับรู้สิ่งต่างๆ เป็นผู้เชี่ยวชาญโรคจิตประสาท มองว่าร่างทรงเป็นเหมือนจิตแพทย์ เข้าใจภาวะทางจิตและธรรมชาติของมนุษย์และรู้วิธีการรักษา ร่างทรงเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มวัฒนธรรมที่อาศัยอยู่ ทำให้เข้าใจวิถีชีวิต ความรู้สึกและการปฏิสัมพันธ์ของคนในวัฒนธรรม ส่งผลให้สามารถรักษาอาการทางจิตของคนในบริบทวัฒนธรรมนั้นได้ ใช้ศิลปะการแต่งกายเหมือนสัญลักษณ์ที่ช่วยทำให้ภาพของเทพในจินตนาการเป็นจริง และมีอิทธิพลในการควบคุมความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์ของผู้อื่นได้ (ภูมิษณุตม์ อุดก่าธง, 2558) ซึ่งอาจมีนัยยะของการแฝงตัวในภาพของร่างทรงที่มีบทบาทต่อความคิดความรู้สึก รวมไปถึงการให้ข้อมูลเชิงวิเคราะห์ตามบริบทวัฒนธรรมของผู้ที่เข้ามาใช้บริการหรือผู้ที่ให้ความเคารพเชื่อถือได้ ทั้งนี้ จะขึ้นอยู่กับความเชื่อและศรัทธาที่ผู้มาขอรับบริการมีต่อร่างทรงนั้นด้วยเช่นกัน

สรุปและข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย คือ ควรนำเสนอหน่วยงานหรือองค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตรัง เทศบาลนครตรัง การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยประจำจังหวัดตรัง และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้ความรู้ความเข้าใจการสืบสานประเพณีถือศีลกินเจ ในมิติทางสังคมและวัฒนธรรม เพื่อสร้างค่านิยมดีงามให้กับเยาวชนและสังคม โดยคำนึงถึงคุณค่าด้านจิตใจให้มากกว่าด้านเศรษฐกิจ รวมทั้งศึกษาข้อมูลทางกายภาพและผู้ประกอบพิธีกรรมของศาลเจ้าในช่วงเทศกาลถือศีลกินเจ มีการจัดสรรงบประมาณให้กับสถานศึกษา เพื่อจัดอบรมให้กับนักเรียนและนักศึกษาเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจให้ตระหนักถึงความสำคัญในทุก ๆ ประเพณีของจังหวัดตรัง ซึ่งจะเป็นแนวทางในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีที่ดีงามของจังหวัดตรัง ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ คือ บุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับร่างทรงเทพเจ้าจีนและสาธุชนในท้องถิ่น ควรได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการเรียนรู้เรื่องราวของเทศกาลกินเจและอัตลักษณ์ของจังหวัดตรัง รวมถึงการใช้ประโยชน์จากกุศโลบายการดำรงอยู่ของคติความเชื่อ ตลอดจนการอนุรักษ์ให้ดำรงอยู่โดยชุมชนและสังคมควรส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ โดยอาศัยอิทธิพลทางความคิดและบทบาทของร่างทรงที่มีผลต่อผู้คนและชุมชน เช่น ด้านการรักษาภาวะเจ็บป่วยด้วยวิธีการทรงเจ้าที่เกี่ยวข้องกับด้านสุขภาพและอนามัย เป็นต้น ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาประเพณีถือศีลกินเจของศาลเจ้าอื่น ๆ และของวัดจีนต่าง ๆ ที่ได้จัดขึ้นในช่วงเวลาเดียวกัน เพื่อทราบถึงข้อแตกต่างและภาพรวมของประเพณี ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนทางในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง และอนุรักษ์ประเพณีเหล่านี้ให้สามารถรับใช้สังคมได้อย่างมีคุณค่าตลอดไป

เอกสารอ้างอิง

- จิราพร ชูบัว. (1 ตุลาคม 2565). ความเชื่อความศรัทธาในพิธีกินเจ. (อ้อมใจ วงษ์มณฑา, ผู้สัมภาษณ์)
เดชา โกกะอินทร์. (23 กันยายน 2565). ความเชื่อแบบจีนและร่างทรงเจ้าพ่อเสือ. (อ้อมใจ วงษ์มณฑา, ผู้สัมภาษณ์)
พรทิพย์ พุทธิกิตติวงศ์. (2563). การวิเคราะห์การกินเจด้วยหลักกรรมในพุทธปรัชญา. ใน วิทยานิพนธ์หลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

- พรพรรณ จันทโรนานนท์. (2561). เทพและความเชื่อของชาวจีนใน พลิกตำราต้นเค้า 50 แขนง. กรุงเทพมหานคร: ประชาชาติธุรกิจ.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ประยุตโต). (2557). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยาย. (พิมพ์ครั้งที่ 39). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2559). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม.
- พระมนตรี อธิจิตโต (สัสสินทร). (2559). ศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องการเข้าทรงของชาวพุทธในเขตเทศบาลนคร ลำปาง. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสมุห์สุรพงษ์ ปณฺญาพล (สีบนุช). (2560). ศึกษาความเชื่อ และพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของร่างทรง กรณีศึกษา : อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เพียงใจ ปานาพม. (4 ตุลาคม 2565). ความเชื่อความศรัทธาในร่างทรง. (อารีย์ ธรรมโศภน, ผู้สัมภาษณ์)
- ภูมิชนุตม์ อุดก่าธง. (2558). กระบวนการสร้างอำนาจเชิงอุดมคติของร่างทรงเทพอินทรี ในพื้นที่พหุวัฒนธรรมของ จังหวัดเชียงใหม่. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภูมิภาควิทยา บัณฑิตวิทยาลัย . มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สรณทัต ดิดศิริ. (1 ตุลาคม 2565). ความเชื่อความศรัทธาในพิธีกินเจ. (อ้อมใจ วงษ์มณฑา, ผู้สัมภาษณ์)
- สุภาภรณ์ แซ่อ้อง. (4 ตุลาคม 2565). การปฏิบัติตัวของผู้ถือศีลกินเจ. (อารีย์ ธรรมโศภน, ผู้สัมภาษณ์)
- เสนห์ สุภาจิต. (2556). การจัดการความรู้เรื่อง ผีเจ้าเข้าทรงเพื่อสืบสานอนุรักษ์ประเพณีอันดีงาม : ศึกษากรณีเขต องค์การบริหารส่วนตำบลแช่ช้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่. ใน สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อ้อมใจ วงษ์มณฑา. (2564). คติความเชื่อและพิธีกรรมในการตั้งศาลพระภูมิของชาวไทยพุทธ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี.
- อานันท์ กาญจนพันธ์. (2564). ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม. ใน ชาญ พนารัตน์ (บก.). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับ สังคมวิทยา. เชียงใหม่: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อุกฤษฏ์ วงษ์มณฑา. (23 กันยายน 2565). พิธีกรรมและร่างทรงผีเทียนอ้วง. (อ้อมใจ วงษ์มณฑา, ผู้สัมภาษณ์)

การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างความสามารถการใช้ดิจิทัลการตลาดเชิงรุกออนไลน์
ของกลุ่มผู้ปลูกถั่วลิสง ตำบลนิคมสร้างตนเอง อำเภอมือง จังหวัดลพบุรี*

THE CURRICULUM DEVELOPMENT TO ENHANCE DIGITAL MARKETING CAPABILITIES
FOR ONLINE BUSINESS AMONG A GROUP OF SELF-EMPLOYED PEANUT FARMERS
IN NIKHOM SANG TON ENG, MUEANG DISTRICT, LOP BURI PROVINCE

มนสิข ลิทธิสมบุญ

Monasit Sittisomboon

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก ประเทศไทย

Faculty of Education, Naresuan University, Phitsanulok, Thailand

*Corresponding author E-mail: monasits@nu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็น 2) การสร้างและตรวจสอบคุณภาพ 3) การทดลองใช้ และ 4) การประเมินหลักสูตร การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา 4 ขั้นตอนคือ ขั้นตอน 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน โดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ และการสอบถามความต้องการจำเป็น ขั้นตอน 2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร โดยการยกร่างสร้างหลักสูตร การตรวจสอบคุณภาพ การศึกษานำร่อง และการปรับปรุงหลักสูตรก่อนนำไปใช้จริง ขั้นตอน 3 ทดลองใช้หลักสูตรกับกลุ่มผู้ปลูกถั่วลิสง ตำบลนิคมสร้างตนเอง อำเภอมือง จังหวัดลพบุรี จำนวน 30 คน จากกลุ่มอาสาสมัคร และขั้นตอน 4 การประเมินหลักสูตร โดยการประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินของเคิร์กแพททริก ผลการวิจัยพบว่า 1) ข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นต่อการพัฒนาหลักสูตรคือ ควรมีความรู้พื้นฐานจำเป็น 6 เรื่องคือ 1.1) การขายสินค้าออนไลน์ 1.2) การสร้างบัญชีผู้ใช้งานบน face book 1.3) การสร้างร้านออนไลน์บนเพจ 1.4) การบริหารจัดการร้านค้า 1.5) การขายของบนเพจ และ 1.6) การแต่งภาพก่อนโพสต์ 2) ผลการสร้างหลักสูตรมี 8 องค์ประกอบคือ 2.1) หลักการและเหตุผล 2.2) จุดมุ่งหมายหลักสูตร 2.3) ความสำคัญ 2.4) โครงสร้างและเนื้อหาหลักสูตร 2.5) กระบวนการพัฒนาหลักสูตร 2.6) ระยะเวลา 2.7) สื่อการเรียนรู้ และ 2.8) การวัดและประเมินผล 3) หลังการทดลองใช้หลักสูตร กลุ่มผู้ปลูกถั่วลิสงมีความสามารถด้านการใช้ดิจิทัลในการทำตลาดเชิงรุกออนไลน์สูงกว่าก่อนการใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 4) การประเมินหลักสูตร ด้านปฏิริยาอยู่ในระดับมาก และด้านผลลัพธ์อยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับด้านการเรียนรู้และด้านพฤติกรรมหลังการใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนการใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การพัฒนาหลักสูตร, ความสามารถในการใช้ดิจิทัล, การตลาดเชิงรุกออนไลน์, กลุ่มผู้ปลูกถั่วลิสง

Abstract

This research article aims to 1) study necessary foundational data, 2) create and assess the quality, 3) experiment with usage, and 4) evaluate the curriculum. The research follows four steps: Step 1 involves studying foundational data through document analysis, relevant research,

interviews, and necessary inquiries. Step 2 focuses on creating and verifying the quality of the curriculum, outlining it, quality checks, pilot studies, and improvements before implementation. Step 3 involves applying the curriculum to a group of 30 self-sustaining peanut farmers in Nikhom Sang Ton Nam, Mueang District, Lopburi Province. Step 4 evaluates the curriculum by utilizing Kirkpatrick's evaluation model. The research findings indicate: 1) Essential foundational knowledge for curriculum development includes six necessary topics: 1.1) Online product selling, 1.2) Creating user accounts on Facebook, 1.3) Establishing online stores on pages, 1.4) Store management, 1.5) Selling on pages, and 1.6) Image editing before posting. 2) The curriculum creation results in eight components: 2.1) Principles and reasoning, 2.2) Curriculum objectives, 2.3) Key competencies, 2.4) Curriculum structure and content, 2.5) Curriculum development processes, 2.6) Duration, 2.7) Learning media, and 2.8) Measurement and evaluation. 3) Post-curriculum implementation, the peanut farmers exhibit significantly higher abilities in using digital platforms for aggressive online marketing compared to their pre-curriculum abilities, with statistical significance at the .05 level. And 4) Curriculum evaluation shows a significantly high level of reaction and the highest level of results. Post-curriculum learning and behavioral changes significantly surpass pre-curriculum levels, statistically significant at the .05 level.

Keywords: Curriculum Development, Enhance Digital Marketing, Capabilities for Online Business, Group of Self-employed Peanut Farmers

บทนำ

สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ได้จัดทำนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2561–2580 (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2561) มีเป้าหมายภาพรวมคือ การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศด้วยการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัล สร้างโอกาสทางสังคมอย่างเท่าเทียมด้วยข้อมูลข่าวสารและบริการต่าง ๆ ผ่านสื่อดิจิทัลเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในการเตรียมความพร้อมให้บุคลากรทุกกลุ่มมีความรู้และทักษะที่เหมาะสมต่อการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพในยุคดิจิทัล จึงจำเป็นต้องสร้างความเข้าใจดิจิทัล (Digital Literacy) เพื่อให้ประชาชนสามารถใช้ประโยชน์จากดิจิทัลได้อย่างสร้างสรรค์และรับผิดชอบ ตลอดจนรองรับการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและการบริการผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ และสามารถใช้ประโยชน์จากการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ของทั้งภาครัฐและภาคเอกชนได้อย่างเท่าเทียม

กลุ่มผู้ปลูกถั่วลิสง หมู่ที่ 5 ตำบลนิคมสร้างตนเอง อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี เป็นกลุ่มที่ดำเนินธุรกิจชุมชนด้านการผลิต และจัดทำผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปจากถั่วลิสงที่ปลูกในพื้นที่ ประกอบด้วย ถั่วสมุนไพโร ถั่วกรอบแก้ว คุกกี้ถั่ว และมีการแปรรูปผลิตภัณฑ์เหลือใช้จากเปลือกถั่วลิสงให้เป็นก้อนเชื้อเห็ด การทำปุ๋ยจากเปลือกถั่ว เป็นต้น ซึ่งการจำหน่ายสินค้าของกลุ่มดังกล่าวยังไม่แพร่หลายมากนัก เนื่องจากช่องทางหลักในการจัดจำหน่ายเป็นการขายตรงในพื้นที่ชุมชนของตนเอง กลุ่มผู้ปลูกถั่วลิสงยังมีจุดอ่อน (Weakness) ในเรื่องของการตลาด และช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่ยังไม่ครอบคลุมเท่าที่ควร จำเป็นที่จะต้องพัฒนาเพิ่มเติมในเรื่องของการส่งเสริมการตลาด การขายผลิตภัณฑ์ภายใต้ชื่อแบรนด์ว่าของตนเอง มีการวางแผนในเรื่องของช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด (สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดลพบุรี, 2562)

การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างความสามารถใช้ดิจิทัลการทำตลาดเชิงรุกออนไลน์ เพื่อเป็นการเสริมสร้างความสามารถใช้ดิจิทัลให้กับกลุ่มผู้ปลูกถั่วลิสง เป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นระบบของกลุ่ม โดยผู้วิจัยช่วยกันสร้างองค์ความรู้ในพื้นที่วิจัย เป็นการออกแบบการเรียนรู้ร่วมกัน ผสมผสานความรู้ทฤษฎีและการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมและยั่งยืน โดยมีขั้นตอนหลักเป็นวงจรต่อเนื่อง 4 ขั้นตอน (ศุภชัย อาชีวะระงับโรค, 2559) ได้แก่ 1) การวางแผน(Plan) 2) การปฏิบัติ(Action) 3) การสังเกต(Observe) และ 4) การสะท้อนผล(Reflection) เพื่อนำผลที่ได้นำไปปรับแผนเข้าสู่วงจรใหม่ จนกว่าจะได้ข้อสรุปที่แก้ไขปัญหาได้จริงหรือพัฒนาสภาพการณ์ของสิ่งที่ศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างความสามารถใช้ดิจิทัลการทำตลาดเชิงรุกออนไลน์ ของกลุ่มผู้ปลูกถั่วลิสง ตำบลนิคมสร้างตนเอง อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา เพื่อให้กลุ่มผู้ปลูก ถั่วลิสงมีความสามารถใช้ดิจิทัลการทำตลาดเชิงรุกออนไลน์ได้ สามารถใช้ประโยชน์จากดิจิทัลสำหรับการทำการตลาดเชิงรุกออนไลน์ในการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ต่างๆ ของกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล อีกทั้งเป็นแนวทางในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและขยายช่องทางด้านการตลาดในผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ของกลุ่มต่อไปได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นต่อการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างความสามารถใช้ดิจิทัลการทำตลาดเชิงรุกออนไลน์
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรเสริมสร้างความสามารถใช้ดิจิทัลการทำตลาดเชิงรุกออนไลน์
3. เพื่อทดลองใช้หลักสูตรเสริมสร้างความสามารถใช้ดิจิทัลการทำตลาดเชิงรุกออนไลน์
4. เพื่อประเมินหลักสูตรเสริมสร้างความสามารถใช้ดิจิทัลการทำตลาดเชิงรุกออนไลน์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ใช้วิธีดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นต่อการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างความสามารถใช้ดิจิทัลการทำตลาดเชิงรุกออนไลน์ ของกลุ่มผู้ปลูกถั่วลิสง ตำบลนิคมสร้างตนเอง อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา โดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยการศึกษาสาระเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการใช้ดิจิทัลการทำตลาดเชิงรุกออนไลน์

ขั้นที่ 2 การสัมภาษณ์เกี่ยวกับความสามารถที่จำเป็นต่อการใช้ดิจิทัลการทำตลาดเชิงรุกออนไลน์ ของกลุ่มผู้ปลูกถั่วลิสง ตำบลนิคมสร้างตนเอง อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา กับผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 14 คน

ขั้นที่ 3 การสอบถามเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความสามารถใช้ดิจิทัลการทำตลาดเชิงรุกออนไลน์ ของกลุ่มผู้ปลูกถั่วลิสง ตำบลนิคมสร้างตนเอง อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา จำนวน 30 จากกลุ่มอาสาสมัคร

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรเสริมสร้างความสามารถใช้ดิจิทัลการทำตลาดเชิงรุกออนไลน์ ของกลุ่มผู้ปลูกถั่วลิสง ตำบลนิคมสร้างตนเอง อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา ในขั้นตอนนี้เป็นการสร้างหลักสูตรให้สอดคล้องกับผลการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 โดยผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 4 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 การสร้างหลักสูตร

ขั้นที่ 2 การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร

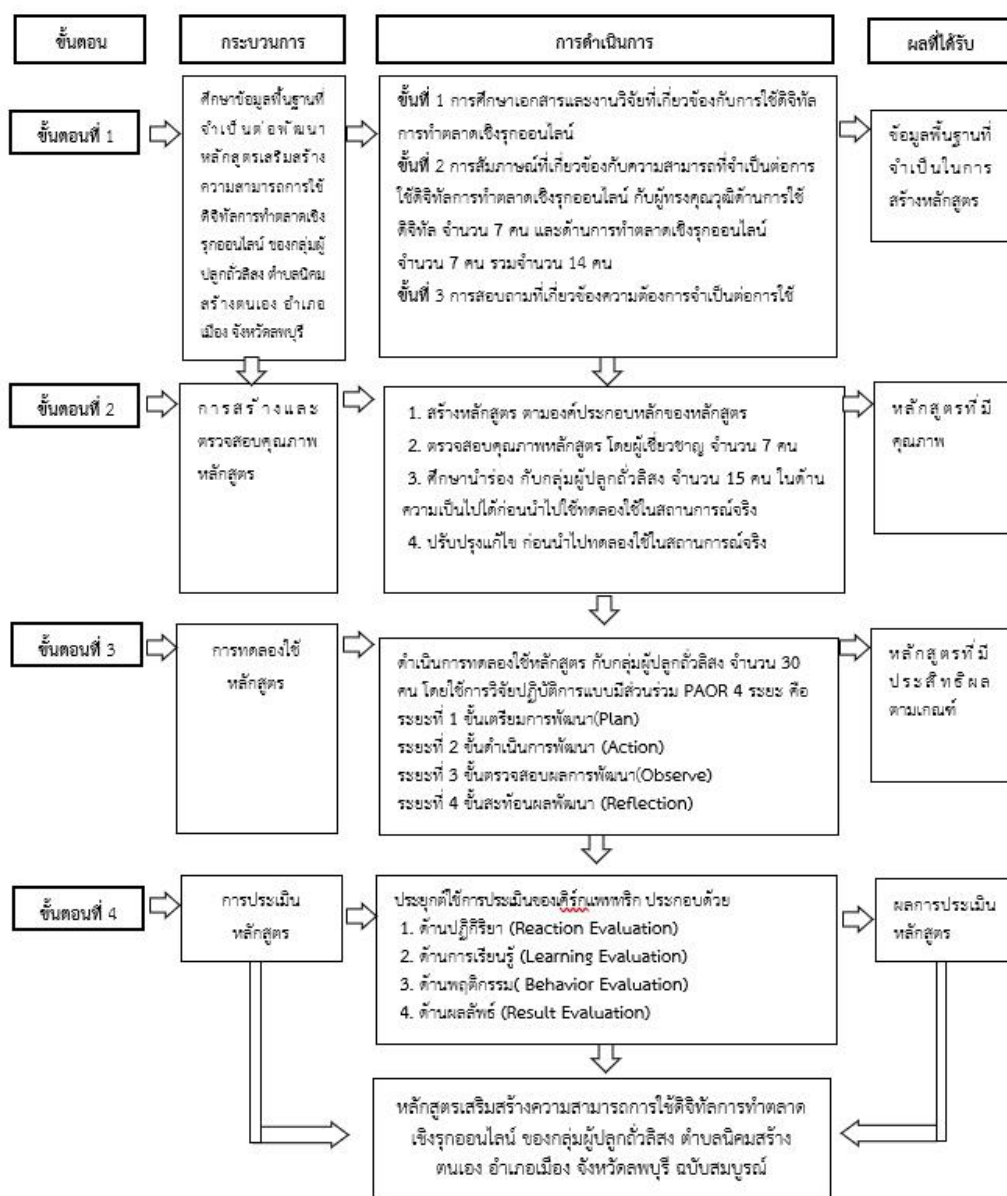
ขั้นที่ 3 การศึกษานำร่อง เป็นการศึกษาคำเป็นไปได้ของหลักสูตรก่อนนำไปทดลองใช้จริง

ขั้นที่ 4 การปรับปรุงหลักสูตรก่อนการนำไปทดลองใช้จริง

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรเสริมสร้างความสามารถการใช้ดิจิทัลการทำตลาดเชิงรุกออนไลน์ เป็นการนำหลักสูตรที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับของกลุ่มผู้ปลูกถั่วลิสง ตำบลนิคมสร้างตนเอง อำเภอมือง จังหวัดลพบุรี ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จากกลุ่มอาสาสมัคร จำนวน 30 คน โดยใช้รูปแบบการทดลองแบบกลุ่มเดียว ทดสอบก่อน-หลัง การทดลอง (One Group Pretest – Posttest Design)

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินหลักสูตรเสริมสร้างความสามารถการใช้ดิจิทัลการทำตลาดเชิงรุกออนไลน์ ของกลุ่มผู้ปลูกถั่วลิสง ตำบลนิคมสร้างตนเอง อำเภอมือง จังหวัดลพบุรี จากกลุ่มอาสาสมัคร จำนวน 30 คน เป็นการประเมินหลักสูตรโดยการประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินของเคิร์กแพททริก ประกอบด้วยด้านปฏิกิริยา (Reflection Evaluation) ด้านการเรียนรู้ (Learning Evaluation) ด้านพฤติกรรม (Behavior Evaluation) และด้านผลลัพธ์ (Result Evaluation)

โดยสรุปขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างความสามารถการใช้ดิจิทัลการทำตลาดเชิงรุกออนไลน์ ของกลุ่มผู้ปลูกถั่วลิสง ตำบลนิคมสร้างตนเอง อำเภอมือง จังหวัดลพบุรี ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างความสามารถการใช้ดิจิทัลการทำตลาดเชิงรุกออนไลน์ ของกลุ่มผู้ปลูกถั่วลิสง ตำบลนิคมสร้างตนเอง อำเภอมือง จังหวัดลพบุรี

ผลการวิจัย

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นต่อการพัฒนาหลักสูตร ควรมีความรู้พื้นฐานจำเป็น 6 เรื่องคือ 1.1) การขายสินค้าออนไลน์ 1.2) การสร้างบัญชีผู้ใช้งานบน facebook 1.3) การสร้างร้านออนไลน์บนเพจ 1.4) การบริหารจัดการร้านค้า 1.5) การขายของบนเพจ และ 1.6) การแต่งภาพก่อนโพสต์

2. หลักสูตรเสริมสร้างความสามารถการใช้ดิจิทัลการทำตลาดเชิงรุกออนไลน์มี 8 องค์ประกอบคือ 2.1) หลักการและเหตุผล 2.2) จุดมุ่งหมายหลักสูตร 2.3) ความสำคัญ 2.4) โครงสร้างและเนื้อหาหลักสูตร 2.5) กระบวนการพัฒนาหลักสูตร 2.6) ระยะเวลา 2.7) สื่อการเรียนรู้ และ 2.8) การวัดและประเมินผล รวมทั้งผลการสร้างคู่มือการใช้หลักสูตรเสริมสร้างความสามารถการใช้ดิจิทัลการทำตลาดเชิงรุกออนไลน์ ประกอบด้วย 3 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 แนวทางการจัดกิจกรรม ส่วนที่ 2 แผนการพัฒนาสมรรถนะใน 4 ระยะคือ ระยะที่ 1 ขั้นเตรียมการพัฒนา (Plan) ระยะที่ 2 ขั้นดำเนินการพัฒนา (Action) ระยะที่ 3 ขั้นตรวจสอบผลการพัฒนา (Observe) ระยะที่ 4 ขั้นสะท้อนผลการพัฒนา (Reflection) และส่วนที่ 3 แผนประกอบหลักสูตร 6 หน่วยการเรียนรู้ สำหรับผลตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตร โดยเฉลี่ยมีความเหมาะสมอยู่ในระดับดี

3. ผลการทดลองใช้หลักสูตรเสริมสร้างความสามารถการใช้ดิจิทัลการทำตลาดเชิงรุกออนไลน์ โดยสรุปคือ กลุ่มผู้ปลูกถั่วลิสงตามหลักสูตรเสริมสร้างความสามารถการใช้ดิจิทัลการทำตลาดเชิงรุกออนไลน์ มีความรู้ความเข้าใจ ทักษะความสามารถ และเจตคติต่อการใช้ดิจิทัลการทำตลาดเชิงรุกออนไลน์ หลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนาอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงผลตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลสรุปการเปรียบเทียบการทดลองใช้หลักสูตรเสริมสร้างความสามารถการใช้ดิจิทัลการทำตลาดเชิงรุกออนไลน์ในด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านทักษะความสามารถ และด้านเจตคติก่อนและหลังการพัฒนา โดยการทดสอบค่าที (t – test)

ตัวแปร	Mean	Mean Difference	t	df	p-value
ความสามารถการใช้ดิจิทัลการทำตลาดเชิงรุกออนไลน์	4.36	0.86	10.662	29	0.000
ด้านความรู้ ความเข้าใจ	4.33	0.83	9.332	29	0.000
ด้านทักษะความสามารถ	4.38	0.88	9.398	29	0.000
ด้านเจตคติ	4.38	0.88	10.633	29	0.000

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มผู้ปลูกถั่วลิสงตามหลักสูตรเสริมสร้างความสามารถการใช้ดิจิทัลการทำตลาดเชิงรุกออนไลน์ มีความรู้ความเข้าใจ ทักษะความสามารถ และเจตคติต่อการใช้ดิจิทัลการทำตลาดเชิงรุกออนไลน์ หลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนาอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลการประเมินหลักสูตรเสริมสร้างความสามารถการใช้ดิจิทัลการทำตลาดเชิงรุกออนไลน์ ปรากฏผลดังนี้ 1) ด้านปฏิกิริยา ความคิดเห็นของกลุ่มผู้ปลูกถั่วลิสงที่มีต่อหลักสูตรเสริมสร้างความสามารถการใช้ดิจิทัลการทำตลาดเชิงรุกออนไลน์ ของกลุ่มผู้ปลูกถั่วลิสง ตำบลนิคมสร้างตนเอง อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ด้านการเรียนรู้ ของกลุ่มผู้ปลูกถั่วลิสงที่มีต่อโครงการเสริมสร้างความสามารถการใช้ดิจิทัลการทำตลาดเชิงรุกออนไลน์ ของกลุ่มผู้ปลูกถั่วลิสง ตำบลนิคมสร้างตนเอง อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี มีความรู้ความเข้าใจ ทักษะการเรียนรู้ และด้านเจตคติ พบว่าหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ด้านพฤติกรรม ของกลุ่มผู้ปลูกถั่วลิสงมีพฤติกรรมการใช้ดิจิทัลการทำตลาดเชิงรุกออนไลน์หลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 4) ด้านผลลัพธ์ ของกลุ่มผู้ปลูกถั่วลิสงตามหลักสูตรเสริมสร้างความสามารถการใช้ดิจิทัลการทำตลาดเชิงรุกออนไลน์ ได้นำความรู้ ทักษะ และเจตคติไปใช้จัดการเรียนรู้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

1. จากผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานจำเป็นต่อการพัฒนาหลักสูตรของกลุ่มผู้ปลูกถั่วลิสงมีความรู้พื้นฐานจำเป็น 6 เรื่องคือ 1.1) การขายสินค้าออนไลน์ 1.2) การสร้างบัญชีผู้ใช้งานบน facebook 1.3) การสร้างร้านออนไลน์บนเพจ 1.4) การบริหารจัดการร้านค้า 1.5) การขายของบนเพจ และ 1.6) การแต่งภาพก่อนโพสต์ อาจเป็นผลจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นต่อการออกแบบและพัฒนาหลักสูตร เพื่อช่วยทราบถึงความต้องการจำเป็น เพื่อสร้างหรือเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ และเจตคติของเกษตรกรได้อย่างแท้จริงได้ สอดคล้องกับหลักการของการพัฒนาหลักสูตรที่จำเป็นต้องศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากหลากหลายเทคนิควิธี สอดคล้องกับงานวิจัยของ มนสิข สิทธิสมบูรณ์, เด่นศักดิ์ หอมหวาน, วไลยา สรรเสริญ และเพชรปานิ อินทรพานิษฐ์ ที่ใช้ 3 เทคนิควิธีสำคัญ ๆ คือ การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่เกี่ยวข้องกับการใช้ดิจิทัลการตลาดเชิงรุกออนไลน์ การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวกับความสามารถที่จำเป็นต่อการใช้ดิจิทัลการตลาดเชิงรุกออนไลน์ รวมทั้งการสอบถามที่เกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความสามารถการใช้ดิจิทัลการตลาดเชิงรุกออนไลน์ ของกลุ่มผู้ปลูกถั่วลิสง ตำบลนิคมสร้างตนเอง อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี (มนสิข สิทธิสมบูรณ์, 2562); (เด่นศักดิ์ หอมหวาน, 2557); (วไลยา สรรเสริญ, 2559); (เพชรปานิ อินทรพานิษฐ์, 2560)

2. จากผลการสร้างหลักสูตรและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 2.1) หลักการและเหตุผล 2.2) จุดมุ่งหมายหลักสูตร 2.3) ความสำคัญ 2.4) โครงสร้างและเนื้อหาหลักสูตร 2.5) กระบวนการพัฒนาหลักสูตร 2.6) ระยะเวลา 2.7) สื่อการเรียนรู้ 2.8) การวัดและประเมินผล และผลตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตร โดยเฉลี่ยมีความเหมาะสมอยู่ในระดับดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ จำรัส อินทลาภาพร, ฉวีวรรณ ตาลสุก และทิพวรรณ สุวรรณข ที่ได้องค์ประกอบของหลักสูตรไว้ใกล้เคียงกัน ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ความสำคัญ โครงสร้างและเนื้อหาหลักสูตร กระบวนการพัฒนา ระยะเวลาการพัฒนา สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล อีกทั้งผลการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตร พบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากด้วยกระบวนการสร้างและการออกแบบหลักสูตรได้ดำเนินการในหลักการที่ถูกต้อง โดยการศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นในหลายเทคนิควิธีทั้งการศึกษาเอกสาร สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง รวมการสอบถามข้อมูลโดยตรงจากกลุ่มผู้ปลูกถั่วลิสง ที่เป็นเกษตรกรโดยตรง (จำรัส อินทลาภาพร, 2558); (ฉวีวรรณ ตาลสุก, 2556); (ทิพวรรณ สุวรรณ, 2557)

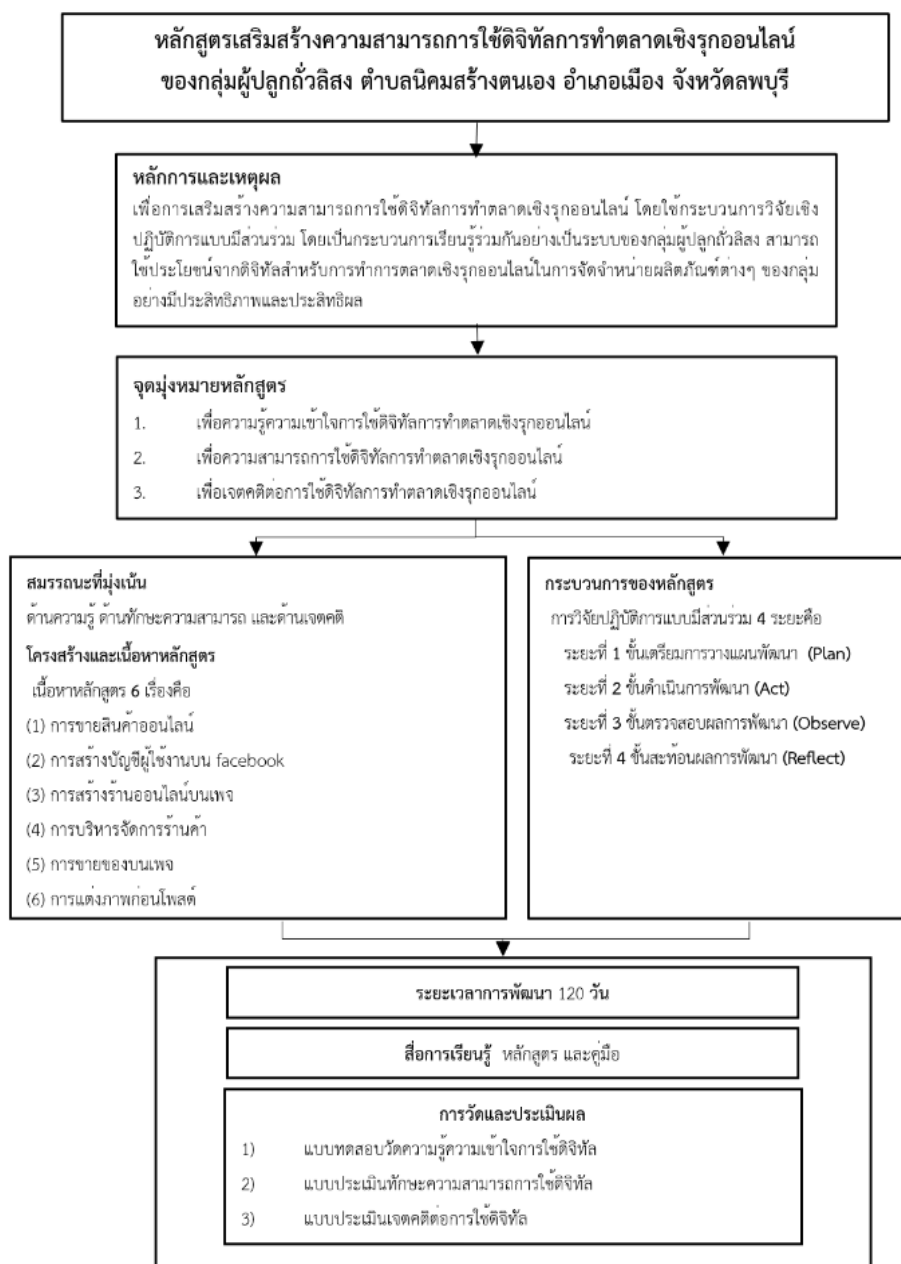
3. จากผลการทดลองใช้หลักสูตร พบว่า 1) กลุ่มผู้ปลูกถั่วลิสงมีความรู้ความเข้าใจการใช้ดิจิทัลการตลาดเชิงรุกออนไลน์หลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) กลุ่มผู้ปลูกถั่วลิสงปฏิบัติการใช้ดิจิทัลการตลาดเชิงรุกออนไลน์ หลังพัฒนามีคะแนนสูงกว่าเกณฑ์เฉลี่ยร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ผลการประเมินเจตคติที่มีต่อการใช้ดิจิทัลการตลาดเชิงรุกออนไลน์จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า กลุ่มผู้ปลูกถั่วลิสง มีเจตคติหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวโดยสรุปคือหลังการทดลองใช้หลักสูตรนี้ กลุ่มผู้ปลูกถั่วลิสงมีทั้งความรู้ความเข้าใจ ความสามารถ และมีเจตคติสูงขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากมาจากหลักสูตรที่ พัฒนาขึ้นได้ให้ความสำคัญกับกระบวนการจัดกิจกรรมการพัฒนาที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม โดยมีกระบวนการพัฒนาหลักการบริหารจัดการคุณภาพ PDCA เป็นกลไกขับเคลื่อน ตั้งแต่ระยะเตรียมการพัฒนา (P) เนื่องจากหลักสูตรได้มีการประชาสัมพันธ์ผู้มีความสนใจและผ่านเกณฑ์การคัดเลือก และยินดีให้ความร่วมมือตลอดระยะเวลาการทดลองใช้หลักสูตร ระยะดำเนินการพัฒนา (D) การมีส่วนร่วมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมตลอดหลักสูตร เป็นการสร้างหลักสูตรเพื่อตอบสนองความต้องการผู้เข้าอบรมอย่างแท้จริง ทำให้รู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรทำให้เกิดความกระตือรือร้น เพิ่มความมุ่งมั่น ให้ผู้เข้ารับการอบรมร่วมกันทำกิจกรรมมากขึ้น ระยะตรวจสอบผลการพัฒนา (C) กลุ่มผู้ปลูกถั่วลิสงได้นำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติการจริง ซึ่งเป็นการพัฒนาในขณะปฏิบัติงาน (On the job training) โดยมีสัมมนา

แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ให้คำแนะนำอย่างเป็นกันเอง และระยะสะท้อนผลการพัฒนา (A) ของกลุ่มผู้ปลูกถั่วลิสงเองที่ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการปฏิบัติงานในพื้นที่เกษตรกร นอกจากนี้ กิจกรรมการพัฒนามีความหลากหลาย เช่น การระดมสมอง การอภิปราย การนำเสนอ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เหล่านี้ล้วนสร้างเจตคติที่ดีต่อการใช้ดิจิทัลการทำตลาดเชิงรุกออนไลน์ อีกทั้งการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ มีบรรยากาศที่เป็นกันเอง มีการหารือแลกเปลี่ยนความคิดในแต่ละขั้น เพื่อช่วยสร้างเจตคติที่ดีต่อสิ่งที่เรียนรู้ ส่งผลให้กลุ่มผู้ปลูกถั่วลิสงประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย

4. จากผลการประเมินหลักสูตร ด้านปฏิกริยาอยู่ในระดับมาก และด้านผลลัพธ์อยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับด้านการเรียนรู้และด้านพฤติกรรมหลังการใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนการใช้หลักสูตรอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวโดยสรุปคือ ผลการประเมินหลังการใช้หลักสูตร พบว่าทั้งในด้านปฏิกริยา ด้านการเรียนรู้ ด้านพฤติกรรม และ ด้านผลลัพธ์ สูงขึ้นและดีขึ้นในทุก ๆ ด้าน ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีการเตรียมการไว้เป็นอย่างดี ตั้งแต่หลักสูตร คู่มือ การออกแบบกิจกรรม สถานที่ สื่อทัศนูปกรณ์ ระยะเวลา และสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นกันเอง ระหว่างวิทยากรกับกลุ่มผู้ปลูกถั่วลิสง โดยการใช้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงประสบการณ์ สร้างการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ การลงมือปฏิบัติเป็นระยะ สถานที่ สื่อทัศนูปกรณ์ และระยะเวลาที่เหมาะสม กิจกรรมการฝึกอบรมเน้นการปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และแสวงหาแนวทางแก้ปัญหา และหาข้อสรุปร่วมกัน อีกทั้งผู้เข้าอบรมเป็นผู้ใหญ่ มีประสบการณ์เดิมอยู่ก่อนแล้ว จะเรียนรู้ได้ดีเมื่อลงมือปฏิบัติ มีแรงจูงใจที่ดี และสามารถนำไปใช้ได้จริง อีกทั้งการบริหารหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นโดยใช้กระบวนการ PDCA สามารถทำให้กลุ่มผู้ปลูกถั่วลิสงนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปพัฒนาตนเอง ประยุกต์ใช้ในการพัฒนางานที่รับผิดชอบได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้รูปแบบการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการลงมือปฏิบัติ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และมีแรงจูงใจจากการปฏิบัติงานในพื้นที่ การฝึกอบรมที่สามารถเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความสามารถและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ของการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างความสามารถการใช้ดิจิทัลการทำตลาดเชิงรุกออนไลน์ของกลุ่มผู้ปลูกถั่วลิสง ตำบลนิคมสร้างตนเอง อำเภอมือง จังหวัดลพบุรี โดยสรุปคือ มี 8 องค์ประกอบคือ 1) หลักการและเหตุผล 2) จุดมุ่งหมายหลักสูตร 3) ความสำคัญ 4) โครงสร้างและเนื้อหาหลักสูตร 5) กระบวนการพัฒนาหลักสูตร 6) ระยะเวลา 7) สื่อการเรียนรู้ และ 8) การวัดและประเมินผล สรุปตามแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างความสามารถใช้ดิจิทัลการทำตลาดเชิงรุกออนไลน์

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยพบว่า 1) ข้อมูลพื้นฐานจำเป็นต่อการพัฒนาหลักสูตรของกลุ่มผู้ปลูก ถั่วลิสงควรมีความรู้พื้นฐานจำเป็น 6 เรื่องคือ 1.1) การขายสินค้าออนไลน์ 1.2) การสร้างบัญชีผู้ใช้งานบน face book 1.3) การสร้างร้านออนไลน์บนเพจ 1.4) การบริหารจัดการร้านค้า 1.5) การขายของบนเพจ และ 1.6) การแต่งภาพก่อนโพสต์ 2) ผลการสร้างหลักสูตรมี 8 องค์ประกอบคือ 2.1) หลักการและเหตุผล 2.2) จุดมุ่งหมายหลักสูตร 2.3) ความสำคัญ 2.4) โครงสร้างและเนื้อหาหลักสูตร 2.5) กระบวนการพัฒนาหลักสูตร 2.6) ระยะเวลา 2.7) สื่อการเรียนรู้ และ 2.8) การวัดและประเมินผล 3) หลังการทดลองใช้หลักสูตร กลุ่มผู้ปลูกถั่วลิสงมีความรู้ความเข้าใจ ความสามารถ และเจตคติต่อการใช้ดิจิทัลการทำตลาดเชิงรุกออนไลน์สูงกว่าก่อนการใช้หลักสูตร และ 4) การประเมินหลักสูตร ด้านปฏิกิริยาอยู่ในระดับมาก และด้านผลลัพธ์อยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับด้านการ

เรียนรู้และด้านพฤติกรรมหลังการใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนการใช้หลักสูตรอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สำหรับข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรไปใช้คือ 1) หลักสูตรเสริมสร้างความสามารถในการใช้ดิจิทัลการทำตลาดเชิงรุกออนไลน์นี้ สามารถนำไปสร้างเป็นหลักสูตรรายวิชา หรือหลักสูตรฝึกอบรมพัฒนากลุ่มผู้ปลูกถั่วลิสงและผู้สนใจทั่วไปได้ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างความสามารถในการใช้ดิจิทัลการทำตลาดเชิงรุกออนไลน์กับกลุ่มเกษตรกรอื่น ๆ ได้ 2) ในการฝึกอบรมภาคปฏิบัติการ ควรใช้ทั้งเอกสารประกอบหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรเสริมสร้างความสามารถในการใช้ดิจิทัลการทำตลาดเชิงรุกออนไลน์ และใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมควบคู่ไปด้วย เพื่อการเสริมสมรรถนะให้เกิดทั้งความรู้ความเข้าใจ ทักษะความสามารถ และเจตคติด้านการใช้ดิจิทัลการทำตลาดเชิงรุกออนไลน์ให้เกิดขึ้นไปพร้อม ๆ กัน 3) ลักษณะการฝึกอบรมหลักสูตรควรกระทำในลักษณะเชิงปฏิบัติการมากกว่าเชิงทฤษฎี ควรเน้นการฝึกปฏิบัติตามแบบฝึกปฏิบัติที่กำหนด ควรมีเวลาให้กลุ่มผู้ปลูกถั่วลิสงฝึกปฏิบัติอย่างพอเพียง มีการแนะนำปรึกษาอย่างใกล้ชิด และควรมีการติดตามผลการฝึกอบรมอย่างใกล้ชิด และต่อเนื่องจนกระทั่งได้ผลงานการใช้ดิจิทัลการทำตลาดเชิงรุกออนไลน์ และ 4) การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ควรใช้ตามคู่มือการใช้หลักสูตรเสริมสร้างความสามารถในการใช้ดิจิทัลการทำตลาดเชิงรุกออนไลน์ ด้วยการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 4 ระยะคือระยะที่ 1 ขั้นเตรียมการพัฒนา (Plan) ระยะที่ 2 ขั้นดำเนินการพัฒนา (Action) ระยะที่ 3 ขั้นตรวจสอบผลการพัฒนา (Observe) และระยะที่ 4 ขั้นสะท้อนผลการพัฒนา (Reflection) เพื่อการเสริมสร้างสมรรถนะทั้งด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านทักษะ และด้านเจตคติด้านการใช้ดิจิทัลการทำตลาดเชิงรุกออนไลน์ได้ และ 5) ควรใช้แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) ในการเข้าฝึกอบรมมากกว่าใช้แรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation) กล่าวคือต้องมาจากความต้องการ และความสนใจในการเข้าร่วมของกลุ่มผู้ปลูกถั่วลิสงเอง ซึ่งมีไ้มาจากการบังคับของหน่วยงาน อีกทั้งการดำเนินการควรเป็นลักษณะเชิงปฏิบัติการมากกว่าเชิงทฤษฎี ควรเน้นการฝึกปฏิบัติตามแบบฝึกปฏิบัติที่กำหนด ควรมีเวลาให้กลุ่มผู้ปลูกถั่วลิสงฝึกปฏิบัติอย่างพอเพียง มีการแนะนำปรึกษาอย่างใกล้ชิด การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ชวนคิดให้ติดตาม จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการนำหลักสูตรเสริมสร้างนี้ไปใช้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2561). กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. เรียกใช้เมื่อ 24 พฤศจิกายน 2566 จาก <http://library.nhrc.or.th/ulib/dublin.php?ID=10558>
- จำรัส อินทลาภาพร. (2558). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการ เรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา สำหรับครูระดับประถมศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ฉวีวรรณ ตาลสุก. (2556). การพัฒนาหลักสูตรนาฏศิลป์สร้างสรรค์ตามแนวทางการจัดการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เด่นศักดิ์ หอมหวาน. (2557). การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับผู้สอนระดับอนุปริญาในวิทยาลัยชุมชน. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ทิพวรรณ สุวรรณ. (2557). การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้โครงการวิทยาศาสตร์ สำหรับครูวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

- เพชรปานิ อินทรพาณิชย์. (2560). การพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลสกลนคร. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิจัยหลักสูตรและการสอน . มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- มนสิข สิทธิสมบูรณ์. (2562). การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียน ด้วยการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สำหรับครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. พิษณุโลก: ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร .
- วัลภา สรรเสริญ. (2559). กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์และการสร้างมูลค่าเพิ่ม ของธุรกิจผลิตภัณฑ์เวชสำอาง. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศุภชัย อาชีวะระจับโรค. (2559). Practical PDCA : แก้ปัญหาและปรับปรุงงานเพื่อความสำเร็จ. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ซีโน ดีไซน์.
- สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดลพบุรี. (2562). แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัดลพบุรี (พ.ศ. 2561 – 2565). ลพบุรี: พัฒนาการเกษตรและสหกรณ์.

ยุทธศาสตร์การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1*

STRATEGIES FOR COMMUNITY ENTERPRISE DEVELOPMENT BASED ON THE CONCEPT OF CIRCULAR ECONOMY, REGIONAL AREAS UPPER NORTHEAST 1

วิยะดา แมนสัน*, บุษกร สุขแสน, กฤตติกา แสนโภชน

Wiyada Manson*, Bussagorn Suksan, Krittikar Sanphosh

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี อุดรธานี ประเทศไทย

Graduate School, Udon Thani Rajabhat University, Udon Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: Wiyada4003@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน และ 2) กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมผสาน ประกอบด้วย 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ขั้นตอนที่ 1 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์เนื้อหาและสรุปภาพรวม ขั้นตอนที่ 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้แทนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระยะที่ 2 ขั้นตอนที่ 1 จัดทำร่างยุทธศาสตร์ ขั้นตอนที่ 2 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนมีค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ 1) การผลิตสินค้าที่หลากหลายรองรับแนวคิดขยะเหลือศูนย์ 2) การออกแบบสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม 3) การใช้แนวคิดขยะเหลือศูนย์มาปรับใช้ในวิสาหกิจชุมชน 4) การใช้พลังงานทดแทนเพื่อการผลิตให้มากขึ้น 5) การผลิตเพื่อให้อายุผลิตภัณฑ์มีอายุยาวนาน และ 6) การมีส่วนร่วมของวิสาหกิจชุมชน นำวัตถุดิบที่สามารถนำมาผลิตได้จากประชาชนในท้องถิ่น และยุทธศาสตร์การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ มีผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์ผ่านเกณฑ์การประเมินทุกด้าน ดังนั้นจึงเหมาะสมที่จะนำไปปฏิบัติได้จริง

คำสำคัญ: ยุทธศาสตร์, การพัฒนา, วิสาหกิจชุมชน, เศรษฐกิจหมุนเวียน

Abstract

The purposes of this research were to: 1) study the problem for community enterprise development based on the concept of circular economy and 2) determine the strategies for community enterprise development based on the concept of circular economy, regional areas

Upper Northeast 1. Mixed method research. Phase 1: Step 1: The target group was experts with knowledge and experience in developing community enterprises according to the circular economy concept. The research tools were semi-structured Interview. Data were analyzed by summary content. Step 2: The sample group was representatives of small and medium-sized enterprises in the Upper Northeast 1. The research tool was questionnaire. Data were analyzed by frequency, percentage, mean, and standard deviation statistics. Phase 2: Step 1: make a strategy. Step 2: The target group was experts with knowledge and experience in developing community enterprises according to the concept of circular economy. The research tools were suitability and feasibility assessment form. The research results showed that: The problem and determine the strategies for community enterprise development based on the concept of circular economy, regional areas Upper Northeast 1 consisted 1) production of a variety of products supporting the zero-waste concept, 2) Designing goods and products that are environmentally friendly, 3) Using the zero-waste concept. to be applied in community enterprises, 4) using alternative energy to produce more, 5) production for long product life and 6) participation of community enterprises. The Strategies for community enterprise development consisted 6 strategies. when assessing the suitability and feasibility of all aspects.

Keywords: Strategies, Development, Community Enterprise, The Concept of Circular

บทนำ

จากอดีตที่ผ่านมาประเทศไทยมุ่งเน้นการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจในระดับมหภาค มุ่งสู่อุตสาหกรรมส่งออก จนทำให้การลงทุนเพื่อเพิ่มศักยภาพชุมชนในประเทศไทยไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร แต่ถึงกระนั้น ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ภาครัฐยุคปัจจุบันมีการทบทวนนโยบายและแผนเศรษฐกิจของประเทศ โดยให้ความสำคัญกับการส่งเสริมเศรษฐกิจฐานราก ซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ และในช่วงสถานการณ์โรคระบาดโควิด 19 ที่ผ่านมามีผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจของชุมชน ทั้งรายได้ในการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนที่ลดลง และการขายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ก็ลดลงตามไปด้วย ในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศไทยมีค่าเฉลี่ยเพียงร้อยละ 3 ต่อปี ด้วยอัตราการเติบโตดังกล่าวไม่เพียงพอในการนำพาประเทศไทยให้ก้าวข้าม “กับดักประเทศรายได้ปานกลาง” และลดความเหลื่อมล้ำ (นฤมล อนุสนธิ์พัฒน์ และชนนที พุ่มพฤษย์, 2565) ดังนั้นจึงเป็นโอกาสอันดีที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะร่วมกันผลักดันให้แนวทางเศรษฐกิจฐานรากเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งสอดคล้องกับแผนแผนปฏิบัติการด้านการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทย ด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. 2564-2570 โดยการพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ได้แก่ เศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy) ระบบเศรษฐกิจชีวภาพ มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรชีวภาพเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยเน้นการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์มูลค่าสูง เชื่อมโยงกับ เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) คำนึงถึงการนำวัสดุต่างๆ กลับมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด และทั้ง 2 เศรษฐกิจนี้ อยู่ภายใต้เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) โดยการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างรู้คุณค่า และยึดการพึ่งพาตนเอง โดยอาศัยเทคโนโลยีที่เป็นภูมิปัญญาในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ มีการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง การคิดต่อยอดผลิตภัณฑ์ให้เกิดการแปรรูป (กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2562) อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมและพัฒนารูปแบบการดำเนินธุรกิจกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันเชิงพาณิชย์ โดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจะต้องมีการจัดทำแผนการดำเนินธุรกิจโดยการใช้กรอบแนวคิด ตลอดจนยกระดับเศรษฐกิจฐานราก และพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในพื้นที่

ชุมชน โดยมีเป้าหมายให้เกิดเป็นนวัตกรรมเพื่อสังคมจากกระบวนการผลิตการเกษตรแปรรูป การสร้างมูลค่าเพิ่ม การพัฒนาอาชีพให้มีความยั่งยืน ยกระดับเป็นผลิตภัณฑ์ OTOP ตลอดจนการพัฒนาการผลิตที่เน้นการใช้วัตถุดิบอย่างมีประสิทธิภาพ ลดของเสียตั้งแต่ต้นทาง ลดต้นทุนการผลิต และไม่เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาวะของคนในชุมชน สอดคล้องกับหลักการเศรษฐกิจหมุนเวียนและการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก เพื่อยกระดับวิสาหกิจชุมชน และช่วยพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง (กษิตศ ใจผาวัง, 2561)

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 มีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีการส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นการสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการบริหารจัดการและการพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชน มีผลให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้และพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็งและมีความพร้อมสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคต โดยเน้นที่การผลิตเพื่อการบริโภคอย่างพอเพียงภายในชุมชนรวมทั้ง พัฒนาระบบการบ่มเพาะวิสาหกิจชุมชนควบคู่ไปกับการสร้างผู้ประกอบการใหม่ด้วยการพัฒนาองค์ความรู้ในด้านพัฒนาการบริหารจัดการ การพัฒนาการตลาด การพัฒนามาตรฐานสินค้า การสร้างตราสัญลักษณ์ การบริหารจัดการเรื่องทรัพย์สินทางปัญญา (สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ, 2564) และการพัฒนาทักษะในด้านการประกอบอาชีพของกลุ่มต่างๆ ในปี 2563 ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ประกอบด้วย อุดรธานี หนองคาย หนองบัวลำภู ซึ่งจากผลจากการดำเนินงานพบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความต้องการพัฒนา ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการผลิต และการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางการตลาด เพื่อให้ทราบถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการดำเนินงานของตนเพื่อใช้ในการวางแผนการดำเนินงานในอนาคต ซึ่งนำมาใช้ในการศึกษารวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน (คัทธลี เจียมสมบุญเลิศ และกฤษฎา เขียววัฒนสุข, 2565)

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงที่มาและความสำคัญที่นำไปสู่การทำ วิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ข้อมูลที่ได้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1
2. เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมผสาน ดำเนินการวิจัย 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาปัญหาการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 เลือกแบบเจาะจงจำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการขอหนังสือเพื่อขอความร่วมมือตอบแบบสัมภาษณ์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ประสานกลุ่มเป้าหมายนัดวันเวลาตอบแบบสัมภาษณ์ทำหนังสือเชิญ พร้อมทั้งดำเนินการตอบแบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการสังเคราะห์เนื้อหาและสรุปภาพรวม

ขั้นตอนที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้แทนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 จำนวน 6,189 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของ Yamane (Yamane, T. , 1973) จำนวน 375 คน จากนั้นทำการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน ดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามเป็นรายข้อ ไม่ต่ำกว่า 0.60 พบว่ามีความสอดคล้องระหว่าง 0.80-1.00 ถือว่ามีความสอดคล้อง และได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ 0.90 (ยุทธ ไทยวรรณ, 2545) เก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยจัดทำหนังสือขอความร่วมมือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี พร้อมส่งหนังสือและขอความร่วมมือ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูลและตรวจสอบความครบถ้วนถูกต้องของข้อมูลในแบบสอบถามด้วยตนเองและผู้ช่วยวิจัย พร้อมนำแบบสอบถามมาแปลผลวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยสถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จริยธรรมในการวิจัยในมนุษย์ และการพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้ผ่านการพิจารณาและการรับรอง โดยคณะกรรมการจริยธรรมการศึกษาวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เลขที่รับรองโครงการ อว 0622.7/283

ระยะที่ 2 กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒनावิสาหกิจชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 แบ่งเป็น 2 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ร่างยุทธศาสตร์การพัฒनावิสาหกิจชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอกของวิสาหกิจชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 โดยใช้เทคนิค SWOT Analysis และนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ระยะที่ 1 มาสรุปผลพร้อมรวบรวมข้อมูลให้ครอบคลุมทุกด้าน และการศึกษาค้นคว้างานวิจัย และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งปรึกษาอาจารย์ปรึกษาหลักและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมมาเป็นกรอบในการพิจารณาประกอบการจัดทำร่างยุทธศาสตร์การพัฒनावิสาหกิจชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ตัวชี้วัด และประเด็นยุทธศาสตร์ แล้วนำไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒनावิสาหกิจชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการขอหนังสือเพื่อขอความร่วมมือประชุมเชิงปฏิบัติการและตอบแบบสัมภาษณ์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ประสานกลุ่มเป้าหมายนัดวันเวลาตอบแบบสัมภาษณ์ทำหนังสือเชิญ พร้อมทั้งดำเนินการตอบแบบสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง วิเคราะห์ข้อมูล โดยการสังเคราะห์เนื้อหาและสรุปภาพรวม

ขั้นตอนที่ 2 ยืนยันยุทธศาสตร์การพัฒनावิสาหกิจชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์การพัฒनावิสาหกิจชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน เลือกแบบเจาะจง จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ยุทธศาสตร์การพัฒनावิสาหกิจชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) เก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยจัดทำหนังสือขอความร่วมมือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี พร้อมส่งหนังสือและขอความร่วมมือ วิเคราะห์ข้อมูล ด้วยสถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การประเมิน โดยใช้ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป จึงจะถือว่าผ่านการประเมิน (บุญชม ศรีสะอาด, 2554)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ขอค้นพบจากการวิจัยนำเสนอประเด็นที่สำคัญ 2 ประเด็น ดังนี้

1. ผลการศึกษาปัญหาการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 พบว่า

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 15 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 60.00 มีอายุ ระหว่าง 45 – 54 ปี ร้อยละ 46.67 ระดับการศึกษาปริญญาตรี ร้อยละ 53.34 ตำแหน่งในปัจจุบัน เป็นผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ ร้อยละ 53.33 และมีประสบการณ์ทำงาน ไม่เกิน 10 ปี ร้อยละ 66.67 พบว่า ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน ได้แก่ 1) การออกแบบผลิตภัณฑ์ให้เอื้อต่อการนำผลิตภัณฑ์ไปรีไซเคิลได้ง่าย การออกแบบผลิตภัณฑ์ให้มีการหมุนเวียนใช้ซ้ำ การคำนึงถึงผลิตภัณฑ์ที่ใช้พลาสติกย่อยสลายง่ายผ่านมาตรฐานสากล การออกแบบการผลิตสินค้าและระบุประเภทของวัสดุเพื่อให้สามารถรีไซเคิล 2) ด้านการใช้แนวคิดขยะเหลือศูนย์มาปรับใช้ในวิสาหกิจชุมชน ผู้เชี่ยวชาญเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา ได้แก่ ปัญหาการเลือกใช้วัตถุดิบที่มาจากแหล่งที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การไม่ได้รับการรับรองเพื่อลดการเสื่อมสภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสร้างขยะ 3) ด้านการผลิตสินค้าที่หลากหลายรองรับแนวคิดขยะเหลือศูนย์ผู้เชี่ยวชาญเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา ได้แก่ ไม่มีการออกแบบสินค้าให้สามารถนำกลับมาใช้ซ้ำหลายครั้ง ซึ่งทำให้ลดการใช้วัสดุใหม่และการสร้างขยะ การใช้วัสดุ รีไซเคิลเพื่อลดความจำเป็นในการใช้วัสดุใหม่ 4) ด้านการผลิตเพื่อให้อายุผลิตภัณฑ์มีอายุยาวนานขึ้น ไม่มีการตรวจสอบและเลือกใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพและเหมาะสมกับการผลิตสินค้า ปัญหาเลือกวัตถุดิบที่มีความทนทานและสามารถทนทานต่อการใช้งานนาน การทำความเข้าใจในกระบวนการผลิตว่ามีกระบวนการประกันคุณภาพ การทำความเข้าใจการผลิตเพื่อให้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพที่สูงขึ้น 5) ด้านการใช้พลังงานทดแทนเพื่อการผลิตให้มากขึ้น การใช้โดยใช้โซลาร์เซลล์ ช่วยลดการใช้พลังงานจากแหล่งพลังงานที่ใช้เชื้อเพลิงยังน้อย ไม่มีใช้พลังงานลมเพื่อกำล้างการผลิตสินค้า ช่วยลดการใช้พลังงานจากแหล่งพลังงานที่ใช้เชื้อเพลิง ไม่มีการใช้พลังงานน้ำจากแม่น้ำหรือเขื่อน ในกระบวนการผลิตสินค้า และ 6) ด้านการมีส่วนร่วมของวิสาหกิจชุมชนในการนำวัตถุดิบที่สามารถนำมาผลิตได้จากประชาชนในท้องถิ่น ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนให้ความร่วมมือไม่มากเท่าที่ควรกับองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมการคัดแยกขยะ ในการติดตั้งบ่อคัดแยกขยะ ในการรับซื้อวัตถุดิบจากประชาชนในท้องถิ่นทำให้ประชาชนมีรายได้จากการขาย การเปิดโอกาสให้กับชุมชนเห็น ความสำคัญในการคัดแยกขยะ การคัดแยกขยะนำไปใช้ใหม่ ขาดการส่งเสริมการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะให้กับประชาชนในชุมชน ทั้งในเรื่องของการคัดแยกขยะที่ถูกต้อง การพัฒนาทักษะให้กับประชาชนในชุมชน รู้เทคนิคในการกระบวนการผลิตสินค้า

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 375 คน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 64.27 มีอายุ ตั้งแต่ 55 ปีขึ้นไป ร้อยละ 43.20 ระดับการศึกษา ต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 81.87 และมีสถานภาพสมรส ร้อยละ 77.61 พบว่า ระดับปัญหาการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ลำดับที่ 1 การผลิตสินค้าที่หลากหลายรองรับแนวคิดขยะเหลือศูนย์ ลำดับที่ 2 การออกแบบสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ลำดับที่ 3 การใช้แนวคิดขยะเหลือศูนย์มาปรับใช้ในวิสาหกิจชุมชน ลำดับที่ 4 การใช้พลังงานทดแทนเพื่อการผลิตให้มากขึ้น ลำดับที่ 5 การผลิตเพื่อให้อายุผลิตภัณฑ์มีอายุยาวนาน และลำดับที่ 6 การมีส่วนร่วมของวิสาหกิจชุมชน นำวัตถุดิบที่สามารถนำมาผลิตได้จากประชาชนในท้องถิ่น ตามลำดับรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับปัญหาการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ภาพรวม

ข้อ	ปัญหาการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน	ระดับสภาพปัญหา			ลำดับ
		$\bar{x}$	SD	แปลผล	
1	การออกแบบสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม	2.73	1.42	ปานกลาง	2
2	การใช้แนวคิดขยะเหลือศูนย์มาปรับใช้ในวิสาหกิจชุมชน	2.71	1.37	ปานกลาง	3
3	การผลิตสินค้าที่หลากหลายรองรับแนวคิด “ขยะเหลือศูนย์”	2.74	1.36	ปานกลาง	1
4	การผลิตเพื่อให้อายุผลิตภัณฑ์มีอายุยาวนานขึ้น	2.64	1.28	ปานกลาง	5
5	การใช้พลังงานทดแทนเพื่อการผลิตให้มากขึ้น	2.70	1.29	ปานกลาง	4
6	การมีส่วนร่วมของวิสาหกิจชุมชน นำวัตถุดิบที่สามารถนำมาการผลิตได้จากประชาชนในท้องถิ่น	2.54	1.32	น้อย	6
รวม		2.68	1.34		

2. ผลการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ตัวชี้วัดระดับยุทธศาสตร์ และประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนา รายละเอียดดังนี้

วิสัยทัศน์ “วิสาหกิจชุมชนพัฒนาการผลิตสินค้าตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนที่หลากหลายรองรับแนวคิดขยะเหลือศูนย์ ใช้พลังงานทดแทน เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีส่วนร่วมผลิตจากชุมชนท้องถิ่น”

พันธกิจ 1) ดำเนินการผลิตสินค้าที่หลากหลายรองรับแนวคิดขยะเหลือศูนย์ 2) พัฒนาการผลิตออกแบบสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม 3) การใช้แนวคิดขยะเหลือศูนย์มาปรับใช้ในวิสาหกิจชุมชน 4) พัฒนาวิสาหกิจชุมชนใช้พลังงานทดแทนเพื่อการผลิตให้มีประสิทธิภาพ 5) พัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้ผลิตภัณฑ์มีอายุยาวนานขึ้น 6) พัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้มีส่วนร่วมในการนำวัตถุดิบในท้องถิ่นมาผลิตสินค้าที่ได้จากประชาชนในท้องถิ่น

เป้าประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาผลิตสินค้าที่หลากหลายรองรับแนวคิดขยะเหลือศูนย์ 2) เพื่อพัฒนาการผลิตออกแบบสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม 3) การใช้แนวคิดขยะเหลือศูนย์มาปรับใช้ในวิสาหกิจชุมชน 4) เพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนใช้พลังงานทดแทนเพื่อการผลิตให้มีประสิทธิภาพ 5) เพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้ผลิตภัณฑ์มีอายุยาวนานขึ้น 6) เพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้มีส่วนร่วมในการนำวัตถุดิบในท้องถิ่นมาผลิตสินค้าที่ได้จากประชาชนในท้องถิ่น

ตัวชี้วัดระดับยุทธศาสตร์ 1) ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ วิสาหกิจชุมชนสามารถผลิตสินค้าด้วยการประยุกต์ใช้การผลิตตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน ได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของจำนวนวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 2) ตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ วิสาหกิจชุมชนมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาการผลิตสินค้าด้วยการประยุกต์ใช้การผลิตตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

ประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนา ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาผลิตสินค้าที่หลากหลายรองรับแนวคิดขยะเหลือศูนย์ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาการผลิตออกแบบสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ยุทธศาสตร์ที่ 3 การใช้แนวคิดขยะเหลือศูนย์มาปรับใช้ในวิสาหกิจชุมชน ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนใช้พลังงานทดแทนเพื่อการผลิตให้มีประสิทธิภาพ ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้ผลิตภัณฑ์มีอายุยาวนานขึ้น ยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้มีส่วนร่วมในการนำวัตถุดิบในท้องถิ่นมาผลิตสินค้าที่ได้จากประชาชนในท้องถิ่น และผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์ พบว่า มีค่าเฉลี่ยมากกว่า 3.51 ขึ้นไป และมีความสอดคล้องกันจึงยอมรับว่ายุทธศาสตร์มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 มีข้อค้นพบที่น่าสนใจที่ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผล 2 ประเด็นดังนี้

1. ผลการศึกษาผลการศึกษาปัญหาการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 พบว่า ปัญหาการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ลำดับที่ 1 การผลิตสินค้าที่หลากหลายรองรับแนวคิด “ขยะเหลือศูนย์” ลำดับที่ 2 การออกแบบสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ลำดับที่ 3 การใช้แนวคิดขยะเหลือศูนย์มาปรับใช้ในวิสาหกิจชุมชน ลำดับที่ 4 การใช้พลังงานทดแทนเพื่อการผลิตให้มาก ลำดับที่ 5 การผลิตเพื่อให้อายุผลิตภัณฑ์มีอายุยาวนานขึ้น และลำดับที่ 6 การมีส่วนร่วมของวิสาหกิจชุมชน นำวัตถุดิบที่สามารถนำมาผลิตได้จากประชาชนในท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ เลิศลักษณ์ เจริญสมบัติ ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้แนวคิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนกับวิสาหกิจชุมชน โดยกล่าวว่า แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน คือ แนวคิดในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจยุคใหม่ที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน การนำแนวคิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนไปปรับใช้กับวิสาหกิจชุมชนช่วยให้เกิดการลดต้นทุนการผลิต สร้างรายได้เพิ่มให้แก่ผู้ประกอบการและชุมชน ทำให้เกิดการพัฒนาย่างยั่งยืนและสมดุลทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม หลักการนำระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนไปประยุกต์ใช้กับวิสาหกิจชุมชนมีดังนี้ 1) วิสาหกิจชุมชนจะต้องมีการออกแบบสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม 2) ใช้แนวคิดขยะเหลือศูนย์มาปรับใช้ 3) มีการผลิตสินค้าที่หลากหลายชนิดเพื่อรองรับแนวคิด “ขยะเหลือศูนย์” 4) การขยายขอบเขตจากการผลิตเพื่อขายให้แก่ลูกค้าเพียงอย่างเดียวเป็นเพิ่มการบริการซ่อมแซม ปรับปรุง เพื่อให้อายุผลิตภัณฑ์มีอายุยาวนานขึ้น 5) ใช้พลังงานทดแทนเพื่อการผลิตให้มากขึ้น และอาศัยการมีส่วนร่วมจากชุมชนด้วยการสนับสนุนให้ประชาชนเกิดการคัดแยกขยะ และ 6) วิสาหกิจชุมชนที่รับซื้อขยะที่สามารถนำมาเป็นวัตถุดิบเพื่อการผลิตได้จากประชาชนในท้องถิ่น (เลิศลักษณ์ เจริญสมบัติ, 2564)

2. ผลการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 พบว่า ยุทธศาสตร์การพัฒนาประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาผลิตสินค้าที่หลากหลายรองรับแนวคิดขยะเหลือศูนย์ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาการผลิตออกแบบสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ยุทธศาสตร์ที่ 3 การใช้แนวคิดขยะเหลือศูนย์มาปรับใช้ในวิสาหกิจชุมชน ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนใช้พลังงานทดแทนเพื่อการผลิตให้มีประสิทธิภาพ ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้ผลิตภัณฑ์มีอายุยาวนานขึ้น และ ยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้มีส่วนร่วมในการนำวัตถุดิบในท้องถิ่นมาผลิตสินค้าที่ได้จากประชาชนในท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทัทไท หน่อสุวรรณ และคณะ วิจัยเรื่อง การเกษตรในเมืองกับ BCG Economic Model มีวัตถุประสงค์เพื่อชี้ให้เห็นถึงการพัฒนาการทำเกษตรเมืองที่สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจตาม BCG Economic Model ที่เกี่ยวข้องกับการลดการใช้ทรัพยากร การใช้ทรัพยากรหมุนเวียน และการลดการปล่อยของเสียจากการใช้ชีวิตของประชากรเมือง รวมไปถึงการสร้างมูลค่าเพิ่มของการใช้พื้นที่และส่งเสริมระบบนิเวศของเมือง รูปแบบและประโยชน์ที่จะได้รับจากการทำเกษตรในเมืองมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และบริบททางเศรษฐกิจสังคมของพื้นที่ ด้วยพื้นที่การผลิตที่จำกัดทำให้ต้องทำการผลิตอย่างเข้มข้นร่วมกับการใช้เทคโนโลยี เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและผลผลิต ดังนั้นการพัฒนาระบบนิเวศเกษตรเมืองควรสร้างความร่วมมือกันระหว่าง ภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริมแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศตามแนวทาง BCG Economic (ทัทไท หน่อสุวรรณ และคณะ, 2566) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชุตติพงศ์ คงสันเทียะ และชฎาล นาคใหม่ วิจัยเรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG: กรณีวิสาหกิจชุมชนแปรรูปกล้วย ตำบลนาจั่ว อำเภอสว่าง จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า วิสาหกิจชุมชนมีศักยภาพด้านกำลังการผลิต วิสัยทัศน์ผู้นำและมีโอกาสด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐ กระแสการ

ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการขึ้นทะเบียนเป็นสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ส่วนจุดอ่อนและอุปสรรคคือการขาดความรู้และทักษะการแปรรูป คู่แข่งการตลาด และต้นทุนที่เพิ่มสูง ทำให้มีการจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการ 3 ครั้ง ได้แก่ การให้ความรู้การแปรรูปกล้วยเป็นเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ การพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ และการแปรรูปขยะ การติดตามและประเมินผลพบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการนำความรู้และทักษะไปใช้ประโยชน์และได้ผลลัพธ์ออกมา 2 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ไซเดอร์กล้วยสังคม และน้ำหมักชีวภาพจากเปลือกกล้วย โดยอยู่ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG ครบทุกหลักการ ได้แก่ เศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว (ชุดพิมพ์ คง สันติยะ และชฎา นาคใหม่, 2566)

องค์ความรู้ใหม่

ยุทธศาสตร์การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนบน 1 ได้องค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

วิสัยทัศน์

วิสาหกิจชุมชนพัฒนาการผลิตสินค้าตาม
 แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนที่หลากหลายรองรับ
 แนวคิดขยะเหลือศูนย์ ใช้พลังงานทดแทน เป็น
 มิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีส่วนร่วมผลิตจากชุมชน

พันธกิจ: 1) ดำเนินการผลิตสินค้าที่หลากหลายรองรับแนวคิดขยะเหลือศูนย์ 2) พัฒนาการผลิตออกแบบสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม 3) การใช้แนวคิดขยะเหลือศูนย์มาปรับใช้ในวิสาหกิจชุมชน 4) พัฒนาวิสาหกิจชุมชนใช้พลังงานทดแทนเพื่อการผลิตให้มีประสิทธิภาพ 5) พัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้ผลิตภัณฑ์มีอายุยาวนานขึ้น 6) พัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้มีส่วนร่วมในการนำวัตถุดิบในท้องถิ่นมาผลิตสินค้าที่ได้จากประชาชนในท้องถิ่น

เป้าประสงค์: 1) เพื่อพัฒนาผลิตสินค้าที่หลากหลายรองรับแนวคิดขยะเหลือศูนย์ 2) เพื่อพัฒนาการผลิตออกแบบสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม 3) การใช้แนวคิดขยะเหลือศูนย์มาปรับใช้ในวิสาหกิจชุมชน 4) เพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนใช้พลังงานทดแทนเพื่อการผลิตให้มีประสิทธิภาพ 5) เพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้ผลิตภัณฑ์มีอายุยาวนานขึ้น 6) เพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้มีส่วนร่วมในการนำวัตถุดิบในท้องถิ่นมาผลิตสินค้าที่ได้จากประชาชนในท้องถิ่น

ยุทธศาสตร์ที่ 1: การพัฒนาผลิตสินค้าที่หลากหลายรองรับแนวคิดขยะเหลือศูนย์
 ยุทธศาสตร์ที่ 2: การพัฒนาการผลิตออกแบบสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
 ยุทธศาสตร์ที่ 3: การใช้แนวคิดขยะเหลือศูนย์มาปรับใช้ในวิสาหกิจชุมชน
 ยุทธศาสตร์ที่ 4: การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนใช้พลังงานทดแทนเพื่อการผลิตให้มีประสิทธิภาพ
 ยุทธศาสตร์ที่ 5: การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้ผลิตภัณฑ์มีอายุยาวนานขึ้น
 ยุทธศาสตร์ที่ 6: การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้มีส่วนร่วมในการนำวัตถุดิบในท้องถิ่นมาผลิตสินค้าที่ได้จากประชาชนในท้องถิ่น

ภาพที่ 1 ยุทธศาสตร์การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน
 พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

สรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุปและข้อเสนอแนะจากการดำเนินการวิจัย เรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 พบว่า ปัญหาการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ได้แก่ 1) การผลิตสินค้าที่หลากหลายรองรับแนวคิดขยะเหลือศูนย์ 2) การออกแบบสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม 3) การใช้แนวคิดขยะเหลือศูนย์มาปรับใช้ในวิสาหกิจชุมชน 4) การใช้พลังงานทดแทนเพื่อการผลิตให้มากขึ้น 5) การผลิตเพื่อให้อายุผลิตภัณฑ์มีอายุยาวนาน และ 6) การมีส่วนร่วมของวิสาหกิจชุมชน นำวัตถุดิบที่สามารถนำมาการผลิตได้จากประชาชนในท้องถิ่น และยุทธศาสตร์การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน และประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาลิตรสินค้าที่หลากหลายรองรับแนวคิดขยะเหลือศูนย์ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาการผลิตออกแบบสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ยุทธศาสตร์ที่ 3 การใช้แนวคิดขยะเหลือศูนย์มาปรับใช้ในวิสาหกิจชุมชน ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนใช้พลังงานทดแทนเพื่อการผลิตให้มีประสิทธิภาพ ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้ผลิตภัณฑ์มีอายุยาวนานขึ้น ยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้มีส่วนร่วมในการนำวัตถุดิบในท้องถิ่นมาผลิตสินค้าที่ได้จากประชาชนในท้องถิ่น โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ได้แก่ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย โดยสามารถนำผลการวิจัยในครั้งนี้เสนอให้วิสาหกิจชุมชนพัฒนาลิตรสินค้าที่หลากหลายรองรับแนวคิดขยะเหลือศูนย์ ออกแบบสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม พัฒนาวิสาหกิจชุมชนใช้พลังงานทดแทนเพื่อการผลิตให้มีประสิทธิภาพ 2) ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ควรวิจัยเรื่องการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนในการมีส่วนร่วมของวิสาหกิจชุมชน นำวัตถุดิบที่สามารถนำมาการผลิตได้จากประชาชนในท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2562). BCG Economy Model. เรียกใช้เมื่อ 10 กรกฎาคม 2566 จาก <https://www.bcg.in.th/data-center/articles/bcg-economy-model/>
- กษิตติ์ ใจผาวัง. (2561). แนวทางการประยุกต์ใช้ CIPP Model เพื่อวัดความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนที่มีการใช้กลยุทธเศรษฐกิจสร้างสรรค์. วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 13(2), 60-84.
- คัทธลี เจียมสมบูรณ์เลิศ และกฤษดา เขียววัฒนสุข. (2565). กลยุทธ์การตลาดสีเขียวสำหรับอุตสาหกรรมก่อสร้างภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน. วารสารศิลปการจัดการ, 6(1), 286-306.
- ชุตินพงศ์ คงสันเทียะ และชฎาล นาคใหม่. (2566). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG: กรณีวิสาหกิจชุมชนแปรรูปกล้วย ตำบลนาจั่ว อำเภอสว่างค้อ จังหวัดหนองคาย. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 7(7), 79-93.
- ทัพไท หน่อสุวรรณ และคณะ. (2566). การเกษตรในเมืองกับ BCG Economic Model. เรียกใช้เมื่อ 10 กรกฎาคม 2566 จาก <https://www.mnre.go.th/attachme nt/iu/d ownload. php?WP=qU lcnKt0pQEgZaqCGWO ghJstqTgcWat2pQqgZUplGQEG2rDqYyc4Uux>
- นฤมล อนุสนธิ์พัฒน์ และชเนตติ พุ่มพุกษ์. (2565). ทางรอดและแนวทางการปรับตัวของวิสาหกิจชุมชนแนววิถีใหม่ หลังวิกฤติ COVID-19 ของไทย. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 9(1), 1-19.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ยุทธ ไถยวรรณ. (2545). พื้นฐานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- เลิศลักษณ์ เจริญสมบัติ. (2564). การประยุกต์ใช้แนวคิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนกับวิสาหกิจชุมชน. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 24(1), 145-155.

สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ. (2564). สภานโยบายการอุดมศึกษาฯ เค้าแผนด้านการอุดมศึกษา และแผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ปี 66-70 เสนอเพิ่มความท้าทายช่วยยับยั้งไทยก้าวสู่ประเทศพัฒนาแล้วในปี 2570. เรียกใช้เมื่อ 10 กรกฎาคม 2566 จาก <https://bcg.in.th/news/plan-2566-2570/>

Yamane, T. . (1973). Statistics: an introductory analysis. New York: Harper & Row.

การใช้ตัวแบบและแบบฝึกภาพเคลื่อนไหวภาษามือเพื่อพัฒนาการจำคำศัพท์ภาษามือ ของนักเรียนหูหนวกและบกพร่องทางสติปัญญา*

USE OF MODELLING TECHNIQUE AND SIGN LANGUAGE VDO EXERCISE TO IMPROVE SIGN LANGUAGE VOCABULARY MEMORY OF A STUDENT WITH DEAFNESS AND INTELLECTUAL DISABILITIES

อภิชนา ศรีทอง^{1*}, รัชนิกร ทองสุขดี², สุธธิกัญจน์ ทิพย์เกษร², พิกุล เลียวสิริพงษ์², สร้อยสุดา วิทยากร²
Apichaya Sritong^{1*}, Rachaneekorn Tongsookdee², Sutthikan Tipayakesorn², Pikul Leosiripong², Soisuda Vittayakorn²

¹โรงเรียนโสตศึกษาอนุสารสุนทร เชียงใหม่ ประเทศไทย

¹Anusarnsunthorn School for the Deaf, Chiang Mai, Thailand

²คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่ ประเทศไทย

²Faculty of Education, Chiangmai University, Chiang Mai, Thailand

*Corresponding author, E-mail: puiy.ty29@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความสามารถในการจำคำศัพท์ภาษามือของนักเรียน หู
หนวกและบกพร่องทางสติปัญญา โดยการใช้ตัวแบบร่วมกับแบบฝึกภาพเคลื่อนไหวภาษามือ เลือกกรณีศึกษาแบบ
เจาะจง เป็นนักเรียนเพศหญิง อายุ 11 ปี ระดับสติปัญญาเท่ากับ 36 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ 1) แบบทดสอบ
ก่อนและหลังเรียน 2) แผนการสอนเฉพาะบุคคลที่ใช้จำนวน 4 แผน ได้แก่ แผนที่ 1 ชื่อของฉันทน์ แผนที่ 2 ขนมหัดฉันทน์
ชอบ แผนที่ 3 พ่อของฉันทน์ และแผนที่ 4 แม่ของฉันทน์ โดยเลือกคำศัพท์ภาษามือง่าย ๆ ที่จำเป็นต่อการ
ชีวิตประจำวันของกรณีศึกษา เพื่อใช้สร้างแบบฝึกภาพเคลื่อนไหวภาษามือที่ใช้ในแผนการสอนทั้ง 4 แผน วิเคราะห์
ข้อมูลโดยใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่ากรณีศึกษามีความสามารถใน
การจำคำศัพท์ภาษามือเพิ่มขึ้น โดยผลคะแนนการทำ ภาษามือเฉลี่ยของทำศัพท์ทั้ง 4 คำก่อนเรียนเท่ากับ
11.50 คะแนน หลังเรียนเท่ากับ 29.75 คะแนน ผลต่างเท่ากับ 18.25 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 36.50 และมีผล
คะแนนการระบุภาพจากการจำคำศัพท์ภาษามือตามแผนการสอนเฉพาะบุคคลทั้ง 4 แผน 1) แผนที่ 1
ความสามารถก่อนเรียนคิดเป็นร้อยละ 40 หลังเรียนคิดเป็นร้อยละ 80 ระดับคุณภาพ ดีมาก 2) แผนที่ 2
ความสามารถก่อนเรียนคิดเป็นร้อยละ 50 หลังเรียนคิดเป็นร้อยละ 60 ระดับคุณภาพดี 3) แผนที่ 3 ความสามารถ
ก่อนเรียนคิดเป็นร้อยละ 20 หลังเรียนคิดเป็นร้อยละ 70 ระดับคุณภาพดี 4) แผนที่ 4 ความสามารถก่อนเรียนคิด
เป็นร้อยละ 20 หลังเรียนคิดเป็นร้อยละ 60 ระดับคุณภาพดี

คำสำคัญ: ตัวแบบและแบบฝึกภาพเคลื่อนไหวภาษามือ, การจำคำศัพท์ภาษามือ, นักเรียนหูหนวกและบกพร่อง
ทางสติปัญญา

Abstract

The purpose of this research was to develop the memory ability of a student with
deafness and intellectual disabilities by using modelling technique with sign language VDO
exercises. The case study, female aged 11 years with an Intelligence Quotient level of 36, was

selected based on a purposive sampling. The tools used in the research were 1) a pre- and post-test, 2) four individualized implementation plans, namely: Plan 1: My Name; Plan 2: My Favorite Snack; Plan 3: My Father; and Plan 4: My Mother. The selected sign language vocabularies were easy and necessary for the daily life of case study in order to create sign language VDO exercise in all four individualized implementation plans. Data were analyzed by using frequencies, percentages, mean and descriptive analysis. The results of research indicated that the case study had increased ability to memorize sign language vocabulary. A pretest mean score was 11.50 and a posttest mean score was 29.75, with a difference of 18.25 point (36.50 %). And the average score in identifying pictures from memorizing sign language vocabulary according to all 4 individualized implementation plans revealed as follows: 1) Plan 1: it was found that a vocabulary memory score of the case study at a pretest was 40 % and a score at a posttest was 80 %, which was at a very good level. 2) Plan 2: was found that a vocabulary memory score of the case study at a pretest was 50 % and a score at a posttest was 60 %, which was at a good level. 3) Plan 3: it was found that a vocabulary memory score of the case study at a pretest was 20 % and a score at a posttest was 70 %, which was at a good level. 4) Plan 4: it was found that a vocabulary memory score of the case study at a pretest was 20 % and a score at a posttest was 60 %, which was at a good level.

Keywords: Use of Modelling Technique and Sign Language VDO Exercise, Sign Language Vocabulary Memory, Student with Deafness and Intellectual Disabilities

บทนำ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค ของการจัดการศึกษาสำหรับประชาชนทุกคนในประเทศไทยนั้น ปรากฏในมาตรา 54 วรรคหนึ่งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 กำหนดว่า “รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560, 2560) ซึ่งในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ถือว่าเป็นกฎหมายหลักในการบริหาร และการจัดการศึกษาตามหมวดที่ 2 สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา มาตรา 10 วรรคสองกำหนดไว้ว่า “การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าว มีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ” ทั้งยังกำหนดในวรรคที่สามว่า “การศึกษาสำหรับคนพิการในวรรคสอง ให้จัดตั้งแต่แรกเกิด หรือพบความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง” (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, 2542) สอดคล้องกับมาตรา 8 ของพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 ที่ระบุว่า “ให้สถานศึกษาในทุกสังกัดจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล โดยให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการ ตลอดจนกำหนดให้สถานศึกษาจัดสภาพแวดล้อม ระบบสนับสนุนการเรียนการสอน ตลอดจนบริการเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาที่คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้” (พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551, 2551)

ในปัจจุบันประเทศไทยได้จัดประเภทคนพิการตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องกำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคนพิการทางการศึกษา พ.ศ. 2552 ในข้อ 2 ที่ได้แบ่งประเภทคนพิการเป็น 9 ประเภท ได้แก่ 1) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น 2) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน 3) บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา 4) บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย และสุขภาพ 5) บุคคลที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ 6) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูด และภาษา 7) บุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมและอารมณ์ 8) บุคคลออทิสติก และ 9. บุคคลพิการซ้อน (ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคนพิการทางการศึกษา พ.ศ. 2552., 2552) ทั้งนี้จากรายงานข้อมูลนักเรียนของโรงเรียนเฉพาะความพิการในระบบสารสนเทศการศึกษาพิเศษ และการศึกษาสงเคราะห์ วันที่ 10 มิถุนายน 2565 พบว่าจำนวนเด็กพิการซ้อนของโรงเรียนเฉพาะความพิการมีจำนวนทั้งสิ้น 1,616 คน คิดเป็นร้อยละ 13.01 ของนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนเฉพาะความพิการทั้งหมด (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2565)

ในบทความนี้กรณีศึกษาเป็นนักเรียนพิการซ้อนหูหนวกและบกพร่องทางสติปัญญา อายุ 11 ปี โดยมีผลตรวจการได้ยินระบุว่า ไม่พบการได้ยินในหูข้างขวา หรือหูหนวก และสมรรถภาพทางการได้ยิน ในหูข้างซ้ายมีระดับการได้ยินอยู่ที่ 80 เดซิเบล คือหูตึงระดับรุนแรงมาก นอกจากนี้ผลการประเมินระดับสติปัญญาของกรณีศึกษามีค่าเท่ากับ 36 ซึ่งถือว่าเป็นความพิการทางสติปัญญาระดับปานกลาง (World Health Organization, 2014) กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนเฉพาะความพิการ จากบันทึกพฤติกรรมการเรียนรู้และพฤติกรรมทางสังคมของกรณีศึกษา โดยใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมเป็นระยะเวลา 5 วัน ในกิจกรรมต่าง ๆ ภายในโรงเรียนพบว่ากรณีศึกษาไม่สามารถโต้ตอบกับผู้อื่นได้ทันที เช่น การทำตามคำสั่ง และการตอบคำถามของครูผ่านการใช้ภาษามือในชั้นเรียน กรณีศึกษาไม่สามารถทำได้เอง ต้องมองพฤติกรรมของเพื่อนที่อยู่ใกล้เคียงแล้วทำตามเพื่อนทุกครั้ง ครูหรือเพื่อนที่อยู่ในห้องเรียนจึงต้องช่วยเหลือกรณีศึกษาโดยการจับมือทำกิจกรรมนั้น ๆ ผู้วิจัยเห็นว่าการเลียนแบบเพื่อนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ นั้น เป็นการทำตามแบบโดยไม่ทราบความหมาย และที่สำคัญกรณีศึกษาจำคำศัพท์ภาษามือไม่ได้ จึงยังไม่สามารถใช้ภาษามือในการสื่อสารได้สอดคล้องกับผลการประเมินทักษะการสื่อสาร (Communication Matrix) ที่พบว่าความสามารถในการสื่อสารของกรณีศึกษาที่สามารถทำได้คือ ข้อ C12 คือ การทำให้ผู้ใหญ่นสนใจบุคคล ตนเอง หรือวัตถุบางอย่าง (Direct Your Attention to Something) เป็นการแสดงออกที่อยู่ในระดับ 4 คือการสื่อสารที่มีความหมาย ทั้งในการบอกความต้องการ การปฏิเสธหรือการร้องขอความช่วยเหลือ (Conventional Communication) และกำลังพัฒนาความสามารถไปสู่ระดับที่ 5 คือ การใช้สัญลักษณ์เชิงรูปธรรม (Concrete Symbol) ข้อจำกัดด้านการสื่อสารดังกล่าวส่งผลต่อพฤติกรรม และอารมณ์ของกรณีศึกษาที่แสดงออกด้วยพฤติกรรมร้องไห้ กระตือรือร้นหรือขว้างปาสิ่งของเมื่อไม่สามารถสื่อสารกับผู้อื่นได้ (Rowland, C., 1994) นอกจากนี้ยังพบว่า ปัญหาด้านการสื่อสารของกรณีศึกษาส่งผลต่อความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวันในทุกกิจกรรม เช่น การสื่อสารบอกความต้องการ การเรียนในชั้นเรียน และการทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นในโรงเรียน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการพัฒนาความสามารถด้านการสื่อสารของกรณีศึกษาโดยความสามารถในการจำคำศัพท์ภาษามือถือเป็นขั้นแรกของการใช้ภาษาเด็กหูหนวก ซึ่งการใช้ภาษามือในการสื่อสารเป็นวิธีการสื่อสารที่เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษด้านการสื่อสารของกรณีศึกษามากที่สุด (จิรธร เลอศิลป์, 2558) ซึ่งสอดคล้องกับ Lederberg ที่ได้กล่าวไว้ว่า ภาษามือเป็นภาษาที่ใช้เพื่อการสื่อสารสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินและถือว่าเป็นภาษาแม่ ซึ่งเหมาะสำหรับเด็กที่สูญเสียการได้ยินมากหรือเด็กหูหนวก เนื่องจากเด็กเหล่านี้ไม่สามารถสื่อสารได้ด้วยการพูดจึงจำเป็นต้องใช้ภาษามือทดแทน (Lederberg, A. et al., 2013) ดังนั้น การพัฒนาความสามารถในการจำคำศัพท์ภาษามือให้กับกรณีศึกษา จึงเป็นการส่งเสริมให้กรณีศึกษาได้มีโอกาสในการฝึกทักษะการสื่อสารขั้นแรก ที่จะนำไปสู่การพัฒนาความสามารถของกรณีศึกษาในการใช้ชีวิตได้มากยิ่งขึ้น

แนวคิดของนักศึกษากลุ่มหนึ่งที่มีความเชื่อว่าคนหูหนวกใช้การรับข้อมูลและเรียนรู้โดยใช้การมองเห็นหรือการใช้สายตาแทนการได้ยิน และให้ความสำคัญกับการเรียนรู้จากท่าทางธรรมชาติ อีกทั้งภาษามือที่เป็นภาษาของคนหูหนวก (มะลิวัลย์ ธรรมแสง, 2554) สอดคล้องกับธีรวัฒน์ กำเนิดศิริ และคณะ ที่ได้กล่าวถึงการสอนแบบสองภาษาในโรงเรียนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ซึ่งมีแนวทางการจัดการศึกษาโดยการสอนภาษามือไทยเป็นภาษาแรกเพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้ภาษามือในการคิด การแสดงความรู้สึก การพูดคุย และการเรียนรู้โลก ทำให้เด็กมีความรู้สึกมั่นคง ปลอดภัย ไม่ถูกทอดทิ้ง และเป็นอิสระ และหลังจากนั้นจะมีการสอนภาษาไทยเป็นภาษาที่สองเพื่อให้เด็กอ่านออกเขียนได้ (ธีรวัฒน์ กำเนิดศิริ และคณะ, 2553) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยินต้องใช้การมองเห็นร่วมกับการรับรู้ผ่านการได้ยินที่เหลืออยู่ โดยเฉพาะบุคคลที่สูญเสียการได้ยินระดับรุนแรงหรือคนหูหนวกจำเป็นจะต้องใช้การมองเห็นแทนการฟัง โดยการเรียนรู้ผ่านการมองเห็นของเด็กหูหนวกจะส่งผลต่อสติปัญญาด้านความคิดจากการที่เด็กได้มองเห็นสิ่งต่าง ๆ แล้วเปรียบเทียบความเหมือน ความต่างหรือการโยงความสัมพันธ์ รวมไปถึงการคาดคะเน ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถฝึกฝนได้ (ศรียา นิยมธรรม, 2544) นอกจากนี้การเรียนรู้ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญามักเรียนรู้จากการเลียนแบบ (Modeling) คนอื่นเป็นส่วนใหญ่ (ณัฐวรินทร์ แซ่จุง, 2557) โดยครูที่จะใช้วิธีการเลียนแบบนั้นจะต้องคำนึงถึงหลัก 3 ประการ คือ การทำให้ง่าย การแสดงสาธิต และการทำซ้ำ ๆ ทั้งนี้การเลียนแบบหรือการทำตามแบบอย่างก็ถือเป็นการปรับพฤติกรรมได้อีกด้วย (อัชรา เอิบสุขสิริ, 2561) สำหรับกรณีศึกษาที่เป็นนักเรียนพิการซ้อนที่เป็นเด็กหูหนวกและมีความบกพร่องทางสติปัญญา จึงน่าจะเป็นไปได้ว่าการกระตุ้นการรับรู้ทางสายตา โดยใช้หลักการการเรียนรู้จากการเลียนแบบโดยตัวแบบที่เหมาะสมนั้น ควรใช้ตัวแบบที่มีชีวิต ผู้วิจัยจึงมีการกำหนดให้ครูประจำชั้น (ครูหูหนวก) ของกรณีศึกษาซึ่งเป็นบุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยินมาเป็นตัวแบบ เนื่องจากเป็นครูที่ดูแลใกล้ชิดกับกรณีศึกษาทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน เข้าใจการสื่อสารของกรณีศึกษามากที่สุด กรณีศึกษามีความไว้วางใจ และเป็นบุคคลที่กรณีศึกษามักจะสื่อสารผ่านท่าทางธรรมชาติเพื่อบอกความต้องการ หรือขอความช่วยเหลืออยู่เสมอ จากที่ได้กล่าวมาเบื้องต้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าครูประจำชั้นที่มีความบกพร่องทางการได้ยินนั้นสามารถเป็นตัวแบบหรือแม่แบบที่มีประสิทธิภาพได้ ตามที่ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ ได้เสนอการคัดเลือกแม่แบบที่มีประสิทธิภาพไว้ว่า การเลือกแม่แบบที่ดีนั้นจะต้องเลือกให้สอดคล้องกับเป้าหมาย โดยที่แม่แบบและผู้เลียนแบบต้องมีลักษณะใกล้เคียงกัน และลักษณะของกิจกรรมที่เลียนแบบ ควรจะเป็นกิจกรรมที่ไม่ซับซ้อน ยุ่งยาก เพื่อให้เกิดการเลียนแบบที่ง่ายขึ้น (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์, 2536)

นอกจากการกระตุ้นการรับรู้ทางสายตาด้วยวิธีการเลียนแบบจากตัวแบบที่เป็นของจริงแล้ว การใช้สื่อภาพถ่าย หรือการใช้ภาพเคลื่อนไหวจึงเป็นอีกทางหนึ่งที่กระตุ้นการรับรู้ทางสายตาเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ความสามารถในการจำคำศัพท์ภาษามือมีประสิทธิภาพดี สอดคล้องกับมานะ ประทีปพรศักดิ์ ที่ได้กล่าวถึง การจัดสื่อการเรียนการสอนสำหรับคนหูหนวกที่จะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับวิธีการเรียนรู้ของคนหูหนวก ซึ่งใช้การรับรู้ทางสายตาเป็นหลัก สื่อที่นำมาใช้กับคนหูหนวกจึงควรเป็นสื่อทางการรับรู้ทางสายตาเป็นหลัก เพื่อให้คนหูหนวกได้ใช้สายตาอย่างเต็มที่ และเกิดการเรียนรู้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้ของกรณีศึกษาที่เป็นนักเรียนหูหนวกร่วมกับความบกพร่องทางสติปัญญา ก็ควรเป็นไปตามหลักการจัดการเรียนรู้ของผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาด้วย โดยมีการแบ่งเนื้อหาในการจัดการเรียนรู้ควรแบบแยกย่อย สอนจากสิ่งที่พื้นฐานไปหานามธรรม ใช้การฝึกซ้ำ ย้ำทวนเพื่อให้เกิดทักษะ (มานะ ประทีปพรศักดิ์, 2548) ผู้วิจัยจึงเห็นว่าถ้านำตัวแบบมาฝึกพร้อมกับแบบฝึกภาพเคลื่อนไหวภาษามือมาเป็นสื่อการเรียนการสอนสำหรับฝึกกรณีศึกษาหูหนวกและบกพร่องทางสติปัญญาในการจำคำศัพท์ภาษามือจะทำให้กรณีศึกษาสามารถเข้าใจความหมายของภาษามือและใช้ภาษามือในการสื่อสารได้ตอบกับบุคคลอื่นได้มากขึ้นในชีวิตประจำวันและการเรียนรู้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาความสามารถในการจำคำศัพท์ภาษามือพื้นฐานของกรณีศึกษาหูหนวกและบกพร่องทางสติปัญญา โดยใช้ตัวแบบ (ครูหูหนวก) ร่วมกับแบบฝึกภาพเคลื่อนไหวภาษามือ

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อพัฒนาความสามารถในการจำคำศัพท์ภาษามือของนักเรียน หูหนวกและบกพร่องทางสติปัญญา โดยใช้ตัวแบบร่วมกับแบบฝึกภาพเคลื่อนไหวภาษามือ มีรายละเอียดดังนี้

1. การประเมินสิ่งเสริมแรงเพื่อนำมาใช้ประกอบการสอนในแผนการสอนเฉพาะบุคคล ผู้วิจัยได้คัดเลือกจากสิ่งที่กรณีศึกษาชอบ 2 ชุด โดยผลการประเมินพบว่าสิ่งเสริมแรงที่ได้รับเลือกมาใช้ในการสอนกรณีศึกษา ในชุดที่ 1 คือ ขนมเลย์ และในชุดที่ 2 คือ สติกเกอร์

2. การคัดเลือกคำศัพท์ภาษามือที่จะนำมาใช้ในการสอนกรณีศึกษาในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการคัดเลือกคำศัพท์ที่กรณีศึกษาใช้ในชีวิตประจำวันทั้งที่บ้าน และที่โรงเรียนจำนวน 20 คำ จากนั้นใช้แบบคัดเลือกว่าคำศัพท์ภาษามือ โดยแบ่งลักษณะพฤติกรรมกรรมการแสดงออกของกรณีศึกษา ดังนี้

2.1 ลักษณะพฤติกรรมกรรมการแสดงออกด้านความสามารถในการแสดงท่าภาษามือ พบว่ากรณีศึกษามีพื้นฐานในการแสดงท่าภาษามือในระดับ 3 จำนวน 1 คำ และได้คะแนนในระดับ 2 หมายถึง เริ่มทำท่ามือโดยตำแหน่งถูกต้อง ได้ 7 คำ โดยคำที่เหลือได้คะแนนระดับ 1 จำนวน 12 คำ

2.2 ลักษณะพฤติกรรมของการระบุภาพ (ความสามารถด้านการเข้าใจภาษามือ) กรณีศึกษาสามารถระบุภาพโดยการชี้หรือหยิบภาพจากรายการคำศัพท์ ได้คะแนนระดับ 3 จำนวน 3 คำ ได้คะแนนระดับ 2 จำนวน 4 คำ คือ และที่เหลืออยู่ในระดับ 1 จำนวน 13 คำ

ผู้วิจัยพบว่ากรณีศึกษามีพื้นฐานในการจำท่าภาษามือ ได้คะแนนในระดับ 2 - 3 จากพฤติกรรมกรรมการแสดงออกทั้ง 2 ลักษณะที่กำหนดไว้ จำนวน 7 คำ ผู้วิจัยจึงได้นำข้อมูลคะแนนดังกล่าวมาพิจารณาร่วมกับสภาพการดำรงชีวิต ข้อจำกัดต่าง ๆ ของกรณีศึกษา ทำให้ผู้วิจัยได้คำที่จะใช้ในการสอนกรณีศึกษา จำนวน 4 คำ ได้แก่ กล้วยหอม (ชื่อกรณีศึกษา) ขนม ฟ่อ และ แม่ ซึ่งทั้ง 4 คำนี้เป็นคำที่กรณีศึกษาใช้บ่อย มีตำแหน่งมืออยู่บริเวณศีรษะซึ่งกรณีศึกษาสามารถมองเห็นได้ชัดเจนในขณะที่มองหน้าผู้ที่จะสื่อสารด้วย นอกจากนี้ยังมีทิศทางการเคลื่อนไหวมือที่ไม่ซับซ้อน ทำให้เหมาะแก่การนำมาใช้ในการพัฒนาความสามารถในการจำคำศัพท์ภาษามือของกรณีศึกษา

3. การสร้างแบบฝึกภาพเคลื่อนไหวภาษามือทั้ง 4 คำ และฝึกครูตัวแบบ (ครูหูหนวก) ใช้ท่าภาษามือตามรูปแบบการวิเคราะห์งานที่กำหนดในแผนการสอนเฉพาะบุคคลแต่ละแผน จากนั้นทำการบันทึกภาพเคลื่อนไหวของตัวแบบ (ครูหูหนวก) ในการทำท่าภาษามือตามคำศัพท์ที่จะนำมาใช้ในงานวิจัย

4. การปรับสถานที่เพื่อให้เหมาะสมต่อการสอนคำศัพท์ภาษามือ สำหรับกรณีศึกษาหูหนวกและบกพร่องทางสติปัญญา

5. การสอนกรณีศึกษาโดยใช้ตัวแบบจริง (ครูหูหนวก) ในชั้นสอน และให้กรณีศึกษาได้ฝึกฝนกับภาพเคลื่อนไหวภาษามือในคอมพิวเตอร์ในชั้นฝึกปฏิบัติอิสระจำนวน 4 แผน แผนละ 10 ครั้ง ครั้งละ 30 นาที

6. การประเมินความสามารถในการจำคำศัพท์ภาษามือหลังสอน โดยใช้แบบประเมินความสามารถในการจำคำศัพท์ภาษามือก่อนและหลังสอน

กรณีศึกษา

นักเรียนหูหนวกและบกพร่องทางสติปัญญา ที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่ามีความบกพร่องทางการได้ยินและพัฒนาการทางสติปัญญาล่าช้ากว่าวัย มีปัญหาในการจดจำคำศัพท์ภาษามือพื้นฐาน จำนวน 1 คน อายุ 11 ปี เพศหญิง โดยเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือวิจัย

1. แบบบันทึกการประเมินสิ่งเสริมแรง ผู้วิจัยใช้แบบบันทึก - การประเมินรางวัล (แบบจัดรางวัลให้เลือกหลายตัวเลือก) (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2565)
2. แบบบันทึกการเลือกคำศัพท์ภาษามือสำหรับการจัดทำแผนการสอนเฉพาะบุคคล โดยการปรับใช้แบบบันทึก-การประเมินรางวัล (แบบจัดรางวัลให้เลือกหลายตัวเลือก) (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2565)
3. แผนการสอน จำนวน 4 แผน ได้แก่ แผนที่ 1 เรื่องชื่อของฉัน แผนที่ 2 เรื่องขนมที่ฉันชอบ แผนที่ 3 เรื่องพ่อของฉัน และแผนที่ 4 เรื่องแม่ของฉัน ทำการสอนแผนละ 10 ครั้ง โดยใช้รูปแบบการสอนทางตรง (Direct Instruction Model)
4. แบบประเมินความสามารถในการจำคำศัพท์ภาษามือ ก่อนและหลังเรียน จำนวน 4 คำ ได้แก่ “กล้วยหอม” (ชื่อกรณีศึกษา) ขนม พ่อ และ แม่

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี จากหนังสือ ตำรา เอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบประเมินสิ่งเสริมแรง แบบคัดลอกคำศัพท์
2. สร้างแผนการสอนเฉพาะบุคคล และแบบประเมินความสามารถในการจำคำศัพท์ภาษามือ ก่อนและหลังเรียน
3. ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยการนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุงเบื้องต้น
4. นำเสนอผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถ และมีประสบการณ์ด้านการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยินและบกพร่องทางสติปัญญา จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยแผนการสอน จำนวน 4 แผน มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.94 - 0.96 และ แบบประเมินความสามารถในการจำคำศัพท์ภาษามือ ก่อนและหลังเรียน จำนวน 4 คำ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.83 - 0.91
5. นำเครื่องมืองานวิจัยมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์อีกครั้ง
6. นำเครื่องมือที่ได้ทำการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกรณีศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการสอน จัดกิจกรรม และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีกระบวนการดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เสนอต่อผู้อำนวยการโรงเรียนของกรณีศึกษาเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล
2. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลในระหว่างเดือนกันยายน - ตุลาคม 2566

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การใช้ตัวแบบร่วมกับแบบฝึกภาพเคลื่อนไหวภาษามือเพื่อพัฒนาการจำคำศัพท์ภาษามือของนักเรียนหูหนวกและบกพร่องทางสติปัญญา ผลการวิจัยพบว่ากรณีศึกษามีความสามารถในการจำคำศัพท์ภาษามือเพิ่มขึ้น โดยมีรายละเอียดตามตารางที่ 1 และตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 1 คะแนนความสามารถในการจำคำศัพท์ภาษามือโดยการทำท่าภาษามือตามภาพคำศัพท์ ก่อนและหลังการสอน

ครั้งที่	คะแนนการทำท่าภาษามือตามภาพคำศัพท์							
	ก่อนสอน				หลังสอน			
	กล้วยหอม	ขนม	พ่อ	แม่	กล้วยหอม	ขนม	พ่อ	แม่
1	1	1	1	1	2	3	4	3
2	1	1	1	1	3	3	4	4
3	1	1	2	1	4	2	4	4
4	2	1	1	1	3	3	2	3
5	1	1	1	1	3	3	3	3
6	1	1	1	1	3	3	3	3
7	1	1	2	1	2	2	3	3
8	1	1	1	1	3	2	4	1
9	1	1	1	1	3	3	2	4
10	2	1	2	2	3	2	4	2
รวม	12	10	13	11	29	26	33	31
ระดับ	ปรับปรุง	ปรับปรุง	พอใช้	ปรับปรุง	ดี	ดี	ดี	ดี
ค่าเฉลี่ย	11.50 (ปรับปรุง)				29.75 (ดี)			

หมายเหตุ 1 = ทำท่าภาษามือตามตัวแบบได้ โดยมีการกระตุ้นเตือนทั้งหมดทุกขั้นตอน

2 = ทำท่าภาษามือตามตัวแบบได้ โดยมีการกระตุ้นเตือนเกือบทุกขั้นตอน

3 = ทำท่าภาษามือตามตัวแบบได้ โดยมีการกระตุ้นเตือนบางขั้นตอน

4 = ทำท่าภาษามือตามตัวแบบได้ โดยไม่มีการกระตุ้นเตือน

5 = ทำท่าภาษามือได้ด้วยตนเองทุกขั้นตอน

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นความสามารถในการจำคำศัพท์ของกรณีศึกษาก่อนสอน ทั้ง 4 คำ โดยในการทำท่าภาษามือแต่ละคำจะกำหนดระดับคะแนนสูงสุดในการทำท่าภาษามือไว้ที่ 5 คะแนน ทำการทดสอบก่อนสอนแผนละ 10 ครั้ง รวม 50 คะแนน พบว่าความสามารถของกรณีศึกษาอยู่ในระดับปรับปรุง โดยมีคะแนนอยู่ระหว่าง 10 - 13 คะแนน ค่าเฉลี่ย 11.50 และหลังจากสอนคำศัพท์ตามแผน พบว่ากรณีศึกษามีความสามารถในการจำคำศัพท์ทั้ง 4 คำ อยู่ในระดับดี โดยมีคะแนนอยู่ระหว่าง 26 - 33 ค่าเฉลี่ย 29.75 แสดงให้เห็นว่าคะแนนความสามารถในการทำท่าภาษามือของกรณีศึกษาหลังสอนเพิ่มขึ้นทุกคำ โดยคำที่มีคะแนนหลังสอนเพิ่มขึ้นมากที่สุด ได้แก่ พ่อเพิ่มจาก 13 คะแนน เป็น 33 คะแนน และแม่ เพิ่มจาก 11 คะแนน เป็น 31 คะแนน ผลต่างของคะแนนก่อนและหลังสอนของทั้งสองคำเท่ากับ 20 รองลงมาคือ กล้วยหอม (ชื่อของกรณีศึกษา) เพิ่มจาก 12 คะแนน เป็น 29 คะแนน ผลต่างเท่ากับ 17 และขนมเพิ่มจาก 10 คะแนน เป็น 26 คะแนน ผลต่างเท่ากับ 16 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 คะแนนความสามารถในการจำคำศัพท์ภาษามือ โดยการชี้หรือหยิบภาพคำศัพท์ตามการทำท่าภาษามือของตัวแบบ ก่อนและหลังการสอน

ครั้งที่	คะแนนการทำท่าภาษามือตามภาพคำศัพท์							
	ก่อนสอน				หลังสอน			
	กล้วยหอม	ขนม	พ่อ	แม่	กล้วยหอม	ขนม	พ่อ	แม่
1	0	1	1	0	1	1	1	0
2	1	1	0	0	1	1	1	0
3	1	0	0	1	1	0	0	1

ตารางที่ 2 คะแนนความสามารถในการจำคำศัพท์ภาษามือ โดยการชี้หรือหยิบภาพคำศัพท์ตามการทำท่าภาษามือของตัวแบบ ก่อนและหลังการสอน (ต่อ)

ครั้งที่	คะแนนการทำท่าภาษามือตามภาพคำศัพท์							
	ก่อนสอน				หลังสอน			
	กล้วยหอม	ขนม	พ่อ	แม่	กล้วยหอม	ขนม	พ่อ	แม่
4	0	0	0	0	1	1	1	1
5	0	1	0	0	0	0	1	1
6	1	1	0	0	1	1	1	0
7	1	0	0	1	1	0	0	1
8	0	0	1	0	0	0	1	1
9	0	1	0	0	1	1	1	0
10	0	0	0	0	1	1	0	1
รวม	4	5	2	2	8	6	7	6
ร้อยละ	40	50	20	20	80	60	70	60
ระดับ	พอใช้	พอใช้	ปรับปรุง	ปรับปรุง	ดีมาก	ดี	ดี	ดี
ค่าเฉลี่ย	32.50 (พอใช้)				67.50 (ดี)			

หมายเหตุ 0 = ไม่สามารถดูหรือชี้ภาพคำศัพท์ที่ตรงตามท่าภาษามือ

1 = สามารถดูและชี้ภาพคำศัพท์ที่ตรงตามท่าภาษามือ

จากตารางที่ 2 พบว่าคะแนนความสามารถในการจำคำศัพท์ภาษามือโดยการชี้หรือหยิบภาพคำศัพท์ทั้ง 4 คำ เมื่อกรณศึกษาชี้หรือหยิบภาพที่ตรงตามคำศัพท์ภาษามือจะได้ 1 คะแนน โดยทำการทดสอบก่อนสอน แผลละ 10 ครั้ง รวมทั้งหมด 10 คะแนน กำหนดให้ผ่านเกณฑ์ที่ร้อยละ 60 พบว่าทั้ง 4 คำ มีค่าเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 32.50 อยู่ในระดับพอใช้ มีคะแนนอยู่ระหว่าง 2 - 5 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 20 - 50 และหลังจากสอนคำศัพท์ภาษามือตามแผนการสอนเฉพาะบุคคล กรณศึกษามีคะแนนความสามารถในการจำคำศัพท์ พบว่าทั้ง 4 คำ มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 67.50 อยู่ในระดับดี โดยมีคะแนนอยู่ระหว่าง 6 - 8 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 60 - 80 โดยคำที่มีคะแนนหลังสอนเพิ่มขึ้นมากที่สุด ได้แก่ พ่อเพิ่มจาก 2 คะแนน เป็น 7 คะแนน คะแนน ผลต่างของคะแนนก่อนและหลังสอนเท่ากับ 5 รองลงมาคือ กล้วยหอม (ชื่อของกรณศึกษา) เพิ่มจาก 4 คะแนน เป็น 8 คะแนน และคำว่าแม่ เพิ่มจาก 2 คะแนน เป็น 6 คะแนน ทั้งสองคำมีผลต่างเท่ากับ 4 และขนมเพิ่มจาก 5 คะแนน เป็น 6 คะแนน ผลต่างเท่ากับ 1 ตามลำดับ

อภิปรายผล

ผลการใช้ตัวแบบร่วมกับแบบฝึกภาพเคลื่อนไหวภาษามือเพื่อพัฒนาการจำคำศัพท์ภาษามือของนักเรียนหูหนวกและบกพร่องทางสติปัญญาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ค้นพบประเด็นที่สำคัญและขออภิปรายดังนี้

1. การใช้ตัวแบบ (ครูหูหนวก) ร่วมกับแบบฝึกภาพเคลื่อนไหวภาษามือมีผลดีต่อการจำคำศัพท์ภาษามือของนักเรียนพิการซ้อนหูหนวกและบกพร่องทางสติปัญญา : จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่ากรณศึกษามีคะแนน หลังสอนเพิ่มขึ้นทุกคำทำให้เห็นได้ว่ากรณศึกษาความสามารถในการจำคำศัพท์ดีขึ้น โดยคำศัพท์ภาษามือ ที่กรณศึกษามีคะแนนเพิ่มขึ้นสูงสุดคือคำว่าพ่อซึ่งมีคะแนนการทำท่าภาษามือตามภาพได้คะแนนสูงสุดที่ 33 คะแนน (ตาราง 1) เนื่องจากคำว่าพ่อเป็นท่าภาษามือที่มีการเคลื่อนไหวมือง่าย และพ่อก็เป็นบุคคล ที่กรณศึกษาค้นเคยมากที่สุดในการครอบครัวย นอกจากนี้การจำท่าภาษามือของกรณศึกษาโดยการชี้หรือหยิบภาพที่ตรงกับท่าภาษามือ

ของตัวแบบ คำศัพท์ที่ได้คะแนนมากที่สุดคือคำศัพท์ภาษามือชื่อของกรณีศึกษา ได้คะแนนหลังสอนเฉลี่ยเท่ากับ ร้อยละ 80 (ตาราง 2) จากการสอนทั้งหมด 10 ครั้ง

ผู้วิจัยเห็นว่าชื่อของกรณีศึกษาเป็นท่าภาษามือที่กรณีศึกษามีพื้นฐานมาบ้างแล้ว และเรียนรู้มานาน ตั้งแต่เริ่มเข้ารับการศึกษาระดับอนุบาล และเป็นคำที่จำเป็นในการใช้สื่อสารบอกชื่อภาษามือของตนเอง ซึ่งจากเดิม กรณีศึกษาไม่สามารถทำได้ จะต้องมิตัวแบบท่าทำให้ดูก่อนกรณีศึกษาจึงจะทำตามได้ แต่หลังจากการสอนที่ใช้ ทั้งตัวแบบที่มีชีวิตจริง และการฝึกปฏิบัติอิสระกับสื่อภาพเคลื่อนไหวภาษามือในคอมพิวเตอร์ โดยรูปแบบการสอน ท่าภาษามือนั้นจะเป็นการสอนผ่านการเลียนแบบจากตัวแบบที่ละขั้นตอน และมีการสอนซ้ำ ๆ คำละ 10 ครั้ง จนกระทั่งกรณีศึกษาสามารถจำได้ว่าต้องท่าท่าภาษามืออย่างไร หลังจากเห็นบัตรภาพคำศัพท์นั้น ๆ ทำให้ทราบว่า กรณีศึกษามีความจำที่พัฒนาจากเดิม ผู้วิจัยคิดว่ากรณีศึกษาสามารถท่าภาษามือคำว่าพ่อ และแม่ ได้ถูกต้องและมี คะแนนหลังการสอนเพิ่มขึ้นมากที่สุด เนื่องมาจากพ่อและแม่เป็นบุคคลที่คุ้นเคยกับกรณีศึกษา สอดคล้องกับทฤษฎี การเรียนรู้ของ Bandura ที่เชื่อว่าการเรียนรู้ของมนุษย์ส่วนมากเป็นการเรียนรู้โดยการสังเกตตัวแบบ (Observational Learning) หรือการเลียนแบบจากตัวแบบ (Modeling) (อัชรา เอ็บสุลารี, 2561) ทั้งนี้ การใช้ตัวแบบเป็นสื่อในการสอน ส่งผลให้การกรณีศึกษามีพัฒนาการที่เพิ่มขึ้นไปสู่อีกขั้นหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับ Vygotsky ได้อธิบายการจัดการเรียนรู้จะต้องคำนึงถึงระดับพัฒนาการ 2 ระดับ คือ พัฒนาการที่เป็นจริงและระดับพัฒนาการที่สามารถจะเป็นไปได้ (Potential Development Level) ระยะห่างระหว่างระดับพัฒนาการที่เป็นจริงและระดับพัฒนาการที่สามารถจะเป็นไปได้ เรียกว่า พื้นที่รอยต่อพัฒนาการ (Zone of Proximal Development) (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2551) โดยในรูปแบบการสอนโดยใช้ตัวแบบและภาพเคลื่อนไหวภาษามือในงานวิจัยนี้จะถือว่าการช่วยเหลือกรณีศึกษาให้สามารถเรียนรู้แบบก้าวกระโดดต่อไป นอกจากนี้ขณะที่อยู่ในแต่ละขั้นตอนของการเรียนรู้ในการจดจำคำศัพท์ภาษามือแต่ละคำนั้น พฤติกรรมการตอบสนองของกรณีศึกษาที่มีต่อการให้ความช่วยเหลือก็จะแตกต่างกัน เช่น ในครั้งแรก ๆ ของการฝึกแต่ละแผนกรณีศึกษาต้องการความช่วยเหลือเป็นอย่างมาก โดยจะแสดงออกผ่านพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคในการเรียนรู้ ทำให้ระดับความสามารถในการจำ คำศัพท์ของกรณีศึกษาอยู่ในระดับปรับปรุงถึงระดับพอใช้ แต่เมื่อระยะเวลาในการฝึกผ่านไปในครั้งหลัง ๆ ของการสอน พบว่ากรณีศึกษาเกิดการเรียนรู้มีความเข้าใจในกระบวนการ และสามารถจดจำขั้นตอนและวิธีการแสดงท่า ภาษามือได้จนถึงในระดับดีเยี่ยม คือการจดจำและท่าท่าภาษามือได้ด้วยตนเองได้

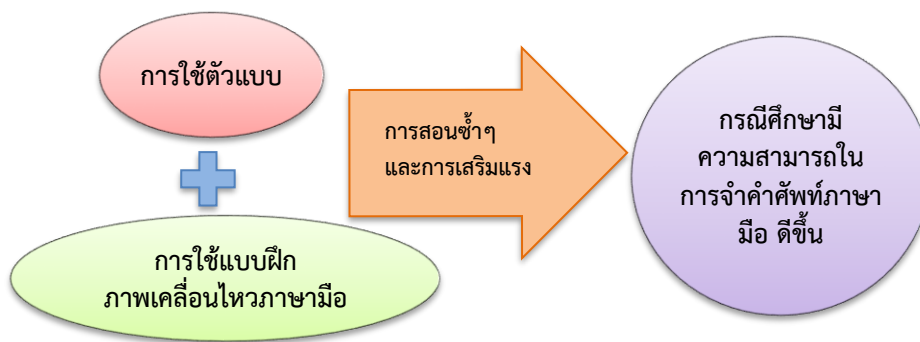
2. การใช้เทคนิคการสอนซ้ำ ๆ และการเสริมแรงทางบวกส่งผลให้นักเรียนพิการซ้อนหูหนวกและบกพร่องทางสติปัญญาสามารถจดจำ และท่าท่าภาษามือได้มากขึ้น : จากการวิจัยในครั้งนี้ จะเห็นได้ว่า ผลการประเมินความสามารถในการจำคำศัพท์ภาษามือก่อนและหลังการสอนโดยใช้ตัวแบบร่วมกับ แบบฝึกภาพเคลื่อนไหวภาษา มือเพื่อพัฒนาการจำคำศัพท์ภาษามือ พบว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 11.50 คะแนน และหลังเรียนเท่ากับ 29.75 คะแนน (ตาราง 1) ผลต่างเท่ากับ 18.25 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 36.50 แสดงให้เห็นว่ากรณีศึกษา มีความสามารถในการจำคำศัพท์ภาษามือเพิ่มขึ้น ในการสอนกรณีศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการสอนตรงมาใช้ และพบว่าเป็นการสอนที่มีประสิทธิภาพต่อกรณีศึกษาที่มีความบกพร่องทางการได้ยินระดับหูหนวกและมีความ บกพร่องทางสติปัญญาไปด้วย สอดคล้องกับทิตนา แชมมณี ที่ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนทางตรงว่า มี องค์ประกอบสำคัญ 6 ประการที่มีครูเป็นศูนย์กลาง ครูคอยควบคุมกำกับทิศทางของการเรียนการสอนมีการ กำหนดเป้าหมาย ผู้สอนคาดหวังให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จ มีการประเมินพฤติกรรมความร่วมมือของผู้เรียน ตลอดจนการจัดบรรยากาศที่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกปลอดภัย และ ผู้สอนคอยดูแลผู้เรียนอย่างใกล้ชิด (ทิตนา แชมมณี, 2561) นอกจากนี้ผู้วิจัยพบว่าการฝึกปฏิบัติอิสระในขั้นนี้ซ้ำ ๆ แผนละ 10 ครั้ง ทำให้กรณีศึกษาสามารถจดจำ คำศัพท์ภาษามือได้ดีขึ้น โดยจะเห็นว่ากรณีศึกษาที่มีความมั่นใจ แสดงท่าภาษามือได้อย่างคล่องแคล่ว ตลอดจน ผู้วิจัยสามารถลดการช่วยเหลือกรณีศึกษาลงได้ในช่วงท้ายของการสอนในทุก ๆ แผน ทำให้ผู้วิจัยคิดว่าการใช้ตัว แบบและภาพเคลื่อนไหวภาษามือมาเป็นสื่อการสอนในแผนการสอนเฉพาะบุคคลดังกล่าวสามารถใช้เป็นต้นแบบ

ให้กับผู้ปกครองเพื่อใช้สอนภาษามือที่ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ภาษามือไทยให้กับกรณีศึกษาในขณะที่อยู่บ้าน หรือสถานที่ต่าง ๆ ที่ไม่ใช่โรงเรียนเฉพาะความพิการด้านความบกพร่องทางการได้ยินเท่านั้น สอดคล้องกับธีรวัฒน์ กำเนิดศิริ และคณะ ที่ได้ทำการศึกษาโปรแกรมสอนภาษามือด้วยภาพ 3 มิติเพื่อส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ คำศัพท์ภาษาไทย อังกฤษ ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน กรณีศึกษา โรงเรียนโสตศึกษาอนุสารสุนทร เชียงใหม่ พบว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีดังกล่าวมีคะแนนเฉลี่ยที่สูงกว่าวิธีสอนแบบธรรมดา ซึ่งแสดงให้เห็นว่าวิธีสอนแบบใช้ภาพเคลื่อนไหวสามารถกระตุ้นการเรียนรู้ให้เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินสามารถใช้ประสาทการรับรู้ทางตาในการช่วยจดจำการเรียนรู้คำศัพท์ได้ดีขึ้นกว่าการเรียนการสอนแบบธรรมดา ซึ่งเครื่องมือดังกล่าวสามารถใช้เป็นสื่อที่ช่วยเสริมการเรียนรู้คำศัพท์ผ่านการมองเห็นได้ดียิ่งขึ้น (ธีรวัฒน์ กำเนิดศิริ และคณะ, 2553)

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง การใช้ตัวแบบร่วมกับแบบฝึกภาพเคลื่อนไหวภาษามือเพื่อพัฒนาการจำคำศัพท์ภาษามือของนักเรียนหูหนวกและบกพร่องทางสติปัญญา สามารถสรุปองค์ความรู้ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 การใช้ตัวแบบร่วมกับแบบฝึกภาพเคลื่อนไหวภาษามือ ร่วมกับเทคนิคการสอนซ้ำ ๆ และการเสริมแรงทางบวกมีผลทำให้กรณีศึกษาความสามารถในการจำคำศัพท์เพิ่มขึ้น

การพัฒนาความสามารถในการจำคำศัพท์สำหรับนักเรียนพิการซ้อน ที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในระดับหูหนวกร่วมกับความบกพร่องทางสติปัญญา ผู้วิจัยพบว่าการเลือกใช้สื่อที่เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษเฉพาะบุคคลนั้นมีผลต่อการจำคำศัพท์ของกรณีศึกษา โดยการสอนที่เหมาะสมกับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินนั้นควรใช้สื่อการเรียนรู้ผ่านการมองเห็นเป็นหลัก และนำเทคนิควิธีการสอนซ้ำ ๆ และการเสริมแรงทางบวกมาใช้ในการสอนนักเรียนร่วมด้วย ตลอดจนให้ออกาสนักเรียนในการฝึกปฏิบัติอิสระด้วยตนเองผ่านสื่อที่อยู่ในคอมพิวเตอร์ ซึ่งมีเนื้อหาที่เหมือนกัน เพียงแต่เปลี่ยนจากตัวแบบจริงที่อยู่ตรงหน้ากรณีศึกษา เป็นตัวแบบคนเดิมที่ปรากฏอยู่ในจอคอมพิวเตอร์ ซึ่งนักเรียนสามารถฝึกฝนซ้ำได้เรื่อย ๆ โดยที่คุณภาพของการเป็นตัวแบบจะคงเดิม จึงทำให้เกิดแนวคิดในการพัฒนาสื่อการสอนภาษามือสำหรับนักเรียนหูหนวกและมีความบกพร่องทางสติปัญญา หรือนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษลักษณะคล้ายกันต่อไป

สรุปและข้อเสนอแนะ

การใช้ตัวแบบที่เป็นคนหูหนวกร่วมกับแบบฝึกภาพเคลื่อนไหวภาษามือมีส่วนช่วยให้กรณีศึกษาสามารถส่งเสริมการจำภาษามือได้ดีขึ้น และพบว่าคำศัพท์ที่กรณีศึกษาทำภาษามือออกมาได้คะแนนหลังการสอนมากที่สุด

คือชื่อของกรณีศึกษา เนื่องจากเป็นคำที่กรณีศึกษาฝึกหัดทำมือมาตั้งแต่เริ่มเข้าเรียนในโรงเรียนเฉพาะความพิการ จึงทำให้สามารถใช้ท่ามือของคำนี้ได้ดี นอกจากนี้ยังมีคำว่า “พ่อ” ที่กรณีศึกษาสามารถทำภาษามือได้ดีขึ้นเพราะเป็นท่ามือที่มีขั้นตอนไม่ซับซ้อน รวมถึงการที่ผู้วิจัยมีการปรับสภาพแวดล้อมทั้งทางกายภาพ และทางสังคม และใช้การเรียนรู้ผ่านการมองเป็นสำคัญ ทำให้กรณีศึกษาที่มีความสามารถในการจำคำศัพท์ภาษามือเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ผู้วิจัยยังมีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปว่า ควรมีการพัฒนาแบบฝึกภาพเคลื่อนไหวภาษามือเพื่อเป็นสื่อในการสอนกรณีศึกษา โดยการเพิ่มคำศัพท์ภาษามือในหมวดต่าง ๆ ที่มีความสำคัญ และจำเป็นต่อการใช้ชีวิตของกรณีศึกษา เพื่อให้กรณีศึกษาให้สามารถจดจำคำศัพท์ภาษามือ และสามารถทำท่าภาษามือเพิ่มขึ้น ตลอดจนสามารถนำภาษามือไปใช้ในการสื่อสารได้ในหลากหลายบริบท นอกจากนี้ยังสามารถต่อยอดงานวิจัยไปสู่การฝึกปฏิบัติจริงที่บ้าน หรือชุมชนที่กรณีศึกษาอาศัยอยู่ โดยการจัดทำคู่มือการสอนคำศัพท์ภาษามือสำหรับผู้ปกครอง เพื่อสอนกรณีศึกษาได้อีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐวรินทร์ แซ่จุง. (2557). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา. สงขลา: แอลเอแม็กการพิมพ์.
- ทิตนา แคมมณี. (2561). ศาสตร์การสอน (พิมพ์ครั้งที่ 22). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีรธร เลอศิลป์. (2558). การสื่อความหมายสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน. เชียงใหม่: คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ธีรวัฒน์ กำเนิดศิริ และคณะ. (2553). โครงการวิจัยและพัฒนา โปรแกรมสอนภาษามือด้วยภาพเคลื่อนไหว 3 มิติ เพื่อส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาไทย อังกฤษของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน กรณีศึกษา . ใน รายงานการวิจัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่. โรงเรียนโสตศึกษาอนุสารสุนทร เชียงใหม่.
- ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคณพิการทางการศึกษา พ.ศ. 2552. (2552). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 126 ตอนพิเศษ 80 ง หน้า 45 (8 มิถุนายน 2551).
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2551). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. (2536). การปรับพฤติกรรมเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: ทบวงมหาวิทยาลัย.
- พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551. (2551). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 125 ตอนที่ 28 ก หน้า 4 (5 กุมภาพันธ์ 2551).
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 74 ก หน้า 1 (19 สิงหาคม 2542).
- มะลิวัลย์ ธรรมแสง. (2554). การศึกษาในเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤศจิกายน 2562 จาก <https://www.deafthai.org/wp-content/uploads/2018/05/.PDF>
- มานะ ประทีปพรศักดิ์. (2548). สื่อการเรียนการสอนสำหรับคนหูหนวก. วารสารวิทยาลัยราชสุดาเพื่อการวิจัยและพัฒนาคนพิการ, 1(2), 28-36.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก (6 เมษายน 2560).
- ศรียา นิยมธรรม. (2544). ความบกพร่องทางการได้ยิน ผลกระทบทางจิตวิทยา การศึกษาและสังคม (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2565). ระบบสารสนเทศการศึกษาพิเศษ และการศึกษาสงเคราะห์. เรียกใช้เมื่อ 20 สิงหาคม 2565 จาก http://www.specialset.bopp.go.th/set_index/index.php

- อัชรา เอิบสุขศิริ. (2561). จิตวิทยาสำหรับครู (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Lederberg, A. et al. (2013). Language and Literacy Development of Deaf and Hard of Hearing Children: Successes and Challenges. Retrieved November 2 , 2022, from <https://psycnet.apa.org/record/2012-20365-001.pdf>
- Rowland, C. (1994). Communication matrix questions and answer options. Retrieved November 2, 2022, from [https://aacccommunity.net/wp-content/uploads/2019/03/ Communication-Matrix-Questions.pdf](https://aacccommunity.net/wp-content/uploads/2019/03/Communication-Matrix-Questions.pdf)
- World Health Organization. (2014). Deafness and Hearing Loss. Retrieved July 3, 2021, from <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/deafness-and-hearing-loss.S>

นวัตกรรมจัดการธุรกิจรักษาความปลอดภัย * MANAGEMENT INNOVATION IN SECURITY GUARD BUSINESS

ณรงค์ บุญรักษา*, ตรีนตร ตันตระกูล

Narong Bunraksa*, Trinet Tantrakul

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Graduate School, Western University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: scassetble@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพนวัตกรรมจัดการธุรกิจรักษาความปลอดภัยในปัจจุบัน 2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคการจัดการธุรกิจรักษาความปลอดภัย และ 3) พัฒนาแนวทางการนำไปใช้ในนวัตกรรมจัดการสำหรับธุรกิจรักษาความปลอดภัย เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 คน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพนวัตกรรมจัดการธุรกิจรักษาความปลอดภัยในปัจจุบัน ด้านต้นทุนในการบริหารจัดการ ส่วนใหญ่ใช้กับการฝึกอบรม และพัฒนาเทคโนโลยีให้ทันสมัย ด้านบุคลากรที่ปฏิบัติงาน ส่วนใหญ่กำหนดคุณสมบัติตามพระราชบัญญัติ มีการพัฒนาฝึกอบรมตามมาตรฐาน สรรหาพนักงานที่ผ่านการฝึกอบรมและได้รับใบอนุญาตเข้ามาปฏิบัติงาน 2) ปัญหาและอุปสรรคการจัดการธุรกิจรักษาความปลอดภัย พบว่า พระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 ไม่กำหนดให้ธุรกิจจ้างพนักงานโดยไม่ผ่านบริษัทรักษาความปลอดภัยได้ ไม่ได้กำหนดให้มีค่าตอบแทนล่วงเวลา อีกทั้งการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ มีความซับซ้อนในกระบวนการทำงานของหน่วยงาน และการดำเนินงานล่าช้าในการยื่นเอกสารของพนักงาน 3) แนวทางในการนำไปใช้ในการจัดการนวัตกรรมสำหรับธุรกิจรักษาความปลอดภัย 3.1) นวัตกรรมด้านเทคโนโลยี ควรนำระบบเทคโนโลยีช่วยในการดูแลความปลอดภัยในอาคารชุด ใช้เทคโนโลยีเพื่อการติดต่อสื่อสารระหว่างการทำงาน พัฒนานวัตกรรมสรรหาและกระบวนการพัฒนาบุคลากร 3.2) ผู้นำเชิงนวัตกรรม ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในการทำสิ่งใหม่ๆ สร้างทีมงานที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในงานและเทคโนโลยี และส่งเสริมให้มีการสื่อสารสองทาง และ 3.3) นวัตกรรมด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาและฝึกอบรมเพิ่มเติมในเรื่องที่พนักงานขาดความรู้และทักษะ และส่งเสริมให้พนักงานใช้เทคโนโลยีร่วมในการปฏิบัติงาน

คำสำคัญ: นวัตกรรม, การจัดการ, รักษาความปลอดภัย

Abstract

This research aims to 1) study the current state of management innovation in security businesses, 2) study problems and obstacles in security business management, and 3) develop guidelines for use in management innovation in security businesses. This study a qualitative research work. Data were collected from 25 key informants through in-depth interviews and focus group discussions. The results of the study found that: 1) Management costs mainly are from training and development to modern technology. Operating personnel most of the qualifications

are determined according to the act. Training has been developed according to standards. Training has been developed according to standards. They all have been trained and license to work. 2) Problems and obstacles in managing security businesses: The Security Business Act of 2015 does not require businesses to hire employees without going through a company. No overtime compensation has been specified, and coordination with government agencies, there has been complexity in the work process as of the agency and delays in submitting employee documents. 3) Guidelines for using management innovation for security businesses 3.1) Technology should be used to help maintain safety in condominium buildings and to use technology for communicate during work. Develop innovative recruitment and personnel development processes 3.2) Innovative leaders should promote creativity in doing new things, creating a knowledgeable team with expertise in work and technology, and promoting two-way communication 3.3) Additional development and training in areas where employees lack knowledge and skills and encourage employees to use technology in their works.

Keywords: Innovation, Management, Security Guard

บทนำ

การขยายตัวของเศรษฐกิจ และปริมาณจำนวนประชากรที่เพิ่มสูงขึ้นของประเทศไทย ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพของสังคม อันก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำของผู้คนในสังคม ผู้คนจึงต่างดิ้นรนหารายได้เพื่อต้องการมีคุณภาพชีวิตที่ดี ทำให้ประชาชนบางกลุ่มหันมาประกอบอาชีพที่ผิดกฎหมายหารายได้ทางลัด อาชญากรรมในสังคมจึงเพิ่มขึ้นด้วยเหตุผลดังกล่าว ประกอบกับเจ้าหน้าที่ตำรวจมีจำนวนจำกัดเมื่อเทียบกับปริมาณอาชญากรรมที่เพิ่มขึ้น ด้วยเหตุนี้ประชาชนจึงมีความต้องการด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมากขึ้น การให้บริการรักษาความปลอดภัยภาคเอกชนเพื่อสนับสนุนในการดูแลคุ้มครองในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนจึงได้เกิดขึ้นและมีความจำเป็นจากเหตุผลดังกล่าว ซึ่งการให้บริการรักษาความปลอดภัยได้รูปแบบการให้บริการที่หลากหลาย เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการปัจจุบัน ตามที่ปรากฏขึ้นจริงในทางปฏิบัติของบริษัท สังคมไทยในปัจจุบัน ได้แก่ บริการรักษาความปลอดภัยในสถานที่อยู่อาศัยและสถานประกอบการ บริการรักษาความปลอดภัยด้านการอำนวยความสะดวกและการจราจร บริการรักษาความปลอดภัยแก่บุคคล และบริการรักษาความปลอดภัยในการขนย้ายเงินสด หรือทรัพย์สินมีค่า (พิสิฐ อัครอภิโกศล, 2562)

ธุรกิจรักษาความปลอดภัย (security guarding business) และเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย (security guard) หรือที่ในอดีตเรียกกันทั่วไปว่า ยาม มีบทบาทมากขึ้นในทำหน้าที่ในการเป็นผู้สนับสนุนการรักษาความปลอดภัยให้บริษัท ห้างร้าน หน่วยงานราชการต่างๆ ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา โดยปัจจุบันได้มีการจัดตั้งบริการด้านการรักษาความปลอดภัยให้เป็นธุรกิจที่มีมาตรฐาน เพื่อรองรับการเติบโตอย่างต่อเนื่องของภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมของประเทศไทย ธุรกิจรักษาความปลอดภัยมีบทบาทที่สำคัญมากขึ้นในการเข้ามาทดแทนเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เคยให้บริการในด้านการรักษาความปลอดภัย ธุรกิจนี้ได้เติบโตควบคู่มากับการเติบโตของเศรษฐกิจของประเทศ โดยในช่วง 10 ปี ที่ผ่านมาธุรกิจรักษาความปลอดภัยมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 12.80 ต่อปี โดยในปี 2562 มีมูลค่าทางการตลาดรวมประมาณ 40,000 ล้านบาท มีผู้ประกอบการบริษัทรักษาความปลอดภัยมากถึง 3,717 บริษัท ทำให้อาชีพรักษาความปลอดภัย (รปภ.) เป็นอาชีพที่น่าสนใจมากขึ้น (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563)

แต่เนื่องจากในช่วงปี 2557 มีผู้ประกอบการธุรกิจให้บริการรักษาความปลอดภัยในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการเจริญเติบโตของอสังหาริมทรัพย์ต่างๆ ได้แก่ อาคารสำนักงาน คอนโดมิเนียม อพาร์ทเมนต์ หมู่บ้านจัดสรร ห้างสรรพสินค้า โดยอสังหาริมทรัพย์ดังกล่าวต่างมีการใช้บริการธุรกิจรักษาความปลอดภัย เนื่องจากช่วยในการแบ่งเบาภาระ ลดค่าใช้จ่ายและลดเวลาบริหารจัดการด้านความปลอดภัย โดยผู้ประกอบการก็มีแนวโน้มเข้ามาจับตลาดในการป้องกันอาชญากรรมพื้นฐานมากขึ้น แต่ในประเทศไทยขณะนั้นยังไม่มีกฎหมายควบคุมธุรกิจประเภทนี้ จึงสามารถประกอบธุรกิจได้โดยไม่ต้องขออนุญาต และประกอบธุรกิจอย่างไม่เป็นธรรมต่อผู้วางจ้างและผู้ปฏิบัติหน้าที่ ประกอบกับสภาพการแข่งขันในทางธุรกิจด้านนี้ การแข่งขันกันแย่งลูกค้าโดยเน้นราคาถูก ไม่เน้นคุณภาพของการให้บริการจากพนักงานรักษาความปลอดภัยที่สังกัดในธุรกิจด้านนี้ ผู้ประกอบการดังกล่าวต่างมีการจัดหาบุคคลที่ไม่ได้มาตรฐาน และมีการจ้างแรงงานต่างด้าวมากกว่าการใช้แรงงานไทยเนื่องจากค่าแรงถูกกว่า อีกทั้ง มีอาชญากรรมแฝงตัวเข้ามาประกอบอาชีพนี้เป็นจำนวนมาก เพราะไม่มีมาตรการกำกับดูแลและ คัดกรองบุคคลเหล่านี้ก่อนเข้ารับทำงาน ส่งผลให้เกิดความเสี่ยงในด้านความปลอดภัยต่อผู้รับบริการทั้งสิ้น (พิสิฐ อัครอภิโกศ, 2562) รัฐบาลไทยจึงเล็งเห็นว่าผู้ประกอบการธุรกิจให้บริการรักษาความปลอดภัย และบุคคลผู้ประกอบการอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัยต่างไม่มีมาตรฐานในการให้บริการ จำเป็นต้องการจัดระเบียบและยกระดับมาตรฐานของผู้ประกอบการและอาชีพดังกล่าวทั้งหมด รวมทั้งการให้บริการรักษาความปลอดภัยมีความเกี่ยวข้องและใกล้ชิดต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนเป็นอย่างมาก จึงได้มีการตรากฎหมายควบคุมธุรกิจและอาชีพดังกล่าวขึ้น โดยพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 ได้ประกาศใช้และให้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 4 มีนาคม 2559 เป็นต้นมา โดยกฎหมายฉบับนี้มีการควบคุมโดยใช้ระบบของใบอนุญาต ได้แก่ ใบอนุญาตประกอบการธุรกิจรักษาความปลอดภัย และใบอนุญาตพนักงานรักษาความปลอดภัยรับอนุญาต (พระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558, 2558)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษา เรื่อง นวัตกรรมการจัดการธุรกิจรักษาความปลอดภัย ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาจะนำไปสู่แนวทางการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารจัดการธุรกิจรักษาความปลอดภัยที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ตอบสนองตรงความต้องการของผู้รับบริการมากที่สุด เพื่อให้การดำเนินธุรกิจสามารถเติบโตต่อไปได้ในอุตสาหกรรม และเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ประกอบการธุรกิจได้วางแผนการดำเนินงานกำหนดนโยบายที่มีการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพในดำเนินการทั้งระบบ เพื่อพัฒนาธุรกิจรักษาความปลอดภัยให้ยั่งยืนอย่างมีประสิทธิภาพ มีความสามารถทางการแข่งขันและสร้างความพึงพอใจให้ผู้ใช้บริการตลอดไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพนวัตกรรมการจัดการธุรกิจรักษาความปลอดภัยในปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการจัดการธุรกิจรักษาความปลอดภัย
3. เพื่อพัฒนาแนวทางการนำไปใช้ในการจัดการนวัตกรรมสำหรับธุรกิจรักษาความปลอดภัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในการศึกษาเรื่อง นวัตกรรมการจัดการธุรกิจรักษาความปลอดภัย ผู้ศึกษาได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัย (Methodology) ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยการวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) การศึกษาแนวความคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus group) โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ประชากรสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก หรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ซึ่งผู้วิจัยพิจารณาดำเนินการคัดเลือกแบบเจาะจงบุคคล (purposeful sampling) จากประชากรที่มีความรู้

ความสามารถมีความเชี่ยวชาญ มีประสบการณ์ ความรอบรู้ความชำนาญและประสบการณ์ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการธุรกิจรักษาความปลอดภัย ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงเกี่ยวกับนวัตกรรมการจัดการธุรกิจรักษาความปลอดภัย โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อตอบคำถามการศึกษาข้างต้นดังนี้

การสัมภาษณ์เชิงลึก

1. กลุ่มนักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญงานรักษาความปลอดภัยจำนวน 5 ท่าน
2. กลุ่มผู้ประกอบการอาคารชุดหรือคอนโดมิเนียม ที่อยู่ในพื้นที่ที่มีอาคารชุดหรือคอนโดมิเนียมที่มากที่สุด 10 เขตแรกในกรุงเทพมหานครจำนวน 10 ท่าน

การสนทนากลุ่ม

1. กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจรักษาความปลอดภัย 10 ท่าน โดยพิจารณาจากผู้ประกอบการธุรกิจรักษาความปลอดภัยที่ให้บริการอาคารชุดหรือคอนโดมิเนียมที่เป็นระดับพรีเมียมจากการจัดอันดับคอนโดมิเนียมในวงการอสังหาริมทรัพย์ เนื่องจากมีนวัตกรรมในการบริหารธุรกิจรักษาความปลอดภัยที่มากกว่าคอนโดมิเนียมระดับทั่วไป (Hipflat, 2563)
2. กลุ่มผู้จัดการธุรกิจรักษาความปลอดภัย ธุรกิจรักษาความปลอดภัย 10 ท่าน จากธุรกิจรักษาความปลอดภัยที่ให้บริการอาคารชุดหรือคอนโดมิเนียมที่เป็นระดับพรีเมียมที่เดียวกันกับ กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจรักษาความปลอดภัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัย นวัตกรรมจัดการธุรกิจรักษาความปลอดภัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผู้วิจัยได้กำหนด เครื่องมือในการวิจัยดังนี้

1. วิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแนวทางหนึ่ง โดยทำการศึกษา ค้นคว้าจากเอกสารทางวิชาการ ตำรา ข้อมูลจากการค้นคว้า ทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ตลอดจนผลงานวิจัยประเภทต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีนวัตกรรมด้านเทคโนโลยี เกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัย แนวคิดและทฤษฎีผู้นำเชิงนวัตกรรม แนวคิดและทฤษฎีนวัตกรรมด้านการพัฒนาทรัพยากรบุคคล พระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 (พระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558, 2558) ระเบียบข้อบังคับ สมาคมผู้ประกอบการรักษาความปลอดภัยแห่งประเทศไทย แนวคิดและทฤษฎีต้นทุนในการบริหารจัดการ แนวคิดการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ แนวคิดเกี่ยวกับบุคลากรที่ปฏิบัติงานรักษาความปลอดภัย ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาวิเคราะห์และกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย และเป็นการสร้างความเข้าใจเบื้องต้นเพื่อนำไปสู่การศึกษาค้นคว้า และสร้างคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ผู้วิจัยกำหนดประเด็นคำถามเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง ลักษณะคำถามแบบปลายเปิด โดยมีประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมจัดการธุรกิจรักษาความปลอดภัย ปัญหาและอุปสรรคการจัดการธุรกิจรักษาความปลอดภัย และแนวทางการจัดการนวัตกรรมสำหรับธุรกิจรักษาความปลอดภัย วิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ มีขั้นตอนดังนี้

2.1 ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำราวิชาการ แนวคิด ทฤษฎี และการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งงานวิจัยเชิงเอกสารและข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต

2.2 ร่างแบบสัมภาษณ์ สร้างหัวข้อคำถามที่มีประเด็นสอดคล้องกับนวัตกรรมจัดการธุรกิจรักษาความปลอดภัย ปัญหาและอุปสรรคการจัดการธุรกิจรักษาความปลอดภัย และแนวทางการจัดการนวัตกรรมสำหรับธุรกิจรักษาความปลอดภัย และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย

2.3 เสนออาจารย์ประเมินความสอดคล้องข้อคำถามกับเนื้อหา และวัตถุประสงค์ เพื่อแนะนำและปรับแก้ข้อคำถามให้ถูกต้องชัดเจน และเหมาะสม ทั้งทางด้านเนื้อหาและด้านการใช้ถ้อยคำสำนวนภาษา โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เป็นผู้ตรวจความสอดคล้องข้อคำถามกับเนื้อหา และวัตถุประสงค์ IOC = 0.6 - 1.0 ทุกข้อมีสอดคล้องที่เหมาะสมสามารถนำไปใช้ได้

2.4 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จแล้วนำไปใช้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้เลือกไว้

3. การสนทนากลุ่ม (Focus group) ผู้วิจัยกำหนดประเด็นการสนทนากลุ่มจากข้อคำถามที่น่าสนใจจากการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อค้นหาคำตอบที่ยังคลุมเครือ ไม่แน่ชัด เพื่อช่วยทำให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์ขึ้น

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) เป็นการขอความร่วมมือสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ จากกลุ่มนักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญงานรักษาความปลอดภัยจำนวน 5 ท่าน และกลุ่มผู้ประกอบการอาคารชุดหรือคอนโดมิเนียม จำนวน 10 ท่าน รวมจำนวน 15 ท่าน เป็นตัวแทนผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2. การสนทนากลุ่ม (Focus group) เป็นการรวบรวมข้อมูลการสนทนากลุ่มจากประเด็นคำถามที่น่าสนใจจากกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจรักษาความปลอดภัย จำนวน 10 ท่าน และกลุ่มผู้จัดการธุรกิจรักษาความปลอดภัย จำนวน 10 ท่าน รวมจำนวน 20 ท่าน โดยเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นคำถามที่ทางผู้วิจัยกำหนดขึ้นมา

ในกระบวนการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มนั้น ทางผู้วิจัยดำเนินการขออนุญาต บันทึกข้อมูล โดยวิธีการจดบันทึกข้อมูล และการบันทึกเสียงของผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยหรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญและผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม โดยการขออนุญาตก่อนทำการบันทึกเสียง หากได้รับอนุญาต เพื่อนำมาใช้ในกระบวนการตรวจสอบและตรวจทานความถูกต้องจากการบันทึกเสียงในภายหลังได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์และประเด็นการสนทนากลุ่ม เพื่อสรุปประเด็นเป็นการวิเคราะห์เนื้อหาโดยการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการสนทนากลุ่มด้วยการบันทึกข้อมูล และการบันทึกเสียง แล้วนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม เนื้อความจากเอกสาร มาดำเนินการจัดแบ่งประเภทของข้อมูลตามวัตถุประสงค์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลและตรวจสอบกับข้อมูลที่ได้จากแหล่งอื่น เพื่อความสอดคล้องและความถูกต้อง และนำมาสรุปและวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์นั้น

การวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) ซึ่งเป็นวิธีที่เหมาะสมในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อสามารถหาแก่นสาระ (Theme) ของนวัตกรรมการจัดการธุรกิจรักษาความปลอดภัย ปัญหาและอุปสรรคการจัดการธุรกิจรักษาความปลอดภัย และแนวทางการจัดการนวัตกรรมสำหรับธุรกิจรักษาความปลอดภัย โดยผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มมาทำการถอดเทป (Transcribe) เพื่อทำการสังเคราะห์และแยกแยะความหมายออกมาตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย โดยพิจารณาสิ่งที่เหมือนและแตกต่างกันของข้อมูล (Braun, V. & Clarke, V., 2021) เพื่อจัดระบบข้อมูลและลดทอนข้อมูลที่ไม่จำเป็นออก (Data reduction) จากนั้นผู้วิจัยจะทำการตีความ (Interpret) โดยพยายามดึงความหมายออกมาจากข้อมูลที่มีอยู่และหาความเชื่อมโยงของข้อมูลที่ปรากฏ (Mezmir, E. A. , 2020) จากการกระบวนการตีความ ผู้วิจัยสามารถสร้างข้อสรุปจากปรากฏการณ์ที่มองเห็น แล้วหาข้อสรุปที่เชื่อมโยงหรือมีความสัมพันธ์กับข้อสรุปย่อยอื่นๆ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 สภาพวัตกรรมการจัดการธุรกิจรักษาความปลอดภัยในปัจจุบัน

1. ต้นทุนในการบริหารจัดการ ธุรกิจรักษาความปลอดภัยบริหารทุน และมีเงินทุนหมุนเวียนสำรองสำหรับใช้จ่ายเงินในการดำเนินงาน และบริหารต้นทุน เช่น ต้นทุนการจัดตั้งธุรกิจ ต้นทุนการบริหารทรัพยากรบุคคล ต้นทุนการทำการตลาด ต้นทุนการนำเทคโนโลยีมาใช้ ธุรกิจรักษาความปลอดภัยบริหารต้นทุนด้านบุคลากร เพื่อใช้จ่ายเป็นค่าจ้าง สวัสดิการ การพัฒนาฝึกอบรมพนักงานสำหรับบริหารต้นทุนด้านเทคโนโลยี เพื่อจัดหาเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงานของพนักงาน และการวางแผนการบริหารต้นทุนเพื่อลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น

2. บุคลากรที่ปฏิบัติงาน คือ พนักงานรักษาความปลอดภัยทำหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินของบุคคล มีคุณสมบัติที่ธุรกิจกำหนดภายใต้ข้อกำหนดของพระราชบัญญัติของธุรกิจรักษาความปลอดภัย มีหนังสือรับรองผ่านการฝึกอบรม ได้รับใบอนุญาตเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยรับอนุญาต

3. นวัตกรรมด้านเทคโนโลยีสำหรับธุรกิจรักษาความปลอดภัย คือ อุปกรณ์ เทคโนโลยีทันสมัยสำหรับนำมาใช้ในการปฏิบัติงาน เช่น QR Code ระบบการตรวจสอบการเข้าออก กล้องวงจรปิด ระบบ GPS ตรวจสอบการทำงานของพนักงาน วิทียูสสื่อสาร ระบบตรวจจับป้ายทะเบียน เครื่องสแกนตรวจจับโลหะ เครื่องทาบบัตรนาฬิกาข้อมือ เป็นเทคโนโลยีที่ใช้กับการทำงานของพนักงานรักษาความปลอดภัย ที่ระบบพัฒนาให้ทันสมัยตลอดเวลา

4. ผู้นำเชิงนวัตกรรมสำหรับธุรกิจรักษาความปลอดภัย คือ ผู้นำที่สามารถกระตุ้นให้พนักงานเกิดความคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ การปฏิบัติงาน เกิดความร่วมมือ ร่วมใจในการปฏิบัติงาน มีเป้าหมายการปฏิบัติงานในทิศทางเดียวกัน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีในการทำงานร่วมกัน แก้ไขปัญหาได้ทันทั่วทั้งที่ พัฒนาปรับปรุงรูปแบบการทำงานใหม่ มีความรู้ มีประสบการณ์ และเป็นผู้ที่พนักงานสามารถไว้วางใจและเชื่อใจที่จะร่วมมือในการปฏิบัติงาน

5. นวัตกรรมด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ การพัฒนาความรู้ ความสามารถของมนุษย์โดยนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เช่น อบรมให้ความรู้ ภูมิเทศศึกษาดูงาน การฝึกปฏิบัติ ผ่านสื่อออนไลน์ พนักงานธุรกิจรักษาความปลอดภัยบังคับให้ผ่านการฝึกอบรมตามข้อบังคับของพระราชบัญญัติก่อนการได้รับอนุญาตเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยรับ ใบอนุญาต มีการอบรมก่อนการปฏิบัติงานทุกครั้ง มีการรายงานผลหลังการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดความพร้อมในการปฏิบัติงาน ทักษะการทำงาน ทักษะการใช้เทคโนโลยีเกิดวิสัยทัศน์ และทัศนคติในการปฏิบัติงาน เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาการปฏิบัติงาน

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 ปัญหาและอุปสรรคการจัดการธุรกิจรักษาความปลอดภัย

1. พระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 ส่งผลกระทบต่อธุรกิจคือ 1) การกำหนดคุณสมบัติไม่ได้กำหนดอายุสูงสุดไว้ ทำให้ธุรกิจรักษาความปลอดภัยบางแห่งมีพนักงานที่มีอายุมากไม่เหมาะสมต่อการทำงานที่มีความเสี่ยง หรือมีอันตราย 2) การบังคับให้อบรมไม่ได้แยกประเภทการฝึกอบรมทำให้พนักงานขาดทักษะที่เหมาะสมกับรูปแบบการให้บริการที่ผู้ว่าจ้างต้องการ 3) พระราชบัญญัติไม่ได้บังคับใช้กับธุรกิจอื่นหรืออาคารชุดที่จ้างพนักงานรักษาความปลอดภัยเองส่งผลให้เกิดการขาดแรงงาน และแรงงานไม่มีมาตรฐาน 4) การขอใบอนุญาตประกอบกิจการ การขอรับใบอนุญาตของพนักงาน การบังคับกำหนดให้ธุรกิจมีเครื่องแต่งกายส่งผลทำให้ธุรกิจมีต้นทุนในการดำเนินการ 5) กฎกระทรวงกำหนดให้พนักงานไม่มีสิทธิได้รับค่าล่วงเวลาและค่าล่วงเวลาในวันหยุด ทำให้พนักงานขาดแรงจูงใจในการทำงาน พนักงานรักษาความปลอดภัยตัดสินใจลาออกบ่อยครั้ง 6) กฎหมายไม่อนุญาตให้พนักงานรักษาความปลอดภัยพกพาอาวุธเพื่อป้องกันตัวเมื่อมีเหตุการณ์หรืออันตรายถึงตัวพนักงานไม่สามารถป้องกันตัวเองได้ และอาจก่อให้เกิดอันตรายถึงชีวิต 7) ข้อบังคับการให้อำนาจหน้าที่ทำให้พนักงานไม่สามารถดำเนินการช่วยเหลือได้ทันทั่วทั้งที่ และ 8) กรณีที่ผู้จ้างเป็นต่างด้าวระเบียบข้อบังคับของการรับพนักงานจะมีความยุ่งยากมากกว่าการรับพนักงานที่เป็นบุคคลสัญชาติไทย

2. ระเบียบข้อบังคับสมาคมผู้ประกอบการรักษาความปลอดภัยแห่งประเทศไทย ส่งผลต่อการดำเนินงานของธุรกิจรักษาความปลอดภัยคือ 1) สมาคมเป็นเครือข่ายสร้างความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจช่วยให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำ เผยแพร่ข้อมูล ให้ความรู้ มีแนวทางและมีทิศทางในการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างถูกต้อง 2) ส่งเสริมสนับสนุนและให้ความร่วมมือในการยกระดับการดำเนินธุรกิจการรักษาความปลอดภัยให้เป็นมาตรฐาน 3) ช่วยเป็นตัวแทนในการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐในการดำเนินการต่างๆ 4) เป็นแหล่งการดำเนินการจัดฝึกอบรมให้ความรู้ 5) ปัจจุบันสมาคมพยายามผลักดันให้อาชีพการรักษาความปลอดภัยได้รับค่าล่วงเวลาจากการทำงานปกติและการทำงานในช่วงวันหยุด

3. การประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ ส่งผลต่อการบริหารงานในทางที่ดี คือ 1) ธุรกิจรักษาความปลอดภัย จะประสานงานร่วมมือกับตำรวจในพื้นที่เพื่อช่วยกันดูแลรักษาความปลอดภัยและเพื่อแจ้งให้เข้ามาระงับเหตุเมื่อมีสถานการณ์อันตราย 2) ธุรกิจประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตามข้อบังคับระเบียบพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัยโดยจัดทำบัญชีรายชื่อพนักงาน และการต้องจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานเพื่อเป็นมาตรฐานของธุรกิจที่ได้รับอนุญาต

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 3 แนวทางในการนำไปใช้ในการจัดการนวัตกรรมสำหรับธุรกิจรักษาความปลอดภัย

1. แนวทางในการบริหารจัดการต้นทุน คือ 1) การจัดหาเงินทุนสำรอง คือ ควรมีการจัดหาเงินทุนเพื่อทำให้ธุรกิจเกิดความมั่นคงซึ่งเป็นการจัดหาทุนทั้งภายในภายนอก อันก่อให้เกิดประโยชน์กับธุรกิจ 2) การวางแผนการบริหารจัดการต้นทุน คือ ผู้บริหารควรหาจุดเด่นจุดด้อยของการบริหารงานและสามารถคาดการณ์ปรับเปลี่ยนแนวคิดในการบริหารต้นทุนใหม่ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของธุรกิจ ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น และให้ความสำคัญกับการจัดสรรเงินทุนที่เกิดการพัฒนาต่อกับธุรกิจด้านพัฒนาเทคโนโลยีที่ใช้ในธุรกิจรักษาความปลอดภัย และการพัฒนาพนักงานให้มีศักยภาพในการทำงาน

2. แนวทางในการบริหารจัดการบุคลากรที่ปฏิบัติงาน คือ การวางแผน คือ การวางแผนตารางเวลาการทำงานของพนักงานให้เหมาะสมมีพนักงานหมุนเวียน คัดเลือกพนักงานรักษาที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานการฝึกอบรม มีการพัฒนาและฝึกอบรมให้กับพนักงาน มีการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน เช่น ค่าตอบแทนที่คุ้มค่า มีสวัสดิการอื่นๆ ให้พนักงานมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นกับยุคปัจจุบัน การสรรหาพนักงาน ควรวางแผนและกำหนดนโยบายร่วมกับองค์กรการจัดหางานของภาครัฐ การตรวจงานและการรายงานผลการปฏิบัติงาน ควรจัดให้มีหัวหน้างาน จัดระบบการตรวจงาน แบ่งพื้นที่การทำงาน เพื่อตรวจการปฏิบัติงานของพนักงาน และปรับปรุงการทำงาน และกำหนดเกณฑ์ในการปฏิบัติงานของพนักงานรักษาความปลอดภัยให้ชัดเจน

3. แนวทางการป้องกันปัญหาและอุปสรรคจากพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 คือผู้ประกอบการ และสมาคมผู้ประกอบการรักษาความปลอดภัยผลักดันให้ภาครัฐพิจารณาปรับปรุงข้อบังคับให้สามารถนำมาใช้กับทุกธุรกิจที่มีการจ้างพนักงานรักษาความปลอดภัย ควรร่วมมือผลักดัน ขับเคลื่อน ให้มีการปรับปรุงข้อกำหนดมาตรฐานของพนักงานรักษาความปลอดภัยให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ควรมีการกำหนดคุณสมบัติโดยใช้พระราชบัญญัติเป็นฐานในการกำหนดคุณสมบัติ

4. แนวทางในการป้องกันปัญหาและอุปสรรคจากระเบียบข้อบังคับสมาคมผู้ประกอบการรักษาความปลอดภัยแห่งประเทศไทย คือ ธุรกิจรักษาความปลอดภัยควรเข้าร่วมเป็นสมาชิกของสมาคมผู้ประกอบการรักษาความปลอดภัยแห่งประเทศไทย เพื่อสร้างเครือข่ายพันธมิตรในกลุ่มธุรกิจเดียวกัน เพื่อให้ความร่วมมือในการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมที่จะพัฒนาและยกระดับธุรกิจรักษาความปลอดภัยให้เป็นมาตรฐาน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อช่วยเหลือสมาชิกในกลุ่มประสานความร่วมมือกับสมาคมให้มีการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจให้ธุรกิจรักษาความปลอดภัยเป็นมาตรฐานเดียวกัน

5. แนวทางในการป้องกันปัญหาและอุปสรรคจากการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ คือ ธุรกิจรักษาความปลอดภัยควรให้ความร่วมมือและดำเนินการประสานงาน กับเจ้าหน้าที่ แจ้งให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในท้องที่ทราบทันทีเมื่อพบความผิดปกติ มีกระบวนการในการดำเนินงานการประสานงานกับภาครัฐโดยการจัดระบบงาน และการจัดเจ้าหน้าที่ที่มีประสบการณ์เพื่อทำหน้าที่ในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐโดยเฉพาะช่วยในการประสานงาน เตรียมความพร้อม จัดเตรียมเอกสาร การตรวจสอบเอกสารให้ครบถ้วนก่อนการดำเนินงานกับภาครัฐ

6. แนวทางในการนำนวัตกรรมด้านเทคโนโลยีมาใช้ในธุรกิจรักษาความปลอดภัยควรมีการจัดการคือ ผู้ประกอบการพิจารณาถึงความจำเป็นของนวัตกรรมเทคโนโลยีสำหรับธุรกิจรักษาความปลอดภัย เลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในใช้งาน มีการจัดฝึกอบรม ให้ความรู้ กับพนักงานได้สามารถใช้ระบบ ปัจจุบันมีเทคโนโลยีสำหรับการปฏิบัติงาน สามารถนำมาใช้ในงานบริหารบุคคล ซึ่งธุรกิจต้องประเมินแนวโน้มการพัฒนาธุรกิจและความเหมาะสมในการนำมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์กับธุรกิจโดยมีการวางแผนการจัดระบบการทำงาน ร่วมกับการใช้เทคโนโลยี การพัฒนาระบบ และกำหนดข้อปฏิบัติในการใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน และพัฒนาพนักงานให้สามารถใช้เทคโนโลยีในการทำงาน

7. แนวทางการจัดการผู้นำเชิงนวัตกรรมในธุรกิจรักษาความปลอดภัย คือ ธุรกิจควรมุ่งหาแรงจูงใจเพื่อกระตุ้นให้พนักงานเกิดความคิดสร้างสรรค์สามารถทำงาน หาแนวทางในการแก้ปัญหาด้วยวิธีการใหม่ๆ ส่งเสริมให้กำลังใจด้วยการให้รางวัลหรือผลตอบแทน สนับสนุนการพัฒนาความสามารถของพนักงาน พัฒนาพนักงานให้มีความรู้ทักษะให้มีโอกาสในการเป็นผู้นำ ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสนับสนุนให้พนักงานเข้ารับการอบรม เพื่อเพิ่มศักยภาพ วิเคราะห์ความต้องการความบกพร่องในการทำงานเพื่อนำมาใช้ในการปรับปรุงแก้ไขให้การปฏิบัติงานของพนักงานมีประสิทธิภาพที่ดีขึ้น มีการวางระบบการทำงานเป็นทีม นำเทคโนโลยีมาใช้ในการงาน เปิดใจยอมรับกับความคิดของผู้ที่ทำงานร่วม รวมถึงวิธีการทำงานรูปแบบใหม่เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาของธุรกิจ

8. แนวทางในการนำนวัตกรรมด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มาใช้ในธุรกิจรักษาความปลอดภัย การอบรมพัฒนาทักษะ การจัดการความรู้ให้กับพนักงานได้สามารถมีความคิดสร้างสรรค์สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างการทำงาน พัฒนาระบบโครงสร้างของบริษัท กำหนดนโยบายกระบวนการสื่อสาร การให้รางวัล การวัดและประเมินผล เพื่อกระตุ้นให้พนักงานเกิดการพัฒนาจัดระบบการจัดการความสามารถ พัฒนาทักษะที่เหมาะสมให้พนักงาน

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ที่ 1 สภาพนวัตกรรมจัดการธุรกิจรักษาความปลอดภัยในปัจจุบัน

1. ต้นทุนในการบริหารจัดการ ธุรกิจรักษาความปลอดภัยบริหารทุน และมีเงินทุนหมุนเวียนสำรองสำหรับใช้จ่ายเงินในการดำเนินงาน และบริหารต้นทุน เช่น บริหารต้นทุนด้านบุคลากร เพื่อใช้จ่ายเป็นค่าจ้าง สวัสดิการ การพัฒนาฝึกอบรมพนักงานสำหรับบริหารต้นทุนด้านเทคโนโลยี เพื่อจัดหาเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงานของพนักงาน และการวางแผนการบริหารต้นทุนเพื่อลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น ทั้งนี้เนื่องจากต้นทุนเป็นส่วนสำคัญในการบริหารจัดการธุรกิจรักษาความปลอดภัยให้มั่นคง สอดคล้องกับแนวคิดของ Kovács, G.; AL-Dahiyat, M. et al. และ Frederick, D. E. & VanderWeele, T. J. กล่าวว่าการบริหาร ต้นทุนมีแนวคิดเกี่ยวกับการลดต้นทุนที่ไม่ที่มีอัตราส่วนสูงมากกว่าต้นทุนประเภทอื่นๆ และการควบคุมไม่ให้มีค่าใช้จ่ายที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินงานให้บริษัท รวมถึงการเปลี่ยนระบบการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพเพื่อลดต้นทุนในการดำเนินงาน (Kovács, G., 2019; AL-Dahiyat, M. et al., 2021; Frederick, D. E. & VanderWeele, T. J., 2019)

2. บุคลากรที่ปฏิบัติงาน คือ พนักงานรักษาความปลอดภัยทำหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินของบุคคล มีคุณสมบัติที่ธุรกิจกำหนดภายใต้ข้อกำหนดของพระราชบัญญัติของธุรกิจรักษาความปลอดภัย มีหนังสือรับรองผ่านการฝึกอบรม ได้รับใบอนุญาตเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยรับอนุญาต และผู้ที่รับผิดชอบงานด้านอื่นๆ เช่น ด้านธุรการ บุคคล บัญชี งานขาย ฝ่ายรักษาความปลอดภัย จะมีหัวหน้าโซนสายตรวจ หัวหน้าชุด หัวหน้าลัด พนักงานฝ่ายรักษาความปลอดภัย ธุรกิจมีพนักงานปฏิบัติงานตลอดเวลา 24 ชั่วโมง คอยสับเปลี่ยนการทำงาน มีการตรวจประจำจุดการปฏิบัติงาน พนักงานรักษาความปลอดภัยเป็นผู้ที่มีความรู้ มีทักษะ มีประสบการณ์ในการทำงาน ตรงต่อเวลา มีความรับผิดชอบ มีความพร้อมทั้งกายและใจ ทำงานเป็นทีม อำนวยความสะดวกให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในอาคารชุด และผู้มาติดต่องาน ทั้งนี้เนื่องจากธุรกิจรักษาความปลอดภัยใช้ทรัพยากรบุคคลเป็นหลักในการปฏิบัติงาน ดังนั้นบุคลากรจำเป็นต้องมีความสามารถและความน่าเชื่อถือในการรักษาความปลอดภัย สอดคล้องกับแนวคิดของ Bratton, J. et al. และ Mahapatro, B. B. กล่าวว่าบุคลากรควรมีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับหน้าที่ในการปฏิบัติงาน และมีคุณสมบัติที่เหมาะสมกับงาน (Bratton, J. et al., 2007; Mahapatro, B. B., 2022)

3. นวัตกรรมด้านเทคโนโลยีสำหรับธุรกิจรักษาความปลอดภัย คือ ธุรกิจรักษาความปลอดภัยมีอุปกรณ์เทคโนโลยีทันสมัยสำหรับนำมาใช้ในการปฏิบัติงาน เช่น QR Code ระบบการตรวจสอบการเข้าออก กล้องวงจรปิด ระบบ gps ตรวจสอบการทำงานของพนักงาน วิทยุสื่อสาร ระบบตรวจจับป้ายทะเบียน เป็นต้น อันเป็นเทคโนโลยีที่ใช้กับการทำงานของพนักงานรักษาความปลอดภัย ที่ระบบพัฒนาให้ทันสมัยตลอดเวลา พนักงานสามารถใช้เทคโนโลยีสำหรับการปฏิบัติงาน ธุรกิจควรพิจารณาถึงประสิทธิภาพในการรักษาความปลอดภัยและการเลือกใช้เทคโนโลยีให้เหมาะสมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประโยชน์ในการปฏิบัติงานของพนักงาน ทั้งนี้เนื่องจากเทคโนโลยีเข้ามาช่วยสนับสนุนให้การรักษาความปลอดภัยมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Badmus, E. O. et al.; Goud, B. P. et al. และ Yang, H. & Han, X. กล่าวว่า การปฏิบัติงานรักษาความปลอดภัยปัจจุบันผสมผสานและนำเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงานเพื่อยกระดับการให้บริการ และปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินงาน การใช้เทคโนโลยีควรใช้ให้เหมาะสมกับงานและพนักงานในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ (Badmus, E. O. et al. , 2021; Goud, B. P. et al., 2020; Yang, H. & Han, X. , 2020)

4. ผู้นำเชิงนวัตกรรมสำหรับธุรกิจรักษาความปลอดภัย คือ ผู้นำที่สามารถกระตุ้นให้พนักงานเกิดความคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ การปฏิบัติงาน เกิดความร่วมมือ ร่วมใจในการปฏิบัติงาน มีเป้าหมายการปฏิบัติงานในทิศทางเดียวกัน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีในการทำงานร่วมกัน แก้ไขปัญหาได้ทันทั่วทั้งที่ พัฒนาปรับปรุงรูปแบบการทำงานใหม่ ผู้นำที่มีความรู้ มีประสบการณ์ เป็นผู้นำทันสมัยนำเทคโนโลยีมาใช้ร่วมกับการปฏิบัติงาน มีวิสัยทัศน์ในการทำงานที่ สร้างความแตกต่าง เป็นผู้ที่ถ่ายทอดความรู้ ส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ มีความสามารถในการสื่อสารให้เข้าใจ รวมถึงเป็นผู้ที่พนักงานสามารถไว้วางใจและเชื่อใจที่จะร่วมมือในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เนื่องจากธุรกิจรักษาความปลอดภัยเป็นการทำงานร่วมกันของหลายภาคส่วนจำเป็นต้องมีความร่วมมือกันเพื่อให้การรักษาความปลอดภัยมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Lee, A. et al.; Guzmán, V. E. et al. และ Tajeddini, K. et al. กล่าวว่าผู้นำเชิงนวัตกรรมเป็นผู้ที่มีความสามารถในการพัฒนาเปลี่ยนแปลงกระบวนการทำงานใหม่ๆ มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาจากการทำงาน สามารถบริหารจัดการด้วยวิธีการทำงานในรูปแบบใหม่โดยใช้การทำงานเป็นทีมเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร (Lee, A. et al. , 2020; Guzmán, V. E. et al., 2020; Tajeddini, K. et al., 2020)

5. นวัตกรรมด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ ปัจจุบันมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการงานทรัพยากรมนุษย์ เช่น อบรมให้ความรู้ ปรุมนิเทศศึกษาดูงาน การฝึกปฏิบัติ ผ่านสื่อออนไลน์ ให้กับพนักงานธุรกิจรักษาความปลอดภัย และบังคับให้ผ่านการฝึกอบรมตามข้อบังคับของพระราชบัญญัติก่อนการได้รับอนุญาตเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยรับ ใบอนุญาต มีการอบรมก่อนการปฏิบัติงานทุกครั้ง มีการรายงานผลหลังการปฏิบัติงาน

เพื่อให้เกิดความพร้อมในการปฏิบัติงาน ทักษะการทำงาน ทักษะการใช้เทคโนโลยี เกิดวิสัยทัศน์ และทัศนคติในการปฏิบัติงาน เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาการปฏิบัติงาน อันเป็นแนวทางการสร้างนวัตกรรมในงานบริหารทรัพยากรมนุษย์เพื่อปรับเปลี่ยนคุณลักษณะ หรือพฤติกรรมขององค์กร โดยการสร้างนวัตกรรมที่มุ่งเน้นศักยภาพและให้ความสำคัญกับความรู้เพื่อเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการสร้างนวัตกรรม ซึ่งควรมีนำวิธีการพัฒนารูปแบบใหม่มาส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Victor, M. L. & Kathaluwage, K. C. D., 2019; Sheeba, M. J. & Christopher, P. B., 2020; Haidari, M. et al., 2022)

วัตถุประสงค์ที่ 2 ปัญหาและอุปสรรคการจัดการธุรกิจรักษาความปลอดภัย

1. พระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 ส่งผลกระทบต่อธุรกิจหลายประการ เช่น การกำหนดคุณสมบัติไม่ได้กำหนดอายุสูงสุดไว้ ทำให้ธุรกิจรักษาความปลอดภัยบางแห่งมีพนักงานที่มีอายุมากไม่เหมาะสมต่อการทำงานที่มีความเสี่ยง หรือมีอันตราย การบังคับให้อบรมไม่ได้แยกประเภทการฝึกอบรมทำให้พนักงานขาดทักษะที่เหมาะสมกับรูปแบบการให้บริการที่ผู้ว่าจ้างต้องการ การบังคับกำหนดให้ธุรกิจมีเครื่องแต่งกายส่งผลทำให้ธุรกิจมีต้นทุนในการดำเนินการ การกำหนดให้พนักงานไม่มีสิทธิได้รับค่าล่วงเวลาและค่าล่วงเวลาในวันหยุด ทำให้พนักงานขาดแรงจูงใจในการทำงาน พนักงานรักษาความปลอดภัยตัดสินใจลาออกบ่อยครั้ง เป็นต้น สอดคล้องกับการศึกษาของ เกรียง พลรัฐธนาสิทธิ์ กล่าวว่าพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 ทำให้เกิดผลกระทบกับกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย และองค์กรเอกชนที่ประกอบธุรกิจการรักษาความปลอดภัย (เกรียง พลรัฐธนาสิทธิ์, 2563) และการศึกษาของ พิสิฐ อัครอภิโชค กล่าวว่า ปัญหาการใช้บังคับของกฎหมายยังมีความไม่ครอบคลุมถึงรูปแบบบริการต่าง ๆ ตามที่เกิดขึ้นในความเป็นจริงในทางปฏิบัติและไม่ครอบคลุมถึงผู้ประกอบการอาชีพรักษาความปลอดภัยที่รับจ้างโดยตรง (พิสิฐ อัครอภิโชค, 2562)

2. ระเบียบข้อบังคับสมาคมผู้ประกอบการรักษาความปลอดภัยแห่งประเทศไทย ส่งผลต่อการดำเนินงานของธุรกิจรักษาความปลอดภัย เช่น สมาคมเป็นเครือข่ายสร้างความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจช่วยให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำ เผยแพร่ข้อมูล ให้ความรู้ มีแนวทางและมีทิศทางในการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างถูกต้อง ส่งเสริมสนับสนุนและให้ความร่วมมือในการยกระดับการดำเนินธุรกิจการรักษาความปลอดภัยให้เป็นมาตรฐาน และผลักดันให้อาชีพการรักษาความปลอดภัยได้รับค่าล่วงเวลาจากการทำงานปกติและการทำงานในช่วงวันหยุด เป็นต้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Osman, N. W. & Kamis, A. และ Karia, N. & Abu Hassan Asaari, M. H. กล่าวว่า การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ช่วยให้องค์กรสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และมีองค์กรช่วยสนับสนุนให้ธุรกิจสามารถมีพันธมิตรร่วมพัฒนา และบริหารจัดการไปในทิศทางที่ถูกต้อง (Osman, N. W. & Kamis, A., 2019; Karia, N. & Abu Hassan Asaari, M. H. , 2019)

3. การประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ ส่งผลต่อการบริหารงานในทางที่ดี คือ 1) ธุรกิจรักษาความปลอดภัย จะประสานงานร่วมมือกับตำรวจในพื้นที่เพื่อช่วยกันดูแลรักษาความปลอดภัยและเพื่อแจ้งให้เข้ามาระงับเหตุเมื่อมีสถานการณ์อันตราย 2) ธุรกิจประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตามข้อบังคับระเบียบพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัยโดยจัดทำบัญชีรายชื่อพนักงาน และการต้องจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานเพื่อเป็นมาตรฐานของธุรกิจที่ได้รับอนุญาต สอดคล้องกับข้อกำหนดใน ราชกิจจานุเบกษา ตามมาตรา มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 31 สำหรับการประสานงานกับภาครัฐที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของธุรกิจคือ หน่วยงานภาครัฐมีกระบวนการดำเนินงานที่ยุ่งยาก ทำงานล่าช้า (พระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558, 2558) สอดคล้องกับแนวคิด Misra, S. et al. และ Sharma, A. et al. กล่าวว่าประสานงานในการนำองค์กรเข้าสู่กระบวนการตามระเบียบของภาครัฐ ผู้ปฏิบัติงานมีการประสานงานในกระบวนการ ให้มีการเตรียมการเตรียมการประสานงานและระหว่างการทำงานร่วมกัน (Misra, S. et al., 2020; Saleem, A. et al., 2020A; Sharma, A. et al., 2020B)

วัตถุประสงค์ที่ 3 แนวทางในการนำไปใช้ในการจัดการนวัตกรรมสำหรับธุรกิจรักษาความปลอดภัย

1. แนวทางในการบริหารจัดการต้นทุน คือ 1) การจัดหาเงินทุนสำรอง พิจารณาถึงความสามารถในการบริหารต้นทุนให้เกิดประโยชน์ให้กับธุรกิจ 2) การวางแผนการบริหารจัดการต้นทุน ควบคุมค่าใช้จ่าย ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น และให้ความสำคัญกับการจัดสรรเงินทุนที่เกิดการพัฒนาธุรกิจด้านพัฒนาเทคโนโลยีที่ใช้ในธุรกิจรักษาความปลอดภัย และการพัฒนาพนักงานให้มีศักยภาพในการทำงาน สอดคล้องกับแนวคิดของ Deng & Zhang; Golding & Nicola กล่าวว่า การบริหารต้นทุนเป็นวางแผนและควบคุมการดำเนินงานของกิจการ การบริหารเงินทุน เงินสำรอง การลดต้นทุน โดยการปรับปรุงแก้ไขกิจกรรมที่เคยทำมาก่อนหน้า และการตั้งเป้าหมายวิธีการวัด และการเปรียบเทียบที่ชัดเจน (Deng, M., & Zhang, A. , 2020; Golding, L. P., & Nicola, G. N., 2019)

2. แนวทางในการบริหารจัดการบุคลากรที่ปฏิบัติงาน คือ ธุรกิจมีการวางแผน เช่น การวางแผนตารางเวลาการทำงาน มีพนักงานหมุนเวียน คัดเลือกพนักงานรักษาที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานการฝึกอบรม การพัฒนาและฝึกอบรมพนักงาน ให้พนักงานมีความเป็นมืออาชีพในนำความรู้ไปการปฏิบัติงาน การกำหนดคุณสมบัติพนักงาน พนักงานให้ชัดเจนสอดคล้องกับพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย สิ่งจูงใจในการปฏิบัติงาน คือ ธุรกิจควรสร้างขวัญกำลังใจสร้างแรงจูงใจ และสร้างความสุขในการทำงาน และกำหนดค่าตอบแทนที่คุ้มค่า มีสวัสดิการอื่นๆ ให้พนักงานมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นกับยุคปัจจุบัน การสรรหาพนักงาน ควรวางแผนและกำหนดนโยบายร่วมกับองค์กรการจ้างงานของภาครัฐ การตรวจงานและการรายงานผลการปฏิบัติงาน ควรจัดให้มีหัวหน้างาน จัดระบบการตรวจงาน แบ่งพื้นที่การทำงาน เพื่อตรวจการปฏิบัติงานของพนักงาน และปรับปรุงการทำงาน และกำหนดเกณฑ์ในการปฏิบัติงานของพนักงานรักษาความปลอดภัยให้ชัดเจน ดังที่ Boon, C. et al.; Bratton, J. et al. และ Armstrong, M. & Taylor, S. ได้พบว่า การบริหารทรัพยากรบุคคล ควรดำเนินการวางแผนกำลังคน การสรรหาและคัดเลือก การฝึกอบรมและพัฒนา การจ่ายค่าตอบแทนและผลประโยชน์ร่วมกัน รวมถึงการดูแลสุขภาพความปลอดภัยพนักงาน (Boon, C. et al. , 2019; Bratton, J. et al., 2007; Armstrong, M. & Taylor, S. , 2020)

3. แนวทางการป้องกันปัญหาและอุปสรรคจากพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 คือ ผู้ประกอบการ และสมาคมผู้ประกอบการรักษาความปลอดภัยผลักดันให้ภาครัฐพิจารณาปรับปรุงข้อบังคับให้สามารถนำมาใช้กับทุกธุรกิจที่มีการจ้างพนักงานรักษาความปลอดภัย ควรร่วมมือผลักดัน ขับเคลื่อนให้มีการปรับปรุงข้อกำหนดมาตรฐานของพนักงานรักษาความปลอดภัยให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ให้มีการปรับปรุงพิจารณาข้อกำหนดการพักพลาอาวุธของพนักงานรักษาความปลอดภัยที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ที่เสี่ยงอันตราย สร้างเครือข่ายความร่วมมือช่วยให้องค์กรสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส่งเสริมสนับสนุนให้ธุรกิจเกิดการขับเคลื่อน ได้ประโยชน์และเกิดการพัฒนา (Osman, N. W. & Kamis, A., 2019; Karia, N. & Abu Hassan Asaari, M. H. , 2019) ธุรกิจรักษาความปลอดภัยควรมีการกำหนดคุณสมบัติโดยใช้พระราชบัญญัติเป็นฐานในการกำหนดคุณสมบัติ ทั้งนี้การพิจารณาค่าตอบแทนของพนักงานรักษาความปลอดภัยให้เกิดความเป็นธรรมในการจ้างงาน การบริหารจัดการต้นทุนสำหรับการดำเนินงานให้เพียงพอตามข้อกำหนดตามพระราชบัญญัติ ธุรกิจควรกำหนดคุณสมบัติพนักงานให้ชัดเจน เพื่อการสรรหาพนักงานตามมาตรฐานและสอดคล้องกับพระราชบัญญัติ ธุรกิจควรกำหนดความชัดเจนอำนาจหน้าที่และขอบเขตการดำเนินงานของพนักงานรักษาความปลอดภัย และธุรกิจรักษาความปลอดภัยควรมีนโยบายอำนวยความสะดวกและการประสานงานให้พนักงานได้รับการไปฝึกอบรมผ่านเกณฑ์มาตรฐานและจัดการขอใบอนุญาต สอดคล้องกับการศึกษาของ ประสาร ช้างวิเศษ กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมให้เหมาะสมเป็นแนวทางการพัฒนาการฝึกอบรมพนักงานรักษาความปลอดภัยตามพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 เพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตให้บุคลากรปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ประสาร ช้างวิเศษ, 2565)

4. แนวทางในการป้องกันปัญหาและอุปสรรคจากระเบียบข้อบังคับสมาคมผู้ประกอบการรักษาความปลอดภัยแห่งประเทศไทย คือ ธุรกิจรักษาความปลอดภัยควรเข้าร่วมเป็นสมาชิกของสมาคมผู้ประกอบการรักษาความปลอดภัยแห่งประเทศไทย เพื่อสร้างเครือข่ายพันธมิตรในกลุ่มธุรกิจเดียวกัน เพื่อให้ความร่วมมือในการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมที่จะพัฒนาและยกระดับธุรกิจรักษาความปลอดภัยให้เป็นมาตรฐาน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อช่วยเหลือสมาชิกในกลุ่ม หาแนวทางร่วมกันในการแก้ปัญหาจากผลกระทบที่เกิดจากพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย ผลักดันให้มีการปรับปรุงแก้ไข ประสานความร่วมมือกับสมาคมให้มีการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจให้ธุรกิจรักษาความปลอดภัยเป็นมาตรฐานเดียวกัน (Osman, N. W. & Kamis, A., 2019; Karia, N. & Abu Hassan Asaari, M. H. , 2019)

5. แนวทางในการป้องกันปัญหาและอุปสรรคจากการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐคือ ธุรกิจรักษาความปลอดภัยควรให้ความร่วมมือและดำเนินการประสานงาน กับเจ้าหน้าที่ แจ้งให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในท้องที่ทราบทันทีเมื่อพบความผิดปกติ ธุรกิจควรปฏิบัติตามพระราชบัญญัติโดยการจัดทำบัญชีรายชื่อและการรายงานผลการปฏิบัติงานให้นายทะเบียนตามระยะเวลาที่พระราชบัญญัติกำหนดให้ไว้ ควรมีกระบวนการในการดำเนินงานการประสานงานกับภาครัฐโดยการจัดระบบงาน และการจัดเจ้าหน้าที่ที่มีประสบการณ์เพื่อทำหน้าที่ในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐโดยเฉพาะช่วยในการประสานงาน เตรียมความพร้อม จัดเตรียมเอกสาร การตรวจสอบเอกสารให้ครบถ้วนก่อนการดำเนินงานกับภาครัฐ (Misra, S. et al., 2020; Saleem, A. et al., 2020A; Sharma, A. et al., 2020B)

6. แนวทางในการนำนวัตกรรมด้านเทคโนโลยีมาใช้ในการธุรกิจรักษาความปลอดภัยควรมีการจัดการคือ ผู้ประกอบการพิจารณาถึงความจำเป็นของนวัตกรรมเทคโนโลยีสำหรับธุรกิจรักษาความปลอดภัย เลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในใช้งาน มีการจัดฝึกอบรม ให้ความรู้ กับพนักงานได้สามารถใช้ระบบ ปัจจุบันมีเทคโนโลยีสำหรับการปฏิบัติงาน สามารถนำมาใช้ในงานบริหารบุคคล ซึ่งธุรกิจต้องประเมินแนวโน้มการพัฒนาธุรกิจและความเหมาะสมในการนำมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์กับธุรกิจโดยมีการวางแผนการ จัดระบบการทำงาน ร่วมกับการใช้เทคโนโลยี การพัฒนาระบบ และกำหนดข้อปฏิบัติในการใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน และพัฒนาพนักงานให้สามารถใช้เทคโนโลยีในการทำงาน สอดคล้องกับแนวคิดของ Liu, Y. et al. กล่าวว่า การปฏิบัติงานรักษาความปลอดภัยให้มีประสิทธิภาพปัจจุบันผสมผสานนวัตกรรมใหม่ๆ และนำมาใช้ในการทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย (Liu, Y. et al., 2022)

7. แนวทางการจัดการผู้นำเชิงนวัตกรรมในธุรกิจรักษาความปลอดภัย คือ ธุรกิจควรหาแรงจูงใจเพื่อกระตุ้นให้พนักงานเกิดความคิดสร้างสรรค์สามารถทำงาน หาแนวทางในการแก้ปัญหาด้วยวิธีการใหม่ๆ ส่งเสริมให้กำลังใจด้วยการให้รางวัลหรือผลตอบแทน สนับสนุนการพัฒนาความสามารถของพนักงาน พัฒนาพนักงานให้มีทักษะให้มีโอกาสในการเป็นผู้นำ การวางแผนความก้าวหน้าในการทำงานของพนักงานส่งเสริมให้มีภาวะผู้นำ วางแผนระบบพัฒนารูปแบบการผู้นำที่ทันสมัยกำหนดระเบียบเป็นแนวทางการปฏิบัติงาน มอบหมายหน้าที่ให้ตรงกับความสามารถของผู้ปฏิบัติงาน ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสนับสนุนให้พนักงานเข้ารับการอบรม เพื่อเพิ่มศักยภาพ วิเคราะห์ความต้องการความบกพร่องในการทำงานเพื่อนำมาใช้ในการปรับปรุงแก้ไขให้การปฏิบัติงานของพนักงานมีทิศทางที่ดีขึ้น ผู้นำควรคิดวางระบบการทำงานเป็นทีม นำเทคโนโลยีมาใช้ในการงาน เปิดใจยอมรับกับวิธีการทำงานใหม่ๆ ยอมรับความคิดของผู้ที่ทำงานร่วมเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาของธุรกิจ สอดคล้องกับแนวคิดของ Saleem, A. et al. และ Hunt, T. & Fedynich, L. กล่าวว่าผู้นำช่วยสร้างแรงจูงใจได้ให้ผู้ตามเกิดความพึงพอใจต่องาน สามารถช่วยแก้ไขอุปสรรคขวางกั้นหนทางไปสู่เป้าหมาย (Saleem, A. et al., 2020A; Hunt, T. & Fedynich, L., 2019) และสอดคล้องกับแนวคิดของ Sousa, M. J. & Rocha, Á. และ Lee, A. et al.

กล่าวว่าผู้นำแบบสนับสนุนส่งเสริมปรับปรุงบรรยากาศการทำงาน เช่น ความเป็นมิตรและช่วยเหลือกัน รวมถึงการดูแลสวัสดิการ สามารถทำงานได้อย่างมีทักษะและสามารถจัดการกับงาน (Sousa, M. J. & Rocha, Á. , 2019; Lee, A. et al. , 2020)

8. แนวทางในการนำนวัตกรรมด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มาใช้ในธุรกิจรักษาความปลอดภัย การอบรมพัฒนาทักษะ การจัดการความรู้ให้กับพนักงานได้สามารถมีความคิดสร้างสรรค์สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างการทำงาน พัฒนาระบบโครงสร้างของบริษัท กำหนดนโยบายกระบวนการสื่อสาร การให้รางวัล การวัดและประเมินผล เพื่อกระตุ้นให้พนักงานเกิดการพัฒนาระบบการจัดการความสามารถ พัฒนาทักษะที่เหมาะสมให้พนักงาน สอดคล้องกับแนวคิดของ Boon, C. et al. และ Collins, C. J. กล่าวว่าฝ่ายบริหารทรัพยากรมนุษย์คิดค้นโครงการหรือกิจกรรมใหม่ๆ เพื่อเป็นแนวทางกระตุ้นให้คนสร้างผลงาน รวมถึงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ปัจจุบันได้นำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในช่องทางการติดต่อสื่อสารเพื่อแชร์ความรู้และประสบการณ์ กำหนดระเบียบและมาตรฐานการปฏิบัติงานให้ชัดเจน เปิดโอกาสให้พนักงานสามารถเสนอความคิดเห็น เพื่อกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงาน (Boon, C. et al. , 2019; Collins, C. J., 2021) และสอดคล้องกับแนวคิดของ Papa, A. et al. และ Rasool, S. F. et al. กล่าวว่า การเข้าถึงความรู้ได้อย่างสร้างสรรค์ และให้ความสำคัญกับความรู้เพื่อเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการสร้างนวัตกรรม แนวคิด วิธีปฏิบัติหรือเครื่องมือใหม่สำหรับบุคคลหรือหน่วยงานที่นำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนา (Papa, A. et al., 2020; Rasool, S. F. et al. , 2019)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่า สภาพนวัตกรรมการจัดการธุรกิจรักษาความปลอดภัยในปัจจุบัน ด้านต้นทุนในการบริหารจัดการ ส่วนใหญ่ใช้กับการฝึกอบรม และพัฒนาเทคโนโลยีให้ทันสมัย ด้านบุคลากรที่ปฏิบัติงาน มีการพัฒนาฝึกอบรมตามมาตรฐาน สรรหาพนักงานที่ผ่านการฝึกอบรมและได้รับใบอนุญาตเข้ามาปฏิบัติงาน สำหรับปัญหาและอุปสรรคการจัดการธุรกิจรักษาความปลอดภัย พบว่า พระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 ส่งผลกระทบต่อธุรกิจหลายประการ เช่น ธุรกิจรักษาความปลอดภัยบางแห่งมีพนักงานที่มีอายุมากไม่เหมาะสมต่อการทำงานที่มีความเสี่ยง หรือมีอันตราย การกำหนดให้พนักงานไม่มีสิทธิได้รับค่าล่วงเวลาและค่าล่วงเวลาในวันหยุด ทำให้พนักงานขาดแรงจูงใจในการทำงาน พนักงานรักษาความปลอดภัยตัดสินใจลาออกลาออกบ่อยครั้ง เป็นต้น ในขณะเดียวกัน การประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ พบว่า มีความซับซ้อนในกระบวนการทำงานของหน่วยงาน และการดำเนินงานล่าช้าในการยื่นเอกสารของพนักงาน ส่วนแนวทางในการนำไปใช้ในการจัดการนวัตกรรมการจัดการธุรกิจรักษาความปลอดภัย คือ ควรนำระบบเทคโนโลยีช่วยในการดูแลความปลอดภัยในอาคารชุด ใช้เทคโนโลยีเพื่อการติดต่อสื่อสารระหว่างการทำงาน พัฒนานวัตกรรมการสรรหาและกระบวนการพัฒนาบุคลากร ควรมีผู้นำเชิงนวัตกรรม ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในการทำสิ่งใหม่ๆ สร้างทีมงานที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในงาน และเทคโนโลยี และส่งเสริมให้มีการสื่อสารสองทาง และควรจัดให้มีการพัฒนาและฝึกอบรมเพิ่มเติมในเรื่องที่พนักงานขาดความรู้และทักษะ และส่งเสริมให้พนักงานใช้เทคโนโลยีร่วมในการปฏิบัติงาน และมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1.1) ธุรกิจรักษาความปลอดภัยกำหนดนโยบายความชัดเจนในการบริการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ทั้งในเรื่องของการกำหนดคุณสมบัติของพนักงานรักษาความปลอดภัย การจัดการค่าตอบแทนและสวัสดิการ ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย 1.2) ธุรกิจรักษาความปลอดภัยวางแผนพัฒนาระบบการบริหารงาน และการให้บริการด้วยระบบนวัตกรรมเทคโนโลยีที่ใช้ในงาน เพื่อนำไปสู่การยกระดับการให้บริการงานรักษาความปลอดภัย และระดับธุรกิจรักษาความปลอดภัยให้เป็นที่ยอมรับ และ 2) ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป 2.1) ควรมีการศึกษาตัวแปรของธุรกิจที่เป็นปัจจัยสาเหตุธุรกิจได้รับผลกระทบจากการ ดำเนินงาน เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบความสัมพันธ์ของปัจจัยให้ธุรกิจสามารถกำหนดกลยุทธ์ในการบริหารจัดการธุรกิจได้อย่างถูกต้อง 2.2) ควรศึกษาข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยที่

ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของพนักงานรักษาความปลอดภัยให้ครบทุกประเภทขององค์กรที่เป็นผู้ใช้บริการ เพื่อให้ได้ผลการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจากพนักงานรักษาความปลอดภัยอย่างครบถ้วน

เอกสารอ้างอิง

- เกรียง พลรัฐธนาสิทธิ์. (2563). การเมืองกับนโยบายธุรกิจรักษาความปลอดภัย. *Journal of MCU Social Science Review*, 10(2), 373-386.
- ประสาร ช้างวิเศษ. (2565). แนวทางการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมพนักงานรักษาความปลอดภัยตามพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558. *วารสารสมาคมนักวิจัย สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 27(4), 18-38.
- พระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558. (2558). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 132 ตอนที่ 104 ก หน้า 25 (5 พฤศจิกายน 2558) .
- พิสิฐ อัครอภิโกศ. (2562). ปัญหาการใช้บังคับของกฎหมายว่าด้วยธุรกิจรักษาความปลอดภัย. *Graduate Law Journal*, 12(4), 669-682.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). รายงานโลจิสติกส์ของประเทศไทย ประจำปี 2563. เรียกใช้เมื่อ 30 สิงหาคม 2564 จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=11803.
- AL-Dahiyat, M. et al. (2021). A new method to measure production spoilage and its effect on cost reduction. *Accounting*, 7(3), 591-600.
- Armstrong, M. & Taylor, S. . (2020). Armstrong's handbook of human resource Aschbacher, M. C., & Sablik, J. (2019). Innovative leadership style for industrial companies. *Science Journal of Business and Management*, 7(2), 45.
- Badmus, E. O. et al. . (2021). Smart Fingerprint Biometric and RFID Time-Based Attendance Management System. *European Journal of Electrical Engineering and Computer Science*, 5(4), 34-39.
- Boon, C. et al. . (2019). A systematic review of human resource management systems and their measurement. *Journal of management*, 45(6), 2498-2537.
- Bratton, J. et al. (2007). *Human Resource Management: Theory and Practice*. Palgrave Macmillan: Basingstoke.
- Braun, V. & Clarke, V. (2021). One size fits all? What counts as quality practice in (reflexive) thematic analysis? *Qualitative research in psychology*, 18(3), 328-352.
- Collins, C. J. (2021). Expanding the resource based view model of strategic human resource management. *The International Journal of Human Resource Management*, 32(2), 331-358.
- Deng, M., & Zhang, A. . (2020). Effect of transaction rules on enterprise transaction costs based on williamson transaction cost theory in Nanhai, China. *Sustainability*, 12(3), 1129.
- Frederick, D. E. & VanderWeele, T. J. (2019). Supported employment: Meta-analysis and review of randomized controlled trials of individual placement and support. *PloS one*, 14(2), e0212208.

- Golding, L. P., & Nicola, G. N. (2019). A business case for artificial intelligence tools: the currency of improved quality and reduced cost. *Journal of the American College of Radiology*, 16(9), 1357-1361.
- Goud, B. P. et al. (2020). Smart attendance notification system using SMTP with face recognition. *International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering (IJITEE)*, 9(5), 337-342.
- Guzmán, V. E. et al. (2020). Characteristics and Skills of Leadership in the Context of Industry 4.0. *Procedia Manufacturing*, 43(2020), 543-550.
- Haidari, M. et al. (2022). Artificial intelligence and human resource management: a conceptual framework. In *Innovations in Finance, Business Processes and Technology During Crisis*. Weser Books.
- Hipflat. (2563). ข้อมูลคอนโดมิเนียมในเขตกรุงเทพมหานคร. เรียกใช้เมื่อ 1 มกราคม 2564 จาก <https://www.hipflat.co.th/market/condo-huai-khwang-jykbxf>
- Hunt, T. & Fedynich, L. (2019). Leadership: Past, present, and future: An evolution of an idea. *Journal of Arts and Humanities*, 8(2), 22-26.
- Karia, N. & Abu Hassan Asaari, M. H. . (2019). Leadership attributes and their impact on work-related attitudes. *International Journal of Productivity and Performance Management*, 68(5), 903-919.
- Kovács, G. (2019). Layout design for efficiency improvement and cost reduction. *Bulletin of the Polish Academy of Sciences. Technical Sciences*, 67(3), 557-569.
- Lee, A. et al. . (2020). Leadership, creativity and innovation: A meta-analytic review. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 29(1), 1-35.
- Liu, Y. et al. (2022). Discovering the Hidden Facts of User-Dispatcher Interactions via Text-based Reporting Systems for Community Safety. *Proceedings of the ACM on Human-Computer Interaction*, 7(CSCW1), 1-31.
- Mahapatro, B. B. (2022). Human resource management. PG Department of Business Management. New Delhi, India: New Age International Publishers.
- Mezmir, E. A. . (2020). Qualitative data analysis: An overview of data reduction, data display, and interpretation. *Research on humanities and social sciences*, 10(21), 15-27.
- Misra, S. et al. (2020). A systematic literature review on compliance requirements management of business processes. *International Journal of System Assurance Engineering and Management*, 11(2020), 561-576.
- Osman, N. W. & Kamis, A. (2019). Innovation leadership for sustainable organizational climate in institution of technical and vocational education and training (TVET) in Malaysia. *Asian Journal of Assessment in Teaching and Learning*, 9(1), 57-64.
- Papa, A. et al. (2020). Improving innovation performance through knowledge acquisition: the moderating role of employee retention and human resource management practices. *Journal of Knowledge Management*, 24(3), 589-605.

- Rasool, S. F. et al. . (2019). How human resource management practices translate into sustainable organizational performance: the mediating role of product, process and knowledge innovation. *Psychology research and behavior management*, 12(2019), 1009-1025.
- Saleem, A. et al. (2020A). Principal leadership styles and teacher job performance: Viewpoint of middle management. *Sustainability*, 12(8), 3390.
- Sharma, A. et al. (2020B). Utilities and Services in Smart Cities: A Case Study of Jaipur City. In *Smart Cities—Opportunities and Challenges* (pp. 329-340). Singapore: Springer.
- Sheeba, M. J. & Christopher, P. B. (2020). Exploring the role of training and development in creating innovative work behaviors and accomplishing non-routine cognitive jobs for organizational effectiveness. *Journal of Critical Reviews*, 7(4), 263-267.
- Sousa, M. J. & Rocha, Á. . (2019). Leadership styles and skills developed through game-based learning. *Journal of Business Research*, 94(2019), 360-366.
- Tajeddini, K. et al. (2020). The importance of human-related factors on service innovation and performance. *International Journal of Hospitality Management*, 85(2020), 102431.
- Victor, M. L. & Kathaluwage, K. C. D. (2019). The impact of training and development on knowledge management. *International Journal of Advance Research and Innovative Ideas in Education*, 5(1), 164-175.
- Yang, H. & Han, X. . (2020). Face recognition attendance system based on real-time video processing. *IEEE Access*, 8(2020), 159143-159150.

อัตลักษณ์ของบัณฑิต คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์:

การวิจัยเชิงคุณภาพ*

IDENTITY FOR GRADUATE IN FACULTY OF FORESTRY, KASETSART UNIVERSITY: A QUALITATIVE RESEARCH

ปิยวัฒน์ ดิลกสัมพันธ¹, มนัสนันท์ หัตถศักดิ์², สติดาพร คำสด^{2*}, ธนศักดิ์ จันทสิล², วิราพร จันทสิล²

Piyawat Diloksumpun¹, Manasanan Hatthasak², Sathidaporn Khomsoda^{2*}, Thanasak Chanthasilp², Wiraporn Chanthasin²

¹คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Forestry, Kasetsart University, Bangkok, Thailand

²คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Education, Kasetsart University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: sathidaporn.k@ku.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน อดีต อนาคตของการพัฒนาอัตลักษณ์ของบัณฑิตคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์ของบัณฑิตคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และ 3) เสนอแนวทางเพื่อการพัฒนาอัตลักษณ์ของบัณฑิตคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างการวิจัย 3 กลุ่ม คือ กลุ่มบัณฑิตของคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวน 18 คน ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม กลุ่มอาจารย์ซึ่งสำเร็จการศึกษาจากคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และ กลุ่มผู้ใช้บัณฑิต เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง และแบบสนทนากลุ่ม การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องก่อนนำไปใช้จริง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า อัตลักษณ์ของบัณฑิตคณะวนศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้แก่ 1) เข้มแข็งอดทน 2) กล้าหาญ 3) สามัคคี 4) สุภาพบุรุษ 5) มุ่งมั่น 6) ความเป็นนักปฏิบัติรอบรู้ในศาสตร์ทางด้านป่าไม้ 7) สัมมาคารวะ 8) มีวินัยและรับผิดชอบ 9) ทำงานเป็นทีม และ 10) การปรับตัวได้ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์ของบัณฑิตคณะวนศาสตร์ประกอบด้วย 4 ปัจจัย คือ 1) การเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตร 2) การฝึกปฏิบัติงานภาคสนาม 3) การมีบุคคลต้นแบบ และ 4) ความรักและศรัทธาอาจารย์ และแนวทางเพื่อพัฒนาอัตลักษณ์ของบัณฑิตคณะวนศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ดำเนินการ ดังนี้ 1) การส่งเสริมโอกาสทางการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ 2) การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ และการพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานตามความเข้มแข็งทางศาสตร์ด้านป่าไม้ 3) กิจกรรมเสริมหลักสูตรต่าง ๆ ที่เน้นการอยู่ร่วมกัน และ 4) การสร้างศรัทธาจากบุคคลต้นแบบ

คำสำคัญ: อัตลักษณ์บัณฑิต, งานวิจัยเชิงคุณภาพ, คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Abstract

The purposes of this Qualitative research specific purposes were 1) To studies in to the state of current past and future of identities for graduate in Faculty of Forestry of Kasetsart

University. 2) To explore the factor that influencing identities for graduate in Faculty of Forestry of Kasetsart University. and 3) Proposed guidelines for developing the identities for graduate in Faculty of Forestry of Kasetsart University. The informants of this research included former graduate in Faculty of Forestry of Kasetsart University, Lecturer who graduate in Faculty of Forestry of Kasetsart University and Stakeholders who get involved in Faculty of Forestry of Kasetsart University. The informants were selected as samples obtained by Purposive Selection. The Researchers utilized structured interview and focus group discussion for data collection. Creating research tools and quality tests by 5 experts as well as testing research tools and modifying them before using data collection. The results of the research were as follows: 1) The state of current past and future of identities for graduate in Faculty of Forestry of Kasetsart University were comprises: strong and patient, courageous, unity, gentlemen and helpful, determined, practitioners, deference, discipline and responsible, great teamwork and simplicity and dealing with change 2) The factor that influencing identities for graduate in Faculty of Forestry of Kasetsart University were: Participation in Activities, Field practices, Role model and Love and Faith. 3) Proposed guidelines for developing the identities for graduate in Faculty of Forestry of Kasetsart University: 1) Creating or promoting learning opportunities in various 2) Organizing teaching and learning that focuses on learning outcomes and developing competencies necessary for performing work that reflects the strength of forestry science 3) Various extra-curricular activities aimed at developing skills necessary for living together and 4) Roles model of faith.

Keywords: Identities of Undergraduate Student, Qualitative Research, Faculty of Forestry of Kasetsart

บทนำ

ปรัชญาการศึกษาของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มุ่งพัฒนาให้นิสิต “เรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง บูรณาการความรู้ เรียนรู้ตลอดชีวิต” และเพื่อให้สอดคล้องกับพันธกิจของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และคณะวิชาต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้กำหนดพันธกิจด้านวิชาการและการเรียนการสอนไว้ว่า มุ่งพัฒนาหลักสูตรให้มีความทันสมัย ตรงกับความต้องการของสังคม และสอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ ตลอดจนสร้างความเข้มแข็งในการผลิตบัณฑิตให้เป็นเลิศทางวิชาการ และมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแหล่งการเรียนรู้และออกไปปรับใช้สังคมอย่างมีคุณภาพ ดังจะเห็นได้จากปณิธานการพัฒนานิสิตให้เป็นผู้ที่มุ่งมั่นสั่งสม เสาะแสวงหาและพัฒนาความรู้ให้เกิดความเจริญงอกงามทางภูมิปัญญาที่เพียบพร้อมด้วยวิชาการ จริยธรรมและคุณธรรม ตลอดจนเป็นผู้ชี้นำทิศทางการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2560) โดยการกำหนดอัตลักษณ์ความเป็นนิสิตจะช่วยให้มีนิสิตมีกระบวนการในการคิดการตั้งเป้าหมาย การวางแผนในการทำงานและในการดำเนินชีวิต (วิภาดา กาลกลาง และคณะ, 2561) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์จึงกำหนดอัตลักษณ์ (Identity) ของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย สำนึกดี มุ่งมั่น สร้างสรรค์ และ สามัคคี (สำนักบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2560) ดังนั้น การกำหนดอัตลักษณ์จึงเป็นผลที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียน นิสิต นักศึกษา ตามปรัชญาวิสัยทัศน์ พันธกิจวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานศึกษา ตามความตั้งใจของสถานศึกษา (ราชบัณฑิตยสถาน, 2555)

สำหรับการพัฒนานิสิตตามพันธกิจหลักของมหาวิทยาลัยย่อมต้องการให้แต่ละคณะวิชาได้รับไปเพื่อกำหนดกรอบในการผลิตบัณฑิตที่สอดคล้องและรองรับต่อแนวนโยบายของมหาวิทยาลัย ดังจะเห็นได้จากการที่ทุกคณะวิชาได้นำอัตลักษณ์ของนิสิตในระดับมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มากำหนดเป็นกรอบคุณลักษณะที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะสำหรับนิสิตแต่ละคณะวิชา

คณะวนศาสตร์ถือเป็นคณะหนึ่งเดียวในประเทศไทยที่มีการจัดการเรียนการสอนในวิชาการด้านป่าไม้ที่ครบทั้งระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก (คณะวนศาสตร์, 2562ก) ศาสตร์ด้านป่าไม้เป็นศาสตร์ที่ต้องการการบ่มเพาะองค์ความรู้และพัฒนาสมรรถนะของบุคคลเพื่อเตรียมความพร้อมของบัณฑิตที่จะไปดำเนินงานด้านป่าไม้ในองค์กรต่าง ๆ (นิวัติ เรืองพานิช, 2556) ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนจึงบรรจุการฝึกปฏิบัติงานภาคสนามในวิชาแกนไว้ทุกชั้นปี (คณะวนศาสตร์, 2562ข) และจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่หลากหลายมุ่งสร้างความพร้อมทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ทั้งกิจกรรมการประชุมเชียร์ การวิ่งระยะไกล และการเดินประเพณี อีกทั้งนิสิตวนศาสตร์ได้กำหนดลักษณะของนิสิตที่รับรู้โดยทั่วกันไว้ว่า “วนศาสตร์ เข้มแข็ง กล้าหาญ อดทน สามัคคี” ซึ่งพบว่า มีเพียงไม่กี่สถาบันที่มีรูปแบบการพัฒนานิสิตที่มีความเฉพาะและแตกต่างไปจากสถาบันอื่น เนื่องจากเป็นคณะหนึ่งเดียวในประเทศไทยที่จัดการเรียนการสอนด้านการป่าไม้ที่มุ่งเน้นการฝึกปฏิบัติงานภาคสนาม ที่เปิดการสอนตั้งแต่ปริญญาตรี และระดับบัณฑิตศึกษาเพื่อร่วมงานสร้างสรรค์องค์ความรู้ผ่านการวิจัยและให้บริการทางด้านวิชาการแก่สังคมที่ครบถ้วน ในด้านการจัดการป่าไม้ ชีววิทยาป่าไม้ วิศวกรรมป่าไม้ วนวัฒนวิทยา วนผลิตภัณฑ์ และอนุรักษ์วิทยา (คณะวนศาสตร์, 2562ก) โดยมีความมุ่งหวังให้ได้บัณฑิตที่พร้อมต่อการปฏิบัติงานในสายอาชีพ และมีอัตลักษณ์ที่ชัดเจนของนิสิตคณะวนศาสตร์ที่ผ่านมา ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจต่อการศึกษาอัตลักษณ์ของบัณฑิต คณะวนศาสตร์ที่ได้รับการหล่อหลอมจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้ในหลักสูตรและกิจกรรมเสริมหลักสูตรของคณะวนศาสตร์ ท่ามกลางบริบทการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนไป เช่น การมีโอกาสดำเนินงานสู่สายงานต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้นนอกเหนือจากองค์กรหลักที่บัณฑิตส่วนใหญ่เข้าทำงาน หรือแม้แต่การกำหนดนโยบายที่มีผลต่อการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรด้วยรูปแบบที่เปลี่ยนไปจึงเป็นสาเหตุสำคัญของการวิจัยเพื่อค้นหาและเตรียมการเพื่อรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับนิสิตตลอดระยะเวลาการศึกษา และพัฒนาไปสู่ความเป็นอัตลักษณ์ของบัณฑิตคณะวนศาสตร์ รวมถึงปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกอย่างมีโครงสร้างจากศิษย์เก่าวนศาสตร์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพปัจจุบัน อดีต อนาคตของการพัฒนาอัตลักษณ์ของบัณฑิตคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์ของบัณฑิตคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
3. เสนอแนวทางเพื่อการพัฒนาอัตลักษณ์ของบัณฑิตคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง โดยมีการแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สร้างเครื่องมือการวิจัย

1. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนามาตรฐานของคณะวนศาสตร์ ได้แก่ คู่มือหลักสูตร หนังสือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่มีผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์ของบัณฑิต และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเครื่องมือวัดอัตลักษณ์บัณฑิต จากนั้นสรุปประเด็นหลัก เพื่อนำไปสร้างเครื่องมือในการสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึก

2. การยกร่างเครื่องมือวิจัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง มีลักษณะเป็นประเด็นคำถามปลายเปิด สำหรับกลุ่มบัณฑิตและอาจารย์ผู้สอนในคณะวนศาสตร์ แบ่งออกเป็น 3 ตอน รวม 17 ข้อ สำหรับผู้ใช้บัณฑิต แบ่งเป็น 2 ตอน รวม 8 ข้อ

2.2 ข้อคำถามสำหรับสนทนากลุ่ม จำนวน 12 ข้อ

สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตเนื้อหาครอบคลุมเกี่ยวกับสภาพการดำเนินชีวิตในช่วงระยะเวลาต่าง ๆ ตลอดจนมุมมองที่มีระหว่างที่กำลังศึกษาในฐานะที่เป็นนิสิตของคณะวนศาสตร์ ซึ่งประเด็นข้อคำถามครอบคลุมช่วงระยะเวลาต่าง ๆ ตั้งแต่ก่อนเข้าศึกษาและระหว่างที่กำลังศึกษา ซึ่งมีประเด็นการรับรู้ที่มีต่อคณะวนศาสตร์ เหตุผลที่ตัดสินใจเข้าศึกษาต่อที่คณะวนศาสตร์ ความคาดหวังต่อการเข้าศึกษาต่อที่คณะวนศาสตร์ การกำหนดเป้าหมายในการศึกษาที่คณะวนศาสตร์ รูปแบบการใช้ชีวิต บรรยากาศของการเรียนการสอนในช่วงเวลาที่เป็นนิสิต การพัฒนานิสิตผ่านกิจกรรมเสริมหลักสูตร ตลอดจนสิ่งที่ยึดเหนี่ยวให้ตั้งมั่นในความเป็นวนศาสตร์

3. ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือวิจัยโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เป็นบัณฑิตวนศาสตร์ 2 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยาที่มีความรู้ทางการพัฒนาอัตลักษณ์ 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญทางด้านสถิติวิทยาทำการสอนสถิติและระเบียบวิธีวิจัย 1 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ในงานวิจัยเชิงคุณภาพ 1 ท่าน โดยพิจารณาจากความถูกต้องและความชัดเจนของภาษา แล้วเลือกข้อคำถามที่มีค่าระหว่าง 0.50 - 1.00 ผลจากการตรวจสอบตรงพบว่า ข้อคำถามที่ยกมามีค่า 1.00 จึงถือว่า ใช้ได้ทุกข้อคำถาม ซึ่งเป็นไปตามสูตรหาค่า IOC ของ Rovinelli และ Hambleton (เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี, 2556)

4. ทดสอบคุณภาพเครื่องมือด้วยการทดลองใช้เครื่องมือวิจัยโดยการสัมภาษณ์บัณฑิตคณะวนศาสตร์ 2 คน เพื่อนำมาปรับปรุงก่อนที่จะนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง กล่าวคือ คณะผู้วิจัยนำเครื่องมือวิจัยที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิไปทดลองใช้เพื่อให้สามารถอ้างอิงไปสู่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลอื่น ๆ ที่คล้ายกันภายใต้สถานการณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนอื่น ๆ ได้ สำหรับลักษณะการนำไปใช้เริ่มจากคณะผู้วิจัยได้อธิบายถึงวัตถุประสงค์ลำดับขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้มีความเข้าใจอย่างชัดเจนในการใช้ข้อคำถามได้ตรงตามวัตถุประสงค์จากการสังเกตพฤติกรรมระหว่างการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม ภายใต้อุปสรรคเวลาที่เหมาะสมกับสมาธิและการจดจ่อกับการตอบคำถามของผู้ให้ข้อมูล จากนั้นคณะผู้วิจัยนำข้อมูลดังกล่าวมาดำเนินการตรวจสอบเบื้องต้นโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อให้ข้อมูลที่ได้อาจสามารถเชื่อมโยงระหว่างกัน และผู้วิจัยพยายามสรุปข้อมูลเพื่อให้เห็นภาพรวมของข้อมูล สำหรับผลการทดลองใช้เครื่องมือการวิจัย พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความเข้าใจต่อวัตถุประสงค์ ลำดับขั้นตอนการให้ข้อมูลซึ่งผู้ให้ข้อมูลสามารถรับรู้และตอบกลับอย่างชัดเจนตรงประเด็นสาระสำคัญและสามารถเชื่อมโยงเพื่อหาข้อสรุปได้

ขั้นตอนที่ 2 การเก็บข้อมูล

1. การกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย

1.1 บัณฑิตของคณะวนศาสตร์ 18 คน แบ่งเป็นสำหรับสัมภาษณ์เชิงลึก 9 คน และสำหรับสนทนากลุ่ม 9 คน โดยใช้การเลือกแบบเจาะจงจากศิษย์เก่าวนศาสตร์ตั้งแต่รุ่นที่ 27 ถึงรุ่นที่ 83 2) อาจารย์ผู้สอนในคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่มีประสบการณ์ในการสอนอย่างน้อย 5 ปี จำนวน 3 คน 3) ผู้ใช้บัณฑิตจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ที่มีประสบการณ์เป็นผู้บังคับบัญชาโดยตรงต่อบัณฑิตจากคณะวนศาสตร์ จำนวน 3 คน

2. การรวบรวมข้อมูล

2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง ยึดตามแนวทางการแบ่งประเภททางการสัมภาษณ์โดยวิธีของ รัตนะ บัวสนธ์ สำหรับบัณฑิต อาจารย์ผู้สอนในคณะวนศาสตร์ และผู้ใช้บัณฑิต โดยใช้ข้อคำถามปลายเปิดที่ได้กำหนดเป็นประเด็นหลักไว้ในการสัมภาษณ์ ซึ่งคณะผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสัมภาษณ์เอง (รัตนะ บัวสนธ์, 2558)

2.2 การสนทนากลุ่มบัณฑิตวนศาสตร์ โดยใช้ข้อคำถามปลายเปิดที่ได้กำหนดเป็นประเด็นหลักไว้ในการสนทนากลุ่ม ซึ่งคณะผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสัมภาษณ์ และจัดการสนทนากลุ่มทั้งในรูปแบบ Online และ Onsite โดยกำหนดระยะเวลาในการรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือนกรกฎาคม ถึง เดือนตุลาคม พ.ศ. 2563

3. การตรวจสอบข้อมูล

ตรวจสอบข้อมูลด้วยการตรวจสอบสามเส้า โดยนำข้อมูลที่ได้จากกลุ่มสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม จากแหล่งบุคคลซึ่งจบการศึกษาจากคณะเดียวกัน อาจารย์ผู้สอนที่เป็นอาจารย์ของคณะวนศาสตร์ ผู้ใช้บัณฑิต และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบัณฑิตคณะวนศาสตร์ เพื่อพิจารณาความสอดคล้องจากการสอบถามผู้ให้ข้อมูลสำคัญในประเด็นเดียวกันเพื่อเป็นการบ่งชี้ถึงความถูกต้องของข้อมูลที่ได้มาและส่งผลกระทบต่อคุณภาพข้อมูล และเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ผลการตรวจสอบข้อมูล พบว่า ข้อมูลที่ได้รับจากทุกแหล่งมีความสอดคล้องซึ่งถูกต้องเป็นไปตามกระบวนการตรวจสอบข้อมูลของงานวิจัยเชิงคุณภาพ (สุรางค์ จันทวานิช, 2561) ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ข้อมูลในประเด็นเดียวกันตรงตามที่ทุกฝ่ายอย่างสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน หรืออาจกล่าวโดยสรุปเป็นการหาความถูกต้องจากแหล่งข้อมูลอื่น ๆ เพื่อยืนยันความถูกต้องตรงกัน

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย เพื่อใช้ในการตีความหมาย และสร้างชุดข้อมูลสรุปบันทึกเหตุการณ์เพื่อให้ทราบว่า ใคร ทำอะไร เมื่อไหร่ อย่างไร กับใคร

2. วิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดของข้อมูล เพื่อให้เห็นถึงขั้นตอนของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และชนิดของข้อมูลที่คล้ายกัน โดยใช้การจำแนกแบบไม่ใช้ทฤษฎี แบ่งชนิดของเหตุการณ์ บุคคลที่เกี่ยวข้อง สภาพแวดล้อม และระยะเวลาเป็นต้น ทำให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของข้อมูลที่ได้จำแนกเป็นแต่ละชนิดรวมถึงความสม่ำเสมอของข้อมูล เพื่อใช้ในการบรรยายสรุปต่อไป (สุรางค์ จันทวานิช, 2561)

งานวิจัยฉบับนี้ได้ผ่านคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เลขที่ COE63/044

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า อดีตและปัจจุบันในการพัฒนาอัตลักษณ์ของบัณฑิตคณะวนศาสตร์ ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ตั้งแต่เป็นนิสิตจนถึงการเป็นบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและพัฒนาอย่างเป็นลำดับหลังจากที่ได้เข้ามาศึกษา จนกระทั่งเกิดเป็นอัตลักษณ์ของบัณฑิต การพัฒนาอัตลักษณ์ร่วมกันของบัณฑิตคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในทุกช่วงเวลาตั้งแต่กำลังศึกษา และโดดเด่นชัดเจนมากยิ่งขึ้นหลังจากสำเร็จการศึกษา จนกระทั่งพัฒนากลายเป็นอัตลักษณ์ที่แสดงถึงความเป็นบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อัตลักษณ์ที่เกิดขึ้นและสอดคล้องคตินัยอันประกอบด้วย “วนศาสตร์ เข้มแข็ง กล้าหาญ อดทน สามัคคี” ที่นิสิตวนศาสตร์นำมาใช้และถูกเรียกโดยรวมว่า “สร้อยวนศาสตร์” สิ่งที่เปลี่ยนแปลงและปรากฏเป็นอัตลักษณ์ของบัณฑิตวนศาสตร์ประกอบด้วย

1. ความเข้มแข็งอดทน พบว่า ผู้ให้ข้อมูลระบุเป็นไปในทิศทางเดียวกันว่า ความเข้มแข็งและอดทนเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนและกลายเป็นอัตลักษณ์ ครอบคลุมตั้งแต่ ความเข้มแข็งทางร่างกาย จิตใจ ไปจนถึงความเข้มแข็งในมุมมองหรือทัศนคติ วิธีการคิดที่มีผลต่อบริบทแวดล้อมตนเอง
2. ความกล้าหาญ ตามนัยที่ผู้ให้ข้อมูลระบุถึง จะครอบคลุมตั้งแต่ความกล้าหาญในการตัดสินใจ ความกล้าหาญทางกายภาพหรือปฏิกิริยาที่มีต่อเหตุการณ์ที่กำลังเผชิญ จนกระทั่งความกล้าหาญในการแสดงออก หรือการให้ข้อคิดเห็นหรือทัศนะที่มีต่อมุมมองต่าง ๆ
3. ความสามัคคี เป็นอัตลักษณ์ที่ชัดเจนมากขึ้นตามสถานการณ์ ทั้งในการทำงาน และการดำเนินชีวิตที่ต้องพบความหลากหลายของกลุ่มคนกลุ่มต่าง ๆ ที่แตกต่างหลากหลายตามความเกี่ยวข้อง ความสามัคคีจะดำเนินบนประโยชน์สูงสุดในปฏิบัติงานต่อส่วนรวม
4. ความเป็นสุภาพบุรุษ ในที่นี้ไม่ได้หมายความว่าเพียงการพิจารณาจากเพศสภาพ แต่หมายถึงพฤติกรรมความคิดและการแสดงออกซึ่งเป็นผลโดยตรงจากการพัฒนาที่เป็นรูปธรรมจากการได้รับการฝึกหัดความเป็นผู้นำจากกิจกรรมต่าง ๆ ที่เน้นการอยู่ร่วมกันจากกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ จนกระทั่งคุณลักษณะดังกล่าวได้เกิดการเปลี่ยนแปลงจนกลายเป็นอัตลักษณ์ที่เด่นชัดอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติงาน
5. ความมุ่งมั่น เป็นผลต่อเนื่องในการพัฒนาอัตลักษณ์อันเนื่องมาจากการตระหนักถึงความสามารถทางการคิดที่จดจ่อและเชื่อมั่นในศักยภาพของตนต่อการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคเพื่อให้งานกิจต่าง ๆ บรรลุตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้
6. ความเป็นนักปฏิบัติ รอบรู้ในศาสตร์ทางด้านป่าไม้ พัฒนาสู่สมรรถนะที่จำเป็นในการประกอบอาชีพตรงตามศาสตร์ หรือวุฒิที่ตนเองสำเร็จการศึกษา รวมถึงมีเป็นความสามารถและทักษะทางการคิดในลักษณะต่าง ๆ เช่น การคิดวิเคราะห์ การคิดเพื่อลำดับความสำคัญ การมีความคิดเชิงบวกเพื่อปรับในการดำเนินชีวิตและการทำงาน ความสามารถในการคิดเพื่อการวางแผน
7. การมีสัมมาคารวะ เป็นอัตลักษณ์สำคัญในการแสดงออกถึงความอ่อนน้อมถ่อมตน การปฏิบัติต่อผู้อื่นทั้งที่มีวิวุฒิสูงกว่า หรือการปฏิบัติต่อผู้ควบคุมตนเองให้แสดงออกต่อบุคคลอื่น
8. ความมีวินัยและรับผิดชอบ เป็นอัตลักษณ์ที่เกิดพฤติกรรมที่ได้รับการพัฒนาจากบริบทแวดล้อมต่าง ๆ ครอบคลุมถึงความรับผิดชอบที่มีต่อตนเอง และผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง แสดงความรับผิดชอบต่อการทำงาน สามารถควบคุมตนเองให้แสดงจุดยืนที่ตนเองยึดมั่น
9. การทำงานเป็นทีม โดยความสามารถในการทำงานเป็นทีมตามนัยของผู้ให้ข้อมูลครอบคลุมภาพรวมในส่วนของการประสานงาน การแสดงความเชื่อมั่นให้สมาชิกได้แสดงความคิดเห็น การให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และตระหนักถึงความสำคัญของทีมและการมีส่วนร่วม หากพิจารณาจากความเด่นชัดในคุณลักษณะดังกล่าว ผู้ให้ข้อมูลต่างระบุตรงกันว่า สร้างและพัฒนาจากการหล่อหลอมของคณะวนศาสตร์ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งที่เป็นกิจกรรมการเรียนการสอน และที่สำคัญอย่างยิ่ง คือ กิจกรรมเสริมหลักสูตร ซึ่งคณะจะสนับสนุนให้นิสิตมีบทบาทความเป็นผู้นำที่เด่นชัดขึ้นเรื่อย ๆ มีคุณลักษณะดังกล่าวติดตัวไปใช้ได้จริงในการปฏิบัติงาน
10. ความสามารถในการปรับตัว เป็นความสามารถในการปฏิบัติตนให้อยู่ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงและปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับบริบทต่าง ๆ อย่างมีจุดยืนที่มั่นคง ความสามารถในการปรับตัวหมายถึงรวมถึงการปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นและการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง จะปรากฏเด่นชัดขึ้นในการนำไปประยุกต์กับการทำงานและการดำเนินชีวิต การปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม ผู้ให้ข้อมูลใช้คำว่า “กินง่าย อยู่ง่าย” ซึ่งถือว่าเป็นคุณลักษณะที่สำคัญต่อการทำงานด้านป่าไม้ที่ค่อนข้างยากลำบากเมื่อเทียบกับงานประเภทอื่น

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์ของบัณฑิตคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผลจากการวิเคราะห์ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์สามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ปัจจัยภายใน และ ปัจจัยภายนอก

ปัจจัยภายในที่มีผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ

1. การจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งส่งเสริมทักษะและความสามารถในการปฏิบัติงานในสถานการณ์จริง และความสามารถในการพัฒนาตนเองจากการมีทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต ทั้งนี้ กิจกรรมในด้านการจัดการเรียนการสอนที่ถือว่าโดดเด่นและส่งผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์ของบัณฑิตวนศาสตร์ที่ชัดเจน คือ กิจกรรมการฝึกปฏิบัติงานภาคสนาม เป็นกิจกรรมที่สร้างโอกาสในการพัฒนาอัตลักษณ์ เนื่องจากนิสิตจะได้เรียนรู้ภายใต้สถานการณ์จริง และได้ฝึกการพัฒนาทักษะต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน

2. กิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นประเด็นเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงตนเองจากการเข้าร่วมกิจกรรม ความหลากหลายของกิจกรรมเสริมหลักสูตรของคณะวนศาสตร์ มีส่วนในการพัฒนาสมรรถนะทางร่างกายให้พร้อมต่อการปฏิบัติงานในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมการวิ่งระยะไกล 12 และ 15 กิโลเมตร กิจกรรมการประชุมเชียร์ การเต้นประเพณี รวมถึงกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีความหลากหลาย มีส่วนต่อการพัฒนาทักษะ เช่น การทำงานร่วมกัน ความเป็นผู้นำ ความมีวินัย ซึ่งล้วนเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาอัตลักษณ์ของนิสิตวนศาสตร์

3. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งสามารถจำแนกออกได้เป็น 3 ลักษณะ ประกอบด้วย ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนต่อเพื่อน รุ่นพี่ต่อรุ่นน้อง และอาจารย์กับลูกศิษย์ อันเกิดขึ้นระหว่างกิจกรรมทั้งในหลักสูตรและ กิจกรรมเสริมหลักสูตร นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวว่าการมีบุคคลต้นแบบมีส่วนสำคัญต่อการสร้างความรักและความศรัทธาต่อวิชาชีพ รวมถึงความมุ่งมั่นในการเป็นวนกรที่ดี

ปัจจัยภายนอก เป็นปัจจัยที่ไม่อาจควบคุมเป็นปัจจัยที่อยู่ภายนอกองค์กร (สถาบัน) ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการ และต่อเนื่องถึงผลลัพธ์ของการดำเนินงาน โดยเฉพาะจากสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อโดยตรงต่อทักษะและเจตคติของผู้ที่จะเข้าศึกษาในคณะวนศาสตร์ และส่งผลต่อกระบวนการในการพัฒนาอัตลักษณ์ ซึ่งจากการศึกษาปัจจัยภายนอกประเด็นสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์ ได้แก่

1. การเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายตั้งแต่การกำหนดจำนวนรับนิสิตที่เพิ่มขึ้นจากเดิม หรือการพัฒนาเปลี่ยนแปลงรูปแบบการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา

2. การเปิดหลักสูตรการผลิตบัณฑิตในสาขาที่ใกล้เคียงกัน พบว่า ในระยะเวลาต่อมา มีสถาบันอุดมศึกษาอื่น ๆ ได้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรการผลิตบัณฑิตที่ใกล้เคียง อย่างไรก็ตามแม้ว่า การดำเนินการจะไม่ครบทุกแขนงวิชา หรือสาขาวิชาย่อย แต่หากพิจารณาตามหน่วยงาน หรือองค์กรหลักที่รับบัณฑิตทางด้านป่าไม้เข้าปฏิบัติงาน พบว่า เริ่มมีองค์กรทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนซึ่งเป็นกลุ่มผู้ใช้บัณฑิตหลักได้รับบุคคลที่สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรใกล้เคียงกันเข้าปฏิบัติงานในลักษณะสายงานเดียวกัน หรือสามารถปฏิบัติงานได้ภายใต้บริบท และตำแหน่งที่ใกล้เคียงกัน

3. นโยบายของการส่งเสริมกิจกรรมเสริมหลักสูตรมีรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไปตามมุมมองหรือทัศนคติของสังคมที่ เช่น การรับน้องซึ่งเป็นกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมรุ่น ระหว่างรุ่นพี่และรุ่นน้อง และระหว่างนิสิตกับอาจารย์ซึ่งประเด็นนี้ส่งผลต่อการรับรู้และเลือกสรรบุคคลที่จะเป็นต้นแบบให้นิสิต

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยเพื่อเสนอแนวทางเพื่อการพัฒนาอัตลักษณ์ของบัณฑิตคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบว่า แนวทางที่มีผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์ให้มีความโดดเด่นและชัดเจน ควรเกิดขึ้นจากแนวทาง ดังนี้

1. การสร้าง หรือส่งเสริมโอกาสทางการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ที่ทำให้นิสิตสามารถสะสมประสบการณ์เพื่อพัฒนาอัตลักษณ์ความเป็นบัณฑิตวนศาสตร์ อาทิ การส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสร้างอัตลักษณ์

การพัฒนาทักษะทางการคิด และการออกแบบทางการคิดอย่างสร้างสรรค์ การพัฒนาทักษะความเป็นผู้นำผ่านกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ การเป็นผู้นำ หรือนักจัดการความรู้ทางศาสตร์ด้านป่าไม้ การเป็นผู้ที่สามารถการออกแบบกิจกรรม การเป็นผู้นำทางด้านการอนุรักษ์ในรูปแบบของการผนวกองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ให้สอดคล้องต่อความเปลี่ยนแปลงของระบบสังคมและความก้าวหน้าทางนวัตกรรมเพื่อการสื่อสารกับสังคม การสร้างความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาอื่น ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และประสบการณ์ทางด้านป่าไม้

2. การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ และการพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานที่สะท้อนความเข้มแข็งทางศาสตร์ด้านป่าไม้ นอกจากนี้ อาจเน้นกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งส่งเสริมทักษะและความสามารถในการปฏิบัติงานภายใต้บริบทของสถานการณ์จริง และความสามารถในการพัฒนาตนเองจากการมี Soft Skill ที่จำเป็น เช่น การฝึกปฏิบัติงานภาคสนาม เป็นการสร้างโอกาสทางความเป็นผู้ที่รอบรู้ในศาสตร์ทางป่าไม้ โดยนิสิตจะได้เรียนรู้ภายใต้สถานการณ์จริง เช่น การพบกับอุปสรรค และการฝึกภาคสนามเป็นการหล่อหลอมอุดมการณ์ของความเป็นวนกรที่ดี

3. กิจกรรมเสริมหลักสูตรต่าง ๆ ที่มุ่งพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการอยู่ร่วมกันเพื่อสร้างความเข้าใจต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล และส่งเสริมความสามารถทางการปฏิบัติงานภายใต้สถานการณ์จริง โดยการประสานความร่วมมือ และสร้างสมดุลระหว่างการเรียนการสอนทางวิชาการและการใช้ประโยชน์จากกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อออกแบบการผลิตบัณฑิตให้ตรงตามความต้องการ ทั้งระดับนโยบายจนถึงระดับของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ที่เป็นกลุ่มผู้ใช้บัณฑิต กล่าวคือ การพัฒนาต้องดำเนินการภายใต้แนวคิดของการรับฟัง และสร้างการเชื่อมโยงเป้าหมายให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

4. การสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้น เพื่อให้เห็นต้นแบบเชิงรูปธรรม โดยการสร้างโอกาสให้นิสิตได้รับรู้และเลือกรับข้อคิด หรือแนวทางการดำเนินชีวิตจากประสบการณ์ของกลุ่มบุคคลต้นแบบที่ประสบความสำเร็จจากการปฏิบัติงานด้านป่าไม้ หรืองานด้านอื่นที่ใกล้เคียง ซึ่งอาจนอกเหนือจากการสัมผัสกับบุคคลต้นแบบ เช่น รุ่นพี่อาจารย์ เพื่อสร้างความรักและศรัทธาต่ออาชีพและความมุ่งมั่นในการเป็นวนกรที่ดี ซึ่งประเด็นนี้มีผลอย่างยิ่งต่อการพัฒนาอัตลักษณ์ทางวิชาการและความเป็นวิชาชีพให้แก่นิสิต

อภิปรายผล

จากการผลการศึกษาอัตลักษณ์ของบัณฑิต คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์: การวิจัยเชิงคุณภาพ อภิปรายผลได้ ดังนี้

ผลการจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบัน อดีต อนาคตของการพัฒนาอัตลักษณ์ของบัณฑิตคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลได้ระบุถึงอัตลักษณ์ที่แสดงถึงความเป็นบัณฑิตวนศาสตร์ โดยคณะผู้วิจัยทำการรวบรวมอัตลักษณ์ที่ถูกระบุถึงมากไปน้อยตามลำดับ ซึ่งอัตลักษณ์มีทั้งลักษณะที่เป็นอัตลักษณ์ระดับปัจเจกบุคคล และอัตลักษณ์ที่ช่วยส่งเสริมการอยู่ร่วมกับผู้อื่นและส่งผลต่อสังคมส่วนรวม ประกอบด้วย 1) ความเข้มแข็งอดทน 2) กล้าหาญ 3) สามัคคี 4) สุภาพบุรุษ 5) มุ่งมั่น 6) นักปฏิบัติ รอบรู้ในศาสตร์ทางด้านป่าไม้ 7) สัมมาคารวะ 8) มีวินัยและรับผิดชอบ 9) ทำงานเป็นทีม และ 10) การปรับตัวได้ การพัฒนาอัตลักษณ์ของบัณฑิตมีความชัดเจนตั้งแต่การกำหนดเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ การมีระบบสนับสนุนให้บัณฑิตสามารถพัฒนาอัตลักษณ์ให้มีความเด่นชัดผ่านฝึกฝน และตระหนักถึงการดำรงตนบนพื้นฐานแห่งคุณธรรมจริยธรรม การมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ โดยกระบวนการผลิตบัณฑิตจะมีความชัดเจนตั้งแต่ กระบวนการคัดเลือก การจัดการเรียนการสอน การเสริมปัจจัยที่เอื้อต่อการเรียนรู้เพื่อสร้างอัตลักษณ์ทางวิชาชีพสำหรับนิสิตทุกคนที่มีศักยภาพอย่างเท่าเทียมทั้งด้านกายภาพ และฐานะทางเศรษฐกิจ ดังจะเห็นได้จากการปฏิบัติระหว่างนิสิตชายและนิสิตหญิงซึ่งไม่มีความแตกต่าง แม้ว่าในช่วงแรกทางคณะรับสมัครคัดเลือกแต่นิสิตชาย แต่เกิดจุดเปลี่ยนแปลงขึ้น ซึ่ง

สอดคล้องกับแนวคิดของ นิวัติ เรืองพานิช ที่ได้ระบุว่า คณะวนศาสตร์ตั้งแต่เริ่มดำเนินการมาจะรับนิสิตชาย กระทั่งในปี พ.ศ. 2520 เป็นปีแรกที่รับนิสิตหญิงเข้าศึกษา นอกจากนี้ตั้งแต่ปี พ.ศ.2532 เป็นต้นมา ได้มีโครงการ ส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาแก่ผู้ด้อยโอกาสที่อยู่ในชนบทห่างไกล ในลักษณะโควตาพิเศษ โดยไม่จำกัดสัดส่วน จำนวนนิสิตชายหญิง (นิวัติ เรืองพานิช, 2556)

นอกจากนี้ การเตรียมความพร้อมของปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ภายใต้งานวิจัย ภายใต้งานที่สนับสนุนความเข้มแข็งทางศาสตร์ด้านป่าไม้ มีศูนย์วิจัยป่าไม้และฝึกอบรม ซึ่งให้บริการทางวิชาการ งานวิจัย การฝึกอบรม การเผยแพร่การวิจัยและพัฒนาวิชาการป่าไม้ มีสถานีวิจัยและฝึกนิสิตวนศาสตร์ที่ตั้งอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ ซึ่งใช้เป็นสถานที่ฝึกปฏิบัติงานภาคสนามตามที่หลักสูตรกำหนดตามช่วงเวลาแตกต่างกัน ออกไปตามขั้นปี นอกจากการฝึกปฏิบัติงานภาคสนามเป็นการเสริมสร้างทักษะและสร้างประสบการณ์ให้แก่ นิสิตของหลักสูตรที่มุ่งผลิตบัณฑิตให้มีคุณลักษณะตรงตามผลลัพธ์ที่ศาสตร์ในแต่ละวิชาชีพพึงให้เกิดขึ้นกับบัณฑิตของตน ความต้องการดังกล่าวสะท้อนและส่งผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์จากการรับรู้และเห็นต้นแบบที่ดีในการพัฒนา ตัวตนของนิสิตที่สามารถเกิดขึ้นหรือเปลี่ยนแปลงได้ตามช่วงเวลาที่ได้รับการพัฒนาให้เห็นถึงคุณค่า หรือเป้าหมาย ในการทำหน้าที่ หรือความรับผิดชอบต่อวิชาชีพของตน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนทร สุทองหล่อ และคณะ ทำการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาตามอัตลักษณ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต และระดับคุณลักษณะ ของนักศึกษาตามอัตลักษณ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนานักศึกษาตามอัตลักษณ์ของ นักศึกษาตามอัตลักษณ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะเฉพาะของนักศึกษาตามอัตลักษณ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตที่ควรมี ได้แก่ มืออาชีพ (Professional) (สุนทร สุทองหล่อ และคณะ, 2554)

อัตลักษณ์บัณฑิตคณะวนศาสตร์ คือ การสะท้อนความเป็นวิชาชีพทางด้านป่าไม้ที่เด่นชัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านความเข้มแข็งอดทน ความกล้าหาญ มุ่งมั่น ความมีวินัยและรับผิดชอบ ตลอดจนความสามารถทางการปรับตัวได้ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการพัฒนาอัตลักษณ์ระดับปัจเจกบุคคลที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกับผู้อื่นของบัณฑิต เป็นอัตลักษณ์ที่สำคัญของความเป็นวนกรที่ดี และเป็นอัตลักษณ์ในเชิงวิชาชีพ การพัฒนาย่อมส่งผลต่อบัณฑิตคณะวนศาสตร์ในการเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างเข้มแข็งและอดทน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กุลธิดา อินทร์ไชย และคณะ ซึ่งพัฒนาตัวชี้วัดอัตลักษณ์นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย พบว่า งานในปัจจุบันมีความเครียดสูงมากทำให้เกิดปัญหาสุขภาพตามมามากมาย หากต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่เลวร้าย ต้องมีความอดทน อดกลั้น กล้าหาญ และรู้จักควบคุมอารมณ์ตนเองไม่เครียดกับแรงกดดันต่าง ๆ ก็จะสามารถเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ได้สำเร็จ (กุลธิดา อินทร์ไชย และคณะ, 2562)

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์ของบัณฑิตคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผลจากการวิเคราะห์ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์จำแนกออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ปัจจัยภายใน และ ปัจจัยภายนอก กล่าวคือ ผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นค่อนข้างสอดคล้อง หากต้องเลือก กิจกรรมที่มีผลโดยตรงต่อการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่ออัตลักษณ์ของบัณฑิตคณะวนศาสตร์ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลระบุว่า การพัฒนาอัตลักษณ์ที่เด่นชัดของนิสิตคณะวนศาสตร์ ของกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย 4 ประเด็นทั้งที่เป็นปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก ดังนี้

1. การร่วมกิจกรรม มีส่วนอย่างยิ่งในการพัฒนานิสิตของคณะวนศาสตร์อยู่ในความสนใจและเป็น ที่รู้จักของผู้ที่ต้องการเข้าศึกษาต่อ มีความหลากหลายในรูปแบบกิจกรรมตั้งแต่กิจกรรมประชุมเชียร์ กิจกรรมการ พัฒนาคณะ กิจกรรมรับน้องของคณะ เนื่องด้วยกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้เป็นกิจกรรมที่มีระยะเวลาต่อเนื่องยาวนาน และเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นิสิตได้เข้าใจตนเอง และผู้อื่นมากขึ้นจากการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี หรือในกรณีของ กิจกรรมการเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สร้างความเข้าใจและส่งเสริมการปรับตัวของนิสิตตามบทบาท ทางด้านสังคมและการปรับตัวให้อยู่ร่วมกันภายในสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราพร วัฒนศรีสิน และจามจุรี แซ่หลู่ ซึ่งทำการวิจัยปัจจัยส่งเสริมและอุปสรรคในการดำเนินการเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์นักศึกษาภายใต้รั้ว แซ่หลู่ ซึ่งทำการวิจัยปัจจัยส่งเสริมและอุปสรรคในการดำเนินการเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์นักศึกษาภายใต้รั้ว

ครอบครัวเดียวกัน วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสืบราชฐานนี้ ซึ่งเป็นแนวคิดของการเป็นครอบครัวเดียวกันและแนวคิดจิตตปัญญา ผลการวิจัยพบว่า ความอบอุ่นในครอบครัวเป็นการที่นักศึกษาได้มีครอบครัวของตนเองในวิทยาลัยทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดี มีการช่วยเหลือกันในครอบครัว เมื่อเกิดปัญหาสามารถปรึกษาคนในครอบครัวได้ ทำให้นักศึกษาเกิดความรัก ความผูกพันในครอบครัว ส่งผลให้เมื่อมีกิจกรรมทุกคนเข้าร่วมมือกันทำงานสำเร็จ และมีแรงจูงใจในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในครอบครัว (จิราพร วัฒนศรีสิน และจามจุรี แซ่หลู่, 2558)

2. กิจกรรมการฝึกปฏิบัติงานภาคสนาม เป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีผลอย่างยิ่งต่อการสื่อสารลักษณะเฉพาะของคณะวนศาสตร์ เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่มีผลต่อการรับรู้ถึงธรรมชาติของศาสตร์ด้านป่าไม้ และสร้างความสนใจที่มีต่อคณะวนศาสตร์ การศึกษาข้อมูลเบื้องต้นด้วยตนเองก่อนตัดสินใจเข้ารับการคัดเลือก เพื่อศึกษาต่อในคณะวนศาสตร์ที่สะท้อนความเข้มแข็งในศาสตร์ด้านป่าไม้ โดยผู้ให้ข้อมูลต่างระบุในทิศทางเดียวกันว่า “วนศาสตร์” เป็นศาสตร์ที่มีความน่าสนใจ ที่ศึกษาเกี่ยวกับป่าไม้ สอดคล้องกับ จิตต์ภิญญา ชุมสาย ณ อยุธยา ซึ่งทำการศึกษาเปรียบเทียบอัตลักษณ์นิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒชั้นปีที่ 1 ที่ศึกษาในกลุ่มสาขาวิชาต่างกัน พบว่า ระดับอัตลักษณ์นิสิตอยู่ในระดับสูง เนื่องจากกระบวนการคัดเลือกนิสิตเข้าศึกษาต่อสามารถรับนิสิตที่มีอัตลักษณ์ติดตัวมาแล้วระดับหนึ่ง เมื่อเข้าศึกษาต่อในชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการจัดกิจกรรมค่ายอัตลักษณ์และจัดการเรียนรู้เพื่อให้นิสิตได้รับความรู้ ความเข้าใจที่เกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญของอัตลักษณ์นิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และสามารถนำแนวคิดด้านอัตลักษณ์เชื่อมโยงสู่การพัฒนาตนเองและการดำเนินชีวิตในสังคมโดยสังเกตจากพฤติกรรมในการทำงานกลุ่ม (จิตต์ภิญญา ชุมสาย ณ อยุธยา, 2556)

3. การมีบุคคลต้นแบบ เป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาอัตลักษณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการเกี่ยวกับการสร้างความรับรู้ถึงโอกาสในการประกอบอาชีพที่ตรงกับความสนใจ การมีต้นแบบที่ดีถือเป็นลักษณะสำคัญและเป็นสัญลักษณ์ประการหนึ่งของความเป็นวนศาสตร์ และการเป็นวนกรที่ดี สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กิตติพร เนาว์สุวรรณ และคณะ ทำการศึกษากิจกรรมพัฒนาอัตลักษณ์ของนักศึกษา วิทยาลัยพยาบาล ธารณสุข พบประเด็นสำคัญกล่าว คือ การจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาอัตลักษณ์ของนักศึกษาพยาบาลสามารถเกิดขึ้นได้จากการเป็นแบบอย่างที่ดี และการมีวัฒนธรรมองค์กรจะช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดแบบอย่างที่ดี การสร้างค่านิยมที่ดี การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลมิตร ช่วยเหลือเอื้ออาทร การร่วมแรงร่วมใจ การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบทบรรยากาศของมหาวิทยาลัย และการมีต้นแบบที่ดีการส่งเสริมให้เกิดการสะท้อนคิดในระดับบุคคล กลุ่มงาน และองค์กร การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล การเคารพซึ่งกันและกัน (กิตติพร เนาว์สุวรรณ และคณะ, 2558)

4. ความรักและศรัทธาต่ออาจารย์ บทบาทของอาจารย์ที่เป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาให้นิสิตมีอัตลักษณ์ที่ชัดเจน อาจารย์มีผลต่อการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และการพัฒนาอัตลักษณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างอาจารย์และนิสิต จะยิ่งช่วยผลักดันให้นิสิตสามารถแสดงอัตลักษณ์ของตนเองตามความมุ่งหมาย การส่งเสริมสัมพันธภาพที่ดีระหว่างนิสิตกับอาจารย์ เกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้ เกิดการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศาสตร์ด้านป่าไม้ นำไปสู่การสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ที่ตอบสนองต่อเจตนารมณ์ในการผลิตบัณฑิต ที่ถึงพร้อมทั้งความรู้และทักษะในศาสตร์ทางด้านป่าไม้ และการดำรงตนเพื่อเป็นวนกรที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดาทิวา พันธุ์น้อย และคณะ ทำการวิจัยเพื่อศึกษารูปแบบปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่ออัตลักษณ์ของนิสิตมหาวิทยาลัยนเรศวร พบว่า อาจารย์เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่ออัตลักษณ์ เนื่องจากอาจารย์มีความสำคัญต่อนิสิตและกระบวนการศึกษา โดยการมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันจะช่วยส่งผลให้การเรียนของนิสิตดีขึ้น และยิ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวมีมากขึ้นย่อมทำให้นิสิตสามารถพัฒนาความสามารถทางการเรียนรู้ได้สูงขึ้นตามไปด้วย เนื่องจากส่งผลให้นิสิตมีเจตคติที่ดีต่อการเรียน (ดาทิวา พันธุ์น้อย และคณะ, 2557)

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยเพื่อเสนอแนวทางเพื่อการพัฒนาอัตลักษณ์ของบัณฑิตคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบว่า แนวทางที่มีผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์ให้มีความโดดเด่นและชัดเจน ควรเกิดขึ้นจากแนวทาง ดังนี้

1. การสร้าง หรือส่งเสริมโอกาสทางการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ที่ทำให้นิสิตสามารถสะสมประสบการณ์เพื่อพัฒนาอัตลักษณ์ความเป็นบัณฑิตวนศาสตร์ อาทิ การส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสร้างอัตลักษณ์ การพัฒนาทักษะทางการคิด และการออกแบบทางการคิดอย่างสร้างสรรค์ การพัฒนาทักษะความเป็นผู้นำผ่านกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ การเป็นผู้นำ หรือนักจัดการความรู้ทางศาสตร์ด้านป่าไม้ การเป็นผู้ที่สามารถการออกแบบกิจกรรม การเป็นผู้นำทางด้านการอนุรักษ์ในรูปแบบของการผนวกองค์ความรู้ทางวนศาสตร์ให้สอดคล้องต่อความเปลี่ยนแปลงของระบบสังคมและความก้าวหน้าทางนวัตกรรมเพื่อการสื่อสารกับสังคม การสร้างความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาอื่น ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และประสบการณ์ทางด้านป่าไม้

2. การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ และการพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานที่สะท้อนความเข้มแข็งทางศาสตร์ด้านป่าไม้ นอกจากนี้ อาจเน้นกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งส่งเสริมทักษะและความสามารถในการปฏิบัติงานภายใต้บริบทของสถานการณ์จริง และความสามารถในการพัฒนาตนเองจากการมี Soft Skill ที่จำเป็น เช่น การฝึกปฏิบัติงานภาคสนาม เป็นการสร้างโอกาสทางความเป็นผู้รอบรู้ในศาสตร์ทางป่าไม้ โดยนิสิตจะได้เรียนรู้ภายใต้สถานการณ์จริง เช่น การพบกับอุปสรรค และการฝึกภาคสนามเป็นการหล่อหลอมอุดมการณ์ของความเป็นวนกรที่ดี

3. กิจกรรมเสริมหลักสูตรต่าง ๆ ที่มุ่งพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการอยู่ร่วมกันเพื่อสร้างความเข้าใจต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล และส่งเสริมความสามารถทางการปฏิบัติงานภายใต้สถานการณ์จริง โดยการประสานความร่วมมือ และสร้างสมดุลระหว่างการเรียนการสอนทางวิชาการและการใช้ประโยชน์จากกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อออกแบบการผลิตบัณฑิตให้ตรงตามความต้องการ ทั้งระดับนโยบายจนถึงระดับของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ที่เป็นกลุ่มผู้ใช้บัณฑิต กล่าวคือ การพัฒนาต้องดำเนินการภายใต้แนวคิดของการรับฟังและสร้างการเชื่อมโยงเป้าหมายให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

4. การสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้น เพื่อให้เห็นต้นแบบเชิงรูปธรรม โดยการสร้างโอกาสให้นิสิตได้รับรู้และเลือกรับข้อคิด หรือแนวทางการดำเนินชีวิตจากประสบการณ์ของกลุ่มบุคคลต้นแบบที่ประสบความสำเร็จจากการปฏิบัติงานด้านป่าไม้ หรืองานด้านอื่นที่ใกล้เคียง ซึ่งอาจนอกเหนือจากการสัมผัสกับบุคคลต้นแบบ เช่น รุ่นพี่อาจารย์ เพื่อสร้างความรักและศรัทธาต่ออาชีพและความมุ่งมั่นในการเป็นวนกรที่ดี ซึ่งประเด็นนี้มีผลอย่างยิ่งต่อการพัฒนาอัตลักษณ์ทางวิชาการและความเป็นวิชาชีพให้แก่นิสิต

องค์ความรู้ใหม่

ข้อค้นพบจากงานวิจัย การพัฒนาอัตลักษณ์ของบัณฑิตคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เกิดขึ้นจากเกิดจากการเปลี่ยนแปลงในระหว่างกำลังศึกษา ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนั้น พบว่า เกิดจากการเปลี่ยนแปลงภายในตัวตน และแสดงออกมาให้เห็นเป็นลักษณะ พฤติกรรมที่แสดงออกอย่างชัดเจนและ อัตลักษณ์ยังคงปรากฏและชัดเจนขึ้น พร้อมทั้งคงทนแม้จะสำเร็จการศึกษาแล้ว โดยการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นระหว่างกำลังศึกษาที่นิสิตจะได้รับการพัฒนาความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ จากกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาให้นิสิตมีได้รับประสบการณ์ในห้องเรียน และกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความสามารถทางวิชาการ อีกทั้งพัฒนาสู่ความเป็นวิชาชีพ

ซึ่งอัตลักษณ์ที่เกิดขึ้นสะท้อนผ่านความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น มีความเข้มแข็งอดทน กล้าหาญ ความเป็นผู้นำ มีความสามารถและทักษะทางการคิด สามารถควบคุมตนเอง มีสมรรถนะในการทำงานเป็นทีมรับผิดชอบต่อตนเอง และวิชาชีพของตน ตลอดจนสามารถปรับตัวให้สอดคล้องต่อบริบทต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป

โดยมีจุดยืนที่มั่นคง ซึ่งสอดคล้องกับ 3 ประการ คือ ลักษณะงานของวนศาสตร์ที่ต้องการบุคคลที่มีลักษณะดังกล่าวมาข้างต้น และจากการสัมภาษณ์ที่ผู้ให้ข้อมูลให้ความสำคัญตรงกัน คือ กิจกรรมทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน รวมทั้งการฝึกปฏิบัติงานภาคสนามที่นิสิตต้องถูกฝึกฝนเป็นระยะเวลานาน อย่างต่อเนื่องผนวกกับ ความมีจิตศรัทธาต่อ อาชีพ รุ่นพี่และต่อผู้สอนที่เป็นแบบอย่างทำให้เกิดความศรัทธาและดำเนินตามบุคคลเหล่านั้น

สำหรับอัตลักษณ์ของบัณฑิต คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประกอบด้วย 1) ความเข้มแข็ง อดทน 2) กล้าหาญ 3) สามัคคี 4) สุภาพบุรุษ 5) มุ่งมั่น 6) นักปฏิบัติ รอบรู้ในศาสตร์ทางด้านป่าไม้ 7) สัมมาคารวะ 8) มีวินัยและรับผิดชอบ 9) ทำงานเป็นทีม และ 10) การปรับตัวได้ ดังแสดงในรูปภาพที่ 1 ทั้งนี้ การพัฒนาอัตลักษณ์ควรต้องคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มาจากการมีกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เหมาะสม ทั้งสัดส่วนเวลา และลักษณะของกิจกรรมเสริมหลักสูตร การเปลี่ยนแปลงทางบริบทสังคม ประสพการณ์ที่ได้รับจากการฝึกปฏิบัติงานภาคสนาม และปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาอัตลักษณ์ ดังนั้น แนวทาง หรือวิธีการที่มีผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์จึงต้องมุ่งสร้างหรือส่งเสริมโอกาสทางการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งจากการเรียนการสอน การมีกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่มุ่งพัฒนาทักษะที่จำเป็น ตลอดจนการมีบุคคลต้นแบบซึ่งสร้างความรัก และศรัทธาต่อวิชาชีพเพื่อพัฒนาอัตลักษณ์ของความเป็น “วนกรที่ดี” แต่อย่างไรก็ตามการพัฒนาอัตลักษณ์เฉพาะบุคคลย่อมมีปัจจัยแวดล้อมที่เหมาะสมและช่วยให้นิสิตสามารถพัฒนาตนเองเต็มตามศักยภาพ ท่ามกลางความผันผวนสถานการณ์ที่สำคัญตามบริบทของสังคมที่เปลี่ยนไป รายละเอียด ดังรูปภาพที่ 1 อัตลักษณ์ที่สำคัญและปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์ของนิสิตคณะวนศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภาพที่ 1 อัตลักษณ์ที่สำคัญและปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์ของนิสิตคณะวนศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สรุปและข้อเสนอแนะ

สภาพปัจจุบัน อดีต อนาคตของการพัฒนาอัตลักษณ์ของบัณฑิตคณะวนศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบว่า การพัฒนาอัตลักษณ์ของบัณฑิตคณะวนศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เกิดขึ้นจากเกิดจากการเปลี่ยนแปลงในระหว่างกำลังศึกษา พฤติกรรมที่แสดงออกอย่างชัดเจนและอัตลักษณ์ยังคงปรากฏ แม้จะสำเร็จการศึกษาแล้ว การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาให้นิสิตมีประสบการณ์ในห้องเรียน และกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความสามารถทางวิชาการ อีกทั้งพัฒนาสู่ความเป็นวิชาชีพสะท้อนผ่านความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์บัณฑิตคณะวนศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบว่า ควรดำเนินการตามปกติผ่านกิจกรรมการเรียนการสอน และผสมเข้ากับกิจกรรมเสริมหลักสูตรบัณฑิตทุกคนได้พัฒนาตนเองจากปัจจัยทั้งที่เป็นกลุ่มปัจจัยภายนอก และกลุ่มปัจจัยจากภายใน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะเป็นต้นกำเนิดของอัตลักษณ์ที่จำเป็นของนิสิต การเสนอแนวทางเพื่อการพัฒนาอัตลักษณ์ของบัณฑิตคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบว่า ผลการวิจัยสามารถนำไปประกอบการวางแผนดำเนินการจัดกิจกรรมทั้งทางด้านวิชาการ และกิจกรรมนิสิตเพื่อส่งเสริมพัฒนาให้เกิดอัตลักษณ์ที่เชื่อมโยงไปสู่การเป็นนวัตกรที่ดีของนิสิตของคณะวนศาสตร์ โดยลักษณะการวางแผนพัฒนานิสิตผ่านกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ โดยอาจดำเนินการผ่านสโมสรนิสิตคณะวนศาสตร์ หรือหน่วยงานอื่น ๆ ให้เกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาอัตลักษณ์ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งระบบ ทั้งนี้ อาจมีการศึกษาเพิ่มเติมด้วยการเลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยในรูปแบบอื่นเพื่อค้นหารูปแบบการพัฒนาอัตลักษณ์ของบัณฑิตคณะวนศาสตร์ เช่น การวิจัยกึ่งทดลอง หรือการวิจัยแบบผสมวิธี นอกจากนี้ อาจเพิ่มเติมการศึกษาตัวแปรที่เป็นสาเหตุของการเกิดอัตลักษณ์ของบัณฑิตคณะวนศาสตร์ เช่น รูปแบบการใช้ชีวิต รูปแบบการเรียนรู้ สิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา การอบรมเลี้ยงดู และบุคลิกภาพของผู้เรียน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กิตติพร เนาว์สุวรรณ และคณะ. (2558). การพัฒนาตัวบ่งชี้อัตลักษณ์ของนักศึกษา วิทยาลัยพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข. วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์, 7(3), 59-73.
- กุลธิดา อินทร์ไชย และคณะ. (2562). การพัฒนาตัวชี้วัดอัตลักษณ์นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน. Veridian E-Journal, Silpakorn University Humanities, Social Sciences and arts, 12(2), 72-84.
- คณะวนศาสตร์. (2562ก). ปรัชญาและปณิธาน. เรียกใช้เมื่อ 6 มีนาคม 2563 จาก <http://www.forest.ku.ac.th/webdev3/submenudetail.php?submenuid=12>
- คณะวนศาสตร์. (2562ข). หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวนศาสตร์ หลักสูตรปรับปรุงพ.ศ. 2562. เรียกใช้เมื่อ 6 มีนาคม 2563 จาก https://edu.forest.ku.ac.th/wp-content/uploads/2018/10/2_เล่มหลักสูตร_มคอ2-edited-15-ต.ค.-2564_New.pdf
- จิตต์ภิณญา ชุมสาย ณ อยุธยา. (2556). อัตลักษณ์นิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ:การศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่างนิสิตที่ศึกษาในกลุ่มสาขาวิชาต่างกัน. วารสารศรีนครินทรวิโรฒ (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 5(10), 1-13.
- จิราพร วัฒนศรีสิน และจามจุรี แซ่หลู่. (2558). รูปแบบการเสริมสร้างอัตลักษณ์นักศึกษาภายใต้รั้วครอบครัวเดียวกัน วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุราษฎร์ธานี. วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข, 25(3), 27-42.
- ดาตีวา พันธน้อย และคณะ. (2557). รูปแบบปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่ออัตลักษณ์ของนิสิตมหาวิทยาลัยนเรศวร. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์, 9(26), 123-138.

- นิวัติ เรืองพานิช. (2556). การศึกษาวิชานาฏศิลป์ในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์.
- เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี. (2556). การวัดผลและการสร้างแบบสอบผลสัมฤทธิ์. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัตน์ บัวสนธ์. (2558). วิจัยเชิงคุณภาพทางการศึกษา Qualitative Research in Education. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2555). พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ (ฉบับราชบัณฑิตยสถาน). กรุงเทพมหานคร: สำนักราชบัณฑิตยสภา.
- วิภาดา กาลธาง และคณะ. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่ออัตลักษณ์ของนิสิตชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. วารสารการวัดผลการศึกษา, 35(97), 80-90.
- สำนักบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2560). คู่มือนิสิตใหม่ระดับปริญญาตรี. กรุงเทพมหานคร: สำนักบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุนทร สุทองหล่อ และคณะ. (2554). รูปแบบพัฒนานักศึกษาตามอัตลักษณ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. วารสารวิจัย มสส สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 7(1), 23-32.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2561). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 24). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การเปิดรับสื่อและทักษะการรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุในจังหวัดสุราษฎร์ธานี*

MEDIA EXPOSURE AND MEDIA LITERACY SKILLS AMONG ELDERLY IN SURATTHANI PROVINCE

เหมือนมาด หนูมาศ, แพรพรรณ ปานนุช*, ปิยตา นวลละออง, นันทิพา บุชปวรธนะ

Mueanmard Hanumas, Praewpan Parnnuch*, Piyata Nuanlaong, Nantipa Pushsapawattana

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี สุราษฎร์ธานี ประเทศไทย

Faculty of Management Sciences, Suratthani Rajabhat University, Suratthani, Thailand

*Corresponding author E-mail: preawpan_sru@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับสื่อของผู้สูงอายุ 2) ศึกษาทักษะการรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุ และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อกับทักษะการรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม โดยรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปอาศัยอยู่ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ทั้ง 19 อำเภอ จำนวน 400 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านพฤติกรรมการเปิดรับสื่อ ผู้สูงอายุติดตามข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชนอยู่ในระดับน้อย คือ 1 - 2 วันต่อสัปดาห์ โดยส่วนใหญ่ติดตามจากสื่อโทรทัศน์เนื่องจากเป็นสื่อที่มีความคุ้นเคยเป็นอย่างดี ส่วนสื่อสังคมออนไลน์ติดตามน้อยมากถึงไม่ได้ติดตามเลย 2) ด้านทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ผู้สูงอายุเคยรับและเข้าใจข้อมูลข่าวสารผิด ๆ อยู่ในระดับน้อยที่สุด ทักษะการรู้เท่าทันสื่อในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผู้สูงอายุมีทักษะด้านการวิเคราะห์และตีความมากที่สุดโดยอยู่ในระดับปานกลาง รองลงมา คือ ด้านการประเมินผลและการตัดสินใจ และด้านการตระหนักรู้เท่าทันสื่อ 3) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อกับทักษะการรู้เท่าทันสื่อ พฤติกรรมการชอบเปิดรับสื่อไม่ว่าสื่อมวลชนและสื่อสังคมออนไลน์ รวมถึงความบ่อยครั้งในการใช้สื่อมีความสัมพันธ์เชิงอิทธิพลในเชิงบวกต่อทักษะการรู้เท่าทันสื่อในทุกด้าน หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรส่งเสริมและสนับสนุนทักษะการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลที่ซับซ้อนให้แก่ผู้สูงอายุ เพื่อไม่ให้เกิดช่องว่างในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ รวมทั้งควรส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อทุกช่องทางทั้งสื่อมวลชนและสื่อสังคมออนไลน์อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การเปิดรับสื่อ, ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ, ผู้สูงอายุ

Abstract

This research aimed to 1) study the media exposure behavior of the elderly; 2) study the media literacy skills of the elderly; and 3) investigate the relationship between media exposure and media literacy skills of the elderly in Suratthani Province. It is quantitative research. A questionnaire was used to collect data. Data were collected from a group of 400 elderly people aged 60 years and over who lived in Suratthani Province, in 19 districts. The results found that 1) For media exposure behavior, elderly people follow news from the mass media at a low level, 1 - 2 days per week. Most of them follow from television media because it is a medium that they are very familiar with. As for social media, they follow very little or not at all.

2) For media literacy skills, elderly people received and understood misinformation at the lowest level. Overall media literacy skills are at a moderate level. Elderly people had the highest analytical and interpreting skills at a moderate level, followed by evaluation and decision-making and media awareness. 3) Regarding the relationship between media exposure and media literacy skills, Behavior of being exposed to media, whether it be mass media or social media including the frequency of media use has a positive influence on all aspects of media literacy skills. Relevant agencies should promote and support complex digital media literacy skills for the elderly, in order not to create gaps in accessing various information. In addition, media literacy skills should be promoted on all channels, both mass media and social media, regularly and continuously.

Keywords: Media Exposure, Media Literacy Skills, Elderly

บทนำ

ปัจจุบันผู้สูงอายุเป็นกลุ่มประชากรที่มีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นคิดเป็นสัดส่วน 1 ใน 5 ของประชากรทั้งหมด ทำให้ประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ (Complete Aged Society) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564 ประเด็นด้านผู้สูงอายุจึงนับว่าเป็นวาระแห่งชาติที่รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนต่างให้ความสำคัญ โดยการจัดทำเป็นนโยบายเพื่อรองรับการเป็นสังคมสูงอายุระดับสมบูรณ์ ซึ่งการเข้าสู่สังคมสูงอายุนั้นมีผลต่อการพัฒนาประเทศและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศในระยะยาว ทั้งประเด็นด้านงบประมาณ เศรษฐกิจ และคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยรวม โดยมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2561 เห็นชอบในหลักการมาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติเรื่องสังคมสูงอายุ และให้หน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินงานด้านผู้สูงอายุนำไปสู่การปฏิบัติต่อไป ตามที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เสนอ และให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รับความเห็นของกระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี กระทรวงยุติธรรม สำนักงานประธาน สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และคณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านสังคม รวมทั้งข้อสังเกตของกระทรวงการคลัง กระทรวงคมนาคม และกระทรวงมหาดไทย ไปพิจารณาดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไปด้วย (กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2562)

เนื่องด้วยประชากรผู้สูงอายุที่เพิ่มสูงขึ้นดังกล่าว ทำให้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์จำนวนมากต่างพุ่งเป้าการสื่อสารมาที่กลุ่มผู้สูงอายุโดยเฉพาะสินค้าที่อาศัยปัญหาเรื่องสุขภาพเป็นจุดโฆษณาชวนเชื่อ จนบางครั้งผู้สูงอายุ ที่ไม่รู้เท่าทันอาจคล้อยตามจนส่งผลกระทบต่อสุขภาพมากยิ่งขึ้น (ThaiHealth Official, 2561) ทุกภาคส่วนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงต้องมีส่วนร่วมเตรียมพร้อมเรื่องปัจจัยด้านสุขภาพ โดยเฉพาะหน่วยงานสื่อซึ่งมีอิทธิพลสำคัญในทุกวันนี้ จากข้อมูลการสำรวจโดยสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ปี พ.ศ. 2562 พบว่าผู้สูงวัยใช้อินเทอร์เน็ตสูงถึง 10 ชั่วโมงต่อวัน และร้อยละ 75 ตกเป็นเหยื่อของข่าวลวง ถูกหลอกลวงขายสินค้า (ไฟโรจน์ เสาแก้ว, 2563) อีกทั้งผลสำรวจการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัลของคนไทย พบว่ากลุ่มผู้สูงอายุที่มีคะแนนต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับช่วงวัยอื่น ๆ คือ อยู่ในระดับพื้นฐาน โดยผู้สูงอายุมักใช้สื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook และ Line เป็นหลักในการรับชมสื่อ ติดต่อสื่อสาร และค้นหาข้อมูล ซึ่งสื่อสังคมออนไลน์ดังกล่าวหลาย ๆ ช่องทางยังเป็นแหล่งข้อมูลที่ยังขาดความน่าเชื่อถือ อาจทำให้เกิดการเข้าใจผิด หลงเชื่อ ไปจนถึงการถูกหลอกลวงได้ (สำนักข่าวไทยมุง, 2564) โดยเฉพาะประเด็นเนื้อหาด้านสุขภาพ เช่น กินยาหรือสมุนไพรแล้วจะหายจากโรค ทั้งที่ไม่เป็นจริง หรือการถูกหลอกลวงขายสินค้า ซึ่งผู้สูงอายุจำนวน

ไม่น้อยมักจะยังขาดประสบการณ์ในการตรวจสอบข้อเท็จจริง ซึ่งเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่อยู่ภายใต้สังคมที่มีแปลงเปลี่ยนอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีการสื่อสาร

แนวทางที่เป็นรูปธรรมแนวทางหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อเสริมความพร้อมให้กับสังคมผู้สูงอายุทั้งในด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม สภาพแวดล้อม รวมทั้งประเด็นด้านการสร้างภูมิคุ้มกันในการบริโภคข้อมูลข่าวสาร ทำให้มิติของ “การรู้เท่าทันเนื้อหาหรือข้อมูลข่าวสาร” ที่สื่อนำเสนอมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น ทำให้เกิดแนวคิดการรวมแนวคิด “การรู้เท่าทันสื่อและการรู้เท่าทันสารสนเทศ” (Media and Information Literacy) เข้าไว้ด้วยกัน และพัฒนาไปสู่แนวคิด “การรู้เท่าทันดิจิทัล” (Digital Literacy) ในปัจจุบัน โดย UNESCO (2013) ได้นิยาม “การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ” ไว้ว่าเป็นศักยภาพหรือความสามารถของบุคคลในการเข้าถึง (Access) เรียกข้อมูล (Retrieve) เข้าใจ (Understand) ประเมินค่า (Evaluate) และสื่อสารข้อมูล (ใช้ สร้าง แบ่งปัน-Use/ Create/ Share) (สิรินทร พิบุลภาณุวัฒน์ และคณะ, 2563) ดังเช่นที่กองทุนวิจัยและพัฒนากิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม เพื่อประโยชน์สาธารณะ ได้กำหนดวัตถุประสงค์เกี่ยวกับรู้เท่าทันสื่อโดยระบุไว้ว่า “ส่งเสริมและสนับสนุนความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อเทคโนโลยีด้านการใช้คลื่นความถี่ เทคโนโลยีสารสนเทศ และเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกกับคนกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมรวมทั้งผู้สูงอายุ” (โสภิตา วิรกุลเทวัญ, 2561) ส่วนทางด้านสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้พัฒนาหลักสูตรสร้างเครือข่ายผู้สูงอายุรู้ทันสื่อ เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุรู้เท่าทันสื่อ เป็นผู้ส่งต่อ แนะนำ และขยายความรู้ไปสู่ลูกหลานในครอบครัวด้วย

จังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นจังหวัดใหญ่ทางภาคใต้ที่มีอัตราจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นค่อนข้างรวดเร็ว โดยสำนักงานสถิติจังหวัดสุราษฎร์ธานีคาดการณ์ว่าในปี พ.ศ. 2573 ผู้สูงอายุจะมีอัตราเพิ่มขึ้นร้อยละ 22.40 ซึ่งมีอัตราการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 ที่มีอัตราเพิ่มขึ้นร้อยละ 13.80 ดังนั้นจึงมีการกำหนดนโยบายเพื่อรองรับอัตราประชากรผู้สูงอายุ โดยแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี (พ.ศ. 2560 - 2563) ได้กำหนดด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ส่งเสริม สนับสนุน การพัฒนาคุณภาพชีวิต และจัดให้มีการพัฒนาและปรับปรุงศูนย์บริการแก่ผู้สูงอายุ (องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี, 2559) รวมทั้งแผนพัฒนาจังหวัดสุราษฎร์ธานีระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) ได้มีการกำหนดนโยบายด้านประชากรและนโยบายของชาติเพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาและรองรับประชากรผู้สูงอายุในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยการส่งเสริมการดูแลผู้สูงอายุ (สำนักงานสถิติจังหวัดสุราษฎร์ธานี, 2562) ดังนั้นผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่าการศึกษาพฤติกรรม การเปิดรับสื่อและทักษะการรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุในจังหวัดสุราษฎร์ธานีจะเป็นประโยชน์ต่อการรองรับการเป็นสังคมผู้สูงอายุ รวมทั้งหน่วยงานต่าง ๆ สามารถนำเอาผลการศึกษารั้้นนี้ไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบาย หรือการดำเนินการต่าง ๆ ด้านผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับสื่อของผู้สูงอายุในจังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อศึกษาทักษะการรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุในจังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับสื่อกับทักษะการรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุในจังหวัด สุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่องการเปิดรับสื่อและทักษะการรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการวิจัยแบบสำรวจ (Survey Research) ในการศึกษาการรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชากรที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไปที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ประกอบด้วย 19 อำเภอ โดยอาศัยสูตรคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane จึงกำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ 95% ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ไม่เกิน 0.05 หรือ 5% จะได้กลุ่มตัวอย่างจำนวนเท่ากับ 400 คน ผู้วิจัยจะทำการสุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบเป็นชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) มีการจัดแบ่งประชากรที่อาศัยอยู่ในอำเภอต่าง ๆ จำนวน 19 อำเภอ จากนั้นเลือกตัวอย่างในแต่ละชั้นภูมิ แบบสัดส่วน (Proportional Sampling) ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างของแต่ละอำเภอโดยใช้สูตร ดังนี้

$$\text{จำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละอำเภอ} = \frac{\text{จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด} \times \text{จำนวนประชากรในแต่ละอำเภอ}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}}$$

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม โดยให้ผู้สูงอายุตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง แบบสอบถามจะถูกพัฒนาจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะประกอบไปด้วยชุดคำถามปลายปิดและปลายเปิด โดยเนื้อหาของแบบสอบถามจะประกอบไปด้วย 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น เพศ สถานภาพ ครอบครัวเดี่ยวหรือครอบครัวใหญ่ การศึกษา ภูมิลำเนา การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือชมรม เป็นต้น

ส่วนที่ 2 ข้อมูลการเป็นการเป็นเจ้าของอุปกรณ์สื่อ เช่น โทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต โทรทัศน์ วิทยุ เป็นต้น

ส่วนที่ 3 พฤติกรรมการเปิดรับสื่อ เช่น ประเภทและชนิดของสื่อที่เลือกเปิดรับ ช่วงเวลาที่เปิดรับ ระยะเวลาที่เปิดรับ วัตถุประสงค์หรือเหตุผลที่เปิดรับ เป็นต้น

ส่วนที่ 4 พฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อ ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการตระหนักรู้เท่าทันสื่อ ด้านความเข้าใจต่อการสื่อสาร ด้านการวิเคราะห์และตีความ ด้านการประเมินผลและการตัดสินใจ

โดยก่อนนำแบบสอบถามไปใช้จริงจะถูกนำไปทดสอบค่าความตรง (Validity) และค่าความเที่ยง (Reliability) โดยการนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้รวมถึงความสอดคล้องและความครอบคลุมของข้อคำถาม จากนั้นผู้วิจัยจะนำแบบสอบถามที่ปรับแก้ไขเรียบร้อยแล้วมาทำการทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มคนที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 50 คน ซึ่งเป็นผู้สูงอายุในสถานที่และชุมชนต่าง ๆ ในอำเภอเมืองจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อทดสอบความเข้าใจ และการสื่อความหมายของข้อคำถาม เพื่อตรวจสอบความเข้าใจ หรือความครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย หลังการทดสอบผู้วิจัยจะปรับปรุงข้อคำถามเพื่อให้ง่ายต่อความเข้าใจ รวมไปถึงการนำผลที่ได้ไปคำนวณหาความเที่ยง ด้วยวิธีการวัดค่าความสอดคล้องภายในของเครื่องมือ (Internal Consistency) ด้วยสูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของ ครอนบาค (Cronbach's reliability coefficient alpha) และนำไปใช้วิจัยได้จริง อย่างไรก็ตามแม้การลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้วิธีให้ผู้สูงอายุตอบกรอกแบบสอบถามด้วยตนเอง (Self-Administration) เป็นหลัก แต่ก็มียาละเอียดเพิ่มเติมในวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. กรณีติดต่อประสานงานกับหน่วยงานหรือสถานที่จัดกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้สูงอายุ ที่อาจจะมีการประชุมกันอยู่ จะมีการประสานผู้ที่เกี่ยวข้องก่อน เพื่อเป็นการขอความอนุเคราะห์และขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล

2. กรณีเก็บข้อมูลกับผู้สูงอายุที่บ้าน จะมีการขออนุญาตก่อนทุกครั้ง ไม่มีการบังคับ และหากผู้สูงอายุประสงค์ให้อ่านแบบสอบถามให้ฟัง ผู้วิจัยและผู้เก็บข้อมูลก็จะบริการอ่านข้อคำถามและบริการกรอกข้อมูลคำตอบที่ผู้สูงอายุต้องการตอบ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เป็นการบรรยายข้อมูล โดยใช้ตารางแจกแจงความถี่ แสดงค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ในการอธิบายลักษณะทางประชากรศาสตร์ พฤติกรรมการเปิดรับสื่อและทักษะการรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุในจังหวัดสุราษฎร์ธานี และใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้ทดสอบสมมติฐาน การวิเคราะห์ t-test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบการเปิดรับสื่อและทักษะการรู้เท่าทันสื่อตามลักษณะทางประชากรศาสตร์ และใช้ Chi-Square และ Multiple Regression เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารและทักษะการรู้เท่าทันสื่อ

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีผลการวิจัย ดังนี้

1. ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 60.00 มีช่วงอายุระหว่าง 60 - 65 ปี คิดเป็นร้อยละ 59.25 สถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 65.75 อาศัยอยู่เป็นครอบครัวเดี่ยว คิดเป็นร้อยละ 48.25 อาชีพธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 46.50 มีรายได้น้อยกว่า 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 41.75 ภูมิลำเนาในอำเภอเมือง คิดเป็นร้อยละ 52.50 และชอบเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มหรือชมรม คิดเป็นร้อยละ 52.50

2. พฤติกรรมการเปิดรับสื่อ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เลือกใช้สื่อมวลชนในการติดตามข้อมูลข่าวสาร คิดเป็นร้อยละ 75.25 ส่วนความบ่อยในการใช้สื่อมวลชนในแต่ละสัปดาห์ พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 2.07 แต่หากใช้ก็จะ เป็นประเภทสื่อโทรทัศน์มากที่สุด อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.15 โดยส่วนใหญ่ใช้ช่วงเวลา 18.01 - 20.00 น. คิดเป็นร้อยละ 32.50 และส่วนใหญ่แต่ละครั้งที่ใช้สื่อมวลชนจะใช้ระยะเวลา 30 นาที - 1 ชั่วโมง ร้อยละ 46.50 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามข่าวสารต่าง ๆ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36.11

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของชนิดของสื่อที่เลือกใช้ในการติดตามข้อมูลข่าวสาร

ชนิดของสื่อ	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
สื่อมวลชน	301	75.25
สื่อสังคมออนไลน์	71	17.75
สื่อบุคคล	28	7.00
รวม	400	100.00

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยความบ่อยในการใช้สื่อมวลชน

ประเภทของสื่อมวลชน	(N = 400)	
	$\bar{x}$	S.D.
โทรทัศน์	4.150	1.217
วิทยุ	2.143	1.408
หนังสือพิมพ์	1.645	1.027
นิตยสาร	1.345	0.764
สื่ออื่น ๆ (โฆษณา/ภาพยนตร์)	1.100	0.496
รวม	2.072	0.610

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของช่วงเวลาในการใช้สื่อมวลชน

ช่วงเวลา	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
03.01 - 06.00	37	9.25
06.01 - 09.00	97	24.25
09.01 - 12.00	59	14.75
12.01 - 15.00	13	3.25
15.01 - 18.00	30	7.50
18.01 - 20.00	130	32.50
20.01 - 00.00	31	7.75
00.01 - 03.00	3	0.75
รวม	400	100.00

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของระยะเวลาที่ใช้สื่อมวลชนในแต่ละครั้ง

ช่วงเวลา	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
น้อยกว่า 30 นาที	32	8.00
30 นาที - 1 ชม.	186	46.50
1 - 2 ชม.	144	36.00
มากกว่า 2 ชม.	38	9.50
รวม	400	100.00

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของวัตถุประสงค์ในการใช้สื่อมวลชน

วัตถุประสงค์	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)	อันดับ
เพื่อแสวงหาข้อมูลความรู้	113	15.69	3
เพื่อติดตามข่าวสารต่าง ๆ	260	36.11	1
เพื่อฆ่าเวลา/เปิดเป็นเพื่อน	79	10.97	4
เพื่อความบันเทิง/ผ่อนคลาย	202	28.06	2
เพื่อดู/เลือกสินค้า	29	4.03	5
เพื่อหาคำแนะนำเรื่องต่าง ๆ	17	2.36	7
เพื่อติดตามบุคคลที่ชื่นชอบ	19	2.64	6
อื่น ๆ	1	0.14	8
รวม	699	100.00	

3. ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ พบว่าส่วนใหญ่ผู้สูงอายุในจังหวัดสุราษฎร์ธานีประสบการณ์การรู้ไม่เท่าทันสื่ออยู่ในระดับน้อยที่สุด ค่าเฉลี่ย 1.46 สำหรับทักษะการรู้เท่าทันสื่อในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.22 เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่ามีทักษะด้านการวิเคราะห์และตีความมากที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.32 เมื่อจำแนกรายละเอียดเป็นรายข้อ พบว่าในด้านการตระหนักรู้เท่าทันสื่อ ส่วนใหญ่คิดว่าการนำเสนอข้อมูลทางสื่อจำเป็นต้องมีความน่าเชื่อถือเป็นอันดับแรก อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.44 ในด้านความเข้าใจต่อการสื่อสาร

ส่วนใหญ่ทราบว่าสื่อสังคมออนไลน์มีทั้งด้านดีและด้านลบ อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.43 ด้านการวิเคราะห์และตีความ ส่วนใหญ่คิดว่าการซื้อขายผ่านสื่อสังคมออนไลน์มีโอกาสถูกหลอกลวง อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.45 ด้านการประเมินผลและการตัดสินใจ ส่วนใหญ่คิดว่าสื่อสังคมออนไลน์ในปัจจุบันมีการพัฒนาเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ขึ้นอย่างรวดเร็ว อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.38

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประสบการณ์การรู้ไม่เท่าทันสื่อ

ประสบการณ์รู้ไม่เท่าทันสื่อ	(N = 400)	
	$\bar{x}$	S.D.
เคยโดนหลอกในเรื่องการซื้อสินค้าทางสื่อออนไลน์	1.420	0.578
เคยโดนหลอกในเรื่องการซื้อสินค้าทางสื่อมวลชน	1.313	0.548
เคยรับและเข้าใจข้อมูลข่าวสารผิด ๆ	1.628	0.693
เคยเข้าใจและแชร์ข้อมูลผิด ๆ	1.505	0.657
รวม	1.466	0.619

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ยรายด้านและรายข้อและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะการรู้เท่าทันสื่อ

ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ	(N = 400)	
	$\bar{x}$	S.D.
ด้านการตระหนักรู้เท่าทันสื่อ		
คิดว่าท่านมีความรู้เรื่องการรู้เท่าทันสื่อ	3.098	1.052
คิดว่าข้อมูลข่าวสารที่นำเสนอผ่านสื่อมีกลยุทธ์ในการโน้มน้าวให้คนคล้อยตาม	3.060	1.149
คิดว่าการนำเสนอข้อมูลทางสื่อจำเป็นต้องมีความน่าเชื่อถือ	3.448	1.192
คิดว่าข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากสื่อมวลชนมีความน่าเชื่อถือ	3.313	1.078
คิดว่าข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากสื่อออนไลน์มีความน่าเชื่อถือ	2.855	1.052
เข้าใจถึงคุณและโทษของสื่อมวลชนและสื่อออนไลน์เป็นอย่างดี	3.105	1.083
มักจะเปรียบเทียบข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากหลาย ๆ สื่อก่อนตัดสินใจเชื่อหรือไม่เชื่อ	3.135	1.166
รวม	3.144	1.110
ด้านความเข้าใจต่อการสื่อสาร		
คิดว่าการสื่อสารเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร/ความคิดเห็น	3.213	1.098
ทราบว่าสื่อออนไลน์มีทั้งด้านดีและด้านลบ	3.433	1.198
คิดว่าสื่อออนไลน์เป็นพื้นที่ที่เปิดกว้างในการแสดงความคิดเห็น	3.275	1.165
เข้าใจขั้นตอนการนำเสนอข่าวสารผ่านสื่อมวลชน/สื่อออนไลน์	3.045	1.119
แยกแยะจุดประสงค์ในการนำเสนอข่าวสารบนสื่อมวลชน/สื่อออนไลน์	3.060	1.136
เข้าใจในเนื้อหาข่าวที่นำเสนอผ่านสื่อมวลชนอย่างชัดเจน	3.180	1.116
เข้าใจในเนื้อหาข่าวที่นำเสนอผ่านสื่อออนไลน์อย่างชัดเจน	3.045	1.134
รวม	3.178	1.130
ด้านการวิเคราะห์และตีความ		
คิดว่าสื่อแต่ละชนิดมีรูปแบบการนำเสนอข่าวสารที่แตกต่างกัน	3.393	1.096
คิดว่าการพาดหัวข่าวในสื่อออนไลน์มักมีการพาดหัวข่าวเกินจริง	3.273	1.128
คิดว่าเนื้อหาต่าง ๆ ที่ปรากฏในสื่อออนไลน์มีการปรับแต่งก่อนนำเสนอ	3.263	1.105
ท่านมีการพิจารณาลักษณะของข่าวสารทุกครั้งก่อนเชื่อหรือแชร์ต่อ	3.280	1.181
ไม่ส่งต่อข้อมูลส่วนตัวให้กับบุคคลอื่นในสื่อสังคมออนไลน์	3.413	1.267
คิดว่าการซื้อขายผ่านสื่อสังคมออนไลน์มีโอกาสถูกหลอกลวง	3.450	1.192
รวม	3.220	1.150

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ยรายด้านและรายข้อและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะการรู้เท่าทันสื่อ (ต่อ)

ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ	(N = 400)	
	$\bar{X}$	S.D.
ด้านการตระหนักรู้เท่าทันสื่อ		
คิดว่าข่าวสารต่าง ๆ ที่ถูกนำเสนอในสื่อออนไลน์มีความจริงไม่ต่างจากสื่อมวลชน	3.070	1.004
คิดว่าสื่อออนไลน์มีโอกาสเกี่ยวข้องกับการกระทำผิดกฎหมายสื่อมากกว่าสื่ออื่น ๆ	3.210	1.111
คิดว่าสื่อมวลชนนำเสนอเนื้อหาต่าง ๆ ได้อย่างมีคุณภาพ	3.245	1.055
คิดว่าสื่อออนไลน์ในปัจจุบันมีการพัฒนาเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้เป็นอย่างดีรวดเร็ว	3.385	1.158
ตัดสินใจเลือกรับข่าวสารที่ท่านสนใจและเกี่ยวข้องกับท่านเท่านั้น	3.120	1.122
เชื่อว่าสื่อออนไลน์มีโอกาสในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารปลอม	3.368	1.173
เชื่อถือข้อมูลข่าวสารในสื่อมวลชน	3.225	1.191
รวม	3.231	1.110

4. ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อกับทักษะการรู้เท่าทันสื่อ พบว่าความบ่อยในการเปิดรับและใช้สื่อสังคมออนไลน์ มีความสัมพันธ์เชิงอิทธิพลในเชิงบวกต่อทักษะการรู้เท่าทันสื่อในทุกด้าน โดยความบ่อยครั้งในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ มีอิทธิพลเชิงบวกต่อทักษะการรู้เท่าทันสื่อด้านการตระหนักรู้เท่าทันสื่อ ($\beta = 0.382$, $t = 8.244$, $p = 0.000$) ด้านความเข้าใจต่อการสื่อสาร ($\beta = 0.327$, $t = 6.907$, $p = 0.000$) ด้านการ วิเคราะห์และตีความ ($\beta = 0.269$, $t = 5.573$, $p = 0.000$) และด้านการประเมินผลและการตัดสินใจ ($\beta = 0.254$, $t = 5.239$, $p = 0.000$) ในขณะที่การเปิดรับสื่อโดยความบ่อยครั้งในการใช้สื่อมวลชนไม่มีความสัมพันธ์ เชิงอิทธิพลต่อทักษะการรู้เท่าทันสื่อในทุกด้าน

ตารางที่ 8 ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อกับทักษะการรู้เท่าทันสื่อของกลุ่มตัวอย่าง

คู่ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร	R^2	β	S.E.	t	P-value	นัยสำคัญ
ความบ่อยครั้งในการใช้สื่อมวลชนกับ ทักษะการรู้เท่าทันสื่อด้านการ ตระหนักรู้เท่าทันสื่อ	0.009	0.140	0.072	1.953	0.052	ไม่มี
ความบ่อยครั้งในการใช้สื่อมวลชนกับ ทักษะการรู้เท่าทันสื่อด้านความเข้าใจ ต่อการสื่อสาร	0.001	-0.022	0.075	-0.447	0.655	ไม่มี
ความบ่อยครั้งในการใช้สื่อมวลชนกับ ทักษะการรู้เท่าทันสื่อด้านการ วิเคราะห์และตีความ	0.000	-0.007	0.077	-0.139	0.889	ไม่มี
ความบ่อยครั้งในการใช้สื่อมวลชนกับ ทักษะการรู้เท่าทันสื่อด้านการ ประเมินผลและการตัดสินใจ	0.000	0.016	0.072	0.321	0.7480	ไม่มี
ความบ่อยครั้งในการใช้สื่อสังคม ออนไลน์กับทักษะการรู้เท่าทันสื่อด้าน การตระหนักรู้เท่าทันสื่อ	0.146	0.382	0.058	8.244*	0.000	มี
ความบ่อยครั้งในการใช้สื่อสังคม ออนไลน์กับทักษะการรู้เท่าทันสื่อด้าน ความเข้าใจต่อการสื่อสาร	0.107	0.327	0.036	6.907*	0.000	มี

ตารางที่ 8 ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อกับทักษะการรู้เท่าทันสื่อของกลุ่มตัวอย่าง (ต่อ)

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร	R ²	β	S.E.	t	P-value	นัยสำคัญ
ความบ่อยครั้งในการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับทักษะการรู้เท่าทันสื่อด้านการวิเคราะห์และตีความ	0.072	0.269	0.064	5.573*	0.000	มี
ความบ่อยครั้งในการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับทักษะการรู้เท่าทันสื่อด้านการประเมินผลและการตัดสินใจ	0.065	0.254	0.060	5.239*	0.000	มี

อภิปรายผล

ด้านพฤติกรรมกรรมการเปิดรับสื่อของผู้สูงอายุในจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดย McLeod, J. M. & O'Keefe, G. กล่าวไว้ว่าตัวชี้วัด (Index) ที่ใช้วัดพฤติกรรมกรรมการเปิดรับสื่อ (Media Exposure) ส่วนใหญ่ใช้กัน 2 อย่าง คือ วัดจากเวลาที่ใช้กับสื่อ (Time spent with the media) วัดจากความถี่ของการใช้สื่อ แยกตามประเภทเนื้อหาที่แตกต่างกัน (McLeod, J. M. & O'Keefe, G., 1972) สอดคล้องกับ Klapper, J. T. ที่ได้อธิบายกระบวนการเลือกสรรข่าวสาร โดยผู้รับสารจะเลือกสนใจหรือเปิดรับข่าวสารจากแหล่งหนึ่งแหล่งใดที่มีอยู่ด้วยกันหลายแหล่ง เช่น เลือกซื้อหนังสือพิมพ์ฉบับใดฉบับหนึ่ง เลือกเปิดวิทยุหรือโทรทัศน์ช่องใดช่องหนึ่ง นอกจากนี้ การเลือกเปิดรับข่าวสารมีความสัมพันธ์กับปัจจัยต่าง ๆ หลายประการ เช่น ทักษะ บุคลิกภาพแสวงหาข่าวสารที่สนับสนุนทัศนคติเดิมที่มีอยู่ เพราะถ้าได้รับข่าวสารที่ไม่สอดคล้องกับทัศนคติเดิมที่มีอยู่จะเกิดความไม่สบายใจ (Klapper, J. T., 1960) โดยจากการศึกษาของ วริศรา จินดาผ่อง และคณะ พบว่า ความต้องการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อตอบสนองความต้องการทางสังคมในหลายด้าน ได้แก่ การจัดการความเหงา การคลายความเครียด และการคืนกลับสมรรถภาพ อย่างไรก็ตามผู้สูงอายุยังขาดความรู้เรื่องเทคโนโลยีและอาจมีอุปสรรคทางกายภาพในเรื่องการสื่อสาร ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ในการเปิดรับสื่อจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีการเลือกใช้และเลือกเชื่อถือสื่อมวลชนในการติดตามข้อมูลข่าวสารมากกว่าสื่อสังคมออนไลน์ (วริศรา จินดาผ่อง และคณะ, 2565) สอดคล้องกับ มนัสสินี บุญมีศรีสง่า และมินตรา สดชื่น ที่พบว่า การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในผู้สูงอายุมีความสำคัญค่อนข้างมาก เนื่องจากสามารถลดช่องว่างระหว่างความสัมพันธ์ของบุตรหลานกับผู้สูงอายุ ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนรู้การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในผู้สูงอายุยังขาดทักษะและประสบการณ์ในการใช้งาน ไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการใช้งานได้ด้วยตัวเอง เพราะขาดความเข้าใจในเรื่องของระบบขั้นตอนการทำงานของสื่อ อีกทั้งสื่อสังคมออนไลน์ยังมีข้อจำกัดในการใช้งานอยู่ค่อนข้างมาก ส่งผลให้ผู้สูงอายุในบางรายเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ได้ค่อนข้างยาก โดยผลการศึกษา ยังพบว่า ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับประเภทของสื่อที่เปิดรับ ความรู้สึกเชื่อถือในสื่อที่เปิดรับ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุมีการใช้สื่อมวลชนที่เป็นโทรทัศน์มากที่สุด (มนัสสินี บุญมีศรีสง่า และมินตรา สดชื่น, 2560) จะเห็นได้ว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีการเลือกใช้สื่อมวลชนซึ่งเป็นทักษะเบื้องต้นในการเปิดรับสื่อที่เป็นพฤติกรรมทั่วไปที่ไม่ต้องอาศัยทักษะที่ซับซ้อน อย่างเช่น การใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่ต้องอาศัยการเรียนรู้และการใช้อุปกรณ์ทางเทคโนโลยี สอดคล้องกับแนวคิดของ พรทิพย์ วรภิโจภาคาร ที่กล่าวว่าสื่อมีคุณลักษณะและรูปแบบที่หลากหลาย ผู้รับสารแต่ละคนจะเลือกเปิดรับสื่อตามสามารถจัดหาได้ (Availability) ซึ่งธรรมชาติของมนุษย์นั้นจะใช้ความพยายามเพียงระดับหนึ่งเท่านั้น อะไรที่ยาก ๆ มักจะไม่ได้รับเลือกแต่ถ้าสามารถได้มาไม่ยากนักมักเลือกสิ่งนั้น เช่นเดียวกับผู้รับสารจะเลือกสื่อที่ต้องใช้ความพยายามมาก เช่น ในชนบทประชาชนส่วนใหญ่จะเปิดรับสื่อวิทยุ เพราะสามารถหาได้ง่ายกว่าสื่ออื่น รวมทั้งการเลือกสื่อที่สะดวกสบาย (Convenience) และตามความเคยชิน (Accustomedness) โดยผู้รับสารสามารถเลือกรับสื่อได้ทั้งทางวิทยุโทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง หนังสือพิมพ์ นิตยสาร และสื่อบุคคลแต่ละคนจะมีพฤติกรรมกรรมการรับสื่อที่แตกต่างกันตามทัศนคติ ซึ่งปกติจะมีบุคคลกลุ่มหนึ่งใน

ทุกสังคมที่จะไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงการรับสื่อที่ตนเคยรับรู้ ซึ่งมักเป็นกลุ่มบุคคลที่อายุมาก (พรทิพย์ วรกิจโกศาทร, 2544)

ด้านพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อ จากผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่เคยรับและเข้าใจข้อมูลข่าวสารผิด ๆ อยู่ในระดับน้อยที่สุด ทักษะการรู้เท่าทันสื่อในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผู้สูงอายุมีทักษะด้านการวิเคราะห์และตีความมากที่สุดโดยอยู่ในระดับปานกลาง รองลงมา คือ ด้านการประเมินผลและการตัดสินใจ และด้านการตระหนักรู้เท่าทันสื่อ สอดคล้องกับการศึกษาของ วริศรา จินดาผ่อง และคณะ ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุมีการรู้เท่าทันเนื้อหาเกี่ยวกับการเมืองในสื่อสังคมออนไลน์ในระดับปานกลางค่อนข้างน้อย โดยยังขาดทักษะในเรื่องการตระหนักรู้การประเมินค่า และการมีส่วนร่วม (วริศรา จินดาผ่อง และคณะ, 2565)

ด้านความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อกับทักษะการรู้เท่าทันสื่อ จากผลการศึกษาพบว่า การเปิดรับสื่อไม่ว่าสื่อมวลชนหรือสื่อสังคมออนไลน์รวมถึงความบ่อยครั้งในการใช้สื่อมีความสัมพันธ์เชิงอิทธิพลในเชิงบวกต่อทักษะการรู้เท่าทันสื่อในทุกด้าน เช่น ด้านการตระหนักรู้เท่าทันสื่อ ด้านความเข้าใจต่อการสื่อสาร ด้านการวิเคราะห์และตีความ และด้านการประเมินผลและการตัดสินใจ ที่พบว่า เพศ ความถี่ในการเปิดรับสื่อ ระยะเวลาในการเปิดรับสื่อ ประสบการณ์ในการเปิดรับ ส่งผลต่อการรู้เท่าทันข่าวลวงของผู้สูงอายุ โดยพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์มีความสัมพันธ์กับการรู้เท่าทันข่าวลวงของผู้สูงอายุในทิศทางบวก โดยลักษณะประชากรศาสตร์ อายุ การศึกษา รายได้ มีความสัมพันธ์กับการรู้เท่าทันข่าวลวงของผู้สูงอายุ และพฤติกรรมการเปิดรับแอปพลิเคชันไลน์ มีความสัมพันธ์กับการรู้เท่าทันข่าวลวงในทิศทางเดียวกัน โดยผู้สูงอายุที่มีพฤติกรรมการเปิดรับแอปพลิเคชันไลน์มากจะมีการรู้เท่าทันสื่อมาก ส่วนผู้สูงอายุที่มีพฤติกรรมการเปิดรับแอปพลิเคชันไลน์น้อยจะมีการรู้เท่าทันข่าวลวงน้อย โดยทักษะการรู้เท่าทันสื่อในด้านต่าง ๆ ยังเชื่อมโยงกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อที่ได้กำหนดระดับการรู้เท่าทันสื่อออกเป็น 4 ระดับ ประกอบด้วย 1) ระดับที่ 1 ความตระหนัก (Awareness) คือ ระดับที่ผู้รับสื่อตระหนักว่าสื่อและเนื้อหาสื่อมีเพื่อตอบสนองต่อความชอบความพอใจ 2) ระดับที่ 2 ความเข้าใจ (Comprehension) คือ ระดับที่ผู้รับสื่อมีความรู้ ความเข้าใจในสื่อ รู้ลักษณะของสื่อตามบทบาทหน้าที่ในระบบสังคม รู้ความหมายตรง 3) ระดับที่ 3 วิเคราะห์และตีความ (Analyze and interpret) ระดับที่ผู้รับสื่อสามารถวิเคราะห์การดำเนินการของสถาบัน/องค์กรสื่อ วิเคราะห์ตีความหมายแฝงได้ และ 4) ระดับที่ 4 การประเมินและการตัดสินใจ (Evaluate and judgments) คือ ระดับที่ผู้รับสื่อประเมินได้ว่า สถาบัน/องค์กรสื่อเกี่ยวข้องกับระบบอำนาจทุนนิยม บริโภคนิยม ตีความเนื้อหาสื่ออย่างเชื่อมโยงกับระบบทางสังคมวัฒนธรรม ตั้งคำถามเกี่ยวกับการทำงานของสื่อ ตอบโต้ไปยังหน่วยงานที่ดูแลสื่อ สนใจหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาศักยภาพของผู้รับสื่อ

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยมีข้อสรุปและข้อเสนอแนะดังนี้ 1) แม้ปัจจุบันเทคโนโลยีการสื่อสารมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทำให้สื่อใหม่อย่างสื่อสังคมออนไลน์เข้ามามีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร แต่ผู้สูงอายุในจังหวัดสุราษฎร์ธานียังนิยมใช้สื่อมวลชนกระแสหลักอย่างสื่อโทรทัศน์ในการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร เนื่องจากเป็นสื่อที่คุ้นเคยและไม่ต้องอาศัยทักษะในการเข้าถึงหรือต้องใช้ความรู้ใหม่ อีกทั้งด้วยการที่ไม่ค่อยได้ใช้สื่อสังคมออนไลน์มากนัก ผู้สูงอายุในจังหวัดสุราษฎร์ธานีจึงไม่ค่อยประสบเหตุการณ์การไม่รู้เท่าทันสื่อ ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีว่าสื่อที่มักพบปัญหาการหลอกลวงมากที่สุดคือสื่อสังคมออนไลน์ รวมถึงการที่พบว่าผู้สูงอายุในจังหวัดสุราษฎร์ธานีส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับครอบครัวไม่ว่าจะเป็นครอบครัวเดี่ยวหรือครอบครัวใหญ่ ก็อาจมีส่วนที่ทำให้สมาชิกในครอบครัวหรือลูกหลานมีส่วนในการคอยดูแลเป็นหูเป็นตาห้วงใยแลกเปลี่ยนให้ข้อมูลกัน ส่งผลให้ผู้สูงอายุค่อนข้างมีความระมัดระวังและไม่หลงเชื่อสื่อใด ๆ โดยง่าย และ 2) แนวทางการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุในจังหวัดสุราษฎร์ธานี หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องก็ควรต้องส่งเสริมและสนับสนุนทักษะการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลที่

ซับซ้อนให้แก่ผู้สูงอายุอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เนื่องจากเป็นทักษะที่จำเป็นมากในทุกวันนี้ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดช่องว่างในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถนำข้อมูลข่าวสารไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ รวมทั้งการส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อทุกช่องทางทั้งสื่อมวลชนและสื่อสังคมออนไลน์พร้อมกับทักษะในการใช้สื่อด้านความรู้ในการเปิดรับสื่ออย่างมีวิจารณญาณ รู้จักวิเคราะห์แยกแยะข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ก่อนหลงเชื่อ รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่ออย่างต่อเนื่องไม่ว่าจะเป็นลูกหลาน ครอบครัว จนถึงหน่วยงานระดับชุมชน เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยเรื่อง การเปิดรับสื่อและทักษะการรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้วิจัยขอขอบคุณการสนับสนุนงบประมาณในดำเนินการวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ที่ช่วยให้บทความวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2562). มาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่อง สังคมสูงอายุ (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- พรทิพย์ วรกิจโกคาทร. (2544). ความสำคัญของผู้รับสารในหลักและทฤษฎีการสื่อสาร หน่วยที่ 6. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ไพโรจน์ เสาแก้ว. (2563). สสส.เปิดข้อมูลผู้สูงวัยติดจอสูง 10 ชมต่อวัน อีก 75% เป็นเหยื่อข่าวลวงถูกหลอกสำนักข่าว Hfocus เจาะลึกระบบสุขภาพ. เรียกใช้เมื่อ 15 ตุลาคม 2565 จาก <https://www.hfocus.org/content/2020/10/20282>
- มนัสสินี บุญมีศรีสง่า และมินตรา สดชื่น. (2560). รูปแบบการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <https://repository.rmutr.ac.th/handle/123456789/800>
- วรศรา จินดาผ่อง และคณะ. (2565). การรู้เท่าทันสื่อโซเชียลของผู้สูงอายุในเรื่องการเปิดรับเนื้อหาทางการเมือง. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- สำนักข่าวไทยมุง. (2564). เผยผลสำรวจการรู้เท่าทันสื่อของคนไทยพบ “กลุ่มคนทำงาน - ผู้สูงอายุ” คะแนนต่ำแพ้เด็กและเยาวชน. เรียกใช้เมื่อ 15 ตุลาคม 2565 จาก <https://www.thaimungnews.com/?p=17025>
- สำนักงานสถิติจังหวัดสุราษฎร์ธานี. (2562). ร่างชุดข้อมูลด้านสังคม: ผู้สูงอายุ. เรียกใช้เมื่อ 15 ตุลาคม 2565 จาก http://surat.nso.go.th/index.php?option=com_content&view=Article&id=267&Itemid=607
- สิรินทร พิบุณยานุวัณ และคณะ. (2563). สูงวัยไม่เสฟสื่ออย่างสุ่มเสี่ยง: การสร้างนักสื่อสารสุขภาวะสูงวัยที่รู้เท่าทันสื่อ. Journal of Business, Economics and Communications, 15(3), 174-191.
- โสภิตา วีรกุลเทวัญ. (2561). เท่าทันสื่อ: อำนาจในมือพลเมืองดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: หจก.วนิดาการพิมพ์.
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี. (2559). แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์การบริหารส่วนจังหวัด สุราษฎร์ธานี (2560 - 2563). เรียกใช้เมื่อ 27 ตุลาคม 2565 จาก http://www.suratpao.go.th/planning/files/com_service/20160527_jyyvkerg.pdf
- Klapper, J. T. (1960). The Effects of Mass Communication. New York: The Free Press.

- McLeod, J. M. & O'Keefe, G. (1972). Socialization Perspective in Kline and Tichenor Current Perspective in Mass Communication Research. London: Sage Publication.
- ThaiHealth Official. (2561). พัฒนาหลักสูตรสร้างเครือข่ายผู้สูงอายุรู้ทันสื่อ. เรียกใช้เมื่อ 2 ตุลาคม 2562 จาก <https://www.thaihealth.or.th/?p=238814>

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม เป็นวารสารวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา และคณะครู ในมิติทางด้านพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน บริหารการศึกษา และสหวิทยาการด้านสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความเฉพาะภาษาไทย โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน) ดังต่อไปนี้

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

1) **บทความวิจัย (Research Article)** เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัย เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน บริหารการศึกษา และสหวิทยาการด้านสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

2) **บทความวิชาการ (Academic Article)** เป็นบทความวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำอยู่ที่ 300 คำ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจาก หัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด

7) การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) **บทคัดย่อ (Abstract)** เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ

2) **บทนำ (Introduction)** ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) **วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)** ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) **ผลการวิจัย (Results)** เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

5) **อภิปรายผล (Discussion)** เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) **องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge)** ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) **สรุปและขอเสนอแนะ (Conclusion and Recommendation)** ระบุข้อสรุปที่สำคัญและขอเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) **เอกสารอ้างอิง (References)** ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) **บทคัดย่อ (Abstract)**

2) **บทนำ (Introduction)**

3) **เนื้อเรื่อง (Content)** แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ

4) **สรุป (Conclusion)**

5) **เอกสารอ้างอิง (Reference)**

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่างเช่น การปฏิบัติทางอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมจะต้องเตรียมพร้อมในหลาย ๆ ด้านและสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่และเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการพัฒนาคมนวัตกรรมอนาคต เชื่อมโยงทรัพยากรบุคคล ความรอบรู้ นวัตกรรมทางความคิด และเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นหนึ่งเดียวกับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม (ธนิต โสรัตน์, 2559) โดยเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการอ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ /เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า แล้วตามด้วยชื่อหน่วยงานผู้จัดทำตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) พร้อมปีที่พิมพ์ ตัวอย่าง เช่น “ภิกษุทั้งหลายรูปเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เป็นอนัตตา ภิกษุทั้งหลาย ถ้ารูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้จักเป็นอัตตาแล้วไซ้รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ” (วิม. 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกสรวดี เชี่ยวชาญ, 2557)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (นิรมัย คัมภีร์รักษา และอัจจิมา ศิริพิบูลย์ผล, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งรายแรก แล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ทศพร คำผลศิริ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปีปัจจุบันมากที่สุด (ค้นพบล่าสุด) หรือหากเป็นแนวคิดทฤษฎีก็ควรอ้างอิงเจ้าของแนวคิดทฤษฎี หรือบุคคลผู้เป็นที่ยอมรับของวงการวิชาการส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kiarash, A., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลาง ตามด้วยนามสกุลของผู้แต่งรายที่สองและตามด้วยอักษรย่อของชื่อภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Werker, J. F. & Desjardins, R. N, 2004)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Bloom, B. S. et al.)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).//ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ. (2548). เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/ (เลขหน้าที่ย่าง).// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ชลิตา บัณทวงศ์. (2556) ข้าวและชาวนาไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง ใน พจนก กาญจนจันทร์ (บรรณาธิการ), คน ข้าว นา ควาย ในวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หน้า 39-68). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/ (ฉบับที่), / เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสถาพร ปุณณนโ (เจ้าจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.

(5) บทความในสารานุกรม**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม, (เล่มที่ย่าง, หน้า เลขหน้าที่ย่าง). สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทอาจพันธ์. (2537). หม้อคอกควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้น.

(6) หนังสือพิมพ์**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เมือกสกันธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.//ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2558). การพัฒนารูปแบบการปรับตัวของชาวนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา.

ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นายมนัส ภาควณิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์**รูปแบบ:**

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.//(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).//ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.//(ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

ไชยศิริ ลีศิริกุล. (5 พ.ย. 2562). วิธีการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานข้าว. (พระมหาปรัชญ์ อรรถพร, สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.//(ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.//เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ฤทัยชนก จริงจิตร. (2555). กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก <http://www.tpsoc.moc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา**รูปแบบ:**

ชื่อกฎหมาย.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).//ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2558). คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย Developmental Surveillance and Promotion Manual (DSPM) Promotion Manual (DSPM). เชียงใหม่: สยามพิมพ์นานาชาติ.
- ประภัสสร ปรีเอี่ยม และธรรมนุญ รวีผ่อง. (2554). ผลการส่งเสริมพัฒนาการ กล้ามเนื้อมัดเล็กสำหรับเด็ก พัฒนาการช้าโดยพ่อแม่ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษใน จังหวัดมหาสารคาม. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.
- พระสุตวรรษ วิสุทโธ และเดชชาติ ตริทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชนในตำบลทรายขาว อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดนครราชสีมา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 2(2), 8-13
- พระสถาพร ปุณณนโนโท (ร่ำจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานสาธารณสุขอ่างทอง. (2560). รายงานทารกน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ DSPM ปีงบประมาณ 2560 (อินเทอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2562 จาก <http://atg.hdc.moph.go.th>
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. (2563). ศิลปะการแห่งโนราห์. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.m-culture.go.th/phetthalung/ewt_news.php?nid=508&filename=index.
- Elizabet, B. (1990). Ecotourism: The Potentials and Pitfalls. Vol.1 and 2. World Wildlife Fund. Washington, D.C.
- Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective helpgiving practices and family-Centered care. Pediatr Nurs, 22(2), 334-337.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารสังคมศาสตร์ และวัฒนธรรม ได้ที่ <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSC> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : suriya.sur@mcu.ac.th

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบ ด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่าน หรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลาย และความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสาร ลังค์ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน², ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³ (ภาษาไทย) (14 pt)
 Author's name-surname¹, Author's name-surname¹, Author's name-surname², Author's name-surname³, Author's name-surname³ (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

¹หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

¹Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

²หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

²Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

³หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

³Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

¹Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระเบียบวิธีของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด)

.....
 คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

.....
 Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างอิงนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ).....

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างอิงงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ).....

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา.....

4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1..... (16 pt)

2..... (16 pt)

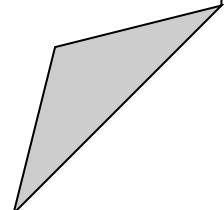
3..... (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล.....

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

[illegible]

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

อภิปรายผล (18 pt)

(16.pt.) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด.....

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16 pt) ระบอบองค์ความรู้ใหม่เป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สาระที่ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุปและข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับได้ใจความ พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีชื่อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

...(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ
ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของ
ผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt).....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน², ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³ (ภาษาไทย) (14 pt)
Author's name-surname¹, Author's name-surname¹, Author's name-surname², Author's name-surname³, Author's name-surname³ (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)¹หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)¹Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)²หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)²Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)³หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)³Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)¹Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt).....

.....
.....
.....
.....

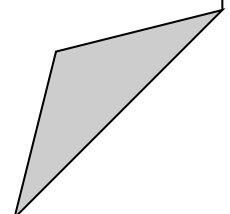
คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

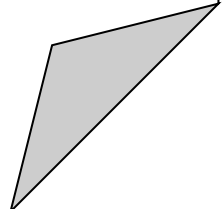
(16 pt).....

.....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words

[illegible]

.....(16 pt).....

สรุป (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....